TÜRK DİL KURUMU YAYINLARI

DERLEME SÖZLÜĞÜ

XI

u-z

TÜRK DİL KURUMU YAYINLARI—SAYI: 211/11

Türkiye'de Halk Ağzından

DERLEME SÖZLÜĞÜ

XI

U-Z

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ — ANKARA, 1979

SÖZLÜĞÜN DÜZENLENMESİNDE TUTULAN YOLLAR VE KULLANILAN İMLER

1. Ayrı ayrı yerlerde değişik söylenişleri bulunan bir sözün en önemli görülen ya da yaygın olan biçimi madde başı olarak alınmış, yanına [ ] içinde değişik biçimleri konulmuştur. Bu değişik biçimlerden her birinin nerelerde kullanıldığı da aynı madde içinde gösterilmiştir. Ayrıca her değişik biçime, sözlüğün abece sırasında madde başı olarak da yer verilmiş, ancak karşısına anlam ve derleme yeri yazılmayıp → imiyle bu sözün ve benzeri sözlerin toplu olarak bulunduğu madde gösterilmiştir.

2. Madde başlarında dört sesin gösterilmesine çalışılmış, bunlar için "é, ḫ, ñ,-" sesçil yazım imleri kullanılmıştır.

3. Yazılışları aynı olup da anlamları arasında ilgi bulunmayan sözler, ayrı madde başı yapılmış ve bunlar (I), (II), (III) rakamlarıyla gösterilmiştir.

4. Birbiriyle ilgili birkaç anlamı bulunan sözlerin her anlamı, aynı madde içinde 1., 2., 3. rakamlarıyla ayrılmıştır.

5. Kimi sözler için verilen kullanış örnekleri, anlam açıklamalarından sonra italik harflerle dizilmiştir.

6. Derleme yeri olan il adları kısıltmalarla gösterilmiştir. Bu kısaltmaların listesi s. VII'de verilmiştir. İlçe ve köy adlarında kısaltma kullanılmamıştır.

7. Madde başı olan sözlerin derlendiği yerler ( ) içinde gösterilmiştir. Derleme yeri köy ise başına hiç bir im konulmamış, ilçe merkezi ise başına *, il merkezi ise — imi konulmuştur. Örneğin :

üvergeç Fırın küreği. (Kızılcaören –Kü.) biçiminde yazılı olan madde, Kütahya il merkezine bağlı, Kızılcaören köyünde derlenmiş demektir.

ucalmak Yücelmek. (*Afşin –Mr.) biçiminde yazılı olan madde, Maraş il merkezine bağlı Afşin ilçesinden derlenmiş demektir.

yırmanmak Tırmanmak. (Tepeköy *Torbalı –İz.) biçiminde yazılı olan madde, İzmir il merkezine bağlı Torbalı ilçesinin Tepeköy köyünden derlenmiş demektir.

8. Bir söz aynı il içinde birkaç yerden derlenmiş ise, bu yerler virgül ile ayrılmıştır. Söz birkaç ilde kullanılıyorsa, bu iller arasına noktalı virgül konulmuştur. Örneğin :

zaybak Sabırsız, dayanıksız. (*Sungurlu –Çr.; Mamure –Yz.; Köşker, Sarılar *Avanos, Ömerhacılı *Kaman –Krş.; –Nğ.; –Kn.) biçiminde yazılı olan madde, Çorum iline bağlı Sungurlu ilçesi, Yozgat iline bağlı Mamure köyü, Kırşehir iline bağlı Kaman ilçesinin Ömerhacılı, Avanos ilçesinin Köşker ve Sarılar köyleri, Niğde ve Konya illerinden derlenmiş demektir.

9. Birçok yerlerde kullanılmakta olan bir sözün derlendiği yerler gösterilirken birbirine yakın olan bölgeler, olabildiğince arka arkaya sıralanmıştır.

10. Kimi köylerin ilçelere, ilçelerin de ile bağlanışları zamanla değişmektedir. Bu yapıtta gösterilen bağlantılar, derleme yapıldığı zamandaki bağlantılardır.

11. Halk ağzından alınmış ve bu yapıta geçirilmiş olan sözler içinde Türkçe asıllı olmayanlar da vardır. Halk, bunları şu ya da bu yönden değiştirerek kullandığından, sözlüğümüze alınmaları yararlı görülmüştür.

DERLEME SÖZLÜĞÜ

İL ADLARININ KISALTMALARI

Adana	Ada.	İzmir	İz.
Adıyaman	Adı.	Kars	Kr.
Afyonkarahisar	Af.	Kastamonu	Ks.
Ağrı	Ağ.	Kayseri	Ky.
Amasya	Ama.	Kırklareli	Krk.
Ankara	Ank.	Kırşehir	Krş.
Antalya	Ant.	Kocaeli	Kc.
Artvin	Ar.	Konya	Kn.
Aydın	Ay.	Kütahya	Kü.
Balıkesir	Ba.	Malatya	Ml.
Bilecik	Bil.	Manisa	Mn.
Bingöl	Bn.	Maraş	Mr.
Bitlis	Bt.	Mardin	Md.
Bolu	Bo.	Muğla	Mğ.
Burdur	Brd.	Muş	Mş.
Bursa	Brs.	Nevşehir	Nş.
Çanakkale	Çkl.	Niğde	Nğ.
Çankırı	Çkr.	Ordu	Or.
Çorum	Çr.	Rize	Rz.
Denizli	Dz.	Sakarya	Sk.
Diyarbakır	Dy.	Samsun	Sm.
Edirne	Ed.	Sıvas	Sv.
Elazığ	El.	Siirt	Sr.
Erzincan	Ezc.	Sinop	Sn.
Erzurum	Ezm.	Tekirdağ	Tk.
Eskişehir	Es.	Tokat	To.
Gaziantep	Gaz.	Trabzon	Tr.
Giresun	Gr.	Tunceli	Tn.
Gümüşhane	Gm.	Urfa	Ur.
Hakkâri	Hak.	Uşak	Uş.
Hatay	Hat.	Van	Vn.
Isparta	Isp.	Yozgat	Yz.
İçel	İç.	Zonguldak	Zn.
İstanbul	İst.		

Kıbrıs, Irak, Yugoslavya, Bulgaristan, Yunanistan Türklerinden derlenmiş olan sözlerin, derleme yerleri için kısaltma kullanılmamış, ilçe, il ve ülke adları olduğu gibi yazılmıştır.

DÜZELTMELER

Sayfa	Sütun	Satır	Yanlış	Doğru
4019	2	11	**ucarav**	**ucaravı**
4025	2	30	**[. . ., uñra (I) - 1,. . .]**	**[. . ., uñra - 1,. . .]**
4025	2	31	**[. . ., urva, . . .**	**[. . ., urva - 1,. . .**
4031	1	30	**uğuzana [→uğuz]**	**uğuzana [→uğuz - 1]**
4038	2	14	**umukluk 1. [→umuk-1]**	**umukluk 1. [→umuk (I) - 1]**
			2. [→ umuk - 2]	**2. [→ umuk (I) - 2]**
4039	1	23	**unarmak [uğarmak,. . .**	**unarmak [uğarmak - 1,**
4041	1	35	**[→ urk]**	**[→ urk (I)]**
4041	2	31	**[→ urçuk]**	**[→ urçuk - 2]**
4045	2	37	**[. . ., utlu, . . .**	**[. . ., utlu - 1,. . .**
4047	1	1	**uvanık [→ uānık]**	**çıkacak**
4047	1	26	**[→ üveç]**	**[→ üveç - 1]**
4051	2	24	**[→ uyuntu]**	**[→ uyuntu (I)]**
4060	1	20	**[. . ., ürgülemek,. . .**	**[. . ., ürgülemek - 1,. . .**
4060	2	26	**[. . ., ürümek,. . .**	**[. . ., ürümek (I),. . .**
4061	1	16	**[üğüntü - 2]**	**çıkacak**
4061	2	14	**[uğüklemek,. . .**	**[üğüklemek (I),. . .**
4063	2	10	**eklenecek**	**Ülkeryıldızı [→ Ülger]**
4063	2	17	**[→ ülgüt]**	**[→ ülgüt (I)]**
4064	2	42	**[→ üleş (II) - 2]**	**[→ üleş (II) - 2]**
4066	1	21	**[ünkü]**	**[ünkü (I)]**
4074	1	7	**1. [→ üsgüre]**	**[→ üsküre (I) - 1]**
			2. [→ üskere]	
4074	1	16	**. . ., üsküre]**	**çıkacak**
4076	2	35	**eklenecek**	**üstünbüllük**
				[→ üstülük (I)]
4977	1	26	**[üstüne gelmek]**	**[üstüne gelmek - 1]**
4084	1	37	**üyütermek [→**	**üyütlemek [→**
4088	2	1	**. . ., vazılamak,. . .**	**. . ., vazılamak - 1,. . .**
4093	2	37	**1. [→ vağılamak]**	**1. [→ vağılamak - 1]**
4095	1	23	**[→ vağılamak]**	**[→ vağılamak - 1]**
4095	2	13	**[veref]**	**[veref - 1]**
4097	1	9	**verriklemek**	
			[→ verildemek (I)]	**çıkacak**
4101	2	21	**vırkıdak [→ vırt vırt]**	**çıkacak**

DÜZELTMELER

Sayfa	Sütun	Satır	Yanlış	Doğru
4102	1	16	eklenecek	vırtlak [→ vıdı vıdı - 3]
4110	1	29	[→ yağlıḫ, yağlık]	[→ yağlıḫ, yağlık (I) - 1]
4110	1	30	[→ yağarını]	[→ yağarnı]
4112	1	36	[→ yabankazı]	[→ yabankazı - 1]
4113	2	16	[→ yabı]	[→ yabı - 1]
4119	1	3	[yağlık (II)]	[yağlıḫ, yağlık (II)]
4119	1	40	[→ yeğin (I) - 2]	[→ yeğin (III)]
4125	1	32	[yāşırmak]	[yāşırmak (I) - 2]
4126	1	36	[→ yakınlık]	[→ yakınlık - 1]
4126	1	41	[→ yahni (I)]	[→ yahni - 1]
4126	2	12	[→ yağşaḫ, yağşak]	[→ yağşaḫ, yağşak - 1]
4127	2	3	[→ yakma (I)]	[→ yakma (II)]
4130	2	42	[→ yağşaḫ, yağşak]	[→ yağşaḫ, yağşak - 1]
4134	1	26	yalağuz (II) [→ yalangı (I) - 1]	çıkacak
4135	1	21	. . ., yalamsuk - 1,. . .	. . ., yalamsuk - 1, 2;. . .
4140	2	24	eklenecek	yalap yalap yalabımak [→ yalap yalap etmek]
4141	1	19	. . ., yalağız,. . .	. . ., yalağız - 1,. . .
4148	1	31	[yallas - 2]	[yallaz - 2]
4150	2	2,3	[→ yaltaklanmak]	[→ yaltaḫlanmak, yaltaklanmak]
1451	1	30	[yamaca çıkmak]	[yamaça çıkmak]
4151	2	35	[→ yamacına çıkmak	[→ yamacına çıkmak - 1]
4156	2	5	. . ., yanpir,. . .	. . ., yanpir (I) - 1,. . .
4157	1	26	yanpuru [→ yampiri - 1]	çıkacak
4157	1	30	[yamrışmak]	[yamrışmak - 1]
4164	2	6	yañgala yuñgala	yañgala yungala
4166	2	6	[→ yaneş]	[→ yaneç]
4167	2	10	eklenecek	yanığara [→yanıkara-1]
4169	1	18	eklenecek	yanış, yañış [→ yaneç]
4169	1	27	çıkacak	yanışa [→ yaneç]
4170	1	4	[. . ., yankabız,. . .]	[. . ., yankabız-3,. . .]
4173	2	18	[. . ., yāşak]	[. . ., yāşak - 1]
4180	1	3,5	[→ yarpız]	[→ yarpız (I)]
4199	2	16	eklenecek	yatalgı [→ yatalık - 3]
4204	2	25	[→ yavuḫlu, yavuklu]	[→ yavuhlu, yavuklu-1]
4204	2	26	[→ yavıncımak (I) - 1]	[→ yavıncımak (I)]
4204	2	27	eklenecek	yavıncamak (II) [→ yavıncımak (II) - 1]
4209	2	42	[→ yaykın]	[→ yaykın (I) - 1]

DÜZELTMELER

Sayfa	Sütun	Satır	Yanlış	Doğru
4212	1	35	. . ., yayma]	. . ., yayma (IV)]
4217	2	8	[→ yazgı (I)]	[→ yazgı (II)]
4219	1	42	eklenecek	yazpoz [→ yazarbozar]
4222	2	35	[→ yeğin - 1]	[→ yeğni - 1]
4225	1	30	. . ., yüñül]	. . ., yünül yüñül]
4228	2	19	[yekâ]	[yekā]
4234	1	6	[→ yeleyi]	[→ yeleleyi]
4239	1	6	. . ., yelögü,. . .	. . ., yelöğü,. . .
4242	2	16	3. [→ yemişan]	3. [→ yemişan (II)]
4243	2	28	[→ yemsimek]	[→ yemsimek (I)]
4245	2	11	yeñicek [→	yēnicek [→
4246	1	13	yenilcik [→ yeğni - 1]	çıkacak
4246	1	14	[→ yeğni - 2]	[→ yeğni - 3]
4250	2	39	[→ yerevi]	[→ yerevi - 1]
4260	1	13	. . ., yiyinti - 1]	. . ., yiyinti (I) - 1]
4260	2	30	. . ., yeyinti - 4,. . .	. . ., yeyinti (I) - 4,. . .
4260	2	31	. . ., yiyinti - 3]	. . ., yiyinti (I) - 3]
4261	1	23	[→ yeke]	[→ yēke (I)]
4272	2	14	[yultar - 2]	çıkacak
4274	2	9	[→ yırlamak]	[→ yırlamak - 1]
4277	2	26	[→ yelikmek (I)]	[→ yelikmek (I) - 1]
4279	1	16	[→ yeğni - 1]	[→ yeğni - 3]
4280	2	41	[→ yeşillik]	[→ yeşillik - 1]
4320	1	14	yungül [→ yeğni - 1]	çıkacak
4321	1	3	yunul [→ yeğni - 1]	çıkacak
4322	2	22	. . ., yuvgu,. . .	. . ., yuvğu,. . .
4325	2	25	[→ yeğni]	[→ yeğni - 1]
4335	1	15	[yüvrulmek]	[yüvrulmak]
4345	1	41	[zama kuşağı]	[zaman kuşağı]
4382	1	36	[zıvkar]	[zıvkar (I)]

U

u (I) O : *Una söyledim.* (–Sm.; *Ünye –Or.)

u (II) Zehir. (Karaçay Aşireti, Baş-höyük *Kadınhanı –Kn.)

ua Ova. (*Afşin –Mr.)

uānık Tosun. (Karaçay Aşireti, Baş-höyük *Kadınhanı –Kn.)

uba Komşu. (–Vn.)

ubalanmak [**ubanmak**] Oyalanmak. (*Pınarbaşı –Ky.; *Ahlat –Vn.) [**ubanmak**] : (–Ezm.; –Kr.)

ubandırmak Oyalamak, vakit geçirtmek : *Beni ubandırma.* (–Kr.)

ubanmak [→ **ubalanmak**]

ubarmak [**ubartmak**] Abartmak. (–Kü.) [**ubartmak**] : (Alibeyli –Mn.; *Milâs –Mğ.)

ubartmak [→ **ubarmak**]

ubuca Küçük tencere. (Hisar *Sarayköy –Dz.)

ubur (I) Obur. (–Sm.)

ubur (II) Hortlak. (Güneyce –Rz.)

ubuz (I) Dere. (Güdene *Kumluca –Ant.)

ubuz (II) Korkak. (Üzümlü *Fethiye –Mğ.)

ubuz etmek Korkutmak. (Üzümlü *Fethiye –Mğ.)

uc (I) [**uç** (III)] Amaç : *Herkes kâr ucunda.* (Durak –Or.; –Sm.) [**uç** (III)] : (–Sm.)

uc (II) Sicim, ip, tel parçası. (–Rz.)

uca (I) **1.** But. (Ömerli –Sm.) **2.** Oturak yeri. (*Bor –Nğ.; –Kn.)

uca (II) [→ **üce**]

uca (III) Issız yer. (Emircekiraz *Gerede –Bo.)

ucak [→ **uçuk** (I)]

ucalmak Yücelmek. (*Afşin –Mr.)

ucaltmak Yüceltmek. (*Afşin –Mr.)

ucar Belirti, ipucu anlamına, "haber"-le birlikte kullanılır : *Haber ucar yok.* (*Merzifon ve köyleri –Ama.; *Zile –To.; Saraycık *Keşap –Gr.; *Bayburt –Gm.; *Ağın, –Ml.; *Koyulhisar –Sv.; Beyoba –Ank.; *Avanos –Nş.; –Nğ.)

ucarav [→ **uçaravı**]

ucarmak Başarmak. (–Krş.)

ucarramak Üstünde çok durmak, kurcalamak : *Bu sözü çok ucarrama.* (*Erciş –Vn.)

ucca Yeğni, boş. (*Silifke –İç.)

uccam Çörekotu. (–Kn. köyleri)

ucgur [→ **uşkur**]

ucik Köşe, kenar. (*Arapkir –Ml.)

uckilleme Koyun, keçi, acı acı bağırma. (–İç.)

uckun Hızlı. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.)

uclandırmak (I) Saklı tutulmuş bir olayı açıklığa kavuşturmak, yiten bir nesnenin izini bulmak. (Bağlıca *Ardanuç, Yavuz *Şavşat –Ar.)

uclandırmak (II) Ocağı, sobayı tutuşturmak. (*Bartın –Zn.)

uclandırmak (III) [→ **uclanmak -2**]

uclanmak [**uclandırmak** (III)] **1.** Yararlanmak. (*Bozdoğan –Ay.) **2.** Çalmak, alıp götürmek. (–Sm.) [**uclandırmak** (III)] : (*Çarşamba köyleri –Sm.)

ucrak Issız yer. (*Bornova –İz.)

ucu Yankesici, usta hırsız. (–To.)
ucufsuz Uğursuz. (Yeniköy *Osmaniye –Ada.)
ucu gaçmak İşin yapılması, sorunun çözülmesi güçleşmek. (*Bor –Ng̃.)
ucu gelmek Bitmek, sonu gelmek : *Ambardaki unun ucu geldi.* (*Bor –Ng̃.)
ucuk Uçuk. (*Çal –Dz.)
ucukmak (I) Uç vermek, belirmek, gözükmek : *Geçen günkü hırsızlığı yapanlar ucuktu.* (*Bodrum, –Mğ.)
ucukmak (II) Gizlice savuşup gitmek. (–İç. köyleri)
ucukmak (III) Bir mal çalınmak. (–İç. köyleri)
ucumaḫ **1.** Ağrımak, incimek. (–Hat.) **2.** İncinmek, gücenmek. (–Hat.)
ucumak Yılmak, ürkmek, soğumak, nefret etmek: *Koyunlar kırdan ucudu.* (*Eğridir köyleri –Isp.; *Alaşehir –Mn.; Yalnız *Finike –Ant.; Kaymaklı, Lefkoşe –Kıbrıs)
ucundan Yüzünden, nedeniyle : *El denli ekmek ucundan bu kahrı çekiyorum.* (Çavdar *Karakuş –Or.)
ucun kıyın Kıyısından köşesinden, azar azar. (Uluğbey *Senirkent –Isp.)
ucunmak Çekinmek. (*Sarayköy,–Dz.)
ucun ucun Yavaş yavaş, azar azar: *Borcumuzu ucun ucun veririz.* (*Eğridir köyleri –Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.; –Kü.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; Sinanköy *Çayeli –Rz.; –Ar. ilçe ve köyleri; –Ezc.; *Erciş –Vn.; –Dy.; –El.; –Ml.; *Antakya –Hat.; *Gemerek, *Koyulhisar –Sv.; –Ng̃.; *Ermenek –Kn.; *Mut köyleri –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.)
ucunu gaçırmak İşi güçleştirmek. (*Bor –Ng̃.)
ucutmak Yıldırmak, soğutmak, ürkütmek, nefret ettirmek. (Çerçin –Brd.; *Eğridir köyleri –Isp.; *Alaşehir –Mn.; Kaymaklı, Lefkoşe –Kıbrıs)
ucuzsunmak Ucuz görmek, ucuz saymak. (–Gaz.; *Afşin –Mr.)
uç (I) **1.** Issız, uzak yer. (Çerçin –Brd.) **2.** Kıyı. (Çerçin –Brd.; *Mut köyleri –İç.) **3.** Sınır. (Ahırlı –Ank.)
uç (II) Sonuç : *Ucunda ölüm yok ya!* (*Bor –Ng̃.)
uç (III) [→ **uc** (I)]
ūç (IV) Avuç. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)
uçağan Karasinek büyüklüğünde, üsteki kalın, alttaki sarımtırak ve ince, çift kanatlı bir böcek. (*Ahlat –Vn.)
uçak (I) [→ **uçuk** (I)]
uçak (II) Salıncak. (Ilıncak –Ama.)
uçak (III) Oynak, uçarı, çapkın. (–Ama.)
uçak vermek [→ **uçgun vermek**]
uçar akıllı Unutkan. (–Ng̃.)
uçaravı [**ucaravı**] Uçan kuşa silah atılarak yapılan av. (Uluğbey *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; Çerçin –Brd.; *Çivril, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; –Mn.; Fili *Biga –Çkl.; *Akyazı ve köyleri –Sk.; *Keşanuz, Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bor –Ng̃.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.; –Ant.; *Milâs –Mğ.)
[**ucaravı**] : (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.)
uçarı Eşsiz, benzersiz : *O uçarı particidir.* (*Ağın –El.)
uçarsu Çağlayan. (Dalaman *Köyceğiz –Mğ.; –Tr. köyleri)

uçayak Üç ayaklı merdiven. (Eymir *Bozdoğan –Ay.)

uççа Yavaş : *Uççа bas kunduranı, yerler incimesin.* (*Mut ve köyleri –İç.)

uççа uççа Yavaş yavaş. (*Afşin ve köyleri –Mr.; *Ermenek –Kn.; –İç.)

uçdan [**uçtan**] İnce ve uzunca bir değneği yere çarparak atmak yoluyla oynanan bir oyun. (İbradı *Akseki –Ant.)

[**uçtan**] : (İbradı *Akseki –Ant.)

uçgan Çok uçan, uçucu. (Hacıbeyli *Nazilli –Ay.)

uçgun (I) [**uçkun** (I)] Çağlayanın yüksekliği. (–İç. köyleri)

[**uçkun** (I)] : (–İç. köyleri)

uçgun (II) [**uçkun** (VII) **-3, 4**] **1.** Gelgit akıllı. (–İç. köyleri)

[**uçkun** (VII) **-3**] : (–İç. köyleri)

2. Bunak. (–İç. köyleri)

[**uçkun** (VII) **-4**] : (–İç. köyleri)

uçguna binmek Keklik, kanat açıp hızla uçmak. (*Mut köyleri –İç.)

uçgun vermek [**uçak vermek**] Uçma düzenine geçmek, uçmaya davranmak : *Keklik tehlikeyi sezince birden uçgun verdi.* (*Mut ve köyleri –İç.)

[**uçak vermek**] : (*Mut ve köyleri –İç.)

uçgur [→ **uşkur**]

uçkaç Uçak. (*Çorlu –Tk.)

uçkartın İğreti, çabuk ayrılabilir, kopabilir : *Pek uçgartın bağlanmış.* (Romanya Türkleri)

uçkulak Çayır arasında biten bir ot. (Şaber *Şavşat –Ar.)

uçkumak [→ **uçkunmak** (II)]

uçkun (I) [→ **uçgun** (I)]

uçkun (II) Yüksek, pahalı : *Bu pazar öküzlerin fiatı uçkundu.* (–Ada.)

uçkun (III) **1.** Anasınca uçmaya alıştırılan yavru kuş. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Mn. ve köyleri; –Ant.)

2. Uçar durumdaki çekirge. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Çal –Dz.; –İz.)

uçkun (IV) **1.** Çok hızlı yürüyen hayvan. (*Eğridir köyleri –Isp.)

2. Sürüsünü yitirerek başıboş kalmış hayvan. (*Çal –Dz.)

uçkun (V) Soğuk yerlerde baharda yetişen mayhoş bir yemiş. (–Ur.)

uçkun (VI) [→ **uçuk** (I)]

uçkun (VII) **1.** Yaramaz, çapkın. (Bulgaristan Türkleri) **2.** Becerikli, eli tez. (Fili *Biga –Çkl.) **3.** [→ **uçgun** (II) **-1**] **4.** [→ **uçgun** (II) **-2**]

uçkunmak (I) [**uçmak** (I)] Bir şeyi çok isteyerek, sevinerek yapmak, yapmaya ivmek : *Okula uçkunarak gidiyor.* (–Ama.; *Çarşamba –Sm.)

[**uçmak** (I)] : (*Bor –Nğ.)

uçkunmak (II) [**uçkumak**] Korkmak, ürkmek : *Çocuk öyle uçkunmuş ki ak pak olmuş.* (–Sm.)

[**uçkumak**] : (–Brs.)

uçkunmak (III) Kıskanmak. (–Sm.)

uçkun tezgin Kaçıp kurtulmuş, başıboş hayvan. (Uluğbey *Senirkent –Isp.)

uçkur Hiç su verilmemiş ekin. (–Ezc.)

uçkurbaşı Eskiden, erkek uçkurlarının uçlarına işlenen nakış. (*Bor –Nğ.)

uçkur çizmek [→ **uçkur çözmek**]

uçkur çomağı [**uçkurluk** (I)] Dona uçkur, lastik takmaya yarayan, ucunda ip bağlı değnek. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

[**uçkurluk** (I)] : (Kesre *Tire –İz.; *Bor –Nğ.)

uçkur çözmek [**uçkur çizmek**] Cinsel yaklaşmada bulunmak. (*Bor–Nğ.)

[**uçkur çizmek**] : (*Bor –Nğ.)

uçkur havası Cinsel duygular uyandıran türküler, açık saçık maniler. (*Bor –Nğ.)

uçkurluk (I) [→ **uçkur çomağı**]

uçkurluk (II) Pijama, don, şalvarın bele gelen, uçkur geçirilecek yeri. (–Ky.; *Bor –Nğ.)

uçkurmak Koyuvermek, salıvermek. (–Mr.)

uçkuruna sağlam Cinsel duygularının tutsağı olmayan. (*Bor –Nğ.)

uçkurusu Meyve ağaçlarının dal uçlarını kurutan bir hastalık. (–Or.; –Gr.; –Tr.; *Bor –Nğ.)

uçkur üstü Sağtöreye aykırı. (Tavaklı *Ezine –Çkl.)

uçlandırmak Bir şeyi başkasının yararlanmasına sunmak. (–Kü.)

uçlanmak Yararlanmak. (Uluğbey, *Senirkent –Isp.; *Alaşehir –Mn.; –Kü.; *Kandıra –Kc.; *Akyazı –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; *Bor –Nğ.; *Kadirli –Ada.; –İç. köyleri)

uçluk [**uşluk**] Bir sap iplik ya da kısa ip. (*Emirdağ –Af.; *Mihalıççık –Es.; İkipınar –To.; *Afşin –Mr.)

[**uşluk**] : (Eber *Dinar, *Emirdağ –Af.; Salda *Yeşilova –Brd.; Emirler *Balâ, Hisarlıkaya *Polatlı –Ank.)

uçmak (I) [→ **uçkunmak** (I)]

uçmak (II) Yar, uçurum. (*Akyazı –Sk.)

uçmak (III) Çok üşümek. (Ağlı *Küre –Ks.)

uçmuş Kar, yağmur etkisiyle çukurlaşmış, çökmüş, gevşek toprak. (–Es.; *Akyazı –Sk.; –To. köyleri)

uçsuz Sonsuz. (Vazıldan *Divriği –Sv.)

uçtan [→ **uçdan**]

uçtan uçtan Kıyıdan kıyıdan. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

uçtu (I) [→ **uçuk** (I)]

uçtu (II) **1.** Renkli krep. (–Af.) **2.** İnce sargı bezi. (–Af.)

uçtum İnce, ipek tül. (–Kr.)

uçuk (I) [**ucak, uçak** (I), **uçkun** (VI), **uçtu** (I), **uçurak** (I) **-1**] Çökmüş, çökmek üzere olan ev, doğal nedenlerle kaymak üzere olan toprak. (*Çarşamba –Sm.; *Gavraz, Bolaman –Or.; –Gr. köyleri; *Akçaabat –Tr.; Yamanlı *Saimbeyli –Ada.; *Afşin köyleri –Mr.)

[**ucak**] : (*Şebinkarahisar –Gr.)

[**uçak** (I)] : (Gicara *Alucra –Gr.)

[**uçkun** (VI)] : (Önsen –Mr.)

[**uçtu** (I)] : (*Akçadağ –Ml.)

[**uçurak** (I) **-1**] : (–Zn. köyleri)

uçuk (II) İyi. (–Brs.)

uçuklanmak (I) Kuşkulanmak, ürkmek : *O haberi, seni uçuklanır diye söylemedim.* (İğdecik –Isp.; –Es.; –To. köyleri)

uçuklanmak (II) [→ **uçunmak** (II)]

uçukmak Görünmek. (–Mğ.)

uçulu Sukuşu. (Beleni –Dz.)

uçun [**üçün**] İçin. (–Kr.; –Gaz.; *Bor –Nğ.)

[**üçün**] : (*Bor –Nğ.)

uçunmak (I) **1.** Sakınmak, çekinmek, korkmak : *Çocuk doktorun iğnesinden uçundu.* (*Bozdoğan–Ay.; *Ödemiş –İz.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Ermenek –Kn.; Masara *Mut –İç.) **2.** Uykuda ya da uyanıkken birdenbire korkmak, korkarak bağırmak. (Bekilli *Çal –Dz.; *Lâpseki –Çkl.; *İskilip –Çr.)

uçunmak (II) [**uçuklanmak** (II)] Sevinmek, coşmak. (*Çarşamba–Sm.; *Nizip –Gaz.; *Koyulhisar –Sv.) [**uçuklanmak** (II)] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

uçurak (I) **1.** [→ **uçuk** (I)] **2.** Dağlardan, ormanlardan inen sarp ve dik yol. (–Bo.)

uçurak (II) [→ **uçurgaç**]

uçurgaç [**uçurak** (II), **uçurgan, uçurgeç, uçurğan, uçutma**] Uçurtma. (*Bozdoğan –Ay.; *Menemen, *Turgutlu –Mn.; *Mustafa Kemalpaşa –Brs.; *Milâs –Mğ.) [**uçurak** (II)] : (*Ereğli –Zn.) [**uçurgan**] : (*Alaşehir –Mn.; Pınarlıbelen, *Bodrum –Mğ.; –Ed.) [**uçurgeç**] : (Bereketli *Tavas –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.) [**uçurğan**] : (–Kıbrıs) [**uçutma**] : (–Nğ.)

ucurgan [→ **uçurgaç**]

uçurgeç [→ **uçurgaç**]

uçurğan [→ **uçurgaç**]

uçurmak (I) **1.** Koyuvermek, bırakmak, salıvermek. (*Eğridir –Isp.; Tokat –Es.; *Akyazı –Sk.; *Çarşamba –Sm.; *Maçka ve köyleri –Tr.; Erkinis *Yusufeli –Ar.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bor –Nğ.) **2.** Kuş, yavrusunu kanatlandıktan sonra bırakmak. (*Eğridir köyleri –Isp.)

uçurmak (II) **1.** Uydurmak, söz çıkarmak. (Düz *Çarşamba –Sm.) **2.** Över gibi görünüp alay etmek. (Erkinis *Yusufeli –Ar.)

uçurmak (III) Yıkmak. (Maksutlu *Şarkışla –Sv.)

uçurmak (IV) **1.** Çalmak, aşırmak. (Bahçeli *Bor –Nğ.) **2.** Yitirmek. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

uçurmak (V) Kesici ya da koparıcı bir şeyle vurup düşürmek. (*Bor –Nğ.)

uçurum (I) Aşırı topal. (*Bor –Nğ.)

uçurum (II) Su değirmenlerinde, çarka çarpan suyun, içinde indiği eğimli kanal. (–İç. köyleri)

uçurumlu Kuruntulu, küçük olayları korkuyla büyüten. (*Milâs –Mğ.)

uçuşmak Üşüşmek. (*Bor –Nğ.)

uçutma [→ **uçurgaç**]

uç virmek **1.** Herhangi bir şeyin ucu belirmek. (*Bor –Nğ.) **2.** Saklı kalmış bir suçun ipucu ortaya çıkmak. (*Bor –Nğ.)

ud (I) [**ut -1**] **1.** Utanma, sıkılma. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; *Bergama –İz.; Tokat –Es.; –Gaz.; *Gemerek –Sv.; Karabey –Krş.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Ermenek –Kn.; *Mut köyleri, Arslanköy –İç.) [**ut -1**] : (–Isp.; –Brd.; Yukarı Seyit *Çal, Honaz –Dz.; Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; İncesu *Sungurlu –Çr.; –Sm.; –Ezc.; –Gaz.; –Yz.; Üçem *Balâ, Pazar *Kızılcahamam –Ank.; Afşarlar *Pınarbaşı –Ky.; –Nğ. köyleri; –İç.; –Ed.) **2.** Gönül borcu. (*Eğridir köyleri–Isp.; Bahri *Akçadağ –Ml.; Karabey –Krş.)

ud (II) İş : *Udumuzu kim görecek?* (Kılbasan *Karaman –Kn.)

udak Saklambaç oyununda, haber veren. (*Keçiborlu –Isp.)

uddurmak [→ **ütülmek** (I)]

udeş İri, toplu insan. (Aşağı Karaçay *Acıpayam –Dz.)

ud küşüm Utanma, saygı : *Sende ud küşüm olsa bu öneriyi bize yapmazdın.* (–Gaz.)

udlanmak [→ **utlanmak**]

udlek Korkak. (Şalcı *Şavşat –Ar.)
udlu [→ **utancak**]
udmak [→ **ütmek** (I)]
uduk Saklambaç oyununda haber verme. (*Keçiborlu –Isp.)
udulmak [→ **ütülmek** (I)]
udum Yetenek, el uzluğu. (*Birecik –Ur.; –Gaz.; –Mr.; Kân *Saimbeyli –Ada.)
uduşmak Lades tutuşmak. (*Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.; –Sv.)
uduzmak [→ **ütülmek** (I)]
udvan İbrik. (–Kn. köyleri)
udyeri [**ut -3, utyeri**] İnsanın üreme organı. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Çal –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; –Kü.; *Kurşunlu –Çkr.; Tokat –Es.; *İskilip –Çr.; *Afşin –Mr.; *Koyulhisar, *Gürün, –Sv.; Fakı-ekinciliği *Pınarbaşı –Ky.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mut köyleri –İç.; –Ant.)
[**ut -3**] : (–İz.; Civanyaylağı –İç.; –Ed.)
[**utyeri**] : (Kavakiçi, Yenice *Simav –Kü.; –Es. köyleri; Peşman *Daday, –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sv.; –Yz.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; –Ada.)
uf (I) [**ufu**] Yara (çocuk dilinde). (–Gaz.)
[**ufu**] : (–Tr.; İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)
uf (II) [**ufo**] Yemek (çocuk dilinde) : *Sana uf pişirdim, yer misin çocuğum?* (*Ermenek –Kn.)
[**ufo**] : (*Erciş –Vn.)
ufacık At, eşek, katır vb. (Kızılköy –To.)
ufağrek [→ **ufārek**]
ufak [**ufantı** (IV)] **1.** Ekmek kırıntısı. (*Yeşilova köyleri –Brd.; *Bozdoğan –Ay.; *Demirci –Mn.; *Bor, –Nğ.; *Milâs –Mğ.) **2.** Küçük odun parçaları : *Oğlum bu ufakları topla da yakalım.* (*Yeşilova köyleri –Brd.)
[**ufantı** (IV)] : (Korucu –Isp.)
ufaklı İçinde ufak taneler, taş parçaları bulunan : *Bu fasulye çok ufaklı.* (*Bor –Nğ.)
ufaklık (I) Bit. (*Ünye –Or.; *Bor –Nğ.)
ufaklık (II) Küçük çocuk. (Karaözü *Gemerek –Sv.)
ufaktan Ufak yapılı : *Ufaktan bir oğlan çocuğu.* (*Bor –Nğ.)
ufaktan doğramak Pazarlık yapılırken az fiyat verip azar azar arttırmak. (*Bor –Nğ.)
ufalamak (I) **1.** [→ **uğmak** (I)] **2.** Birini iyice dövmek. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)
ufalamak (II) Üflemek. (–Nğ.)
ufanmak Ufalanmak, küçük küçük parçalanmak. (–Isp.; Civanyaylağı –İç.)
ufantı (I) Saman. (Yavuz *Şavşat –Ar.)
ufantı (II) Ufalanmış. (Güneyce –Rz.)
ufantı (III) Ayrıntı. (Güneyce –Rz.)
ufantı (IV) [→ **ufak**]
ufarak [→ **ufārek**]
ufārek [**ufağrek, ufarak**] Ufakça, az ufak. (*Düzce –Bo.; –Sm.)
[**ufağrek**] : (–Sm.)
[**ufarak**] : (–Ba. ve köyleri)
ufatmak [→ **uvatmak**]
ufculamak [→ **uğmak** (I)]
uflak, uflaḫ [**ufluk, uhluk**] Büyük mutfak bıçağı. (Marabuz –Mr.; Maksutlu *Şarkışla, Çepni *Gemerek –Sv.; –Yz. ilçe ve köyleri; Beyoba –Ank.; –Krş.; Pazarören,

Saroğlan, Afşar köyleri *Pınarbaşı, Tuzhisar *Bünyan –Ky.; *Kozan –Ada.)

[ufluk]: (Çataloluk, Bakırdağı *Develi –Ky.; Reyhanlı, Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; –Ada.)

[uhluk] : (Bakırdağı, Köseler *Develi –Ky.)

uflaz En iyi, en güzel. (–Bo.; Doğanbeyli *Saimbeyli –Ada.)

ufluk [→ **uflak, uflaḫ**]

ufo [→ **uf** (II)]

ufra [→ **uğra**]

ufruk Suaygırı. (Balkanda *Beyşehir –Kn.)

ufu [→ **uf** (I)]

ufuldamak Uf uf diye söylenmek : *Mehmet Ağa ufuldayıp duruyor.* (Çeltikçi *İnegöl –Brs.)

ug Yuvarlak taş. (–Ml.; Aziziye *Ereğli –Kn.)

ugan Ateş. (*İnebolu –Ks.)

ugri [→ **uğru** (I)]

ugru [→ **uğru** (I)]

ugrun [→ **uğrun**]

ugulamak [→ **ulgalamak**]

ugullemek [→ **üğrümek**]

ugundurma Ermeninin tuttuğu oruç. (–Ama.)

ugundurmak (I) İçin için ağlatmak. (*İskilip –Çr.)

ugundurmak (II) Birini döverek bayılma derecesine getirmek. (–Ama.)

ugunmak [→ **uğunmak** (I)]

uğ Ey, buyrun, efendim. (Karabüzey *Araç –Ks.)

uğa Ona. (Kaptanpaşa *Çayeli –Rz.)

uğalmak Çocuk, öksüre öksüre sesi çıkmaz olmak. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

uğan Tanrı. (*Lâpseki –Çkl.)

uğarlamak Toplamak. (–Ks.)

uğarmak 1. [→ **unarmak**] **2.** Tümlemek. (–Rz.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

uğatlamak Düzenlemek : *Üstünü başını uğatla da karşıma öyle gel.* (Bayadı –Or.; Büyükköy –Rz.)

uğdu Sıcaktan yanma. (Vazıldan *Divriği –Sv.)

uğkuş [→ **uğu** (I)]

uğma belkat Yumurtasız kuskus hamuru. (*İnegöl –Brs.)

uğmaç Avuçta ufalanmış hamurdan yapılan çorba. (*Hereke –Kc.; *Mudurnu –Bo.; –Kü.; Peşman *Daday, Ağlı *Küre –Ks.; –Nğ.; –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.)

uğmak (I) [**ufalamak** (I) **-1, ufculamak, uğumak, uvarlamak**] Ovmak. (–Brs.; *Kandıra –Kc.; *Akyazı –Sk.; –Ks.; –Sn.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Lüleburgaz –Krk.)

[ufalamak (I) **-1] :** (*Tirebolu –Gr.)

[ufculamak] : (Senir –Isp.)

[uğumak] : (Tombak –Mr.)

[uvarlamak] : (–Rz. köyleri)

uğmak (II) [→ **uğunmak** (II)]

uğnak [→ **uğrak** (II)]

uğra [ufra, uğura, uũra (I) **-1, ūra** (III) **-1, urga, urua, urva, urvalık -1, uvra**] Yufka açılırken, hamurun tahtaya yapışmaması için kullanılan kalın un. (*Uluborlu, *Atabey –Isp.; Salda *Yeşilova –Brd.; Kızılhisar, *Çivril, Yukarı Seyit, İsabey *Çal, –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Narlıdere *Tire –İz.; *Salihli –Mn.; –Bil.; Tokat, *Sivrihisar –Es.; Kargı *Tosya –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *Sungurlu –Çr.; –Sn.; *Merzifon –Ama.; –To.; *Lâdik –Sm.;

*Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.; *Ünye –Or.; –Gaz.; –Sv. ve köyleri; Üçem *Balâ –Ank.; –Krş.; Erkilet *Pınarbaşı–Ky.;–Nş.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Akseki –Ant.; Yerkesik –Mğ.)

[**ufra**] : (Başpınar *Tefenni –Brd.; Ağlı *Küre –Ks.; Karakuş *Ünye –Or.; Kayadibi, Nefsiköseli *Görele –Gr.; *Afşin –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Türkmen köyleri *Bünyan, Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; Çaylı –Ada.; Civanyaylağı, *Mut ve köyleri –İç.; –Ant.; Düğrek –Mğ.)

[**uğura**] : (Ekse *Çal –Dz.; –Ama.; –Sv.)

[**uñra** (I) **-I**] : (Ağlı *Küre –Ks.; Çanıllı *Ayaş, Ortabereket *Balâ –Ank.)

[**ūra -I**] : (–Brd.; Oğuz *Acıpayam –Dz.; Eğrigöz –Kü.; –Sn.; *Çarşamba –Sm.; –Nğ.)

[**urga**] : (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; *İskilip –Çr.; –Mğ.)

[**urua**] : (*Hozat –Tn.)

[**urva**] : (–İz.; *Manyas –Ba.; *Alucra –Gr.; Zermut –Gm.; Yavuz, Şalcı *Şavşat –Ar.; –Kr. köyleri; *Ahlat, *Erciş –Vn.; –Ur.; *Nizip –Gaz.; –Hat.)

[**urvalık -I**] : (*Yusufeli, Akarsu *Ardanuç –Ar.)

[**uvra**] : (*Perşembe köyleri –Or.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Pınarbaşı –Ky.)

uğra çekmiş Çok kuru. (Sadıkhacı *Beyşehir –Kn.)

uğrağa basmak Cin, peri bulunduğuna inanılan bir yere basmak. (*Merzifon –Ama.)

uğrağa gelmek Cin, peri tarafından çarpılmak. (Salman *Akkuş –Or.; –Ezm.; –Sv.)

uğraḫ [→ **uğrak** (II)]

uğrak (I) Yol üstünde durulacak yer, istasyon, otel, han. (Bağıllı, Anamos *Eğridir, İğdecik –Isp.; Salda, Güney *Yeşilova, Çerçin –Brd.; –Dz. köyleri; Eymir *Bozdoğan –Ay.; –Brs.; Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; *Kurşunlu –Çkr.; *Akyazı ve köyleri –Sk.; Aşağı Kayı *Tosya, *Taşköprü –Ks.; –İst.; *Merzifon ve köyleri, *Taşova –Ama.; *Çarşamba –Sm.; Bayadı –Or.; *Maçka ve köyleri –Tr.; Karasu, Küçük Çayır –Rz.; Hacılyas, *Koyulhisar, Vazıldan *Divriği, Çepni *Gemerek –Sv.; *Arapkir –Ml.; Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli, *Bor –Nğ.; –Ada.; *Milâs –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

uğrak (II) [**uğnak, uğraḫ**] Sara, cin çarpması. (–Kü.; –To.; –Es.; Bağlıca *Ardanuç, Erkinis *Yusufeli –Ar.; Maksutlu *Şarkışla, Çepni *Gemerek –Sv.; *Pınarbaşı –Ky.; Kandilli *Saimbeyli –Ada.)

[**uğnak**] : (Türkmenler *Bünyan –Ky.)

[**uğraḫ**] : (*Gürün –Sv.)

uğrak (III) Hırsız. (*Silifke –İç.)

uğraklı İnmeli, çalık, çalgın. (Erkinis *Yusufeli, Bağlıca *Ardanuç –Ar.; *Afşin –Mr.; *Hafik, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Sorgun –Yz.; *Pınarbaşı köyleri –Ky.; –Nğ.)

uğrak virmek Uğrayıp geçmek. (*Bor –Nğ.)

uğralamak (I) Yufka açılırken yapışmaması için altına üstüne un serpmek. (*Bor –Nğ.)

uğralamak (II) Kar, yeri beyazlatacak kadar yağmak. (–Çkr.; –Nğ.)

uğralanmak (I) Gelincik hastalığına tutulmak. (Dereköy –Ky.)

uğralanmak (II) [**urelenmek** (II)] Irgalanmak, sallanmak. (Erzin *Dörtyol –Hat.)

[**urelenmek** (II)] : (–Sv.)

uğralanmak (III) Kurumak. (Sadıkhacı *Beyşehir –Kn.)

uğralaşmak İlkbaharda toprak kabarıp kurumak. (Buğralar *Kızılcahamam –Ank.)

uğralı 1. Burnunun çevresinde beyaz serpinti bulunan (bebek). (*Bor –Nğ.) 2. Bol un serpilerek açılmış hamur. (*Bor –Nğ.)

uğralık Uğra yapılmak için ayrılan un. (*Bor –Nğ.)

uğralı toprak Keseksiz, toz toprak. (Körküler *Yalvaç –Isp.)

uğramak (I) [**uğrama olmak**] Cine, şeytana çarpılmak. (*Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; *Mudanya –Brs.; *Kandıra –Kc.; *Tirebolu –Gr.; –Rz.; *Bor –Nğ.; *Serik –Ant.; *Milâs –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**uğrama olmak**] : (–İst.)

uğramak (II) Yerinden fırlayıp çıkmak : *Gözleri dışarıya uğradı.* (*Bor –Nğ.)

uğramak (III) Hastalığa tutulmak : *Çocuk sarılığa uğradı.* (*Bor –Nğ.)

uğrama olmak [→ **uğramak** (I)]

uğran Su yatağı. (*Boyabat –Sn.)

uğranmak [→ **üğrünmek** (I) **-2**]

uğrantı Kalabalık. (–Kü.; Ahmediye, Büyük Çekmece –İst.)

uğrasa [→ **urasa -1**]

uğraş Anlaşmazlık. (–İz.)

uğraş etmek Hayvan dövüşmek. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

uğratmak Kovmak. (–Brs.; Kaynarca *Osmaneli –Bil.; –Sk.; Erkinis *Yusufeli –Ar.; *Bor –Nğ.; Haliliye *Ceyhan, Yeniköy *Osmaniye –Ada.; Kavaklı –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.)

uğru (I) [**ugri, ugru, uğrulayıcı**] Hırsız, yolkesen. (*Çeşme, Çandarlı *Bergama –İz.; Kocabergos *Erdek –Ba.; *Ezine –Çkl.; –Brs.; Abbaslar –Bil.; –Sk.; –Bo.; –Ks.; *Kurşunlu, Orta –Çkr.; *Ayancık –Sn.; –Sm.; *Taşköprü –Ks.; Diphacı, Ayrancı, Küpeli, *Merzifon –Ama.; *Niksar –To.; –Ur.; –Mr.; *Polatlı, Üçem *Balâ –Ank.; Köşker –Krş.; Turan –Ky.; –Nğ.; –Kn.; Tuzla –Ada.; *Mut köyleri –İç.; *Akseki –Ant.; –Kr.)

[**ugri**] : (–Ama.)

[**ugru**] : (–Çr.; Tekke *Kızılcahamam –Ank.; *Kaş –Ant.)

[**uğrulayıcı**] : (–Tr.)

uğru (II) Yol. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; –Mn. köyleri; –İst.; *Kurşunlu –Çkr.)

uğru (III) En küçük parça (yiyecek için). (Günay *Buldan –Dz.)

uğru (IV) **1.** Yan. (–Ezm.) **2.** Ön. (Bahçeli *Bor –Nğ.; *Kadirli –Ada.) **3.** Arka. (Orta –Çkr.)

uğru açık Bahtı açık. (*Bor –Nğ.)

uğru açılmak Bahtı açılmak, işleri yolunda gitmek. (*Bor –Nğ.)

uğrulamak [**uğurlamak**] **1.** Çalmak, aşırmak. (Tokat –Es.; –Çkr.; Ayrancı, Küpeli, –Ama.; –Sm.; Gemrik, Bolaman –Or.; –Nğ.; Gâvurdağı –Tr.)

[**uğurlamak**] : (*Kilis –Gaz.; –Ur.; –Mr.; *Develi –Ky.; *Bahçe –Ada.) **2.** Gizlemek, saklamak. (Tokat –Es.; –Çkr.)

uğrulayıcı [→ **uğru** (I)]

uğruman İlk doğurma yılından bir önceki yılda doğuran hayvan. (Bayındır *Beyşehir –Kn.)

uğrun [**ugrun, uğurun, urgun** (I), **urğun, ūrun**] Gizli. (–Af.; –Isp.; *Menemen –İz.; –Kü.; –Çkr.; –Çr.; *Kavak –Sm.; *Merzifon, *Gümüşhacıköy –Ama.; –Ur.; Bozüyük *Göksun, Kayışlı, –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Ağıllı *Kalecik, Arap *Keskin –Ank.; Genezin *Avanos –Nş.; *Pınarbaşı ve köyleri –Ky.; *Bor –Nğ.;*Gürün, *Şarkışla –Sv.; –Kn.; Büyük Çaylı *Dörtyol, Karaisalı –Ada.; Ulaş *Tarsus –İç.) [**ugrun**] : (*İskilip –Çr.; –Ama.) [**uğurun**] : (*Arapkir –Ml.) [**urgun** (I)] : (–Ur.; –Gaz.; –Ada.) [**urğun**] : (–Ezc.) [**ūrun**] : (–Ama.; Adıyaman –Yz.; *Kozan –Ada.)

uğruna durmak Bir şeyin ardına gizlenmek. (*Lüleburgaz –Krk.)

uğruna düşmek Yoldan çıkarmak, kandırmak. (*Bor –Nğ.)

uğruna gitmek İçgüdüyle davranmak. (–Kü.; *Milâs –Mğ.)

uğrunca Gizlice. (Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Krş.)

uğrunda **1.** Hizasında, çizgisinde. (Kaynarca *Osmaneli –Bil.) **2.** Önünde. (–Ada.; –Or.)

uğrundan uğrundan Gizliden gizliye. (Maksutlu *Şarkışla –Sv.)

uğrun katık Evin hanımının kocasından habersiz sakladığı çerezler. (–Nğ.)

uğrun uğrun (I) [**urgun urgun**] **1.** Gizli gizli. (Tokat –Es.; –Çkr.; *İskilip –Çr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Mut köyleri –İç.) [**urgun urgun**] : (–Gaz.) **2.** Sessizce, yavaşça. (–Es.)

uğrun uğrun (II) Süze süze. (Bayındır *Beyşehir –Kn.)

uğrunu kesmek Yolda birinin önünden geçmek : *Erkeğin uğru kesilmez.* (Heris *Artova –To.)

uğrun yol Kestirme, kısa yol. (*Lâpseki –Çkl.; –Nğ.)

uğu (I) [**uğkuş, uğukuş, uğukuşu, ukuşu, ü, üğü**] Baykuş. (–Ks.; *Merzifon köyleri –Ama.; –Ky.) [**uğkuş**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.) [**uğukuş**] : (–Nğ.) [**uğukuşu**] : (–Ama.; –Ky.) [**ukuşu**]: (Kocamaz –Ank.) [**ü**]: (*Marmaris –Mğ.) [**üğü**] : (*Urla –İz.; –Çr.; –Ama.; –Hat.; *Bor –Nğ.)

uğu (II) Boş, ıssız : *Pınar uğu değil, sonra gidersin.* (Balaç –Sm.)

uğuk Uğurlu. (–Krş.)

uğukuş [→ **uğu** (I)]

uğukuşu [→ **uğu** (I)]

uğullemek Sallamak. (Çepni *Gemerek –Sv.)

uğum (I) Uslu, iyi düşünen, iyi gören (çocuk için). (Saraycık –Kü.)

uğum (II) Kanıklık. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.)

uğumak [→ **uğmak** (I)]

uğumlanmak Kanmak. (Denizler *Çal –Dz.; –Kü.)

uğumlu Uslu, ağırbaşlı, onurlu, azla yetinen. (Kelekçi *Acıpayam, Burhaniye *Nazilli, *Bozdoğan –Ay.; –Dz.; –Uş.; *Ermenek –Kn.)

uğumsuz (I) Düzensizlik, azla yetinmeme, açgözlülük gibi kötü huyları olan. (Paşaköyü –Af.; İlegöp *Uluborlu –Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.; *Bodrum –Mğ.)

uğumsuz (II) Döl döş vermeyen, çocuğu, özellikle oğlu olmayan. (*Bor –Nğ.)

uğundurma Üç gün süren Ermeni orucu. (*Gemerek –Sv.; *Bor –Nğ.; –Ada.)

uğundurmak (I) **1.** Bayıltmak, kendinden geçirmek. (Danışman *Fatsa –Or.; Gökçekışla –Sv.; Bahçeli, *Bor –Nğ.) **2.** Canını yakmak. (*Çal –Dz.)

uğundurmak (II) Çok hızlı çevirmek : *Getir de o fırıldağı bir uğundurayım.* (Bahçeli *Bor –Nğ.)

uğundurmak (III) Eli boş çıkarmak, umarsızlığa düşürmek. (–Kü.)

uğunduruk **1.** Arpa ve buğdayın kökten süren çatal sapı. (*Merzifon köyleri –Ama.) **2.** Yağmursuzluktan büyüyememiş ekin. (Çamlıbel *Artova –To.) **3.** Gelişmemiş, küçük, bodur kalmış. (*Bor –Nğ.)

uğunlamak [→ **uğunmak**]

uğunmak (I) [**ugunmak, uğunlamak, uvunmak**] Ağlaya ağlaya bayılmak, kendini yitirmek. (*Dinar, –Af.; *Eğridir, *Atabey, İlegöp *Uluborlu –Isp.; Salda *Yeşilova –Brd.; *Çal köyleri, Çöplü *Çivril, *Tavas, Solmaz –Dz.; Sürez *Bozdoğan, –Ay.; Bahçeova –İz.; *Sivrihisar, Tokat –Es.; İncesu *Sungurlu –Çr.; –Sm.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; *Zile –To.; Bağlıca *Ardanuç, *Şavşat –Ar.; –Ezm.; –Ezc.; –El.; *Arapkir –Ml; *Afşin –Mr.; –Sv. ilçe ve köyleri; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; –Nş.; Bahçeli, *Bor –Nğ.; –Kn.; –Ada.; *Mut köyleri –İç.)

[**ugunmak**] : (*İskilip –Çr; –Ama.; Çepni *Gemerek –Sv.)

[**uğunlamak**] : (*Arapkir –Ml.)

[**uvunmak**] : (İğdecik –Isp.; *Çal –Dz.; Balçova –İz.; *Düzce –Bo.; –Çkr.; *Çarşamba –Sm.; –Gaz.; Mağara *Saimbeyli –Ada.; Bağyaka *Finike –Ant.)

uğunmak (II) [**uğmak** (II)] Hızla dönmek, süzülmek (topaç, kirmen vb. için). (Salda *Yeşilova –Brd.; –Ezc.; *Bor –Nğ.; –Kn.; –Ada.; Yenice –İç.)

[**uğmak** (II)] : (Uluğbey *Senirkent –Isp.)

uğunmak (III) Ağrıdan, acıdan kıvranmak. (*Kandıra –Kc.; –Sn.; *Çarşamba –Sm.; –Kn.)

uğunmak (IV) **1.** Kederlenmek. (–İz.; Kemaliye, *Alaşehir –Mn.; *Bartın –Zn.) **2.** Olağanüstü üzülmek. (–Sm.) **3.** Olağanüstü acı duyarak, sessiz, yakınmasız ağlamak. (*Mut köyleri –İç.)

uğunmak (V) Yorgun düşmek, durgunlaşmak. (*Bartın –Zn.)

uğunmak (VI) Keyiflenmek, haz duymak. (*Şavşat köyleri –Ar.)

uğunt [→ **uğut** (I) **-1**]

uğur (I) **1.** Yön. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; –Bo.; *Bor –Nğ.; Pınarlıbelen *Bodrum, Çamköy *Milâs –Mğ.) **2.** Ön. (–Ay.; Kızılcaören –Kü.; *Çarşamba –Sm.; –Ama.; –Rz.; Hacılyas *Koyulhisar, *Gemerek

–Sv.; *Pınarbaşı –Ky.; *Ereğli –Kn.) **3.** Kıyı. (*Bahçe –Ada.) **4.** Yakın. (*Bahçe –Ada.)

uğur (II) Çizgi, hiza : *Fidanları bir uğura dik.* (*Lüleburgaz –Krk.; Bulgaristan Türkleri)

uğur (III) Bölge : *Hepimiz bir uğurda oturuyoruz.* (*Lüleburgaz –Krk.)

uğur (IV) Yelden, yağmurdan korunulacak yer. (–Brs.)

uğur (V) Zaman. (–Ba.; *Ünye –Or.)

uğur (VI) Ceviz ağacı. (Paşaköy –Ba.)

uğura [→ **uğra**]

uğura gelmek Çiftleşmek istemek (inek için). (–Rz.; *Maçka köyleri –Tr.)

uğurcalık [→ **uğurluk**]

uğur kesme **1.** Yol kesme, önüne geçme (kadın, erkeğin; tavşan avcının vb.). (*Zara, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Mut ve köyleri –İç.; –Ant.) **2.** Düğünde, çağırılı gelen atlılar ile, düğün yapılan köyün atlıları birbirinin önünü kesme. (Balçıkhisar *Mahmudiye, İkipınar *Mihalıççık –Es.) **3.** Gelin getirirken güvey, kurban kesme. (–Sm.)

uğurlamak [→ **uğrulamak -1**]

uğurlar olsun (I) [**uğur ola** (I)] Bir yolcuya söylenen iyi dilek. (*Bor –Ng.)

[**uğur ola** (I)] : (–İz. köyleri; *Bor –Ng.)

uğurlar olsun (II) [**uğur ola** (II)] Başkasınca yapılan eylemin hiç umurunda olmadığını anlatmak için kullanılan deyim. (*Bor –Ng.)

[**uğur ola** (II)] : (*Bor –Ng.)

uğurlayın Gizlice : *Uykudaki adamı uğurlayın öldürmek yiğitlik değildir.* (–Çkr.)

uğurlayın bakmak Gizlice bakmak. (*Lâpseki –Çkl.)

uğurlu Yararlı (insan için) : *Mustafa Efendi uğurlu bir insandır.* (Karaözü *Gemerek –Sv.)

uğurluk (I) [**uğurcalık, urcalık**] Çocukların yemek önlüğü. (Maksutlu *Şarkışla –Sv.)

[**uğurcalık**] : (*Gürün –Sv.)

[**urcalık**] : (–Sv.; –Ky.)

uğurluk (II) Uğur getirdiğine inanılan şey. (–Ml.; *Bor –Ng.)

uğurluk (III) Çit, avlu duvarı. (İbriktepe *İpsala –Ed.)

uğurlu seki At ve kısrağın bir, iki ya da üç ayağındaki aklık. (–Ada.)

uğur ola (I) [→ **uğurlar olsun** (I)]

uğur ola (II) [→ **uğurlar olsun** (II)]

uğur olsun Ne olursa olsun, umurumda değil! (–Mr.)

uğur parası Geziye çıkanın kendisini uğurlayana verdiği para. (*Emet –Kü.)

uğursak (I) Yavrusu ölen koyun ya da keçi: *Uğursağın sütü erken kesilir.* (–Tr. ilçe ve köyleri)

uğursak (II) Çiftleşmek isteyen dişi sığır, kısrak vb. hayvan. (*Maçka –Tr.)

uğursamak Uğur saymak, uğurlu olduğunu sanmak. (*Bor –Ng.)

uğur suyu Yolcunun ardından, ev halkınca kapı önüne dökülen su. (*Mudanya –Brs.)

uğursuz seki At ve kısrağın dört ayağında birden var olan aklık. (–Ada.)

uğuru dutmak Kumarda şansı iyi gelmek. (*Bor –Ng.)

uğurun [→ **uğrun**]

uğuşmak (I) Keçeleşmek, sertleşmek. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

uğuşmak (II) Yarışmak. (–Brd.)

uğut (I) [**uğunt, uhut**] **1.** Çimlenmiş buğdayın kaynatılmasıyla yapılan bir çeşit yemek, tatlı. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; Tabaklar *Eflâni –Zn.; Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; Kızık *Artova –To.; *Hafik, İğdeli *Gemerek –Sv.; *Akdağmadeni –Yz.)
[**uğunt**] **:** (Karahali *Havza –Sm.)
[**uhut**] **:** (*Göynük –Bo.)
2. Yağmuru bol yılların buğdayı, unu; ondan yapılan kara, kabarmamış ekmek. (–Ar. köyleri; *Kangal –Sv.)

uğut (II) Kuru : *Bu ne kadar kurumuş, uğut olmuş.* (–Kr.)

uğut (III) **1.** Renksiz, solgun. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.) **2.** Rengi atmış, yanmış, kullanılamaz duruma gelmiş. (Genezin *Avanos –Nş.)

uğuz [**uğuzana**] **1.** Ahmak, bön, saf. (*Lâpseki –Çkl.; Alibeyli *Çarşamba –Sm.; *Ardanuç köyleri –Ar.; Mağaracık –Kr.; *Develi –Ky.)
[**uğuzana**] **:** (*Tirebolu –Gr.)
2. Uyuşuk. (–Gr.) **3.** Kaba. (Hisarüstü *Keşap –Gr.) **4.** Başıboş, serseri. (Ilıca –Ezm.)

uğuzana [→ **uğuz**]

uğüldemek Körpe çocuk, "üğğ, ügg..,, sesleriyle sürekli kendi kendine konuşmak : *Bebek uyanmış, uğüldeyip durur.* (*Bor –Ng̃.)

uḫarı Yukarı, yukarıya. (Koyundere *Ahıska –Kr.)

uḫcur [→ **uşkur**]

uhlamur Ihlamur. (*Düzce –Bo.)

uhluk [→ **uflak, uflaḫ**]

uhlum Yol, yordam : *Her işi uhlumlu yapmalı.* (*Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.)

uhum Havlu. (*Safranbolu –Zn.)

uhut [→ **uğut** (I) **-1**]

uj Uç. (Koyundere *Ahıska –Kr.)

ujuz Ucuz. (Koyundere *Ahıska –Kr.)

ukçur [→ **uşkur**]

ukmak Tasalanmak. (–Kn.)

ukrulmak Bir işi yapmaya niyetlenip, caymak. (*Düzce –Bo.)

uksek Bir yanı yanmış, ateşli odun. (Ağlı *Küre –Ks.; –Tr.)

uktan Ufak tavuk, piliç. (–Ada.)

ukuşu [→ **uğu** (I)]

ukuy [→ **uyḫu**]

ula (I) [**ulen, ulo**] **1.** Kaba sesleniş (genellikle erkek çocuklar için). (*İskilip –Çr.;–Rz.; Hacılyas*Koyulhisar, Vazıldan *Divriği –Sv.; –Tr. ve köyleri; –Bt.)
[**ulen**] **:** (Çandarlı *Bergama –İz.)
[**ulo**] **:** (*Piraziz –Gr.)
2. Şaşkınlık ünlemi : *Ula! Ahmed'e bakın nasıl kaçıyor.* (Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Çepni *Gemerek –Sv.)

ula (II) **1.** [→ **ulak** (III) **-2**] **2.** At kuyruğu. (–Bo.) **3.** Parça ip. (–Çr.) **4.** [→ **ulak** (III) **-1**]

ulaç (I) Sınır. (–Sn.)

ulaç (II) Şose. (–Brs.)

ulaçlı Katırcı, yük hayvanı kiracısı : *Gölüğü güçlü ulaçlıya Bağdat komşu kapısıdır.* (Ayran *Bahçe –Ada.)

ulaf Yulaf. (İsabey *Çal –Dz.; Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

ulağ Araç. (*Ahlat –Bt.)

ulaḫ **1.** [→ **ulak** (III) **-2**] **2.** [→ **ulak** (III) **-1**] **3.** Ekli, eklentili. (*Arapkir –Ml.)

ulaḫlamak Eklemek, uzatmak. (–Sv.)

ulak (I) Her zaman el altında bulunan kişi, yardımcı. (Yukarı Seyit *Çal

–Dz.; –İz. ilçe ve köyleri; *Alaşehir –Mn.; *Mudanya –Brs.; *Taşköprü –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon –Ama.; *Çemişgezek –Tn.; –Nğ.; *Karaman –Kn.)

ulak (II) **1.** Postacı, haberci. (*Tavas –Dz.; –Mn.; –Bo.; Diphan *Merzifon, –Ama. ve köyleri; *Çemişgezek –Tn.; –Nğ.; *Karaman –Kn.; –Mğ.; Manika *Saray –Tk.) **2.** Tren. (–İst.; Bulgaristan)

ulak (III) [**ula** (II) **-1, 4; ulaḫ -1, 2**] **1.** Ek, yama. (*Eğridir –Isp.; Çerçin –Brd.; –Mn. ve köyleri; –Kü.; *Seyitgazi, Tokat –Es.; Basak *Hekimhan –Ml.; –Ur.; –Gaz.; Bozhüyük, *Afşin ve köyleri –Mr.; –Hat.; –Ank. ; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; –Sv. ve köyleri; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Kn.)
[**ula** (II) **-4**] **:** (Sarayözü *Ezine –Çkl.; *Taşköprü –Ks.; Şehsadi –Ama.; *Afşin –Mr.)
[**ulaḫ -2**] **:** (*Ağın –El.)
2. Saça takılan ek saç ya da bağ. (Darıveren *Acıpayam –Dz.; –Çkr.; –Ezm; *Pertek, –Tn.; *Bor –Nğ.)
[**ula** (II) **-1**] **:** (*Düzce –Bo.)
[**ulaḫ -1**] **:** (*Ağın –El.)
3. Kadın saç beliklerinden her biri. (–Ezm.) **4.** İp, bağ. (Vazıldan *Divriği –Sv.) **5.** Ekli, parçalı, yamalı. (*Kurşunlu –Çkr.)

ulak (IV) Güçlü, iriyarı adam. (Buluklu –İç.)

ulak (V) Öğrenci. (*Karaman –Kn.)

ulak (VI) Aşılı ağaç. (Buluklu, Çiftepınar, Yanpar, *Tarsus –İç.)

ulak (VII) Oğlak. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

ulak (VIII) Sayı : *Bu sürünün ulağı ne kadar?* (Reşadiye –Mğ.)

ulak (IX) Kışın balık topluluğu, kümesi. (*Kelkit –Gm.)

ulak (X) Amaç. (–Kn.; Bağyaka *Finike –Ant.)

ulaklık (I) Posta. (–Ks.)

ulaklık (II) Eklik, ek için elverişli ya da gerekli parça. (*Bor –Nğ.)

ulak vermek Eklemek, ulamak. (*Bor –Nğ.)

ulalı Ekli, bağlı. (–Brs.)

ulalmak (I) Sıralanmak, birbiri ardınca ortaya çıkmak, uzayıp gitmek. (Karaköy *Düzce –Bo.)

ulalmak (II) Üstüne düşmek, zorlamak. (*Düzce –Bo.)

ulam Yüklenti, angarya. (Karakoyun *Iğdır –Kr.; *Erciş –Vn.)

ulama (I) [**ulantı**] **1.** Eklenti. (–Ama.; *Bor –Nğ.)
[**ulantı**] **:** (*Taşköprü –Ks.)
2. İplikleri masuraya sarma. (Bekilli *Çal –Dz.; *Hayrabolu –Tk.)
3. Art arda eklenmiş ağaç. (İğneciler *Mudurnu –Bo.) **4.** Kısa gelen ağaca yapılan ek. (Tokat, Satılmış –Es.)

ulama (II) Bağırsak kurtlarından şerit. (*Afşin –Mr.)

ulama (III) [**ulamayonca**] **1.** Sulak yerlerde yetişen bir çeşit ot. (*Eğridir köyleri –Isp.; Ömerhacılı *Kaman –Krş.; –Nğ.; –Ada.; *Mut köyleri –İç.)
[**ulamayonca**] **:** (*Lâpseki –Çkl.)
2. Üzüm çubuklarına örülen, çubuklardan geçinen, asalak bir bitki. (–Nğ.)

ulama (IV) **1.** Tarlaları ayıran çalılık. (*Kandıra –Kc.) **2.** Dağ yamacındaki ağaç topluluğu. (Demirciler *Gebze –Kc.)

ulama (V) **1.** İşlemeli çevre, peşkir. (Pazar *Karamürsel –Kc.; *İnegöl –Brs.; –Bo.) **2.** Geniş telli kuşak. (Zeytinli *Edremit –Ba.)

ulama (VI) Ağaç aşısı. (–Ada.)

ulama (VII) [**uluma**] Bir çeşit cilt hastalığı. (*Keçiborlu –Isp.; *Afşin –Mr.)

[**uluma**] : (İshaklı *Bolvadin –Af.; *Eğridir köyleri, İğdecik –Isp.)

ulamak (I) Eriştirmek. (*Düzce –Bo.)

ulamak (II) Uzamak. (–Kü.; –Sv.)

ulamak (III) **1.** Balta, keser gibi gereçlerin bozulan ağızlarını kızdırarak düzeltmek, onarmak. (Yavuz *Şavşat –Ar.) **2.** Lehimlemek. (–Kr.)

ulamak (IV) Halı tellerini birbirine düğümsüz bağlamak. (*Bor –Ng.; –Brs.)

ulamak (V) Ulumak. (Vazıldan *Divriği –Sv.)

ulamak (VI) Aşı yapmak (ağaç için). (Civanyaylağı, Çiftepınar –İç.)

ulamayonca [→ **ulama** (III) **-1**]

ulam ulam Akın akın, yığın yığın, art arda. (*Eğridir köyleri –Isp.; Salda *Yeşilova –Brd.; Kösten. Honaz, Çöplü *Çivril –Dz.; Tepeköy *Torbalı –İz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Tokat –Es.; –Bo.; –İst.; –Ama.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; Köşker –Krş.; –Ng.; *Ermenek –Kn.; Çavdarlı *Şavşat –Ar.; Meydan *Mut –İç.; *Milâs, Pınarlıbelen *Bodrum –Mğ.; –Ed.)

ulān a, a.., vay vay, yerine kullanılan bir şaşkınlık ünlemi. (*Bor –Ng.)

ulanmak (I) Kavuşmak, ulaşmak. (Kabaağaç *Fethiye –Mğ.)

ulanmak (II) Uzamak, yayılmak. (–Brs.)

ulanmak (III) Koyulmak. (Hereke –İst.)

ulantı [→ **ulama** (I) **-1**]

ulaotu Atkuyruğu bitkisi. (–Bo.)

ulasır Ağaçtan, bir yılda süren filiz. (–Çkr.)

ulaşık (I) Nişanlı. (*Kurşunlu –Çkr.; *Elmadağ, *Çubuk, Akdoğan *Kızılcahamam –Ank.)

ulaşık (II) Süt ve yoğurttan yapılan bir çeşit peynir, ekşimik, lor. (Ortaköy *Gelibolu –Çkl.; Karakoca *Karacabey –Brs.; –Sk.; Kumburgaz, Balat –İst.; *Keşan –Ed.; Ceylânköy *Lüleburgaz –Krk.)

ulaşık (III) Art arda gelen, ardından yetişen. (*Bornova –İz.)

ulaşmak (I) Nişanlanmak. (*Kurşunlu –Çkr.; Zincidere *Güdül –Ank.)

ulaşmak (II) Takılmak, şaka yapmak. (*Tavas –Dz.)

ulaştırmak Evlendirmek. (Çağa *Ayaş –Ank.)

ulatmak Ulaştırmak. (Kumgedik *Burhaniye –Ba.)

ulçuğlama Uçuklama. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

ulen [→ **ula** (I) **-1**]

ulfa [→ **ulfar**]

ulfar [**ulfa, ulgar**] Süsen. (Güllü *Buldan, Gireği *Çal, –Dz.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.)

[**ulfa**] : (Narlıdere *Buldan –Dz.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.)

[**ulgar**] : (–Kn.)

ulgalamak [**ugulamak, ulgamak, urgulamak**] Elle, seyrek dikmek. (*Bozdoğan –Ay.; –Sv.; –El.; *Milâs, –Mğ.)

[**ugulamak**] : (Eymir *Bozdoğan –Ay.)

[**ulgamak**]: (Güney *Yeşilova –Brd.; Bekilli *Çal –Dz.)
[**urgulamak**] : (*Milâs –Mğ.)
ulgamak [→ **ulgalamak**]
ulgar [→ **ulfar**]
Ulger [→ **Ülger**]
ulgun [→ **uluk** (II)]
ulgut Allahlık, kendinden geçmiş. (*Bor –Nğ.; –Kn.)
ulğun [→ **uluk** (II)]
ulḫ Birdenbire toplanma, yığılma : *Ahmed'in ölüm haberini alan köylü cenazenin başında ulḫ oldu.* (Çavdarlı *Şavşat –Ar.)
ulḫ olmak Düzenli, sıralı olarak, toplu bir durumda gitmek. (Korkut *Zara –Sv.)
ulk (I) Kök. (Kalecik *Avanos –Nş.)
ulk (II) Doğru, dik. (Mastat *Karaman –Kn.; *Mut –İç.)
ulkaş [→ **ulku** (II)]
ulku (I) **1.** Doğru, düzenli, kusursuz. (*Silifke, –İç.) **2.** Yönelik. (*Silifke –İç.)
ulku (II) [**ulkaş**] Sıra sıra, küme küme, art arda. (Karakoca *Haymana –Ank.)
[**ulkaş**] : (–Kn.)
ulkun [→ **uluk** (II)]
ulkuna gelmek Doğrusuna, düzüne gelmek. (*Mut köyleri –İç.)
ulkup İşin yolu, yordamı, yöntemi. (Ericek *Göksun –Mr.)
üllemek [→ **üğrümek**]
ulmak [**ulumak**] **1.** Çürümek, ezilmek, kokmak. (Bayat *Emirdağ –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; Kavak *Yeşilova –Brd.; Yukarı Seyit *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; *Alaşehir, Şaphane *Gediz –Mn.; *Kilis –Gaz.; –Mr.; Erzin *Dörtyol –Hat.; –Sv. ilçe ve köyleri; Kuzayca –Yz.; Gezin *Avanos –Nş.; Madazı *Develi, Türkmen *Bünyan –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Azaplı, Kuzgün, *Kadirli –Ada.; *Mut köyleri –İç.)
[**ulumak**] : (Dereçine *Bolvadin –Af.; *Ereğli –Kn.; –İç.)
2. İncelip kırılmak, eskiyip üzülmek, parçalanmak. (–Sv.; *Elmadağ –Ank.; –Nğ.)
ulo [→ **ula** (I) **-1**]
ulok Kötürüm. (Rumeli göçmenleri –İst.)
ultasız 1. Kaba görünüşlü. (Güney *Yeşilova –Brd.) **2.** Terbiyesiz. (Güney *Yeşilova –Brd.)
uluboydan Yüksek perdeden. (Bayat *Emirdağ –Af.)
ulubu [→ **ülübü -1**]
uluca 1. Ana baba. (–İst.) **2.** Aile büyüğü. (–Çkl.) **3.** Kuma. (Ortaköy –Nğ.)
ulu gici Büyük küçük. (*Akşehir köyleri –Kn.)
uluğlamak Saygı göstermek. (Türkistan göçmenleri –Kn.)
uluğsa Lohusa. (Peşman *Daday –Ks.)
uluk (I) **1.** Miskin, tembel, pasaklı : *Kızım sende bu ulukluk varken satılamazsın.* (İshaklı *Bolvadin –Af.; *Eğridir köyleri, İğdecik –Isp.; *Çal –Dz.; Eymir *Bozdoğan, Burhaniye *Nazilli –Ay.; –İz. ilçe ve köyleri; Yenişarbademli, –Mn.; –Ba.; –Brs.; *Alayunt –Kü.; Dudaş, Gümele *Söğüt, *Bozüyük –Bil.; Tokat *Sivrihisar, Aşağı Ilıca –Es.; Gerede –Bo.; *Kadıköy –İst.; Karşıt *Sungurlu –Çr.; Bayadı –Or.; –Gr.; *Balâ köyleri, *Çubuk, Etimesğut –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Mastat *Karaman –Kn.;

Gökdere *Osmaniye, Erzin *Dörtyol –Ada.; *Mut köyleri, *Tarsus –İç.; Genek *Yatağan, *Bucak, Çobansa *Fethiye, Yerkesik –Mğ.) **2.** İnce, narin, hastalıklı. (–Sv.; Elbaşı *Bünyan –Ky.)

uluk (II) [**ulgun, ulğun, ulkun**] Çürümüş, çürümeye yüz tutmuş. (Ahilli *Sarayköy –Dz.; *Eğridir köyleri –Isp.; *Buldan, *Acıpayam –Dz.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.; *Sungurlu –Çr.; –Gr.; Lohan –Gaz.; *Elbistan –Mr.; *Dörtyol, –Hat.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Krş. ve çevresi; –Ky. ilçe ve köyleri; *Bor, –Nğ.; –Ada.; *Tarsus –İç.)

[**ulgun**] : (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; –Ay.; –İz.; –Kü.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; İsgöbü –Ky.; –Nğ.; –Ada.; –İç. köyleri)

[**ulğun**] : (–Hat.)

[**ulkun**] : (Elbaşı *Bünyan –Ky.)

ulukuş Baykuş. (Honaz –Dz.; –Sk.)

uluma [→ **ulama** (VII)]

ulumak [→ **ulmak -1**]

uluñ **1.** Buğday, arpa kökü. (İbrala –Kn.) **2.** Tahılın ana sapı çevresinde oluşan kardeş saplar. (*Mut –İç.)

ulunkuş Bir çeşit dağ armudu. (Kılıçlar –Ank.)

ulunmak Güneş batmak. (*Kandıra –Kc.)

uluorta (I) **1.** Gelişigüzel. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Rz.; Şalcı *Şavşat –Ar.; *Ağın –El.; *Yerköy –Yz.) **2.** Açıkça, herkesin görebileceği, işitebileceği gibi. (Bağlıca *Ardanuç, –Ar.; *Ağın, El.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Ermenek –Kn.; *Mut köyleri –İç.) **3.** Ayakaltı, herkesin gelip geçtiği yer. (Maksutlu *Şarkışla –Sv.)

uluorta (II) **1.** Bir ayakkabı çeşidi, yemeni, çapula. (–Isp.; *Gerze –Sn.) **2.** Bir ayakkabı kalıbı. (*İskilip –Çr.; –Ama.; –To.)

ulurmak (I) Büyütmek. (Kadıköy, *Sarayköy –Dz.)

ulurmak (II) Oturup dinlenmek. (*Mustafa Kemalpaşa –Brs.)

ulus **1.** Göçebe. (*Lâpseki –Çkl.) **2.** Oba. (–Mr.) **3.** Aşiret, kavim. (*Bergama –İz.)

uluşar İl merkezi. (Pendik *Kartal –İst.)

uluuslu Köy yaşlılar kurulu. (*Devrek –Zn.)

uluyol İşlek, geniş yol, anayol. (Şehköy –Ay.; *Menemen, –İz.; Akçakavak –Bo.; Kuruçay –Ezc.; –Gaz.; Yeregömü –Ank.; Gerce *Avanos, Karain *Ürgüp –Nş.)

uluz **1.** Azgın, zarar yapan hayvan. (Evreşe *Gelibolu, *Lüleburgaz, Deveçatağı –Krk.) **2.** Yaramaz, zararcı, yoldan çıkmış insan. (*Lüleburgaz –Krk.) **3.** Etli hayvan. (–Rz.)

ulvan satmak Çalım satmak. (*Bor –Nğ.)

uma (I) Kalça. (Üçkuyu *Bolvadin –Af.; –Ama.; Höketçe *Saimbeyli, –Ada.)

uma (II) Armağan. (–Gm.)

uma (III) Yağı çıkarılmış ayranın kaynatılmasıyla yapılan peynir. (Bağlıca, Yaylacık *Ardanuç –Ar.)

umaca Asma kütüğü : *Bağcının gözü umacada olur.* (–Af.; –İst.)

umaca olmak **1.** [→**ummak -4**] **2.** [→ **ummak -2**]

umacı 1. Korkuluk. (*Akyazı köyleri –Sk.) **2.** Cin, peri örneği, korkutan şey, yaratık. (–Sn.)

umacık Küçücük, ufacık. (*Düzce –Bo.)

umaç [**uvmaç -1**] **1.** Bir yemek çeşidi. (–Isp.) **2.** Una su katılarak yapılan bulamaç, çorba. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)
[**uvmaç -1**] : (*Taşköprü –Ks.) **3.** Yağ, un, tuz karışımından yapılan çörek. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.) **4.** Nohut büyüklüğünde yapılan hamur topağı. (*Ağın –El.) **5.** Yufkanın ufalanarak yağda kızartılmasından oluşan bir yemek. (*Şarkışla –Sv.)

umaça Kuyruksokumu kemiği. (–İst.)

umaç çorbası [→ **umaçlı çorba**]

umaçlı çorba [**umaç çorbası, umak çorbası**] İçine umaç katılan çorba. (*Ağın –El.)
[**umaç çorbası**] : (*Kandıra –Kc.; *Düzce –Bo.)
[**umak çorbası**] : (*Düzce –Bo.)

umak Çağlayan. (–Brd.)

umak çorbası [→ **umaçlı çorba**]

umalamak Yoğurmak. (*Vezirköprü, *Havza –Sm.)

umarmak [→ **unarmak**]

umarsız Çaresiz. (–Ks.; –Mğ.)

umartça [→ **unahca**]

umaysız 1. Avanak, beceriksiz. (–Sv.; –El.; –Ml.) **2.** Düşüncesiz, saygısız. (*Gürün –Sv.)

umazçadan [→ **unmazcadan**]

umbal (I) Nodul. (*Sivrihisar –Es.; *Tosya –Ks.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bor –Nğ.)

umbal (II) Hendek. (–Ada.)

umbal (III) [→ **umbul**]

umballamak 1. Hayvanı nodullamak. (*Sivrihisar –Es.; *Bor –Nğ.) **2.** İnsanı çalıştırmak için ağır konuşmak, dürtmek, vurmak. (*Sivrihisar –Es.)

umbul [**umbal** (III)] Bağ ve bostanlarda, evleğin enine bölümlere ayrılmasından ortaya çıkan eşit büyüklükte parçalar. (*Zile –To.; *Develi –Ky.)
[**umbal** (III)]

umca [→ **umça -1**]

umcur 1. Üçbeş okka buğday alan ölçek. (*Şebinkarahisar –Gr.) **2.** Şiniğin dörtte biri. (Aşağı Kayı *Tosya –Ks.)

umça [**umca**] **1.** Kütük, kök. (*Akdağmadeni –Yz.)
[**umca**] : (*Lâpseki –Çkl.) **2.** Asma kütüğü. (–Tk.)

umdurmak [→ **umsutmak** (I)]

umgu [**umu** (I)] Umut, iyi dilek. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; –Mn. ilçe ve köyleri; *Düzce –Bo.; *Geyve –Kc.; *Develi –Ky.; Höketçe *Saimbeyli –Ada.)
[**umu** (I)] : (*Lâpseki –Çkl.; Tokat –Es.; Bayadı –Or.)

umma [**ummaca -1, ummağ -1, umsunluk, umsunma, umsunuk, umsuruk -2**] **1.** Özenme, bundan dolayı duyulan üzüntü. (İğdecik –Isp.; Yeniköy –Ba.; Tokat –Es.; *Ünye –Or.; *Ağın –El.; –Nş.; –İç.) **2.** Özenilen şeyin ele geçmemesinden dolayı lohusada meme, erkekte üreme organında olan şişlik, acı. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Bozdoğan –Ay.; Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; –Gaz.; *Bor –Nğ.; –Ada.)

[**ummaca -1**] : (–Isp.; –İz.; –Kc.; *Ünye –Or.; Pınarlıbelen *Bodrum –Mğ.)
[**ummağ -1**] : (–Sm.)
[**umsunluk**] : (–Sm.)
[**umsunma**] : (Cemek –Krş.; –To.; –Es.)
[**umsunuk**] : (*Gemerek, Maksutlu *Şarkışla –Sv.)
[**umsuruk -2**] : (–Gaz.; Türkmenler *Reyhanlı –Hat.)
3. Erkekte cinsel güç yokluğu : *Efendim, ben ummaya karmışım.* (*Eğridir köyleri –Isp.; –Dz.; *Gemerek –Sv.; –Kn.)

ummaca 1. [→ **umma -2**] **2.** Düş kırıklığı. (*Alaşehir –Mn.; –Ama.)

ummacı Korku verici yaratık, hayalet. (Tepeköy *Torbalı –İz.)

ummadık Yaptığı iş ve davranış kendisinden beklenmeyen (şey, kişi için) : *Ummadık taş baş yarar.* (*Merzifon –Ama.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.)

ummağ 1. [→ **umma -2**] **2.** Düş kırıklığı. (–Sm.)

ummak [**umaca olmak -1, 2; umma olmak, ummaya uğramak, umsalığa düşmek, umsuluk olmak -1, 2; umsunmak -1, 2, 3; umsunuk olmak -1, 2, 3; umunmak -1, 2; umursunmak, unsunmak**] **1.** Özenmek. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; *Ermenek –Kn.)
[**umsalığa düşmek**] : (Üçkuyu *Çal –Dz.)
[**umsunmak -1**] : (Bekilli *Çal –Dz.; Çepni *Gemerek –Sv.; –Krş.)
[**umsunuk olmak -2**] : (Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Krş.; –Ada.)
[**umunmak -2**] : (–Nğ.)
[**umursunmak**]: (Çepni *Gemerek –Sv.)
[**unsunmak**] : (Ekse *Çal –Dz.; Çepni *Gemerek, Vazıldan *Divriği –Sv.)
2. Özenilen şeyin elde edilememesinden dolayı, lohusada meme; erkek ve erkek çocukta, üreme organı şişmek. (*Ermenek –Kn.; *Mut köyleri –İç.)
[**umaca olmak -2**] : (–Ama.)
[**umma olmak**] : (*Bor –Nğ.)
[**umsuluk olmak -1**]: (–Sn.; –Sm.; –Ml.)
[**umsunmak -3**] : (–Sv.; –Krş.)
[**umsunuk olmak -3**] : (Köşker –Krş.; –Ada.)
3. İstemek, dilemek : *İtin ahmağı, baklavadan pay umar.* (*Şebinkarahisar –Gr.; –Ezc.; –Mr.; *Suşehri, *Koyulhisar, Vazıldan *Divriği –Sv.; *Ermenek –Kn.)
[**umsunmak -2**] : (*İskilip –Çr.; –Or.; Nefsiköseli *Görele –Gr.; –Krş.; Fakıekinciliği *Pınarbaşı –Ky.)
[**umsunuk olmak -1**] : (Maksutlu *Şarkışla –Sv.)
[**umunmak -1**] : (*Merzifon köyleri –Ama.; *Bor –Nğ.)
4. Düş kırıklığına uğramak. (Meydan *Mut –İç.)
[**umaca olmak -1**] : (*Çal –Dz.)
[**ummaya uğramak**] : (–Brs.; –İst.)
[**umsuluk olmak -2**] : (–Sm.; *Nizip –Gaz.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Gökdere *Osmaniye –Ada.)
5. Sanmak. (*Bergama –İz.)

umma olmak [→ **ummak -2**]

ummaya uğramak [→ **ummak -4**]

ummazcadan [**umazçadan**] Habersizce. (*Ermenek –Kn.)

[**umazçadan**] : (Meydan *Mut –İç.)
umsalak (I) Umutsuz (kişi için). (*Ünye –Or.)
umsalak (II) Her gördüğünü isteyen. (*Afşin –Mr.)
umsalığa düşmek [→ **ummak -1**]
umsanmak Umutlanmak. (–Sm.)
umsuk Umutsuz, üzgün, ürkek. (–İst.; *Bünyan –Ky.; Bağyaka *Finike –Ant.)
umsuluk olmak 1. [→ **ummak -2**] **2.** [→ **ummak -4**]
umsundurmak Umutlandırmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; Bekilli *Çal –Dz.; *Düzce –Bo.; *İskilip –Çr.; –Or.; *Bor –Nğ.; –Ama.)
umsunluk [→ **umma -2**]
umsunma [→ **umma -2**]
umsunmak 1. [→ **ummak -1**] **2.** [→ **ummak -3**] **3.** [→ **ummak -2**]
umsunuk [→ **umma -2**]
umsunuk olmak 1. [→ **ummak -3**] **2.** [→ **ummak -1**] **3.** [→ **ummak -2**]
umsuruk 1. Düş kırıklığı, umut kırıklığı. (*Gürün –Sv.) **2.** [→ **umma -2**]
umsutmak (I) [**umdurmak**] Umutlandırmak. (Ağlı *Küre –Ks.)
[**umdurmak**] : (*Çarşamba –Sm.)
umsutmak (II) Ürkütmek. (Sorkun *Beypazarı –Ank.)
umtırak [**untırak**] Kesilmiş çam kütüğü. (Çoğmen, *Köyceğiz –Mğ.)
[**untırak**] : (Çoğmen *Köyceğiz, –Mğ.)
umu (I) [→ **umgu**]
umu (II) Tüm, bütün. (–Sm.)
umucu Bir şey isteyen, bekleyen, uman (özellikle bahşiş için). (Oğuz *Acıpayam –Dz.; Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Afşin –Mr.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Krş.; –Nğ.; Çakallı, Kuyuluk, *Kozan –Ada.)
umudunu almak Umudunu kesmek. (*Ünye –Or.)
umuk (I) [**umukluk -1, 2**] **1.** Ilık, sıcak. (*Çarşamba –Sm.; Feselek *Reşadiye –To.; Hacılyas *Koyulhisar–Sv.;*Şebinkarahisar –Gr.; –Tr.)
[**umukluk -1**] : (–Sm.)
2. Kuytu. (–Sm.)
[**umukluk -2**] : (–Sm.)
umuk (II) Yumuk. (İsabey *Çal –Dz.)
umukluk 1. [→ **umuk -1**] **2.** [→ **umuk -2**]
umulcama [**umunca, umunç**] Umulan, beklenen, olması istenen şey : *Senden bir umulcamam yok.* (Bağıllı *Eğridir –Isp.; –Brd.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Meydan *Mut, –İç.)
[**umunca**] : (Genezin *Avanos –Nş.; –Nğ.)
[**umunç**] : (*Düzce –Bo.)
umultmak [**unultmak**] Sakızı yumuşatarak çiğnenecek duruma getirmek. (*Sungurlu –Çr.)
[**unultmak**] : (–Kü.)
umul umul Usul usul. (–Krş.)
umumak Soğuk, biraz kırılmak. (*Ünye –Or.)
umunca [→ **umulcama**]
umunç [→ **umulcama**]
umunmak 1. [→ **ummak -3**] **2.** [→ **ummak -1**]
umur Ufak tane. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)
umurlamak Ufalamak. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)
umursunmak [→ **ummak -1**]
umursuz Kaygısız. (*Şavşat –Ar.)

umut gapısı Umut bağlanan varlık, kişi. (*Bor –Ng.)

un Ün, ses. (–Isp.)

unahca [**umartça, unahce, unanca, unartça**] Güzelce, iyice. (Osmançavuşlar *Mudurnu –Bo.)
[**umartça**] : (Çavdarlı *Bergama –İz.)
[**unahce**] : (–Bo.)
[**unanca**] : (*Beypazarı –Ank.)
[**unartça**] : (–Bo.)

unahce [→ **unahca**]

unalmak [→ **uvalmak**]

unamak (I) Saymak, değer vermek, önem vermek. (–Bo.; –Çkl.; Ortaburun *Yalova –İst.; *Vize –Krk.; –Ed.)

unamak (II) Anlamak. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

unamamak Isınmamak, benimsememek. (*Gürün –Sv.)

unanca [→ **unahca**]

unarmak [**uğarmak, umarmak, unartmak, ungarmak**] Onarmak, düzeltmek. (Oğuz *Acıpayam, *Tavas –Dz.; *Karacasu –Ay.; *Bornova –İz.; *Emet –Kü.; *Akyazı köyleri –Sk.; Gümele *Söğüt –Bil.; –Bo.; *Çarşamba –Sm.; –Gr.; –Ml.; Akçakent *Nizip, *Kilis, –Gaz.; –Sv.; Etimesğut, *Nallıhan –Ank.; Erkilet *Pınarbaşı –Ky.; –Ada.)
[**uğarmak**] : (*Bartın –Zn.; Sadık *Mucur –Krş.)
[**umarmak**] : (–Çkr.)
[**unartmak**] : (*Alanya –Ant.)
[**ungarmak**] : (*Oltu –Ezm.)

unartça [→ **unahca**]

unartmak [→ **unarmak**]

unatça Doğru, güzel. (–Ank.)

unbal Yan yana bulunan bağ karıklarının dörder ve altışar bölümü. (–Ank.)

unca [**uncam**] Onca, o denli. (*Şebinkarahisar –Gr.)
[**uncam**] : (Gökçesu –Bo.; Tavşanlı *Gebze –Kc.)

uncam [→ **unca**]

uncu Değirmenci. (Vazıldan *Divriği –Sy.)

undurmak Zıplatmak : *Topu undur da tutayım.* (*Sivrihisar –Es.)

unevi Baklava yufkasının açımında kullanılan en has unun keçi derisinden yapılan torbası. (İsmetpaşa –Ml.)

unevine indirmek Evde bulunan yiyecekleri gelişigüzel harcamak, bitirmek : *Bu karı beni unevine indirecek.* (Güney *Yeşilova –Brd.)

ungan **1.** Onmuş kişi. (*Oltu, –Ezm.) **2.** Yürekli, yiğit. (*Oltu –Ezm.)

ungarmak [→ **unarmak**]

ungun (I) İm, belirti. (–Mn. köyleri; *Lâpseki –Çkl.)

ungun (II) Sağlığı yerinde : *Bu sene hiç ungun değilim.* (*Karacasu –Ay.)

ungunmak **1.** Acıdan kıvranmak. (–İst.) **2.** Dayanmak. (–Mn.)

ungut Sessiz. (*Kadirli –Ada.)

unıtmak Ezip, un yapmak, öğütmek. (*Bor –Ng.)

unlaşmak Bulaşmak. (Bozan –Es.)

unluk Yer katındaki oda. (–Sv.)

unmadık Dertli. (–Isp.)

unmak [**unulmak**] **1.** Onmak, iyileşmek. (*Kilis –Gaz.; Bahçeli *Bor –Ng.)
[**unulmak**] : (*Darende –Ml.)
2. Mutlu olmak. (Fili *Biga –Çkl.; *Kandıra –Kc.)

unnaşmak Yetişmek, ulaşmak. (*Sivrihisar –Es.)

unnaştırmak 1. Götürmek, ulaştırmak. (*Sandıklı –Af.; –Dz.) **2.** Taşımak (mikrop için). (Bozan –Es.)

unnuca Toprak evlerin üstünde, haziranda biten, yapraklarında un gibi bir madde olan bitki. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

unnu halva Un helvası. (–Gaz.)

unnuk Ambar, kiler, unluk. (*Düzce –Bo.; Vazıldan *Divriği –Sv.)

unnu kaygana Unla yumurtadan yapılan bir çeşit yemek. (Vazıldan *Divriği –Sv.)

un oluğu Değirmende, unun içinden aktığı oluk. (Çiftepınar –İç.)

uñra 1. [→ **uğra**] **2.** İnce elekten geçirilmiş, çok temiz, çok ince un. (*Düzce –Bo.)

unser Ufak. (*Haymana köyleri –Ank.)

unsunmak [→ **ummak -1**]

untırak [→ **umtırak**]

unu, İmrenme, kıskanma, şaşma anlatan ünlem. (*Kemaliye –Ezc.)

unulmak [→ **unmak -1**]

unultmak [→ **umultmak**]

ununba Et sucuğu. (–Ank.)

unus Haziran. (Aldemirci *Çayıralan –Yz.)

unutmabeni 1. Balla tereyağın karışımı. (Yavu *İskilip –Çr.) **2.** İçine ceviz ve pekmez karıştırılarak kızartılmış yumurtalı hamur. (–Ama.)

upmak Toprak kaymak. (İncirgediği, Topçu *Karaisalı –Ada.)

upruk İbrik. (Karabüzey *Araç –Ks.)

ura (I) Uğur. (–Krş.)

ura (II) Ora, orası. (–Sm.)

ūra (III) **1.** [→ **uğra**] **2.** Bulgur gibi küçük ve ince duruma gelmiş tavlı toprak. (Gönen –Isp.) **3.** Yaş bir şeyi kurutmak için üstüne serpilen kuru, ince toprak. (İlâma *Eğridir –Isp.)

urā (IV) [→ **urya** (I)]

uraba Giysi. (*Bolvadin –Af.)

uram Büyük, geniş yol. (–Ed.)

urama 1. Ur, şişlik. (–Ant.) **2.** Çarpılma (şeytana, cine). (Fili *Biga –Çkl.)

uranlamak Oranlamak, karşılaştırmak, kestirmek. (Bayadı –Or.; Köşker –Krş.; –Ed.)

urasa [**uğrasa**] **1.** Hastalığa, cine, periye karşı okuyup üfleme, afsunlama. (İğdecik, Sancaklıboz –Mn.; *Biga –Çkl.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Nğ.; –Ada.; Araplı, Kabasakal, *Silifke –İç.)

[**uğrasa**] **:** (–İç. ilçe ve köyleri; –Ant.; Kınık *Fethiye –Mğ.)

2. Hastalığı, kocakarı ilaçlarıyla sağaltma çabası, işi. (–Ada.; Bulluklu, Çiftepınar *Mersin –İç.) **3.** Uğur. (*Bor –Nğ.)

urasalatmak Okuyup üfletmek, ovdurmak. (–Nğ.)

urasalık Okuyup üflenecek gibi hasta: *Çocuk urasalık olmuş, hocaya götür anam*! (–Nğ.)

urasız Çirkin, suratsız. (Eymir *Bozdoğan –Ay.; Cima *Simav –Kü.)

uraz Baht, şans : *Uraz olmayınca üvez olmaz.* (–Ed.)

urba görmek Düğün için çeşitli giyim eşyası satın almak. (Peşman *Daday –Ks.)

urbası tirakkoş Giysisi şık, alımlı. (–To.)

urbuş Demir. (–Kü.)

urcalık [→ **uğurluk** (I)]

urcik Dağın bir yanından dışarıya doğru fırlamış kaya parçası. (*Kemaliye –Ezc.)

urçuk [**urşuk**] **1.** Öreke. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)
2. İğ, kirmen. (Kırım)
[**urşuk**] **:** (Kuzey Bulgaristan göçmenleri –İst.)
urda (I) Orda. (–Sm.)
urda (II) Ekşimik. (*Bolayır –Çkl.)
urecik Ceviz, badem, fıstık sucuğu. (*Kemaliye –Ezc.)
urelenmek (I) Düzenlenmek. (–Sv.)
urelenmek (II) [**→uğralanmak** (II)]
urga [**→ uğra**]
urgaç [**urgeç**] Çocukların, büyükleri içine düşürmek için yolda açtıkları çukur, tuzak. (*Adalar –İst.)
[**urgeç**] **:** (*Adalar –İst.)
urgan [**→ urk** (II)]
urgandere Öküzleri dürtmek için yapılmış, ucu çivili değnek, öğendire. (Çanıllı *Ayaş –Ank.)
urganlamak Asmak, ipe çekmek. (*Eşme –Uş.)
urgeç [**→ urgaç**]
urgiye çiçeği Bir çeşit çiçek. (Tavaklı *Ezine –Çkl.)
urgul Çift öküz koşulan kızak. (Şalcı *Şavşat –Ar.)
urgulamak [**→ ulgalamak**]
urgun (I) [**→ uğrun**]
urgun (II) Karşı yan. (*Ağın –Ml.)
urgun urgun [**→ uğrun uğrun** (I)]
urguy Sivrisinek. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)
urğ [**→ urk**]
urğamak Uğramak. (–Gaz.)
urğan Urgan. (*Merzifon köyleri –Ama.; Cenciğe –Ezc.)
urğun [**→ uğrun**]
urḫuç atmak Saldırmak : *Üstüme urḫuç atınca dayanamadım, tetiği çektim.* (–Ezc.)
uri Bir ağaç çeşidi. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)
urk (I) [**urğ**] Ön : *Kitabını aç urkuna da çalış!* (İriağaç –Ml.; *Nizip –Gaz.)
[**urğ**] **:** (–Gaz.)
urk (II) [**urgan**] Asma ve bostanın attığı kol. (Köşker –Krş.; Üçem *Balâ, Şabanözü *Polatlı –Ank.; Faydalı,Tepecikören*Kozan–Ada.)
[**urgan**] **:** (*Çemişgezek –Tn.; *Arapkir –Ml.; –Kn.)
urlamak [**→ urmak** (I) **-2**]
urmak (I) [**urlamak**] **1.** Vurmak. (*Ağın –El.; –Nğ.; *Gazipaşa –Ant.)
2. Çalmak. (*Ağın –El.; –Nğ.; *Gazipaşa –Ant.)
[**urlamak**]**:** (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)
urmak (II) Kuyudan su çekmek için kullanılan ağaç kova. (Muratlar –Çkl.)
urplā [**→ uruplağı**]
urr ola Uğurlar olsun. (Genek *Yatağan –Mğ.)
ursan Kısır. (Yavuz *Şavşat –Ar.)
ursu Yapışkan. (*Bigadiç –Ba.)
ursuz Tembel. (–Kıbrıs)
urşat Çirkin, yakışıksız. (*Eğridir, –Isp.)
urşuk [**→ urçuk**]
urtmak Tutuşturmak. (–Ank.)
urua [**→ uğra**]
urubar Deney, karşılaştırma. (*Pazarcık –Ml.)
uru durmak Ayakta durmak. (–Mr.; –Gaz.)
uruk Oba, aile. (–İst.)
urukçul Arıkuşu. (Zerdali *Kozan –Ada.)
urukmak Hayvan, çok çalışıp yorulmak : *Atı çok koşturdum, uruktu.* (Karabüzey *Araç –Ks.)

urumu Ak, yuvarlak üzüm. (*Kilis, –Gaz.)
urumalası Bir çeşit kilim. (Berit ve Gâvurdağı Yörükleri –Mr.)
urumunca Hizasınca. (–Sm.)
ūrum [→ **uğrun**]
urun Yüce kat. (*Artova –To.)
urunca [**uruncak**] Saklam, emanet. (–İç.)
[**uruncak**] : (–Sv.)
uruncak [→ **urunca**]
urunduk Karyola. (*Artova –To.)
urundulamak Ayıklamak, seçmek. (*Lâpseki –Çkl.; –Ama.)
uruñguç Bir armut çeşidi. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)
urun urun İçin için : *Urun urun yapmış.* (–Dz.)
urup buçuk Azar azar, perakende : *Urup buçuk alacağına, toptan alsan daha ucuz olur.* (–Ezc.)
urupla [→ **uruplağı**]
uruplağa [→ **uruplağı**]
uruplağı [**urplā, urupla, uruplağa**] Bir tahıl ölçeği. (–Hat.)
[**urplā**] : (–Krş. ve çevresi)
[**urupla**] : (*Darende –Ml.)
[**uruplağa**] : (*Merzifon köyleri –Ama.; Yeni Müslüman *Zile –To.)
uruşmak Vuruşmak. (–Nğ.; Romanya)
uruşman (I) Savaşçı : "*Üstüne varanda uruşman beyleri*" (–İç.)
uruşman (II) Ekinler arasında biten bir sarı çiçek. (Berit ve Gâvurdağı Yörükleri –Mr.)
uruturmak Hayvan, koşmaya hazır olmak, eşinmek. (–Ur.)
uruzlama Ölçüsüz, gelişigüzel söz. (*Gediz –Kü.)
urva 1. [→ **uğra**] **2.** Çorbalık un. (Bağlıca *Ardanuç, Çavdarlı, *Şavşat, *Yusufeli ve köyleri –Ar.) **3.** Çok sulu hamur. (–Ezm.) **4.** Çift sürerken dağılan tavlı toprak. (*Manyas –Ba.; –Çkl.)
urva bezi Hamur tahtaya yapışmasın diye kullanılan kalın unun içine konulduğu bez. (*Erciş –Vn.)
urvalamak Unla çorba yapmak. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)
urvalık 1. [→ **uğra**] **2.** Böreklik, baklavalık un. (*Edremit köyleri –Ba.; Kızılkeçeli –Çkl.)
urya (I) [**urā** (IV)] Düş. (*Nizip –Gaz.)
[**urā** (IV)] : (Hasanoğlan –Ank.)
urya (II) İki buçuk yaşındaki dişi tay. (Balçıkhisar –Af.)
us (I) **1.** Sessiz, yavaş : *Us yürü!* (–Dz.; Heniskeköy –Ama.; *Kilis –Gaz.; –Mr.) **2.** Özenli. (–Dz.) **3.** Sessizlik. (–Nğ.)
us (II) Yarar, çıkar. (Gümele *Söğüt –Bil.)
usa Tasa, üzüntü. (Dikenli –Çkr.; Bulgaristan, Tuna boyu göçmenleri –İst.)
usaba Toprak çömlek. (–Nğ.)
usak Kuzusu ölen sağmal koyun. (Bahışlar *Havran –Ba.)
usamak Tasalanmak, kederlenmek. (Bulgaristan, Tuna boyu göçmenleri –İst.)
usangan Çabuk usanan. (–Sm.)
usangın Bıkkın, bezgin. (Yukarı Seyit *Çal, Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; –İç.)
usangınlık gelmek Bıkkınlık, bezginlik gelmek. (Çanıllı *Ayaş –Ank.)
usbahası olmak Bir durumdan, bir olaydan deney sahibi olmak, aklı başına gelmek. (*Ağın –El.)
usbekes [→ **üsbekes**]
usca [→ **usulcacık**]

uscanam [→ **usulcacık**]
usdun Çatı yapımında kullanılan kalın direk. (Karabüzey *Araç –Ks.)
usdura Ustura. (–Gaz.)
usgura [→ **üsküre** (I) **-1**]
uskuçi Mısır koçanı. (Sinanköy *Çayeli, Taşlıdere –Rz.)
uskuf [**uskufa, uskup**] İpekli kadın giysisi. (Çamköy *Gölhisar –Brd.)
[**uskufa**] : (*Bodrum –Mğ.)
[**uskup**] : (–Dz.)
uskufa [→ **uskuf**]
uskuna 8-15 ton yük taşıyan iki direkli bir gemi. (Görece –İz.)
uskup [→ **uskuf**]
uskuru [→ **üsküre** (I) **-1**]
uskurufa Bir domuz cinsi. (–İst.)
uskut Sessiz, uslu. (Zeytinburnu –Kc.; *Fethiye –Mğ.)
uslanmak Büyümek, eğitilmiş olmak. (Şehli *Piraziz –Gr.)
uslu Yaşlı, sözü dinlenir. (*Eğridir –Isp.; –Sn.; –Ks.; *Ünye –Or.; Düzköy, Şehli –Gr.; *Bor –Nğ.)
uslubiber Karabiber. (Önsen –Mr.)
usluebekömeci Ebegümeci. (*Marmaris –Mğ.)
usluğu çekilmek [→ **usluğu geçmek**]
usluğu geçmek [**usluğu gitmek, usluğu çekilmek, usluğu kaçmak**] Bayılmak, içi geçmek : *Sabahtanberi ağzıma bir lokma koymadım, usluğum geçti demin.* (*Alaşehir –Mn.)
[**usluğu gitmek**] : (Alihan *Çine –Ay.)
[**usluğu çekilmek**] : (–Gm.)
[**usluğu kaçmak**] : (Hıdırlı *Gerze –Sn.)
usluğu gitmek [→ **usluğu geçmek**]
usluğu kaçmak [→ **usluğu geçmek**]
uslup (I) Akıllı. (Bayat *Emirdağ –Af.; *Bayburt –Gm.)
uslup (II) Gaza batırılmış paçavra. (Bayat *Emirdağ –Af.; *Bayburt –Gm.)
usluplu Uslu, terbiyeli. (Köşker –Krş.)
usmak (I) Ölçmek, karşılaştırmak. (–Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Niksar –To.)
usmak (II) Susmak. (*Çal –Dz.; –Sv.)
usmak (III) Bıkmak, usanmak.(–Brs.; Teynelli –Or.)
usmak (IV) Akıl etmek. (*Merzifon ve köyleri –Ama.; Ebulhayır –Or.)
usmak (V) Ummak : *Ben, beş on kuruş daha usuyordum.* (Kadıköy *Sarayköy –Dz.)
usot Yeşil biber. (*Arapkir –Ml.)
uspayı Akıl dersi, akılsızlığın cezası. (*Bor –Nğ.; *Gürün –Sv.)
uspayı vermek [**uspayı virmek**] Ölçülü davranma dersi, eğitimi vermek. (Tokat –Es.; –Gaz.; –Dz.)
[**uspayı virmek**] : (*Bor –Nğ.)
uspayı virmek [→ **uspayı vermek**]
usta Düzenci, alcı. (*Bor –Nğ.)
usta çıkmak Bir zanaatı, usta yanında gereği gibi öğrenerek, ustasınca, o zanaatta artık ustalık yapabileceği –topluluk içinde yapılan bir törende– belirtilmek. (*Bor –Nğ.)
ustalık Kurnazlık, düzencilik. (*Bor –Nğ.)
ustalıklı Şeytanca bir ustalıkla yapılmış iş, davranış. (*Bor –Nğ.)
ustan Kertenkele. (Düzköy *Ayancık –Sn.)
ustaya gitmek Zanaat öğrenmek için bir usta yanına sürekli gitmek. (*Bor –Nğ.)
ustaya virmek Zanaat öğrenmesi için bir usta yanına, çıraklığa vermek. (*Bor –Nğ.)
ustubu [→ **üstübü**]

ustuful olmak Uyuşmak, anlaşmak : *Kendi kendilerine ustuful olsunlar.* (–Md.; –Ur.; *Nizip, –Gaz.; *Andırın –Mr.)

ustul Masa. (–Gr.)

ustuluk [→ **üstülük** (I)]

ustun (I) [**üstün**] **1.** Yapının çatısına konan ağaç, mertek. (Evci *Balya –Ba.; Nilüfer, Konurlar *İnegöl –Brs.; Satılmış –Es.; *Karamürsel –Kc.;*Kurşunlu–Çkr.;–Sn.;–Ank.; *Antakya –Hat.; Tapdak *Havza –Ed.)
[**üstün**] : (*Gelibolu –Çkl.)
2. Kereste. (*Dursunbey –Ba.) **3.** Sergen, raf. (Bayramören *Ilgaz, Çandırlar –Çkr.; *Havza –Sm.) **4.** Tavanın dayandığı duvara yatay çakılan tahtalar. (Bayramören –Çkr.; *Dörtyol –Hat.)

ustun (II) Kaba, kalın kafalı insan. (*İskilip –Çr.)

usturmak Çocuk büyütmek. (–Sn.)

usturublu [→ **usturuplu**]

usturuplu [**usturublu**] Yoluyla, düzenli, derli toplu, ustalıklı. (–Çkl.; Eğlenhoca *Karaburun –İz.; *Çarşamba –Sm.; *Bor –Nğ.; –İç.)
[**usturublu**] : (–Mr.; –Ada.)

usu Su. (*Akçakoca –Bo.)

usu gitmek Başı dönmek. (*Maçka –Tr.)

usukmak, usuḫmaḫ [**usulamak**] **1.** Uslanmak. (İlegöp *Uluborlu –Isp.; *Sivrihisar –Es.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Ahırlı –Ank.; Köşker –Krş.; Bahçeli *Bor, –Nğ.; Kilbasan *Karaman –Kn.; Misis –Ada.; Navdalı *Mut –İç.)
[**usulamak**] : (–Nğ.)
2. Bir suçtan, öfkeden sonra sessizleşmek, uslu görünmek. (Çepni *Gemerek –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.) **3.** Ağrısı azalmak, dinmek. (Emircik *Çivril –Dz,; –Kü.; Çepni *Gemerek –Sv.) **4.** Şaşkınlıktan susup kalmak, konuşamamak.(*Çal –Dz.)

usul Yakışıklı : "*Yiğidin yarı da genççe olmalı Boyu usul, beli ince olmalı*" (Karacaoğlan). (–Ky. köyleri)

usulamak [→ **usukmak -1**]

usulcacık [**usca, uscanam, usulcacım, usullacık**] Yavaşça, sessizce. (*Bor –Nğ.; –Yz.)
[**usca**] : (*Afşin ve köyleri –Mr.; Pirlerkondu –Kn.)
[**uscanam**] : (*Atabey –Isp.)
[**usulcacım**] : (Güney ve çevresi köyleri *Yeşilova –Brd.)
[**usullacık**] : (*Bor –Nğ.)

usulcacım [→ **usulcacık**]

usullacık [→ **usulcacık**]

usumuna Yersiz, gereksiz : *Kardeşim beni usumuna eve kadar yordu.* (–Bil.; Balcalı *Çarşamba –Sm.)

usunmak Yeğnilmek. (Çepni *Gemerek –Sv.)

uş (I) Şaşkınlık, imrenme, üzüntü bildirir bir ünlem. (Bayadı –Or.; *Tirebolu –Gr.; –Ezm.)

uş (II) Kötü. (*Alanya –Ant.)

uş (III) Us, akıl. (*Tirebolu –Gr.)

uş (IV) [**üş**] Üç. (–Kr.)
[**üş**] : (Koyundere *Ahıska –Kr.)

uşak Kuzusu ölen sağılır koyun. (*Havsa –Ed.)

uşak devşeg [→ **uşak devşek**]

uşak devşek [**uşak devşeg, uşşak devşek**] Çoluk çocuk. (–Ks.; –Çkr.; *Persembe köyleri –Or.; –Ezc.; *Nizip, –Gaz.; *Gürün, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Kuzayca –Yz.; *Mut –İç.)
[**uşak devşeg**] : (–Brd.)

[**uşşak devşek**] : (–Gaz.)

uşakeşi [→ **uşaklık**]

uşaklamak Doğurmak. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

uşaklık [**uşakeşi**] Dölyatağı. (*Eğridir köyleri, *Sütcüler –Isp.; Tokat –Es.; *İskilip –Çr.; *Merzifon –Ama.; Güneyce –Rz.; –Tr.; –Ar. ve köyleri; *Kemah –Ezc.; *Kemaliye, *Arapkir –Ml.; *Afşin –Mr.; –Hat.; Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.; –Krş.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**uşakeşi**] : (Uluğbey *Senirkent, *Eğridir –Isp.)

uşgun (I) [**uşkun**] Salatası, turşusu, yemeği yapılan ve kıraç yerlerde yetişen otuz santim boyunda, ekşi bir bitki. (–El.; –Ml.; Kulp –Dy.)
[**uşkun**] : (*Erciş –Vn.)

uşgun (II) Çapkın. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

uşgun (III) Arıların kovandaki çalışması. (Pınarlıbelen *Bodrum –Mğ.)

uşguna binmak Çekirge, uçar durumda bulunmak. (Karacaören –Kü.)

uşgur [→ **uşkur**]

uşğuvur Aş, yemek. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

uşkartmak Abartmak. (*Ermenek –Kn.; Ferizler *Anamur –İç.; *Alanya –Ant.)

uşkun [→ **uşgun** (I)]

uşkur [**ucgur, uçgur, uḫcur, ukçur, uşgur**] Uçkur. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Salda *Yeşilova –Brd.; *Bozdoğan –Ay.; Fili *Biga –Çkl.; *Sivrihisar –Es.; Danışman *Fatsa –Or.; Nefsiköseli *Görele –Gr.; –Tr.; Salarha, –Rz.; Vazıldan *Divriği, Karaözü *Gemerek, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Yerköy –Yz.; Germir, Akçakaya –Ky.; *Ermenek –Kn.; *Milâs –Mğ.; –Kıbrıs)
[**ucgur**] : (–Sm.)
[**uçgur**] : (Başpınar *Tefenni –Brd.)
[**uḫcur**] : (*Arapkir –Ml.)
[**ukçur**] : (Vazıldan *Divriği –Sv.)
[**uşgur**] : (Bereketli *Tavas –Dz.; *Düzce –Bo.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Mut –İç.)

uşkurevi Don ya da şalvarın bele gelen kesimine uçkur geçirmek için yapılan yer. (Akçakaya –Ky.)

uşlak Mendil : *Uşlağımı ver, elimi sileyim.* (Salatın *Tire –İz.)

uşluk [→ **uçluk**]

uşluklamak İğneye iplik geçirmek. (Tokat –Es.; *Mut köyleri –İç.)

uşmak 1. Uçmak. (Koyundere *Ahıska –Kr.) **2.** Yıkılmak. (*Kilis –Gaz.)

uşrat Salatası yapılabilen, güzel kokulu bir kır bitkisi. (–İst.)

uşşak devşek [→ **uşak devşek**]

uşt Köpek kovma ünlemi. (*Çarşamba –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.)

uştu Süslenmek için kadınların alınlarına bağladıkları ipekli kumaş. (Tatarlı *Dinar –Af.)

uşuşmak Üşüşmek, birden toplanmak. (Ahırlı –Ank.)

ut 1. [→ **ud** (I) **-1**] **2.** Saygı, terbiye. (–Yz.; *Develi –Ky.) **3.** [→ **udyeri**]

utağ Otağ, çadır. (–Ml.)

ut altında kalmak Minnet duymak, iyiliğin karşılığını yapamamak. (*Gürün –Sv.)

utancak [**udlu, utangan, utañgan, utangeç, utansak, utlu, uyalçak, uyalğan, uyalūvçu**] Utangaç. (–Es. köyleri; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sm.; *Taşova köyleri, *Merzifon –Ama.; Bayadı –Or.; Yavuz, Şalcı *Şavşat, *Ardanuç köyleri

–Ar.; *Erciş, –Vn.; –Dy.; –Sv. ilçe ve köyleri; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Bahçeli, *Bor, –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Güzelsu *Akseki –Ant.; *Mut köyleri –İç.; –Ed.; *Lüleburgaz köyleri, –Krk.)

[udlu] : (*Eğridir köyleri –Isp.)

[utangan] : (*Arapkir –Ml.)

[utañgan] : (*Düzce –Bo.)

[utangeç]: (Bereketli *Tavas –Dz.)

[utansak] : (*Eğridir köyleri –Isp.; –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy –Ba.; *Düzce –Bo.; Nefsiköseli *Görele –Gr.; –İç. köyleri; Pınarlıbelen *Bodrum, *Milâs –Mğ.)

[utlu] : (Cebel –Isp.; Tokat –Es.; –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sv.; *Talas, Afşarlar *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; *Beyşehir, *Bayındır –Kn.)

[uyalçak] : (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

[uyalğan] : (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

[uyalüvçu]: (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

utangan [→ **utancak**]

utañgan [→ **utancak**]

utangeç [→ **utancak**]

utansak [→ **utancak**]

utaşmak Ulaşmak, yetişmek : *Arkasından koştum utaşamadım.* (*Eğridir köyleri, *Sütçüler köyleri –Isp.; Borlu *Gördes, Kemaliye *Alaşehir, –Mn.; *Tire –İz.; –Kn. ilçe ve köyleri; Civanyaylağı, *Mut –İç.; Macar *Gazipaşa –Ant.; *Fethiye –Mğ.; Elye, Lefkoşe –Kıbrıs)

utaştırmak (I) Yetiştirmek. (*Eğridir köyleri, *Sütçüler köyleri –Isp.; *Ermenek –Kn.; *Mut köyleri –İç.)

utaştırmak (II) Ateşi alevlendirmek. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.; Köşkerler *Kaş –Ant.)

ute Maşrapa. (–İz.)

utlanmak [**udlanmak**] Utanmak. (Cebel *Eğridir –Isp.; Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; –Mr.; –Gaz.; Karabekir, Yahşihan –Ank.; Sadık *Mucur –Krş.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

[udlanmak] : (*Kurşunlu –Çkr.; –Ur.; –Nş.; –Nğ.)

utlu 1. [→ **utancak**] **2.** Eksik, aşağı : *Ben senin neyinden utluyum?* (Uluğbey *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.)

utmak [→ **ütmek** (I)]

utmek [→ **ütmek** (I)]

utsukarcı Kurtarıcı. (–Ezm.)

utulmak [→ **ütülmek** (I)]

utum Neden, sebep. (*Marmaris –Mğ.)

utumladan Boşuna : *İstediğini Ahmet'te bulamıyacaksın, utumladan gitme.* (*Marmaris –Mğ.)

utumuma Gelişigüzel, aptalca, düşünmeden. (Çamköy *Gölhisar –Brd.; Ahi, *Ula, *Milâs –Mğ.)

utun Belâ. (–Kn.)

utuzmak [→ **ütülmek** (I)]

utyeri [→ **udyeri**]

ūv Av. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

uva Baba : *Uvan nerede?* (Demirci –Mn.)

uvacık Ufacık. (*Hekimhan –Ml.)

uvak Ufak. (*Hekimhan –Ml.; –Gaz.)

uvak tefek Ufak tefek. (*Kilis –Gaz.)

uvalmak [**unalmak**] Bayılmak. (Yeniköy –Ba.; Pazarcık *Bozüyük –Bil.; –Ed.)

[unalmak] : (–Çkl.)

uvand [→ **uvant**]

uvanık [→ **uānık**]
uvant [**uvand**] Düz yüz : *Kumaşın uvandı.* (*Mecitözü –Çr.)
[**uvand**] : (*Arapkir –Ml.)
uvarıcı Onarıcı, tamirci. (–Ezm.)
uvarlamak [→ **uğmak** (I)]
uvarmak [**uvartlamak uvatlamak**] Onarmak, düzeltmek. (*Kağızman –Kr.; –Ezm.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
[**uvartlamak**] : (Bayadı –Or.)
[**uvatlamak**] : (*Ulubey –Or.; –Gr.)
uvartlamak [→ **uvarmak**]
uvatlamak [→ **uvarmak**]
uvatmak (I) [**ufatmak**] Ufaltmak. (–Gaz.; –Sv.; –Hat.)
[**ufatmak**] : (–Rz.)
uvatmak (II) İkiye bölmek. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)
uvaz Üvez de denilen bir yemiş. (–Ks.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; Akpınar, Oğmaca –Or.)
üvcüluk Avcılık. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)
üveç [→ **üveç**]
uvendere [→ **üvendere**]
uvez [→ **uyaz**]
uvî Küçük, adı gibi ses çıkaran bir kuş. (Ayaslar *Ilgın –Kn.)
uvitleme Seçme, ayırma. (–Ank.)
uvmaç 1. [→ **umaç -2**] **2.** Hamur çorbası. (–Zn.)
uvra [→ **uğra**]
uvulamak Saldırmak. (*Bergama –İz.)
uvuk Öğütülmüş, ezilmiş. (Karabüzey *Araç –Ks.)
uvunmak [→ **uğunmak** (I)]
uvuşturmak Ovuşturmak. (*Düzce –Bo.)
uvuz Ağız, ilk süt. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)
uy Korku, acı, acıma bildirir ünlem. (Karabüzey *Araç –Ks.; *Kilis –Gaz.; –Mr.; Vazıldan *Divriği –Sv.; Şabanözü *Polatlı –Ank.; –Gr.; –Kn.; *Silifke –İç.)
uya (I) Organ. (*Saray –Tk.)
uya (II) Oya. (Güneyce –Rz.)
uya (III) Yuva. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)
uyalanmak Oyalanmak. (*Taşköprü –Ks.; –Sn.)
uyalçak [→ **utancak**]
uyaldırmak [→ **uyaltmak**]
uyalğan [→ **utancak**]
uyalmak Utanmak. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)
uyalmaz Utanmaz. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)
uyaltmak [**uyaldırmak**] Utandırmak. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)
[**uyaldırmak**] : (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)
uyalüvçu [→ **utancak**]
uyamak Uzaklaşmak. (–İç.)
uyan Atın gem, dizgin gibi takımları. (*Kızılcahamam –Ank.; –Kn.; Azaplı*Kadirli–Ada.; Erzin*Dörtyol –Hat.)
uy anā Korku, coşku ünlemi. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
uyandırmak (I) Aklını başına getirmek, uyarmak. (–Sn.)
uyandırmak (II) [→ **uyarmak -3**]
uyanık Gözü açık, işini bilir. (*Çarşamba –Sm.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Hat.)
uyar 1. Uygun, denk. (–Ezm.; *Bor –Nğ.) **2.** [→ **uyaroğlu**]
uyar akıllı [**uydum akıllı**] Başkasının sözüne giden, aklını kullanmayan. (Pazaravdan *Bucak –Brd.; *Bor –Nğ.)

[**uydum akıllı**] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Anamur –İç.)

uyarına gitmek Uysal davranmak, aykırı gitmemek. (*Bor –Nğ.)

uyarınca Duruma uygun bir biçimde : *Yavrum, madem ki öyle, sen de uyarınca davran.* (–Sm.)

uyarmak [**uyandırmak** (II), **uyatmak**] **1.** Öğütle, eğitimle yola getirmeye çalışmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; Yukarı Seyit, Ekse*Çal–Dz.; *Tire, *Ödemiş köyleri –İz.; *Alaşehir –Mn. köyleri; –Brs.; *Düzce, İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Akyazı –Sk.; Tokat –Es.; –Sm.; Bayadı –Or.; Akarsu *Ardanuç –Ar.; Harput –El.; *Arapkir –Ml.; *Besni –Adı.; –Gaz.; *Afşin –Mr.; Tekerahma *Gürün, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

2. Uykudan uyandırmak. (Kavak *Yeşilova –Brd.; Eziler *Güney –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Keskin *Sivrihisar –Es.; *Kandıra –Kc.; *Düzce, İğneciler, *Mudurnu –Bo.; Tokat –Es.; –Ks.; *İskilip –Çr.; –Sn.; –Sm.; Bayadı, Danışman *Fatsa, *Perşembe –Or. Merkez köyleri; Nefsiköseli *Görele –Gr.; Harput –El.; *Besni –Adı.; –Gaz.; *Afşin –Mr.; –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Nğ.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri –Hat.; *Milâs –Mğ.)

[**uyatmak**] : (–Ky.)

3. Sönmüş ateşi canlandırmak. (–Ama.; –Nğ.; –Kn.)

[**uyandırmak** (II)] : (–Sn.)

uyaroğlu [**uyar -2, uydaş, uydeş, uyga, uygal** (I), **uylaş**] Kolay uzlaşılabilen, geçimli, uysal : *Seniñ didiğiñ gibi olsun. Ben uyaroğluyum.* (*Bor –Nğ.)

[**uyar -2**] : (–Ezm.; *Bor –Nğ.)

[**uydaş**] : (Bayat *Emirdağ –Af.)

[**uydeş**] : (–Ba. ve çevresi; –Kü.)

[**uyga**] : (Deliorman; Bulgaristan)

[**uygal** (I)] : (*Osmaniye –Ada.)

[**uylaş**] : (Bayat *Emirdağ –Af.)

uyat Utanç, sıkılganlık. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

uyatlık Gizlenilen organlar, şeyler. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

uyatmak [→ **uyarmak -2**]

uyaz [**uvez**] Sivrisinek, tatarcık. (*Düzce –Bo.; *Hozat –Tn.)

[**uvez**] : (*Koyulhisar –Sv.)

uydaş [→ **uyaroğlu**]

uydek Ütü. (–Gaz.)

uydeş [→ **uyaroğlu**]

uydum Uyuşuk, şaşkın. (Bayat *Emirdağ –Af.)

uydum akıllı [→ **uyar akıllı**]

uydurak [→ **uyduruk**]

uyduran olmak Oğlan kız, anlaşarak birlikte kaçmak. (Tepecikören *Kozan, Çukurköy *Karaisalı –Ada.)

uydurma Üvey çocuk. (*Bozdoğan –Ay.; *Milâs –Mğ.)

uydurmaç 1. Uydurmacı. (*Ünye –Or.)

2. Uydurma. (*Ünye –Or.)

uydurmak (I) **1.** Kız kaçırmak. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.)

2. Erkek cinsel ilişkide bulunmak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

uydurmak (II) Benzetmek. (–İç.)

uydurmak (III) Yolunu bularak ele geçirmek : *Nirden uydurduñ bu gözel ağızlığı?* (*Bor –Nğ.)

uyduruk [**uydurak**] Düzme, uydurma, yalan. (*Alaşehir –Mn.; Yeniköy –Ba.; *Düzce –Bo.; *Akyazı –Sk.;

–Sm.; –Tr.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Bor, –Nğ.; –Ed.)
[**uydurak**] : (İğdecik –Isp.)

uydurukçu Yalancı, yalan söylemeye alışan. (*Alaşehir –Mn.; *Bor, –Nğ.)

uydül Ödül. (–Bo.)

uyfat İç sıkıntısı. (–Ada.)

uyga [→ **uyaroğlu**]

uygal (I) [→ **uyaroğlu**]

uygal (II) Alıngan, dövüşken. (*Afşin –Mr.)

uyguç Tahta kaşık yapmak için kullanılan gereç. (Dombay –Ed.)

uygunsuz Kötü yola sapmış (kadın için). (*Bor –Nğ.)

uygunsuzluk Kötü durum, davranış; kötü yola sapma. (*Bor –Nğ.)

uyh Şaşkınlık, üzüntü, özenme anlatır ünlem. (*Eğridir köyleri, *Sütçüler köyleri –Isp.; *Mudurnu –Bo.)

uyhā Zararlı hayvanları kovma, kaçırma ünlemi. (*Bodrum –Mğ.)

uyḫu [**ukuy, uyuki, üykü**] Uyku. (–Ml.)
[**ukuy**] : (–Dy. çevresi)
[**uyuki**] : (Kaptanpaşa *Çayeli –Rz.)
[**üykü**] : (Eziler *Güney –Dz.; *Ilgın –Kn.)

uyku durak Dinlenme olanağı : *Hiç uyku durak yok!* (*Bor –Nğ.)

uyku başa vurmak Uyumadığı için sersemlemek. (*Bor –Nğ.)

uykucu Uyumayı seven, çok uyuyan (kimse). (*Bor –Nğ.)

uyku çekmek Uzun, doya doya uyumak. (*Bor –Nğ.)

uykudan galmak Uyuyamaz olmak, uyumamış olmak. (*Bor –Nğ.)

uykudan uyanmak Dalgınlığı geçmek, gözü açılmak, gerçeği anlamaya başlamak. (*Bor –Nğ.)

uykulu Yeni uykudan uyanmış, üstünde uyku sersemliği bulunan. (*Bor –Nğ.)

uykuluk (I) **1.** Karaciğer. (–Kü.; –Ky.) **2.** Dalak. (*Turhal –To.; –Kn.; –Kıbrıs)

uykuluk (II) **1.** Yeni doğan çocukların başındaki kepek. (Peşman *Daday, *Taşköprü –Ks.; –Sn.) **2.** Bebeklerin parmak aralarında biriken kir. (–Sm.; *Bor –Nğ.) **3.** Göğüsle karın boşluklarını ayıran zar, perde. (*Güdül –Ank.)

uykuluk (III) **1.** Uyku muskası. (*Bor –Nğ.) **2.** Uyku getirmek için okunan kitap. (*Bor –Nğ.)

uykuluk (IV) Düğünde, kız evine gelen oğlan evinin konuklarını ağırlayanlara verilen bahşiş. (*Mut köyleri –İç.)

uyku semesi Uyku sersemi, uyku sersemliği. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; Bekilli, *Çal –Dz.; *Emet –Kü.; Yeniköy –Ba.; Tokat, *Sivrihisar –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Taşköprü, –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sn.; *Çarşamba –Sm.; *Ünye –Or.; –Gr.; Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Krş.; –Ky.; –Nş.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Serik –Ant.; *Mut köyleri –İç.; *Lüleburgaz –Krk.)

uyku senesi Yağışlı giden yıl : *Yağmurdan göz açamadık, bu sene uyku senesi olacak.* (*Çarşamba –Sm.)

uykusu gaçmak Uyuyamamak. (*Bor –Nğ.)

uykusuz duraksız Durup dinlenmeden. (*Bor –Nğ.)

uykuya varmak Uyumaya başlamak. (*Bor –Nğ.)

uylamak [**uysallamak**] Üstelemek, üzer, sıkar biçimde sürekli üstüne düşmek. (*Eğridir köyleri, *Sütçüler köyleri, İğdecik –Isp.; –Brd.; *Düzce –Bo.; –Ks.; –Çr.; Dereler –Sm.; Beden *Gümüşhacıköy, *Merzifon köyleri–Ama.; Tekkeköy *Erbaa –To.; Bayadı, Danışman *Fatsa –Or.; –Tr.; Çavdarlı, Yavuz *Şavşat, *Yusufeli, Akarsu *Ardanuç –Ar.; –Kr.; *Afşin –Mr.; –Sv. ve köyleri; –Ank.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; Genezin *Avanos –Nş.; *Bor, –Nğ.; *Ermenek –Kn.; –Ant.; *Mut Köyleri –İç.) [**uysallamak**] : (Gazipınar *Artova –To.)

2. Dokunmak. (*Ünye –Or.) **3.** Takılmak, alay etmek. (Danışman *Fatsa –Or.; Küçüllü *Bulancak, Nefsiköseli *Görele –Gr.)

uylaş [→ **uyaroğlu**]

uylaşmak (I) [**uynaşmak**] Uzlaşmak, anlaşmak. (Bayat *Emirdağ –Af.; *Eğridir köyleri, *Sütçüler köyleri –Isp.; Güney, Salda *Yeşilova –Brd.; Yukarı Seyit *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; *Alaşehir–Mn.; Yeniköy–Ba.;–Brs.;*Emet–Kü.; Bedi *Gölpazarı –Bil.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; *Düzce, İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Akyazı –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Tirebolu –Gr.; –Rz.; *Şavşat köyleri, Akarsu *Ardanuç –Ar.; –Ezc.; *Erciş –Vn.; –El.; –Gaz.; *Afşin –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Vazıldan *Divriği, Maksutlu *Şarkışla, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Yz.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Genezin *Avanos –Nş.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli,*Bor–Nğ.;*Alanya –Ant.; Pınarlıbelen *Bodrum –Mğ.) [**uynaşmak**] : (*Beyşehir, *Ermenek –Kn.; *Mut köyleri –İç.)

uylaşmak (II) Sataşmak. (*Perşembe –Or.; –Yz.)

uylaştırmak Uzlaştırmak, anlaştırmak. (*Sütçüler köyleri, *Eğridir köyleri –Isp.; Bekilli *Çal –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy –Ba.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; İğneciler *Mudurnu, *Düzce –Bo.; *Akyazı –Sk.; –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; –Ama.; –Rz.; Akarsu *Ardanuç –Ar.;–Gaz.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Hacılyas, *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

uymak (I) **1.** Çatmak, kavga başlatmak. (*Merzifon köyleri –Ama.; Vazıldan *Divriği –Sv.) **2.** Kötü bir söz ya da davranışa, benzer biçimde karşılık vermek. (*Bor –Nğ.)

uymak (II) Denk gelmek, uygun gelmek: *Bazarlık uymadı.* (*Bor –Nğ.)

uynaşmak [→ **uylaşmak** (I)]

uynuk (I) **1.** Süt kesiği. (–Ba.; –Brs.) **2.** Yayıkta yağı alınmış ayran. (Satılmış –Es.; Bıyık Ali köyü –Tk.) **3.** Kaymağı alınmış çiğ süt. (–Ed.) **4.** Kaymak. (Sirkeli –Ada.)

uynuk (II) [→ **uyuntu** (I)]

uynuk (III) Çayın, akıntısı az belli olan derin yeri. (Müstecap –Ba.)

uyrum Beden. (*Boyabat –Sn.)

uysak [→ **uysal** (II)]

uysal (I) Geçimsiz, kavga çıkaran, takılan. (Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Süksün *İncesu, Hisarcık –Ky.)

uysal (II) [**uysak, uysel**] Aptal, bön, başkasının sözüyle davranan. (Şeyhler *Ulubey, Bayadı –Or.; Saraycık *Keşap –Gr.; –Mr.; Köşker *Avanos –Nş.; –İç. köyleri) [**uysak**] : (Meydan *Mut –İç.) [**uysel**] : (–Dy.)

uysallamak [→ **uylamak**]

uysel [→ **uysal** (II)]

uytun Kutsal, kutlu. (Çufaruksa –Tr.)

uyuğ Suyun durgun durumu. (–Sv.)

uyuk Tezgâhta dokunmuş yün çorap. (Kırım Türkleri)

uyuki [→ **uyḫu**]

uyum etmek Ağlar gibi yapmak, ağlamaya kendini zorlamak. (Hemşin –Rz.)

uyumsamak Uyur gibi yapmak.(*Düzce –Bo.; –Sn.)

uyun (I) Boyun bükme, yakarma, dilenme. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

uyun (II) Yoğurt. (–Ks.)

uyundurmak Mayalamak. (–Ks.)

uyunmak (I) **1.** Kan pıhtılaşmak. (*Alaşehir –Mn.; Rumeli göçmenleri –Ed.) **2.** Kanı uyuşmak, yavaşlamak. (–Ba. ve çevresi)

uyunmak (II) Süt, kaymak bağlamak. (Rumeli göçmenleri –İst.)

uyunmak (III) Bayılır gibi olmak. (–Mr.)

uyunmak (IV) Sürekli sataşmak. (–Mr.)

uyuntu (I) [**uynuk** (II), **uyuntulu**] Kişiliksiz, onun bunun ardına takılan, serseri, tembel, uyuşuk (insan ve hayvan için). (*Eğridir köyleri –Isp.; Yukarı Seyit *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Urla –İz.; Yeniköy –Ba.; *Biga, *Lâpseki –Çkl.; *Mudanya –Brs.; –Bil.; Tokat, *Sivrihisar –Es.; *Düzce, İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Kurşunlu –Çkr.; *Çarşamba –Sm.; –Ama.; Danışman *Fatsa, *Ünye, Bayadı –Or.; Nefsiköseli *Görele, *Tirebolu –Gr.; –Tr.;*Şavşat –Ar.; –Ezc.; *Erciş –Vn.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; *Havran –Ur.; *Gürün, *Gemerek –Sv.; –Yz.; Çalış *Haymana, İncesu *Balâ, Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bor, –Ng.; *Ermenek, –Kn.; –Ada.; Meydan *Mut –İç.; *Milâs –Mğ.) [**uynuk** (II)] : (–Ba.) [**uyuntulu**] : (*Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; Bahçeli *Bor –Ng.)

uyuntu (II) Dul kadın yeniden kocaya vardığında, yanında getirdiği çocuğu. (Pınarlıbelen *Bodrum –Mğ.)

uyuntulanmak İşi çok ağır yapmak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Krş.)

uyuntulu [→ **uyuntu**]

uyup ulaşmak Öfkeyle saldırdığı kişiyi yenmek. (*Lâpseki –Çkl.)

uyuryılan Sinsi. (*Tire –İz.)

uyuşturan balığı [**uyuşturucu balığı**] Bir balık çeşidi. (*Beykoz –İst.) [**uyuşturucu balığı**] : (Kilitbayır –Çkl.)

uyuşturmak [→ **uyutmak** (I)]

uyuşturucu balığı [→ **uyuşturan balığı**]

uyuşuk Bir peynir çeşidi. (*Mustafa Kemalpaşa –Brs.)

uyut Dağ eteğindeki kaynak. (–Kn.)

uyutma Süt ve incirle yapılan bir yemek. (–Yz.; Camili *Çumra –Kn.)

uyutmak (I) [**uyuşturmak**] Yoğurt yapmak için sütü mayalamak. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.;

–Kc.; *Düzce –Bo.; –İst.; –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sm.; –Hat.)

[**uyuşturmak**] : (*Düzce –Bo.)

uyutmak (II) Kandırmak. (*Mudanya –Brs.)

uyuzlanmak Yoksulluğa düşüp uyuşuklaşmak. (–Tr.)

uyuz uykusu Derin uyku. (*Düzce –Bo.)

uyvanmak Tinsel ya da tensel bir yitik, bir acı yüzünden çok sarsılmak, kıvranmak, bayılacak duruma gelmek. (*Alayunt –Kü.; *Bartın ve köyleri –Zn.; *Kurşunlu –Çkr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

uyvaşık Uyuşuk, ağır davranışlı. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

uyvatlanmak Sıkılmak, çekilmek. (–Ky.)

uz (I) **1.** Doğru, temiz, uslu, dikkatli (kişi için). (Bayat *Emirdağ –Af.; *Uluborlu, *Yalvaç –Isp.; Süller *Çal –Dz.; Yeniköy –Ba.; Emeşe *Biga –Çkl.; –Es.; *Kıbrısçık –Bo.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; –Çkr.; *Afşin –Mr.; –Ant.; *Lüleburgaz, *Vize –Krk.) **2.** Uysal, yumuşak yapılı (kişi için). (*Sivrihisar –Es.; Kilimli, Aliköy *Çaycuma –Zn.; –Sn.; *Çarşamba –Sm.; –Nğ.) **3.** Bön, saf. (Aliköy *Çaycuma, Bali *Ereğli –Zn.; –Sn.; *Çarşamba –Sm.; *Niksar –To.; Saylan *Ünye –Or.; Saraycık *Keşap –Gr.; Akarsu *Ardanuç –Ar.)

uz (II) Becerikli, akıllı, anlayışlı. (Bayat *Emirdağ –Af.; Cebel *Eğridir –Isp.; Süller *Çal –Dz.; –Mn. ve köyleri; Karadoruk *Gönen –Ba.; Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Zile –To.; –Ur.; *Afşin –Mr.; *Koyulhisar –Sv.; –Ank. ilçe ve köyleri; Zincidere, Afşar köyleri *Pınarbaşı, *Develi –Ky.; Genezin *Avanos–Nş.; *Bor –Nğ.; Yeniköy *Ereğli –Kn.; Çiftepınar –İç.)

uz (III) [**uzcu**] Sinsi, kurnaz. (Bayat *Emirdağ –Af.; *Kilis –Gaz.; *Afşin –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Vazıldan *Divriği –Sv.; Karahoca *Haymana –Ank.; *Develi –Ky.; –Nğ.; –Ada.)

[**uzcu**] : (Bayat *Emirdağ –Af.)

uz (IV) Yakın, içten : *Sen benim uz arkadaşım ol.* (*Etimesğut –Ank.)

uz (V) Hırsız. (–Kn.)

uz (VI) [**uzca**] Uygun, yerinde, eşit, doğru, iyi, ustaca, düzgün (nesne, iş, durum için). (*Kemalpaşa –İz.; *Alaşehir –Mn.; Göbel *Bandırma –Ba.; Dodurga *Bozüyük, Gökçesu, Yarhisar –Bil.; Tokat –Es.; Hereke *Gebze, *Kandıra –Kc.; –Yz.; İhsaniye, Dastarlı *Ayaş, Gürcü *Kızılcahamam –Ank.; –Nş.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Ballı *Malkara, Edirköy *Saray –Tk.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**uzca**] : (*Eğridir köyleri –Isp.; Sarıağıl *İznik –Brs.; *Kurşunlu –Çkr.; *Afşin –Mr.; *Koyulhisar –Sv.)

uz (VII) Yavaş. (–Mn. ve köyleri; *Bozüyük –Bil.; *Göksun, Şekeroba –Mr.; –Hat.; *Osmaniye, Faydalı *Kozan –Ada.; Meydan *Mut, Yanpar, Akeyne *Anamur –İç.)

uz (VIII) Epeyce, çokça. (*Çal –Dz.; –Sm.; –Ama.)

uz (IX) Öğretmen. (*Lâpseki –Çkl.)

uz (X) Suların çekilerek bıraktığı toprak. (–Mr.)

uza Uzay. (*Akhisar –Mn.)
uzacık Lastik. (*Gediz –Mn.)
uzaklama [**uzannama, uzlama** (I), **uzunlama, uzunnama**] Masal. (*Niksar –To.)
[**uzannama**] : (Karabüzey *Araç –Ks.)
[**uzlama** (I)] : (Saylan –Or.)
[**uzunlama**] : (Kanarı, Yazıköy *Safranbolu –Zn.)
[**uzunnama**] : (Yazıköy *Safranbolu –Zn.; –Ks. köyleri)
uzamak Gitmek. (*Gönen –Ba.)
uzannama [→ **uzaklama**]
uzar (I) Başörtüsü. (–Ezm.)
uzar (II) Siğil. (*Terme –Sm.)
uzatma (I) Palamut, uskumru avlamak için kullanılan ağ. (Görece –İz.; *Sarıyer, Bebek –İst.; –Rz.)
uzatma (II) Dokunmak için, köy tezgâhlarına gerilmiş iplik. (*Ardanuç –Ar.)
uzca [→ **uz** (VI)]
uzcu [→ **uz** (III)]
uzden Küpe. (Germir –Ky.)
uzelmak 1. [→ **uzulmak -1**] 2. [→ **uzulmak -2**]
uz gelmek 1. Denk gelmek. (*Kandıra –Kc.; Gürcü *Kızılcahamam –Ank.; *Lüleburgaz –Krk.)
uzık Koşma. (*Uluborlu –Isp.)
uz kullanmak Dikkatli, özenli kullanmak. (Güzelsu *Akseki –Ant.)
uzla Öfke, sinir. (Cebel *Eğridir –Isp.)
uzlama (I) [→ **uzaklama**]
uzlama (II) Ahmak. (*Ünye –Or.)
uzlamak Doğrultmak, nişan almak. (*Düzce –Bo.)
uzlamasına Gelişigüzel, kararlamasına. (–Sm.)
uzlaşmak Ara açılmak. (İğdecik –Isp.)
uzluk (I) Gizli. (*Ermenek –Kn.)
uzluk (II) [→ **üzlük**]
uzulmak [**uzelmak -1, 2**] **1.** Üzülmek. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)
[**uzelmak -1**] : (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)
2. Lohusalıktan erken kalkıp, yeniden hastalanmak. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)
[**uzelmak -2**] : (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)
uzun [**uzunböcü, uzunoğlan, uzungelin**] Yılan. (–Ezc.; *Ağın –El.)
[**uzunböcü**] : (*Manavgat –Ant.)
[**uzunoğlan**] : (*Bigadiç –Ba.;–Mr.; –Gaz.; –Sv.)
[**uzungelin**] : (–Nğ.)
uzunalma Armut. (–Ada.)
uzunayaklı Binek ve koşum atı. (Kuruçay *Çubuk –Ank.)
uzunböcü [→ **uzun**]
uzunilik Omurilik. (*Lâpseki –Çkl.)
uzungelin [→ **uzun**]
uzunguylu Yokuş aşağı. (Göncü –Isp.)
uzunışık Projektör. (–Ed.; *Çorlu–Tk.)
uzunik Upuzun. (*Arapkir –Ml.)
uzun itmek Uzatmak, sürdürmek, uzlaşmayı geciktirmek, çok olmak, aşırı gitmek. (*Bor –Nğ.)
uzunlak Ensiz, uzun. (*Eğridir –Isp.; *Polatlı –Ank.)
uzunlama [→ **uzaklama**]
uzunlamaç [→ **uzunlamasıya**]
uzunlamasıya [**uzunlamaç**] Uzunluğunca, uzunlamasına. (*Düzce –Bo.)
[**uzunlamaç**] : (*Düzce –Bo.)
uzunleyin Uzunca, az uzun. (–Ml.)
uzunnama [→ **uzaklama**]
uzunoğlan [→ **uzun**]
uzun oturmak Yarı yatmış durumda oturmak. (*Bor –Nğ.)
uzunöksürük Boğmaca. (–Çkl.)

uzunsap Çok iri, uzun saplı bir armut çeşidi. (Keşanuz –Ank.)

uzunumeşşek Birdirbir. (–Ezm.)

uzunurak Uzunca. (*Mut ve köyleri –İç.)

uzun uzamadıya Uzun uzadıya. (*Bor –Ng.)

uzut [→ **üzüt**]

uz uz 1. Yavaş yavaş. (Kayışlı –Mr.) **2.** Sinsice. (Bayat *Emirdağ –Af.)

uz yılan Sinsi kişi. (*Bor –Ng.)

Ü

ü [→ **uğu** (I)]

übübuk [→ **übübük**]

übübük [**übübuk**] İbibik. (*Gördes, –Mn.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Bor –Nğ.)
[**übübuk**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)

übük İbik. (*Bor –Nğ.)

übüklemek **1.** Gagalamak, gagasıyla yem toplamak (kuş için). (*Bor –Nğ.) **2.** Başparmakla işaretparmağının uçlarını kabın içine daldırarak yemek yemek. (*Bor –Nğ.)

übülük Çelik çomak oyununda, çelik. (*Bor –Nğ.)

ücbe Öfke. (*Niksar –To.)

üce [**uca** (II)] Yüce. (–Ay.; *Afşin ve köyleri –Mr.; *Kilis, *Nizip –Gaz.; Vazıldan *Divriği, Çepni *Gemerek –Sv.; Fakıekinciliği *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.)
[**uca** (II)] : (*Erciş –Vn.)

ücek İki tepe arasındaki yer, boğaz. (Fethiye *Yenişehir –Brs.)

ücü (I) Umacı. (*Milâs, *Bodrum–Mğ.)

ücü (II) Kısa boylu (insan için). (Vazıldan *Divriği –Sv.)

ücü (III) Ölü yıkayıcı. (–Vn.)

ücük (I) Civciv. (–Çr.)

ücük (II) Azıcık. (Aşağı Kayı *Tosya –Ks.)

ücük (III) [**ülçük**] Köşe. (*Arapkir –Ml.)
[**ülçük**] : (*Edremit –Ba.)

ücüklenmek Kuru soğan, çillenmek. (Kemaliye *Alaşehir –Mn.)

ücümük Beceriksiz. (*Karaman –Kn.)

ücümünük Obur insanın midesinde olduğu var sayılan imgesel varlık : *Karnında ücümünük mü var, doymak bilmiyorsun?* (*Bodrum –Mğ.)

üçadım Bir çeşit atlama oyunu. (–Mn. ve çevresi; Düzköy *Çarşamba –Sm.; *Erciş –Vn.; –Ur.; *Afşin –Mr.; Üngür *Zara –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Mut köyleri –İç.; –Kıbrıs)

üçayak [**üçayaklı**] **1.** Sacayağı. (Senir *Keçiborlu –Isp.; Honaz –Dz.; –Tr. dağ köyleri; –Ar.; –Bt.; –Dy.; *Varto –Mş.; *Nizip –Gaz.; –Mr.; Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; –Nğ.)
[**üçayaklı**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.) **2.** Sehpa. (*Akyazı çevresi –Sk.; *Nizip –Gaz.; *Mut köyleri –İç.; –Tk.) **3.** Üç ayaklı merdiven. (*Milâs –Mğ.) **4.** Bir çeşit horon. (–Rz.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.) **5.** Bir yerel oyun. (–Ur.)

üçayaklı [→ **üçayak -1**]

üçbucak [**üçgül** (II) **-2, üçköşe, üçleme** (I), **üçtekli**] Üçgen. (*Mut ve köyleri –İç.; Kafkas Türkleri)
[**üçgül** (II) **-2**] : (–Kn.)
[**üçköşe**] : (Ahırlı –Ank.)
[**üçleme** (I)] : (–İz. ve köyleri; *Mudanya –Brs.)
[**üçtekli**] : (Ömerhacılı *Kaman –Krş.)

üçbuçuk guruş Biraz dünyalık, varlık. (*Bor –Nğ.)

üçdaş oyunu [**üçleme** (III), **üçnişan, üçtaş oyunu**] Bir eşkenar dörtgeni

dörde bölen çizgilerin kesişme noktaları üstüne çakıl taşı konularak, karşılıklı oynanan oyun. (*Bor –Nğ.)
[**üçleme** (III)] : (*Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.)
[**üçnişan**] : (Datya *Reşadiye –To.)
[**üçtaş oyunu**] : (*Kandıra –Kc.)

üçdemirli Üçgen biçiminde saban. (Bozan –Es.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Ada.; *Mut köyleri –İç.)

üç denecik Pek az, azıcık. (*Bor –Nğ.)

üçelleme Tırıs koşma : *At gibi üçelleme gidiyorsun.* (*Şavşat köyleri –Ar.)

üçerdek [**üçürdek**] Yelkenleri yukarı basan makaralara dolanan ip. (Gündoğdu, Hamidiye –Rz.)
[**üçürdek**] : (Gare *Ardeşen –Rz.)

üçerleme (I) Karadenize özel bir dalga biçimi. (–Sm.)

üçerleme (II) Üçer üçer ayırma. (*Kurşunlu –Çkr.)

üçetek Eskiden erkeklerin, şimdi kimi köylerde kadınların giydiği bir çeşit giysi. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Çerçin –Brd.; Yukarı Seyit, *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Kayı *Emet –Kü.; Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Ayancık –Sn.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; Dağ köyleri, *Maçka –Tr.; –Gm. köyleri; –Rz.; *Yusufeli –Ar.; *Ağın –El.; *Nizip –Gaz.; *Koyulhisar köyleri, *Gemerek –Sv.; Karıncalı –Krş.; Afşar *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli, *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mut köyleri –İç.; Pınarlıbelen *Bodrum, *Milâs –Mğ.)

Üçgardaş [→ **Üçkardeş**]

üçgül (I) [**üçgülotu, üçkulak, üçlüce, üçyaprak**] **1.** Yabanıl yonca. (*Kurşunlu –Çkr.; *Çarşamba –Sm.; *Afşin köyleri –Mr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; –Ada.; Civanyaylağı, *Mut ve köyleri –İç.)
[**üçgülotu**] : (*Merzifon ve köyleri –Ama.)
[**üçkulak**] : (*Yusufeli –Ar.; –Ağ.)
[**üçlüce**] : (–El.)
[**üçyaprak**] : (Gâvurdağı *Osmaniye –Ada.)
2. Kokulu sarı bir ot. (–To.; Saraycık *Keşap –Gr.) **3.** Çayırotu. (–Nğ.)

üçgül (II) **1.** Üç köşeli yer. (*Düzce –Bo.) **2.** [→ **üçbucak**]

üçgülotu [→ **üçgül** (I) **-1**]

üçgünleme Yeni gelin, üç gün sonra el öpmeye gitme. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

üç günlük Pek kısa süre : *Üç günlük ömür üçün...* (*Bor –Nğ.)

Üçkardaş [→ **Üçkardeş**]

Üçkardeş [**Üçgardaş, Üçkardaş**] Gökte, bir üçgenin köşelerinde imiş gibi görünen üç yıldız. (*Alaşehir –Mn.; –Tr.; –Rz.; Keşanuz –Ank.)
[**Üçgardaş**] : (Bekilli *Çal –Dz.)
[**Üçkardaş**] : (Keşanuz –Ank.)

üçköşe [→ **üçbucak**]

üçkulak [→ **üçgül** (I) **-1**]

üçleme (I) [→ **üçbucak**]

üçleme (II) Tarlanın, üçüncü kez sürülüşü. (Ömerhacılı *Kaman –Krş.; *Mut köyleri –İç.)

üçleme (III) [→ **üçdaş oyunu**]

üçleme (IV) [**üçlük**] Üçü bir arada biten, fındık, elma gibi yemiş. (Nefsiköseli *Görele –Gr.)
[**üçlük**] : (Danışman *Fatsa –Or.)

üçleme (V) Üç dizelik halk türküsü biçimi. (–Çkr.)

üçlemek (I) Bir işi, bir eylemi birbiri ardınca üç kez yapmak. (*Bor –Nğ.)

üçlemek (II) Üçtaş oyununda, taşları aynı çizgi üstündeki köşelere koyup, oyunu kazanmak. (*Bor –Nğ.)

üçlemek (III) İçki içmek. (–Bil.)

üçler Dünya işlerini gizliden gizliye yönettiklerine inanılan erenlerin en seçkinleri. (*Bor –Nğ.)

üçlüce [→ **üçgül** (I) **-1**]

üçlük [→ **üçleme** (IV)]

üçlü kalbur Leblebi yapılmadan önce, nohudu boy boy ayırmaya yarayan bir çeşit kalbur. (*Ürgüp –Nş.)

üçlük sakar Alnında, beşibiryerde büyüklüğünde akı olan sığır. (–Ant.)

üçnişan [→ **üçdaş oyunu**]

üçtaş Halk inanışına göre, âşıklara biri erlik, biri pirlik, biri aşk için Hızır'ın içirdiği içki. (*Erciş –Vn.)

üçtaş oyunu [→ **üçdaş oyunu**]

üçtekli [→ **üçbucak**]

üçügün Pazartesi. (*Taşköprü –Ks.)

üçüm Üçgen. (–Mğ.)

üçün [→ **uçun**]

üçürdek [→ **üçerdek**]

üçürdüm **1.** Her ortak, ürünün üçte birini alma koşuluyla, üç kişi ortaklaşa : *Bizim tarlayı üçürdüm ektik.* (Yılanlı *Eğridir –Isp.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Çeşme, *Tire –İz.; –Ba. ve çevresi; Fili *Biga –Çkl.; Tokat –Es.; *Göynük, İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Kurşunlu –Çkr.; Kazmasökü –Sn.; Bayadı –Or.; *Afşin –Mr.; –Hat.; Sarıhamzalı *Sorgun –Yz.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Pınarlıbelen *Bodrum –Mğ.) **2.** Üçe bölme. (–Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Ermenek –Kn.; *Milâs –Mğ.) **3.** Üç kat (yün, iplik için). (*Kurşunlu –Çkr.; –To.; Şıhlar *Ulubey, Yeveli, Yavadı *Mesudiye –Or.; –Ezc.; *Afşin –Mr.; *Gürün, *Koyulhisar –Sv.) **4.** Ürünün üçte ikisi tarla sahibine, üçte biri ekiciye verilme koşuluyla yapılan ortaklık. (Köşk –Ay.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Lüleburgaz –Krk.) **5.** Üçte bir. (–Kn.; –İç.; *Bodrum –Mğ.) **6.** Yapılan iş sonucu ortaya çıkan değerin üçte birine sahip olma (işçi için). (*Mut ve köyleri –İç.) **7.** Bölme direği yapmakta kullanılabilecek kereste. (*Kelkit –Gm.) **8.** Pirinç, bulgur, mercimek karıştırılarak yapılan pilav. (*Taşköprü –Ks.)

üçüzlü Aynı soydan, aynı çeşitten üç birimi üstünde taşıyan sap, kol vb. şey. (*Bor –Nğ.)

üçyaprak [→ **üçgül** (I) **-1**]

üdegi Aile. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

üdüberlik Yorgunluktan dolayı rahatsızlık. (*Muratlı –Tk.)

üdüber yüzlü Çirkin, kirli yüzlü (kimse). (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

üdük (I) Meme ucu. (Yazıköy *Safranbolu –Zn.)

üdük (II) Soluk borusu. (Azerbaycan)

üdül **1.** Düğün armağanı. (Heybeliada –İst.; Saka –Kü.; *İpsala –Ed.) **2.** [→ **üğdül**]

üdüklemek Hayvanın memesini süt getirinceye dek sıvazlamak. (*Merzifon köyleri –Ama.)

üdülmek [→ **ütülmek** (I)]

üdürgü **1.** Matkap, tornavida. (*Kilis,

*Nizip –Gaz.) **2.** Anahtar. (*Kilis –Gaz.; –Mr.) **3.** Keskin bıçak. (Meydan *Mut –İç.)

üdürgücü Dülger. (–Mr.)

üdürgü gibi Ayağına çabuk, çevik, girişken. (*Kilis, *Nizip –Gaz.; Hisarcık –Ky.)

üeşmek [→ **üleşmek**]

üfalmak Ufalmak. (–Rz. köyleri)

üfelek Labada, pazı gibi yaprağından dolma yapılan bir bitki. (–Gr.; Hasanoğlan –Ank.)

üfelemeç [**üğmeç** (I)] Yufka ekmeğin ufalanıp, yağda kızartılmasıyla yapılan bir yemek. (Tokat –Es.; Körtük –Ks.; *Afşin ve köyleri, *Elbistan –Mr.; Köşker –Krş.) [**üğmeç** (I)] **:** (*Alucra –Gr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

üfelemek (I) **1.** Ufalamak. (Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; –Es. köyleri; *İskilip –Çr.; *Kilis –Gaz.; *Afşin –Mr.; *Antakya –Hat.; Fakıekinciliği *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli *Bor –Ng.) **2.** Ovmak. (Şehli –Gr.; *Antakya –Hat.)

üfelemek (II) Üflemek. (Vazıldan *Divriği –Sv.)

üfelemek (III) Azarlamak. (–Gaz.)

üfelenmek Ufalanmak, kırılmak, dağılmak, küçülmek. (*Ermenek köyleri –Kn.)

üfelmek (I) [**üfrelmek**] Gelişmek, büyümek. (Oyaca *Haymana –Ank.) [**üfrelmek**] **:** (Dereli *Erbaa –To.)

üfelmek (II) Yavaş yavaş küçülmek **:** *Şu çocuk ne kadar gürbüzdü, gittikçe üfeliyor.* (Orta –Çkr.; *İskilip –Çr.)

üfentire [→ **üvendere**]

üferlenmek Hastalık öncesi kırgınlık duymak, ürpermek **:** *Bu hastalık bana üferlenerek geldi.* (*Taşköprü –Ks.)

üflāz (I) İyi, güzel. (–Ks. ve çevresi)

üflaz (II) Çabuk. (Sızır *Şarkışla –Sv.)

üflemek Cinsel ilişkide bulunmak. (*Mudanya –Brs.)

üflez **1.** Zayıf, cılız. (*Çal –Dz.; *İskilip –Çr.; *Nizip –Gaz.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Haruniye –Ada.) **2.** Işığı az idare lambası. (–Kn.)

üflük [**üfrük, üfülük, üfürük -4**] Islık. (Fili *Biga –Çkl.; Aslanapa –Kü.; –Es. köyleri; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Kandıra –Kc.; *Akyazı çevresi –Sk.; Balkur *Devrek –Zn.; *Kurşunlu –Çkr.; *Çarşamba –Sm.; Karsavul *Taşova –Ama.; *Ünye –Or.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Lüleburgaz –Krk.) [**üfrük**] **:** (*Bozdoğan –Ay.) [**üfülük**] **:** (*Merzifon –Ama.) [**üfürük -4**] **:** (Kemaliye *Alaşehir –Mn.; *Tirebolu –Gr.)

üfrelmek [→ **üfelmek** (I)]

üfrük [→ **üflük**]

üfrüz [→ **üfürüntü -1**]

üftermek İtmek, kakmak. (Tepeboz *Karaburun –İz.)

üfülemek [**üfümek**] Üflemek. (–Sm.) [**üfümek**]**:** (Eymir*Bozdoğan –Ay.)

üfülük [→ **üflük**]

üfümek [→ **üfülemek**]

üfürgeç **1.** Mangal, ocak üflemeye yarayan kamış. (*Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Reşadiye *Datça, *Bodrum, *Milâs –Mğ.) **2.** Körük. (–Dy.)

üfürmek Üflemek. (Bağıllı, Anamos *Eğridir, İğdecik, *Atabey –Isp.; Salda *Yeşilova, Çerçin –Brd.; Bereketli *Tavas, Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir

–Mn.; Fili *Biga –Çkl.; Tokat –Es.; *Akyazı –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sm.; –Ama.; –Tr.; –Rz.; Akarsu *Ardanuç, *Yusufeli köyleri –Ar.; –Ezc.; *Ağın –El.; *Afşin –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla, *Gemerek –Sv.; –Yz. ve çevresi; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Akçakaya *Erkilet –Ky.; –Nş.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.; *Milâs –Mğ.)

üfürük (I) **1.** Soluk : *Çocuklara söz anlatacağım diye üfürüğüm kesildi.* (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; *Ağın –El.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.) **2.** Üfleme sırasında çıkan güçlü soluk. (*Akyazı köyleri –Sk.; –Sm.; *Tirebolu–Gr.; –Hat.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Nğ.) **3.** Dua, duadan sonra hastaya üflenen soluk. (–Sv.) **4.** [→ **üflük**] **5.** Yel. (–Ks.; –Nğ.)

üfürük (II) Yelken. (Alaplı –Zn.)

üfürük (III) Balkon. (–Krş. ve çevresi)

üfürük boncuğu Büyücünün, üfürükçünün üstüne okuduğu, taşıyan kişiye albeni sağlayacağına inanılan boncuk. (*Lâpseki –Çkl.)

üfürükçü Hastayı okuyup üfleyerek sağaltacağına inanılan, bu işi sürekli ve çıkar sağlayarak yapan kişi. (*Çarşamba –Sm.; Anaçlı *Ardanuç –Ar.; Karaözü *Gemerek –Sv.; –Nğ.)

üfürük gibi İnce, yeğni. (–Nş.)

üfürülmek Şişmek, kabarmak. (Erkinis *Yusufeli –Ar.; *Bor –Nğ.)

üfürüntü [**üfrüz**] **1.** İnce toz : *Buğdayda üfürüntü yok.* (*Mudanya –Brs.; Kayadibi *Şavşat –Ar.; Civanyaylağı, *Mut ve köyleri –İç.)

[**üfrüz**] : (Civanyaylağı –İç.) **2.** Tipi sırasında, savrulan ince kar. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

ügi (I) **1.** Sersem. (*Şavşat ve köyleri –Ar.) **2.** Korkak. (*Şavşat ve köyleri –Ar.)

ügi (II) Leke. (*Şavşat ve köyleri –Ar.)

üğdül [**üdül -2**] Ödül. (Kılkış –İz.; Satılmış –Es.; –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**üdül -2**] : (*Mudanya ve çevresi –Brs.)

üğe Bir ölçek dolusu tahıl. (Akey *Anamur –İç.)

üğen (I) Gem. (*Kadirli –Ada.)

üğen (II) Sokak. (*Cide –Ks.)

üğez [→ **üğrümbüz**]

üğlek Yumuşak, gevşek: *Üğlek tarlanın sürülmesi kolaydır.* (*Vezirköprü –Sm.)

üğmeç (I) [→ **üfelemeç**]

üğmeç (II) Arpa tarlasına öbek öbek dökülen kül. (Orta –Çkr.)

üğmek (I) Uyumak : *Üğmekten gözlerim şişti.* (İsabey *Çal –Dz.)

üğmek (II) Yığmak. (*Mersin köyleri –İç.)

üğrelenmek İki yana sallanarak kabadayıca yürümek. (Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.)

üğremek [→ **üğrümek**]

üğren Çıplak. (Vazıldan *Divriği –Sv.)

üğrendire [→ **üvendere**]

üğrülemek [→ **üğrümek**]

üğrülenmek [→ **üğrünmek** (I) **-1**]

üğrüm **1.** [→ **üğrümbeç**] **2.** Beşiğin kolayca sallanmasını sağlayan altındaki yay biçiminde ayaklar. (*Bor –Nğ.)

üğrümbeç [**üğrüm -1, üğrümcek, üğrümük, üğrünbeç, üğürmük**] Beşiğin üstünde, örtüyü yüksek tutmaya yarayan ağaç kol. (–Isp.; Güney *Yeşilova –Brd.; –Ml.; –El.; –Sv.)
[**üğrüm -1**] : (–Sm.)
[**üğrümcek**]: (Peşman*Daday–Ks.)
[**üğrümük**] : (Ağlı *Küre –Ks.; –Mğ.)
[**üğrünbeç**] : (*Sungurlu –Çr.)
[**üğürmük**] : (Ağlı *Küre –Ks.)

üğrümbüz [**üğez**] Sinsi. (*Eğridir köyleri, Göndürle –Isp.)
[**üğez**] : (Güney *Yeşilova –Brd.)

üğrümcek [→ **üğrümbeç**]

üğrümek [**ugullemek, üllemek, üğremek, üğrülemek, üğüllemek, üğürlemek, üğürmek** (II), **ülemek** (I), **üllemek, ürgülemek, ürkülemek, ürlemek, ürüme gitmek, ürümek** (V), **üvüllemek, üyüllemek**] Yavaşça sallamak. (Şaphane *Gediz –Kü.; Uzunkavak –Ks.; Apsarı –Çkr.; *Ayancık –Sn.; *Çarşamba, Tekkeköy –Sm.; *Ünye, Damışman *Fatsa –Or.; *Şebinkarahisar, *Alucra, Nefsiköseli, *Görele –Gr.; *Kelkit–Gm.; –Sv.; *Bor –Nğ.)
[**ugullemek**] : (Çepni *Gemerek –Sv.)
[**üllemek**] : (Çepni *Gemerek –Sv.)
[**üğremek**] : (*Erciş –Vn.)
[**üğrülemek**] : (Karsın *Zile –To.; *Gürün, *Koyulhisar –Sv.; Turan –Ky.)
[**üğüllemek**] : (Göynücek –Ama.)
[**üğürlemek**] : (–Ama.; *Yerköy –Yz.; *Haymana –Ank.)
[**üğürmek** (II)] : (Başalan –Sm.; –Gr.; *Ahlat –Vn.)
[**ülemek** (I)] : (–Sm.)
[**üllemek**] : (*Sivrihisar –Es.; –Sm.; –Ank. köyleri)
[**ürgülemek -1**] : (*Merzifon köyleri –Ama.)
[**ürkülemek**] : (Narlıdere *Buldan –Dz.)
[**ürlemek**] : (Oğuz *Acıpayam–Dz.; *Kıbrıscık –Bo.)
[**ürüme gitmek**] : (*Ünye –Or.)
[**ürümek** (V)] : (Kayadibi –Gr.)
[**üvüllemek**] : (Çepni *Gemerek –Sv.)
[**üyüllemek**] : (–Krş.)

üğrüm üğrüm (I) Kıvrım kıvrım, çok dönemeçli (yol için) . (–To.)

üğrüm üğrüm (II) Sessiz sessiz, ağır ağır. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

üğrüm üğrüm (III) Çok sık, çok bol. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

üğrümük [→ **üğrümbeç**]

üğrünbeç [→ **üğrümbeç**]

üğrüne üğrüne gitmek Salına salına yürümek. (–Sm.)

üğrünmek (I) [**uğranmak, üğrülenmek, ürümek, ürünmek** (I)] **1.** Sallanmak, ırgalanmak. (–Ks.; *Merzifon köyleri –Ama.; –Yz.; Kaman *Kozan –Ada.; *Gazipaşa –Ant.)
[**üğrülenmek**] : (*Gürün –Sv.)
2. Salınmak. (Nuh –Af.; Seydigazi –Bil.; Diphacı *Merzifon –Ama.; Geyran *Niksar –To.; Bayadı –Or.; Genezin *Avanos –Nş.; –Nğ. ve köyleri; *Ermenek –Kn.; –İç.)
[**uğranmak**] : (*Silifke –İç.)
[**ürümek**] : (*Ünye –Or.)
[**ürünmek** (I)]: (–Çkr.; –Gr. köyleri; –Yz.; –Ank.; –Kn.; *Kozan –Ada.)

üğrünmek (II) İstekle yapmak. (*Çerkeş –Çkr.)

üğrüntü [→ **üğüntü -1**]

üğü [→ **uğu** (I)]
üğücek [→ **üyük** (I)]
üğüdmek Öğütmek. (Koyundere *Ahıska –Kr.)
üğük [→ **üyük** (I)]
üğüldeşmek Körpe çocuk ses ve mırıltısına benzeyen hoş bir ezgiyle konuşmak : *Çekilmişler iki genç bir kenara, üğüldeşip dururlar.* (*Bor –Nğ.)
üğüllemek [→ **üğrümek**]
üğüm (I) Fındık ağacı. (–Gr. ve köyleri)
üğüm (II) Sık çalı kümesi, fundalık. (Genezin *Avanos –Nş.)
üğünek [**üğüntü -2**] Dik bayırdan akan toprak. (*Çivril –Dz.)
[**üğüntü -2**] : (*Çivril –Dz.)
üğünlük Değirmene götürülen üç beş şinik tahıl. (*Kurşunlu –Çkr.)
üğünmek (I) Öğütülmek. (–Ml.)
üğünmek (II) Ufalanıp dökülmek. (*Bor –Nğ.)
üğünmek (III) Süt kesilmek. (*Vize –Krk.)
üğünmek (IV) Ekin dalgalanmak. (–Kn.)
üğünmek (V) Üzülmek. (Şalcı *Şavşat –Ar.)
üğüntü [**üğrüntü**] **1.** Talaş. (Ağrakos *Suşehri –Sv.; *Bor –Nğ.)
[**üğrüntü**] : (–Ml.)
2. Her şeyin çok ince döküntüsü. (*Bor –Nğ.)
üğürlemek [→ **üğrümek**]
üğürleşmek Kaynaşmak, çok sıkı dost olmak : *Uzun yıllar, ikimizi üğürleştirdi.* (*Bor, –Nğ.)
üğürmek (I) Hayvan çiftleşmek. (*Bozdoğan –Ay.)
üğürmek (II) [→ **üğrümek**]
üğürmük [→ **üğrümbeç**]
üğürtlemek [→ **üğütlemek**]
üğürtmek (I) Hayvan çiftleştirmek. (*Bozdoğan –Ay.)
üğürtmek (II) **1.** Soğanın erkeği, tohum veren sapı. (Haruniye *Osmaniye, Kıslaç *Bahçe –Ada.) **2.** Soğan cücüğü. (*Osmaniye –Ada.)
üğürtmek (III) Yeni çıkan filiz. (Kargıcak *Alanya –Ant.)
üğürük Dokumacılıkta, üstüne iplik sarılan aygıt. (*Ağın –El.)
üğüşmek Uyuşmak. (*Atabey –Isp.)
üğütlemek [**üğürtlemek, üvütlemek** (I), **üyüklemek, üyütlemek**] Seçmek, iyisini ayırmak. (Bayat *Emirdağ –Af.; *Sivrihisar –Es.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.; *Kaş –Ant.)
[**üğürtlemek**] : (Marmara –Ba.; –Sv.; *Bor –Nğ.; –Kn.)
[**üyütlemek** (I)] : (*Tavşanlı –Kü.; Tokat –Es.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Civanyaylağı *Mersin –İç.)
[**üyüklemek**] : (*Emet –Kü.; Kalkan *Kaş –Ant.)
[**üyütlemek**]: (–Isp. köyleri; *Urla –İz.; *Bor –Nğ.; *Serik, *Korkuteli –Ant.)
üğütmek (I) **1.** Öğütmek. (Bağıllı, Anamos *Eğridir, *Atabey –Isp.; *Tire –İz.; Fili *Biga –Çkl.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Akyazı –Sk.; Harput –El.; *Erciş –Vn.; Vazıldan *Divriği –Sv.)
üğütmek (II) Sütü yoğurt yapmak için mayalamak. (Salda *Yeşilova –Brd.; *Tire, *Çeşme –İz.; *Ermenek –Kn.)
üğütmek (III) Uyutmak. (Ağlı *Küre –Ks.)
üğütmek (IV) Birbiri ardınca, ara vermeden konuşmak. (*Bor –Nğ.)

üğütmek (V) Çok istekli, çabuk yemek. (*Bor –Nğ.)

üğüz (I) Uyuz : *Üğüz keçi gibisin be!* (İsabey *Çal –Dz.)

üğüz (II) Kökten sürmüş, taze meşe filizi. (Sücüllü *Yalvaç –Isp.)

üḫlemek Yüklemek. (Koyundere *Ahıska –Kr.)

ük 1. Yük. (*Ahıska –Kr.; *Erciş –Vn.) **2.** Yatak, yorgan yığını. (*Erciş –Vn.)

üküşmek Çökmek, yıkılmak. (Yılanlı *Eğridir –Isp.)

ül (I) Yumurtadan yeni çıkan civciv için, mısır unu ve az suyla yapılan yem. (–Or.; Çandır –Gr.)

ül (II) **1.** Köşe. (–Mr. ve çevresi) **2.** Yön. (–Mr. ve çevresi)

ülazim Bir yaşındaki keçinin yavrusu. (Kiskim –Ar.)

ülçermek Ateşi, ışığı canlandırmak, parlatmak. (–Kn.; Paşalı *Feke –Ada.)

ülçük [→ **ücük** (III)]

ülçümlük Beceriksizlik. (Dalkoz –Çkr.)

üle (I) Değil mi? (–Yz.)

üle (II) Efendi. (*Yeşilova köyleri –Brd.; *Gölpazarı –Bil.)

ülefesiz Kılıksız. (–Uş.)

ülek Testi. (–Krş.)

üleme Bölme. (–İz. ve köyleri)

üleme çıkımı Payın dışarı gitmesi. (–İz. ve köyleri)

ülemek (I) [→ **üğrümek**]

ülemek (II) Balta, bıçak vb. nesneleri sivriltmek, bilemek. (–Sv.; Hacıköy –Ed.; –Krk.)

üleş (I) [**üleşa**] Hayvan ölüsü, leş. (Ühabe *Bolvadin –Af.; –Sm.; Ören *Akçadağ –Ml.; –Ur.; *Afşin –Mr.; –Hat.; Vazıldan *Divriği, *Gürün, –Sv.; –Yz.; Ahırlı –Ank.; –Ky.; –Nğ.)

[üleşa] : (*Bahçe –Ada.)

üleş (II) [**üleşik** (II) **-1, 2; ülüş** (II)] **1.** Bölüşme, paylaşma. (*Bor –Nğ.) **[üleşik** (II) **-1]:** (Bahçeli *Bor –Nğ.) **2.** Pay. (Peşman *Daday –Ks.) **[üleşik** (II) **-2] :** (–Nğ.) **[ülüş** (II)] **:** (Berit ve Gâvurdağı Yörükleri –Mr.)

üleşa [→ **üleş** (I)]

üleşik (I) Su çizgisi, su terazisi. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Kn.)

üleşik (II) **1.** [→ **üleş** (II) **-1**] **2.** [→ **üleş** (II) **-2**] **3.** Paylaşılmış. (*Mut ve köyleri –İç.)

üleşmek [**üeşmek**] Paylaşmak. (*Eşme –Uş.; *Dinar, –Af.; Cebel *Eğridir –Isp.; Çerçin –Brd.; *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; *Bozdoğan, *Nazilli –Ay.; Tepeköy *Torbalı, *Bergama –İz.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy –Ba.; *Biga, –Çkl.; *Mudanya –Brs.; –Es. köyleri; –Bo.; *Akyazı –Sk.; *Safranbolu –Zn.; Peşman *Daday, –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; Tanrıvermiş *Mecitözü –Çr.; *Boyabat –Sn.; –Sm.; Dekhacı *Merzifon –Ama.; Bahtiyar *Ümranlı –Sv.; Beyoba, Kayaş, Etimesğut, Ahili, Çanıllı *Ayaş –Ank.; Köşker –Krş.; –Nğ. ve çevresi; Hatip, *Ilgın –Kn.; Boynuyoğun –Ada.; Güzeloluk *Silifke, *Mut ve köyleri –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.; –Mğ.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.; –Tk.) **[üeşmek] :** (–Brd.)

üleştirmek Bölüştürmek, paylaştırmak. (İğdecik, Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Çerçin *Bucak, Salda *Yeşilova –Brd.; Oğuz *Acıpayam, Bereketli *Tavas, Çöplü *Çivril –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Urla, *Bergama –İz.; –Mn. ve

çevresi; Fili *Biga –Çkl.; Hisarcık *Söğüt, Kurşunlu *Gölpazarı –Bil.; –Es. ve köyleri; –Bo.; –Sk.; Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sm.; –Gr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Ortabereket, Çanıllı *Ayaş –Ank.; Bahçeli, *Bor, –Nğ.; –Kn.; *Milâs –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

ület Yelkenli. (*Gerze –Sn.)

ületmek (I) Balta, keser, bıçak gibi gereçlerin ağzını keskinleştirmek, biletmek. (Ağlı *Küre –Ks.; *Lüleburgaz köyleri, *Vize –Krk.)

ületmek (II) İletmek, ulaştırmak. (Musaferiz, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

ülezmek Hastalıktan incelmek, zayıflamak. (*Çemişkezek –El.)

ülfer (I) Irmak, dere. (Çeltikçi *İnegöl –Brs.; –Ky.)

ülfer (II) Nilüfer. (–Kn.)

ülfertmek Abartmak. (*Gerede –Bo.)

Ülger [Ulger, Ürkeryıldızı] Sabahyıldızı, Ülker. (Ömerhacılı *Kaman –Krş.)

[Ulger] : (Karaözü *Gemerek –Sv.)

[Ülkeryıldızı] : (–Nğ.)

ülgü (I) İsteğe uygun olmayan, uydurulamayacak olan. (Azaplı *Kadirli –Ada.)

ülgü (II) Yakışıklı (kişi). (Köşker –Krş.)

ülgü (III) Tutum, davranış, durum, eğitim. (Lohan –Gaz.; *Bahçe –Ada.)

ülgüç Ustura. (–Ama.; Kafkasya, İran Türkleri)

ülgüdür Örnek. (Akçakavak, Dadanı, –Bo.; *İnebolu –Ks.)

ülgüsüz Biçimsiz, çirkin, kılıksız. (Çardak *Göksun –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Çaylı *Bahçe –Ada.)

ülgüt (I) **[ülküt]** Örnek. (–Mğ. ilçe ve köyleri; –Ed.)

[ülküt] : (–Mğ.)

ülgüt (II) İm, belirti, nişan. (Karaçalı, Karkın –Mğ.)

ülkerçiçeği Yıldız biçiminde küçük parçaları olan, iri bir çiçek. (–Kn.)

ülkü (I) Giyim kuşam, kılık. (Köşker –Krş.)

ülkü (II) Ürkme, ürküntü. (Koyundere *Ahıska –Kr.)

ülkün 1. Evin, damın köşesi. (Postallı *Ulukışla, –Nğ.) **2.** Köşetaşı. (Postallı *Ulukışla –Nğ.)

ülküt [→ **ülgüt**]

ülle (I) Yeni doğmuş, kırkı çıkmamış çocuk. (*Kaş –Ant.)

ülle (II) Yüksek ev. (Gâvurdağı, Berit Yörükleri –Mr.)

üllemek [→ **üğrümek**]

üllük (I) [→ **ülük** (I)]

üllük (II) Beşikteki çocukların altına konan ince kum. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Kiçiköy *Talas–Ky.)

üllük (III) Başparmakla, yanındaki parmağın arasındaki açıklık. (Köşker –Krş.)

üllüp (I) Sabun. (Erkilet –Ky.)

üllüp (II) Göz boyama, dolap, hile. (*Bor –Nğ.)

üllüpçü Hokkabaz, dolandırıcı. (*Bor –Nğ.)

üllüz Cılız, işe yaramaz, güçsüz. (*İskilip –Çr.; Karahoca *Haymana –Ank.; Korkorlu *Çiçekdağı –Krş.; Tırafşın *Develi –Ky.; Çakallı –Ada.; *Tarsus –İç.)

ülpek Üç dört kaynağın bir arada bulunduğu yer. (Ağrakos *Suşehri –Sv.)

ülpü İnek, davar memesi. (Topçu *Karaisalı –Ada.)

ülü (I) **1.** Düğünde gönderilen çerez, armağan. (İshaklı *Bolvadin –Af.; –Nş.; Epçe –Ky.; *Ilgın –Kn.) **2.** Çocuklara verilen küçük armağan. (*Bolvadin –Af.; Genezin *Avanos –Nş.) **3.** Sadaka. (*Gerede –Bo.; Tepelice *Bozkır –Kn.) **4.** Armağan. (–Ml.) **5.** Pay, kısmet : *Ülüsünü göğden bekleyenin ölüsünü toprak yer.* (Bahçeli *Bor –Ng.; *Manavgat –Ant.) **6.** [→ **ülüş** (I)] **7.** Yoksul komşuya gönderilen yemek. (Civanyaylağı, Çapar *Tarsus –İç.) **8.** Ölü evine gönderilen akşam yemeği. (*Mut köyleri –İç.) **9.** Yiyecek. (Civanyaylağı –İç.) **10.** Kurban etinden verilen sadaka. (Kapaklı *Kaş –Ant.)

ülü (II) Şaşma ünlemi : *Bizim davar kiremitliğe çıkmış, ülü! Nasıl çıktı ki?* (Yılanlı *Eğridir –Isp.)

ülü (III) Elenmiş bulgurun incesi. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

ülübe Patates. (*Karapınar –Kn.)

ülübü [**ulubu**] **1.** Fasulye. (Kocabergos *Erdek –Ba.; –Kn. ilçe ve köyleri; –Ada.; –İç.; –Ant.)
[**ulubu**] : (–Kn.)
2. Börülce. (*Ödemiş –İz.; Çekirge –Brs.; Konur *Gülnar, *Mut –İç.; *Manavgat, *Alanya –Ant.)

ülübüsük Sersem, tembel, beceriksiz. (–Brd.)

ülüç Komşunun komşuya yaptığı karşılıksız yardım. (Harmandalı –Es.)

ülük (I) [**üllük** (I), **ümzük** (I)] **1.** İbrik, testi gibi şeylerin emziği. (Çay *Bolvadin –Af.; *Eğridir, Uluğbey, *Senirkent, *Atabey –Isp.; Çerçin –Brd.; *Torbalı –İz.; Mersindere *Salihli –Mn.; –Ank.; Morcalı *Karaman –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.; Çömlekçi *Bodrum –Mğ.; –Kıbrıs)
[**üllük** (I)] : (Balıbey *Kula –Mn.)
[**ümzük** (I)] : (Bayat *Emirdağ –Af.; Salda *Yeşilova –Brd.; Yukarı Seyit, İsabey *Çal –Dz.)
2. Çeşme musluğu. (*Çerkeş –Çkr.; *Seydişehir –Kn.)

ülük (II) [**ülüngür** (I)] Zayıf. (Vazıldan *Divriği –Sv.)
[**ülüngür** (I)] : (Avlunlar, –To.)

ülük (III) Önlük. (*Cide –Ks.)

ülülemek Bulguru eleyerek incesini ayırmak. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Genezin *Avanos –Nş.)

ülüngür (I) [→ **ülük** (II)]

ülüngür (II) Fidanların canlı, güçlü filizi. (Kapıkaya –Ama.)

ülüngür (III) Kırda yetişen ve yemeği yapılan, pancara benzer bir bitki. (–To.)

ülünkörü Eskiden ocaklara konulan demir ızgara, sacayak. (–Isp.)

ülüs Kalabalık. (Heniske –Ama.)

ülüş (I) [**ülü** (I) **-6**] Komşuların birbirine gönderdiği yemek. (Narlıdere –İz.; –Ama.; *Andırın, Şekeroba, Yaryanlı, Efsus *Elbistan –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Gürün –Sv.; Büyük Kışla *Boğazlıyan –Yz.; *Pazarören –Ky.; *Ereğli –Kn.; *Bahçe, Erzin, Küçük Çaylı *Kozan, Boynuyoğun, Gökdere –Ada.)
[**ülü** (I) **-6**] : (Ağzıkaraca *Kozan –Ada.; Civanyaylağı –İç.)

ülüş (II) [→ **üleş** (II) **-2**]

ülütmek Küçük bebek, sidiğini kundaktan taşırmak. (*Gerede –Bo.)
ülüvvah Şaşma ünlemi. (Atlas *Sivrihisar –Es.)
ülüz Güçsüz ışık. (*Karaman –Kn.)
ülüzgâr 1. Yel. (Koyundere *Ahıska –Kr.) **2.** Romatizma yeli. (–Ezm.)
ülvan 1. Şan, san, ad. (–Ank.) **2.** Kibir, onur. (–Kn.)
ümbürek Kara üzüm. (–Dz.)
ümeci Yardımcı. (–Krş.)
ümek Asker. (Bahçeli *Bor, –Nğ.)
ümeşmek Toplanmak, üşüşmek. (–Krş.)
ümmülük Bir bitki. (*Marmaris –Mğ.)
ümüğü düşmek Aşırı istek duymak. (*Bor –Nğ.)
ümüğüne çökmek Gırtlağına basmak, boğmaya davranmak. (*Bor –Nğ.)
ümük [**ümürtlek** (I), **ünük**] **1.** Soluk borusu, gırtlak. (Yeniceköy, Yılanlı *Eğridir, Loğuz, Hisarardı, *Yalvaç, –Isp.; Eyneş –Brd.; Yukarı Seyit, İsabey, *Çal, Kızılcasöğüt *Çivril, Kadıköy –Dz.; Köşk, –Ay.; *Bergama –İz.; –Mn. ve köyleri; *Düzce, Gökçesu –Bo.; *Şile –İst.; Adatepe *Devrek, *Kilimli –Zn.; –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; Karaevran, *İskilip –Çr.; –Sm.; –Gaz; –Yz.; Etimesğut, Kayaş, Evciler *Balâ, –Ank.; Himmetli *Bor –Nğ.; –Kn. ve köyleri; Toprakkale *Osmaniye, *Karaisalı –Ada.; *Mut köyleri, *Tarsus, Buluklu, –İç.; *Manavgat, *Kaş, Güzelsu *Akseki –Ant.; Pınarlıbelen *Bodrum, Kınık *Fethiye, *Marmaris, Kavakdere, Şerefler –Mğ.; –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.)
[**ümürtlek** (I)] **:** (*Eğridir köyleri, İğdecik –Isp.; *Afşin –Mr.; Alaçayır *Şarkışla –Sv.; –Ada.)
[**ünük**] **:** (–İz.; Ömerköy *Susurluk, Yeniköy, Zeytinli, Kızılkeçili *Edremit –Ba.; Çardak *Lâpseki, Fili *Biga –Çkl.; –Brs.; Ahırköy *Söğüt –Bil.; Saraylı *İzmit –Kc.; –Bo.; *Safranbolu, *Ereğli –Zn.; *Karamürsel –Kc.; –Ada.; *Milâs, *Bodrum –Mğ.; *Lüleburgaz–Krk.; Bulgaristan, Tuna Boyu) **2.** Çene. (*Akşehir –Kn.)
ümüklemek [→ **ünüklemek**]
ümüklü Dolu. (*Seydişehir –Kn.)
ümürmek Yemek, yutmak. (*Bor–Nğ.)
ümürtlek (I) [→ **ümük -1**]
ümürtlek (II) **1.** Soğanın tohuma kaçmış sapı. (*Afşin köyleri –Mr.) **2.** Boylanmış ekin. (Koçak *Ulukışla –Nğ.) **3.** Yaprak damarı. (–Ada.)
ümzük (I) [→ **ülük** (I) **-1**]
ümzük (II) İplik kırıntısı, tozu. (Karacasu –Ay.; Bahtiyar *Koyulhisar –Sv.)
ün (I) Ağıl. (*Eğin –Ml.)
ün (II) Öğüt. (–Nş.)
ün (III) Diken topluluğu, dikenlik. (Bahattin *Ulubey –Or.)
ünā [**üneği**] Aksi, söz dinlemez. (Köşker –Krş.)
[**üneği**] **:** (–Nğ.)
ünberha Kavga, gürültü. (Eymir *Bozdoğan, Akçaova –Ay.; *Milâs –Mğ.)
ündiçmek Öğüt vermek. (–İst.)
ündüner Geçen gün. (Bahçeli *Bor –Nğ.)
ündür etmek Alçak gönüllülük yapmak. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
ündürme İnme, felç. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
üneği [→ **ünā**]
ünek (I) Ünlü, yiğit. (*Bayındır –İz.; *Afşin –Mr.)

ünek (II) [**üneze**] Avcıların, av beklemek için çalı ve taştan yaptıkları kulübe. (Küçük Bahçe –İz.)
[**üneze**] : (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; *Şereflikoçhisar –Ank.)

ünelmek [**ünemeg, ünemek**] Gelişmek, büyümek, güçlenmek. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; *Şebinkarahisar –Gr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
[**ünemeg**] : (–Brd.)
[**ünemek**]: (İğdecik, Aliköy, –Isp.; Çerçin –Brd.; –Brs.)

ünemeg [→ **ünelmek**]

ünemek [→ **ünelmek**]

üneze [→ **ünek** (II)]

üneze bağlamak Yol kesmek, pusu kurmak. (Kocahıdır *İpsala –Ed.)

üngel [→ **üvendere**]

üngendire [→ **üvendere**]

üngü [**ünkü**] O, bu, şu. (*Ödemiş köyleri –İz.)
[**ünkü**] : (*Ödemiş köyleri –İz.)

üngücü Eninde sonunda, kesinlikle : *Üngücü bu işi yapmaya zorunluyuz.* (Çöplü *Çivril –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Kula –Mn.; Pınarlıbelen *Bodrum, *Milâs –Mğ.)

üngüldetmek Yaramazlık yapmak (çocuk için). (*Çiçekdağı –Krş.)

üngüle O biçimde : *O iş üngüle mi olacağdı?* (*Ödemiş köyleri –İz.)

üngülüz Bir ahlat çeşidi. (*Düzce, –Bo.)

üngürde Orada, şurada. (*Ödemiş köyleri –İz.)

üngüre [**ünkür, ünkürü** (I)] Orası, ora. (*Ödemiş köyleri –İz.)
[**ünkür**] : (*Ödemiş ve köyleri –İz.)
[**ünkürü** (I)] : (–Brs.)

üngürüş [**üngüz**] Et bıçağı. (Bahçeli *Bor, –Ng.)
[**üngüz**] : (*Zile –To.; *Develi –Ky.)

üngüz [→ **üngürüş**]

ünhengeme [**ünneñgeme**] Gürültü, patırtı, uğultu. (Eymir *Bozdoğan –Ay.; Berk –Bo.)
[**ünneñgeme**] : (Berk *Kıbrıscık –Bo.)

ünke Elli dirhem. (–Kn.)

ünkü (I) [→ **üngü**]

ünkü (II) Direnme. (*Salihli –Mn.; –Ada.)

ünkülenmek [**ünkülük etmek**] Bekinmek. (Salihli Yörükleri –Ada.)
[**ünkülük etmek**] : (Salihli Yörükleri –Ada.)

ünkülük etmek [→ **ünkülenmek**]

ünkür [→ **üngüre**]

ünkürü (I) [→ **üngüre**]

ünkürü (II) Yukarı. (–Mğ.)

ünlemek (I) Seslenmek. (Yenişar, Gölkonak *Şebinkarahisar –Isp.)

ünlemek (II) İlenmek, kargışlamak. (Sincan *Alaca –Çr.)

ünlemek (III) Gözünü boyamak, aldatmak, şaşırtmak : *Ahmet'in gözünü öyle bir ünledim ki, sorma.* (Muradiye –Rz.)

ünlemek (IV) Ay doğup, yükselmeye başlamak. (Güzelsu *Akseki–Ant.)

ünlen Müezzin. (Şumnu, Bulgaristan)

ünlenmek (I) [→ **ünnemek**]

ünlenmek (II) Dile düşmek, adı kötüye çıkmak. (–Ng.)

ünlenmek (III) Onurlanmak, kibirlenmek. (*Mudanya –Brs.)

ünme Övme. (–Kü. köyleri)

ünnemek [**ünlenmek** (I)] Seslenmek, çağırmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; Güney, Salda *Yeşilova, Çerçin, –Brd.; Ovacık *Tavas, Üçkuyu, Narlıdere, Alâeddin *Acıpayam –Dz.; *Karacasu, Eymir *Bozdo-

ğan –Ay.; *Bayındır, –İz.; –Mn. ve çevresi; –Ba.; *Biga –Çkl.; *Mustafa Kemalpaşa –Brs.; *Emet köyleri –Kü.; Dodurga *Bozüyük –Bil.; *Sivrihisar –Es.; *Hendek, *İzmit –Kc.; *İznik –Brs.; *Göynük, İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Kurşunlu –Çkr.; –Ama.; *Perşembe –Or.; *Arapkir –Ml.; *Gürün –Sv.; Deliviran *Çubuk, Üçem *Balâ, Çanıllı *Ayaş –Ank.; Köşker –Krş.; Bakırdağı *Develi –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Yeniköy *Ereğli,*Ilgın *Ermenek –Kn.; –Ada.; Güzelsu *Akseki –Ant.; Düğrek, Pınarlıbelen *Bodrum –Mğ.; –Ed.) [**ünlenmek** (I)] : (*Bozdoğan –Ay.; *Milâs –Mğ.)

ünnemen Battaniye : *Ünnemeni, yorgana değişmem.* (Borlu *Gördes –Mn.)

ünneñgeme [→ **ünhengeme**]

ünnenmek 1. Çağrılmak.(*Eğridir köyleri –Isp.; Çerçin –Brd.) **2.** Acıyla bağırmak, ağlamak : *Fatime kadının anası öldü galiba, bek çok ünnendi.* (*Bozdoğan –Ay.)

ünnü (I) Ünlü. (–Nğ.)

ünnü (II) Toprak içinde yaşayan, uğurlu sayılan bir böcek. (İshaklı *Bolvadin –Af.)

ünsüz Cılız, cansız, güçsüz. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Çkr.)

ün tün Belirti, iz, im : *Kaybolan koyunun ünü tünü yok.* (*İznik –Brs.)

üntüz Yılışık, çapkın (erkek). (*Merzifon köyleri –Ama.)

üntüzlenmek Çapkınlık yapmak, yılışmak, yaltaklanmak (erkek için). (*Merzifon –Ama.)

ünü Öcü, umacı. (Zeytinli *Edremit –Ba.)

ünük [→ **ümük -1**]

ünüklemek [**ümüklemek**] Gırtlağını sıkmak. (Dallıca *Nazilli –Ay.; Yeniköy –Ba.; Fili *Biga –Çkl.; *Mustafa Kemalpaşa –Brs.; –Ed.) [**ümüklemek**] : (*Düzce –Bo.)

ünüklü Obur. (Pınarlıbelen, *Bodrum –Mğ.)

ünü malim Şaşkınlık bildiren ünlem : *Böyle nasıl işimiş ünü malim!* (Küçük Periköy –Kn.)

ünüm ünüm Bağıra bağıra : *Çocuk ünüm ünüm ağlıyor.* (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Salda *Yeşilova, Çerçin *Bucak –Brd.; *Bozğan –Ay.; *İznik –Brs.; Tokat, Bozan –Es.; *Çarşamba –Sm.; Hacılyas, Allar *Koyulhisar –Sv.)

ün ünnetmek Tellal bağırtmak. (Bekilli *Çal –Dz.)

ününü almak Adı, gerektiği kadar yayılıp, iyiden iyiye tanınmış olmak. (*Bor –Nğ.)

ünüs Haziran. (Erkilet *Pınarbaşı –Ky.)

üper yavşanı Ufak yapraklı, ak çiçekli bir ot. (–Ky.)

üpremek (I) Eskimek, yıpranmak, kullanılmaz duruma gelmek. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

üpremek (II) Ekin, topraktan yeşerip çıkmak. (Basak –Ml.)

ür Hendek. (–Af.)

ürbelenmek Karışmak, bozulmak, kırılmak, zedelenmek. (Kabağlı–Zn.)

ürbermek Bir savı kanıtlamak için boşuna çalışmak. (Arslandoğmuş *Yıldızeli –Sv.)

ürcik Cevizli sucuk. (Harput –El.)

ürçek Turşusu yapılan bir bitki. (Ilıcaksu *Domaniç –Kü.)

ürdüm Pay : *Bizim tarla üç ürdüme ayrıldı.* (Mahmutbeyli *Kavak –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; –Yz.)

ürdümük Bir bitki. (Karaözü *Gemerek –Sv.)

üre (I) İki buçuk - üç yaşında, henüz doğurmamış dişi tay. (*Kargı–Ks.; Maruf –Çkr.; *İskilip, Ovasaray –Çr.; *Şebinkarahisar –Gr.; *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Faraşlı, Koyunbaba *Kalecik, Ahırlı, Ağaeli –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

üre (II) Davarları mandıraya götürürken kullanılan bir ünlem. (Akçakavak –Bo.)

üre (III) Otlak. (*Ereğli –Zn.)

üre (IV) Devrim. (Yayla –Krk.)

üreğen Ürüyen, havlayan (köpek için): *Üreğen köpek ısırmaz.* (Bayat *Emirdağ –Af.)

üreğentili Bereketli, çok üreyen. (Bayat *Emirdağ –Af.)

üreḫ [**ürek** (IV)] Yürek. (Karakoyunlu *Iğdır, Koyundere *Ahıska –Kr.) [**ürek** (IV)] : (–El.)

ürek (I) **1.** Çok üreyen, üremeye elverişli. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Mersin ve köyleri –İç.) **2.** Hızlı. (Vazıldan, *Divriği –Sv.) **3.** Eli çabuk, çok iş çıkaran. (Çakallı –Ada.)

ürek (II) At, kısrak sürüsü. (–Brd.; *Bozdoğan –Ay.; –Sm.)

ürek (III) [**ürem**] Faiz. (–Sm.) [**ürem**] : (–Ank.)

ürek (IV) [→ **üreḫ**]

ürekbaşı Hayvan yüreği. (Kerkük ve çevresi)

üreklemek Çoğalmak. (Meydan *Mut –İç.)

ürelenmek [→ **ürgelenmek**]

üreleşmek (I) [→ **ürgelenmek**]

üreleşmek (II) Birikmek, toplanmak. (Dereçine *Bolvadin –Af.)

ürem [→ **ürek** (III)]

üremek (I) İş ilerlemek. (*Düzce –Bo.; *Osmancık –Çr.; *Marmaris –Mğ.; –Kıbrıs)

üremek (II) [→ **ürmek** (I) **-1**]

üren (I) **1.** Kurak, susuz yer. (–Nğ.) **2.** Ören. (*Kilis –Gaz.; –Mr.)

üren (II) Şimşek. (Kazan Türkleri)

üren (III) Evren. (Rumeli Türkleri)

ürende **1.** [→ **üvendere**] **2.** Döğene bağlanan, 2-3 metre uzunluğunda sopa. (*Osmaniye –Ada.)

ürendelemek Seçmek, ayırmak. (Atkaracalar –Çkr.)

ürendire [→ **üvendere**]

ürenmek Öğrenmek. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

ürenti Artım, artış. (*Bor –Nğ.)

ürentili Artımlı, çoğalabilen (nesne için). (*Bor –Nğ.)

üretme Maya. (–Kn.)

üretmek (I) **1.** Uzatmak, çoğaltmak (özellikle söz, yol, iş için). (*Eğridir köyleri –Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.; Balçova –İz.; *Turgutlu –Mn.; Tokat –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sm.; –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.) **2.** Abartmak. (–Ks.)

üretmek (II) Maya yapmak. (*Emet –Kü.)

üretmek (III) Öğretmek. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

ürfiye Çocuk yüzünde görülen sıvama yara. (–Sm.)

ürge (I) Binek atı. (–Kr. ilçe ve köyleri)

ürge (II) Bir ağaç çeşidi. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

ürgeç (I) Yaşına girmemiş kuzu. (–Ks.)

ürgeç (II) Çok şişman. (Salda *Yeşilova –Brd.)

ürgelenmek [**ürelenmek, üreleşmek** (I), **ürgülenmek**] Yavaş yavaş sallanmak (insan, ekin için). (Kavakiçi, Yenice *Simav –Kü.; Lohan –Gaz.)

[**ürelenmek**] : (*Alaşehir –Mn.)
[**üreleşmek** (I)] : (*Alaşehir –Mn.)
[**ürgülenmek**] : (*Tavas –Dz.; *Bayındır –İz.)

ürgen Kebap. (*Vezirköprü –Sm.)

ürgendere [→ **üvendere**]

ürgü Ölçü, hesap : *Yapılan masraf ürgüye sığmıyor.* (–Mr.)

ürgülemek **1.** [→ **üğrümek**] **2.** Savsaklamak, askıda bırakmak. (*Merzifon köyleri –Ama.)

ürgülenmek [→ **ürgelenmek**]

ürgün Şişkin, dolu. (İnay *Eşme –Mn.; –Dz.)

ürgünlük Şişkinlik. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; Bağyaka *Finike –Ant.)

ürgürmek Hamur mayalamak. (Şumnu, Bulgaristan)

ürgüt (I) Yoğurt mayası. (*Bodrum –Mğ.)

ürgüt (II) Bir şeyden son parça : *Ürgütü kalmamış.* (*İnebolu –Ks.)

ürgüt (III) Örnek. (Korucuk, Bostancıl –Sn.)

üriye [→ **ürye**]

ürka Yaz sıcağında, birden yağan yağmurun etkisiyle sebzelerde ortaya çıkan hastalık. (Çalıca *Hendek –Bo.)

ürkeğen, ürkeğan Ürkek. (–Vn.)

ürkeğen otu Mavi çiçekli bir kır bitkisi. (Çakır *Şebinkarahisar –Gr.)

ürkeklik Büyük keklik. (*Kemah –Ezc.)

ürken (I) Su birikintisi. (–Ank.)

ürken (II) Kıldan örülmüş ip. (–Ml.)

Ürkeryıldızı [→ **Ülger**]

ürkme Kayşa. (Müstecap –Ba.)

ürkmek (I) Yıkılmak, çökmek. (*Kandıra –Kc.; *Gerze –Sn.; –Sm.; *Perşembe köyleri –Or.; –Gr.)

ürkmek (II) Yara, başka yerlere sıçramak. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Es. köyleri; *Perşembe köyleri –Or.; Çiftepınar *Mersin –İç.)

ürkmek (III) Sırçan denilen iğden çıkma bükülmüş iplik topağı, birbirine karışmak, dolaşmak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

ürkü Çekingenlik : *Bu çocuk korku, ürkü tanımaz.* (*Bor –Ng.; –Kn.)

ürkülemek [→ **üğrümek**]

ürkün Köşe başı, dönemeç. (*Bayramiç –Çkl.; Erkilet –Ky.; Genezin *Avanos, *Ürgüp –Nş.; –Ng.)

ürkünmek Alay etmek, ağız eğmek. (*Çarşamba –Sm.; Kayadibi –Gr.)

ürkün taşı Köşe taşı. (–Ng.)

ürküntü **1.** Yüzde çıkan, yüzün başka yerlerine dağılan yara. (*Çal köyleri –Dz.; *Gemerek, *Gürün –Sv.; Kuruhöyük *Boğazlıyan –Yz.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; –Krş.; *Bor, –Ng.; *Ermenek –Kn.; *Mut, *Mersin köyleri –İç.) **2.** Ergenlik. (Misebolu *Mudanya –Brs.)

ürkürük Ürkek (insan, hayvan için). (*Gerede –Bo.)

ürlemek [→ **üğrümek**]

ürlenmek Biraz iyileşmek. (*Niksar –To.)

ürlü Şanlı, şerefli. (İdil, Ural göçmenleri –Sm.)

ürlük Başörtüsü. (–Ba.)
ürlüm Ekilen yer. (*Marmaris –Mğ.)
ürmek (I) [**üremek** (II)] **1.** Havlamak. (*Atabey, –Isp.; Salda, Kavak *Yeşilova –Brd.; İsabey, Yukarı Seyit *Çal, Homa *Çivril, Alâattin *Acıpayam, Honaz, –Dz.; *Alaşehir –Mn.; *Söğüt –Bil.; *Sivrihisar, Tokat, Bozan –Es.; –Çkr. ilçe ve köyleri; Halâs *Gümüşhacıköy, *Merzifon, *Taşova –Ama.; Uzunisa –Or.; –Gm.; Lârhan *Maçka –Tr.; –Ağ.; –Ezm.; Cenciğe, –Ezc.; *Ahlat –Bt.; *Varto –Mş.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; *Afşin –Mr.; *Güdül, Hasanoğlan, Çamlı *Ayaş –Ank.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri –Hat.; –Sv. ilçe ve köyleri; Ömerhacılı *Kaman –Krş.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Karaisalı, –Ada.; *Mut, *Mersin –İç.; Abdurrahmanlar *Serik –Ant.; *Ula, *Marmaris –Mğ.; Lefkoşe –Kıbrıs) [**üremek** (II)] : (*Düzce –Bo.; *Osmancık –Çkr.; *Marmaris –Mğ.) **2.** Kavgada bağırmak, kötü söylemek. (*Arapkir –Ml.; Bahçeli *Bor –Nğ.) **3.** Gevezelik etmek, söze karışmak. (Çepni, Karaözü *Gemerek, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.)
ürmek (II) Üfürerek şişirmek. (–Uş.; Ürküt *Sandıklı –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; *Çerçin –Brd.; *Çal –Dz.; –Kü.)
ürmük (I) Beşik sapı. (*Çorlu –Tk.)
ürmük (II) Saplı, küçük çömlek. (Şehsadi –Ama.)
ürmüklemek [→ **ürüklemek** (III)]
ürnük Kulplu, küçük çömlek. (Şeyhsadi –Ama.)
ürpek Mazı ağaçları üstündeki tüylü nesne. (–Brs.; –Ank.; Berit, Gâvurdağı *Osmaniye Ada.)
ürpermek Korkmak. (Şalcı, Atalar *Şavşat –Ar.; Hacılyas *Koyulhisar, Vazıldan *Divriği, Karaözü *Gemerek –Sv.; *Yerköy –Yz.)
ürsetmek Üstelemek, savlamak.(–Gr.)
ürsüm [→ **ürüsüm**]
ürsümek [**üsürgelenmek**] Korkmak, ürkmek. (Toyhane *İskilip –Çr.) [**üsürgelenmek**] : (Toyhane *İskilip –Çr.)
ürşek Turşusu yapılan bir bitki. (Ilıcaksu *Domaniç –Kü.)
ürtmek (I) **1.** Taze filiz. (–Mn.; *Mersin köyleri –İç.) **2.** Soğan cücüğü. (*Kilis –Gaz.; Yenice –Mr.)
ürtmek (II) Kuyruk. (Sulusaray *Artova –To.)
ürtmeklenmek Sürgün vermek. (–Mr.)
ürü (I) **1.** Kırda, hayvanların yattığı yer : *Ürüsünü sevmeyen koyun sürüsüz kalır.* (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; –Bo.) **2.** Otlatma : *Sürüyü ürüye kaldırıyor musun?* (Saideli *Sarayönü –Dz.)
ürü (II) Dik. (Rumeli göçmenleri –Krk.)
ürübar olmak Kalabalıkta rezil olmak: *Herkesin içinde ürübar olduk.* (*Ermenek –Kn.)
ürü durmak Ayakta durmak. (Narlıdere *Buldan –Dz.)
ürüğü cücüğü Çoluğu çocuğu, soyu sopu. (–Sn.)
ürük (I) Şiş, şişlik. (İğdecik *Eğridir köyleri –Isp.)
ürük (II) Dam kıyısı. (*Gürün –Sv.)
ürüklemek (I) Hayvanı otlatmak için bağlamak. (Pendik *Kartal, Korna –İst.)

ürüklemek (II) Yığın yapmak. (*Akyazı çevresi –Sk.)

ürüklemek (III) [**ürmüklemek**] İrilerini seçmek. (–Sm.)

[**ürmüklemek**] : (Lohan –Gaz.)

ürülmek (I) Şişmek, şişmanlamak. (*Eğridir köyleri, –Isp.; Oğuz *Acıpayam, Yukarı Seyit *Çal, –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.)

ürülmek (II) [→ **ürümek** (III)]

ürüm (I) **1.** Sürülerin sabaha karşı götürüldüğü otlak. (Yeniköy –Es.; –Zn.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Nizip –Gz.) 2. Soğuk yer. (Teke –Ank.)

ürüm (II) Kurumuş ot. (–Ada.)

ürümbez Kurnaz. (Yazır *Tefenni –Brd.)

ürümbüz (I) Ustalık. (–Af.)

ürümbüz (II) Arabozucu, dedikoducu. (*Milâs –Mğ.)

ürüme gitmek [→ **üğrümek**]

ürümek (I) [→ **üğrünmek** (I) **-2**]

ürümek (II) Çoğalmak, üremek. (Vezirçiftliği *Mudanya –Brs.)

ürümek (III) [**ürülmek** (II)] Sabaha karşı davar, otlamaya kalkmak. (*Karaman –Kn.)

[**ürülmek** (II)] : (Yukarı Seyit *Çal –Dz.)

ürümek (IV) Kendi kendine yıkılmak. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

ürümek (V) [→ **üğrümek**]

ürümköçek Toplu olarak, hep birlikte. (–Mğ.)

ürümsü İnce çalı çırpı. (Tepeköy *Torbalı –İz.)

ürün (I) **1.** Otlakta, dağda, yerinden koparılmadan kuruyup kalmış ot. (Kaşıkara *Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; Kızılhisar, *Çal, Güney *Buldan, Honaz, –Dz.; Eymir *Bozdoğan, Pirlebey –Ay.; *Tire, *Kemalpaşa, –İz.; *Alaşehir, İğdecik, *Sancaklıboz –Mn.; *Mudanya köyleri –Brs.; Kavakiçi, Yenice *Simav –Kü.; Bozan –Es.; *Kilis –Gaz.; –Mr.; *Gemerek –Sv.; Gâvurdağı, *Osmaniye, Tuzla –Ada.; –İç. ilçe ve köyleri; Macar, *Gazipaşa, *Alanya, Sadıklar *Akseki –Ant.; *Marmaris, Dont, Bayır –Mğ.) **2.** Yazın biçilerek damlara doldurulup kışın hayvanlara yedirilen meşe yaprağı. (Hamurcu –Ky.) **3.** Çürümüş ot, yaprak vb. (Köşk –Ay.)

ürün (II) **1.** Süt ve süt ürünlerine verilen genel ad. (Köprücek *Emet –Kü.; Yenice –Es.; Çağa *Gerede –Bo.; *Safranbolu –Zn.; *Taşköprü, Ağlı *Küre, Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *Boyabat –Sn.; –Sm.; *Niksar –To.; Uruş *Beypazarı, *Kızılcahamam, Ağılcık *Çubuk, Gölköy –Ank.; –Nş.; *Bor, –Nğ.; *Ermenek, *Ilgın köyleri, Kirligiret, Sorgun *Bozkır –Kn.; –Ada.; Kocayatak *Serik –Ant.) **2.** Sağmal hayvan. (–Bo.)

ürün (III) Sık orman. (–Dz. ve köyleri)

ürün (IV) Kelepir. (Davulga *Emirdağ –Af.)

ürün (V) Çokluk. (Tovusçu *Ilgın –Kn.)

üründülemek Seçmek, ayıklamak. (Barla *Eğridir –Isp.;*Düzce –Bo.; –Ama.; –Nş.; *Bor –Nğ.)

üründürmek Gece sabaha karşı davarı yaylıma çıkarmak. (Alemdar–Kn.)

ürün evi Sürü sahiplerinin yazın yağ, peynir koyup, sakladıkları serin oda. (Bozan, –Es.; *Kurşunlu–Çkr.)

ürünlük Otu üstünde kurumuş, güzün, kışın hayvan otlatmaya elverişli yer. (*Eğridir köyleri –Isp.)

ürünmek (I) [→ **üğrünmek** (I) **-2**]

ürünmek (II) Yüklenmek : *Günah yükünü arkama üründüm. Aciz toprağına yüzüm süründüm.* (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

ürüstün [→ **ürüsüm**]

ürüsüm [**ürsüm, ürüstün, ürüsün**] Töre, gelenek: *Buranın ürüsümü böyle.* (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Büyükyaka –Dz.; Afşar köyleri *Alaşehir –Mn.; *Sivrihisar, Tokat, İkipınar *Mihalıççık –Es.; –Çr.; Ziyere –Ama.; Çepni *Gemerek, Kabalı *Hafik –Sv.; *Ermenek –Kn.)

[**ürsüm**] : (Bakıtköy *Ödemiş –İz.; *Bor –Ng.; Kavakdere –Mğ.)

[**ürüstün**] : (Eğrigöz –Kü.)

[**ürüsün**] : (–Sv.)

ürüsüm etmek Diline dolamak. (–Ezm.)

ürüsün [→ **ürüsüm**]

ürüşen Tez canlı. (Eskere, Geriçam –Mğ.)

ürüya [→ **ürya** (I)]

ürü yaymak [**ürüye kaldırmak**] Gün ağarırken sürüyü yaylıma götürmek. (Sarayönü –Kn.)

[**ürüye kaldırmak**]: (Sarayönü –Kn.)

ürüye [→ **ürye**]

ürüye kaldırmak [→ **ürü yaymak**]

ürya (I) [**ürüya**] Düş. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Eraslan –Ama.; Hasanoğlan –Ank.; Bahçeli *Bor –Ng.; *Mut ve köyleri –İç.)

[**ürüya**] : (*Ağın –El.)

ürya (II) [→ **ürye**]

üryan biryan Çırılçıplak, yoksul. (*Bor –Ng.)

ürye [**üriye, ürüye, ürya** (II)] Dişi tay. (Evciler *Dinar –Af.; Üçkuyu *Çal, –Dz.; Ortaköy *Mecitözü –Çr.; –Sn.; *Vezirköprü, –Sm.; *Merzifon –Ama.; Sarılar *Avanos –Nş.)

[**üriye**] : (*Çal –Dz.; *Şereflikoçhisar –Ank.; Karahisar *İncesu –Ky.)

[**ürüye**] : (*Merzifon –Ama.; –Ng.; –Sv. ve çevresi)

[**ürya** (II)] : (Çöplü *Çivril –Dz.; Genezin *Avanos –Nş.; Ağcaşar *Ürgüp –Ky.)

üs (I) [→ **üst** (II)]

üs (II) Yatak. (*Tarsus –Ada.)

üsbaş (I) [→ **üst** (II)]

üsbaş (II) Yukarı yan. (*Bor –Ng.)

üsbekes [**usbekes, üsekes, üsfeke, üsfekes, üskes, üslekes, üslenkes, üsmekes, üstbekes, üzekes, üzenkes, üzkes, üzvekes**] Kesinlikle. (–Sn.; *Niksar –To.; *Nizip –Gaz.; Deliktaş *Kangal, *Gemerek –Sv.; –Yz.)

[**usbekes**] : (–Ama.)

[**üsekes**] : (Tahtaköy *Edremit –Ba.; İncirli –Yz.; Genezin *Avanos –Nş.)

[**üsfeke**] : (Ağlı *Küre –Ks.)

[**üsfekes**] : (Değirmencik *Safranbolu –Zn.; –Ks.; –Sv.)

[**üskes**]: (*Şarkikaraağaç, Uluğbey *Senirkent, *Eğridir, köyleri–Isp.; –Brd.; Kızılhisar –Dz.; –Es.; –Sn.; *Çarşamba –Sm.; –Tr.; Köşker –Krş.; İbradı *Ereğli –Kn.; *Ula –Mğ.)

[**üslekes**] : (Suluca –Çkl.)

[**üslenkes**] : (–Dz.)

[üsmekes] : (Türkmen Aşiretleri *Bünyan –Ky.)
[üstbekes] : (*Sungurlu –Çr.)
[üzekes] : (*Gelibolu –Çkl.)
[üzenkes] : (–Sv.; *Alanya –Ant.)
[üzkes] : (–Sn.; –Ky.)
[üzvekes] : (Değirmencik *Safranbolu –Zn.; Ağlı *Küre –Ks.)
üsbertemek [→ **üstelemek -1**]
üse Bön. (Süller *Çal –Dz.)
üsekes [→ **üsbekes**]
üsfeke [→ **üsbekes**]
üsfekes [→ **üsbekes**]
üsge Özge. (Ağcakale *Zara –Sv.)
üsgek [→ **üskek**]
üsgüf 1. Kadın başlığı. (Bayındır *Beyşehir –Kn.) **2.** Nargile başlığı. (Bayındır *Beyşehir –Kn.)
üsgülāv Söbe, uzun soğan. (*Merzifon köyleri –Ama.)
üsgülü (I) İplik yapılabilir duruma gelmiş keten lif. (*İnebolu –Ks.; Bahattin –Or.; Akait *Akşehir –Kn.)
üsgülü (II) **[üskülü** (III)] Değerli, sevgili. (*Sivrihisar –Es.)
[üskülü (III)] **:** (*Ayaş –Ank.)
üsgündür Ufak armut. (Bayramören *Kurşunlu –Çkr.)
üsgüre [→ **üsküre** (I) **-1**]
üskadim Eskiden beri. (*Ereğli –Kn.)
üskek [üsgek] Yüksek. (*Havza –Sm.; –Gm.; Koyundere *Ahıska –Kr.; –Ezm.; –Bt.; *Kilis –Gaz.; –Mr.)
[üsgek] : (*Erciş –Vn.)
üsker [→ **üsküre** (I) **-1**]
üskere [→ **üsküre** (I) **-1**]
üskes [→ **üsbekes**]
üskulı Taranmış kendir. (–Rz.)
üskure [→ **üsküre** (I) **-1**]
üsküdar (I) Kağnı tekerinin ağaç bölümü. (*Eğridir köyleri –Isp.; Taşbaşı *Bozkır, –Kn.)
üsküdar (II) Çalışkan. (*Çal –Dz.)
üsküdür Armut. (*Beykoz –İst.)
üsküf (I) **1.** Kıyıları işlemeli başörtüsü. (Akviran *Salihli –Mn.; *Güdül –Ank.; Aliköy –Mğ.) **2.** Hükümdarların, gelinlerin başına konan başlık. (–Brd.; Köşker–Krş.) **3.** Yünden örme başlık. (Geymir –Ky.) **4.** Doğan, şahin gibi yırtıcı kuşların gözlerini kapalı tutmak için başlarına geçirilen deri başlık. (–Çkr.) **5.** Nargile başlığına geçirilen madensel kafes. (–Çkr.; –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Nizip –Gaz.; *Bor –Nğ.) **6.** Gazyağı lambalarında kullanılan başlık. (–Kıbrıs)
üsküf (II) Yüksük. (Yavuz *Şavşat, Adakale *Ardanuç –Ar.; –Ezm.; *Ağın –El.; –Ur.; Şahnaçimen, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
üsküf (III) Büyük elek. (–Ur.)
üsküf (IV) **1.** Çalım. (*Bor –Nğ.) **2.** Sessizlik, ağırbaşlılık, düzen. (Şahmelik *Develi –Ky.) **3.** Davranış, tutum. (Bucak *Kozan –Ada.)
üsküfe 1. Gelinlik yapılan, sırmalı bir çeşit eski kumaş. (*Taşköprü –Ks.) **2.** Kalın ipekli, değerli eski zaman kumaşlarından yapılan kolsuz düğün giysisi. (–Sm.)
üskül (I) **[üsküle** (I) **-2, üskülü** (I)] **1.** Taranmış, bağlam yapılmış temiz keten. (Kazmasökü –Sn.)
[üsküle (I) **-2] :** (–Kn.)
[üskülü (I)] **:** (Taflı *Çarşamba –Sm.; *Fatsa, Kuzköy *Ünye –Or.; *Görele –Gr.)
2. Püsküllü, bir çeşit kır otu. (Hacılyas, Çifenir *Koyulhisar –Sv.)

üskül (II) Mısır koçanı. (*Afşin –Mr.)
üsküle (I) **1.** Soğan, sapları ile birlikte örülerek asılmış soğan bağlamı. (Çepni *Gemerek –Sv.; –Krş.; Küpeli *Bünyan, Himmetdede –Ky.) **2.** [→ **üskül** (I) **-1**]
üsküle (II) **1.** [→ **üsgüre**] **2.** [→ **üskere**]
üskülü (I) [→ **üskül** (I) **-1**]
üskülü (II) Kökü fazla büyümeyen, tadı güzel bir çeşit marul. (–Gaz.)
üskülü (III) [→ **üsgülü** (II)]
üskülü bez İnce, düzgün dokulu keten kumaş. (*Lâpseki –Çkl.)
üsküre (I) [**usgura, uskuru, üsgüre, üsker, üskere, üskure, üsküle** (II), **üsküre**] **1.** Topraktan yapılmış, çorba tası, çukur çanak. (–Brd.; *Foça, *Bayındır, Balçova –İz.; –Brs.; Saka –Kü.; Kümbet *Seyitgazi –Es.; *Havza –Sm.; *Merzifon –Ama.; –El.; –Kn.; Reşadiye *Datça –Mğ.)
[**usgura**] : (–Tr.)
[**uskuru**] : (–Ay.)
[**üsgüre**] : (–Vn.; Hacılyas *Koyulhisar, Kavak, *Kangal –Sv.)
[**üsker**] : (Gebeler *Kırkağaç –Mn.)
[**üskere**] : (Honaz –Dz.)
[**üskure**] : (*Şebinkarahisar –Gr.)
[**üsküle** (II)] : (*Kula –Mn.; –Ada.)
[**üsküre**] : (–Sv.)
2. Topraktan yapılmış, üstü deri kaplı çalgı, darbuka. (Sarılar *Kemalpaşa –İz.) **3.** Bezir çırasının altına konulan toprak kap. (Genezin *Avanos, Bahçeli *Ürgüp –Nş.; –Nğ.; Güvenç, *Akviran –Kn.) **4.** Bakır tas. (*Şebirkarahisar –Gr.; Köse *Kelkit –Gm.; –Ezm.; Cenciğe, *Kemah –Ezc.; *Ahlat –Bt.; –Dy.; Harput –El.; *Siverek –Ur.; Hacılyas, *Koyulhisar, *Divriği –Sv.; Genezin *Avanos –Nş.; –Ada.; –Mğ. ve köyleri; *Saray –Tk.) **5.** Tabak. (Karaköy –Mn.) **6.** Tencere. (Parsa –İz.)
üsküre (II) Marangoz rendesi. (*Tavas, *Çal –Dz.)
üsküre (III) Ateş küreği. (–Gr.)
üsküre Davulun, dövülen deri yüzeyi. (–Bt.; –Tn.; –El. ve ilçeleri)
üskürmek Öksürmek. (–Bt.)
üslekes [→ **üsbekes**]
üslenkes [→ **üsbekes**]
üslük (I) **1.** Başörtüsü, başa örtülen peştemal. (Beki *Karahallı –Uş.; *Tavas –Dz.; Dallıca *Nazilli, Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Bayındır –İz.; *Akhisar, Toygar *Alaşehir –Mn.; Yeniköy –Ba.; *Bozcaada –Çkl.; –Brs.; Kürt *Altıntaş –Kü.; Akköy *Söğüt –Bil.; Gökçesu –Bo.; Dalkaz *Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon –Ama.; –Tr.; *Bor –Nğ.; *Ermenek, Kurthasanlı –Kn.; *Anamur –İç.; –Mğ.) **2.** Kadın önlüğü. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.) **3.** Yabanlık giysi (kadın için). (Rumkuş *Mudanya –Brs.) **4.** Giysi. (*Tirebolu –Gr.) **5.** Kısa üst giysisi (kadın için). (Salarha –Rz.; Akçakaya, –Ky.; *Bor –Nğ.)
üslük (II) Kağnı arabalarının üst bölümü. (Yavuz *Şavşat –Ar.)
üslük (III) Poker oyununda kâğıda kaldırılan para. (Şalcı, Cevizli *Şavşat –Ar.)
üsmekes [→ **üsbekes**]
üsperlemek [→ **üstelemek -1**]
üsrük Esrik, sarhoş. (–Tr.; –Sv. köyleri)
üst (I) Aybaşı (kadınlarda). (*Eğridir köyleri –Isp.; Alibeyli *Alaşehir

–Mn.; Tokat, Bozan –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *Şavşat –Ar.)

üst (II) [**üs** (I), **üsbaş** (I), **üstbaş, üstecelik**] Giysi. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Divriği –Sv.; *Mut köyleri –İç.; *Milâs –Mğ.)

[**üs** (I)] : (–Nğ.)

[**üsbaş** (I)] : (Uluğbey *Senirkent –Isp.; *Bor –Nğ.)

[**üstbaş**] : (*Eğridir köyleri –Isp.)

[**üstecelik**] : (–Gaz.)

üst (III) **1.** Geri kalan, artan. (*Bor –Nğ.) **2.** [→ **üste**]

üstağacı [**üstmazısı**] Dokuma tezgâhında çözgü ipinin dolandığı yuvarlak ağaç. (Kıran –Mğ.)

[**üstmazısı**] : (*Bor –Nğ.)

üstbaş [→ **üst** (II)]

üstbekes [→ **üsbekes**]

üst donu Kadınların iş yaparken giydikleri geniş don. (Akçakaya –Ky.)

üste [**üst** (III) **-2, üsteklik, üstelik** (I)] Mal değişiminde, malı daha değerli olanın aldığı para. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

[**üst** (III) **-2**] : (–Kıbrıs)

[**üsteklik**] : (*Kurşunlu –Çkr.)

[**üstelik** (I)] : (Uluğbey *Senirkent –Isp.; *Nizip –Gaz.; *Bor –Nğ.)

üste atmak Yüklemek (suç için). (*Bor –Nğ.)

üstecelik [→ **üst** (II)]

üste çekmek 1. Değiştirilecek iki maldan biri, ötekinden daha değerli olmak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.) **2.** Kötülükte, karşılaştırılan iki canlıdan biri, ötekinden baskın çıkmak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

üste gelmek 1. Yenmek, altalamak. (*Bor –Nğ.) **2.** Değerce üstün olmak : *Bu malın üstüne yok!* (*Bor –Nğ.)

üsteker Yapıcı, usta : *İnşallah evine üstekerler girsin.* (*Tire –İz.)

üsteklik [→ **üste**]

üstel Masa. (Taşkent göçmenleri –Ml.)

üstelemek [**üsbertemek, üsperlemek, üstenlemek**] **1.** Ayak diremek, üstüne düşmek. (*Eğridir köyleri–Isp.; Çöplü *Çivril, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Bozdoğan, Dallıca *Nazilli –Ay.; *Bergama, Tepeköy *Torbalı –İz.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy –Ba.; Fili *Biga –Çkl.; –Kü.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; İğneciler *Mudurnu, *Düzce –Bo.; *Akyazı –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; Peşman *Daday –Ks.; –Sn.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; Danışman *Fatsa –Or.; Nefsiköseli *Görele –Gr.; *Maçka ve köyleri –Tr.; –Rz.; –Ezc.; *Erciş –Vn.; *Gemerek, *Gürün, Gölcük, Hacılyas, *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Genezin *Avanos –Nş.; Bahçeli, *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mut köyleri, *Mersin köyleri –İç.; *Milâs, –Mğ.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.)

[**üsbertemek**] : (–Ada.)

[**üsperlemek**] : (–Yz. ve köyleri)

[**üstenlemek**] : (–İç.)

2. Artmak, yenilenmek (hastalık için). (İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Bor –Nğ.) **3.** Karşı koymak. (*Ağın –El.)

üstelik (I) [→ **üste**]

üstelik (II) [→ **üstülük** (I)]

üstembelik [**üstencelik**] Üstelik, fazladan. (–Kn.)

[**üstencelik**] : (–Sm.)

üsten almak 1. Övünmek. (*Bor –Nğ.)
2. Şarkıya yüksek sesle başlamak. (*Bor –Nğ.)
üstenek Palto. (*Nazilli –Ay.)
üstencelik [→ **üstembelik**]
üstenkuplu Tek kulplu toprak kova. (–Kn.)
üstenlemek [→ **üstelemek**]
üsterlik [→ **üstülük** (I)]
üstetmek Köpek saldırtmak. (Peşman *Daday –Ks.)
üstkabı [**üstülük** (II)] Yaşlı kadınların giydikleri, pamuklu köpüme, pazen hırka. (–Isp.)
[**üstülük** (II)] : (–Ama. ve çevresi)
üst kirlenmek [→ **üstü kirlenmek**]
üstlük (I) **1.** Kadınların iş yaparken giydikleri giysi. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Germir, *Talas –Ky.) **2.** Başörtüsü, yeldirme. (*Kuşadası, Dallıca *Nazilli –Ay.; –İz.; *Edremit, –Ba.; *Mut ve köyleri –İç.) **3.** Kadınların sokakta giydikleri manto, başörtüsü vb. (*Lâpseki –Çkl.) **4.** Hamam havlusu. (–Ks.)
üstlük (II) Yemeğin sonunda ağza alınan tatlı ya da lezzetli lokma. (*Turhal –Ama.; –Kıbrıs; Filibe)
üstmazısı [→ **üstağacı**]
üstoturakta olmak Kavgaya hazır olmak: *Sen de birader üstoturaktasın, hemen kavga etmek istiyorsun.* (–Sm.)
üstsukarcı Yenici. (*Ulubey –Or.)
üsttutuş Yeğleyiş. (–Ant.)
üstul Kürsü. (Azerbaycan, Türkistan göçmenleri –El.)
üstübü [**ustubu**] Ketenin çöpü, işe yaramayan bölümü. (–Sn.; *İskilip –Çr.; –Rz.; Hacılyas, Cörgü *Koyulhisar –Sv.; Bahçeli –Bor –Nğ.; Gerit *Ilgın –Kn.)
[**ustubu**] : (*Lâpseki –Çkl.)
üstüfe Bindallı da denilen, ağır bir çeşit kadın kumaşı. (–Ks.)
üstü gapalı Açıkça anlaşılamayan (söz için). (*Bor –Nğ.)
üstü gelmek [→ **üstü kirlenmek**]
üstü kirlenmek [**üst kirlenmek, üstü gelmek, üstüne olmak, üstünü görmek**] Aybaşı olmak (kadın için). (–Yz.; *Bor –Nğ.)
[**üst kirlenmek**] : (–Nğ.)
[**üstü gelmek**]: (Uluğbey *Senirkent –Isp.)
[**üstüne olmak**] : (*Gemerek –Sv.)
[**üstünü görmek**] : (Aliköy *Çaycuma –Zn.)
üstü kirli Aybaşılı. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Ama.; *Bor –Nğ.)
üstülük (I) [**ustuluk, üstelik** (II), **üsterlik, üstümbüllük, üstünbüllük**] Kağnı arabasında, tekerin üstündeki bölüm. (*Kurşunlu –Çkr.; Uluşiran *Şiran –Gm.; Taşburun *Iğdır –Kr.; *Tercan –Ezc.; İsgöbü, Zencidere –Ky.)
[**ustuluk**] : (–Ank.)
[**üstelik** (II)] : (Çermik –Dy.)
[**üsterlik**] : (Yahşieli *Bayramiç –Çkl.)
[**üstümbüllük**] : (–Çr.)
[**üstünbüllük**] : (Ağlı *Küre –Ks.)
üstülük (II) [→ **üstkabı**]
üstün [→ **ustun** (I) **-1**]
üstünbüllük [→ **üstülük** (I)]
üstünde galmak (I) Artırma ya da eksiltmede üstünde kalmak. (*Bor –Nğ.)
üstünde galmak (II) Borçlu kalmak. (*Bor –Nğ.)

üstünden dökülmek [üstünden gaçmak] Yakışmamak (giysi için). (*Bor –Nğ.)
[üstünden gaçmak]: (*Bor –Nğ.)
üstünden gaçmak [→ üstünden dökülmek]
üstünden geçmek Güç kullanarak cinsel ilişkide bulunmak. (*Bor –Nğ.)
üstüne basmak Birinin ortaya atmak istediği bir düşünce, bir başkasınca tıpatıp söylenmek. (*Bor –Nğ.)
üstüne gelmek 1. [→ üstüne varmak] 2. Zorlamak : *Pek üstüme geldiler. Ben de ister istemez "pekiy" didim.* (*Bor –Nğ.)
üstüne gomak Yükselmek (eder için) : *Her şeyin fiyatı gün geçtikçe üstüne goyuyor.* (*Bor –Nğ.)
üstünü kirletmek Kakasını donuna kaçırmak : *Çocuk üstünü kirletmiş. Donunu değiştirin.* (*Bor –Nğ.)
üstüne malitmek Önemsemek, benimsemek : *Üstüne mal ittiği yok ki!* (*Bor –Nğ.)
üstüne olmak [→ üstü kirlenmek]
üstüne varmak [üstüne gelmek] Saldırmak. (*Bor –Nğ.)
[üstüne gelmek]: (*Bor –Nğ.)
üstüne yatmak Borcu ödememek, aldığını geri vermemek. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Bor –Nğ.)
üstünkör [üstünköy] Yüzeyden, gelişigüzel. (*Karacasu –Ay.; *Mut –İç.)
[üstünköy]: (*Antakya –Hat.)
üstünköy [→ üstünkör]
üstünü görmek [→ üstü kirlenmek]
üstüpi [üstüpü] Kendirden çıkarılan tarak artıkları. (–Rz.)
[üstüpü]: (–Tr.)
üstüpü [→ üstüpi]
üstüste (I) Ortalama. (–Nğ.)
üst üste (II) **[üst üstüne]** Birbiri ardınca, ara vermeden : *Üstüste üç gündür sıtma dutuyor.* (*Bor –Nğ.)
[üst üstüne]: (*Bor –Nğ.)
üst üstüne [→ üst üste (II)]
üsüm Şubat. (–İst.)
üsün Çatının en üstüne konulan ve çatıyı tutan ağaç. (*Gelibolu–Çkl.)
üsürgelenmek [→ ürsümek]
üsürgü Kadınların başlarına örttükleri yarım çarşaf, başörtüsü. (*Şebinkarahisar –Gr.; Ezbiler *Suşehri –Sv.)
üş [→ uş (IV)]
üşaḫ Çocuk. (Karakoyunlu –Kr.)
üşek [üşşek] Vaşak. (Yeni Çiftlik *Biga –Çkl.; –Ama.)
[üşşek]: (–Çkr.; Keşanuz –Ank.)
üşelemek Ufalamak, parçalamak. (–Çkr.)
üşencek [üşenci, üşengar, üşengeç, üşengen] Tembel. (Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; –Yz.; Hasanoğlan –Ank.)
[üşenci]: (*Düzce –Bo.)
[üşengar]: (*Maçka –Tr.)
[üşengeç]: (İshaklı *Bolvadin –Af.)
[üşengen]: (Siği *Mudanya –Brs.; –Ama.; –Tk.)
üşenci [→ üşencek]
üşengar [→ üşencek]
üşengeç [→ üşencek]
üşengen [→ üşencek]
üşenmek Gıdıklanmak, huylanmak : *Elleme üşeniyorum.* (*Sungurlu –Çr.; –Ama.; –Ml.; –Gaz.; *Afşin ve köyleri, –Mr.; Kuzuculu *Dörtyol –Hat.)
üşenti İş yapmaktan kaçınma, üşenme. (*Dinar –Af.)

üşkok Tüfek. (Çilehane *Reşadiye –To.)

üşkün (I) Toplantı. (Rumelikavağı –İst.)

üşkün (II) Yaşlı (kimse). (–Isp.)

üşmek (I) [**üşüvermek**] **1.** Bir yere toplanmak. (–Mn. ve çevresi; *Akyazı –Sk.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –İst.; *Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon köyleri –Ama.; Şabanözü *Polatlı –Ank.) **2.** Bir kişiye topluca saldırmak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; Aliköy *Çaycuma –Zn.)

[**üşüvermek**] **:** (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

3. Köpekler havlayarak saldırmak. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

üşmek (II) Eşmek, kazmak. (Ağlı *Küre –Ks.)

üşşek [→ **üşek**]

üşü Kazma, kürek gibi araçlara sap yapmakta kullanılan sıyırgı. (Bayadı, Çavdar –Or.; Türkmen köyleri *Sarıkamış –Kr.)

üşük (I) **1.** Soğuk algınlığı. (Tokat –Es.; –Ama.; *Şavşat köyleri, Erkinis *Yusufeli –Ar.; –Ezc.; *Nallıhan –Ank.) **2.** Genellikle, donma. (–Ezc.) **3.** Donmaktan morarıp uyuşan organ. (*Taşköprü, –Ks.; *Arapkir –Ml.) **4.** Donmadan sonra, el ayak gibi organlarda süren uyuşukluk, kaşınma. (*Ağın –El.) **5.** Soğuk. (Ağrakos *Suşehri –Sv.; Faydalı *Kozan –Ada.) **6.** Üşümüş kimse. (Vazıldan *Divriği –Sv.) **7.** Yeşilken soğuk vurmuş ekin. (Erkinis *Yusufeli –Ar.)

üşük (II) Çukur. (*Çerkeş –Çkr.)

üşülemek Kürek, kazma gibi araçların sapını yontmak, sıyırmak. (Bayadı –Or.)

üşümek Soğumak, sevgisi sönmek : *Çok sevdiğim bir adamdır. Hinci üşüdüm ondan.* (*Bor –Ng.)

üşümlemek Düşmanlık etmek. (*Lâpseki –Çkl.)

üşümüş Donmuş (sebze, meyve için). (–Sm.)

üşürmek Başına toplanılmasına neden olmak. (Heris *Artova –To.)

üşüş Toplanış : *Şekerin üstüne arıların üşüşü ne kadar telaşlı olur.* (–Mn. ve çevresi)

üş üş Köpek çağırma ünlemi. (*Merzifon köyleri –Ama.)

üş üş bakmak Yadırgayarak bakmak. (*Alaşehir –Mn.; *Düzce –Bo.)

üşütme [**üşütüp kızdırma**] **1.** Sıtma, sıtma nöbeti başlarken görülen ürperme, titreme. (*Afşin ve köyleri –Mr.; *Antakya –Hat.)

[**üşütüp kızdırma**] **:** (*Kilis, *Nizip –Gaz.)

2. Zatürree. (*Afşin –Mr.) **3.** Soğuktan ileri gelen hastalık. (*Ermenek –Kn.) **4.** Sabah ayazı. (Vazıldan *Divriği –Sv.)

üşütmek (I) **1.** Soğuk almak. (*Bor –Ng.) **2.** Kendinden soğutmak. (*Bor –Ng.)

üşütüp kızdırma [→ **üşütme -1**]

üşüvermek [→ **üşmek** (I) **-2**]

üta olmak Alışmak, tutulmak : *Ahmet rakıya üta olmuş.* (–Krş.)

üteği Üstünde un elenen, gönden yapılmış yaygı, örtü. (*Merzifon köyleri –Ama.; *Zile –To.)

ütek (I) [→ **ütük** (I)]

ütek (II) Korkak, ürkek. (Balçova –İz.; –Çkl. ve çevresi; Köristan *İznik –Brs.; *Bodrum –Mğ.)

üteklemek [ütürmek (II)] İtmek, itiklemek, itip kakmak. (Ortakpara *Koyulhisar –Sv.)
[**ütürmek (II)**] : (*Bafra –Sm.)
ütelek [→ ütük (I)]
ütelemek (I) 1. [→ ütmek (II) -2]
2. [→ ütmek (II) -1]
ütelemek (II) [→ ütmek (I)]
ütelmek [→ ütlemek]
üteş Geri. (–Bt.)
ütetlemek Köpek salmak (yiten hayvanları arama sırasında). (Peşman *Daday –Ks.)
ütküy Üzüm. (–Kn. köyleri)
ütlemek [ütelmek] Ayıklamak, seçmek. (*Senirkent –Isp.; Kuruçay *Çubuk –Ank.; *Mersin –İç.; *Serik –Ant.)
[**ütelmek**] : (–Çkr.)
ütlenmek Büyümek, gelişmek : *Ağaçlar ütlendi.* (*Buca –İz.)
ütme Ateşte kızartılmış taze mısır, buğday. (Oğuz *Acıpayam –Dz.; –Çr.; –Ama.; *Niksar, *Zile –To.; *Afşin ve köyleri –Mr.; Bahçeli, *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; –Ant.)
ütmek (I) [udmak, utmak, utmek, ütelemek (II)] Oyunda, kumarda kazanmak. (*Eğridir köyleri, İğdecik, Geresun –Isp.; –Brd.; Çöplü *Çivril, Yukarı Seyit *Çal, –Dz.; Alatepe, Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Ödemiş –İz.; *Alaşehir –Mn.; –Brs.; *Tavşanlı –Kü.; Dodurga *Bozüyük –Bil.; Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sn.; *Alaçam –Sm.; *Ünye –Or.; Nefsiköseli *Görele –Gr.; *Gemerek, *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Yz.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; –Nş.; Bahçeli, *Bor, *Ulukışla –Nğ.; *Ermenek, –Kn.; –Ada.; *Mut köyleri –İç.; *Alanya –Ant.; Pınarlıbelen *Bodrum, *Milâs –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.; Varna, Bulgaristan)
[**udmak**] : (Çanıllı *Ayaş –Ank.)
[**utmak**] : (*Sivrihisar –Es.; *Bulancak –Gr.; –Ezc.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; –Gaz.; *Birecik –Ür.; *Afşin köyleri –Mr.; Tekerahma *Gürün, Vazıldan *Divriği, Ağrakos *Suşehri –Sv.; –Kn.)
[**utmek**] : (–Sv.)
[**ütelemek (II)**] : (*Merzifon köyleri –Ama.)
ütmek (II) [ütelemek (I) -1, 2; ütülemek (I)] 1. Koyun, tavuk vb. hayvanların kıllarını, tüylerini yakmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; Salda *Yeşilova –Brd.; *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; –Çr.; –Ezc.; Harput –El.; *Kilis –Gaz.; *Afşin ve köyleri –Mr.; Vazıldan *Divriği –Sv.; –Yz.; Genezin *Avanos –Nş.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli *Bor, *Ulukışla –Nğ.; *Ermenek, –Kn.; *Mersin köyleri –İç.; –Ada.)
[**ütelemek (I) -2**] : (Tokat –Es.; *Merzifon –Ama.; Nefsiköseli *Görele –Gr.)
[**ütülemek (I)**] : (*Bozdoğan –Ay.; *Kurşunlu –Çkr.; *Çarşamba –Sm.; –Tr.; *Ağın –El.; *Antakya –Hat.; *Milâs –Mğ.)
2. Taze mısırı, buğdayı ateşe tutup pişirmek. (*Eğridir köyleri –Isp.; Salda *Yeşilova –Brd.; Çöplü *Çivril, *Çal –Dz.; –Ama.; –Gaz.; Genezin *Avanos –Nş.; *Bor, –Nğ.; *Bozkır, *Ermenek –Kn.; Alibeyli –Ada.; *Mut köyleri, Ci-

vanyaylağı *Mersin –İç.; Pınarlıbelen *Bodrum –Mğ.)

[**ütelemek** (I) **-1**] : (Bayat *Emirdağ –Af.)

ütmelik Biçilme zamanı yaklaşmış buğday, mısır. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

üttürmek (I) [→ **ütülmek** (I)]

üttürmek (II) Koyun, tavuk gibi hayvanların, tüylerini kıllarını ateşe tutarak yaktırmak. (*Eğridir köyleri –Isp.)

üttürmek (III) Koparmak. (Yeniköy –Ba.; *Eyüb –İst.)

ütü Isınmış demir. (–Md.)

ütücü (I) Koyun kelle ve ayaklarını ateşe tutup, tüylerini yakarak temizleyen adam. (*Mudanya–Brs.; Tokat –Es.; –İst.; *Afşin –Mr.)

ütücü (II) Dolandırıcı, aldatıcı : *O herifinen pazarlık mı olur? O zaten ütücünün biri.* (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.; –Yz.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

ütüğen [→ **ütük** (I)]

ütük (I) [**ütek** (I), **ütelek, ütüğen, ütüz, üytiik**] Çok ve çabuk üşüyen, ateş başından ayrılmak istemeyen. (*Eğridir köyleri –Isp.; Alatepe –Ay.; *Ödemiş –İz.; –Ba.; Fadıl *Orhaneli –Brs.; *Simav –Kü.; Tokat –Es.; –Gaz.; –Mr.; Deliktaş *Kangal, *Koyulhisar, Çepni *Gemerek, Vazıldan *Divriği, –Sv.; –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Kn.; *Tarsus, *Mut ve köyleri –İç.; –Ed.)

[**ütek** (I)] : (Dağal *Çal –Dz.; Yeniköy –Ba.; Bastak, Maruf *Kurşunlu –Çkr.; –Sv.; Tavlusun, Sarıoğlan –Ky.)

[**ütelek**] : (Çöplü *Çivril –Dz.; Taşköy –Sm.)

[**ütüğen**] : (*Bor –Nğ.)

[**ütüz**] : (Çalış *Haymana –Ank.)

[**üytük**] : (Romanyagöçmenleri–Tk.)

ütük (II) **1.** Genel olarak yanmış nesne. (–Ed.) **2.** Fundalık, orman yangını sonucu açılmış yer. (*Akseki, Nebiler *Serik –Ant.)

ütük (III) Taze ekine zarar veren küçük bir çeşit böcek. (–Brd.)

ütüklenmek (I) **1.** Soğuğa dayanamamak. (Tokat –Es.) **2.** [→ **ütükmek**]

ütüklenmek (II) Ürkmek, korkmak. (–Ks.; Bağyaka *Finike, Kemer, –Ant.; Kabaağaç *Fethiye –Mğ.)

ütüklenmek (III) Alışmak, dadanmak. (Köşker –Krş.)

ütüklenmek (IV) Kuşkulanmak. (Peşman *Daday –Ks.)

ütükmek [**ütüklenmek** (I) **-2**] Birdenbire üşüyüp ürpermek, tüyleri diken diken olmak. (Bahçeli, *Bor –Nğ.)

[**ütüklenmek** (I) **-2**]: (*Gürün –Sv.)

ütük olmak Soğuğa karşı dayanıksız olmak. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; –Ezm.; –Sv.; *Mut ve köyleri –İç.)

ütülek Ele avuca sığmaz, tetik, titiz. (Kızılhisar *Acıpayam –Dz.)

ütülemek (I) [→ **ütmek** (II) **-1**]

ütülemek (II) Cezalandırmak (argo). (–Krk.)

ütülemek (III) Ad, ün yapmak. (Peşman *Daday –Ks.)

ütülenmek [**ütülmek**(II)] Tüyler, kıllar hafifçe yanmak. (Eymir *Bozdoğan –Ay.; Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Ama.;

*Ünye –Or.; *Tirebolu –Gr.; *Nizip –Gaz.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Ermenek –Kn.; *Milâs –Mğ.)

[**ütülmek** (II)] : (*Eğridir köyleri –Isp.; *Çal –Dz.; –Yz.; *Bor –Nğ.)

ütüllemek Yüksekçe bir yerden atlamak. (*Çal –Dz.)

ütülmek (I) [**uddurmak, udulmak, uduzmak, utulmak, utuzmak, üdülmek, üttürmek** (I), **ütürmek** (I), **ütüzmek** (I)] Oyunda, kumarda yitirmek. (İğdecik, *Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; Çöplü *Çivril, *Çal –Dz.; Eymir *Bozdoğan, Davutlar *Kuşadası –Ay.; –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Mudanya –Brs.; Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sn.; *Merzifon –Ama.; Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Krş. ve çevresi; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mut köyleri, Tekir *Silifke, *Mersin –İç.; *Lüleburgaz –Krk.; Varna, Bulgaristan)

[**uddurmak**] : (Çanıllı *Ayaş –Ank.)

[**udulmak**] : (Çanıllı *Ayaş –Ank.)

[**uduzmak**] : (*Erciş –Vn.)

[**utulmak**] : (Alatepe –Ay.; *Kurşunlu –Çkr.; *Hani, *Lice –Dy.; *Ağın –El.; *Koyulhisar, *Divriği –Sv.)

[**utuzmak**] : (–Ezc.; Sason –Sr.; *Birecik –Ur.; Akçakent, *Nizip –Gaz.; *Afşin –Mr.; –Sv.; –Ky.; –Nş.; –Kn.; –Ada.)

[**üdülmek**] : (–Sm.)

[**üttürmek** (I)] : (İğdecik, *Eğridir köyleri –Isp.; Bereketli *Tavas –Dz.; *Alaşehir –Mn.; *Milâs –Mğ.)

[**ütürmek** (I)] : (–Brs.)

[**ütüzmek** (I)] : (*Foça –İz.; *Zile –To.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

ütülmek (II) [→ **ütülenmek**]

ütürmek (I) [→ **ütülmek** (I)]

ütürmek (II) [→ **üteklemek**]

ütüşmek Yüz yüze görüşmek. (Köşker –Krş.)

ütüt Sünger gibi yumuşak ve kabarık nesne. (–Sn.)

ütütü kalkası Yok olası anlamında ilenç. (–Mğ.)

ütüz [→ **ütük** (I)]

ütüzlemek [**ütüzmek** (II)] Gözetlemek, gizlice izlemek. (–Ur.)

[**ütüzmek** (II)] : (–Ur.)

ütüzlenmek Oyalanmak, işi ağırdan almak : *İşinin başına gel, orda yok yere ütüzlenme.* (İpsile *Hafik –Sv.; Beyoba –Ank.; Köşker –Krş.; Taçın *Bünyan –Ky.; İnallı –Nğ.; Bucak, Endel *Osmaniye –Ada.)

ütüzmek (I) [→ **ütülmek** (I)]

ütüzmek (II) [→ **ütüzlemek**]

ütyan Tavuk yemi. (–Bt.)

üvcek [→ **üyük** (I)]

üve Erkek keçinin, kırkılırken arka ayaklarında bırakılan kıllar. (Küçük Söğle, *Elmalı –Ant.)

üveç [**uveç**] **1.** 3-5 yaşlarında, burulmuş, enenmiş koyun ya da keçi. (Ekse, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; Paşaköy –Ba.; Kumarlar *Bayramiç –Çkl.; *Mustafa Kemalpaşa –Brs.; Tokat, İkipınar –Es.; Furtul–Zn.; *İskilip –Çr.; *Afşin ve köyleri, –Mr.; Ceritmüminli *Keskin, Karakoca *Haymana, Üçem *Balâ –Ank.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Kozan –Ada.; Bulgaristan)

[**uveç**] : (Bayat *İskilip –Çr.; Tekerahma *Gürün –Sv.)

2. 2-3 yaşında, burulmamış erkek koyun, keçi. (*Dinar –Af.; Keskin –Es.; Kızılcaören –Kü.; –İst.;*Kayadibi –Gr.; Çepni *Gemerek –Sv.; Gülâbi –Yz.; –Ed.) **3.** 3-4 aylık kuzu. (*Şebinkarahisar –Gr.; Ağrakos *Suşehri –Sv.) **4.** 1 yaşına kadar olan erkek kuzu. (Tepeköy *Piraziz, Kayadibi –Gr.; Türkmenaraplısı –Yz.)

üvek (I) Üveyik. (Kemaliye *Alaşehir –Mn.; Pınarlıbelen *Bodrum –Mğ.)

üvek (II) Suyu sızdıran toprak. (*Afşin –Mr.; Yahyalı –Ky.)

üvek kır Gövdesinin yarısı ak, yarısı kara hayvan. (–Ant.)

üvelmek Öfkelenmek, darılmak. (Dikenli –Çkr.)

üven (I) Zeytin tanesi iriliğinde kara ve buruk tatda bir çeşit erik. (*Sarıyer –İst.)

üven (II) Tektırnaklı hayvanların kanını emen iri sinek. (Pınarlıbelen *Bodrum –Mğ.)

üvendere [**uvendere, üfentire, üğrendire, üngel, üngendire, ürende -l, ürendire, ürgendere, üventere**] Çiftçinin hayvanları yürütmek için kullandığı ucu çivili değnek, üvendire. (*Atabey –Isp.; –Çkr.; *Mesudiye –Or.; Haydarbeyli –Yz.; *Güdül –Ank.; –Krş.)

[**uvendere**] : (*Zile –To.; –Yz. ve çevresi)

[**üfentire**]: (Benlik *Acıpayam–Dz.)

[**üğrendire**] : (*Bartın –Zn.)

[**üngel**] : (–Ks.; *Vezirköprü –Sm.)

[**üngendire**]: (Peşman *Daday–Ks.)

[**ürende -l**] : (–Bo.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**ürendire**] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

[**ürgendere**] : (–Bo.; –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.)

[**üventere**] : (–Sv.)

üvendire Çiftçinin, tarlasını sürerken, sabanın toprağa giren bölümünde toplanan çamurları temizlemek için üvendirenin, mesesin bir ucuna taktığı yassı demir. (Talas –Ky.)

üvenik Avlu. (*Eceabat –Çkl.)

üvenlenmek [**üverlenmek**] Ürpermek. (*Safranbolu –Zn.)

[**üverlenmek**] : (Dizdaroğlu –Sm.)

üventere [→ **üvendere**]

üvere İğ, kirmen. (*Çerkeş –Çkr.)

üvergeç Fırın küreği, pişirgeç. (Kızılcaören –Kü.)

üverlenmek [→ **üvenlenmek**]

üvermek (I) Yanıt vermek. (Balıklı, Çeşme *Biga –Çkl.)

üvermek (II) Yoğurmak. (–Ky.)

üveyik [**üveyikbuğday**] Ekmeği lezzetli, sert buğday. (–Sn.; –Sm.; Ficek *Reşadiye –To.)

[**üveyikbuğday**] : (*İskilip –Çr.; –Ama.)

üveyikbuğday [→**üveyik**]

üveyikkır Üveyik kuşu renginde at. (Bahadırlı *Bayramiç –Çkl.; *Şereflikoçhisar –Ank.)

üveyk Üveyik. (–Zn.; –Ant.)

üvez (I) **1.** Bir çeşit sivrisinek. (–Dz. ve köyleri; Tokat –Es.; *Çerkeş –Çkr.; Ebülhayır, Sayaca –Or.; Tepeköy *Piraziz –Gr.; Günbatın *Kelkit –Gm.; –El.; –Ml. ve ilçeleri; *Kilis –Gaz.; Şekeroba, *Afşin ve köyleri –Mr.; *Antakya –Hat.; –Sv.; –Yz.; Türkmen *Bünyan –Ky.; –Nğ.; –Kn.; *Kadirli, *Kozan –Ada.; Civanyaylağı *Mersin, Çapar *Tarsus –İç.) **2.** Tatarcık. (Adala *Salihli,*Alaşehir –Mn.;

–Brs.; *Karamürsel –Kc.; *Akyazı çevresi –Sk.; Merkez köyleri –Or.; –El.; –Ml.; *Kilis –Gaz.; *Afşin ve köyleri –Mr.; –Ur.; *Zara, Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.; –Yz.;–Krş.) **3.** Atsineği. (Ekse *Çal –Dz.; Yeniköy –Ba.; –Kü.; *Kandıra –Kc.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Devrek –Zn.; Peşman *Daday –Ks.; *İskilip –Çr.; –Sn.; *Merzifon ve köyleri, *Zara –Ama.; *Çarşamba ve köyleri –Sm.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; Vazıldan *Divriği –Sv.; *Bor –Nğ.; Kürkçüler –Ada.; Güzelsu *Akseki –Ant.)

üvez (II) **1.** Yumuşayıp kahverengileşince yenilen bir meyve. (Fili *Biga –Çkl.; Hars *Yusufeli –Ar.; –Ezm.; –Ezc.; –Yz.; *Bor –Nğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

üvez (III) **1.** Beceriksiz. (–Dz.) **2.** Çelimsiz. (–Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.)

üveze Keklik avında kurulan pusu. (Boynuyoğun –Ada.)

üvezlemek Ayıklamak, soymak. (Eymir *Bozdoğan –Ay.; Romanya göçmenleri –Krk.)

üvkünmek [**üykülmek -2**]

üvmek (I) Övmek. (*Akyazı çevresi –Sk.)

üvmek (II) İçine işlemek. (İyiciler *Polatlı –Ank.)

üvmük Oymak, topluluk. (Orta –Çkr.)

üvre Geveze. (Kadıçiftliği *Yalova –İst.)

üvüllemek [→ **üğrümek**]

üvüt Buğday pekmezi, çimlendirilmiş buğdaya un ve pekmez katılarak yapılan tatlı. (Büyükteflek –Kr.)

üvütlemek (I) [→ **üğütlemek**]

üvütlemek (II) Mısırı, birbirine sürterek tanelemek. (–Ba.)

üvütmek Süte maya katıp uyutmak. (Ataköy –Ba.)

üy **1.** Ev. (Karaçayır –To.; Karaçay, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.; Romanya göçmenleri –Tk.) **2.** Bostan evi, höyük. (*Ağın –El.)

üybaşı Çatı. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

üyeşmek Bir işi başkasına yükleyip kurtulmak. (*Gerze –Sn.)

üyez Hayvanlara konup yapışan, onları tedirgin eden bir çeşit sinek. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Mut ve köyleri –İç.)

üykerek Ev gereci. (Kadıçiftliği *Yalova –İst.)

üykü [→ **uyḫu**]

üykülmek [**üvkünmek**] **1.** Uçmayı denemek. (*Bor –Nğ.) **2.** Öykünmek. (*Düzce –Bo.)

[**üvkünmek**] : (Almus –To.)

üylek Bakır su kabı, helke. (–Bo.)

üymek (I) [**üyümek**] Uyumak, yatmak. (*Eğridir köyleri –Isp.)

[**üyümek**] : (*Bor –Nğ.)

üymek (II) Karınca, zararlı kuş kümesi, oymağı. (Kale –Çkr.)

üymeşmek Karınca, zararlı kuş toplanmak. (Kale –Çkr.)

üytübü Ev döşemesi. (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

üytük [→ **ütük** (I)]

üyü (I) Tavukları kapıp kaçan bir gece kuşu. (*Eğridir köyleri –Isp.)

üyü (II) Gövdesi etli, gözleri yumuk köpek. (–Isp.)

üyü (III) Tavuk kolerası. (Kızılcaören –Kü.)

üyücek [→ **üyük** (I)]

üyük (I) [**üğücek, üğük, üvcek, üyücek**] Büyük, yığma toprak tepe. (*Eğridir köyleri –Isp.; Kavakköy *Çivril –Dz.; Nilüfer –Brs.; Karaözü *Gemerek –Sv.; Kadıköyü –Ada.; Kınık *Fethiye –Mğ.)
[**üğücek**] : (Çakırca –Brs.; *Milâs –Mğ.)
[**üğük**] : (Çengelli *Lüleburgaz –Krk.)
[**üvcek**] : (Çakırca –Brs.)
[**üyücek**] : (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.)

üyük (II) Cıvık çamur. (Hacıhamza *Osmancık –Çr.)

üyük (III) Toprak dam kıyısındaki tahta perde. (–Mr.)

üyüklemek (I) [→ **üğütlemek**]

üyüklemek (II) Ufalamak. (*Ereğli –Kn.)

üyüllemek [→ **üğrümek**]

üyümek [→ **üymek** (I)]

üyünük Durgun, suskun. (*Eğridir –Isp.; *Tire –İz.)

üyür Yılkı bir aygır yönetimindeki kısrak, tay sürüsü. (Türkistan)

üyür olmak (I) Alışmak (hayvan için). (*Afşin ve köyleri –Mr.; –Ur.)

üyür olmak (II) Herhangi bir nedenle, uykusuz kalmışken, yeniden uyumaya başlamak : *Uykudan galdıydım. İki gündenberi biraz üyür oldum.* (*Bor –Ng.)

üyür oyanık Uykuyla uyanıklık arası. (*Bor –Ng.)

üyürtmek Koşmak. (–To.)

üyütermek [→**üğütlemek**]

üyütmek Uyutmak. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; *Bor –Ng.)

üz (I) Ovalık, düzlük. (*Fatsa –Or.)

üz (II) Yüz. (Koyundere *Ahıska –Kr.; *Erciş –Vn.)

üz (III) Katı, sert. (Dadağı –Ky.)

üzbaar itmek Zorlamak. (*Bor –Ng.)

üzbar olmak Yüz yüze gelmek, yüzleşmek.(*Erciş –Vn.;*Ağın –El.;–Ur.)

üzbekes Göz göre göre : *Suçunu üzbekes bana yıkmış.* (*Erciş –Vn.)

üzbelek Sıska, hastalıklı (çocuk için). (Gökçesu –Bo.)

üzberlemek Üstünde çok durmak, istediğini yinelemek. (*Bor –Ng.)

üzbeüz Yüz yüze, yüzüne karşı. (*Erciş –Vn.)

üzdermek Ekini üstten biçmek. (*Hozat –Tn.)

üzdürge Ustura. (Civanyaylağı *Mersin –İç.)

üzdürmek (I) Bir vuruşta koparmak, kopacak duruma getirmek, kesip ayırmak. (*Taşköprü –Ks.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Merzifon köyleri –Ama.)

üzdürmek (II) İşten el çektirmek. (*Ardanuç –Ar.)

üzdürmek (III) Koşturmak. (–Rz.)

üzdürmek (IV) Gezdirmek. (–Ba.)

üzdürüvermek Gönlünü yapmak, kandırmak. (–Ba.)

üzegelen Seçkin. (*Erciş –Vn.)

üzekes [→ **üsbekes**]

üzellik [→ **üzerlik**]

üzemek Girmek. (Taşkent göçmenleri –El.)

üzengi [**üzengili, üzengilik** (I)] Ayak altı çukuru. (Bardakçı *Seyitgazi –Es.; *Ağın –El.; *Bor –Ng.)
[**üzengili**] : (Çanıllı *Ayaş –Ank.)
[**üzengilik** (I)] : (–Ağ.; Bostanlar, Erkilet *Pınarbaşı –Ky.; *Bahçe –Ada.)

üzengili [→ **üzengi**]

üzengilik (I) [→ **üzengi**]

üzengilik (II) Gelin almaya gelenler-

den alınan bahşiş. (Efsus *Elbistan –Mr.)

üzengi şakırtısı Kurusıkı, korkutma, gözdağı. (*Antakya –Hat.)

üzenkes [→ **üsbekes**]

üzenmek (I) Özenmek. (*Antakya –Hat.)

üzenmek (II) Başlamak : *Bir üzendi yağmur yağmağa...* (*Bergama –İz.)

üzer (I) Kaymak, süt, yoğurt yüzü. (*Kandıra –Kc.; Dadanı –Bo.; *Çarşamba –Sm.)

üzer (II) Ürem, faiz. (–Ks.; –Mğ.)

üzer (III) Değiş tokuş sırasında üste alınan para. (–Nğ.)

üzer (IV) Can sıkıcı. (*İskilip –Çr.)

üzerik [→ **üzerlik**]

üzerine sürmek Ayak diremek, üstünde durmak. (–Sm.)

üzeriyüklü [**üzerli**] Gebe. (–Krş.; –Nğ.)
[**üzerli**] : (*Ermenek –Kn.; Meydan *Mut, *Mersin köyleri –İç.)

üzerli [→ **üzeriyüklü**]

üzerlik [**üzellik, üzerik**] **1.** Tütsüsü nazara iyi geldiğine inanılan kokulu bir ot. (İshaklı *Bolvadin –Af.; Baladır *Keçiborlu, Uluğbey *Senirkent –Isp.; *Kandıra –Kc.; *Ağın –El.; *Gürün –Sv.; –Ank.; –Ky.; –Nğ.)
[**üzellik**] : (*Hozat –Tn.)
[**üzerik**] : (*Erciş –Vn.)
2. Mavi boncuk, atkestanesi, muska gibi çocuk üstüne takılan nazarlık. (–Mn. ve çevresi; *Düzce –Bo.)

üzgece kalkmak [**üzgeç vermek**] Yüzmek, yüzmeye başlamak. (*Erciş –Vn.)
[**üzgeç vermek**] : (*Erciş –Vn.)

üzgeç vermek [→ **üzgece kalkmak**]

üzgü (I) Eziyet. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Urla –İz.; Tokat –Es.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.)

üzgü (II) Merdiven. (–Ed.)

üzkes [→ **üsbekes**]

üzküre Tas. (Hacılyas *Koyulhisar, *Divriği –Sv.)

üzlet Uzak. (Pirlerkondu *Hadım –Kn.)

üzlük [**uzluk** (II), **üznük** (III)] Topraktan yapılmış, ufak, kulpsuz çömlek. (Bozanönü –Isp.; Gümele *Söğüt –Bil.; *Boğazlıyan –Yz.; Bezirhane *Balâ –Ank.; –Krş. ve çevresi; *Develi –Ky.; *Ürgüp, –Nş.; Bahçeli, *Bor –Nğ.; Yendiğin *Ilgın, Kirligiret, Karapınar *Seydişehir –Kn.)
[**uzluk** (II)] : (–Çkl.)
[**üznük** (III)] : (Sorkuncak *Eğridir –Isp.; Tavlusun –Ky.)

üzmek (I) **1.** Koparmak, ayırmak. (*Merzifon köyleri –Ama.; *Çarşamba –Sm.; Nefsiköseli, *Görele, *Tirebolu –Gr.; Bahçeli, *Bor–Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.; *Milâs –Mğ.) **2.** Kopacak duruma getirmek. (*Kurşunlu –Çkr.)

üzmek (II) Yüzmek. (–Ezc.)

üznek Bitmeyen, askıda kalan iş : *İşçi kıtlığında tütün üznek kaldı.* (*Bozdoğan –Ay.; –Mğ.)

üznemek Yıpranmak. (–Ed.)

üznük (I) **1.** Gücü tükenmiş, yorgun. (*Ağın –El.; Vazıldan *Divriği –Sv.) **2.** Ezik, yıpranmış (kumaş için). (*Afşin –Mr.; Çepni *Gemerek –Sv.)

üznük (II) Geçmeye yüz tutmuşken, yeniden artmış hastalık. (*Gürün –Sv.)

üznük (III) [→ **üzlük**]

üznük (IV) Çevresi çitle çevrilmiş ağılın, çadırın üstüne geçirilen keçe. (Çukurkuyu *Bor –Nğ.)

üznükmek (I) Üzülmek. (Çiftepınar *Mersin –İç.)

üznükmek (II) İyileşmeye başlamışken, yeniden hastalanmak. (*Mersin köyleri –İç.)

üznülmek [→ **üzülmek** (I)]

üznümek [→ **üzülmek** (I)]

üzüḫ [→ **üzük** (II)]

üzük (I) Eskimeye yüz tutmuş, yıpranmış, incelmiş (kumaş v.b. için). (*Eğridir köyleri –Isp.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; –Mn. ve çevresi; Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sn.; *Çarşamba köyleri –Sm.; *Erbaa –To.; Danışman *Fatsa –Or.; Nefsiköseli *Görele –Gr.; Karaözü *Gemerek, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Bor –Nğ.; Navdalı *Mut –İç.)

üzük (II) [**üzüḫ**] Yüzük. (*Hozat –Tn.; *Erciş –Vn.)
[**üzüḫ**] : (Koyundere *Ahıska –Kr.)

üzük (III) Harf, hece. (–Mn.)

üzüklemek Tarladaki başakları toplamak. (Bayadı –Or.)

üzüklük Kopukluk, yırtıklık. (*Bor –Nğ.)

üzülkes olmak İlgiyi kesmek : *Ben bu işten üzülkes oldum.* (*Şavşat köyleri –Ar.)

üzülmek (I) [**üznülmek, üznümek**] İncelmek, yıpranmak, eskimek, kopacak duruma gelmek (kumaş vb. için). (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Oğuz *Acıpayam –Dz.; –Mn. ve çevresi; *Düzce –Bo.; *İskilip –Çr.; –Sn.; –Sm.; *Tirebolu, Nefsiköseli *Görele –Gr.; –Ezc.; *Kilis –Gaz.; –Mr.; *Gürün, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Çiftepınar *Mersin –İç.; *Lüleburgaz –Krk.)
[**üznülmek**] : (Bulgaristan göçmenleri –İst.)
[**üznümek**] : (–Sv.; –Ed.; Bulgaristan göçmenleri –İst.)

üzülmek (II) **1.** Hastalık yinelenmek. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Oğuz *Acıpayam, Çöplü *Çivril –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sn.; *Çarşamba –Sm.; –Tr. köyleri; *Afşin –Mr.; *Gürün, *Koyulhisar –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Kozan –Ada.; Güvere *Silifke, *Mut ve köyleri, –İç.; *Milâs –Mğ.) **2.** Yorulmak, ezilmek. (Tokat –Es.) **3.** Zayıflamak. (Şalcı *Şavşat –Ar.) **4.** İnme inmek. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

üzüm aharı Üzüm çiğnenen suluk. (Senir –Isp.)

üzümaşı Pekmezle yapılan reçel. (Hasköy *Mudanya –Brs.)

üzümayı 1. Kasım. (Küçüklü *Bulancak –Gr.; Oğuz *Vakfıkebir –Tr.; –Rz.) **2.** Ekim. (–Ezm.) **3.** Eylül. (–Tr.)

üzüm bozmak Bağ bozmak, üzüm toplamak. (*Bor –Nğ.)

üzüm böyrülce [**üzümlü** (II)] Ak renkli ortası sarı bir börülce çeşidi. (–Isp.)
[**üzümlü** (II)] : (Aliköy –Isp.)

üzüm çekirgesi Kara üzümlere ben düşerken başlayıp, bağbozumuna dek akşamları öten bir çeşit çekirge. (*Bor –Nğ.)

üzümcü eriği [→ **üzüm eriği**]

üzüm eriği [üzümcü eriği, üzüm erik] Küçük, kara erik. (Çepni *Gemerek –Sv.)
[üzümcü eriği]: (*Cide –Ks.)
[üzüm erik]: (–Kn.)

üzüm eriği kallesi Üzüm eriği ve etle yapılan bir yemek. (*Bor –Ng.)

üzüm erik [→ üzüm eriği]

üzümleme 1. Et, yağ, üzüm ve erikle pişirilen bir yemek. (Bahçeli *Bor –Ng.) **2.** Haşlanmış kuru üzümün üstüne, kızarmış yağ dökülerek yapılan yemek. (Sarılar *Avanos –Ns.)

üzümlü (I) Üzüm, et, pekmezle yapılan bir düğün yemeği. (Bahçeli *Bor –Ng.)

üzümlü (II) **[→ üzüm böyrülce]**

üzümotu Güzel çiçekleri olan, yabanıl bir bitki. (*Gönen –Isp.)

üzünmek Hile yapmak. (*Hayrabolu –Tk.)

üzür Rahatlık, huzur. (Koyundere *Ahıska –Kr.)

üzüt [uzut] Sıska, renksiz, hastalıklı. (–Bo.; *Taşköprü, –Ks.; –Sn.; –Sm.)
[uzut]: (–Bo. köyleri)

üzvekes [→ üsbekes]

üzzük (I) Hayvan bağlamakta kullanılan ip parçası. (Azaplı *Kadirli –Ada.)

üzzük (II) Küçük küp. (*Ürgüp –Ns.)

V

va, vā (I) Var. (*Gönen –Isp.; *Kandıra ve köyleri –Kc.; Akçakoca –Bo.; Peşman *Daday –Ks.; Hasanoğlan –Ank.; Genek *Yatağan –Mğ.)

va, vā (II) Hayır, yok. (*Bor –Nğ.; Azerbaycan)

va, vā (III) **1.** Acıma bildiren ünlem. (*Erciş –Vn.) **2.** Şaşma bildiren ünlem. (Tokat, Balçıkhisar *Mahmudiye –Es.; –Ks.; *Bafra –Sm.; *Şebinkarahisar –Gr.; *Erciş –Vn.; *Nizip, –Gaz.; *Afşin ve köyleri –Mr.; *Yerköy –Yz.)

vacırdamak Vıcır vıcır konuşmak. (*Bor –Nğ.)

vacır vacır [→ **vıcır vıcır** (III)]

vaç Gemin bağlı olduğu kayış kollar. (–Kr. köyleri)

vaç vaç Ağız açıkken çiğnenen yemeğin çıkardığı ses (için). (Kocayatak *Serik –Ant.)

vadı [→ **vatı**]

vadırdamak [**vağıldamak -2**] Gevezelik etmek, hoşa gitmeyen biçimde gürültülü konuşmak : *Vadırdadı vadırdadı gitti. Ben gulak bile virmedim.* (*Bor –Nğ.)
[**vağıldamak -2**]: (–Brd.; *Çal –Dz.; *Bor –Nğ.)

vadır vadır Çirkin, kaba, gürültülü (konuşma için). (*Bor –Nğ.)

vadük Vakit. (*Ünye –Or.)

vagan Birdenbire sararıp solan.(–Ank.)

vagıldamak [→ **vañgıldamak -1**]

vağan Çobanların, sulu yiyeceklerini taşıdıkları tahta kap. (Rumeli göçmenleri –İst.)

vağılamak [**vanılamak** (I) **-4, vazılamak, vengildemek**] **1.** Canı yanan köpek acı acı ses çıkarmak. (Dallıca *Nazilli –Ay.; *Afşin –Mr.; *Gemerek, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Yz.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**vanılamak** (I) **-4**] : (*Sorgun–Yz.)
[**vazılamak**] : (–Nğ.)
[**vengildemek**] : (*Erciş –Vn.)
2. Köpek yavrusu, bağırmak. (*Düzce –Bo.)

vağıldamak 1. Coşkun su çağıldamak. (*Gelendost –Isp.; *Afşin –Mr.; –Yz.) **2.** [→ **vadırdamak**]

vağıldı [→ **vağıltı -1**]

vağılıdak Birdenbire (dolmak, boşalmak için). (*Merzifon ve köyleri –Ama.)

vağıltı [**vağıldı, vangıltı**] **1.** Gürültü, patırtı, şamata. (*Eğridir köyleri, *Gelendost –Isp.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Kandıra –Kc.; –Gaz.; *Afşin –Mr.; –Sv. ve ilçeleri; Muncusun –Ky.; *Bor –Nğ.; –Kn.)
[**vağıldı**] : (–Sv.)
[**vangıltı**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)
2. Bebek ağlama sesi. (*Düzce –Bo.)

vağıl vağıl Gürültülü (konuşma, havlama, boşalma için). (*Kandıra –Kc.; *Düzce –Bo.; Muncusun–Ky.)

vahın Babalık. (–Bo.)

vaḫırdamak Kaynamak : *Kazan vaḫırdıy.* (–Gaz.)

vahır vahır [**vakır vakır**] Sesli, gürültülü (kaynama için). (–Gaz.)

[**vakır vakır**]: (Hurma *Silifke –İç.)

vahlı Güçlü, canlı, çabuk büyüyen. (Alaattin *Acıpayam –Dz.; Kemikler *Milâs, *Bodrum –Mğ.)

vahsınmak Pişman olarak üzülmek: *Boşandı, şimdi de vahsınıyor.* (*Merzifon köyleri –Ama.; *Ulubey –Or.)

vakır vakır [→ **vahır vahır**]

vakıt 1. Güç: *Hiç vaktı yok ayağa bile gahamıyo.* (*Bor –Ng.) **2.** Varlık, varsıllık: *Eskiden eyi vaktı varıdı, son zamanlarda züğürtledi.* (*Bor –Ng.)

vakıt hergi Mayısla haziran arasında toprağı işleme. (Çepni *Gemerek –Sv.)

vakıtlı Varsıl. (–Rz.; –İç.)

vakit yeli Şubat içinde esip, karı eriten ılık yel. (Yahyalı –Ky.)

vaktın birliğinde Eskiden, önceleri: *Vaktın birliğinde burada bir saray varmış.* (*Bor –Ng.)

vak vak Ördek. (*Gerede –Bo.)

vala (I) [**velā, vele** (I) **-5**] **1.** İpekten dokunmuş, ince başörtüsü. (Satılmış –Es.; *Çerkeş –Çkr.; Bağlıca *Ardanuç, *Şavşat köyleri –Ar.; –Kr.; –Ezm.; –Ur.; Üçem *Balâ –Ank.; –Kr.) **2.** İnce, renkli, ipekli değerli kumaş. (*Taşköprü –Ks.; Çıkrıkçı*Akdağmadeni,–Yz.;–Krş.) [**velā**]: (*Bor –Ng.) [**vele** (I) **-5**]: (*Mut köyleri –İç.) **3.** İpekten dokunan yorgan, yatak yüzü. (*Erbaa –To.) **4.** El tezgâhında dokunan yünlü kumaş. (Karapürçek *Taşköprü –Ks.; *Çerkeş –Çkr.) **5.** Yünden dokunmuş yorgan yüzü. (*Gürün –Sv.) **6.** Pamuklu dokuma, revendük. (*İskilip –Çr.) **7.** Dut toplarken yere serilen yaygı. (*Kemaliye –Ezc.)

vala (II) İnce tel elek. (*Merzifon –Ama.)

vala (III) Bir duvarcı aracı, mala. (Çepni *Gemerek –Sv.)

vala (IV) Yufka. (Kızık *Artova –To.)

valan valan Alev alev. (Köşker –Krş.)

valay armudu Yumuşak, sarı renkli bir armut çeşidi. (*Cide –Ks.)

vali Vakti: *Aşam vali bize gel.* (Sam –Gaz.)

valka Yelkenlinin ardına bağlı sandal. (*Mudanya –Brs.; *Şile –İst.)

valta (I) [**valtalık**] Bataklık, sazlık. (Makedonya, Selânik, Drama göçmenleri *Vize –Krk.) [**valtalık**]: (Kalivya *Malkara –Tk.; Drama)

valta (II) **1.** Karışık ot. (Fili *Biga –Çkl.) **2.** Biçilmiş buğday. (Fili *Biga –Çkl.)

valtalık [→ **valta** (I)]

valve En iyi cins kestane. (Karaözü *Gemerek –Sv.)

van ağızı Yüksekten atıp tutma, kuru gürültü. (–Ng.)

vanda Çocuk. (–El.)

vañgıldamak [**vagıldamak, vañılamak** (I) **-1, 5**] **1.** Çok gürültü yapmak. (Uluğbey *Senirkent –Isp.; Salda *Yeşilova –Brd.; Oğuz *Acıpayam, Çöplü *Çivril –Dz.; *İskilip –Çr.; *Merzifon –Ama.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Kayaş –Ank.; *Bor, –Ng.; –Kıbrıs) [**vagıldamak**]: (*Kandıra –Kc.; –Ama.; *Afşin –Mr.) **2.** Kulağı uğuldamak. (*Çal –Dz.) **3.** Arı, sinek vızıldamak. (*Bozdoğan –Ay.; *Milâs –Mğ.)

[**vañılamak** (I) **-5**] : (*Bor –Ng.) **4.** Bağırmak : *Köpek vañgıldayıp durur.* (Eymir *Bozdoğan –Ay.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bodrum –Mğ.)

[**vañılamak** (I) **-1**] : (*Zara –Sv.)

vangılı [→ **vağılı -1**]

vangır vangır [**van van**] Gürültülü, yüksek sesle (bağırma için). (*Arapkir –Ml.)

[**van van**] : (Şambayat *Besni–Adı.)

vangır vangır ötmek Ortalığı gürültüye boğmak. (*Mudanya –Brs.)

vangır vungur Karmakarışık. (–Ada.)

vañgırdak Koyu kırmızı renkli, dört kanatlı, giysiye ya da koyun yünlerine yapışınca zor kopan bir sinek. (İsmil *Çumra –Kn.)

vañılamak (I) **1.** [→ **vañgıldamak -4**] **2.** Yankı yapmak. (Uluğbey*Senirkent –Isp.; *Serik –Ant.) **3.** İnsanı tedirgin eden bir sesle ağlamak. (Çöplü *Gürün –Sv.) **4.** [→ **vağılamak -1**] **5.** [→ **vañgıldamak -3**]

vañılamak (II) Uzaklaşıp gitmek. (*Gürün –Sv.; *Karaman –Kn.)

vanılatmak Canını yakarak bağırtmak. (*Afşin –Mr.)

vanıldamak Uğultulu, uzun ses çıkarmak : *Motor durmadan vanıldıyor.* (–Brd.)

vank (I) Kapalı hava.(*Perşembe –Or.)

vañk (II) Ağaçlı, sulak, güzel görünümlü (yer). (Cenciğe –Ezc.)

vant Giysinin, eşyanın dış yüzü. (*Sason –Sr.)

van van [→ **vangır vangır**]

vanvanlamak [**varkallamak**] Çok yaşlanmak, düşkünleşmek. (*Gemerek –Sv.)

[**varkallamak**] : (*Merzifon –Ama.)

van vun etmek Kötü kötü söylenmek : *Ne van vun edip durun?* (Bahçeli *Bor –Ng.)

var (I) Varlıklı : *Var evi kerem evi yok evi verem evi.* (*Kandıra –Kc.; –Sm.)

var (II) Çekil, yıkıl, savul : *Var, git gözümün önünden!* (*Bor –Ng.)

var (III) Kale. (Türkistan göçmenleri –Ml.)

vara [→ **varyoz**]

varadura Öte dünya. (Semerkant göçmenleri –Kr.)

varagel [→ **varagele**]

varagele [**varagel, vazgiz** (II)] Bir hat üstünde gidip gelen taşıt. (Bornova –İz.)

[**varagel**] : (–Zn.)

[**vazgiz** (II)] : (Tekeler *Silifke –İç.)

varak Varılacak son yer, durak, konak. (*Niksar –To.; *Perşembe –Or.; –Gaz. ve çevresi)

varak varak Ağır ağır, duraklayarak, konaklayarak. (Uzunisa –Or.; *Bor –Ng.)

varakula [→ **varyoz**]

varangel Vinç. (–Rz.)

varangelen (I) Halı tezgâhlarında, gücü ağacından daha yukarda duran, aşağı yukarı hareket ederek çizgiyi açıp kapayan uzunca ağaç. (Bereketli *Tavas, Bekilli *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; –Sv.; *Çiçekdağı –Krş.; Genezin *Avanos –Nş.; Elbaşı, *Bünyan, Afşarlar *Pınarbaşı –Ky.; Çiftepınar *Mersin –İç.; Kıran –Mğ.)

varangelen (II) [**vargel** (I)] Maden ocaklarında taşıma yapmakta kullanılan elektrikli, tel üstünde çalı-

şan araç. (*Ağın –El.; –Ada.)
[**vargel** (I)] : (–Ezm.)
varaşatlı [**varışatlı, varışlı**] Anlayışlı, akıllı. (Zafer –Brd.)
[**varışatlı**] : (*Bor –Nğ.)
[**varışlı**] : (*Bor –Nğ.)
vara vara Gide gide, gidişin sonunda. (*Merzifon –Ama.; –Gaz.)
varavanası [→ **varavarası**]
varavarası [**varavanası, varvarası**] Eni sonu, olup olacağı : *Askerliğin varavarası iki yıl.* (Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; –Gaz.; –Sv.)
[**varavanası**] : (–Ks.)
[**varvarası**] : (–Sm.; Arslanköy *Mersin, *Mut köyleri –İç.)
varaza **1.** Sinir. (*Ünye –Or.) **2.** Gövde organları. (*Kavak –Sm.)
varcık Sulu yerlerde biten, yaprağı kamışa benzeyen bir ot. (*Ağın –El.)
vardabaş Düzensiz, ilgisiz, dikkatsiz. (–Tr. ve köyleri)
vardala Ayakkabının içine konulan meşin vb. (*Düzce –Bo.)
vardar Yayla çorbası. (Rumeli göçmenleri –İst.)
vardırmak Götürmek getirmek. (Akçakaya –Ky.; *Bor –Nğ.)
vardıyan (I) Gözcü. (Güneyce –Rz.)
vardıyan (II) Ayçiçeği. (Güneyce –Rz.)
vardi Fayton. (Alaattin *Acıpayam –Dz.)
vare Çekiç. (Kuyucak –Es.)
varel Fıçı. (–Rz.)
vargel (I) [→ **varangelen** (II)]
vargel (II) Dokumacılıkta ıstara gerilen ipin arasında, mekiğin geçmesini kolaylaştıran yuvarlak ağaç. (Küçük Boymul –Yz.)
vargel (III) Geminin iskeleye yanaşması sırasında atılan ip. (–Ed.)
vargel (IV) İskambil oyunundan, ortaklar arasında kurulan uyum, düzen. (*Ağın –El.)
varı Mısır. (Persenti, *Silifke –İç.)
varımlı [→ **vergili** (I)]
varımlı varışlı Konuşkan, girgin, yatımlı, eli açık : *Ali Bey varımlı varışlı adamdır.* (*Merzifon –Ama.)
varıncaya gadar O da, onlar da içinde olarak : *Ayak dakımlarına varıncaya gadar herkezin gözü başkanlıkta.* (*Bor –Nğ.)
varını virmek Kendinde olanın tümünü vermek. (*Bor –Nğ.)
varısa da yoğusa da Ondan daha önemli bir şey yok : *Varısa da atı, yoğusa da atı.* (*Bor –Nğ.)
varısı Tümü. (*Gazipaşa –Ant.)
varış (I) Alçak duvar. (Çay –Ama.; –Tr. ilçe ve köyleri)
varış (II) Davranış : *Gelişine varışım, tarhanana bulgur aşım.* (*Bor –Nğ.)
varışatlı [→ **varaşatlı**]
varışlı [→ **varaşatlı**]
varıvermek Irza geçmeye girişmek. (–İç.)
varik (I) **1.** Piliç. (–Bt.) **2.** Ördek. (–Zn.)
varik (II) Sakız gibi yapışkan, özlü, kırmızı toprak. (Kirazlı *Şarköy –Tk.)
varis Vekil, kefil. (İshaklı *Bolvadin –Af.)
varkallamak [→ **vanvanlamak**]
varma gelme Karşılıklı gidip gelme, görüşme. (*Gelendost –Isp.; Tokat –Es.; *Safranbolu –Zn.; *Çarşamba –Sm.)
varmak (I) **1.** Gitmek. (Yakademirciler –Zn.; –Kü.; –İst.; Türkmen,

Toyhane *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; Tosunlu *Ardanuç –Ar.; –Kr.; Hasanoğlan, –Ank.; İncekum, *Silifke –İç.; Bağyaka –Ant.) **2.** Gelmek. (Kü.; –İst.; –Gaz.; Vazıldan *Divriği –Sv.; –Yz.; İncekum *Silifke –İç). **3.** Yetişmek, ulaşmak, yanaşmak: *Guyunuñ dibine vardı.* (*Bor –Nğ.)

varmak (II) **1.** İyice anlamak : *Aklım varmadı.* (*Bor –Nğ.) **2.** Duymak, sezmek : *Dadına yiñi vardım.* (*Bor –Nğ.) **3.** Gönül kırmak, acı, dokunaklı konuşmak : *Otur sen de yiriñe; hinci bir ayak ta sana varacağım!* (*Bor –Nğ.)

varna İri gövdeli adam. (Dereköy –Ky.)

var sağlıcağla [→ **var sağlıcağlan**]

var sağlıcağlan [**var sağlıcağla**] Güle güle. (Kilimli –Zn.)
[**var sağlıcağla**] : (Yakademirciler –Zn.)

varsam İstavrite benzer bir balık. (*Sarıyer –İst.)

vart Çıban. (–Sv.)

vartuvur Ağustos. (*Narman –Ezm.)

varvara (I) Gürültü. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Sm.)

varvara (II) Sonuç. (–Ant.)

varvaracı Abartıcı, gürültücü. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Sm.)

varvarası [→ **varavarası**]

varvarlık Delikanlılık, gençlik. (Bağıllı, Anamos *Eğridir, *Gelendost –Isp.; Müstecep *Balya –Ba.)

varya [→ **varyoz**]

varyemez Varlıklı olduğu halde, harcamayı sevmeyen eli sıkı. (*Bor –Nğ.)

var yok (I) Bütün varlık, herşey : *Varım yoğum bir tek evlâdım!* (*Bor –Nğ.)

var yok (II) Ya var ya yok : *Üç yaşında var yok.* (*Bor –Nğ.)

varyoz [**vara, varakula, varya, vayra**] Balyoz. (*Lâpseki –Çkl.; –To.; –Tr.; –Kn.)
[**vara**] : (Güneyce –Rz.)
[**varakula**] : (Gündoğdu –Rz.)
[**varya**] : (–Rz.)
[**vayra**] : (Çepni *Gemerek –Sv.; Kaya, Genezin *Avanos –Nş.)

vaskal **1.** Arıyı, oğul verme sırasında, konduğu daldan almak için kullanılan sepet. (–Gm.) **2.** Çok sık : *Dal, vaskal gibi elma tutmuş.* (Cenciğe –Ezc.)

vasta Al, hile. (–Md.)

vaş [**vış, vuş**] **1.** Acıma, şaşkınlık, sevgi, üşüme, acı bildirir ünlem. (Kozan *Geyve –Kc.; *Merzifon –Ama.; Zuday *Erbaa –To.; Karaözü *Gemerek, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Yz.; *Kalecik –Ank.; *Bor –Nğ.)
[**vış**] : (*Merzifon –Ama.; –Kr.; –Ezm.; –Dy.; *Ağın –El.; –Yz.)
[**vuş**]: (*Ahlat –Vn.; *Çermik –Dy.) **2.** Alay, eğlenme belirtmek için kullanılan ünlem : *–Yanıña gelirsem senin gafañı ezerim! –Vaşş!* (–Yz.; *Bor –Nğ.)

vaşı Topraktan yapılmış, ağzı geniş çanak, leğen, mangal. (*Çiçekdağı, –Krş.; Genezin*Avanos –Nş.;–Nğ.)

vatanbezi Yemenicilerin kullandıkları küçük yastık. (*Gerze –Sn.)

vatı [**vadı**] Sığırlara yem olarak verilen böğürtlen çalısı ve yaprağı. (*Maçka –Tr.)
[**vadı**] : (*Maçka –Tr.)

vatoz Yandan ağızlı, kalkan balığına benzer bir balık. (–Sm.)

vattiri Yeğni huylu, gürültücü (kişi). (*Bor –Nğ.)

vaya Yararsız. (Gerdan –Ada.)

vaya batasın Üzüntüye, yasa boğulasın (ilenç). (*Erciş –Vn.)

vay beni [**vay bu**] Ah ne kötü (üzüntü bildirir ünlem). (Gökköy *Reşadiye –To.)

[**vay bu**] : (Gödene *Kumluca–Ant.)

vay bu [→ **vay beni**]

vaydik Don. (Hemşin –Rz.)

vayıfsanmak Üzülmek, hayıflanmak : *Yüzüğünüzün bizim evde yittiğine çok vayıfsandım.* (*Mudanya, *Mustafa Kemalpaşa –Brs.)

vayına oturasın Acısını göresin (ilenç). (*Gürün –Sv.)

vayınsamak Söylenen sözü yineleyerek alay etmek, eğlenmek. (Ergine, Bakacak –Ba.)

vayış [**vayiş**] Bir işe birlikte girişen, tarlayı ortak eken iki kişiden her biri : *Benim vayışın öküzü ölmüş.* (Büyük Kabaca *Senirkent –Isp.)

[**vayiş**] : (Büyük Kabaca *Senirkent –Isp.)

vayıyo Ihlamura benzeyen, daha ufak boyda bir ağaç. (*Maçka –Tr.)

vayiş [→ **vayış**]

vayra [→ **varyoz**]

vayvay Kulpsuz iri fincan. (Varna göçmenleri –İst.)

vay vay (I) Güz ekiminde çiftçileri korkutan, ivedi etmelerine neden olan don, don süresi. (Çay *Bolvadin –Af.; *Eğridir köyleri, Küçük Kabaca *Uluborlu –Isp.; Kızılhisar –Dz.; –Ant.)

vay vay (II) **1.** Acı, üzüntü bildirir ünlem. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.; Cenciğe –Ezc.) **2.** Yok canım, öyle mi? (üzüntüyle karışık alay belirten ünlem). (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

vay vay çanağı Kırılacak cam, porselen vb. kap kacak. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; –Dz.; Kavakiçi, Yenice *Simav –Kü.; *Gemerek –Sv.; –Yz.; *Bor –Nğ.)

vay vay tavı Bir işin yapılması için en uygun zaman. (Pınarlıbelen *Bodrum –Mğ.)

vay vay tavu Toprağın, on kasım ile yirmi üç ocak arasındaki, ekime elverişli tavlılığı. (Gönen *Eğridir köyleri –Isp.; Çerçin –Brd.; *Çal –Dz.)

vayvay tüyü Gövdedeki ince tüyler, ayva tüyü. (*Bor –Nğ.)

vayvillim Çığlık, gürültü. (–Nğ.)

vaz 1. Hurma. (*Bartın –Zn.; *Şebinkarahisar –Gr.) **2.** Üvez de denilen bir çeşit kış yemişi. (Hacılyas, *Koyulhisar –Sv.)

vazalak (I) **1.** Geveze, sözünü bilmez, (Musalı *Çarşamba –Sm.; *Maçka, *Akçaabat köyleri –Tr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Emirler *Balâ –Ank.; Genezin *Avanos –Nş.; Azaplı *Kadirli –Ada.) **2.** Aptal, serseri. (*Ünye –Or.; –Ezc.; Tuzhisar *Bünyan –Ky.)

vazalak (II) **1.** Alevi. (–Nğ.) **2.** Müslüman olmayıp, öyle görünen. (–Ada.) **3.** Oruç yiyen. (*Zile –To.)

vazgiz (I) Kırık çizgi, zikzak. (Tekeler *Silifke –İç.)

vazgiz (II) [→ **varagele**]

vazılamak 1. [→ **vağılamak**] **2.** [→ **vazırdamak**] **3.** Gövde çok ağrımak : *Yanlarım bellerim vazır vazır vazılıyor.* (*Bor –Nğ.)

vazıradak Birdenbire, düşünmeden, çekinmeden (girmek, çıkmak için).

(Durak, *Ünye –Or.; *Tirebolu –Gr.)

vazıramak Def olup gitmek. (*Ünye –Or.)

vazırdamak [**vazılamak -2, vızırdamak** (III)] **1.** Anlamsız, yersiz konuşmak. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; *Merzifon –Ama.; Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.; –Yz.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**vazılamak -2**] : (–Nğ.)
[**vızırdamak** (III)] : (Bayadı –Or.) **2.** Sürtülen iki sert ağaç ses çıkarmak. (İshaklı *Bolvadin –Af.)

vazırtdak Birden, gürültülü (yellenme için). (*Düzce –Bo.)

vazır vazır (I) Kolay kolay. (*Ünye –Or.)

vazır vazır (II) Birbiri ardından : *Vazır vazır odaya doldular.* (*Merzifon köyleri –Ama.)

vazradak Çabucak, hızla : *Otomobil yanımdan vazradak geçti.* (Piraziz –Gr.)

vaz vaz Gürültülü (konuşma için). (*Merzifon –Ama.)

vazvazlamak Yaşlanmak, usunda yitme olmak. (–Kn.)

vecinde olmamak Umurunda olmamak. (–Ama.)

veç Saklam. (*Lâdik –Sm.)

vedire [→ **vedre**]

vedre [**vedire**] Süt sağımında kullanılan, tahta kova, külek. (–Rz.; Akarsu *Ardanuç, *Yusufeli, Balıklı *Şavşat –Ar.; *Çıldır, *Arpaçay –Kr.; Rumeli)
[**vedire**] : (–Kr.; Silistre)

veh [→ **vili**]

veha [→ **vōh**]

vehey Keçi sürüsünü götürürken çobanların kullandığı ünlem. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.)

vekilemek Teke, dişisini gördüğünde vek vek diye ses çıkarmak. (Civanyaylağı *Mersin –İç.)

vekvekviyan Baykuş. (–Bo.)

vel (I) Döven. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

vel (II) Gürcistan işi kara kalpak. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

velā [→ **vala** (I) **-2**]

velān Meşe kozalağı. (–Gm.)

veldik Çok konuşan, çok gülen. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

vele (I) **1.** Renkli kumaş parçaları. (*Sandıklı –Af.; *Senirkent –Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.; İkipınar *Mihalıççık –Es.; *Karaman –Kn.) **2.** Gelinlerin kına çaputu. (Çeltikçi, –Brd.) **3.** Bürümcük. (*Ermenek –Kn.) **4.** İpek giysi. (Misis –Ada.) **5.** [→ **vala** (I) **-2**]

vele (II) Düğün. (Doğanbey *Beyşehir –Kn.)

veleme Bez kesiklerinden örülmüş kilim. (*Ermenek –Kn.)

velen Palamut. (*Cide, *Tosya –Ks.)

velen etmek Bir yıl sonra ekilecek tarlayı sürüp hazırlamak. (Fıraktın –Ky.)

velense (I) Pamuk ipliğinden dokunmuş, tahıl kurutmak için kullanılan büyük yaygı. (*Bigadiç –Ba.; Arslanköy *Mersin –İç.)

velense (II) Keçi kılından yapılmış gece başlığı. (–Md.)

velete Kavgada, gürültü patırtıda, kötülük yapmada yoldaş : *İt, itin veletesidir.* (*Bor –Nğ.)

velhan [**velhen 1, 2**] **1.** Sürülmüş, ekime hazırlanmış tarla. (–Mr. ilçe ve köyleri)
[**velhen -1**]]: (–El.) **2.** Tarlayı sürüp ekime hazırlama.

(Vazıldan, *Divriği –Sv.; Mansurlu *Haruniye –Ada.)
[velhen -2] : (Şahmelik –Ky.)

velhen 1. [→ velhan -1] 2. [→ velhan -2]

velime 1. Gelin getiren evin, ölülerinin canı için verdiği yemek. (*Afşin –Mr.) 2. Ölümün kırkıncı günü verilen yemek. (*Kadirli –Ada.)

velkan Çift sürme. (Pazarcık *Bozüyük –Bil.)

velli [→ vili]

velveç Yatak yüzü yapılan dokuma. (–Kn.)

velvele (I) Yaramaz çocuk. (*Gürün –Sv.)

velvele (II) Kına çiçeği. (–To.)

vendire Üvendire, ucu çivili sopa. (Fırnıslı –Mr.; Germeyan *Çorlu –Tk.)

veng Gırtlaktan kaval sesi çıkarma. (*Gelibolu –Çkl.)

vengildemek [→ vağılamak]

vengirdemek [venilemek, veñilemek -1, 2; vıngıldamak (I) -4] 1. Küçük çocuk ağlamak. (*Gürün, –Sv.; –Yz.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
[venilemek, veñilemek -2] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)
2. Köpek yavruları, bağırmak, ürümek. (*Bor –Nğ.; *Gürün –Sv.)
[vıngıldamak (I) -4] : (*Milâs –Mğ.)
3. Can sıkan sözlerle gevezelik etmek. (*Bor –Nğ.)
[venilemek, veñilemek -1] : (*Kandıra –Kc.; *Sungurlu –Çr.; –Sv.; –Yz.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

vengirti Bebek ağlaması. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

venilemek, veñilemek 1. [→ vengirdemek -3] 2. [→ vengirdemek -1]

venk Sulak, ağaçlı yer. (*Genç –Bn.; –Ml.)

venki Yuvarlak taneli bir üzüm çeşidi. (*Osmaniye –Ada.)

ver Çapalama, ayıklama : *Ver zamanı geçiyor, bostana bakamadım.* (*Ahlat –Bt.)

veram Değilmiki, mademki. (Hasanoğlan –Ank.)

veranlamak [→ viranlamak]

vere İki sürülmüş bölüm arasında kalan tarla parçası. (*Ahlat –Bt.)

vereb [veref] 1. Eğim. (*Boyabat –Sn.)
[veref] : (*Ula –Mğ.)
2. Dolambaçlı. (Karayakup *Suşehri –Sv.)

verebine [→ verevine]

veref 1. [→ vereb -1] 2. Onur verici, sevindirici durum. (Pınarlıbelen *Bodrum –Mğ.)

veregen [verek] Eşcinsel. (*Zile –To.)
[verek] : (Selânik)

vereğan Kötü kadın, hoppa. (Tütünlü *Ardanuç –Ar.)

verek [→ veregen]

verelli Eliaçık. (–Nğ.; –Ed.)

veren Yokuş. (Karahoca *Haymana –Ank.)

verendar Varlıklı, geniş toprağı olan. (*Maçka –Tr.)

veren veccen Bakımsız, yıkık dökük. (Ahiköy –Mğ.)

verep [verev (I), verevi -1, 2] 1. Bayır, yokuş, yamaç. (Aşağı Ilıca –Es.; Teslim, *İskilip, *Sungurlu, İbek *Mecitözü –Çr.; Geriz –Sm.; *Taşova, Göynücek, –Ama.; Gökköy *Reşadiye –To.; –Tr. ilçe ve köyleri; –Gaz.; *Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; –Sv. ilçe ve köyleri; –Yz. ilçe ve köyleri; Çiftlik *Kalecik

–Ank.; Genezin *Avanos –Nş.; Boynuyoğun –Ada.; Şahinpaşa *Malkara –Tk.)

[verev (I)] : (Karahoca *Haymana –Ank.; Sadık *Mucur –Krş.)

[verevi -2] : (Çengelli *Lüleburgaz –Krk.)

2. Bayırda yan yol. (Şahsadi, Heniskeköy, Sarayözü, Ezine –Ama.; –Tr.) **3.** Eğri, verev. (*İskilip, *Sungurlu –Çr.; –Tr.; –Ezm.; –Kr.; –Ur.; *Nizip –Gaz.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı, *Antakya –Hat.; –Sv. ilçe ve köyleri)

[verevi -1] : (Çengelli *Lüleburgaz –Krk.)

4. Çapraz. (*Çarşamba –Sm.; *Ulubey –Or.; *Antakya –Hat.)

5. Karşıt. (Köşker –Krş.)

vereplemek Eğriltmek. (*Ünye –Or.)

vereş Sıska. (–Brs.; *Çorlu –Tk.)

verev (I) [→ **verep -1**]

verev (II) Düşünmeden konuşan. (*Bolvadin –Af.)

verevi 1. [→ **verep -3**] **2.** [→ **verep -1**]

verevilenmek Eğrilmek. (–Rz.)

verevine [verebine] Çapraz, verev olarak. (*Kandıra –Kc.; *Düzce –Bo.; *Bor –Nğ.)

[verebine] : (*Maçka –Tr.)

vergel Çekiç. (–Brs.)

vergili (I) [**varımlı, virgili** (I)] Sözü kesilmiş, nişanlı kız. (*Mesudiye –Or.)

[varımlı] : (Kılıçlar –Ank.)

[virgili (I)] **:** (*Bor –Nğ.)

vergili (II) [**verimli** (I) **-2, virgili** (II)] Eliaçık. (*Düzce –Bo.)

[verimli (I) **-2] :** (Tokat –Es.)

[virgili (II)] **:** (*Bor –Nğ.)

verha [veri] Durmaksızın. (*Tosya –Ks.)

[veri] : (–Brd.)

veri [→ **verha**]

veriga [veruga] Ocak içine asılan zincir. (*Ulupınar –Çkl.; –Bil.)

[veruga] : (Fili *Biga –Çkl.)

verik Bir yıllık piliç. (*Ahlat –Bt.)

veriklemek [→ **verildemek** (I)]

verildemek (I) [**veriklemek**] Küçük çocuk sürekli ağlamak. (Yukarı Dinek *Şarkikaraağaç –Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.)

[veriklemek] : (Çamköy *Gölhisar –Brd.)

verildemek (II) Büyüklere karşı gelmek. (*Alucra –Gr.)

verim İyi dilek. (–Ant.)

verimay Eylül. (*Ünye –Or.)

verimcek Verilmesi üstlenilen para. (*Niksar –To.)

verimli (I) **1.** Kazançlı. (*Eğridir köyleri –Isp.) **2.** [→ **vergili** (II)]

verimli (II) Büyüğe karşı gelen. (*Şebinkarahisar –Gr.)

verip veriştirmek Uzun süre azarlamak, kötü söylemek. (–Tr.)

verişik İmece, ürün değişimi. (Bilân –Ada.)

verişmek Komşu kadınlar, aralarında süt alıp vermek. (Maksutlu *Şarkışla –Sv.)

veriştirmek Dövmek, azarlamak. (–Krş.)

verker Görkemli, gelişmiş. (–Ank.)

verlemek (I) Toprağı çapalayıp, ayıklamak. (*Ahlat –Bt.)

verlemek (II) Tavşan bağırmak. (*Eğridir köyleri –Isp.)

vermek Bir durumu, bir eylemi sürekli ve etkin biçimde sağlamak : *Hır-*

sız kaçınca verdiler ardından kurşunu. (–Tr.)

vermeyişin Vermeyince, vermedikten sonra. (*Silifke –İç.)

verni Evlerde mutfak bölümünün üstü. (Güneyce –Rz.)

verone Yarım akıllı. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

verriklemek [→ **verildemek** (I)]

versek Suç bildirme dilekçesi. (Köşker –Krş.)

verssiz [→ **vessiz**]

veruga [→ **veriga**]

verveç Örtü. (Alibeyhüyüğü *Çumra –Kn.)

ves Huy, davranış. (–Ant.)

vesek **1.** Tutu, rehin. (Bademli *Emirdağ –Af.; Anamos *Eğridir –Isp.; Tokat –Es.; Alagöz *Çerkeş –Çkr.; Ortaköy *Mecitözü –Çr.; *Zile –To.; –Sv. ve çevresi; –Yz. ve çevresi; Ağazlı *Kalecik, Kulaksız *Keskin –Ank.; Yağmurlu, Köşker, Güllühöyük *Çiçekdağı –Krş.; *Pınarbaşı –Ky.; *Seydişehir–Kn.) **2.** Yardımcı. (Madar *Develi –Ky.) **3.** Karşılık : *Kalemin yokluğunu vesek tutma, zaten yazmayacaktın.* (*Merzifon köyleri –Ama.)

vessiz [**verssiz**] Yersiz, ilgisiz (söz için). (*Gürün –Sv.)
[**verssiz**] : (–Kr.)

vessizlenmek Huysuzlanmak, şımarmak. (–Ank.)

vessüz [→ **vetsiz -1**]

vetān [**veton**] Vatan. (*Akçakoca –Bo.; –Gaz.; –Yz.)
[**veton**] : (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

veton [→ **vetan**]

vetsiz [**vessüz, vetsüz**] **1.** Yersiz konuşan, patavatsız. (Demirşeyh *Sungurlu –Çr.; Beyçayırı –To.; Çelik –Gaz.; *Afşin köyleri –Mr.; Alacahan, *Gemerek –Sv.; –Yz.; Höketçe *Saimbeyli –Ada.)
[**vessüz**] : (*Osmancık –Çr.)
[**vetsüz**] : (İbik *İskilip –Çr.) **2.** Yaramaz, geveze. (Sevin *Elbistan –Mr.) **3.** Çok uyuşuk (kişi). (Yamanlı *Saimbeyli –Ada.)

vetsüz [→ **vetsiz -1**]

vetula İki yaşına girmiş keçi. (Evreşe *Gelibolu –Çkl.)

vey Çobanların güttükleri keçiler için kullandıkları ünlem. (Hisarardı, Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.)

veyik [→ **veyyik**]

veyyik [**veyik**] Üveyik. (*Antakya –Hat.)
[**veyik**] : (*Antakya –Hat.)

vez Salkım biçiminde, zeytin büyüklüğünde, buruk ve tatlı, kara renkli bir yemiş. (–Sv.)

vezek Donun, şalvarın uçkur yeri. (–Çkl.; Ezine, Heniskeköy, *Merzifon ve köyleri –Ama.; Gökköy, Yeniköy *Reşadiye –To.; –Ezm. ve çevresi; –Sv. ilçe ve köyleri)

vezgeldek Bir av kuşu. (*Merzifon ve köyleri — Ama.)

vezi Kaşık oyunu. (–Ada.)

vezil Eğimli toprağın kaymaması için çekilen duvarlar arasında kalan ekime elverişli parça. (Narlıdere *Buldan –Dz.)

vezildemek Bağırmak, melemek. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.)

vezilemek Hastalıktan, zayıflıktan, ağlar gibi ses çıkarmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Susanoğlu *Mersin, *Mut ve köyleri –İç.)

vezilti Bitkin, zayıf, hasta kişinin, sinek vızıltısı gibi çıkan sesi. (*Bor –Nğ.)

vezirsalkımı Akasya. (–Ba.)

vezlemek Deri, pul pul kabarmak. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

vezlemük Cansız, sıska, yorgun, miskin : *–Haydi ordan vezlemük sen de!* (*Çaycuma –Zn.)

vezne Vantuz. (Pınarlıbelen *Bodrum –Mğ.)

veznelik Boynuzdan yapılan barut ve saçmalık. (–Rz.; *Antakya –Hat.)

veznoç Bağın, hayvan boynuna gelen yeri. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

vı [→ **vili**]

vıccı vıccı Gelincik bitkisi. (*Sandıklı –Af.)

vıccıh vıccıh [→ **vıcık vıcık**]

vıccır vıccır [→ **vıcık vıcık**]

vıcığını çıkarmak [**vıcıklamak, vırcığını çıkarmak**] Ezmek, içini dışını birbirine karıştırmak. (*Kandıra –Kc.)

[**vıcıklamak**] : (Bayadı –Or.)

[**vırcığını çıkarmak**] : (–Sv.; Genezin *Avanos –Nş.; –Nğ.)

vıcıklamak [→ **vıcığını çıkarmak**]

vıcık vıcık [**vıccıh vıccıh, vıccır vıccır, vıcır vıcır** (II), **vıççık vıççık, vızık vızık** (II)] Çok cıvık, yumuşak (çamur, yağ vb. için). (–Ba.; *Sivrihisar –Es.; *Merzifon –Ama.; *Ünye –Or.; Sızır *Şarkışla –Sv.; –Kn.; *Bodrum –Mğ.)

[**vıccıh vıccıh**]: (Bahçeli *Bor –Nğ.)

[**vıccır vıccır**]: (Bahçeli *Bor–Nğ.)

[**vıcır vıcır** (II)]: (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; İğneciler *Mudurnu, *Düzce –Bo.; *Kurşunlu –Çkr.; *Ağın –El.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Ermenek –Kn.; *Milâs –Mğ.)

[**vıççık vıççık**] : (*Bor –Nğ.)

[**vızık vızık** (II)] : (Ağlı *Küre –Ks.; *Çarşamba –Sm.)

vıcılamak [→ **vıcıramak -2**]

vıcımak [**vızmak, vicimek**] Oyunbozanlık etmek, caymak. (*Çerkeş –Çkr.; *Merzifon –Ama.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Kızılcahamam –Ank.)

[**vızmak**] : (*Urla –İz.)

[**vicimek**] : (–Çkr.)

vıcır Durmaksızın oynayan, kımıldayan canlı, cansız. (*Nizip –Gaz.)

vıcıramak [**vıcılamak, vıcırdamak** (I) **-1, 2**] **1.** Sulu, yağlı bir görünüm almak, cıvımak. (*Düzce –Bo.)

[**vıcırdamak** (I) **-1**] : (*Düzce –Bo.; –Ks.; –Sn.)

2. Çok ekşimek. (*Düzce –Bo.)

[**vıcılamak**] : (–Ezc.)

[**vıcırdamak** (I) **-2**] : (*Düzce –Bo.)

vıcırdamak (I) **1.** [→ **vıcıramak -1**] **2.** [→ **vıcıramak -2**]

vıcırdamak (II) Kurtlanmak. (*Düzce –Bo.)

vıcırdamak (III) **1.** Çamur gibi, yarı sulu nesnelere basınca ses çıkarmak. (*Düzce –Bo.) **2.** Fare, böcek vb. vıcır vıcır ötmek. (*Bor –Nğ.)

vıcırdaşmak 1. Toplu durumda bulunmak. (Arslanköy *Mersin –İç.) **2.** [→ **vığıldamak** (I)]

vıcırdım gibi Çok, çok kalabalık, kum gibi : *Dolaba, vıcırdım gibi karınca dolmuş.* (–Nğ.)

vıcırgan 1. Bıçılgan da denilen sulu ayak yarası, akarca. (Demirci *Simav –Kü.; *Kandıra –Kc.) **2.** Bataklık. (Pınarlıbelen *Bodrum –Mğ.)

vıcırtı Cıvıltı. (*Bor –Nğ.; *Gürün –Sv.)

vıcır vıcır (I) Çok, çok bol. (*Gelendost, Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; –Mn. ve çevresi; Ulamış –İz.; *Kandıra –Kc.; *Düzce –Bo.; Cenciğe –Ezc.; *Arapkir –Ml.; *Afşin –Mr.; –Sv.; Bahçeli *Bor, –Nğ.; *Milâs –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

vıcır vıcır (II) [→ **vıcık vıcık**]

vıcır vıcır (III) [**vacır vacır**] Cıvıl cıvıl. (–Sm.; *Ünye –Or.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bor –Nğ.; *Milâs –Mğ.)

[**vacır vacır**] : (*Bor –Nğ.)

vıcır vıcır etmek [**vıççıklamak**] Cıvık bir şeyle oynamak. (Uluğbey *Senirkent –Isp.)

[**vıççıklamak**] : (*Bor –Nğ.)

vıcıtmak Fırlatıp atmak. (Düzbel Aşireti, Homa *Çivril, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

vıççıklamak [→ **vıcır vıcır etmek**]

vıççık vıççık [→ **vıcık vıcık**]

vıdı vıdı [**vıd vıd -1, 2; vık vık** (I) **-1, vırı vırı, vırtlak, vır vır** (I) **-1, 2; vırvırcı, vırvırı, vıt vıt, vid vid, vit vit** (III)] **1.** Gevezelik, dedikodu. (*Eğridir köyleri, *Gelendost –Isp.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; Tokat –Es.; *Taşköprü –Ks.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.)

[**vıd vıd -1**]: (*Şebinkarahisar –Gr.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; –Sv.)

[**vık vık** (I) **-1**] : (–Rz.)

[**vır vır** (I) **-1**] : (*Merzifon köyleri –Ama.; *Çarşamba –Sm.; –Md.; Yeniköy *Hafik –Sv.; *Bor –Nğ.)

[**vıt vıt**] : (–Yz.)

[**vid vid**] : (Çoraklı *Şavşat –Ar.)

[**vit vit** (III)] : (Akarsu *Ardanuç –Ar.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

2. Homurtu, söylenme. (*Eğridir köyleri –Isp.) **3.** Geveze, dedikoducu. (Oğuz *Acıpayam, Bereketli *Tavas, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Kandıra –Kc.; *Kurşunlu –Çkr.; –Tr.; Cenciğe –Ezc.)

[**vıd vıd -2**] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[**vır vır** (I) **-2**] : (*Bor –Nğ.)

[**vırı vırı**] : (Sarılar *Avanos –Nş.)

[**vırtlak**] : (*Kurşunlu –Çkr.)

[**vırvırcı**] : (*Bolvadin –Af.)

[**vırvırı**] : (*Devrek –Zn.)

vıd vıd 1. [→ **vıdı vıdı -1**] **2.** [→ **vıdı vıdı -3**]

vığ Yazıklanma ünlemi. (–Çr.; –Yz.)

vığıldamak (I) [**vıcırdaşmak -2**] Topluca gürültü çıkarmak (çocuk, köpek, tavuk vb.). (*Eğridir köyleri, –Isp.; *Düzce –Bo.; *Mut ve köyleri –İç.)

[**vıcırdaşmak -2**] : (Arslanköy *Mersin –İç.)

vığıldamak (II) [**vığırdaşmak**] Karınca, kurt, topluca kımıldamak. (*Taşköprü –Ks.)

[**vığırdaşmak**] : (*Bor –Nğ.)

vığılı [→ **vığıl vığıl** (I) **-1**]

vığıltı Ağlama, gürültü. (*Erciş –Vn.)

vığıl vığıl (I) [**vığılı, vığır vığır** (I), **vıngıl vıngıl, vıyıl vıyıl, vıyır vıyır, vingil vingil**] **1.** Çok, çok bol, kımıltılarla kaynaşma durumunda (kurt, karınca, sinek, çocuk v.b.). (*Eğridir köyleri –Isp.; Bekilli *Çal –Dz.; Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; –Sm.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Gürün –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.;

*Ermenek –Kn.; *Bodrum –Mğ.)
[**vığılı**] : (–Kn.)
[**vığır vığır** (I)] : (*Bolvadin –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.; *Emet –Kü.; Ağlı *Küre –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; –Ezc.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**vıngıl vıngıl**] : (*Kandıra –Kc.)
[**vıyıl vıyıl**] : (*Kandıra –Kc.)
[**vıyır vıyır**] : (–Ks.)
[**vingil vingil**] : (*Merzifon ve köyleri –Ama.)
2. Fıkır fıkır. (*Antakya –Hat.)

vığıl vığıl (II) [**vığır vığır** (II), **vıngır vıngır**] Çok gürültülü (çocuk, arı vb. için). (*Eğridir köyleri –Isp.)
[**vığır vığır** (II)] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
[**vıngır vıngır**] : (*Beypazarı –Ank.)

vığırdaşmak [→ **vığıldamak** (II)]

vığır vığır (I) [→ **vığıl vığıl** (I) **-1**]

vığır vığır (II) [→ **vığıl vığıl** (II)]

vığlamak Yeni doğmuş çocuk ağlamak. (*Ahlat –Bt.)

vıh [→ **vili**]

vıhırdamak Yerinde duramamak, kıpır kıpır etmek. (–Gaz.)

vıhır vıhır [→ **vıkır vıkır**]

vıjjıḫ Sulu hayvan dışkısı. (*Erciş –Vn.)

vık Zor, baskı nedeniyle birden çıkarılan boğuk ses : *Düşer düşmez vık diyi canı çıktı.* (*Bor –Nğ.)

vık dimemek [**vıklamamak**] Baskıya, sıkıntıya, acıya ses çıkarmadan dayanabilmek : *Dayak altında ezdiler de vık dimedi.* (*Bor –Nğ.)
[**vıklamamak**] : (*Bor –Nğ.)

vıkgır vıkgır [→ **vıkır vıkır**]

vıkır vıkır [**vıhır vıhır, vıkgır vıkgır**] Fıkır fıkır. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Küre –Ks.; –Sm.; Bayadı –Or.; Hisarlı *Ardanuç –Ar.; Cenciğe –Ezc.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Kozan –Ada.)
[**vıhır vıhır**] : (–Gaz.)
[**vıkgır vıkgır**] : (*Arapkir –Ml.)

vıklamamak [→ **vık dimemek**]

vık vık (I) **1.** [→ **vıdı vıdı -1**] **2.** İçte sıkıntı, daralma anlatır zarf. (–Sn.)

vık vık (II) Körpe çocuk ağlama sesi. (–Nğ.)

vık vık (III) Eldiven. (–Ur.)

vık vık boğulmak Çok sıkılmak, bunalmak. (Uluğbey *Senirkent–Isp.)

vılık Elle tutulup atılacak büyüklükteki taş parçası. (–Kn.)

vıllık Bulgur. (*Birecik –Ur.)

vıncıklama Yoktan kavga çıkarma. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; *Ünye –Or.)

vıngıldamak (I) **1.** Çınlamak. (*Gelendost, *Eğridir ve köyleri –Isp.; –Mn. ve çevresi; –Brs.; *İskilip –Çr.; *Erciş –Vn.; –Ml.; *Bor –Nğ.) **2.** [→ **vınılamak, vıñılamak**] **3.** Küçük çocuk, boğuk, iniltili ses çıkarmak. (*Bor –Nğ.; *Milâs –Mğ.) **4.** [→ **vengirdemek -2**]

vıngıldamak (II) [**vıyıl vıyıl kaynamak**] Karınca gibi kaynamak. (*Kandıra –Kc.; –Ml.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Yz.)
[**vıyıl vıyıl kaynamak**] : (*Ünye –Or.)

vıngıl vıngıl [→ **vığıl vığıl** (I) **-1**]

vıngır vıngır [→ **vığıl vığıl** (II)]

vınılamak, vıñılamak [**vıngıldamak** (I) **-2, vınıldamak, vıñıldamak, vınlamak, vıñlamak**] Hızlı devinen bir nesne, ses çıkarmak (taş, topaç, kurşun vb.). (*Düzce –Bo.; *Mer-

zifon –Ama.; *Bor –Nğ.; *Mersin köyleri –İç.)
[**vıngıldamak** (I) **-2**] : (–Dz.; *Erciş –Vn.; –Ml.)
[**vınıldamak, vıñıldamak**] : (Oğuz *Acıpayam –Dz.; *İskilip –Çr.; –Ml.; –Yz.; *Mersin köyleri –İç.)
[**vınlamak, vıñlamak**] : (*Düzce –Bo.; *Şarkışla –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
vınıldamak, vıñıldamak [→ **vınılamak, vıñılamak**]
vıñıltı 1. Çınlama. (*Bor –Nğ.) **2.** Tedirgin eden vızıldama, sızlanma. (çocuk vb. için). (*Bor –Nğ.)
vınlamak, vıñlamak [→ **vınılamak, vıñılamak**]
vın vın etmek Rahatsız edici gürültü çıkarmak. (–Gaz.)
vırcığını çıkarmak [→ **vıcığını çıkarmak**]
vırcık Ezik. (*Nizip –Gaz.; –Sv.; Genezin *Avanos –Nş.; –Nğ.)
vırgıllık Dere boylarındaki çalılık, dikenlik. (Ceylân *Lüleburgaz –Krk.)
vırık (I) [**vırrık** (I) **-1**] **1.** Cıvık. (–El.; *Nizip –Gaz.) **2.** Cıvık dışkı. (Babik *Pütürge –Ml.)
[**vırrık** (I) **-1**] : (Babik *Pütürge –Ml.; Güceği –Gaz.)
vırık (II) Dönek, iş bozan. (Burhaniye *Nazilli –Ay.)
vırık (III) [**vırrık** (II)] **1.** Ördek yavrusu. (Çeltikçi *Yenişehir –Brs.)
[**vırrık** (II)] : (*Bor –Nğ.)
2. Köpek yavrusu. (–Bo.)
vırıklamak [**vırrıklamak -1, 2**] **1.** Kavgadan, kavga alanından kaçmak. (Bayat *Emirdağ –Af.)
[**vırrıklamak -1**] : (Bayat *Emirdağ –Af.)
2. Yenilmek. (Bayat *Emirdağ –Af.)
[**vırrıklamak -2**] : (Bayat *Emirdağ –Af.)
vırıldamak [**vır vır itmek -1, 2**] **1.** Yel, dönen nesneler, ses çıkarmak. (*Bor –Nğ.)
[**vır vır itmek -1**] : (*Bor –Nğ.)
2. Usandıracak, bıktıracak biçimde söylenip durmak. (*Bor –Nğ.)
[**vır vır itmek -2**] : (*Bor –Nğ.)
vırıltı 1. Yelin, fırıl fırıl dönen bir nesnenin sesi. (*Bor –Nğ.) **2.** Gereksiz, usanç verecek biçimde konuşma. (*Bor –Nğ.)
vırınık [**vırşik**] Zayıf, çelimsiz. (Yenimuhacir –Ed.)
[**vırşik**] : (–Bt.)
vırı vırı [→ **vıdı vıdı -3**]
vırka Dirgen. (Güneyce –Rz.)
vırkıdak [→ **vırt vırt**]
vırkıtmak Su boşaltırken, testi hava kabarcıkları kaçırmak. (Genezin *Avanos –Nş.)
vırlamak Gevezelik etmek. (*Ağın –El.)
vırrak vırrak bağırmak Çok, sesli sesli, katılırcasına ağlamak. (–Sm.)
vırrık (I) **1.** [→ **vırık** (I) **-2**] **2.** Kolera. (Güceği –Gaz.)
vırrık (II) [→ **vırık** (III) **-1**]
vırrık (III) Arıkuşu. (*Antakya köyleri –Hat.)
vırrık (IV) Evlilik dışı doğan çocuk, piç. (–Ezm.)
vırrık (V) **1.** Olur olmaz şeylere öfkelenen, yeğni akıllı. (Karkın *Çumra –Kn.) **2.** Alıngan. (*Bor –Nğ.)
vırrıklamak 1. [→ **vırıklamak -1**] **2.** [→ **vırıklamak -2**]
vırrık vırrık [**vireke vireke**] Duraksız, can sıkıcı bir sesle (çocuk ağlaması için). (*Eğridir köyleri –Isp.)

[**vireke vireke**] : (*Ünye –Or.)

vırrıs vırrıs Keçi ve koyunların yavrularını analarından ayırmak için kullanılan ünlem. (Bozköy *Karaburun –İz.)

vırşik [→ **vırınık**]

vırt (I) Hemen. (Bayat *Emirdağ –Af.)

vırt (II) Haddine mi düşmüş, yapamayacağına say anlamında kullanılan bir ünlem : *–Gelirsem ağzını yırtarım senin! –Vırt.* (–Yz.; *Bor –Nğ.)

vırtgelen Bir yere bağlı olarak, gidip gelen aygıt : *Kapı vırtgeleni bozulmuş.* (Kuzuculu *Dörtyol –Hat.)

vır vır (I) **1.** [→ **vıdı vıdı -1**] **2.** [→ **vıdı vıdı -3**] **3.** Usanç verecek biçimde çıkan ses. (*Bor –Nğ.)

vır vır (II) Pişmiş elma. (–Brs.)

vırvırcı [→ **vıdı vıdı -3**]

vırvırı [→ **vıdı vıdı -3**]

vır vır itmek 1. [→ **vırıldamak -1**] **2.** [→ **vırıldamak -2**]

vıstıvıcırık [**vustuvıcırık**] Karmakarışık. (*Kozan –Ada.)
[**vustuvıcırık**] : (*Kozan –Ada.)

vış [→ **vaş -1**]

vıttırıvızzık Kişiliksiz, değersiz, yeğni kişi. (*Bor –Nğ.)

vıt vıt [→ **vıdı vıdı -1**]

vıy [→ **vili**]

vıyıklamak (I) **1.** Kedi, köpek, tavşan, çakal vb. ses çıkarmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Hasanoğlan –Ank.) **2.** Kedi, köpek, tavşan gibi ses çıkarmak. (*Alaşehir –Mn.)

vıyıklamak (II) Vız gelmek, hiç etkilememek. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.)

vıyıl vıyıl [→ **vığıl vığıl** (I) **-1**]

vıyıl vıyıl kaynamak [→ **vıngıldamak** (II)]

vıyır vıyır [→ **vığıl vığıl** (I) **-1**]

vıykırmak Haykırmak, çığlık koparmak. (Endel *Osmaniye –Ada.)

vıyvıt Serçeden biraz büyük, dere kıyısında avladığı balıkla geçinen bir kuş. (–Ağ.)

vıyvıyı İvecenlik, kaygı, tasa. (–Sm.)

vıyvıyı almak Kuşkuyla ivecenlik göstermek. (–Sm.)

vızarı (I) Bir deniz hayvanı kabuğu. (–Rz.)

vızarı (II) Atların boğazına takılan iri at boncuğu. (–Rz.)

vızdırak Kaydırak oyunu. (*Urla –İz.)

vızga Domuz yavrusu. (Çakallı –Ada.)

vızgıç Tahtadan yapılma, yoyo da denilen bir oyuncak. (Ağırnas–Ky.)

vızgiç oynamak Bir yerden girip, ötekinden çıkmak : *Fareler vızgiç oynuyor.* (*Gemerek –Sv.)

vızıdak [**vızıddak, vızıradak, vızırıdak, vızzadak**] Çabucak. (*Merzifon köyleri –Ama.)
[**vızıddak**] : (Çanıllı *Ayaş –Ank.)
[**vızıradak**] : (–Sm.)
[**vızırıdak**] : (*Merzifon köyleri –Ama.)
[**vızzadak**] : (–Sm.)

vızıddak [→ **vızıdak**]

vızık (I) [→ **vızzık** (I) **-1**]

vızık (II) Loğ ağacının loğ taşına geçen bölümü. (Zermut –Gm.)

vızık (III) [→ **vızzık** (II)]

vızıkçılık Mızıkçılık. (Kaklıç *Menemen –İz.)

vızıklamak [**vızzıklamak**] Oyunda mızımak. (Bayat *Emirdağ –Af.)
[**vızzıklamak**] : (Bayat *Emirdağ –Af.)

vızıklanmak Zevzeklik, gevezelik etmek. (*Bor –Nğ.)

vızıklı Zevzek. (*Bor –Nğ.)

vızıkmak Savuşup gitmek : *Bana da iş buyururlar diye vızıktı gitti.* (*Mersin köyleri –İç.)

vızık vızık (I) [→ **vız vız** (II)]

vızık vızık (II) [→ **vıcık vıcık**]

vızık vızık etmek Huysuzluk ederek bunaltmak, sıkıştırmak : *Misafirin önünde çocuk beni vızık vızık etti.* (*Ermenek –Kn.)

vızık vızık ötmek Darda, sıkıntıda kalıp, bunalmak : *Parasızlıktan vızık vızık ötüyorum.* (*Merzifon –Ama.)

vızılamak [**vızlamak -1**] Arı, sinek vb. uçarken sürekli vızzz diye ses çıkarmak. (*Bor –Ng.)
[**vızlamak -1**] : (–Ama.; *Maçka ve köyleri –Tr.)

vızıldak [→ **vız vız** (I)]

vızıldamak [**vızlanmak**] **1.** Çocuk, ince ince ağlamaklı ses çıkarmak. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)
[**vızlanmak**] : (–Ada.)
2. Sürekli ağlayıp, bağırmak : *Ali'nin evinde vızıldayıp dururlar.* (Bahçeli *Bor –Ng.) **3.** Söylenmek. (*Çarşamba –Sm.) **4.** Hızla atılan taş ses çıkarmak. (*Bozdoğan –Ay.; *Milâs –Mğ.)

vızıltı İnilti. (Honaz –Dz.)

vızıradak [→ **vızıdak**]

vızırdamak (I) Hızla geçip gitmek : *Otomobiller vızırdıyor.* (–Es. köyleri)

vızırdamak (II) Aralıklarla ince ince ses çıkarmak. (*İskilip –Çr.)

vızırdamak (III) [→ **vazırdamak -1**]

vızırdayık (I) [**vızvırık, vizvirik**] Topaç. (–Ks.; *Boyabat –Sn.)
[**vızvırık**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)
[**vizvirik**] : (*Gemerek –Sv.)

vızırdayık (II) Sızıltılı, ince, tedirgin edici bir sesle, sürekli ağlayan. (*İskilip –Çr.)

vızırıdak [→ **vızıdak**]

vızırtdak İnce sesle, birdenbire (yellenme için). (*Düzce –Bo.)

vızırtı **1.** Boş söz. (*Düzce –Bo.; *Merzifon –Ama.; Çakallı –Ada.) **2.** Değersiz önemsiz (iş, nesne vb. için). (*Düzce –Bo.; *Merzifon –Ama.)

vızik [→ **vızzık** (I) **-1**]

vızka Domuz yavrusu. (Rumkuş –Ada.)

vızlağan [**vozildek**] Kunduz böceği. (–Ky.)
[**vozildek**] : (*Kandıra –Kc.)

vızlak Ağustos böceği. (Karabüzey *Araç –Ks.)

vızlamak **1.** [→ **vızılamak**] **2.** Kurşun, atılınca ses çıkarmak. (*Kilis –Gaz.)

vızlanmak [→ **vızıldamak -1**]

vızmak [→ **vıcımak**]

vızvırık [→ **vızırdayık** (I)]

vız vız (I) [**vızıldak**] Bir düğmenin iki deliğinden iplik geçirip, esnete esnete döndürülerek oynanan bir oyun. (*Kandıra –Kc.; *Bartın –Zn.; *Arapkir –Ml.; *Gürün –Sv.; *Ermenek –Kn.)
[**vızıldak**] : (–Brs.)

vız vız (II) [**vızık vızık** (I)] Ağlamaklı, tedirgin edici bir sesle (çocuk için). (Oğuz *Acıpayam –Dz.; Tokat –Es.; *İskilip –Çr.; –Sn.; *Çarşamba –Sm.; Anaçlı *Ardanuç –Ar.)
[**vızık vızık** (I)] : (*Kandıra –Kc.)

vız vız (III) Bakla büyüklüğünde, yeşil renkli bir böcek. (Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri, *Reyhanlı, *Antakya –Hat.)

vız vız (IV) El matkabı. (–Ama.)

vız vız (V) Çabuk çabuk. (*Merzifon –Ama.)

vız vıza Vara yoğa ağlama (çocuk için). (*Erciş –Vn.)

vız vız böceği Ekinler arasında bulunan bir böcek. (Karaözü *Gemerek –Sv.)

vızzadak [→ **vızıdak**]

vızzık (I) [**vızık** (I), **vızik, vızzik, vizik** (III) **-1, 2**] **1.** Sivrisinek. (–Ezm.; Cenciğe, –Ezc.; *Kilis –Gaz.)
[**vızık** (I)] : (–Brs.; –Bo.; –Sv.)
[**vızik**] : (–Ezm.)
[**vızzik**] : (Cenciğe –Ezc.)
[**vizik** (III) **-1**] : (–Ezm.; *Tercan –Ezc.; Babik *Pütürge –Ml.)
2. Tatarcık. (–Ezm.)
[**vizik** (III) **-2**] : (–Ezm.; –Ezc.)

vızzık (II) [**vızık** (III)] Sigara artığı, izmarit. (*Afşin –Mr.; *Saimbeyli –Ada.)
[**vızık** (III)] : (Bakırdağı *Develi, Aşağı Pınar –Ky.)

vızzık (III) Kağnıda okun boyunduruğa bağlandığı yer. (Köse *Kelkit –Gm.; *Tercan –Ezc.)

vızzık (IV) Yaramaz, kötü. (*Bergama –İz.)

vızzık (V) Tuzağa yakalanan köpeğin çıkardığı ses. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.)

vızzıklamak [→ **vızıklamak**]

vızzık vızzık 1. Korkuyla, bucak bucak (kaçma için). (*Ermenek –Kn.)
2. Acı acı (bağırma için). (*Acıpayam –Dz.)

vızzık vızzık etmek Korkulu sesler çıkararak oraya buraya kaçışmak. (Bozan –Es.)

vızzik [→ **vızzık** (I) **-1**]

vi [→ **vili**]

vicāh Alay ederken kullanılan bir ünlem : *Vicāh n'adan de kibarsın ya!* (–Gaz.)

vicik Kuyruksallayan kuşu. (İncekum *Silifke –İç.)

vicimek [→ **vıcımak**]

vicirti Kuş yavrularının çıkardığı ses. (Yukarı Kale *Koyulhisar, *Hafik –Sv.)

viçirdek Şen, hoş, tatlı konuşan (çocuk için). (Dede *Çal –Dz.)

vide (I) Vida. (İsabey *Çal –Dz.; Peşman *Daday –Ks.)

vide (II) Göz. (*Safranbolu –Zn.)

videli Oynak, hoppa. (İsabey *Çal –Dz.)

vidi (I) [**vidik -1, vivi -1, 2**] **1.** Hindi yavrusu. (Bozan –Es.; *Şabanözü –Çkr.; Ağılcık *Çubuk, Gölköy *Kalecik –Ank.)
[**vivi -1**] : (–Brs.; –Bo.)
2. Kaz yavrusu. (–Es.; Ağılak *Çubuk –Ank.)
[**vidik -1**] : (Çeltikçi *Yenişehir –Brs.; Türkbeyli *Mengen, İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Safranbolu –Zn.; Kadasta *Araç –Ks.)
3. Ördek yavrusu. (*Kalecik –Ank.; –Ed.)
[**vivi -2**] : (–Bo.)
4. Tavuk, hindi, ördek, kaz yavrularını çağırmak için kullanılan ünlem. (*Gölpazarı –Bil.)

vidi (II) **1.** Pahasınma, çok bulma bildiren ünlem. (*Ereğli –Kn.)
2. Şaşma bildiren ünlem. (–Krş.)

vidik 1. [→ **vidi** (I) **-2**] **2.** Köpek yavrusu. (Maruf *Kurşunlu –Çkr.; Diphoca *Merzifon –Ama.; Kurusaray *Boyabat köyleri –Sn.)

vidildemek Geveze çocuk, durmaksızın, ince bir sesle baş ağrıtana dek konuşmak. (*Düzce –Bo.)

vidilemek Gizlice duyurmak. (Peşman *Daday –Ks.)

vidilik [**vidil vidil, vidi vidi** (I)] Ufacık. (*Bolvadin –Af.; Diphacı *Merzifon –Ama.)
[**vidil vidil**] : (Diphacı *Merzifon –Ama.)
[**vidi vidi** (I)] : (*Bolvadin –Af.)

vidil vidil [→ **vidilik**]

vidi vidi (I) [→ **vidilik**]

vidi vidi (II) Ara vermeden, arsız arsız konuşma. (*Düzce –Bo.)

vidi vidi (III) Titiz biçimde (inceleme yapma). (*Çarşamba –Sm.)

vidi vidi yemek Her kusurun üstünde durup, karşısındakini üzmek. (*Ünye –Or.)

vidi viran Dağınık, bakımsız. (Denizabat –Mğ.)

vid vid [→ **vıdı vıdı -1**]

vidvid Atmaca. (–Sv.)

vih [→ **vili**]

vik vik Hindi çağırma ünlemi. (Işıklı *Çivril –Dz.)

vikvikviyan Baykuş. (*Düzce –Bo.)

vili [**veh, velli, vı, vıh, vıy, vi, vih, vilih, viliy, viri, virik** (I), **viriy, viş, viy**] Üzüntü, şaşma bildiren ünlem. (–Af.; Gömen *Uluborlu, *Yalvaç –Isp.; –Brd.; –Ba.; –Ks.; *Antakya –Hat.; *Şarkışla –Sv.; –Yz.; *Bor –Nğ.; –Krş.; –Kn. ilçe ve köyleri)
[**veh**] : (Hasanoğlan –Ank.)
[**velli**] : (Ayaslar *Ilgın –Kn.)
[**vı**] : (Bayadı –Or.; Karaözü *Gemerek –Sv.)
[**vıh**] : (–Çr.; *Merzifon –Ama.; –Yz.; –Ank.)
[**vıy**] : (–Ezm.; –Yz.)
[**vi**] : (Armutlu *Gemlik –Brs.)
[**vih**] : (Hasanoğlan –Ank.; Eğirler –Kn.)
[**vilih**] : (–Isp.)
[**viliy**] : (*Antakya –Hat.)
[**viri**] : (İshaklı *Bolvadin –Af.; –Isp. ilçe ve köyleri; Gönen, Çerçin –Brd.; Homa *Çivril –Dz.; Aziziye *Kuşadası –Ay.; *Boyabat –Sn.; Şalcı *Şavşat –Ar.; –Kn.)
[**virik** (I)] : (*Boyabat –Sn.)
[**viriy**] : (*Boyabat –Sn.)
[**viş**] : (–Ezm.; –Ur.)
[**viy**] : (*Uluborlu –Isp.; –Ezm.)

vilih [→ **vili**]

vili vili Küçük. (–Bo.)

viliy [→ **vili**]

vilvili Kaval. (Kızılköy –To.)

vingil vingil [→ **vığıl vığıl** (I) **-1**]

vinvin böceği Cırcır böceği. (Keşanuz –Ank.)

vinzo Sığırları tedirgin eden iri bir sinek. (*Maçka ve köyleri –Tr.)

viranguşu Baykuş. (Sökün *Silifke –İç.)

viranlamak [**veranlamak**] Yıkılmaya yüz tutmak. (–Nğ.)
[**veranlamak**] : (–Nğ.)

vird Kuruntu. (*Tirebolu –Gr.)

virdetmek Kuruntulanmak, içten içe üzülmek. (*Tirebolu –Gr.)

virdim bunda Hızlı ve art arda vurdum : *Virdim bunda zopayı gan çıkmaz yirlerine!* (*Bor –Nğ.)

vire Hiç durmadan, art arda. (*Boyabat –Sn.)

virecek Borç. (*Bor –Nğ.)

virecekli Borçlu. (*Bor –Nğ.)

vireke vireke [→ **vırrık vırrık**]

vir eliñi Ver elini : "*Vir eliñi Adana didik dölendik!* (*Bor –Nğ.)

viresi Vermek isteği : *–Nasıl, virecek misiñ? –Hiç viresim yok!* (*Bor –Nğ.)

virgi Doğuştan iyi nitelik : *Gözel söz söylemek ona virgidir.* (*Bor –Ng.)

virgili (I) [→ **vergili** (I)]

virgili (II) [→ **vergili** (II)]

viri [→ **vili**]

virik (I) [→ **vili**]

virik (II) Sürgün, ishal. (–Ml.; –Ur.)

virik (III) Arıkuşu. (Yenice –Mğ.)

virile galmak Çok bitmek, bol bol yetişmek : *Meyvalar virile galmış.* (*Bor –Ng.)

virim Verim. (*Bor –Ng.)

virimcil Vermeye gönüllü. (*Bor –Ng.)

virimsemek Vermeye gönlü olmak. (*Bor –Ng.)

virip veriştirmek Verip veriştirmek, ağzına geleni söylemek. (*Bor –Ng.)

vir itmek Vurmak, söğmek, doldurmak, atmak vb. eylemleri art arda, birden, bol olarak yapmak. (*Bor –Ng.)

viriy [→ **vili**]

virkit Çatıda kullanılan ağaçlar. (Yavuz *Şavşat –Ar.)

virmek Vermek. (*Kavak, –Sm.; Hasanoğlan –Ank.; *Bor –Ng.; Tekir *Silifke –İç.)

virni Sabanın eğri oku. (Ciritdüzü *Şavşat –Ar.)

virtli **1.** Titiz : *Fatma pek virtli, herşeyi tam yapacağım diye didiniyor.* (*Emet –Kü.) **2.** Kuşkucu : *Hatice virtlidir; yanında konuşulmaz.* (*Emet –Kü.)

viryansın itmek Hiç düşünmeden, bol bol harcayıp tüketmek, acımadan yok etmek : *Babasından galan bütün varlığını viryansın itti.* (*Bor –Ng.)

viş [→ **vili**]

vişek [→ **vişşek -1**]

viş etmek Köpeği kışkırtmak. (Karkıncık *Artova –To.)

vişşek [**vişek**] **1.** Yayık. (*Afşin ve köyleri –Mr.)

[**vişek**] : (Çepni *Gemerek –Sv.) **2.** Yayığın başı. (Türkmen *Bünyan –Ky.) **3.** Yayık kolu. (Türkmen *Serik –Ant.)

vit vit (I) Kaz, ördek, hindi çağırma ünlemi. (*Kurşunlu –Çkr.; Ağaeli –Ank.; *Bor –Ng.; *Ereğli, –Kn.; Rumeli göçmenleri –İst.)

vit vit (II) Çabuk çabuk. (*Merzifon köyleri –Ama.)

vit vit (III) [→ **vıdı vıdı -1**]

vivi **1.** [→ **vidi** (I) **-1**] **2.** [→ **vidi** (I) **-3**]

viy [→ **vili**]

vizelek Sığıra dadanan bir sinek. (*Boyabat –Sn.)

vizik (I) [**vizzik** (I)] Güvercin palazı. (–Bo.; *Merzifon ve köyleri –Ama.)

[**vizzik** (I)] : (–Çkr.)

vizik (II) Sabanda, toprağı derin kazmaya engel olan ağaç çivi. (Beybağı, Karkıncık *Artova –To.; *Kemaliye –Ezc.; Türkmen *Bünyan –Ky.)

vizik (III) **1.** [→ **vızzık** (I) **-1**] **2.** [→ **vızzık** (I) **-2**]

vizilemek Hastalık nedeniyle sesi cansız çıkmak. (–Kıbrıs)

vizilik ağacı Sabanı oka bağlayan ağaç. (Vazıldan *Divriği –Sv.)

vizir Günah karşılığı ceza : *Vizirini gendi çekecek, saña ne.* (Köşker –Krş.; *Bor –Ng.)

vizir vizir Hızlı hızlı, topluca (bit, böcek vb. yürümesi için). (*Merzifon –Ama.)

vizka Domuz yavrusu. (Rumkuş–Ada.)

vizremek Durmaksızın kıpırdanmak. (*Bodrum –Mğ.)

vizvirik [→ **vızırdayık** (I)]
viz viz İdare lambası. (Etimesgut –Ank.)
vizzik (I) [→ **vizik** (I)]
vizzik (II) Çocukları güldürmek, kızdırmak için kullanılan ünlem. (Ekse *Çal –Dz.)
vō (I) [→ **vōh**]
vō (II) [**vov**] Üzüntü, şaşkınlık ünlemi. (Osmancık –Çr.; Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)
[**vov**] : (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)
voa Baba. (Tekkekebir *Ereğli –Zn.)
vodurdamaḫ, vodurdamak [**vodurdanmak**] Homurdanmak. (Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**vodurdanmak**] : (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; –Çkl.; *Gemerek –Sv.)
vodurdanmak [→ **vodurdamaḫ, vodurdamak**]
vōh [**veha, vō** (I), **vōha, vōhah**] Koşum hayvanlarını durdurma ünlemi. (*Kandıra –Kc.)
[**veha**] : (Elecik –Ank.)
[**vō** (I)] : (–Bo.)
[**vōha**] : (*Kandıra –Kc.; Sarımbey –Çr.; *Kelkit –Gm.)
[**vōhah**] : (*Düzce –Bo.)
vōha [→ **vōh**]
vōhah [→ **vōh**]
vol Bel denilen gereçle iki, üç, dört kişilik bölüklerle, tarlanın aktarılması. (–Tr. köyleri)
volā etmek Kabuğunu soymak. (*Maçka –Tr.)
volan Adam sende. (*Kavak –Sm.)
volar Belle kaldırılan büyük toprak parçası, kesek. (–Tr. köyleri)
volatmak Toprağı bellemek. (–Tr. köyleri)
voliv Başkasına sezdirmeden zararına davranarak, kendine kazanç sağlamak : *Aklınca voliv çeviriyor.* (*Maçka köyleri –Tr.)
voltan 1. Delik çarığa boydan boya konan gön parçası. (*Kargı –Ks.) 2. Çapulada, saya ile köseleyi birbirine tutturan dikiş. (*Ünye –Or.)
voruk Yaşlı kadın. (Karaözü *Gemerek –Sv.)
vov [→ **vō** (II)]
vovola Çocuk dilinde yumurta. (*Maçka –Tr.)
voy Vay : *Voy meret voy!* (–Dz.; *Bor –Nğ.)
voybu Eyvah. (*Akseki –Ant.)
voyn Hey, ulan. (Bağyaka *Finike –Ant.; Kımık *Fethiye –Mğ.)
voyş olmak Sağa, sola dönüş yapmak (öküz vb. için). (Balıklı *Şavşat –Ar.)
voz Tarladan tahıl getirmek için arabanın üstüne konulan parmaklıklı, ağaçtan bir gereç. (–Kr.)
vozana Vızıldayan yeşil böcek. (Kurtahmetli *Çarşamba –Sm.)
vozdirek Engerek. (*Kandıra –Kc.)
vozildek [→ **vızlağan**]
vozūrtdak Çok kalın, gürültülü bir sesle, birdenbire (yellenme için). (*Bor –Nğ.)
vozvozu İlkbaharın sonunda çıkarak, bir ay kadar yaşayan bir böcek. (*Darende –Ml.)
vucuttan düşmek Zayıflamak. (*Bor –Nğ.)
vul Kül. (Yavaşak *Yıldızeli –Sv.)
vula Hey, hişt. (*Erciş –Vn.)
vulan Ulan. (*Erciş –Vn.)

vur Sersem, aptal. (Kerkük)

vuran ağacı Tavan silmekte kullanılan, ucuna bez takılmış uzun sopa. (*Sille –Kn.)

vuranak 1. Vurma yeterliği : *Çivteniñ vuranağı az.* (İncekum *Silifke–İç.) 2. Vuruş. (İncekum *Silifke –İç.)

vurasıya Vurmak amacıyla, vurmak için. (*Düzce –Bo.)

vuravur Toplu döğüş. (*Maçka –Tr.)

vurçi Domuz kılından yapılmış, kendir fırçası. (Gündoğdu –Rz.)

vurduğunu düşürür Giriştiği işte, üstün başarı gösterir. (*Bor –Ng̃.)

vurgu (I) Yara, bere üstüne konulan kocakarı ilacı. (Yukarı Seyit *Çal, –Dz.; –Mn. ve çevresi; *Nizip –Gaz.; *Gürün –Sv.; –Ky.)

vurgu (II) Ağaç delmede kullanılan gereç. (Buhuya *Hafik –Sv.)

vurgu (III) Kadınların feslerine taktıkları gümüş takı. (*Ermenek –Kn.)

vurgu (IV) Dudak boyası. (*Şavşat köyleri –Ar.)

vurgun (I) [**vuruk** (I) **-1**] **1.** Büyüyüp gelişememiş. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Kandıra –Kc.; –Tr.; *Bor –Ng̃.)

[**vuruk** (I) **-1**] **:** (Fili *Biga –Çkl.; –Ks.; *Ünye –Or.; *Bayburt –Gm.; Hacıilyas *Koyulhisar, Yeniköy *Hafik –Sv.)

2. Nazar değdiği, çarpıldığı sanılan algın, güçsüz kişi. (*Nizip –Gaz.; *Bor –Ng̃.; Kayarak *Saimbeyli –Ada.) **3.** Dalgıca, su altında gelen inme. (Bozburun *Marmaris –Mğ.) **4.** Zatülcemp. (*Mut ve köyleri, –İç.)

vurgun (II) [**vurğun arabası**] Büyük, iki ya da daha fazla at koşulmuş araba. (*Kargı –Ks.; *İskilip –Çr.; *Merzifon –Ama.; –Tr. ilçe ve köyleri; –Ezm.; –El.; –Ml.; –Sv.)

[**vurğun arabası**] **:** (–Eze.)

vurgun (III) Su arkının, başka bir yerden çıkan sızıntısı. (Önsen –Mr.)

vurgun vurmak Çok balık tutmak. (*Mudanya –Brs.)

vurğun arabası [→ **vurgun** (II)]

vurğun olmak Âşık olmak. (Koyundere *Ahıska –Kr.)

vurkun Vurgun. (*Erciş –Vn.)

vurmak **1.** Denk getirmek : *Tam üstüne vurmuşum.* (*Bor –Ng̃.) **2.** Yönelmek, sapmak (genellikle yokuş için). (*Bor –Ng̃.) **3.** Koymak: *Yemeği ataşa vur.* (*Afşin –Mr.; İncekum *Silifke –İç.) **4.** Yüklemek. (İncekum *Silifke –İç.)

vurma tutma Şap hastalığı. (–Vn.)

vurturpan etmek Parayı sorumsuzca harcamak, eşyayı hor kullanmak. (*Bigadiç –Ba.)

vurucu Azrail. (Çamköy *Gölhisar –Brd.)

vurucu kuş Yırtıcı kuş. (Çimşit *Balâ –Ank.)

vurucular vurasıca Kötü bir ölümle ölesice (ilenç). (Sofular *Eğridir –Isp.)

vuruk (I) **1.** [→ **vurgun** (I) **-1**] **2.** Hastalanacak gibi. (*Maçka ve köyleri –Tr.) **3.** Vurulmuş. (İsabeyli *Nazilli –Ay.)

vuruk (II) Yara, ezik. (–Tr. ilçe ve köyleri)

vurulmak (I) Hastalanma belirtisi göstermek. (–Tr.)

vurulmak (II) Yanmak, çok üzülmek. (Dallıca *Nazilli –Ay.)

vurunmak (I) Giyinmek. (–Gaz.)

vurunmak (II) Vurma işini kendi üstünde uygulamak, uygulatmak. (iğne, sülük, yakı vb.). (*Bor –Nğ.)

vurup öldüren Büyük fırtına. (–Ant.)

vuruşgu Düşmanla çarpışma. (–Es.)

vuruşmak (I) **1.** Boynuzlu iki hayvan çarpışmak, toslaşmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; Dallıca *Nazilli –Ay.; –Brs.; Bozan –Es.; İbik *İskilip –Çr.; *Maçka ve çevresi –Tr.; Tütünlü *Ardanuç –Ar.; Cenciğe –Ezc.; Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu, *Şarkışla –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Milâs –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk. ve çevresi) **2.** Sözle kavga etmek. (–Tr. köyleri)

vuruşmak (II) Alımcıl olmak, pazarlık etmek. (–Tr. köyleri; Yoncalı *Şavşat –Ar.)

vuruş olmak Dövüşmek. (Yenice *Tarsus –İç.)

vuruşturmak 1. Oyunda berabere kalındığında, son bir oyunla yeneni seçmek. (–Tr.) **2.** Karşılaştırıp, ölçüştürmek : *Vuruşturalım bakalım, hangımızın saati daha güzel.* (*Bor –Nğ.)

vustuvıcırık [→ **vıstıvıcırık**]

vuş [→ **vaş -1**]

vuşşen Yazık, vah vah! (Yavuz *Şavşat –Ar.)

vüy Korku bildirir ünlem. (Taşlıdere –Rz.)

Y

ya (I) [→ **yaa**]

ya (II) Evet. (–Kr.; Kocabey *Şavşat –Ar.; –Ky.; –Nğ.)

yā Yağ. (İsabey *Çal –Dz.; Hasanoğlan –Ank.; –Nğ.)

yaa [**ya** (I), **yaah**] Hayır, olmaz. (*Bolvadin, *Dinar köyleri –Af.; Yılanlı *Eğridir –Isp.; Karamanlı *Tefenni, Kozluca –Brd.; Oğuz *Acıpayam, Yukarı Seyit *Çal, Çıkrıkçı, Karaköy, Bereketli *Tavas –Dz.; Şehköy, *Bozdoğan –Ay.; –Mn. ve çevresi; *Torbalı –İz.; *Emet –Kü.; Bayadı –Or.; *Maçka köyleri –Tr.; *Şavşat –Ar.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Kn.; *Silifke –İç.; *Milâs –Mğ.)

[**ya** (I)] : (Çöplü *Çivril –Dz.; Fili *Biga –Çkl.; Tokat –Es.; –Bo.; –Sm.; *Maçka ve çevresi –Tr.; Cenciğe –Ezc.; *Arapkir –Ml.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; İncekum *Silifke –İç.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yaah**] : (*Kıbrısçık, İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yaah [→ **yaa**]

yaalık [→ **yağlıḫ, yağlık**]

yaan [→ **yağarını**]

yaappaa Çiftçilerin giydikleri, çizmeye benzer konçlu ayakkabı. (Durak –Ada.)

yaar Yararlı, yardımcı : *Oğullarımıñ hiç biri baña yaar değil.* (*Bor –Nğ.)

yaarık Üstünde odun kesilen kütük. (Ceylân *Lüleburgaz –Krk.)

yaarnı [→ **yağarnı**]

yaazı [→ **yazı** (I) **-1**]

yaazı kedisi Kırda yaşayan, yabanılaşmış kedi, yaban kedisi. (*Bor –Nğ.)

yaazı yaban Pek geniş, ıssız kır, düz ova. (*Bor –Nğ.)

yaba Tınazı savurmaya yarayan tahtadan yapılmış büyük çatal.(–Brd.; Yazırlı *Nazilli –Ay.; *Susurluk –Ba.; –Ks. ve çevresi; *Zile ve köyleri –To.; Uluşiran *Şiran –Gm.; Limanköy *Çayeli –Rz.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; *Iğdır –Kr.; Telin *Gürün –Sv.; *Bor –Nğ.)

yabaaltı 1. [→ **yabaltı -1**] 2. [→ **yabaltı -2**]

yababacak Düztaban. (*Çarşamba –Sm.)

yabacılık Irgatlık, rençperlik. (Hurma *Silifke –İç.)

yabadır [→ **yabaltı -1**]

yabagaşuḫ [→ **yabakaşık**]

yabakaşık [**yabagaşuḫ**] Tahta kaşık. (Balçova –İz.)

[**yabagaşuḫ**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yabalak Güzel. (Adiller *Ermenek –Kn.)

yabakulak [**yabır -2**] Büyük, biçimsiz kulaklı kişi. (–Ama.; Heris *Artova –To.; *Gemerek –Sv.)

[**yabır -2**] : (Yukarı Dinek *Şarkikaraağaç –Isp.)

yabalamak Döven sürüldükten sonra, ürünü yabayla aktarmak. (İğdecik –Isp.)

yabalı (I) Ayağı tüylerle süslü olan tavuk ve güvercin. (–Bo.)

yabalı (II) Tutumsuz. (Fariske *Ermenek –Kn.)

yabaltı [**yabaaltı -1, 2; yabadır, yabantı**] **1.** Büyük yaba. (*Bolvadin –Af.; Aliköy –Isp.; Pazaraydan *Bucak, Başpınar, Karamanlı *Tefenni, Salda *Yeşilova –Brd.; Çöplü *Çivril, Ekse *Çal –Dz.; *Zile ve köyleri –To.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.)

[**yabaaltı -1**] **:** (–Isp. ve çevresi; Çerçin –Brd.; –Dz. köyleri; Dişli –Yz.)

[**yabadır**] **:** (Bereketli *Tavas –Dz.; Selimşıhlar –Mn.)

[**yabantı**] **:** (Karaözü *Gemerek –Sv.; Himmetdede, İsgöbü, *Bünyan, Erkilet *Pınarbaşı –Ky.)

2. Harman sonu, yelin götüremediği saman. (*Zile –To.; –Yz.)

[**yabaaltı -2**] **:** (Bağıllı, Anamos, *Eğridir –Isp.)

yaban (I) **1.** Dışarı, uzak yer, gurbet. (–Isp. ilçe ve köyleri; Başpınar *Tefenni, Çerçin, –Brd.; *Buldan, Yukarı Seyit *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; *Bergama –İz.; Susurluk, Yeniköy –Ba.; –Brs.; Tokat, *Sivrihisar –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Akyazı ve çevresi –Sk.; *Taşköprü, *Daday –Ks.; Olukyanı *Sungurlu, Bayat *İskilip, –Çr.; Kapıkaya, *Taşova, *Merzifon köyleri –Ama.; *Kavak –Sm.; Danışman *Fatsa –Or.; *Alucra, *Şebinkarahisar, Nefsiköseli *Görele –Gr.; –Tr. köyleri; Uluşiran *Şiran –Gm.; Şalcı *Şavşat –Ar.; –Kr.; Cenciğe –Ezc.; Harput –El.; *Arapkir, *Kemaliye –Ml.; *Nizip –Gaz.; *Afşin –Mr.; *Antakya –Hat.; Hacılyas*Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Çanıllı *Ayaş, Şıhlar *Kızılcahamam, Ahırlı, Hasanoğlan –Ank.; Epçe *Develi, Türkmen *Bünyan –Ky.; Bahçeli *Bor, –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Kadirli –Ada.; Güvere, Ovacık *Silifke, *Mut köyleri –İç.; Andifli *Kaş –Ant.; *Milâs, *Marmaris –Mğ.) **2.** Tarla, kır. (*Kuşadası –İz.; *Nizip –Gaz.; Vazıldan *Divriği, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Ank.)

yaban (II) **1.** Evine bağlı olmayan adam. (Dallıca *Nazilli –Ay.; –Brs.) **2.** Yabancı. (*Düzce –Bo.; Ovacık *Silifke –İç.) **3.** Kaba, yabanıl. (*Düzce –Bo.)

yabana atmak Önem vermemek. (*Bozdoğan –Ay.; –Nğ.; –Kıbrıs)

yabana gitmek (I) Başka yere, başka köye, uzağa gitmek. (*Dinar –Af.; –Isp. ilçe ve köyleri; Başpınar *Tefenni, Salda *Yeşilova, Çerçin –Brd.; Darıveren, Çöplü *Çivril –Dz.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; Kilimli –Zn.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; Danışman *Fatsa –Or.; Nefsiköseli *Görele –Gr.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; Yayladağı *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar,*Gürün –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

yabana gitmek (II) Boşa gitmek: *Sana harcadığım paralar hep yabana gitti.* (*Dinar –Af.; *Yalvaç, Yukarı Dinek *Şarkikaraağaç –Isp.; –Brd.; Darıveren, Çöplü *Çivril –Dz.; Dallıca *Nazilli, Ey-

mir *Bozdoğan –Ay.; Kaklıç*Menemen –İz.; *Alaşehir –Mn.; Fili *Biga –Çkl.; Tokat –Es.; *Çarşamba –Sm.; –Rz. köyleri; Yaylacık *Ardanuç –Ar.; –Kr.; *Antakya –Hat.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Güzelsu *Akseki –Ant.; *Milâs, *Bodrum –Mğ.)

yabanağacı Akasya. (*Tire –İz.)

yaban ağası Beceriksiz, hantal. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.)

yaban armağanı Yabancıya verilebilecek, çıkarılabilecek, iyi, güzel şey. (Tokat –Es.)

yabanarmudu **1.** Ahlat. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Fili *Biga –Çkl.;*Maçka –Tr.; Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.) **2.** Yazın yetişen uzunca, sarı renkli bir armut çeşidi. (–Gm.; Gare *Ardeşen,–Rz.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.)

yabanbacı Baklagillerden bir bitki. (*Hafik –Sv.)

yabancıl [→ **yabanlı**]

yabancılamak [**yabansamak**] Yabancı tutmak, yabancı saymak. (–Ml.)
[**yabansamak**] : (–Ks.)

yabancısımak Kendini yabancı saymak, çekingenlik göstermek. (*Silifke –İç.)

yabandarısı Semer otu da denilen bir çeşit kamış. (*Lâpseki –Çkl.)

yabanerügü Yabaneriği. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yabangazı [→ **yabankazı**]

yabanı Yabanıl. (–Rz.; Uluşiran *Şiran –Gm.; Fariske *Ermenek –Kn.)

yabani Kurt, domuz, ayı gibi yabanıl hayvan. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

yabanikimyon Karaman kimyonu, Zygophyllum, Fabago Zygophyllaceae. (–İst.)

yabanimerdin Ausjarotu, Arasum Aristolachiaceae. (–Brs.)

yabanipancar Tazeyken kavrulup yemek yapılan bir bitki. (Hasanoğlan –Ank.)

yabanisinameki Colutea, Arborescens Leguminosae. (–Brs.; –İst.)

yabankazı [**yabangazı**] **1.** Göllerde yabanıl olarak yaşayan, avlanan bir kaz çeşidi. (Kumdanlı *Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; *Tire –İz.; –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; *Maçka –Tr.; *Şavşat –Ar.; Maksutlu *Şarkışla, Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.; *Milâs –Mğ.)
[**yabangazı**] : (–Çr.; Uluşiran *Şiran –Gm.)
2. Aptal. (*Tire –İz.)

yabankeçisi Geyik. (*Şavşat köyleri –Ar.)

yabanlı [**yabancıl**] Yabancı, göçmen. (–Ank.; –Nğ.)
[**yabancıl**] : (Bölceağaç *Manyas –Ba.)

yabanlık El içinde, özel günlerde giyilen giysi, pabuç. (–Mn. ve çevresi; *Susurluk –Ba.; *Mudanya ve çevresi –Brs.; Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; –Çr.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; Kuzköy *Akkuş –Or.; *Kilis, –Gaz.; *Gürün –Sv.; Güzelsu *Akseki –Ant.; *Lüleburgaz –Krk.)

yabansamak [→ **yabancılamak**]

yabansamırsağı [→ **yabansoğanı**]

yabansoğanı [**yabansamırsağı**] Peynire de konulan, sarmısak tadında bir

ot. (*Çarşamba –Sm.; –Ağ.; Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.)

[**yabansamırsağı**] : (*Antakya –Hat.)

yabantavuğu 1. Yabankekliği. (*Maçka ve köyleri –Tr.; Güneyce –Rz.) **2.** Çulluk. (Gare *Ardeşen, –Rz.) **3.** Yaban ördeği çeşidinden bir kuş. (*Lâpseki –Çkl.; Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.) **4.** Yabanıl güvercin. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.) **5.** Sülün. (*Çarşamba –Sm.)

yabantezeği Kırlarda kurumuş tezek. (Tokat –Es.; Karacadır, Bülbülân *Ardanuç –Ar.; –Kr.; –Ezc.; –Ezm.; *Ağın –El.; –Gaz.; *Afşin ve köyleri –Mr.; Maksutlu *Şarkışla, *Gemerek, Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.; Nize –Ky.; –Nğ.)

yabantı [→ **yabaltı -1**]

yabarmak Göndermek. (–Tr.)

yaba vaktı Harman zamanı. (*Bor –Nğ.)

yabı [**yabi**] **1.** İğdiş edilmiş at. (Şahıncılar, Cedere *Arpaçay –Kr.; *Taşlıçay –Ağ.)

[**yabi**] : (*Şavşat köyleri –Ar.)

2. Aygır. (Lori –Gm.) **3.** Küçük, zayıf, güçsüz at. (*Iğdır –Kr.)

yabık [**yabır -1, yabız** (I), **yabu -1, yabuç -1**] Boynuzu geriye doğru düz olan hayvan. (–İst.; Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.)

[**yabır -1**] : (*Çarşamba –Sm.; *Bor –Nğ.; Şahviran *Kadınhamı –Kn.)

[**yabız** (I)] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

[**yabu -1**]: (*Merzifon köyleri –Ama.)

[**yabuç -1**]: (Ortalık *Ayancık –Sn.; *Vezirköprü –Sm.)

yabıldak [**yabuldak, yapıldak** (V), **yapuldak**] Yalın ayak, yaya (yan sözcüğüyle birlikte kullanılır). (–Çr.; *Bor –Nğ.)

[**yabuldak**] : (*İskilip –Çr.; –Gaz.; –Sv.)

[**yapıldak** (V)] : (–Çr.)

[**yapuldak**] : (–Çr.)

yabılgalık Üstü kar tutmuş ağaçlık, çalılık. (Viranköy –Kü.)

yabılgı Ağaç, çalı üstünde biriken kar. (Viranköy –Kü.)

yabır 1. [→ **yabık**] **2.** [→ **yabakulak**]

yabız (I) [→ **yabık**]

yabız (II) [**yabrı** (II)] Zayıf, güçsüz. (*Eğin –Ml.)

[**yabrı** (II)] : (Beyköyü –Isp.)

yabi [→ **yabı**]

yablak [**yablım**] Korkak. (*Tavas –Dz.)

[**yablım**] : (Çukurbağı *Ermenek –Kn.)

yablım [→ **yablak**]

yablımaz Güldürücü, hokkabaz. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

yabrı (I) [**yabu -2**] Düşük ve uzun kulaklı hayvan. (–Çr.; *Gemerek –Sv.; Oymaağaç *Beypazarı –Ank.)

[**yabu -2**]: (*Merzifon köyleri –Ama.)

yabrı (II) [→ **yabız** (II)]

yabu 1. [→ **yabık**] **2.** [→ **yabrı** (I)]

yabuç 1. [→ **yabık**] **2.** Biçimsiz, eğri büğrü. (*Gerede köyleri –Sn.) **3.** Ayakları dışa dönük (insan, hayvan). (Bengü *Bafra –Sm.)

yabuk Kekeme. (Kabalı –Sn.)

yabuklatmak Yaptırmak, diktirmek, yamatmak. (Geriçam *Köyceğiz –Mğ.)

yabuldak [→ **yabıldak**]

yabur (I) Dik kulaklı. (–Sm.)

yabur (II) Kaba, çirkin (kimse). (Karabüzey *Araç –Ks.)

yabur (III) Bağlarda külleme hastalığı. (Karabüzey *Araç –Ks.)

yacandırmak Yıldırmak, korkutmak, ürkütmek : *Kedi eve gelmez oldu, ne yaptınız da yacandırdınız onu?* (–Sn.; *Bor –Nğ.)

yacanmak [**yecanmak**] **1.** Korkmak, ürkmek, çekinmek, sakınmak.(Horu *Dinar –Af.; *Yalvaç, Uluğbey *Senirkent –Isp.; Sarayköy, Darıveren *Acıpayam –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; –Ba.; Epçeler –Brs.; *Tavşanlı –Kü.; *Bor –Nğ.; Yerkesik –Mğ.; Hasköy *Saray, *Hayrabolu –Tk.)

[**yecanmak**] : (*Tavşanlı –Kü.)

2. Utanmak, sıkılmak. (Ömerköy *Bandırma –Ba.; *Bayramiç, Ayvacık, Bergaz *Ezine, Kusköy –Çkl.; Gilevgi *Elmalı –Ant.; Aliköy –Mğ.; Hasköy *Saray –Tk.)

3. Bıkmak, usanmak. (Sebil *Beypazarı –Ank.) **4.** Tiksinmek. (Deveçatağı –Krk.)

yada düşmeyh Akla gelmek, ansımak. (*Iğdır –Kr.)

yada kalmak Yabancı kalmak. (–Nğ.)

yadarlık Arka çıkma. (Bağyaka *Finike –Ant.)

yadarmak Arka çıkmak. (Bağyaka *Finike –Ant.)

yaddaş Unutkan. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

yaddetmek [→ **yadef etmek**]

yadef etmek [**yaddetmek**] Kovmak, yok olmasını söylemek. (Arvallı –Brd.)

[**yaddetmek**] : (–Çr.)

yādes Lades. (*Düzce –Bo.; –Sm.; Uluşiran *Şiran –Gm.; Bayburt *Selim –Kr.)

yādes çekişmek Lades tutuşmak. (–Sm.)

yadey Yan, yön : *Dağ yadeyinde kar başladı.* (*Orhangazi –Brs.)

yadeyn Karşı. (Ağaçhisar *Orhangazi –Brs.)

yadımak [→ **yadırgamaḫ, yadırgamak -1**]

yadımlı Uygun. (Boyalık *Ermenek –Kn.)

yadırgalamak [→ **yadırgamaḫ, yadırgamak -1**]

yadırgamaḫ, yadırgamak [**yadımak, yadırgalamak, yadırgılamak, yadırgımak, yadurgun olmak, yadurğulamak**] **1.** Alışamamak, yabancılık çekmek. (*Yalvaç –Isp.; Yazak *Nazilli –Ay.; *Susurluk –Ba.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; –Kr.; *Bor –Nğ.; *Fethiye –Mğ.)

[**yadımak**] : (*Zara –Sv.)

[**yadırgalamak**] : (–Sm.)

[**yadırgılamak**] : (*Merzifon –Ama.)

[**yadırgımak**]: (*Mersin köyleri–İç.)

[**yadurğulamak**] : (*Merzifon köyleri –Ama.)

2. Yerinden yurdundan soğumak : *Bizim oğlan evden yadırgadı.* (Çanıllı *Ayaş –Ank.)

[**yadurgun olmak**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

3. Gönülden çıkarmak, unutmak. (*Iğdır –Kr.)

yadırgı [**yadırgu, yadırḫı, yadırkı, yadırek, yadurgu**] Yabancı. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; –Mn. ve çevresi; Kurtköy *Altıntaş, Beyce *Simav, –Kü.; *Sivrihisar –Es.; Çıkrık *Mecitözü –Çr.; *İskilip, Küçük İsa *Zile –To.; –Sn.; *Vezirköprü –Sm.; *Kelkit –Gm.; *Nizip,–Gaz.; *Antakya –Hat.; Maksutlu *Şarkışla, *Gürün, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Şabanözü, *Polatlı,

*Haymana, Ahırlı –Ank.; Genezin *Avanos, –Nş.; Köşker –Krş.; Hisarcık *Develi, Afşarlar, *Pınarbaşı, Hamurcu *İncesu –Ky.; *Bor, –Nğ.; *Ereğli –Kn.; İncirlik, İncirgediği *Karaisalı –Ada.; *Mut köyleri, *Mersin, Yenice *Tarsus, Namrun –İç.)

[yadırgu] : (Salman *Akkuş –Or.)

[yadırḫı] : (*Afşin köyleri –Mr.)

[yadırkı] : (*Merzifon köyleri –Ama.; *Afşin ve köyleri –Mr.; Sarıkızlı –Ank.)

[yadrek] : (Bafa *Milâs –Mğ.)

[yadurgu] : (Terzili *Bafra –Sm.; *Zile –To.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yadırgılamak [→ **yadırgamaḫ, yadırgamak -1**]

yadırgımak [→ **yadırgamaḫ, yadırgamak -1**]

yadırgu [→ **yadırgı**]

yadırḫı [→ **yadırgı**]

yadırkı [→ **yadırgı**]

yadlamaḫ Anmak. (Kerkük ve çevresi)

yad olmak 1. Unutulmak. (Tokat –Es.; Maksutlu *Şarkışla, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Köşker –Krş.) **2.** Anılmak. (Ağlı *Küre –Ks.; *İskilip –Çr.)

yadrek [→ **yadırgı**]

yadurgu [→ **yadırgı**]

yadurgun olmak [→ **yadırgamaḫ, yadırgamak -2**]

yadurğulamak [→ **yadırgamaḫ, yadırgamak -1**]

yad yad Yabancı tavuğu kovmak için kullanılan bir ünlem. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yafalamak Pohpohlamak, iyilikle yola getirmek. (Bayat *Emirdağ –Af.)

yafmak Yapmak. (*Ardahan –Kr.)

yafta (I) **1.** Askerlikle ilgili bildirim belgesi. (Bekilli *Çal –Dz.; Uluşiran *Şiran –Gm.; *Serik –Ant.) **2.** Bulaşıcı hastalık için kapıya asılan bildirim belgesi. (*Yerköy –Yz.; –Nğ.) **3.** Etiket. (*Mudanya –Brs.; *Akyazı çevresi –Sk.)

yafta (II) Bir yerin adçekmeyle yapılan bölüşümü ve böyle bölüşülmüş tarla. (Mastat *Karaman –Kn.)

yafta (III) Parça. (*Bor –Nğ.)

yaftı Pusula, kısa mektup. (Kozlar –Dz.)

yaf yaf Durmadan. (–Sv.)

yaf yaf etmek (I) **[yaf yaf itmek] 1.** Bir şeyi çok istemek, aramak : *Görmüyor musun, ağzı yaf yaf ediyor.* (*Nizip –Gaz.; *Mut ve köyleri –İç.)

[yaf yaf itmek] : (*Bor –Nğ.) **2.** Susuzluktan yanmak. (*Bor –Nğ.)

yaf yaf etmek (II) Böbürlenmek.(Namrun *Tarsus –İç.)

yaf yaf etmek (III) Pişman olmak. (Civler *Ermenek –Kn.)

yaf yaf itmek [→ **yaf yaf etmek** (I) **-1**]

yaf yaf yanmak Çok acımak, yüreği yanmak. (*Taşköprü –Ks.; *Ermenek –Kn.)

yagaz [→ **yanaz, yañaz -1**]

yagin Kesinlikle. (*Iğdır –Kr.)

yağa Boş gezen. (*Avanos –Nş.)

yağaç [**yağar** (V)] Yağmurlu. (Zeyve *Söğüt –Bil.)

[yağar (V)] : (–Kr.)

yağada [**yağadı -1, yağaltı, yağar** (III), **yağda, yağır** (III) **-1**] Yağlı kir, yağ lekesi. (*Gelendost, *Eğridir köyleri –Isp.; Bekilli *Çal –Dz.; Alayunt, *Emet –Kü.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.)

[**yağadı -1**] : (Yukarı Seyit *Çal, Kösten, Kızılyer –Dz.; *Bor –Nğ.; *Mut köyleri, *Mersin –İç.)
[**yağaltı**] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.)
[**yağar** (III)] : (–Nğ.)
[**yağda**] : (–Isp.; Başpınar *Tefenni –Brd.; –Brs.; Tokat, *Sivrihisar –Es.; *İskilip –Çr.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Fethiye –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)
[**yağır** (III) **-1**] : (–Af.; –Brd.; –Dz.; Darıveren *Acıpayam –Dz.; İlyasbey *Yarhisar –Bil.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; Hisarcık –Ky.)

yağadar [→ **yağaşlık**]

yağadı 1. [→ **yağada**] **2.** Ter ve tozdan oluşan kir. (Çöplü *Çivril –Dz.)

yağadılanmak Yağ bulaşığı olmak, yağlı kir birikmek. (*Bor –Nğ.)

yağadılı [**yağdılı, yağır** (III) **-2, yağırlı** (II)] **1.** Üstünde yağlı kir bulunan, pis. (*Bor –Nğ.)
[**yağdılı**] : (–Nğ.)
[**yağır** (III) **-2**] : (*Eğridir köyleri –Isp.; *Sivrihisar –Es.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Kn.)
[**yağırlı** (II)] : (*Gelendost –Isp.; –Mn. ve çevresi; Turtul –Tn.; *Taşköprü –Ks.)
2. Yağlı yemek. (*Bolvadin –Af.)

yağadır [→ **yağaşlık**]

yağak Yanak. (–Çr.)

yağal (I) **1.** Yüzü kahverengi olan hayvan. (–Af.; Kasımlar *Eğridir –Isp.; Kabaağaç *Fethiye –Mğ.) **2.** Kulağı sarı hayvan. (Kızılca *Hadım –Kn.)

yağal (II) Yanardöner, parlak kırmızı. (Kızılhisar –Dz.; Köşker –Krş.)

yağal (III) Eğri. (Türmük *Havza, *Vezirköprü –Sm.; *Merzifon –Ama.)

yağalak Ören. (Çökek *Ürgüp –Nş.)

yağalmak Yanılmak, kandırılmak : *Senin sözlerin beni yağalttı; yoksa o tarlayı satmazdım.* (–Ezc.)

yağaltı [→ **yağada**]

yağanak Yığınak. (–Ank.)

yağandırık Kağnıda, boyunduruğu oka tutturan kayış parçası. (Bozhüyük *Göksun –Mr.; Sindel *Develi –Ky.)

yağan etmek Üstüne suç atmak (birinin). (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yağanmak [**yağınmak**] **1.** Yapmayı tasarladığı kötülüğü şurda burda söylemek, atıp tutmak. (*Gelendost, *Eğridir köyleri, Uluğbey *Senirkent –Isp.; Çöplü *Çivril, *Çal, Kızılhisar –Dz.; Burhaniye *Nazilli –Ay.; *Tire –İz.; *Alaşehir –Mn.)
[**yağınmak**] : (*Köyceğiz, *Fethiye –Mğ.; –Ed.; Arabacı, Silistre) **2.** Dalkavukluk yapmak. (Başpınar *Tefenni –Brd.)

yağannı [→ **yağarnı**]

yağar (I) [→ **yağır** (I) **-1**]

yağar (II) [→ **yağır** (IV)]

yağar (III) [→ **yağada**]

yağar (IV) Et tahtası. (–Nğ.)

yağar (V) [→ **yağaç**]

yağar (VI) İki omuz arası. (*Bor –Nğ.)

yağarak Aralık. (*Ünye –Or.)

yağardıç Güzel kokulu, yağlı bir ardıç çeşidi. (*Eğridir köyleri–Isp.; Alan *Çumra, *Ermenek –Kn.; Arslanköy *Mersin –İç.)

yağardıllık [→ **yağaşlık**]

yağarın [→ **yağarnı**]

yağarlı (I) [→ **yağaşlık**]

yağarlı (II) İri gövdeli, geniş göğüslü. (–Sm.)

yağarlık [→ **yağaşlık**]

yağarnı [**yaan, yaarnı, yağannı, yağarın, yağın** (II), **yağınnı, yağır** (II), **yağırnı, yağnı, yağrı, yağrıdal, yağrın, yağrındalı, yağrını, yangırı, yanır, yañır** (II) **-1, yanırlı** (I), **yanrı, yargın** (I), **yargındalı, yarın, yārnı**] Sırt. (Sarımbey, D. Şeyh *Sungurlu –Çr.; Muscalı *Çarşamba –Sm.; *Taşova –Ama.; *Zile, Geyran *Niksar –To.; *Şebinkarahisar, *Alucra –Gr.; –Tr.; –Mr.; *Suşehri, Mudasun, Hacılyas *Koyulhisar, *Gürün –Sv.; –Ank. köyleri; *Bünyan, *Develi –Ky.; *Mucur –Krş.; İncirlik, Şıhlı –Ada.; *Milâs –Mğ.)

[**yaan**] : (–Gaz.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[**yaarnı**] : (Tokat –Es.; *Gemerek, Maksutlu *Şarkışla, Hacılyas, *Koyulhisar –Sv.; *Ereğli –Kn.)

[**yağannı**] : (*Merzifon ve köyleri –Ama.; Genezin *Avanos –Nş.; *İncesu, *Bünyan, *Pınarbaşı –Ky.)

[**yağarın**] : (*Lüleburgaz –Krk.)

[**yağın** (II)] : (*Bozdoğan –Ay.; Haral –Gaz.)

[**yağınnı**] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[**yağır** (II)] : (*Nazilli –Ay.; Yenişehir –Brs.; –Çkr.; *Boyabat –Sn.; Vardar *Bafra –Sm.; –El.; *Bozkır –Kn.)

[**yağırnı**] : (*Gelendost, Yassıören *Senirkent –Isp.; *Sungurlu –Çr.; *Erbaa –To.; Bayadı –Or.; Bandula *Kelkit –Gm.; –Ezm.; Cimin, –Ezc.; Hacılyas *Koyulhisar, *Zara –Sv.; Elecik *Kalecik, *Haymana –Ank.; *Avanos –Nş.; –Kn.)

[**yağnı**] : (*Gerede –Bo.; –Or.; –Gaz.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yağrı**] : (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; Peşman *Daday –Ks.; *Çarşamba –Sm.; –To. ve çevresi; *Ünye –Or.; *Afşin –Mr.; *Polatlı –Ank.; *Bor –Ng.; *Ereğli –Kn.)

[**yağrıdal**] : (Yenişar, Gölkonak *Şarkikaraağaç –Isp.)

[**yağrın**] : (Düğer –Af.; Dağal *Çal –Dz.; Bahadırlı *Bayramiç –Çkl.; Alayunt, Gazelyakup *Tavşanlı –Kü.; Hisarcık *Söğüt –Bil.; *Bor –Ng.; *Ermenek, *Hadım –Kn.; Meydan *Mut, Ferhenk *Anamur –İç.; –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.; *Malkara –Tk.)

[**yağrındalı**] : (*Ermenek –Kn.)

[**yağrını**] : (Çöplü *Çivril –Dz.; Kadışehri *Sorgun –Yz.)

[**yangırı**] : (–Or.)

[**yanır, yañır** (II) **-1**]: (Reşadiye *Gerede –Bo.; –Ks.; *Beypazarı, *Polatlı –Ank.)

[**yanırlı** (I)] : (–Çr.; Kalecik, Etimesgut –Ank.)

[**yanrı**]: (Kocabergos *Erdek –Ba.; –Kc.; –Bo.; *Safranbolu –Zn.; –Ezc.; *Koyulhisar –Sv.)

[**yargın** (I)]: (*Eğridir köyleri –Isp.; Hasanpaşa –Brd.; Kelekçi *Acıpayam, *Tavas, Mollabağ –Dz.; Eymir *Bozdoğan, *Karacasu –Ay.; Balçova *Kuşadası, *Tire –İz.; Gölde *Kula –Mn.; Taşbaşı *Bozkır, Lânus, *Ermenek –Kn.; Hurma *Silifke, Civanyaylağı *Mersin –İç.; *Alanya, Güzelsu *Akseki –Ant.; Yenice –Mğ. ilçe ve köyleri)

[**yargındalı**]: (*Eğridir köyleri –Isp.; *Ermenek –Kn.)

[**yarın**] : (–Uş.; Bölceağaç *Manyas –Ba.)

[**yārnı**] : (Kösten, Honaz –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Kavşıt *Sungurlu –Çr.)

yağarsak Sığırlarda görülen bir hastalık. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.)

yağartı [→ **yağış**]

yağar yeli Kuzeyden esen, yağmur getiren yel. (Keşanuz –Ank.)

yağas [→ **yanaz, yañaz -1**]

yağaş [→ **yağış**]

yağaşak [→ **yağaşlık**]

yağaşı Aşıboya. (–Isp.)

yağaşlık [**yağadar, yağadır, yağardıllık, yağarlı** (I), **yağarlık, yağaşak, yağdarlı, yağdarlık, yağderlik, yağışlık**] Sürekli yağmurlu, yağışlı. (*Eğridir köyleri –Isp.; Gireği –Kü.; Tokat –Es.; *Gürün, Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.; Elecik *Kalecik –Ank.)

[**yağadar**] : (Körküler *Yalvaç, *Gelendost, *Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; Tepeköy *Torbalı –İz.)

[**yağadır**] : (Darıveren, Oğuz *Acıpayam, *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; Burhaniye *Nazilli –Ay.; *Alaşehir –Mn.; *Fethiye –Mğ.)

[**yağardıllık**] : (Zencidere –Ky.)

[**yağarlı** (I)] : (Sarı *Merzifon –Ama.)

[**yağarlık**] : (*Antakya –Hat.)

[**yağaşak**] : (*Mut köyleri –İç.)

[**yağdarlı**] : (Göcek, Kabaağaç *Fethiye –Mğ.)

[**yağdarlık**] : (*Bozdoğan –Ay.; *Milâs –Mğ.)

[**yağderlik**] : (Başköyü –Brd.)

[**yağışlık**] : (*Mudurnu –Bo.; –Ezc.)

yağa yatmak Rahat etmek. (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

yağaz [→ **yanaz, yañaz -1**]

yağazına Tersine. (Güveççi, Aziziye –Af.)

yağazlık [→ **yañazlık**]

yağ bağlamaḫ, yağ bağlamak Şişmanlamak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Kr.)

yağbal Sıkı ilişki, aşırı dostluk. (*Maçka –Tr.)

yağbez Elbezi. (Romanya göçmenleri –İst.)

yağcı Dalkavuk. (–Gaz.)

yağcıpelidi Ağaçlar üstünde baharda görülen ve yenilebilen sarımtırak, tatlı bir nesne, kudrethelvası. (–Ama.)

yağçalaşmak Şakalaşmak : *Ali, sabahtanberi yağçalaştığınız yeter.* (*Osmaniye köyleri –Ada.)

yağda [→ **yağada**]

yağdaç Lamba. (*Anamur köyleri –İç.; Başkumak *Manavgat –Ant.)

yağdalı [**yağdallı, yağtılı**] **1.** Tiftik ve yapağının yağlı, kirli durumu. (Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.)

[**yağdallı**] : (–Ks.; –Çkr.; –Ank.)

[**yağtılı**] : (Çukurcalı, İshaklı *Bolvadin –Af.)

2. Pis, yağlı. (Çıkrık *Mecitözü, *İskilip –Çr.)

yağdallı [→ **yağdalı -1**]

yağdan 1. Makina ve silâh yağlamakta kullanılan yağ akıtma kabı, yağdanlık. (*Sivrihisar, Tokat –Es.; *Maçka –Tr.; Erkinis *Yusufeli, Yavuz *Şavşat –Ar.; –Kr.; Cenciğe –Ezc.) **2.** Yağ çömleği. (Genezin *Avanos –Nş.) **3.** Maşrapa. (–Gm.)

yağdanlık (I) Çok kirli. (*Bünyan –Ky.; *Bor –Nğ.)

yağdanlık (II) [**yağlık** (II)] Yağ koymakta kullanılan kap. (Hadım *Çal –Dz.)
[**yağlık** (II)] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yağdarlı [→ **yağaşlık**]

yağdarlık [→ **yağaşlık**]

yağderlik [→ **yağaşlık**]

yağdığan [**yağ dığanı**] Yağ tavası. (Kırca *Bolvadin –Af.)
[**yağ dığanı**] : (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

yağ dığanı [→ **yağdığan**]

yağdılı [→ **yağadılı -1**]

yağdıran [**yağduran**] Yağmur getiren lodos yeli. (*Bolvadin –Af.; *Mut ve köyleri –İç.; Karaveliler *Alanya –Ant.)
[**yağduran**] : (*Arapkir –Ml.)

yağduran [→ **yağdıran**]

yağı [**yağın** (I)] Düşman. (Nikfer *Tavas –Dz.; –Bo.; Bayburt *Selim, Koyundere *Ahıska, *Iğdır –Kr.; *Mucur –Krş.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Ada.; Temre *Kaş –Ant.)
[**yağın** (I)] : (–Mn.; –Brs.; –Ezm.; –Ank.; –Ky.; –Ada.; –Ed.; *Saray –Tk.)

yağıldırık Boyunduruk. (Soysallı *Develi –Ky.)

yağılık [→ **yağış**]

yağıltı Etek. (Kızıl *Manyas –Ba.)

yağın (I) [→ **yağı**]

yağın (II) [→ **yağarnı**]

yağın (III) [→ **yeğin** (I) **-1**]

yağın (IV) Kesin, kesinlikle. (Koyundere *Ahıska –Kr.)

yağın (V) [→ **yeğin** (I)-**2**]

yağın (VI) Güçlü (yel için). (İncekum *Silifke –İç.)

yağınlı Geniş omuzlu. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yağınmak [→ **yağanmak -1**]

yağınnı [→ **yağarnı**]

yağır (I) [**yağar** (I), **yanır, yañır** (I) **-1**]
1. Yük ve binek hayvanının sırtında, eğer ve semerin açtığı yara. (–Uş.; İshaklı *Bolvadin –Af.; Kayı, *Eğridir köyleri, *Sütçüler köyleri –Isp.; Salda *Yeşilova, Başpınar *Tefenni –Brd.; Yukarı Seyit *Çal, *Çivril –Dz.; Eymir *Bozdoğan, Yazırlı *Nazilli –Ay.; *Alaşehir –Mn.; –Ba.; *Lâpseki –Çkl.; *Emet –Kü.; Tokat, Keskin –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –İst.; Başağrı *Mesudiye –Or.; *Maçka –Tr. ve çevresi; –Rz.; Kocabey, Çayağzı *Şavşat, –Ar. ilçe ve köyleri; *Iğdır –Kr.; –Ezc.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; –Ur.; *Afşin ve köyleri –Mr.; *Antakya –Hat.; Telin *Gürün –Sv. ve çevresi; Etimesgut –Ank.; Genezin *Avanos –Nş.; Afşarlar *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; *Ermenek, *Karaman –Kn.; *Mut ve köyleri, Emirşıhlar, *Anamur, Bekirde –İç.; *Elmalı –Ant.; *Fethiye –Mğ.; Lefkoşe –Kıbrıs)
[**yağar** (I)] : (Aşağı Kayı *Tosya –Ks.; –Sm.; *Tirebolu –Gr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Köşker –Krş.; –Nğ.)
[**yanır, yañır** (I) **-1**] : (–Çr.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Gökdere *Akdağmadeni –Yz.; *Bünyan –Ky.; Kaldıran *Anamur –İç.)
2. Ata uzun süre binenlerin bacaklarında ve kalçalarında açılan yara. (Tokat –Es.; –Ezc.) **3.** Kel. (*Eğridir köyleri –Isp.; –İst.; *Erme-

nek –Kn.; *Mut köyleri, Emirşahlar *Anamur –İç.; Homa *Manavgat, Güzelsu, Akşahap *Akseki –Ant.)

yağır (II) [→ **yağarnı**]

yağır (III) **1.** [→ **yağada**] **2.** [→ **yağadılı -1**]

yağır (IV) [**yağar** (II)] Çamsakızı, reçine. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Ks. ve çevresi; Kuzyaka *Safranbolu –Zn.; –Çkr.)
[**yağar** (II)] : (Çanıllı *Ayaş –Ank.)

yağır (V) İri, kumlu toprak. (*Milâs –Mğ.)

yağır (VI) Hoppa, kötü kadın. (*Bor –Nğ.)

yağır bağlamak Giysi yakası terle, tozla çok zor temizlenecek duruma gelmek. (–Sn.; *Birecik –Ur.; –Nğ.; –Kıbrıs)

yağırlı (I) Suçlu. (Darıveren *Acıpayam –Dz.; *Ezine ve köyleri –Çkl.; –Ml.)

yağırlı (II) [→ **yağadılı -1**]

yağırlı (III) [**yanır, yañır** (I) **-2**] Sırtı yaralı. (Darıveren*Acıpayam –Dz.; Yazırlı *Nazilli –Ay.; –Ar. ve çevresi; Cenciğe –Ezc.)
[**yanır, yañır** (I) **-2**] : (Gökdere *Akdağmadeni –Yz.)

yağırnı [→ **yağarnı**]

yağır olmak Ata eğersiz binmekten dolayı, oturağında yara açılmak. (–Kr.)

yağırsak Yağlı yağlı (koku için). (*Merzifon –Ama.)

yağırtmaç Fazla reçineli ağaç parçası. (Peşman *Daday –Ks.)

yağış [**yağartı, yağaş, yağılık, yağışık, yağuş** (I), **yavış**] Yağmur. (*Nazilli –Ay.; *Susurluk –Ba.; Kânibey –Çkl.; *Emet –Kü.; Aliköy *Çaycuma, –Zn.; –Bo.; *Akyazı –Sk.; *Mecitözü, *İskilip –Çr.; –Ama.; Küçük İsa *Zile –To.; Şeyhler *Ulubey –Or.; *Tirebolu –Gr.; –Tr. ilçe ve köyleri; –Rz.; Çayağzı *Şavşat, –Ar. ilçe ve köyleri; Gülesur –Ağ.; Karakoyunlu, Bayburt *Selim, *Iğdır –Kr.; –Ezc.; *Erciş –Vn.; *Arapkir –Ml.; *Afşin –Mr.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**yağartı**] : (*Nizip –Gaz.)
[**yağaş**] : (*Eğridir köyleri –Isp.; –Çkr.; *Çarşamba –Sm.; Salman *Akkuş –Or.; Nefsiköseli *Görele –Gr.; –Ml.; *Bor –Nğ.; –Kn.)
[**yağılık**] : (Sökün *Silifke –İç.)
[**yağışık**] : (–Ezm.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
[**yağuş** (I)] : (Danışman *Fatsa –Or.)
[**yavış**] : (Karaköy *Düzce –Bo.; Cumayanı –Zn.)

yağışak 1. [→ **yañşaḳ, yanşak -1**] **2.** Budala. (*Ermenek –Kn.)

yağışık [→ **yağış**]

yağışlamak Alay ederek, sözü davranışı yinelemek. (Yazırlı *Nazilli–Ay.)

yağışlık [→ **yağaşlık**]

yağı yarılmak 1. Yorgunluktan, ağır yük kaldırmaktan dolayı içinden kan gitmek. (*Merzifon köyleri –Ama.; *Gürün –Sv.; Kayaruk *Saimbeyli –Ada.) **2.** Korkudan ödü patlamak. (Uluğbey *Senirkent –Isp.)

yağıyınan gavrılmak Geliri, geçimine zar zor yetmek. (*Bor –Nğ.)

yağız (I) **1.** Esmer, kara renkli. (*Alaşehir –Mn.; *Ayvalık –Çkl.; *Düzce –Bo.; Güzlük *Araç –Ks.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; Küçük İsa *Zile –To.; –Kr.; –Md.;

*Antakya –Hat.; Maksutlu *Şarkışla, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Ayaş –Ank.; Köşker –Krş.; –Ky.; *Fethiye –Mğ.)

yağız (II) **1.** Yiğit. (*Alaşehir –Mn.) **2.** Tavlı, bakımlı hayvan. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Lamus *Ermenek –Kn.)

yağız (III) [→ **yanaz, yañaz -1**]

yağızlanmak Yıkanmak. (*Ünye –Or.)

yağız yer Cehennem, sin : *Yağız yere gidesin.* (*Ağın –El.)

yağla Et kıyılan tahta. (–Çkr.)

yağlaç (I) [→ **yağlaş -1**]

yağlaç (II) [**yālaç**] Hamura, ekmeğe yağ sürmekte kullanılan, ucu bezli deynek. (–Ks.)
[**yālaç**] : (Hasanoğlan –Ank.)

yağlaç (III) Bir turp çeşidi. (Ağlı *Küre –Ks.)

yağlağı [**yağlak**] Kağnıların dingilini yaklamak için, içinde sabun, bezir yağı saklanan, boynuzdan yapılmış kap. (Genezin *Avanos –Nş.; –Nğ.)

yağlak [→ **yağlağı**]

yağlama [**yağlamaç, yağlambaç**] Sacda pişmiş, üstüne tereyağı sürülmüş ekmek. (Kepez –Ky.; –Nğ.)
[**yağlamaç**] : (Afşar köyleri *Pınarbaşı, *Bünyan –Ky.)
[**yağlambaç**] : (Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.)

yağlamaç [→ **yağlama**]

yağlaman Balkon. (*Vezirköprü –Sm.)

yağlambaç [→ **yağlama**]

yağlandıra ballandıra Aşırı derecede öğerek. (*Bor –Nğ.)

yağlaş [**yağlaç** (I), **yalaş**] **1.** Un ve su karıştırılarak pişirilip, üstüne yağ dökülerek yenilen bulamaç. (Danışman *Fatsa –Or.; Nefsiköseli *Görele, –Gr. köyleri; *Maçka, *Akçaabat ve köyleri –Tr.; Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla –Sv.)
[**yağlaç** (I)] : (*Çarşamba –Sm.; *Suşehri –Sv.)
[**yalaş**] : (*Perşembe köyleri –Or.; Kayadibi –Gr.) **2.** Nişastayla yapılan bir yemek. (*Şebinkarahisar –Gr.)

yağlı (I) **1.** Börek. (*İskilip –Çr.; –Sm.) **2.** Pide. (–Sm.; –Tr.; *Şavşat –Ar.) **3.** Yağlanmış ekmek. (–Ama.) **4.** Yağlı yufkanın içine peynir sarılıp tavada pişirildikten sonra, üstüne şeker ekilerek yenilen bir tatlı. (*Antakya –Hat.)

yağlı (II) **1.** Güçlü, canlı (toprak, harç vb. için). (–Isp.; *Çarşamba –Sm.; –Ama.; İncilli *Ardanuç –Ar.; *Antakya –Hat.; Çanıllı *Ayaş –Ank.) **2.** Bol, çok. (*Bor –Nğ.; *Milâs –Mğ.)

yağlı (III) Sırtlan. (*Nizip –Gaz.)

yağlı bağlı olmak [→ **yağlı ballı olmak**]

yağlı balı olmaḫ [→ **yağlı ballı olmak**]

yağlı ballı olmak [**yağlı bağlı olmak, yağlı balı olmaḫ**] Çok yakın dost olmak, aralarından su sızmamak. (Cenciğe, –Ezc.; –Kr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.)
[**yağlı bağlı olmak**] : (–İst.)
[**yağlı balı olmaḫ**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yağlı boynuz Bir balık çeşidi. (Genek *Yatağan –Mğ.)

yağlı buğday Kılçığı kara, rengi kırmızımsı, taneleri iri bir çeşit buğday. (Dereköy –To.)

yağlıca **1.** Püren de denilen yeşil süpürgeotu. (Köprü *Şarkikaraağaç –Isp.) **2.** İlkbaharda, kendiliğin-

den yetişen ve yemeği yapılan bir bitki. (–Dy.) **3.** İlkbaharda yetişen, sapı çiğ olarak yenilen bir ot. (*Gürün –Sv.) **4.** Odun tutuşturmak için yakılan ince, kuru, dikenli ot. (*Şereflikoçhisar –Ank.)

yağlıcak (I) Kağnının arkasındaki iki çıkıntı üstüne konulan ağaç. (Kırca *Bolvadin –Af.)

yağlıcak (II) Kırda yetişen, geniş yapraklı, köşeli gövdeli, çiğ yenilen bir bitki. (Fakıekinciliği *Pınarbaşı –Ky.)

yağlıcı Börekçi. (*İskilip –Çr.)

yağlı dürülü Marul. (–Ada.)

yağlı düzgü Krem, pudra vb. takımı. (Fili *Biga –Çkl.)

yağlı düzgün Pudralı krem. (*Akyazı çevresi –Sk.; Tepecik *Kozan –Ada.)

yağlı gara [→ **yağlı kara** (II) **-1**]

yağlıgöz Kelebek hastalığı. (–Ay.)

yağlı gözleme İçine çeviz konulup, kıvrılarak yağda kızartılan gözleme. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yağlı guyruk Kendisinden kolay kazanç, çıkar sağlanan kimse ya da yer. (*Bor –Nğ.)

yağlısırgan Sukestane otu, Scrophularia, Scrophulariacıae. (–Ant.)

yağlıḫ, yağlık (I) [**yaalık, yālıḫ, yālık -1, 2; yaylıḫ, yaylık -1, 3**] **1.** Mendil. (*Bolvadin, *Dinar –Af.; –Uş.; Gönenköy, Bağıllı, Anamos *Eğridir, Uluğbey, *Senirkent, –Isp.; Karamanlı *Tefenni, –Brd.; –Dz. ilçe ve köyleri; *Bozdoğan, Akçova –Ay.; –İz. ilçe ve köyleri; –Mn. ve çevresi; –Ba. ve çevresi; Fili *Biga, *Bayramiç –Çkl.; Fitye, Kızık –Brs.; Seyitömer *Tavşanlı, Hıcaksu *Domaniç –Kü.; Yenice *Söğüt, Dodurga *Bozüyük –Bil.; *Sivrihisar, Tokat –Es.; Gaipler –Kc.; İğneciler *Mudurnu, Alput –Bo.; –Zn.; –Çr. ilçe ve köyleri; *Merzifon –Ama.; Şıhlar *Ulubey –Or.; *Şebinkarahisar, *Alucra, Nefsiköseli *Görele, Şehli *Piraziz –Gr.; *Maçka ve köyleri, *Sürmene –Tr.; Harşit *Torul, Seydibaba *Şiran –Gm.; Gare *Ardeşen –Rz.; Pınarlı *Şavşat, Akarsu *Ardanuç –Ar.; –Bt.; –Ml.; Kilisecik *Nizip, *Kilis –Gaz.; Şekeroba, Çardak, *Afşin ve köyleri –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri –Hat.; Maksutlu *Şarkışla, *Gürün, *Gemerek –Sv.; Topaç –Yz.; –Ank. ve çevresi; Kozabey, *Ürgüp, Sarılar *Avanos –Nş.; *İncesu, Tırafşın, Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Ulukışla, *Bor –Nğ.; *Ermenek, Çayhan *Ereğli, Hatip, Kolukısa, Sultaniye, Soğucak, Akviran –Kn.; İncirlik, Toprakkale, *Bahçe –Ada.; *Mut ve köyleri, Taşucu, Emirler *Mersin, Teniste *Anamur, –İç.; Güzelsu, Büyükelvat, *Akseki, Kalkan, *Kaş, Çandır *Serik –Ant.; Gülağzı, Şerefler, Karaçalı, Gülcük ,Genek, Denizabat, Kırcağız *Milâs, Kınık *Fethiye –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.; *Çorlu –Tk.)

[**yaalık**] : (Baktan köyleri *Çal –Dz.)

[**yālıḫ, yālık -1**] : (*Emirdağ –Af.; Senir *Keçiborlu, *Senirkent, İlegöp *Uluborlu –Isp.; –Brd.; Kınıklı, Derbent *Buldan –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Urla –İz.; *Emet –Kü.; Çerkeşli *Gebze –Kc.;

Erenköy –İst.; Kunduzlu –Çr.; Sarıhamzalı *Sorgun –Yz.; Kızılcın, Sarıoğlan *İncesu –Ky.; Küçük Çaylı *Dörtyol –Hat.)

[yaylıḫ, yaylık -1] : (Karakoyunlu *Iğdır –Kr.; Mengeser *Doğubeyazıt –Ağ.)

2. Başörtüsü. (–Sm.; *Antakya –Hat.)

[yālıḫ, yālık -2] : (–Krş. ve çevresi)

[yaylıḫ, yaylık -3] : (Bayburt *Selim, *Iğdır –Kr.)

3. Havlu, peşkir. (Bayır *Gelibolu, Tavaklı *Ezine –Çkl.; –Brs.; *Kandıra –Kc.; *Görele –Gr.; –Rz.)

4. Tencere tutacağı, tutak. (*Çarşamba –Sm.)

yağlıḫ, yağlık (II) [→ **yağdanlık** (II)]

yağlı kara (I) [**yālı kara**] **1.** İsle yağ karışımından oluşan, halk arasında yaralara da sürülen tencere kiri. (*Eğridir, *Yalvaç –Isp.; –Mn. ve çevresi; *Kandıra –Kc.; Bayadı –Or.; *Maçka ve köyleri, *Akçaabat ve köyleri –Tr.; *Erciş –Vn.; *Koyulhisar –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Mut köyleri –İç.)

[yālı kara] : (–Brd.)

2. Yanmış bez artığının, yağla karışımından yapılan bir merhem. (Salman *Akkuş –Or.; Hamurlu *Ardanuç –Ar.; –Kr.; Cenciğe –Ezc.)

yağlı kara (II) [**yağlı gara**] **1.** Kara çalma. (*Eğridir köyleri –Isp. ;Tokat –Es.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Mut köyleri –İç.)

[yağlı gara] : (*Bor –Nğ.)

2. Suç atan.(*Eğridir köyleri –Isp.; *Ağın –El.) **3.** Sırnaşık. (*Ağın –El.)

yağlı kara (III) Parlak, koyu esmer. (*Düzce –Bo.)

yağlıkara hastalığı Kekik, zehirli çiçek ve ot yemeden olan koyun, keçi hastalığı. (Üskül, Yeniköy *Karaisalı –Ada.)

yağlık bağlamak (I) **1.** Nişanlamak : *Ahmet Ağa'nın kızına yağlık bağladılar.* (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Köşker –Krş.) **2.** Kız sevgilisine evlenme sözü vermek. (*Mut ve köyleri –İç.)

yağlık bağlamak (II) Çok kirlenmek. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yağlıklamak Köpek cinsel azgınlık göstermek. (Kılkış –Çkl.)

yağlımancar Yemeği yapılan bir ot. (Sıraca *Söğüt –Bil.)

yağlı misir Yassıca, patlatılmaya elverişli olmayan, ama kolay ezilen bir çeşit mısır. (*Bor –Nğ.)

yağlı toprak Yumuşak ve verimli, killi toprak. (Yeniköy –Ba.; Saiteli *Lâdik –Sm.; –Tr.; Salarha –Rz.; *Bor –Nğ.; Mansurlu *Feke –Ada.)

yağlı üzlü Yağı çok ve lezzetli. (*Ağın –El.)

yağlıyaç Ucuna bez takılmış, sac üzerinde ekmek yağlamaya yarayan değnek parçası. (Ağlı *Küre –Ks.)

yağlu ballu Senli benli, içli dışlı. (*Ünye –Or.)

yağlufak Yufka ekmeğin hafifçe ıslatılıp doğrandıktan sonra, yumurtayla birlikte yağda pişirilmesiyle yapılan bir yemek. (*Bor –Nğ.)

yağluk Kendirden yapılan, sırmalı, nakışlı peşkir. (–Rz.)

yağma Kocayemiş. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

yağmaçur Ekmek, yağ, pekmezle yapılan bir yemek. (–Kn.)

yağma gitmek Kapışılmak, çabuk satılmak. (*Bor –Ng.)

yağmır [→ **yāmır**]

yağmırlık Yağmurluk. (*Antakya –Hat.; *Bor –Ng.)

yağmurca [**yağmurça, yağmurçe, yāmırça, yamurça**] Bir çeşit geyik dağ keçisi. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Brs.; –Ant. köyleri)

[**yağmurça**]: (*Eğridir köyleri–Isp.; Ağlasun –Brd.; –Ada.)

[**yağmurçe**] : (–Kn.)

[**yāmırça**] : (*Finike, *Elmalı çevresi –Ant.)

[**yamurça**] : (Terme *Kaş –Ant.)

yağmurcaḫ Yağmurlu, yağışlı. (Afşar *Pınarbaşı –Ky.)

yağmurça [→ **yağmurca**]

yağmurçe [→ **yağmurca**]

yağmur ilgintisi Geceden yağan yağmur. (*Gönen –Isp.)

yağmur kuşağı Gökkuşağı. (Ortaköy *Gelibolu –Çkl.; –Kü.; Hasanbeyli *Bahçe –Ada.; *Lüleburgaz –Krk.; Uzunhacı *Saray, Barbaros –Tk.)

yağmurluk Kaput, palto, pelerin. (*Yalvaç, Bağıllı, Anamos –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; Çöplü *Çivril –Dz.; Dallıca *Nazilli, *Bozdoğan –Ay.; *Kula –Mn.; –Kü.; Tokat –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; *İskilip –Çr.; Küçük İsa *Zile –To.; Salman *Akkuş –Or.; *Maçka ve köyleri –Tr.; *Yusufeli ve çevresi, Bağlıca *Ardanuç –Ar.; Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.; –Yz.; *Bor –Ng.; *Ermenek –Kn.; *Mut köyleri –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.; *Milâs, Gölcük –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

yağnak Ağacın, yer altında çürümüş kökleri içindeki doğal oluk. (Alansa *Kelkit –Gm.)

yağnal Damga, im. (*Bozkır –Kn.)

yağnı [→ **yağarnı**]

yağnık Aralık, az açık. (*Cide –Ks.)

yağnıktırmak Şaşırtmak, kandırmak, aldatmak. (Bayat *Emirdağ –Af.)

yağnık yağ Ayranın yayıkta dövülmesiyle elde edilen yağ. (Höketçe *Saimbeyli –Ada.)

yağnış (I) [→ **yānış** (I)]

yağnış (II) [→ **yanlış**]

yağnitmek Soğutmak. (*Bodrum –Mğ.)

yağrı [→ **yağarnı**]

yağrıdal [→ **yağarnı**]

yağrık (I) **1.** Et kıymak, odun yarmak için alta konulan tahta, kütük. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Çal –Dz.; Dinek *Mihalıççık –Es.; *Mecitözü –Çr.; Küçük İsa *Zile –To.; Salman *Akkuş –Or.; Eyim, Elbaşı *Bünyan –Ky.; Nar, Bahçeli *Bor –Ng.; *Hadım, *Ermenek –Kn.; –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Et kıymakta, kesmekte kullanılan satır. (*Atabey, –Isp.)

yağrık (II) Çok dayak yiyen. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.)

yağrın [→ **yağarnı**]

yağrındalı [→ **yağarnı**]

yağrını [→ **yağarnı**]

yağrınlı İri yarı, dev yapılı (erkek). (–Kü.)

yağşah Bit yumurtası, yavrusu. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yağ sırçası Araba yağlamada kullanılan, boynuz ya da tenekeden yapılan yağ kutusu. (Alpanas *Seyitözü –Es.)

yağşagalelli Güldürücü, eğlendirici (kimse). (İshaklı *Bolvadin –Af.)

yağşaḫ, yağşak [yahşak, yakşak] 1. Çok söyleyen, geveze. (*Acıpayam, *Çal –Dz.; *Bandırma –Ba.; Pazar –To.; Yenice, *Fethiye, *Milâs –Mğ.)
[**yahşak**] **:** (–Mğ.)
[**yakşak**] **:** (*Urla –İz.)
2. Girişken. (Keskin –Es.)

yağşalamak [→ yansılamaḫ, yansılamak]

yağşamak [→ yanşamak, yañşamak -1]

yağşanmak [→ yanşamak, yañşamak -1]

yağşı (I) [**yahcu, yahçı, yaḫçi, yaḫşı, yahşi** (I) **-1**] İyi, güzel, değerli. (Akarsu *Ardanuç –Ar.; –Kr.; *Arapkir –Ml.; Türkmen *Pınarbaşı, *Bünyan, Erkilet, –Ky.; *Bor –Nğ.; Misis –Ada.)
[**yahcu**] **:** (*Iğdır –Kr.)
[**yahçı**] **:** (*Iğdır –Kr.)
[**yaḫçi**] **:** (Koyundere *Iğdır –Kr.)
[**yaḫşı**] **:** (Bayburt *Selim –Kr.)
[**yahşi** (I) **-1**] **:** (–Md.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yağşı (II) Genç. (–Uş.)

yağşı (III) Büyük çömlek. (*İskilip –Çr.)

yağşılamak [→ yansılamaḫ, yansılamak]

yağşırmak (I) [**yāşırmak**] Yakıştırmak, uygun görmek. (Çerçin, Hacılar –Brd.; *Acıpayam –Dz.; *Bozdoğan, Yazırlı *Nazilli –Ay.; *Ödemiş köyleri –İz.)
[**yāşırmak**] **:** (Yazırlı *Nazilli, Eymir *Bozdoğan –Ay.; Yayır *Akhisar –Mn.)

yağşırmak (II) Başkasının üstüne iş atmak. (*Bozdoğan –Ay.)

yağşırmak (III) Yerleştirmek. (Kökçedağ *Orhaneli –Brs.)

yağtılı [→ yağdalı -1]

yağ tulumu Çok yağlı, şişman. (*Bor –Nğ.)

yağ tutma Hayvan, fazla yağlandığında beliren ve birdenbire öldüren bir hastalık. (–Çr.)

yağ tutmak (I) **1.** Semirmek, yağlanmak. (Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; *Akyazı çevresi –Sk.; *İskilip –Çr.; –Tr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
2. Çok yağlanıp semirme nedeniyle ölmek : *Bizim koyunu yağ tuttu, öldü.* (*Eğridir köyleri –Isp.)
3. Zeytinyağı tecimevi, kaplarının aldığı kadar yağ almak : *İkiyüz kilo yağ tuttuk gidiyoruz.* (*Milâs –Mğ.)

yağubbe Erkeklerin giydiği, yumuşak deri çizme, edik. (Buruk –Ada.)

yağuş (I) [**→ yağış**]

yağuş (II) Kalem. (*Bandırma –Bo.)

yağ yarılmak Ağır bir yük kaldırma nedeniyle, iç organlarından biri sakatlanmak. (*Eğridir köyleri –Isp.)

yaḫ, yah 1. Hayır, yok, olmaz. (Oğuz *Acıpayam –Dz.; Orta –Çkr.)
2. Evet. (Üçüyük *Altıntaş –Kü.; *Çarşamba –Sm.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.) **3.** Şaşkınlık, kararsızlık bildiren ünlem. (Gürcü *Kızılcahamam –Ank.)
4. Öküz güderken kullanılan ünlem. (İbik *İskilip –Çr.)

yaha, yaḫa (I) **1.** Doğru. (–Sn.; –Gaz.)
2. Şaşma, küçümseme, alay bildiren ünlem : *Yaha Hasan dayı! Dimek sen böyle ince işlerle de uğraşırdın!* (Davulhu *Hekimhan –Ml.; *Bor –Nğ.)

yaha, yaḫa (II) Yaka. (Koyundere *Ahıska –Kr.)

yaḫacaḫ [**yakıcak, yakıcek, yaktılık**] Yakacak. (*Erciş –Vn.; *Arapkir –Ml.)

[**yakıcak**] : (*Nazilli –Ay.)

[**yakıcek**] : (Eymir *Bozdoğan–Ay.)

[**yaktılık**] : (*Arguvan –Ml.)

yaha düş Keçi ve koyunlara tuz verileceği zaman kullanılan ünlem. (Kızılca *Hadım –Kn.)

yaḫağan [→ **yakarca**]

yaḫantı [→ **yaykantı** (I)]

yaḫcu [→ **yağşı** (I)]

yaḫcı dıdā Çok güzel, çok iyi. (*Iğdır –Kr.)

yahçı [→ **yağşı** (I)]

yaḫçi [→ **yağşı** (I)]

yaḫdu Işık. (*Ağın –El.; –Ml.)

yaḫduluḫ [→ **yaḫtuluḫ**]

yah etmek Bütün gücüyle vurmak. (–Kü.; *Çarşamba –Sm.; *Ulubey –Or.; –Gr. köyleri)

yaḫı Kırık, çıkık, ağrılı eklem üstüne yapıştırılan bez, yakı. (*Iğdır,–Kr.)

yaḫıcı (I) Çok fazla (sıcak için). (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yaḫıcı (II) Türkü, destan yakan. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yaḫın [**yaḫun**] Yakın. (Zarşat, Koyundere *Ahıska –Kr.)

[**yaḫun**] : (Karakoyunlu –Kr.)

yaḫını Fasulye, soğan, nohut yemeklerine verilen genel ad, yahni. (–Ml.)

yaḫınluḫ [→**yakınlık**]

yaḫma Sonradan yakılan türkü, destan. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yaḫmak Yakmak. (Karakoyunlu *Iğdır –Kr.; –Nğ.)

yahnı (I) [→**yahni** (I)]

yahnı (II) Hantal, biçimsiz, şişman adam. (*Sivrihisar –Es.)

yahni [**yahnı** (I)] **1.** Soğanlı et yemeği. (*Alaşehir –Mn.)

[**yahnı** (I)]: (Uluşiran *Şiran –Gm.; –Nğ.)

2. Etli fasulye. (*Çarşamba –Sm.) **3.** Sulu ve etli sebze yemeği. (*Ağın –El.) **4.** Sulu köfte. (–Md.) **5.** Tas kebabı. (*Mecitözü köyleri –Çr.)

yahşak [→ **yağşaḫ, yağşak**]

yahşatmak Benzetmek. (Bayadı –Or.)

yaḫşı [→ **yağşı** (I)]

yahşi (I) **1.** [→ **yağşı** (I)] **2.** Yiğit. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yahşi (II) Peki, sen görürsün. (–Vn.)

yahtalanmak Aydınlanmak. (*Kemaliye –Ezc.; –Ml.)

yahtınca gitmek Dediğini tutmak, huyunca giderek geçim sağlamak. (*Mustafa Kemalpaşa –Brs.)

yaḫtuluḫ [**yaḫduluḫ**] Aydınlık. (*Arapkir –Ml.)

[**yaḫduluḫ**] : (*Arapkir –Ml.)

yahu (I) Karı koca birbirini çağırmak için kullanılan ünlem. (*Eğridir –Isp.; –Brd.; Bereketli *Tavas, Oğuz *Acıpayam –Dz.; Yazırlı *Nazilli, Eymir, *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy –Ba.; –Brs.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; Bayadı –Or.; –Rz. köyleri; *Ağın –El.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

yahu (II) [→ **yāhutkine**]

yahu (III) Bulaşık leke. (Avlumlar –To.)

yaḫun [→ **yahın**]

yaḫuşlu Yakışıklı. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yaḫuşturma Yakıştırma. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yāhutkine [**yahu** (II)] Ya da. (İncekum *Silifke –İç.)

[**yahu** (II)] : (–Md.)

yahvisi Ortaklık. (–Çr.)

yail Parlak kırmızı. (İğriağaç –Ml.)

yah yah (I) Vah vah. (*Bor –Ng.)

yah yah (II) Hişt hişt. (–Kr.)

yaka (I) **1.** Yan, yön. (*Atabey –Isp.; *Çal, Kadıköy –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; –Mn. ilçe ve köyleri; Fili *Biga –Çkl.; Tokat –Es.; Bedre *İnegöl –Brs.; –Kü.; Büyük Yenice –Bil.; *Düzce –Bo.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; *Perşembe, Bayadı, –Or.; *Tirebolu –Gr.; –Tr.; Hacılyas*Koyulhisar –Sv.; Çanıllı, Şabanözü *Polatlı –Ank.; Bahçeli *Bor, –Ng.; *Beyşehir, Hatip –Kn.; Yanpar, *Mut ve köyleri –İç.; Benilvat *Akseki, *Alanya –Ant.; –Mğ. köyleri; *Lüleburgaz –Krk.; Türkgücü *Çorlu –Tk.) **2.** Semt. (K. Ahmet –Af.; –Tr.; Hatip –Kn.; Yanpar –İç.) **3.** Sırt, bayır. (Güney *Yeşilova –Brd.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; Cumayanı –Zn.; Arazya –Ks.; –Sn.; –Sm.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; *Tirebolu –Gr.; –Rz.; *Şavşat–Ar.; *Arapkir –Ml.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Ng.; *Ermenek, İbrala –Kn.; Yanpar, Tümük*Mersin, *Mut ve köyleri –İç.; Rumeli göçmenleri *Lüleburgaz –Krk.) **4.** Kıyı. (*Bozdoğan –Ay.; Fili *Biga –Çkl.; –Sn.; –Sm.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; Bayadı –Or.; *Lüleburgaz –Krk.)

yaka (II) [→ **yakı** (I) **-1**]

yaka (III) Kadın memesi. (*Mut ve köyleri –İç.)

yakaca [→ **yakarca**]

yakacak [→ **yakma** (I)]

yakada gitmek Yele karşı gitmek. (–Çkl.)

yakağan [→ **yakarca**]

yakalama Eğimli. (Çiftepınar *Mersin –İç.)

yakalan olmak Sersemlemek : *Kalabalıktan yakalan oldum.* (–Dz.)

yakalı (I) İri memeli kadın. (*Mut ve köyleri –İç.)

yakalı (II) Omuzları, kanatları düzesinden, manto yakası gibi kürklü bir çeşit güvercin. (*Tire –İz.)

yakalık (I) **1.** Öğrencinin beyaz yakası. (*Alaşehir –Mn.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.) **2.** Peçete. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yakalık (II) Duvarcılıkta kapı ve pencerenin dayandığı yer. (–Çkl.)

yakalık (III) Ağların alt üst ipleri. (Gare *Ardeşen –Rz.)

yakalıklı Takma yakalı gömlek. (*Bor –Ng.)

yaka olmak Çocuk birinin yanından ayrılmamak : *Aman bu çocukta yaka oldu be!..* (–Sm.)

yakar **1.** Yakıcı, acı. (*Tire –İz.; *İskilip –Çr.) **2.** Kibrit. (–Ml. ve çevresi)

yakarca [**yaḫağan, yakaca, yakağan**] Tatarcık. (*Eğridir ve köyleri, *Gelendost –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; Yukarı Seyit *Çal, Oğuz *Acıpayam, Çöplü *Çivril –Dz.; Umurlu, *Bozdoğan, Yazırlı *Nazilli, –Ay.; *Tire –İz.; *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; –Çkr.; *Bor –Ng.; *Ermenek –Kn.; Kızören *Silifke, *Mut köy-

leri –İç.; Erenyaka *Akseki –Ant.; *Fethiye, Pınarlıbelen *Bodrum –Mğ.)

[**yaḫağan**] : (Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.)

[**yakaca**] : (Eymir *Bozdoğan –Ay.)

[**yakağan**] : (*Antakya ve köyleri –Hat.; *Kadirli –Ada.)

yakarış Yalvarma, dua. (*Çal –Dz.; *Urla –İz.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy, –Ba.; –Çr.; Maksurlu *Şarkışla –Sv.; *Ermenek –Kn.; *Lüleburgaz –Krk.)

yakarmak Yalvarmak, dua etmek. (*Gelendost, *Eğridir köyleri –Isp.; Salda *Yeşilova –Brd.; İsabey *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Bergama –İz.; *Alaşehir –Mn. ve çevresi; –Ba. ve çevresi; Fili *Biga –Çkl.; *Sivrihisar –Es.; Peşman *Daday –Ks.; *İskilip –Çr.; –Sn.; *Şebinkarahisar, *Mesudiye, *Tirebolu –Gr.; –Tr.; –Ezm.; Cenciğe –Ezc.; Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Nş.; *Bor –Nğ.; –Ada.; *Mut köyleri –İç.; *Milâs –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

yakasız gömlek [**yakasız göynek**] Kefen. (*Yalvaç –Isp.; *Tire –İz.; –Es.; –Çr.; *Şavşat köyleri, Çakırlar *Ardanuç –Ar.; –Kr.; Hacılyas *Koyulhisar, *Gürün –Sv.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yakasız göynek**] : (*Bor –Nğ.)

yakasız göynek [→ **yakasız gömlek**]

yakaşmak Yakışmak. (Darıcıköy *Düzce –Bo.)

yaka vermek Kadın, erkeğe teslim olmak. (–Tr. ilçe ve köyleri)

yaka yakaya Karşı karşıya. (Bergaz *Ezine –Çkl.)

yakayeli Karayel, kuzeybatı yeli. (Yatağan *Akhisar –Mn.)

yakı (I) [**yaka** (II), **yaku**] **1.** Çeşitli otlardan, nesnelerden yapılarak, ağrıyan, hasta organ üstüne konulan bir em. (*Eğridir köyleri, *Gelendost, Uluğbey *Senirkent, Kumdanlı *Yalvaç –Isp.; Başpınar *Tefenni –Brd.; İsabey *Çal –Dz.; Yazırlı *Nazilli –Ay.; –Mn. ve çevresi; *Gönen –Ba.; *Mudanya –Brs.; *Akyazı ve çevresi –Sk.; *Bartın –Zn.; *Taşköprü –Ks.; *Maçka ve köyleri –Tr.; *Nizip –Gaz.; *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Silifke, *Mersin köyleri –İç.; *Fethiye –Mğ.; Hamitabat *Lüleburgaz –Krk.)

[**yaka** (II)]: (Sofular *Eğridir –Isp.)

[**yaku**] : (Peşman *Daday –Ks.)

yakı (II) **1.** Karın ağrısı. (Bereketli *Tavas –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Kızılcaören –Kü.; *Hadım –Kn.; *Milâs, *Bodrum –Mğ.) **2.** Sürgün, ishal. (Yeniköy, Doğanlar *Balya –Ba.; *Bodrum –Mğ.)

yakı (III) Pekmez ve yağla yapılıp genellikle lohusalara yedirilen yemek. (Azaplı *Kadirli –Ada.)

yakıcak [→ **yaḫacaḫ**]

yakıcek [→ **yaḫacaḫ**]

yakıcı Cerrah. (Honaz –Dz.)

yakılanmak [→ **yakılmak** (I) **-1**]

yakılmak (I) [**yakılanmak**] **1.** Alışmak, sevgiyle bağlanmak. (–Af.; Kumdanlı, *Yalvaç, *Eğridir köyleri, *Gelendost –Isp.; Oğuz, Darıveren *Acıpayam –Dz.; Yazırlı *Nazilli, Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Lâpseki

–Çkl.; –Kü.; *Sivrihisar, Tokat –Es.; *İskilip –Çr.; Salman *Akkuş, Bayadı –Or.; Maksutlu *Şarkışla, *Koyulhisar –Sv.; Türkmen *Bünyan –Ky.; –Nş.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mut –İç.; Pınarlıbelen *Bodrum –Mğ.)

[yakılanmak]: (Bayat *Emirdağ –Af.; Ovacık *Silifke, Navdalı, Yapıntı, *Mut –İç.)

2. Birine tutulmak, sevmek. (–Af.; Yukarı Seyit *Çal, –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.; –Kü.; *Sivrihisar, Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; *İskilip, –Çr.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Bodrum –Mğ.) **3.** Özlemek. (*Lâpseki –Çkl.; *Bor –Nğ.)

yakılmak (II) Türkü uydurulmak, çıkarılmak. (–Af.; Kumdanlı *Yalvaç –Isp.; Darıveren *Acıpayam, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.; –Kü.; *Sivrihisar, Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; *Ünye –Or.; –Gr.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Bodrum –Mğ.)

yakılmak (III) Konulmak, sürülmek (kına vb. için). (Yukarı Seyit *Çal –Dz.)

yakılmak (IV) Dert yanmak, sızlanmak (yanmak sözcüğüyle birlikte kullanılır). (*Bor –Nğ.)

yakılman Yaramaz. (Adiller *Ermenek –Kn.)

yakım [**yakma** (I)] Önemli olaylar, acılar, ayrılıklar, seviler üstüne yakılmış türkü, ağıt. (*Eğridir köyleri, *Atabey –Isp.; –Brd.; Kadıköy –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Narlıdere, *Tire, *Bayındır –İz.; –Çr.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri, Tümük *Mersin –İç.; Erenyaka köyleri, Güzelsu *Akseki –Ant.; *Fethiye –Mğ.; *Hayrabolu –Tk.)

[yakma (I)**]:** (*Eğridir köyleri –Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.; Narlıdere, –İz.; Yeniköy –Ba.; Tokat –Es.; –Kr.; *Afşin –Mr.; Kapıköyü *Ardanuç –Ar.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Ermenek –Kn.)

yakımak Yakınmak. (–Tr. ve çevresi)

yakımcı [yaḫıcı] Türkü, ağıt yakan. (*Eğridir köyleri –Isp.; Baklan *Çal –Dz.; Narlıdere –İz.; *Mut ve köyleri –İç.)

[yaḫıcı]: (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yakımsak Cana yakın, uysal, çabuk alışan. (Yenice –Mğ.)

yakım yakmak [→ **yakmak** (II)]

yakın gitmek [**yakınlık etmek**] Cinsel ilişkide bulunmak. (–Kr.)

[yakınlık etmek]: (–Kr.)

yakınlayalım Bize gidelim. (*Çarşamba –Sm.)

yakınlık [yaḫınluḫ] **1.** Cinsel ilişki. (*Eğridir köyleri –Isp.; Tokat –Es;. –Çkr.; *Maçka, *Akçaabat köyleri –Tr.; –Rz.; Akarsu *Ardanuç –Ar.)

[yaḫınluḫ]: (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

2. Gönül birleşmesi. (*İskilip –Çr.)

yakınlık etmek [→ **yakın gitmek**]

yakınlık göstermek Cinsel birleşmeye yanaşmak. (*Bor –Nğ.)

yakınmak [**yakmak** (III)] Sürmek, koymak (kına için). (*Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; Dallıca *Nazilli, *Bozdoğan –Ay.; *Tire –İz.; *Alaşehir –Mn.; –Brs.; Tokat, *Sivrihisar –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Ks.; *İskilip –Çr.; –Sn.; –Sm.; *Afşin ve köyleri –Mr.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Bor –Nğ.; Kılbasan *Karaman, *Er-

menek –Kn.; İbriktepe *İpsala –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yakmak** (III)] : (*Bor –Nğ.)

yakı olmak (I) [**yak olmak**] **1.** Bayılmak : *Kalabalıktan yakı oldum.* (–Dz.)

[**yak olmak**] : (*Eğridir köyleri –Isp.)

2. Sersemlemek. (Honaz –Dz.)

yakı olmak (II) Midesi bozulmak, karnı ağrımak, kusmak. (Dalhca *Nazilli, *Bozdoğan –Ay.; İğdecik, Sancaklıboz –Mn.; *Milâs –Mğ.)

yakı olmak (III) Yapışmış gibi yakın olmak : *Şu yiğide yakı olayım.* (–Çr.)

yakış Yün işlerinde motif. (Tekir *Silifke –İç.)

yakıştırmak [→ **yakmak** (II)]

yakıtmak Sulamak (hayvan için). (Evciler *Dinar –Af.; İsabey,*Çal, –Dz. köyleri; Tepe –İz.)

yakma (I) [→ **yakım**]

yakma (II) [**yakacak, yakmaca**] Şarbon hastalığı, karaçıban. (Yukarı Seyit, İsabey *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; Keskin, Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; Sırapınar *Beykoz –İst.; Selânik göçmenleri, *Lüleburgaz –Krk.)

[**yakacak**] : (Rumeli göçmenleri –İst.)

[**yakmaca**] : (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Ekse, Bekilli *Çal –Dz.; *Ödemiş köyleri –İz.; Demirkaya *Susurluk, Yeniköy –Ba.; *Gelibolu, Fili *Biga, Bergaz *Ezine –Çkl.; Uluköy –İst.)

yakma (III) Dağlama. (Tokat –Es.; *Ermenek –Kn.)

yakmaca [→ **yakma** (II)]

yakmak (I) Alıştırmak, ısındırıp sevdirmek : *Öksüz kuzuyu sütlü koyuna yakalım.* (Uluğbey *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; Kurna –Brd.; Oğuz, Darıveren *Acıpayam –Dz.; *Lâpseki –Çkl.; *Sivrihisar, Tokat –Es.; *Merzifon köyleri –Ama.; Küçük İsa *Zile –To.; Şeyhler *Ulubey –Or.; *Gemerek –Sv.; Genezin *Avanos –Nş.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Navdalı *Mut –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.)

yakmak (II) [**yakım yakmak, yakıştırmak**] Önemli olaylar, acılar, ayrılıklar, seviler üstüne türkü, ağıt yapmak, düzmek. (Uluğbey *Senirkent, Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; *Bozdoğan –Ay.; Narlıdere –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Emet –Kü.; *Sivrihisar, Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; *Düzce –Bo.; *Taşköprü, –Ks.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Hasankale –Ezm.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Genezin *Avanos –Nş.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Milâs –Mğ.)

[**yakım yakmak**] : (*Gelendost, Uluğbey *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; Honaz köyleri –Dz.; –Ml.; *Karaman –Kn.; Çiftepınar *Mersin, Tekir *Silifke, Navdalı *Mut –İç.; Erenyaka köyleri *Akseki –Ant.)

[**yakıştırmak**] : (Karahadırlı, Çiftepınar *Mersin –İç.)

yakmak (III) [→ **yakınmak**]

yakmak (IV) Oyunda yenmek, oyun dışı yapmak. (*Maçka –Tr.)

yakmuk Asma yaprağı. (İskeçe göçmenleri –İst.)

yak olmak [→ **yakı olmak** (I) **-1**]

yakşak [→ **yağşaḫ, yağşak**]

yaktaptan [→ **yektaptan**]

yaktılık [→ **yaḫacaḫ**]

yaku [→ **yakı** (I) **-1**]

yal [**yalmaç**] **1.** İnek, köpek vb. hayvanlara yedirmek için hazırlanan unla kepek karışımı sulu yiyecek. (Çandır *Sütçüler, *Eğridir köyleri –Isp.; Kuma, Başpınar *Tefenni –Brd.; Çöplü *Çivril, İsabey *Çal, Honaz, Alâattin *Acıpayam –Dz.; Yazırlı *Nazilli, Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Bayındır –İz.; *Kula, –Mn.; Yeniköy, Demirkapı *Susurluk –Ba.; Karabiga *Biga –Çkl.; Misi, Demirdere *Mustafa Kemalpaşa –Brs.; *Sivrihisar, Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; Gökçesu, *Düzce –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Safranbolu, Aliköy *Çaycuma –Zn.; –Ks.; *İskilip –Çr.; *Gerze –Sn.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon köyleri, *Taşova köyleri –Ama.; *Zile –To.; Salman *Akkuş, Danışman *Fatsa, *Perşembe köyleri –Or.; –Gr. ilçe ve köyleri; –Tr.; –Rz. köyleri; –Ar. ilçe ve köyleri; *Iğdır, Çavşat –Kr.; –Ezm.; *Kemaliye, –Ezc.; –Ağ.; *Ahlat –Bt.; –Dy.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; –Gaz.; –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Hacıilyas *Koyulhisar, Vazıldan *Divriği, *Şarkışla –Sv.; *Haymana, Çanıllı *Ayaş, Şabanözü *Polatlı, Elmalı *Kızılcahamam –Ank.; Köşker –Krş.; Afşar *Pınarbaşı –Ky.; –Nş.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Karaman, *Ermenek –Kn.; *Kozan –Ada.; Yapıntı, *Mut, Civanyaylağı *Mersin, Ovacık *Silifke, –İç.; Andifli *Kaş, Güzelsu *Akseki –Ant.; *Fethiye, Karacahisar *Milâs –Mğ.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.; Rumeli göçmenleri, Şahin *Malkara –Tk.)

[**yalmaç**] : (–Gr. köyleri)

2. İçine yal konulan oyuk kütük. (*Düzce –Bo.)

yalabadak (I) Tek başına. (Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.; Endel *Osmaniye –Ada.)

yalabadak (II) [**yalabıdak**] Çabucak. (Uşağı *Akçalı –Ada.)

[**yalabıdak**] : (*Düzce –Bo.)

yalabıdak [→ **yalabadak** (II)]

yalabık (I) [**yalabır, yalabuk** (I), **yalamık** (V) **-1, yalamuk** (II), **yalyalabuk**] **1.** Cilalı, parlak, ışıldak, düzgün. (*Gelendost –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; Güney *Buldan, Honaz, Kadıköy, Çöplü *Çivril, Darıveren *Acıpayam –Dz.; Eymir *Bozdoğan, Ömerbeyli, Burhaniye, Yazırlı *Nazilli –Ay.; –İz. ve ilçeleri; –Mn. ve çevresi; *İvrindi, Kocabergos *Erdek, Ömerköy *Susurluk, Yeniköy –Ba.; Fili *Biga –Çkl.; –Brs.; *Tavşanlı –Kü.; Pazarcık *Bozüyük –Bil.; Sarıyar *Mihalıççık, Tokat –Es.; Bayadı –Or.; *Nallıhan –Ank.; *Bor –Nğ.; Osmaniye *Ilgın –Kn.; *Milâs, *Ula, Bozburun, Kıran, Orhaniye *Marmaris –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yalabır**] : (–Dz.)

[**yalabuk** (I)] : (–Af.; Dambaylı *Salihli –Mn.; *Gelibolu –Çkl.; *Osmaneli –Bil.; *Karacabey –Brs.; *Düzce –Bo.; –Ks.; –Sm.; *Nallıhan köyleri –Ank.; *Muratlı –Tk.)

[**yalamık** (V) **-1**] : (*Tarsus, *Silifke köyleri –İç.)

[**yalamuk** (II)] : (*Düzce –Bo.)
[**yalyalabuk**] : (–Es.)

yalabık (II) [**yalabuk** (IV), **yalamuk** (VIII), **yaldırayık -ı, yalım** (VII)] Şimşek. (*Kula –Mn.; Yenipazar –Ay.; Gülcük –Brs.; Yenice *Simav –Kü.; *Bafra –Sm.; –Ada.)
[**yalabuk** (IV)] : (Misi, Akalan *Orhaneli –Brs.; Kaboğlu –Zn.; Büyük Camili *Alaca –Çr.)
[**yalamuk** (VIII)] : (Çepni *Mudanya –Brs.)
[**yaldırayık -ı**] : (Sivrikise *Havza –Sm.)
[**yalım** (VII)] : (–Ant.)

yalabık (III) [**yalabuk** (VI)] **1.** İki yüzlü, yüze gülücü, kaypak. (*Eğridir köyleri –Isp.; Başpınar *Tefenni, –Brd.; Çöplü *Çivril –Dz.; Kozak *Bergama –İz.; *Bor –Nğ.; Mastat *Kahraman –Kn.) **2.** Girişken. (*Tire –İz.; *Ula –Mğ.)
[**yalabuk** (VI)] : (Karabüzey *Araç –Ks.)

yalabık (IV) [**yalabuk** (II), **yalamuk** (VII)] **1.** Güzel, yakışıklı, sevimli. (–Uş.; *Eğridir –Isp.; *Çal –Dz.; *Bozdoğan, Yenipazar –Ay.; Tokat –Es.; Çayır *İzmit, *Kandıra –Kc.; *Mudurnu –Bo.; *Akyazı –Sk.; *Bor –Nğ.)
[**yalabuk** (II)] : (Bakacak –Ba.; *Gelibolu –Çkl.; *Düzce –Bo.; *Bartın –Zn.; –Sm.)
[**yalamuk** (VII)] : (*Bartın –Zn.) **2.** Tüysüz (delikanlı). (Ilıcaksu *Domaniç –Kü.; Tokat –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Bor –Nğ.; –Kn.; Tunaboyu, Bulgaristan)

yalabık (V) [**yalabuk** (III)] **1.** Çevik, atik. (Dağhalil, *Çandır, *Kalecik, Tahtayazı *Çubuk, Şabanözü *Polatlı, Çanıllı *Ayaş, *Elmadağ, Kavur *Keskin –Ank.)
[**yalabuk** (III)] : (Bakacak –Ba.; Kirpe, *Safranbolu –Zn.; –Ks.; –Ama. köyleri; Gürcü *Kızılcahamam –Ank.) **2.** Kavgada üstün gelen. (Orta –Çkr.)

yalabık (VI) [**yalabuk** (V)] **1.** İvedi : *Yalabık git, yalabık gel.* (Gökler *Ayaş, Dereşeyh, Kıbrıs, Ağılcık, Kayaş, Hisarlıkaya *Polatlı –Ank.)
[**yalabuk** (V)] : (*İzmit –Kc.; Dodurga *Bozüyük –Bil.; Selâmetli *Çankaya –Ank.)

yalabık (VII) Çam soymuğu. (*Simav –Kü.)

yalabık (VIII) **1.** Kayık. (–Sm.) **2.** İçin de hamur yoğrulan tekne. (–Sm.)

yalabık dilli Tatlı dilli, konuşmasıyla insanı büyüleyen. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yalabımak [**yalabumak, yalbıramak, yalbırdamak, yaldıramak, yaldırdamak, yalım atmak, yalpımak, yalpırdamak, yalpırmak, yalpır yalpır etmek**] **1.** Işık yansımak, parlak bir nesne parlayıp sönmek; şimşek çakmak. (Bölüme –Uş.; –Af.; Cebel *Eğridir –Isp.; Kemaliye *Alaşehir, *Bayramiç –Çkl.; Zeyve *Söğüt –Bil.; –Es.; *İnebolu –Ks.; Demirli, Çitli *Mecitözü –Çr.; Salı –Sn.; Küçük İsa *Zile –To.; Çanıllı *Ayaş, Üçem *Balâ –Ank.; Köşker, Seydin *Avanos –Nş.; *Bor –Nğ.; *Ereğli –Kn.; –Ada.; *Mut köyleri, *Mersin köyleri –İç.; –Mğ. köyleri; Tunaboyu, Bulgaristan)
[**yalabumak**] : (Bayadı –Or.)

[**yalbıramak**] : (Emirşıhlar, Akeyne *Anamur –İç.)
[**yalbırdamak**] : (Bekilli *Çal –Dz.; Karakuyu –Mn.; Dursunlu *Burhaniye –Ba.; Keskin, Tokat –Es.; *Çarşamba –Sm.; *Afşin –Mr.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Bağyaka *Finike –Ant.; *Fethiye –Mğ.; –Ed.)
[**yaldıramak**] : (Arpaköy –Or.;–Gr.; *Bor –Nğ.)
[**yaldırdamak**] : (–Sn.; *Antakya –Hat.)
[**yalım atmak**] : (Argıthanı *Ilgın –Kn.)
[**yalpımak**] : (Yenice *Eğridir –Isp.)
[**yalpırdamak**] : (*Serik –Ant.)
[**yalpırmak**] : (*Çarşamba köyleri –Sm.)
[**yalpır yalpır etmek**] : (–Kıbrıs) **2.** Düzgün, parlak duruma gelmek, güzelleşmek. (İğneciler *Mudurnu, *Düzce –Bo.; *Lüleburgaz –Krk.)

yalabır [→ **yalabık** (I) **-1**]
yalabıtmak (I) [**yalabutmak -1, 2**] **1.** Işık saçarak aydınlatmak. (*Eğridir ve köyleri –Isp.; –Es.; *Ünye –Or.) **2.** Parlatmak, cilalamak. (Dallıca *Nazilli –Ay.; Tokat –Es.; Hisarardı –Mğ.)
[**yalabutmak -1**] : (*Düzce –Bo.) **3.** Tıraş ederek parlatıp güzelleştirmek. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)
[**yalabutmak -2**] : (*Düzce –Bo.)
yalabıtmak (II) Çabucak işi bitirmek : *İki kişi, beş dönüm yerin çapasını yalabıttık.* (*Merzifon –Ama.)
yalabıtmak (III) Öfkeyle, hızlı vurmak, dövmek. (*Mut ve köyleri –İç.)
yalabuk (I) [→ **yalabık** (I) **-1**]
yalabuk (II) [→ **yalabık** (IV)]
yalabuk (III) [→ **yalabık** (V)]
yalabuk (IV) [→ **yalabık** (II)]
yalabuk (V) [→ **yalabık** (VI)]
yalabuk (VI) [→ **yalabık** (III)]
yalabuk (VII) Zayıf, önemsiz. (*Ünye –Or.)
yalabuk atmak Şimşek çakmak. (*Alaşehir –Mn.)
yalabumak [→ **yalabımak -1**]
yalabutmak 1. [→ **yalabıtmak** (I) **-2**] **2.** [→ **yalabıtmak** (I) **-3**]
yalaca Küçük. (–Kr.)
yalacan (I) **1.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-1**] **2.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-3**] **3.** Şımarık. (Maruf –Çkr.; Çanıllı, *Ayaş –Ank.)
yalacan (II) [**yalaçan** (II)] Yayvan, derinliksiz. (*Lâpseki –Çkl.; Ağlı *Küre –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sn.; –Sm.; Bayadı –Or.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
[**yalaçan** (II)] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Bodrum –Mğ.)
yalacan (III) Yalama. (Sarı *Merzifon –Ama.)

yālaç [→ **yağlaç** (II)]
yalaçan (I) **1.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-3**] **2.** [→ **yalaḫ, yalak** (I) **-16**]
yalaçan (II) [→ **yalacan** (II)]
yala dönmek Tadı kaçmak, yavanlaşmak : *Balı yi suyu iç, ağzın yala dönsün; balemidi (palamudu) yi, suyu iç, ağzın bala dönsün.* (*Bor –Nğ.)

yalaf [→ **yalaz** (I)]
yalagı [→ **yalaz** (I)]
yalagoz (I) **1.** [→ **yalağan**] **2.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-3**] **3.** Sürtük. (*Sivrihisar –Es.)
yalagoz (II) Suda yetişen dayanıklı bir ağaç çeşidi. (*Nizip –Gaz.)

yalağan [**yalagoz** (I)**-1**] Çanak yalayıcı. (Arslandoğmuş *Yıldızeli –Sv.)
[**yalagoz** (I) **-1**]: (*Sivrihisar –Es.)
yalağı (I) [→ **yalangı** (I) **-2**]
yalağı (II) Patika. (Orhana *Anamur –İç.)
yalağı (III) Çukur. (Orhana *Anamur –İç.)
yalağız 1. [→ **yalaz** (I)] **2.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-1**]
yalağu [→ **yalaz** (I)]
yalağuz (I) [**yalañız, yalazuḫ, yalgı** (I), **yalgız, yalğız, yalhı, yalḫı** (III), **yalınız, yalıñız, yālız** (I)] Yalnız. (–Rz. köyleri; Koyundere *Ahıska –Kr.)
[**yalañız**] : (*Silifke –İç.)
[**yalazuḫ**] : (Çayağzı *Şavşat –Ar.)
[**yalgı** (I)]:(Kırıklı *Karaisalı–Ada.)
[**yalgız**] : (*Iğdır –Kr.)
[**yalğız**]: (Koyundere *Ahıska –Kr.)
[**yalhı, yalḫı** (III)] : (Uluşiran *Şiran –Gm.; –Ar. ve ilçeleri)
[**yalınız, yalıñız**] : (–Bo., –Sm.)
[**yālız** (I)] : (Orhana *Anamur –İç.)
yalağuz (II) [→ **yalangı** (I) **-1**]
yalaḫ, yalak (I) [**yalaçan** (I) **-2**] **1.** Hayvanların içinden yemek yediği, taş, ağaç, çanak vb. kap. (İshaklı *Bolvadin –Af.; Anamos *Eğridir, İlegöp *Uluborlu, Çandır*Sütçüler –Isp.; Yusufça *Gölhisar –Brd.; Solmaz *Tavas –Dz.; *Nazilli –Ay.; *Lâpseki –Çkl.; –Brs.; Köprü *Tavşanlı, Yenice *Simav –Kü.; İğneciler *Mudurnu, Türkbeyli *Mengen –Bo.; –Ks.; Çitli *Mecitözü –Çr.; *Havza –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Şebinkarahisar, *Mesudiye –Gr.; –Tr. ilçe ve köyleri; Güneyce –Rz.; –Kr.; –Mr.; Çepni *Gemerek, Hacılyas *Koyulhisar, Vazıldan *Divriği –Sv.; Kuyumcu –Yz.; –Ky.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Genek *Yatağan, –Mğ.) **2.** Hayvanların su içtiği ağaç kap, taş oyuğu. (Sofular *Eğridir –Isp.; *Sarayköy, Alâattin, *Acıpayam, İsabey *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; –İz. ve ilçeleri; Yenice *Simav –Kü.; Alikköy *Çaycuma, –Zn.,; *Kurşunlu –Çkr.; –Çr.; *Havza –Sm.; –Ama.; –Ur.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı, *Antakya –Hat.; –Nğ.; İbradı, *Karaman –Kn.; Pınarlıbelen *Bodrum, *Milâs –Mğ.) **3.** Hayvanların su içmesi için, ağaç, taş vb. maddelerden yapılan ve çeşmelerin önünde bulunan oluk, tekne. (Honaz –Dz.; *Nazilli –Ay.;–İz.; –Mn. ve çevresi; *Akyazı çevresi –Sk.; Buğabağı, –Çr.; *Merzifon –Ama.; –Mr.; *Nizip –Gaz.; Cemele *Mucur –Krş.; –Kn.; Yenice –Mğ.) **4.** Çukur yer (genellikle kazılmış).(Bayat *Emirdağ –Af.; Görece –İz.; *Şebinkarahisar –Gr.; –Mr.; Kınık *Suşehri –Sv.; –Krş.; *Haruniye, –Ada.; *Mersin köyleri, Ferhenk *Anamur, . Karatiken *Tarsus –İç.; *Alanya –Ant.; Gürme *Fethiye, Pınarlıbelen *Bodrum –Mğ.) **5.** Saksı. (Nikfer, Bereketli *Tavas –Dz.; -Ay.; –İz. ve ilçeleri; –Mn. köyleri; –Ba.; *Bozkır, –Kn.) **6.** Küçük su birikintisi, gölcük. (Cumalıkızık –Brs.; *İzmit –Kc.; Paşabahçe *Beykoz –İst.; Pazar *Kızılcahamam –Ank.) **7.** Ağaç leğen. (*İzmit –Kc.; Aliköy *Çaycuma –Zn.) **8.** Ahırda, hayvan pisliklerinin biriktiği uzun çukur. (Peş-

man *Daday –Ks.) **9.** Ortası çukur tarla. (Şıhlar *Ulubey –Or.; Çandır –Gr.) **10.** Vadilerdeki küçük, verimli düzlük. (*Tirebolu –Gr.) **11.** Kuytu yer. (Çivriğ *Dereli –Gr.) **12.** Dağ yamacındaki düzlük. (Ağaç –Kü.; Ahırköy *Söğüt –Bil.) **13.** Sahan, tabak, çanak, tas gibi kaplara verilen genel ad. (Ömerbeyli –Ay.; –Kn.) **14.** Suyun akarken yardığı yer. (*Dumlu –Ezm.) **15.** Kalaycılıkta, bakır temizlenen yer. (–Çkl.) **16.** Sığ, derin olmayan. (Bölceağaç, *Manyas –Ba.; –Rz.)

[**yalaçan** (I) **-2**] **:** (*Bodrum –Mğ.)

yalaḫ, yalak (II) [**yalacan** (I) **-1, 2; yalaçan** (I) **-1, yalagoz** (I) **-2, yalağız -2, yalaka -1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; yalakçı -1, 2, 3; yalaktar, yalamakçı -1, 2; yalamaşçı, yalamık** (IV) **-1, 2; yalamsuk -1, yalamuk** (IX), **yalamukcu, yalamukçu -1, 2, 3.; yalavıç** (I) **-1, 2; yalavış** (I), **yalavuç** (II) **-1, 2; yalavuş -1, yalcı, yaldakçı, yalıcan**] **1.** Geveze, boşboğaz, söz taşıyarak arabozan. (Akmescit –Af.; *Nazilli, *Bozdoğan –Ay.; Kazandı *Ödemiş –İz.; –Mn. çevresi; –Kü.; Kilimli –Zn.; –Sm. ve ilçeleri; *Merzifon –Ama.; *Ünye –Or.; Karaözü *Gemerek –Sv.; *Sille –Kn.; –Mğ.)

[**yalacan** (I) **-1**] **:** (*Emirdağ –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.; –Mn.; Kızılcaören –Kü.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

[**yalağız -2**] **:** (*Çal –Dz.)

[**yalaka -3**]**:** (*Atabey –Isp.; Hortu *Sivrihisar –Es.; –Sn.; Sarıoba *Polatlı –Ank.)

[**yalaktar**] **:** (Çepni *Gemerek –Sv.)

[**yalamaşçı**]**:** (Yenice *Simav –Kü.)

[**yalavıç** (I) **-1**] **:** (Kızılcabölük –Dz.)

[**yalavuç** (II) **-1**] **:** (–Bo.)

[**yalıcan**] **:** (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

2. Sırnaşık, eğitimsiz. (İshaklı *Bolvadin –Af.; –Isp.; *Nazilli –Ay.; –Kü.; –Sm.; *Çarşamba –Sm.; *Ünye –Or.; Karaözü *Gemerek –Sv.)

[**yalaka -2**] **:** (Yılanlı *Eğridir–Isp.; Aşağı Dana *Safranbolu –Zn.; Peşman *Daday –Ks.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

[**yalakçı -3**] **:** (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

3. Dalkavuk. (Gönen –Isp.; –İz.; –Kü.; –Sm.; *Ermenek –Kn.)

[**yalacan** (I) **-2**] **:** (*Eğridir köyleri –Isp.; –Dz.)

[**yalaçan** (I) **-1**] **:** (*Bodrum –Mğ.)

[**yalagoz** (I) **-2**] **:** (*Sivrihisar –Es.)

[**yalaka -1**]**:** (Salda *Yeşilova–Brd.; Hortu *Sivrihisar, Tokat –Es.; –Zn.; –Ks.; –Ank. ilçeleri; *Beyşehir –Kn.)

[**yalakçı -2**] **:** (*Eğridir köyleri –Isp.; *Alaşehir –Mn.; Tokat–Es.; *Kandıra –Kc.; *Düzce –Bo.; Hisarlı *Ardanuç –Ar.; –Ezm.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[**yaldakçı**] **:** (*Maçka ve köyleri –Tr.; *Afşin ve köyleri –Mr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Ank.; *Milâs –Mğ.)

[**yalamakçı -2**] **:** (*Çal –Dz.)

[**yalamsuk -1**] **:** (*Düzce –Bo.)

[**yalamukcu**] **:** (*İskilip –Çr.; –Sn.; *Merzifon –Ama.)

[**yalamukçu -2**]**:** (*Çarşamba –Sm.)

[**yalavıç** (I) **-2**] **:** (Kızılcabölük –Dz.)

[**yalavış** (I)] : (Bereketli *Tavas –Dz.; *Bozdoğan –Ay.)
[**yalavuç** (II) **-2**] : (*Bodrum –Mğ.) **4.** Açgözlü, bedavacı, asalak, arsız. (–Isp.; Buğabağı –Çr.)
[**yalaka -7**] : (*Ilgaz, *Kurşunlu –Çkr.)
[**yalakçı -1**] : (Babadağ *Sarayköy –Dz.; –Isp. ilçe ve köyleri; Alpanas, Büyükyenice –Bil.; *Seyitgazi –Es.; *Düzce –Bo.; –Çr.; *Maçka –Tr.; Hisarlı *Ardanuç –Ar.; *Şarkışla, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Mut köyleri –İç.)
[**yalamakçı -1**] : (*Çal –Dz.; –Mğ.)
[**yalamık** (IV) **-1**] : (–Af.)
[**yalamsuk -2**] : (*Düzce –Bo.)
[**yalamuk** (IX)] : (*İskilip –Çr.)
[**yalamukçu -1**] : (–Sm.; *Merzifon ve köyleri –Ama.)
[**yalcı**] : (*Bor –Nğ.) **5.** Dönek. (–Kü.; –Sm.)
[**yalaka -6**] : (*Akyazı çevresi –Sk.; *Perşembe –Or.)
[**yalavuş -1**]: (Hortma *Acıpayam –Dz.) **6.** Aşağılık, onursuz. (*Bor –Nğ.; *Bozkır,–Kn.) **7.** İki yüzlü. (Fariske *Ermenek –Kn.) **8.** Her işe burnunu sokan. (*Zile –To.)
[**yalaka -4**] : (–Isp.)
[**yalamık** (IV) **-2**] : (Karamanlı *Tefenni –Brd.)
[**yalamukçu -3**] : (*İskilip –Çr.) **9.** Sürtük. (–Kü.)
[**yalaka -5**] : (Bekilli *Çal –Dz.; –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.) **10.** Hoppa, kötü kadın. (–Kn.)

yalaka 1. [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-3**] **2.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-2**] **3.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-1**] **4.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-8**] **5.** [→ **yalaḫ, yalak**(II) **-9**] **6.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-5**] **7.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-4**]

yalakacı Bulduğu şeyi, bulduğu yerde yiyen, pisboğaz köpek. (Karabüzey *Araç –Ks.)

yalak açmak 1. Bağ kütüklerinin dibini açmak. (Bergaz *Ezine–Çkl.) **2.** Meyva ağaçlarının dibini açmak. (Muradiye –Rz.) **3.** Ağaç diplerine su gitmesi için küçük yollar açmak. (Maksutlu *Şarkışla –Sv.) **4.** Lağım yolu açmak. (Fili *Biga –Çkl.)

yalakalık [**yalaklık -1**] **1.** Dalkavukluk. (Yakademirciler –Zn.)
[**yalaklık -1**] : (*Merzifon –Ama.) **2.** Sürtüklük. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yalakçı 1. [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-4**] **2.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-3**] **3.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-2**] **4.** Hizmetçi. (*Beyşehir –Kn.)

yalak içi İki dağ arasındaki dar boğaz. (*Yalova –İst.; –Sv.)

yalaklamak (I) Geçirmek. (–Ks.)
yalaklamak (II) [→**yalaklanmak -1**]
yalaklanmak [**yalaklamak** (II)] **1.** Aç gözlülük yapmak. (*İskilip –Çr.)
[**yalaklamak** (II)] : (–Ky.) **2.** Dalkavukluk yapmak. (*Koyulhisar –Sv.)

yalaklık 1. [→ **yalakalık -1**] **2.** Gevezelik. (*Çarşamba –Sm.)

yalaktar [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-1**]

yalama (I) [**yalamık** (V) **-2, yalıma** (II)] **1.** Dudakta çıkan yara, uçuk. (Kumdanlı *Yalvaç, *Eğridir köyleri, *Gelendost –Isp.; Salda *Yeşilova, Başpınar *Tefenni –Brd.; İsabey *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Çeltikçi *İnegöl –Brs.; –Kü.; *Sivrihisar,

Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Ks.; Uluşiran *Şiran –Gm.; *Şarkışla –Sv.; Gökdere *Akdağmadeni –Yz.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bünyan, Afşar *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; *Fethiye, *Milâs –Mğ.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.)

[**yalamık** (V) **-2**] : (–Bo.; *Bor –Nğ.; –Ky.)

[**yalıma** (II)] : (Güney *Yeşilova –Brd.)

2. Dudakta kuruma, çatlama. (*Düzce –Bo.; *Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon –Ama.; *Afşin –Mr.; *Bor –Nğ.; *Mut köyleri –İç.; *Bodrum –Mğ.;*Lüleburgaz –Krk.)

yalama (II) [**yalamık** (VI), **yalamuk** (IV), **yalavış** (II)] Aşınmış, bozulmuş; vida yatağı genişlemiş, tutmaz, iş görmez olmuş. (–Kü.; *Merzifon –Ama.; –Rz.; –Dy.; *Arapkir –Ml.; *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar, *Gemerek –Sv.; Arslan *Mersin, Kendiken *Tarsus –İç.; Pınarlıbelen, *Bodrum –Mğ.)

[**yalamık** (VI)] : (–Ky.; *Bor –Nğ.)

[**yalamuk** (IV)] : (*İskilip –Çr.; –Sv.)

[**yalavış** (II)] : (*Bozdoğan –Ay.)

yalama (III) [**yalamak** (I), **yalamık** (I) **-1, yalamuk** (I) **-2**] Çamın soyulup çıkarılan tabakası. (Honaz –Dz.; Arslan *Mersin, Kendiken, Manaz *Tarsus –İç.)

[**yalamak** (I)] : (Abaş, Honaz –Dz.; Pınarlıbelen *Bodrum –Mğ.)

[**yalamık** (I) **-1**] : (*Eğridir köyleri, *Sütçüler köyleri –Isp.; –Ba.; Tokat –Es.; Civler, *Ermenek –Kn.; *Silifke köyleri –İç.)

[**yalamuk** (I) **-2**] : (Kuzyaka *Safranbolu –Zn.; *Kurşunlu, *Ilgaz, –Çkr.; Sorkun *Beypazarı, Gürcü *Kızılcahamam –Ank.; Doğanlı *Saimbeyli –Ada.)

yalama (IV) Atlarda, üst dudağa dek uzanan, alta inmeyen akıtma. (Kestanbul *Ezine –Çkl.)

yalama (V) Kağnı arabalarında kolların dingile değen yeri. (Yavuz *Şavşat –Ar.)

yalama (VI) Sözünde durmayan, iki yüzlü. (*Akyazı çevresi –Sk.)

yālama (VII) Sac üstünde pişen ve yağlanarak yenilen ekmek. (–Ky.)

yalamaç (I) Kendi işini bırakıp küçük çıkarlar uğruna el işiyle uğraşan: *Yalamaç adam kırda pirinç ararken, evdeki bulguru yitirir.* (Çöplü *Çivril –Dz.; Akköy *Ezine –Çkl.)

yalamaç (II) Ağız çevresindeki yemek bulaşığı. (–Or.)

yalamaç (III) Hayvanlara verilen haşlanmış yeşillik. (–Or.; Nefsiköseli *Görele –Gr.)

yalama dodaḫ [**yalama dudak**] Dudak yarası uzun süren, geçmeyen kişi. (Bayburt *Selim –Kr.)

[**yalama dudak**] : (–Kr.)

yalama dudak [→ **yalama dodaḫ**]

yalamak (I) [→ **yalama** (III)]

yalamak (II) Sıyırarak berelemek. (İncekum *Silifke –İç.)

yalamakçı 1. [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-4**] **2.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-3**]

yalama olmak Aygıt, eskiyip yıpranmak, vida genişlemek, tutmaz olmak. (Darıveren *Acıpayam –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy, *Susurluk –Ba.; *Sivrihisar, Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; *Akyazı çevresi

–Sk.; –Ks.; *Merzifon –Ama.; –Tr.; Akarsu*Ardanuç –Ar.; –Kr.; –Ezc.; *Hozat –Tn.; *Ağın –El.; *Nizip, –Gaz.; –Mr.; *Antakya, Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Şarkışla, *Gürün, Hacılyas, *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı, *Ayaş, *Polatlı –Ank.; *Bor –Ng.; Kayarcık *Saimbeyli –Ada.; *Mersin köyleri –İç.; *Lüleburgaz –Krk.)

yalamaşçı [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-1**]

yalama toprak 1. Nehir, deniz sularının bastığı toprak. (Araklıya *Ardanuç –Ar.; *Akseki –Ant.) **2.** Buzlanmış, donmuş, insan ayağının basmadığı yer. (*Akseki –Ant.)

yalamgı Kendirin, soyulduktan sonra kalan sapı. (Kocabergos *Erdek –Ba.)

yalamıç Derinliği az olan mutfak gereci. (*Afşin –Mr.)

yalamık (I) **1.** [→ **yalama** (III)] **2.** İlkbaharda, çam ağacının budak yerlerinden akan sakızlı su. (Üçem *Balâ, Peçenek –Ank.; *Ulukışla –Ng.; Teniste *Anamur, Civanyaylağı *Mersin, *Mut ve köyleri, Uzuncaburç *Silifke –İç.; Kabaağaç *Fethiye –Mğ.)

yalamık (II) Kabuğu soyulmadan yapılan kabak tatlısı. (*Eğridir köyleri, *Sütçüler köyleri –Isp.)

yalamık (III) Düzgün dörtgen prizma biçiminde, saydam kaya tuzu. (–Ks.; –Nş.; –Ng.)

yalamık (IV) **1.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-4**] **2.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-8**]

yalamık (V) **1.** [→ **yalabık** (I) **-1**] **2.** [→ **yalama** (I) **-1**] **3.** Kaygan. (*Bor –Ng.)

yalamık (VI) [→ **yalama** (II) **-1**]

yalamık (VII) Bir tadımlık. (–Çr.)

yalamıkcı Dalkavuk. (Karamanlı *Tefenni, –Brd.)

yalamık olmak Kayganlaşmak. (*Bor –Ng.)

yalamsuk 1. [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-3**] **2.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-4**]

yalamtık Az, bir parça (yemek için). (*Lâpseki –Çkl.)

yalamuk (I) **1.** İlkbaharda, çam ağacından akan özsu. (–Bo.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.) **2.** [→ **yalama** (III)]

yalamuk (II) [→ **yalabık** (I) **-1**]

yalamuk (III) **1.** Artık (yemek, yiyecek için). (–Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.) **2.** Karşılıksız, parasız yararlanılan şey : *Hazır lüpçülüğe alışmış, daima yalamuk arıyor.* (*Merzifon köyleri –Ama.)

yalamuk (IV) [→ **yalama** (II)]

yalamuk (V) Açık, aydınlık (hava için). (Ortaköy *Aybastı –Or.)

yalamuk (VI) Yüzde güneş yanığı. (*Ünye –Or.)

yalamuk (VII) [→ **yalabık** (IV) **-1**]

yalamuk (VIII) [→ **yalabık** (II)]

yalamuk (IX) [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-4**]

yalamukcu [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-3**]

yalamukçu 1. [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-4**] **2.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-3**] **3.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-8**]

yalamukçuluk Bedavadan geçinme, asalaklık. (–Sm.)

yalamuk olmak Vida aşınmak. (*İskilip –Çr.)

yalan Yalancı : *Adama garşı yalan çıktım.* (*Bor –Ng.)

yalan atmak Yalan söylemek. (Fili *Biga –Çkl.)

yalancı 1. [→ **yalancı dolma**] **2.** Kaburga dolması. (–Ant.)

yalancı dolma [**yalancı -1**] Asma yaprağıyla yapılan zeytinyağlı dolma. (*Bozdoğan –Ay.; *Milâs –Mğ.) [**yalancı -1**] : (*İskilip –Çr.)

yalancıkeçi Erguvan ağacı ve çiçeği. (*Alanya –Ant.)

yalancısarma Lahana yaprağıyla yapılan etsiz sarma. (Muradiye –Rz.)

yalançı Yalancı. (–Sm.; Karakoyunlu –Kr.; *Antakya –Hat.)

yalançı pehlivan Yapmadığı, yapamayacağı şeyleri, yapmış ya da yapabilirmiş gibi anlatan kimse, palavracı. (*Bor –Nğ.)

yalançırak Arada bir yalan söyleyen. (İncekum *Silifke –İç.)

yalançısı olmak Doğruluğu kesinlikle bilinmeyen bir bilgiyi başkasından duyup iletmek: *–Doğru mu, sahiden olmuş mu bu iş? –Bilmem, ben de başkasının yalançısıyım.* (*Bor –Nğ.)

yalandırmak Aldatmak, kandırmak. (Yeniköy –Ba.; Fili *Biga –Çkl.; Tokat –Es.; *İzmit –Kc.; *Düzce –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Nş.; *Bor –Nğ.; *Beyşehir, *Ermenek –Kn.; *Mut –İç.; *Milâs, Kıran, –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.; *Hayrabolu –Tk.; Larnaka –Kıbrıs)

yalan dolan Aldatıcı, dolaşık söz ya da davranış. (*Düzce –Bo.; *Bor –Nğ.)

yalangı (I) [**yalağı** (I), **yalañı** (I) **-2**, **yalañkı** (II) **-1, 2**; **yalavu -2**, **yalazı -2**] **1.** Alev. (*Gölpazarı –Bil.; Tokat –Es.; Çanıllı *Ayaş –Ank.) **2.** Tutuşturucu, talaş, ince kuru odun vb. (Ovasaray –Çr.; Reşadiye *Datça –Mğ.; *Elmalı –Ant.) [**yalağı** (I)] : (–Ky.) [**yalañı** (I) **-2**] : (*Bodrum –Mğ.) [**yalañkı** (II) **-1**] : (*Ödemiş köyleri –İz.; *Silifke çevresi –İç.; Orhaniye *Marmaris, *Fethiye, *Bodrum –Mğ.) [**yalavu -2**] : (*Ünye –Or.) [**yalazı -2**] : (*Emet, *Alayunt –Kü.) **3.** Ateş, güneş ısısı. (Kalkan *Kaş –Ant.) [**yalañkı** (II) **-2**] : (*Banaz –Uş.)

yalangı (II) [**yalañı** (II), **yalañkı** (I)] Dağlarda biten ve süpürge yapılan bir ot. (Dombaylı –Mn.; –Çr.; Bozhüyük *Göksun –Mr.; *Gürün –Sv.; Köşker –Krş.; *Bor –Nğ.; *Kadirli, Endel, *Osmaniye –Ada.; *Marmaris –Mğ.) [**yalañı** (II)] : (Uluğbey *Senirkent –Isp.; –Ky. köyleri) [**yalañkı** (I)] : (–Çr.)

yalangı (III) Bağları vuran sam : *Bu sene yalangı çaldı, üzüm olmadı.* (Saray –Çr.)

yalangoz [**yalankoz**] **1.** Mürver ağacı. (–Ml.) [**yalankoz**] : (–Ml.) **2.** Aylandız da denilen, suda yetişen, kerestelik bir ağaç. (–Gaz.)

yalangu Fırında ikinci kez ekmek pişirmek için yakılan ateş. (*Çıldır, *Arpaçay –Kr.)

yalañı (I) **1.** [→ **yalaz** (I)] **2.** [→ **yalangı** (I) **-2**]

yalañı (II) [→ **yalangı** (II)]

yalanışlık Yaltaklanma. (–Mğ.)

yalañız [→ **yalağuz** (I)]

yalañkı (I) [→ **yalangı** (II)]

yalañkı (II) **1.** [→ **yalangı** (I) **-2**] **2.** [→ **yalangı** (I) **-3**]

yalañkı (III) [→ **yalaz** (I)]

yalañkı (IV) Lokmaya benzeyen, daha iri ve yassı olarak yapılan bir

tatlı. (Eymir, *Bozdoğan –Ay.; *Bodrum –Mğ.)

yalankoz [→ **yalangoz -1**]

yalanlanmak Alevlenmek. (Keskin –Es.)

yalansığmak **1.** Yalan söylemek. (Tuzaklı *Gölpazarı –Bil.; Bozan–Es.; *Akyazı çevresi –Sk.; İğneciler *Mudurnu –Bo.) **2.** Yalan yakışmak : *Yalansığmayacak bir yerde yalan söyleme.* (*Eğridir köyleri –Isp.)

yalañu [→ **yalaz** (I)]

yalan yağşış Yalan yanlış, gelişigüzel. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yalan yapıldak Uydurarak : *Yalan yapıldak konuşma!* (–Kr.)

yalan yarıştırması Masal. (Yakademirciler, Balkur –Zn.)

yalap (I) Parıltı. (–Bil.; *Erciş –Vn.; –Yz.; Bilân –Ada.; Pınarlıbelen *Bodrum –Mğ.)

yalap (II) İvedi. (*Gerze, *Ayancık –Sn.; *Kızılcahamam –Ank.)

yalap (III) Ekmek pişirirken, fırına atılan odun. (*Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.)

yalap (IV) Sarı renkli bir çeşit kuş. (–Ml.)

yalap sap [→ **yalap şap**]

yalap şalap [→ **yalap şap**]

yalap şap [**yalap sap, yalap şalap, yalaş bulaş -1, 2**] **1.** Üstünkörü, gelişigüzel (iş için). (–İz.; *Kandıra –Kc.; –Bo.; –Mr.; Namrun *Tarsus –İç.; *Milâs –Mğ.; – Ed.)

[**yalap sap**] : (–Sm.)

[**yalap şalap**] : (*Düzce –Bo.)

[**yalaş bulaş -1**] : (*Düzce –Bo.)

2. Kirli, iyi temizlenmemiş. (*Düzce –Bo.)

[**yalaş bulaş -2**] : (*Düzce –Bo.)

yalapşıklamak Baştan savmak, avutmak. (*Ünye –Or.)

yalap yalap (I) Parıl parıl, ışıl ışıl. (*Eğridir köyleri, *Gelendost, Uluğbey *Senirkent –Isp.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Lâpseki –Çkl.; –Brs.; *Kandıra –Kc.; –Bo.; –Ks.; *Tirebolu, Nefsiköseli, *Görele –Gr.; *Erciş –Vn.; –El.; –Gaz.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri, *Reyhanlı, *Antakya –Hat.; Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.; –Ank.; *Bor –Nğ.; *Mut köyleri –İç.; *Lüleburgaz –Krk.)

yalap yalap (II) Hızlı hızlı. (*Kurşunlu –Çkr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

yalap yalap (III) Dalga dalga, bölük bölük. (*Merzifon –Ama.)

yalap yalap etmek [**yalap yalap yalabımak**] Parıl parıl parlamak. (*Antakya –Hat.)

[**yalap yalap yalabımak**] : (Gökdere *Akdağmadeni –Yz.)

yalaş [→ **yağlaş -1**]

yalaş bulaş **1.** [→ **yalap şap -1**] **2.** [→ **yalap şap -2**]

yalaşık bulaşık Bulaşık, kirli. (*Düzce –Bo.)

yalatmak (I) Dövmek, sopayla vurmak. (Şalcı, Çayağzı *Şavşat –Ar.; –Gaz.)

yalatmak (II) Bir şeyi bir yere sürterek aşındırmak. (Bahçeli *Bor–Nğ.)

yalatmak (III) Dikkatsizlik sonucu ocakta demir ve çeliğin bir yanını ateşe tutup dirençsiz bırakmak. (–İst.)

yalavaç (I) Pazartesi. (Donarşa *Şarkikaraağaç –Isp.)

yalavaç (II) Alevi. (*Nizip –Gaz.)

yalavıç (I) **1.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-1**] **2.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-3**]

yalavıç (II) [**yalavuç** (I)] Derinliği az olan kap kacak.(Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Mut ve köyleri –İç.)
[**yalavuç** (I)]: (–İç.)

yalavış (I) [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-3**]

yalavış (II) [→ **yalama** (II)]

yalavu 1. [→ **yalaz** (I)] **2.** [→ **yalangı** (I) **-2**]

yalavuç (I) [→ **yalavıç** (II)]

yalavuç (II) **1.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-1**] **2.** [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-3**]

yalavun Yüksek alev. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yalavuş 1. [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-5**] **2.** Cana yakın tatlı dilli yumuşak başlı. (*Bozdoğan –Ay.; *Milâs –Mğ.)

yalaz (I) [**yalaf, yalagı, yalağız, yalağu, yalañı** (I) **-1, yalankı** (III), **yalañu, yalavu -1, yalaza, yalazı -1, yalım** (VI) **-1, yalın** (I) **-1, yalō**] Alev. (*Şarkikaraağaç –Isp.; Yenişar, Gölkonak, –Brd.; –Mn. ve çevresi; Demirkapı *Susurluk –Ba.;–Bo. ve ilçeleri; *Akyazı çevresi –Sk.; Yakacık *Kartal –İst.; *Havza –Sm.; –Ama.; *Vakfıkebir –Tr.; –Ml.; –Sv.; *Bünyan –Ky.; İncirlik –Ada.; *Lüleburgaz –Krk.)
[**yalaf**] : (–Sn.)
[**yalagı**] : (Adiller *Ermenek –Kn.)
[**yalağız**] : (Ağlı *Küre –Ks.)
[**yalağu**] : (*Ünye –Or.; *Tirebolu –Gr.)
[**yalañı** (I) **-1**] : (Ekse –Uş.; Zeyve *Söğüt –Bil.; *Mudurnu –Bo.; *Nallıhan –Ank.; *Ermenek –Kn.)
[**yalankı** (III)] : (*Banaz –Uş.)
[**yalañu**]: (Nefsiköseli *Görele –Gr.)
[**yalavu -1**] : (Heybeliada –İst.; Akpınar, *Ünye –Or.; Şehli *Piraziz, –Gr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
[**yalaza**] : (–Dz.; –İz. ve ilçeleri; Kınık *Kırkağaç –Mn.; *Susurluk –Ba.; Fili *Biga, Maydos –Çkl.; –Es. köyleri; Papasköy –Sm.; Arageriş *Tirebolu –Gr.; Uluşiran –Gm.; *Bor –Nğ.; Dikmen *Serik –Ant.; *Lüleburgaz –Krk.; Bulgaristan)
[**yalazı -1**] : (Düğer –Af.; –İz.; *Alaşehir, Karakuyu –Mn.; –Ba. ve çevresi; *Bayramiç, Bergaz *Ezine –Çkl.; Cumalıkızık –Brs.; Şaphane *Gediz, *Emet –Kü.; *Kandıra, –Kc.; *Düzce –Bo.; *Şebinkarahisar –Gr.; *Bodrum –Mğ.; Turpçular *İpsala, Mimar Sinan –Ed.; –Krk. ilçeleri)
[**yalım** (VI) **-1**] : (Zermut –Gm.; –Gaz.; *Afşin ve köyleri, *Elbistan –Mr.; *Antakya –Hat.; *Polatlı –Ank.; Genezin *Avanos –Nş.; Kurugöl *Mucur –Krş.; Tavlusun –Ky.; İncirlik –Ada.; Yerkesik, *Köyceğiz –Mğ.)
[**yalın** (I) **-1**] : (Cebel *Eğridir –Isp.; Harzum –Brd.; Darıveren *Acıpayam, Çöplü *Çivril –Dz.; *Urla, –İz.; –Mn.;*Mustafa Kemalpaşa –Brs.; Gürağaç *Tavşanlı *Emet, Güyler *Simav –Kü.; –İst.; Kirte *Safranbolu –Zn.; –Çkr.; *Osmancık –Çr.; *Ağın –El.; *Arapkir, İsmetpaşa–Ml.;*Kilis–Gaz.; *Divriği –Sv.; Şabanözü *Polatlı –Ank.; Çavuşcu *Ilgın –Kn.; –İç. ilçe ve köyleri; Bağyaka *Finike, *Serik –Ant.; Kınık *Fethiye, Çaltılar –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)
[**yalō**] : (Danışman *Fatsa –Or.)

yalaz (II) Yumuşak, kaba tüylü, tiftik ile kıl keçisi arasındaki keçi türü. (*Beypazarı –Ank.)

yalaz (III) Bayrak. (Rumeli göçmenleri –İst.)

yalaza [→ **yalaz** (I)]

yalazı **1.** [→ **yalaz** (I)] **2.** [→ **yalangı** (I) **-2**]

yalazımak [**yalazlamak**] Alev dokunarak, yalayarak geçmek. (Peşman *Daday –Ks.)

[**yalazlamak**] : (*Düzce –Bo.)

yalazıman Yakışıksız. (Civler *Ermenek –Kn.)

yalazlamak [→ **yalazımak**]

yalazuḫ [→ **yalağuz** (I)]

yalbır (I) [**yaldırak**] Parlak. (Çöplü *Çivril –Dz.; Araplı, Taşucu *Silifke –İç.)

[**yaldırak**] : (Höketçe *Saimbeyli –Ada.)

yalbır (II) [→ **yalbırdak** (I) **-1**]

yalbıramak [→ **yalabımak -1**]

yalbırcak [→ **yalbırdak** (I)]

yalbırdak (I) [**yalbır** (II), **yalbırcak, yalbundak, yalburdaḫ, yalburdak**] **1.** Çıplak, yarı çıplak, don gömlek. (*Emirdağ köyleri –Af.; Yukarı Dinek *Şarkikaraağaç –Isp.; Yeniköy –Ba.; Tokat –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; Çitli *Mecitözü –Çr.; *Merzifon –Ama.; Küçük İsa *Zile –To.; Çelik *Besni –Adı.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Şarkışla –Sv.; Tuzhisar *Bünyan –Ky.; *Bor –Nğ.; Doğanbeyli *Saimbeyli –Ada.)

[**yalbır** (II)] : (*İskilip –Çr.)

[**yalbırcak**] : (*Mersin köyleri –İç.)

[**yalburdaḫ, yalburdak**] : (*Gürün –Sv.; Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; Aydınlı *Ceyhan –Ada.) **2.** Kınsız, yalın, kapsız. (Tarçin *Bünyan –Ky.; –Nğ.)

[**yalbundak**] : (Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.)

yalbırdak (II) Yalnız. (Tarçın, Tuzhisar *Bünyan –Ky.)

yalbırdak (III) Yaya (yayan, sözcüğüyle birlikte kullanılır). (–Nş.)

yalbırdak (IV) Parlak. (*Bor –Nğ.)

yalbırdamak [→ **yalabımak -1**]

yalbırt Yönler arası esen hafif yel. (*Ilgın –Kn.)

yalbırtı Parlaklık. (*Eğridir köyleri –Isp.; Kalkan *Kaş –Ant.)

yalbırt yalbırt [→ **yalbır yalbır**]

yalbır yalbır [**yalbırt yalbırt, yaldır yaldır**] Parıl parıl. (*Çal ve köyleri, Çöplü *Çivril –Dz.; *Düzce –Bo.; Danışman *Fatsa –Or.; *Ermenek –Kn.; Namrun *Tarsus, *Silifke –İç.; Erenyaka *Akseki, Gilevgi *Elmalı –Ant.)

[**yalbırt yalbırt**]: (*Ünye –Or.; –Yz.)

[**yaldır yaldır**] : (*Düzce –Bo.; *Ayancık –Sn.; *Antakya –Hat.; *Bor –Nğ.)

yalbır yalbır yanmak [**yaldır yaldır yaldıramak, yaldır yaldır yanmak**] Pırıl pırıl parlamak. (Güzelsu *Akseki –Ant.)

[**yaldır yaldır yaldıramak**]: (–Sm.)

[**yaldır yaldır yanmak**]: (*Ünye –Or.)

yalboğan [**yalbuğan**] Obur, aç gözlü. (*Sorgun –Yz.)

[**yalbuğan**] : (Çalış *Haymana –Ank.)

yalbuğan [→ **yalboğan**]

yalbundak [→ **yalbırdak** (I) **-2**]

yalburdaḫ, yalburdak [→ **yalbırdak** (I) **-1**]

yalcı [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-4**]

yalç Balta girmemiş orman, ağaçlık. (Tekke *Tirebolu –Gr.)

yalçe Ocak üstündeki raf. (–Sn.)

yalçı (I) Düzgünleşmiş, parlak taş. (Şabanözü *Polatlı –Ank.; Şahmelik *Develi –Ky.; –Nğ.)

yalçı (II) Soğuktan donup kaygan-laşmış yol. (*Beyşehir –Kn.)

yalçı (III) Yüce dağların eteği. (Navdalı *Mut –İç.)

yalçık Buzun, donun, sıcaktan erimesiyle oluşan çamur : *Yalçık tarlada çift sürülmez.* (Çöplü *Çivril –Dz.)

yalçımak (I) Don, eriyip çözülmek. (Honaz –Dz.)

yalçımak (II) Hayvan, geviş getirmek. (Çöplü *Çivril –Dz.)

yalçın Ekime elverişli olmayan taşlı toprak : *Yalçın toprakta ne kadar ürün olur?* (*Maçka ve çevresi –Tr.)

yaldakçı [→ **yalaḳ, yalak** (II) **-3**]

yaldaş Bir üzüm çeşidi. (Geledek *Mustafa Kemalpaşa –Brs.)

yaldatmak Kandırmak. (*Düzce –Bo.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; –Bt.)

yaldavuş Koşmaca oyununda, koşanın kovalıyan önünde çeşitli yönlere doğrularak yaptığı şaşırtma : *Tavşan iki yaldavuş yaptı, tazıdan kurtuldu.* (*Kemaliye –Ezc.)

yaldır (I) Geç ekilen körpe afyon. (Paşaköy –Bo.)

yaldır (II) Patavatsız. (*Merzifon köyleri –Ama.)

yaldır (III) Becerikli hırsız. (*Bor –Nğ.)

yaldır (IV) Açıkgöz. (*Bor –Nğ.)

yaldırak [→ **yalbır** (I)]

yaldıramak [→ **yalabımak -1**]

yaldıran Merdiven başı. (–Gr.)

yaldıratmak Cilalamak. (*Ulubey –Or.)

yaldırayık 1. [→ **yalabık** (II)] **2.** Elektrik. (*Bozüyük –Bil.)

yaldırbak 1. Çorapsız, yalnız ayakkabıyla. (–Çkl.) **2.** Başı açık. (*Bor –Nğ.)

yaldırbak gezmek Ceketsiz gezmek. (–Ur.)

yaldırdamak [→ **yalabımak -1**]

yaldırık Merih. (–Bo.)

yaldırık atmak Şimşek çakmak. (Yenice *Simav –Kü.)

yaldırmaç Hokka. (Gökgöl Yörükleri, Homa *Çivril –Dz.)

yaldır yaldır [→ **yalbır yalbır**]

yaldır yaldır yaldıramak [→ **yalbır yalbır yanmak**]

yaldır yaldır yanmak [→ **yalbır yalbır yanmak**]

yaldızlıkaya Bir çeşit balık. (*Beykoz –İst.)

yal dostu Yiyip içme karşılığında dostluk gösteren kişi. (*Bor –Nğ.)

yālem [→ **yalım** (I)]

yalfa Yalpa. (Tekeler, Hurma *Silifke –İç.)

yalger Yayla. (*Haymana –Ank.)

yalgı (I) [→ **yalağuz** (I)]

yalgı (II) Büyü. (–Ant.)

yalgın (I) Ilgım, serap. (–İst.; *Bayburt –Gm.; –Kn.; –Ed.)

yalgın (II) Aşı kalemiyle almaya ve aşılamaya elverişli ağaç, çiçek. (–İst.)

yalgız [→ **yalağuz** (I)]

yalgu Ustura. (*Devrek –Zn.)

yalğız [→ **yalağuz** (I)]

yalhayır Arsız. (*Ayaş –Ank.)

yalhı, yalḫı (I) Pörsük, gevşek, yavan. (*Merzifon ve köyleri –Ama.)

yalhı, yalḫı (II) [**yalkı** (XI)] Yılkı. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[**yalkı** (XI)] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yalhı, yalḫı (III) [→ **yalağuz** (I)]

yalhi Çıplak, eyersiz at. (Yavuz *Şavşat –Ar.)

yalı (I) Yele. (*Merzifon ve köyleri, –Ama.; *Antakya –Hat.; Gökdere *Akdağmadeni, *Yerköy –Yz.)

yalı (II) [→ **yama** (I)]

yalı (III) Sırlı, küçük bal çömleği. (*Maçka ve çevresi –Tr.)

yalı (IV) Halay. (*Iğdır –Kr.)

yalıcan [→ **yalaḫ, yalak** (II) **-1**]

yalıcan olmak Bozulmak, iyi işlemez olmak. (Karamanlı *Tefenni–Brd.)

yalı çapkını Aşırı çapkın, uçarı. (*Bor –Nğ.)

yalı geçmek [→ **yalı gitmek**]

yalı gitmek [**yalı geçmek**] Gemi, kıyıdan gitmek. (–İst.; –Tr.; –Rz. ve çevresi)

[**yalı geçmek**] : (*Akçakoca –Bo.)

yālıḫ, yālık 1. [→ **yağlık, yağlıḫ** (I) **-1**] **2.** [→ **yağlık, yağlıḫ** (I) **-2**]

yalık 1. Çiftleşme zamanı gelmiş köpek, kurt, çakal. (Sarımahmutlar *Sütçüler, *Eğridir köyleri –Isp.; Kurna –Brd.; Çöplü *Çivril, *Acıpayam köyleri –Dz.; *Karacasu, Yazırlı *Nazilli –Ay.; *Bayındır –İz.; İğdecik, Sancaklıboz –Mn.; *Ezine –Çkl.; *Yenice, Çeltikçi *İnegöl –Brs.; Eğrigöz –Kü.; *Sungurlu –Çr.; *Beypazarı –Ank.; *Mucur –Kış.; Bağyaka *Finike –Ant.; –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.; *Çorlu –Tk.) **2.** Hoppa, kötü kadın. (Kızılhisar *Acıpayam –Dz.; *Kula –İz.; –Ba.; –Kn.) **3.** Yüzsüz, utanmaz. (–Brd.)

yālı kara [→ **yağlı kara** (I) **-1**]

yalıkıyı Deniz kıyısı. (*Çal –Dz.; Bozköy *Karaburun –İz.; –Gr.; –Rz. ilçe ve köyleri; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bodrum –Mğ.)

yalıklamak [→ **yalıkmak**]

yalıkmak [**yalıklamak, yalıksamak**] Köpek, çiftleşme istemi göstermek. (Karamanlı *Tefenni, Pazaravdan *Bucak –Brd.; Çöplü *Çivril, Belevi, Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Tire, Kaklıç *Menemen –İz.; Mormat *Ezine –Çkl.; –Kü.; –Ant.; Tuna boyu, Bulgaristan)

[**yalıklamak**] : (*Eğridir köyleri –Isp.; Salnaz *Tavas –Dz.; –Zn.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.)

[**yalıksamak**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.; Şumnu, Bulgaristan)

yalıksak 1. Çiftleşme isteği uyanan köpek. (*Bor –Nğ.; *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Cinsel isteği güçlü kadın (aşağılama için). (*Bor –Nğ.)

yalıksamak [→ **yalıkmak**]

yalı kütüğü Gemilerin iki yanından karaya bağlandıkları asıl ağaç dikme, baba. (Rumelikavağı –İst.)

yalım (I) [**yālem, yalıma** (I), **yalıñ** (X) **-2, yalum**] Sanırım : *Bugün yağmur yağacak yalım.* (–Uş. ve çevresi; *Gönen –Isp.; Arvallı, Harzum –Brd.; *Güney, *Sarayköy, Kızılcabölük, Denizler, Yukarı Seyit *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; *Kuşadası, –Ay. ilçe ve köyleri; *Seferihisar, –İz.; –Mn. ve ilçeleri; Zeytinli *Edremit, Yeniköy *Bigadiç –Ba.; Saraycık –Çkl.; *Orhaneli –Brs.; –Kü.; –Es.; Celep *Çatalca –İst.; Bağyaka *Finike –Ant.;–Mğ. ilçe ve köyleri; *Vize –Krk.; Selânik; –Kıbrıs)

[yālem] : (–Kü. ve çevresi; *Çarşamba –Sm.)
[yalıma (I)] : (Kapaklı *Kaş –Ant.)
[yalıñ (X) -2]: (Darıveren *Acıpayam –Dz.; *Kırkağaç –Mn.; Uzuncaburç *Silifke –İç.)
[yalum] : (*Tavas –Dz.)

yalım (II) **1.** Huy, doğal yapı (insanda). (*Bolvadin –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; Taşlık *Adapazarı –Sk.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Mut köyleri –İç.) **2.** Onur, çalım. (*Eğridir köyleri, Uluğbey *Senirkent –Isp.; –Çkr.; *Boyabat –Sn.; *Merzifon köyleri –Ama.; Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.; Köşker –Krş.; Bağyaka *Finike –Ant.) **3.** Orun, derece. (*İncesu –Ky.) **4.** Değer, geçerlilik (kimse için). (–Ed.) **5.** Güç. (Sarık –Çr.)

yalım (III) **[yalın (VII)]** Zayıf yüzlü. (–Nğ.)
[yalın (VII)] : (*Bor –Nğ.)

yalım (IV) **[→ yama (I)]**

yalım (V) Taş. (Altındağ *Bornova –İz.; Karşıyaka, Kocabergos *Erdek –Ba.; Gündoğdu –Brs.; Aslanbey, Yeniköy *İzmit –Kc.; Domuzağılı *Bafra –Sm.)

yalım (VI) **[yalın (I) -2] 1. [→ yalaz (I)]** **2.** Ateş, sıcaklık. (*Antakya –Hat.)
[yalın (I) -2]: (Düğer –Af.; Alâattin *Acıpayam –Dz.; Ağlı *Küre –Ks.)

yalım (VII) **[→ yalabık (II)]**
yalıma (I) **[→ yalım (I)]**
yalıma (II) **[→ yalama (I) -1]**
yalımak Reçine. (Salda *Yeşilova –Brd.)
yalım alçaḫlığı Eziklik. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
yalım atmak [→ yalabımak -1]
yalımbilek Kemikleri gelişmeden doğan çocuk. (*Atabey –Isp.)
yalımı alçak Alçak gönüllü : *Bu adamı herkes sever, yalımı alçak bir adamdır.* (*Eğridir köyleri –Isp.)
yalımı aşşağı Onursuz, aşağılık, değersiz. (*Bor –Nğ.)
yalımparça Bir avuç. (Kümbet –Kr.)
yalımsak (I) Obur. (Hisarcık –Ky.)
yalımsak (II) Başıboş kişi. (–Ky.)
yalın (I) **1. [→ yalaz (I)]** **2. [→ yalım (VI) -2]**

yalın (II) **[yalıncak -1]** Çıplak. (*Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Buca –İz.; –Mn. ve çevresi; *Lâpseki –Çkl.; Tokat –Es.; *Akyazı çevresi –Sk.; –Çkr.; *Merzifon –Ama.; Küçük İsa *Zile –To.; –Kr.; *Arapkir –Ml.; *Antakya –Hat.; *Yerköy –Yz.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Afşar *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; –İç. ilçe ve köyleri)
[yalıncak -1] : (Keskin –Es.; Şıhlar *Ulubey, *Ünye –Or.; *Antakya –Hat.)

yalın (III) İnce. (Ağlı *Küre –Ks.)
yalın (IV) **[→ yalınkat -1]**
yalın (V) Düz. (–Çkr.)
yalın (VI) Parlak. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)
yalın (VII) **[→ yalım (III)]**
yalın (VIII) **[→ yama (I)]**
yalın (IX) Yazın esen sıcak yel. (*Buca –İz.)
yalıñ (X) **1.** Erkek domuz. (Peşman *Daday –Ks.) **2. [→ yalım (I)]**
yalınaraba [→ yalkı (I)]
yalınayak [yalıncak -2] Yoksul. (Bozan –Es.)
[yalıncak -2] : (*Ünye –Or.)
yalın bacak Çıplak ayak. (*Akyazı çevresi –Sk.)

yalıncak 1. [→ **yalın** (II)] **2.** [→ **yalın-ayak**]

yalıñ damar Cılız. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

yalıñgat, yalıngat (I) [→ **yalınkat -1**]

yalıñgat, yalıngat (II) İğreti. (Peşman *Daday –Ks.)

yalıñgat, yalıngat (III) Ustura. (–Mğ.)

yalıngı Birden parlayan, parlayıp sönen, çalı çırpı alevi. (Kemaliye *Alaşehir –Mn.; *Aydınlı, Saçıkaralı Aşireti, *Osmaniye –Ada.)

yalını gısganmak Kapılandığı yere başkasının dadanmasını önlemeye çalışmak. (*Bor –Ng.)

yalınız, yalıñız [→ **yalağuz** (I)]

yalınkat [**yalın** (IV), **yalıñgat, yalıngat** (I)] **1.** Tek kat, hafif, ince. (*Eğridir köyleri, *Gelendost –Isp.; *Çal, Bereketli *Tavas –Dz.; Yazırlı *Nazilli –Ay.; *Alaşehir –Mn.; –Kü.; *Mahmudiye –Es.; *Kandıra –Kc.; *Akyazı ve çevresi –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sn.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Zile –To.; Kuzköy *Akkuş, Bayadı –Or.; *Tirebolu, Düzköy –Gr.; *Maçka, –Tr.; Gare *Ardeşen, –Rz.; Bağlıca *Ardanuç, *Şavşat köyleri, *Yusufeli –Ar.; –Kr.; *Erciş –Vn.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; *Nizip, –Gaz.; *Afşin –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri, *Reyhanlı, *Antakya –Hat.; Hacıilyas *Koyulhisar, *Gürün, *Gemerek –Sv.; –Nş.; Bahçeli *Bor –Ng.; *Ermenek –Kn.; *Mersin ve köyleri, *Mut köyleri –İç.; *Serik –Ant.; *Bodrum –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yalın** (IV)] **:** (*Çal –Dz.; Ağlı *Küre –Ks.; –Çkr.)

[**yalıñgat, yalıngat** (I)] **:** (İğneciler *Mudurnu –Bo.; Uluşiran *Şiran –Gm.)

2. İnce, narin (kimse). (*Eğridir köyleri –Isp.; Tokat –Es.; *Taşova –Ama.; Çavdarlı, Yavuz *Şavşat –Ar.; Hacıilyas *Koyulhisar, *Gemerek, *Gürün –Sv.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.) **3.** Bir kez sürülmüş tarla : *Yalınkatına pancar olmaz.* (Çöplü *Çivril –Dz.)

yalınkollu Tek kulplu küçük testi. (Çöplü *Çivril –Dz.; Uncubaz –Mn.)

yalınlamak, yalıñlamak (I) Soymak. (–İst.; *Fethiye –Mğ.)

yalınlamak, yalıñlamak (II) **1.** Alevlendirmek. (*Fethiye –Mğ.) **2.** Yara üstünü kavlı çakmakla dağlamak. (*Fethiye –Mğ.)

yalınlı Tek yumurtalıklı hayvan. (Söğüt *Köyceğiz –Mğ.)

yalınsak 1. Tek gezen, azılı kurt. (Genezin *Avanos –Nş.; Dereköy, Salkıma –Ky.; Tozlu *Saimbeyli –Ada.) **2.** Azılı domuz. (Düğer –Af.)

yalın yalburdak [**yalın yarburduk**] **1.** Çıplakayak, yalınayak. (Bayadı –Or.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.)

[**yalın yarburduk**] **:** (Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.)

2. Özensiz, düzensiz giyim. (–Çr.)

yalın yarburduk [→ **yalın yalburdak -1**]

yalın yessir olmaḫ Aç, çıplak çabalamak, çalışmak. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yalıya gitmek Denize yakın ormana oduna gitmek. (*Kandıra –Kc.)

yālız (I) [→ **yalağuz** (I)]

yalız (II) Kor. (*Çatalca –İst.)

yalk (I) [→ **yalkı** (IV)]

yalk (II) [→ **yalkı** (II) **-5**]

yalkaç Söz taşıyan, ara bozan. (*Boyabat –Sn.)

yalkandak Kötü, yenmeyen et. (–Bo.)

yalkı (I) [**yalın araba**] İki tekerlekli öküz arabası. (*Emirdağ, Gömü *Aziziye –Af.; Mihalıç *Karacabey, Eşkel *Mudanya, –Brs.; –Kü.; Zeyve *Söğüt –Bil.; *Mahmudiye, Tokat –Es.)

[**yalın araba**] : (*İzmit –Kc.)

yalkı (II) [**yalk (II)**] **1.** Yalnız, tek. (*Sarayköy –Dz.; –Kü.; Önsen –Mr.; –Ky.; –Nğ.; Balkanda *Beyşehir, Çavuşçu *Ilgın –Kn.) **2.** Eli, yanı boş giden. (Bildiş *Zile –To.) **3.** Tek başına, çekincesiz, çocuksuz kadın. (*Mersin köyleri –İç.) **4.** Keçinin doğurduğu tek oğlak. (Gökbelen Yaylası *Silifke –İç.) **5.** Tek tüfek. (Zeyve *Söğüt –Bil.; *Alanya köyleri –Ant.; Gülağzı, *Ula –Mğ.)

[**yalk (II)**] : (*Ula –Mğ.)

6. Tek katlı. (–Ba.; Alpanas *Seyitgazi –Es.; –Ezm.) **7.** Altına bir başka şey giyinmeden (giysi, ayakkabı vb.). (–Ezm.) **8.** Tek yanlı, bir yanı nacak görevi yapan kazma. (*Dursunbey –Ba.)

yalkı (III) **1.** Yavan, katıksız. (Aşağı Kayı *Tosya –Ks.; *Ereğli –Kn.) **2.** Yağsız, besi değeri olmayan et. (–Ama.)

yalkı (IV) [**yalk (I)**] İnce, zayıf. (Ağaçhisar *Orhaneli –Brs.; Bozüyük –Bil.)

[**yalk (I)**] : (–Or.)

yalkı (V) Başıboş, sahipsiz. (Soğanlı *Ardanuç –Ar.; *Oltu –Ezm.)

yalkı (VI) Yağlı çörek. (Kazalan *Beypazarı –Ank.)

yalkı (VII) İkiz doğmuş oğlak. (İncesu *Sungurlu –Çr.)

yalkı (VIII) Ters. (Büyük Kızılhisar –Gaz.)

yalkı (IX) Eğimli yüzey. (*Bayramiç –Çkl.)

yalkı (X) Tarlaya gübre taşınan hasır ya da kenevirden örülen heybe. (–Çr.)

yalkı (XI) [→**yalhı, yalḫı** (II)]

yalkı (XII) Işın. (*Beyşehir çevresi, *Şeydişehir çevresi –Kn.)

yalkılık Yalnızlık. (–To.)

yalkımak Yaralanıp berelenmek. (*Sivrihisar –Es.)

yalku Cevizin yeşil kabuğu. (*Ünye –Or.)

yalkuk Denizanası. (Düzköy –Gr.)

yallamak İneklere yal vermek. (*Maçka –Tr.; Uluşiran *Şiran –Gm.)

yallanmak Dalkavukluk ederek karın doyurmak. (*Bor –Nğ.)

yallas [→ **yalloz -3**]

yallaz 1. [→ **yalloz -1**] **2.** [→ **yalloz -2**]

yallı (I) Sırtlan. (Büyük Karabağ *Bolvadin –Af.; Tokat –Es.; Hisarlıkaya *Polatlı –Ank.; Hisarcık –Ky.)

yallı (II) Bar, halay, horan gibi, elele tutuşup oynanan oyunların genel adı. (Bayburt *Selim, *Iğdır, Cedere *Arpaçay, –Kr.; –Ezm.)

yallı (III) Hoppa, kötü kadın. (–Kn.)

yallı (IV) Bakımlı, semiz. (Bayat *Emirdağ –Af.)

yallı (V) Kirli, bakımsız (kimse). (–Çr.)

yallı ballı Genç, görkemli, zarif. (*Lâpseki –Çkl.)

yallıbaş Çoban köpeklerine yedirilen, kepekle su karışımı, yal. (Hasanoğlan –Ank.)

yallık (I) **1.** İyi öğütülmemiş, yal yapılan un. (İğneciler *Mudurnu –Bo.) **2.** Yal yapılacak kepek. (Bahçeli *Bor –Nğ.) **3.** Hayvanlara pişirilerek verilen her çeşit sebze, yem. (*Çarşamba –Sm.; Danışman *Fatsa –Or.; Nefsiköseli *Görele –Gr.; *Maçka –Tr.)

yallık (II) Çocuk önlüğü. (Fiğneze *Artova –To.; –Gaz.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yallım Yar, uçurum. (Oymaağaç *Beypazarı –Ank.)

yallos [→ **yalloz -3**]

yalloş 1. [→ **yalloz -1**] **2.** Pisboğaz. (Çepni *Gemerek –Sv.) **3.** [→ **yalloz -2**]

yalloz [**yallas, yallaz -1, 2; yallos, yalloş -1, 3; yallus, yalluş, yalyos, yalyoş**] **1.** Yersiz yurtsuz, serseri. (–Ama.; *Bayburt –Gm.)
[**yallaz -1**] : (Fariske *Ermenek –Kn.)
[**yalloş -1**] : (*Gemerek –Sv.)
[**yallus**] : (–Nğ.)
[**yalluş**] : (*Merzifon köyleri –Ama.)
[**yalyoş**] : (*Safranbolu –Zn.)
2. Parasız. (*Bayburt –Gm.; –Ezm.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.)
[**yallas -2**] : (–Ezm.)
[**yalloş -3**] : (*Gemerek –Sv.)
3. İki yüzlü, dalkavuk. (*Zile –To.; Uluşiran *Şiran –Gm.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Koyulhisar–Sv.)
[**yallas**] : (–Nğ.)
[**yallos**] : (*Bor –Nğ.)
[**yalyos**] : (*Bor –Nğ.)
4. Kaba saba, yiğit. (*Antakya –Hat.)

yallus [→ **yalloz -1**]

yalluş [→ **yalloz -1**]

yalmaç [→ **yal -1**]

yalman (I) Eğri, yanlamasına (kesme, gitme vb. için). (*Eğridir köyleri –Isp.; Dombaylı *Salihli –Mn.; *İskilip –Çr.; *Merzifon köyleri –Ama.; Bozhöyük *Göksun –Mr.; Büyük Çaylı *Dörtyol –Hat.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Haymana –Ank.; Köşker, Demirli –Krş.; Saroğlan –Ky.; Kırıklı *Karaisalı –Ada.; *Tarsus, *Mut ve köyleri –İç.)

yalman (II) Mızrak ucu. (Birecik –Ba.; Karagöl *Şarkışla –Sv.)

yalman (III) Bulgur döğülürken kullanılan tahta karıştırıcı. (Kızılkeçili –Çkl.)

yalman (IV) Ağaç parçası. (*Ermenek –Kn.; *Vize –Krk.)

yalman (V) Ufalanmaya elverişli, kaypak, yumuşak. (Kuybuş *Taşköprü –Ks.)

yalman (VI) Dik, sarp. (*Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.; *Şavşat köyleri, Bağlıca *Ardanuç –Ar.; Kerkük)

yalman (VII) Düzgün, parlak, yassı taş. (*Silifke –İç.)

yalman çalmak [→ **yalman çıkarmak**]

yalman çıkarmak [**yalman çalmak**] Eğimli, yanlamasına kesmek. (Çöplü *Çivril –Dz.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Fethiye –Mğ.)
[**yalman çalmak**] : (*Eğridir köyleri –Isp.)

yalmanlı Çuvaldız. (*Sungurlu –Çr.)

yalmanmak Dili dudakta dolaştırmak, ağız şapırdatmak, susuzluk belirtileri göstermek. (*Uluborlu –Isp.; *Çarşamba –Sm.; *Ünye –Or.)

yalnayak [yalyanak] Çıplak ayak, yalınayak. (*Antakya –Hat.)
[yalyanak] : (–Bt.)

yalnılamak Ayak soymak, çıplatmak. (Tokat –Es.)

yalnız yalnız Tay tay (çocuğu ayakla tutmak için kullanılan ünlem). (–Tr.)

yalō [→ yalaz (I)]

yalou Yalan. (*Kaptanpaşa köyleri, *Çayeli –Rz.)

yalotu Kurutulup ufalanarak, ilaç olarak kullanılan, sarmaşık biçiminde bir ot. (Çetrevilli *Silifke –İç.)

yalpacı Kararsız, kaypak, sözüne güvenilmez kişi. (*Bor –Ng.)

yalpadaḫ Birdenbire. (Gökdere *Akdağmadeni –Yz.)

yalpaḫlıḫ [yalpaḫçılıḫ] Döneklik. (Uluşiran –Gm.)
[yalpaḫçılıḫ] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yalpaḫçılıḫ [→ yalpaḫlıḫ]

yalpak (I) [yalpan, yalpañ, yalpı (I)] **1.** Sarp yer, uçurum. (Marınca *Merzifon –Ama.) **2.** Eğimli yer. (*Koyulhisar –Sv.; –Yz.)
[yalpı (I)] : (Honaz –Dz.; Dombaylı *Salihli, *Alaşehir –Mn.; Ayvacık, Gülpınar *Ezine –Çkl.; Susuzviran –Kü.; Uzunköprü –Ed.; Çengelli, Davutlu *Lüleburgaz –Krk.) **3.** Kayan yamaç. (Maksutlu *Görele –Gr.; Bahçeli *Bor –Ng.; –Ada.)
[yalpan, yalpañ]: (*Mut köyleri –İç.; Deveçatağı –Krk.) **4.** Çukur yer. (*Ünye –Or.)

yalpak (II) Eğri ağaç. (–Ada.; Arslan *Mersin, Karadiken *Tarsus –İç.)

yalpak (III) Yassı, düz ve kaygan. (–Mn. ve çevresi; Dikenli –Çkr.)

yalpak (IV) Üst yanı ince, altı kalın olduğundan, gömüldüğü yerden çıkmayan taş. (Önsen –Mr.)

yalpak (V) **1.** Dalkavuk, yüze gülücü, yalancı. (*Lâpseki –Çkl.; Gündoğdu –Brs.; –Kn.) **2.** Dönek. (*Koyulhisar –Sv.)

yalpak (VI) Güleryüzlü, şen, sevimli. (*Çarşamba –Sm.; *Milâs –Mğ.; –Ed.; *Hayrabolu –Tk.)

yalpak (VII) Başörtüsü. (*Haymana –Ank.)

yalpaklanmak Yaltaklanmak. (*Gelendost –Isp.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Milâs –Mğ.; Karamehmet *Çorlu –Tk.)

yalpalamak Kararsız davranmak. (*Bor –Ng.)

yalpan, yalpañ [→ yalpak (I) -3]

yalpı (I) [→ yalpak (I) -2]

yalpı (II) Gölde bulunan ottan çöpten oluşan adacık. (Karabağ *Bolvadin –Af.)

yalpı (III) İki tepe arasındaki düzlük. (Karacakılavuz –Tk.)

yalpıdak Hızla, şimşek gibi (geçmek için). (–Çr.)

yalpık (I) Engebeli yer. (–Ada.)

yalpık (II) Salya. (Pınarlıbelen *Bodrum –Mğ.)

yalpımak [→ yalabımak -1]

yalpırdamak [→ yalabımak -1]

yalpırmak [→ yalabımak -1]

yalpır yalpır etmek [→ yalabımak -1]

yalpik Derinliği az (kap kacak için). (*Ağın –El.)

yalpuk İnce, yassı taş. (*Kurşunlu –Çkr.)

yalpuz [→ yarpız (I)]

yalp yalp Işıl ışıl. (–Gaz.)

yaltaban Çok yol yürüyen. (*Ezine –Çkl.)

yaltaḫcı **1.** İyiliğine davranan. (*Arapkir –Ml.) **2.** Yalancı, dolandırıcı. (Karaözü *Gemerek –Sv.)

yaltaḫcılıḫ Dalkavukluk. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yaltaḫlanmak, yaltaklanmak [yaltakmak, yaltanmak] Dalkavukluk etmek. (Uluğbey *Senirkent –Isp.; *Acıpayam –Dz.; Tepeköy *Torbalı, *Bergama –İz.; Fili *Biga –Çkl.; –Brs.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; Peşman *Daday, –Ks.; –Sn.; *Merzifon –Ama.; –Tr.; *Şavşat köyleri –Ar.; –Kr.; Arzıtı –Ezm.; *Erciş –Vn.; *Nizip –Gaz.; *Antakya –Hat.; *Sorgun –Yz.)

[yaltakmak]: (Lâmas *Silifke, Civanyaylağı *Mersin –İç.)

[yaltanmak]: (Dallıca *Nazilli –Ay.; –Brs.)

yaltak (I) **[yaltakçı]** **1.** Dalkavuk. (*Yalvaç –Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.; Dallıca *Nazilli –Ay.;*Urla, *Bergama –İz.; Tokat –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –İst.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; –Kr.; *Zara –Sv.; Köşker –Krş.; *Talas –Ky.; Fariske *Ermenek –Kn.; *Fethiye –Mğ.)

[yaltakçı]: (*Çal –Dz.; Eymir*Bozdoğan –Ay.; *Düzce –Bo.; Peşman *Daday –Ks.; *Antakya –Hat.; Telin *Gürün –Sv.)

2. Kötü yola düşmüş kadın. (Dallıca *Nazilli –Ay.)

yaltak (II) Köpek yalağı. (*Ulubey –Or.)

yaltakçı [→ **yaltak** (I) **-1**]

yaltakmak [→ **yaltaklanmak**]

yaltanmak [→ **yaltaklanmak**]

yaltı Yamaçtaki az eğimli yer. (Sabır *Bandırma –Ba.; –İst.; Çardakbeleni *Mustafa Kemalpaşa –Brs.; Satılmış –Es.; –Ed.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.)

yalturak Kuyrukluyıldız. (–Sm.)

yalum [→ **yalım** (I)]

yalva Körtavuk ya da meşetavuğu da denilen bir av hayvanı. (–Ks. ve çevresi)

yalvaç Peygamber. (*Kula –Uş.; *Akhisar –Mn.; Çandarlı *Bergama –İz.; –Ur.; *Kilis –Gaz.; *Elbistan –Mr.; –Ky.; *Mersin –İç.)

yalvan [→ **yayvan** (I)]

yalvı Büyü. (–Ba.)

yalvıcı Büyücü. (–Ba.)

yalyağısı Beceriksiz. (*Silifke köyleri –İç.)

yalyalabuk [→ **yalabık** (I) **-1**]

yal yal yalvarmak Çok yalvarmak. (–Sm.)

yalyanak [→ **yalnayak**]

yalyapaluk Eğri büğrü. (Hacılyas*Koyulhisar –Sv.)

yalyos [→ **yalloz -3**]

yalyoş [→ **yalloz -1**]

yama (I) **[yalı** (II)**, yalım** (IV)**, yalın** (VIII)**]** Dik yer, bayır, yokuş. (*Eğridir köyleri –Isp.; Fili *Biga –Çkl.; Bedre *İnegöl –Brs.; Ilıcaksu *Domaniç –Kü.; İğneciler *Mudurnu, –Bo.; Kaboğlu, Sarıyer, Cumayanı, –Zn.; Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon –Ama.; –Sn.; Karahalil *Havza –Sm.; Şıhlar *Ulubey, Gavraz, Bolaman, –Or.; Başağrı *Mesudiye –Gr.; Harşıt *Kelkit –Gm.; Ça-

yağzı *Şavşat, Bağlıca *Ardanuç –Ar.; *Ağın –El.; *Afşin –Mr.; Hacılyas *Koyulhisar, Vazıldan *Divriği –Sv.; Başköy, Bükeler *Kızılcahamam, Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Mut köyleri –İç.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yalı** (II)] : (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; *Akseki –Ant.)

[**yalım** (IV)] : (Manarga *Yalvaç –Isp.; Karakoca *Karacabey –Brs.; Bahçecik –Kc.; Hacımehmet *Yalova –İst.; Zerişke *Ermenek –Kn.; Burhanlı *Ceyhan –Ada.; Namrun *Tarsus, *Mut köyleri, *Silifke köyleri –İç.; Bağyaka *Finike –Ant.; Orhaniye *Marmaris, *Datça –Mğ.)

[**yalım** (VIII)] : (Bolat *Hadım –Kn.)

yama (II) Fasulye, bakla gibi taneli tahılı ekmek için açılan ince uzun karıkları sabanla kapama. (–Isp.)

yamaca çıkmak **1.** Karşıya geçmek. (Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla –Sv.) **2.** Karşılamak. (–Çr.)

yamacı Eskici, ayakkabı tamircisi. (*Boyabat –Sn.; Mengeser –Ağ.)

yamacına çıkmak [**yamaca çıkmak**] **1.** Karşısına çıkmak. (*Gürün –Sv.) [**yamaca çıkmak**] : (–Tr.) **2.** Karşılamaya çıkmak. (*Gürün –Sv.)

yamacına durmak [→ **yamacına gelmek**]

yamacına gelmek [**yamacına durmak**] Yakınına gelmek. (Çöplü *Çivril –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Dirmil, Karakuyu *Torbalı –İz.; *Susurluk –Ba.; Ayvalı *Taşköprü –Ks.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; –Tr.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; *Antakya –Hat.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Mut köyleri –İç.)

[**yamacına durmak**] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yamacını vermek Karşılığını vermek. (Yenice *Tarsus –İç.)

yamaç [**yanaç** (I) **-1, 2**] **1.** Karşı. (*Sivrihisar –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Zile –To.; Ilısu –Ama.; –Tr.; *Ağın –El.; *Afşin –Mr.; –Gaz.; *Antakya –Hat.; Maksutlu *Şarkışla, Hacılyas *Koyulhisar, Vazıldan *Divriği –Sv.; Topaç, *Boğazlıyan –Yz.; Temürlü *Çiçekdağı, Köşker –Krş.; Afşar köyleri, *Pınarbaşı, Erkilet –Ky.; –Nş.; *Bor –Ğ.; *Ermenek ve köyleri, *Ereğli ve köyleri –Kn.; Çeşme *Datça –Mğ.)

[**yanaç** (I) **-1**] : (*Ilgaz –Çkr.) **2.** Yan, yakın. (–Ba.; *Gelibolu –Çkl.; Armutlu *Gemlik –Brs.; Tokat, *Sivrihisar –Es.; *Düzce –Bo.; –Çkr.; –Sn.; –Sm.; –Tr.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; *Haymana, Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Krş.)

[**yanaç** (I) **-2**] : (–Ezm.) **3.** Bedel, karşılık. (Tokat, –Es.; Ilısu –Ama.; *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Ğ.; Yenice *Tarsus –İç.) **4.** Yanıt. (*Bor –Ğ.; Yenice *Tarsus –İç.)

yamaça çıkmak [→ **yamacına çıkmak**]

yamaç çatmak Savında direnmek : *Hasan, köylü ile yamaç çatıyor.* (Kıbrısçık –Bo.)

yamaçe [→ **yamağ**]

yamaçlamak [**yamaçlaşmak** (I)] **1.** Karşılamak. (Tokat –Es.; –Tr.; *Zara, *Gürün, Kavak *Yıldızeli

–Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.) **2.** Karşılığını yapmak. (–Tr.) **3.** Karşılaşmak, yüzyüze gelmek. (Kavak *Yıldızeli –Sv.; Köprüköy *Keskin –Ank.; *Bor –Nğ.)
[**yamaçlaşmak** (I)] **:** (Soğanlı *Ardanuç –Ar.)
4. Karşı gelmek. (Kavak *Yıldızeli –Sv.)

yamaçlaşmak (I) [→ **yamaçlamak -3**]

yamaçlaşmak (II) Yokuş, bayır durumuna gelmek. (Soğanlı *Ardanuç –Ar.)

yamaç olmak Karşı durmak, tartışmada, döğüşte, oyunda karşı yan olmak. (Gökdere *Akdağmadeni –Yz.)

yamağ [**yamaçe**] Yağ eritilen kap, tava. (–Kr.)
[**yamaçe**] **:** (*Tire –İz.)

yamaḫ, yamak (I) Bağ, bahçe, tarlaların sulama işlerine bakan. (*Alaşehir –Mn.)

yamaḫ, yamak (II) Kalaycı çırağı. (Bardız *Şenkaya –Ezm.)

yamaḫ, yamak (III) Ortak. (Fariske *Ermenek –Kn.)

yamaḫ, yamak (IV) Başkasının sırtından geçinen. (*Maçka ve çevresi –Tr.)

yamaḫ, yamak (V) **1.** Tenekeden, küpten yağ çıkarmaya yarayan maşrapa. (–İst.) **2.** Büyük maşrapa. (Çepni *Gemerek –Sv.) **3.** Küçük derin yağ tavası. (*Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.; –Gm.; –Kr.; –Ezm.; *Tercan, Cimin –Ezc.; *Kemaliye –Ml.; Ağrakos *Suşehri –Sv.) **4.** Geniş ağızlı, bakır yemek tenceresi. (Erkinis *Yusufeli –Ar.) **5.** Süt ısıtmaya yarayan tencere. (Bardız *Şenkaya –Ezm.) **6.** İbrik. (*Divriği –Sv.) **7.** Güveç. (Erkinis *Yusufeli –Ar.)

yamaḫ, yamak (VI) [→ **yamız** (III) **-3**]

yamalak Yarım kalmış (iş için, yarım sözcüğüyle birlikte kullanılır). (*Bozdoğan –Ay.; Fili *Biga –Çkl.; Elemen, İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Çr.; *Çarşamba –Sm.; –Rz.; –Sv.; –Yz.; Bahçeli, *Bor –Nğ.; *Milâs –Mğ.)

yamalamak Ayağını çekerek yürümek. (*Bor –Nğ.)

yamalamak yumalamak Evirip çevirmek, ezmek, eğip bükmek, önce bir yanını, sonra öte yanını çiğnemek. (*Düzce –Bo.)

yamalı Deride, genellikle yüzde görülen çok açık ya da çok koyu renkte, yama gibi büyücek leke bulunan kişi; üstünde böyle bir leke bulunan yer. (*Bor –Nğ.)

yamala yumala Ağızda dolandırarak, iyice çiğneyemeden (yemek için). (–Isp.)

yamalıḫ, yamalık **1.** Yama, yamaya yarar bez parçası. (*Dinar –Af.; Kumdanlı *Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; Salda *Yeşilova –Brd.; –Dz. ilçe ve köyleri; *Bozdoğan, Yazırlı *Nazilli –Ay.; –Mn. ve çevresi; *Susurluk –Ba.; Fili *Biga –Çkl.; Tokat –Es.; *Akyazı çevresi –Sk.; Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Taşova –Ama.; *Zile ve köyleri –To.; Danışman *Fatsa, *Ünye, Bayadı, Salman *Akkuş –Or.; Nefsiköseli *Görele –Gr.; *Maçka köyleri –Tr.; –Rz. ve köyleri; Çayağzı *Şavşat, Bağlıca *Ardanuç –Ar.; –Kr.; Cenciğe –Ezc.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.;

*Afşin –Mr.; *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu*Şarkışla, Vazıldan *Divriği, Çepni *Gemerek –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Akçakaya, Erkilet –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mut köyleri –İç.; –Ant.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Abla öldüğü zaman, enişteesiyle evlendirilen kız. (Kızılcabölük –Dz.)

yamalıklı 1. Yamalı. (*Bor –Nğ.) **2.** Miskin, çapaçul, derbeder : *Bu adam da pek yamalıklı. Biraz gendine çekidüzen virse olmaz mı?* (*Bor –Nğ.)

yamalkan Çavuşkuşu. (–Dz.)

yamalmak 1. Yassılmak : *Hasan düştü de burnu yamaldı.* (*Mersin köyleri –İç.) **2.** Biçimini, rengini doğaya uydurarak saklanmak. (Güney *Yeşilova –Brd.)

yamal yamal Tavuk çağırmada kullanılan ünlem. (Güney *Yeşilova –Brd.)

yamamak 1. Beğenilmeyen bir şeyi almaya birini razı etmek ya da zorla vermek. (*Düzce –Bo.; –Tr.) **2.** Üstüne suç atmak (birinin). (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yaman (I) Kötü. (Uluşiran *Şiran –Gm.; Bayburt *Selim –Kr.)

yaman (II) İşbilir, kurnaz. (*Bor –Nğ.)

yamaneyisi Şalgam. (–Ezc.)

yamanı etmek Çok iyi etmek. (*Çerkeş ve çevresi –Çkr.)

yamanlamak Alay etmek. (Kırım Türkleri –Kr.)

yamanmak (I) **1.** Yüzüstü yere düşmek, yatmak, kapaklanmak.(–Af.; Çöplü *Çivril, Bekilli *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; –Mn. ve çevresi; Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon –Ama.; –Gr.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; *Ağın –El.; –Gaz.; *Antakya –Hat.; *Milâs –Mğ.) **2.** Dayanmak, yaslanmak. (Kumdanlı *Yalvaç, İğdecik –Isp.; Darıveren *Acıpayam –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; –Bil.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; *Çarşamba –Sm.; Bağlıca *Ardanuç, Yavuz *Şavşat –Ar.; *Kilis –Gaz.; *Antakya –Hat.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.; Orhaniye *Marmaris –Mğ.) **3.** Abanmak, eğilip kapanmak. (Darıveren *Acıpayam –Dz.; *Bozüyük –Bil; *Kilis –Gaz.; Orhaniye *Marmaris –Mğ.; –Kıbrıs) **4.** Gelişigüzel yere çöküp oturmak. (*Gürün –Sv.; Kaymaklı, Lefkoşa –Kıbrıs)

yamanmak (II) **1.** Sığınmak, çıkar sağlamak için yaklaşmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Düzce –Bo.; *Taşköprü –Ks.; *Antakya –Hat.; *Bor, –Nğ.) **2.** İsteği dışında birisine yaklaşmaya çalışmak, balta olmak. (*Düzce –Bo.; *Ağın –El.; Bahçeli *Bor –Nğ.) **3.** Birinin yanına yardımcı girmek. (*Çarşamba –Sm.)

yamanmak (III) Sıvanmak. (*Ermenek –Kn.)

yamannamalı Ön kol kemiğinde şişkinlik oluşmak (öküz için). (Bayburt *Selim –Kr.)

yamantı 1. Sığıntı. (–Ed.) **2.** Hizmetçi, işçi. (*Hayrabolu –Tk.)

yamaşak [**yamaşık, yamaşuk** (II)] Basık, yassı, ezilmiş. (*Ereğli–Zn.)

[**yamaşık**] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

[**yamaşuk** (II)]: (*Düzce –Bo.)

yamaşaklık Yumuşaklık, gevşeklik. (Kozlu –Zn.)

yamaşık [→ **yamaşak**]

yamaşmak (I) Eğilip bükülmek, ezilmek (insan için). (Akçakavak, *Düzce –Bo.)

yamaşmak (II) Sululuk etmek, yılışmak. (*Düzce –Bo.)

yamaşmak (III) **1.** Baş köşeye saygısızca oturmak. (*Düzce –Bo.) **2.** Oturup durmak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yamaştırmak (I) Ezmek, bükmek. (*Düzce –Bo.)

yamaştırmak (II) Bir şeyi biçimsizce ortalıkta bırakmak. (*Düzce –Bo.)

yamaştırmak (III) Bir tokatta yere yıkmak. (*Düzce –Bo.)

yamaşuk (I) Sevimli ve yaramaz (çocuk için). (*Düzce –Bo.)

yamaşuk (II) [→ **yamaşak**]

yamatmak Yamamak, yama yapmak. (–Tr.; Balıklı *Şavşat –Ar.)

yamba Yamak, yardımcı. (Ören *Akçadağ –Ml.)

yambul yumbul [**yambur yumbur, yamçuk yumçuk**] Eğri büğrü (yürümek için) : *Öyle yambul yumbul yürüme.* (Oğuz *Acıpayam –Dz.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; Küçük İsa *Zile –To.; *Ünye –Or.; Uluşiran *Şiran –Gm.; Hacılyas, Afşar, Musaferuz *Koyulhisar –Sv.; –Yz.)

[**yambur yumbur**]: (*Gazipaşa–Ant.)

[**yamçuk yumçuk**]: (*Düzce –Bo.)

yambur yumbur [→ **yambul yumbul**]

yamçı (I) [**yamşı**] Yağmur ve soğuktan korunmak için kıldan, keçeden yapılmış üst giysisi. (Bayat *Emirdağ –Af.; Aziziye *Kuşadası –Ay.; *Düzce, İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Akyazı ve çevresi –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sm.; *Merzifon –Ama.; –Tr.; –Rz.; Karakoyun *Iğdır –Kr.; –Ezc.; *Erciş –Vn.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; *Afşin –Mr.; Afşar, Musaferuz, Hacılyas *Koyulhisar, *Gürün, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Salkuma, *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; *Mut ve köyleri –İç.)

[**yamşı**] : (*Zile –To.)

yamçı (II) Kör, kezmez bıçak. (Kalınkoz *Acıpayam –Dz.)

yamçuk [**yamıç**] Eğri, yamuk.(*Düzce –Bo.)

[**yamıç**] : (*Foça –İz.; *Kilis –Gaz.)

yamçuk yumçuk [→ **yambul yumbul**]

yamdınmak (I) **1.** Ağız şapırdatarak iştah belirtmek. (Darıveren *Acıpayam –Dz.; *Silifke köyleri –İç.; *Fethiye –Mğ.) **2.** Susuzluktan dudaklarını şapırdatmak. (Hadım *Çal –Dz.) **3.** Yutkunmak. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

yamdınmak (II) Yalvarmak. (–Kn.)

yamdınmak (III) İsteksizlik göstermek. (*Ermenek –Kn.)

yamdınmak (IV) Ardından konuşmak, atıp tutmak. (*Çal –Dz.)

yamfiri [→ **yampiri -2**]

yamgıç Yamyam. (Hasanoğlan –Ank.)

yamı Yapılarda kullanılan yumuşak ak taş. (Akçakaya *Talas –Ky.)

yamıcıkkırık Topal, aksak. (*Sivrihisar –Es.)

yamıç [→ **yamçuk**]

yamığ yumuğ [→ **yamuk yumuk**]

yamık (I) **1.** Eğik, bükük, çarpık. (*Kula –Uş.; Uluğbey *Senirkent,

*Eğridir köyleri, *Sütçüler köyleri –Isp.; Burç –Brd.; Dedeköyü *Çal, Çöplü *Çivril, Tilkili *Tavas, Honaz köyleri *Acıpayam –Dz.; *Nazilli, Eymir *Bozdoğan –Ay.;*Bergama –İz.; Karakuzu *Alaşehir –Mn.; Çoruk *Burhaniye –Ba.; Fili *Biga –Çkl.; Çeltikçi *İnegöl –Brs.; –Kü.; Mahmudiye, Tokat –Es.; Hediyeli, *Kandıra –Kc.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; Yakacık *Kartal –İst.; Burunkaya –Zn.; *İskilip –Çr.; *Şebinkarahisar–Gr.; *Kilis –Gaz.; *Afşin –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı, *Antakya –Hat.; Maksutlu *Şarkışla, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Nallıhan –Ank.; Afşar köyleri *Pınarbaşı, Hamurcu *İncesu –Ky.;*Bor,*Ulukışla–Nğ.; *Ermenek, *Ereğli –Kn.; Çaylı *Dörtyol –Ada.; *Mut köyleri –İç.; *Manavgat –Ant.; Döğüşbelen, *Ula –Mğ.; –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Ayağı bir yana eğik, çarpık (insan için). (*Bor –Nğ.) **3.** Basık. (Ağrakos *Suşehri –Sv.)

yamık (II) Antep çıbanı, genel olarak çıban izi. (–Gaz.)

yamık yumuk [→ **yamuk yumuk**]

yamılmak (I) **1.** Eğrilmek, bükülmek, çarpılmak. (*Dinar –Af.; *Eğridir köyleri, *Gelendost, İğdecik –Isp.; –Brd.; Oğuz *Acıpayam –Dz.; Yazırlı *Nazilli, *Bozdoğan –Ay.; Fili *Biga –Çkl.; Çeltikçi *İnegöl –Brs.; –Kü.; Tokat, Bozan *Sivrihisar –Es.;*Kandıra –Kc.;*Düzce, İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; *İskilip –Çr.; –Gaz.; –Mr.; *Antakya –Hat.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Bahçeli *Bor, –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Karadiken *Tarsus –İç.; Bağyaka *Finike –Ant.; *Milâs –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.; Bulgaristan, Tuna boyu göçmenleri –İst.) **2.** Bir yana yaslanmak. (*Kandıra –Kc.)

yamılmak (II) Utanmak, sıkılmak : *Küçük damadım sessizdir; önümden yamılarak geçer.* (Naldöken *Bornova –İz.)

yamıltmak [**yamıtmak**] Eğriltmek. (*Bor –Nğ.)

[**yamıtmak**] : (*Bor –Nğ.)

yamıl yumul [→ **yamuk yumuk**]

yāmır [**yağmır, yāmur**] Yağmur. (*Akçakoca, *Düzce –Bo.; –Gaz.; İncekum, Sökün *Silifke –İç.)

[**yağmır**] : (*Antakya –Hat.; –Nğ.)

[**yāmur**] : (*Kandıra –Kc.)

yāmırça [→ **yağmurca**]

yāmırlık Kaput, palto. (Salda *Yeşilova –Brd.)

yamışgan Dalkavuk. (Kurugöl *Mucur –Krş.)

yamışmak (I) **1.** Hafifçe eğilmek. (–Af.; *Eğridir köyleri –Isp.) **2.** İğreti oturmak. (–Brs.) **3.** Yere yapışmışcasına çöküp oturmak. (–Gaz.; –Nş.) **4.** Yüklü eşek, yürümek istemeyip arka ayakları üstüne çöker gibi yapmak. (–Nş.) **5.** Bütün ağırlığıyla yan gelip yaslanmak : *Yirini rahat buldu da yamışıp galdı.* (*Bor –Nğ.; –Kn.) **6.** Yıkılmak, devrilmek. (*Tarsus –İç.) **7.** Yere yapışırcasına, yüzükoyun yatmak, sinmek. (Civan yaylağı *Mersin, *Erdemli –İç.) **8.** Yapışmak, yassılıp durmak. (Sökün *Silifke –İç.)

yamışmak (II) **1.** Sözünde durmamak. (*Eğridir köyleri –Isp.; Kılbasan *Karaman –Kn.) **2.** Yalan söylemek. (Kılbasan *Karaman –Kn.)

yamıtmak [→ **yamıltmak**]

yamı yumu [→ **yamuk yumuk**]

yamız (I) **1.** Baldır. (Bayat –Af.; Dombaylı *Salihli –Mn.) **2.** Omuz. (Delice, *Şereflikoçhisar –Ank.) **3.** Gövdenin yanı. (Beydili *Nallıhan –Ank.)

yamız (II) Arkadaş, kardeş. (*Ödemiş –İz.)

yamız (III) [**yamaḫ, yamak** (VI), **yampa, yanbey, yanpir** (III)] **1.** Kıyı. (Ahırköy *Söğüt –Bil.; Alpanos *Seyitgazi –Es.) **2.** Yan. (Bozan –Es.; Başköy –Bil.) **3.** Yamaç. (Alpanos *Seyitgazi –Es.; Dikilitaş, Bahçeli *Bor –Ng.; İbrala *Karaman –Kn.; Gölcük *Finike –Ant.)

[**yamaḫ, yamak** (VI)] : (*Maçka –Tr.)

[**yampa**] : (–Kü. ilçe ve köyleri)

[**yanbey**]: (Gölcük *Bayramiç–Çkl.; Samandıra *Kartal –İst.)

[**yanpir** (III)] : (İncirlik –Ada.)

yamızını yıkmak Boynunu bükmek. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

yamka Tütün dikilirken, karıkta delik açmak için kullanılan ucu demirli, eğri ağaçtan yapılmış bir araç. (Balcalı, *Çarşamba –Sm.)

yamkuduk Eğriburunlu.(*Maçka –Tr.)

yampa [→ **yamız** (III) **-3**]

yamperi 1. [→ **yampiri -1**] **2.** [→ **yampiri -2**]

yampır [→ **yampiri -1**]

yampırı [→ **yampiri -2**]

yampir (I) Aksi, inatçı. (Alâattin *Acıpayam –Dz.)

yampir (II) [→ **yampiri -1**]

yampiri [**yamfiri, yamperi -1, 2; yampır, yampırı, yampir** (II), **yampirik, yampiş, yamrı, yanfiri -1, 2; yanpırı, yanpıri, yanpi, yanpir, yanpiri** (I) **-1, 2, 3; yanpuri, yanpuru, yempür**] **1.** Yan yan yürüyen. (Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; *Sivrihisar, Tokat, Bozan –Es.; *Kandıra –Kc.; *Kurşunlu –Çkr.; *Tirebolu –Gr.; –Ezm.; *Kemaliye –Ezc.; Bahçeli *Bor –Ng.; *Ermenek –Kn.)

[**yamperi -1**] : (*Bozdoğan –Ay.; *Milâs –Mğ.)

[**yampır**] : (*Bayındır –İz.; –Çr.)

[**yampir** (II)] : (–Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.)

[**yampiş**] : (–Ml.)

[**yanfiri -1**] : (*Eğridir köyleri –Isp.; Bahçeli *Bor –Ng.)

[**yanpırı**] : (*Urla –İz.)

[**yanpi**] : (*Ağın –El.)

[**yanpir**] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[**yanpiri** (I) **-1**]: (*Yalvaç, *Gelendost –Isp.; *Bozdoğan –Ay.; *Ayancık –Sn.; *Çarşamba –Sm.; *Erciş –Vn.)

[**yanpuru**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

2. Eğrilmiş, eğri, yan, çarpık. (*Bergama –İz.; –Mn. ve çevresi; *Kandıra, –Kc.; *Düzce –Bo.; *Akyazı –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; –Ama.; *Tirebolu –Gr.; *Yusufeli çevresi –Ar.; –Ezm.; Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla, *Gemerek –Sv.; Bahçeli *Bor –Ng.; *Bodrum –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.; İdil –Ural göçmenleri –Tr.)

[**yamfiri**]: (*Silifke –İç.)

[**yamperi -2**] : (*Antakya –Hat.)
[**yampırı**] : (*Kilis –Gaz.; –Nğ.)
[**yampirik**] : (*Arapkir –Ml.)
[**yamrı**] : (İğdecik, *Eğridir köyleri –Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.; Küplün –Bil.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *İskilip –Çr.; *Maçka çevresi –Tr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Genezin *Avanos –Nş.; –Nğ.)
[**yanfiri -2**] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Ermenek –Kn.; Navdalı *Mut –İç.)
[**yanpıri**] : (Şalcı *Şavşat –Ar.)
[**yanpiri** (I) **-2**]: (*Merzifon köyleri –Ama.; Küçük İsa *Zile –To.; –Sm.; *Erciş –Vn.; –Sv.; *Ermenek –Kn.)
[**yanpuri**] : (Çayağzı *Şavşat, Akarsu *Ardanuç –Ar.)
[**yempür**] : (*Antakya –Hat.)
3. Dürüst davranmayan kişi. (Dağobası *Bayramiç –Çkl.)
[**yanpiri** (I) **-3**] : (*Edremit –Ba.)

yampirik [→ **yampiri -2**]

yampiri yumpuru [→ **yamuk yumuk**]

yampiş [→ **yampiri -1**]

yampuru [→ **yampiri -1**]

yamramak Yayılmak, örtmek, kaplamak. (Yapıntı, Navdalı *Mut –İç.)

yamraşmak (I) [**yamrışmak**] Yan gelip yatmak, tembellik yapmak, işi savsaklamak. (Heniskeköy, Şehsadi –Ama.)
[**yamrışmak**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)

yamraşmak (II) Yerleşip kalmak, çevresini tedirgin etmek : *Herif yamraştı kaldı.* (Muradiye –Ed.)

yamrı [→ **yampiri -2**]

yamrılmak [→ **yamulmak**]

yamrımak Sürü otlağa, yaylıma dağılmak. (Arslanköy, Tömük *Mersin, Arkarası *Silifke –İç.)

yamrışmak **1.** [→ **yamraşmak** (I)]
2. Bir yere biçimsiz oturmak. (–Nğ.)

yamrı yumru [**yamrı yümrü, yamru yumru, yamru yümrü, yamuḫ yumuḫ, yamur yumur**] Eğri büğrü (yuvarlak nesneler için). (*Dinar –Af.; İğdecik –Isp.; –Brd.; Oğuz *Acıpayam, Bekilli *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; –Es.; *Kandıra –Kc.; *Mudurnu –Bo.; *Akyazı –Sk.; *Taşköprü –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon –Ama.; –Tr.; –Rz.; –Ezm.; –Gaz.; *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Susanoğlu *Silifke, *Mut ve köyleri, *Tarsus –İç.; *Bodrum, *Milâs –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)
[**yamrı yümrü**]: (*İskilip –Çr.; –Tr.)
[**yamru yumru**] : (Kumdanlı *Yalvaç, *Gelendost –Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.; *Çarşamba –Sm.; –Kr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Gürün –Sv.)
[**yamru yümrü**] : (–Tr.)
[**yamuḫ yumuḫ**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.; Çayağzı *Şavşat –Ar.)
[**yamur yumur**] : (*Alaşehir –Mn.; –Gr.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Milâs –Mğ.)

yamrı yümrü [→ **yamrı yumru**]

yamru yumru [→ **yamrı yumru**]

yamru yümrü [→ **yamrı yumru**]

yamsalak [→ **yamsılak**]

yamsamak İki şeyi birbirine çatmak, yamamak. (Faralya –Mğ.)

yamsılak [**yamsalak**] Aşırı uysal, boyun eğen : *Yamsılak herif! Sen hep böyle emir gulu olarak mı yaşayacaksın?* (*Bor –Nğ.)

[**yamsalak**] **:** (*Bor –Nğ.)

yamsılamak (I) [→ **yansılamah, yansılamak**]

yamsılamak (II) Erişmek. (–Rz.)

yamsılmak Boyun büküp, bel kırarak bağlılığını belli etmek, yaltaklanmak : *Herkezi garşısında yamsılacak mı sanır?* (*Bor –Nğ.)

yamsuk 1. Eğri, çarpık, yassılmış (burun vb. için). (–Sm.; Bayadı, Danışman *Fatsa –Or.; *Tirebolu, Nefsiköseli *Görele –Gr.) **2.** Basık burunlu. (Salman *Akkuş, –Or.)

yamşaḫ bağlamak Yaşmak ile yalnız gözler görünecek biçimde başı örtmek. (–Kr.)

yamşak (I) Büyük başörtüsü, tülbent. (*Emirdağ –Af.; –Brd.; Naldöken *Bornova –İz.; *Bayramiç –Çkl.; *Iğdır –Kr.; –Ezm.; –Ur.; Çepni *Gemerek –Sv.; *Yerköy –Yz.; –Ada.; *Fethiye –Mğ.)

yamşak (II) **1.** Odun kırarken alta konulan büyük kütük. (Bozhüyük, *Göksun –Mr.) **2.** Kağnı arabasının yastığı. (Bozhüyük *Göksun –Mr.) **3.** Yapıda, sıra altına ince çakılan tahta. (–Brd.)

yamşak (III) Uyuşuk, miskin. (Kıranardı –Ky.)

yamşalak Sünepe. (*Bünyan –Ky.)

yamşamak [→ **yansılamah, yansılamak**]

yamşı [→ **yamçı** (I)]

yamşırık Saçma sapan konuşan. (*Buca –İz.)

yamtınmak Ağızda kalan yemek kırıntılarını dil ile toplamak : *Neye yamtınıp duruyorsun.* (*Köyceğiz –Mğ.)

yamuç (I) [→ **yamuḫ, yamuk**]

yamuç (II) Bere, ezik. (Pazarcık *Ayancık –Ks.)

yamuç (III) Pufböreği. (Ziğdi *Erbaa –To.)

yamuğ yumuğ [→ **yamuk yumuk**]

yamuḫ, yamuk [**yamuç** (I)] Eğri, bir yanı yassılmış, ezilmiş, çarpık. (Dallıca *Nazilli –Ay.; –İz.; *Susurluk –Ba.; *Osmaneli –Bil.; *İzmit –Kc.; Çağa *Gerede, *Düzce –Bo.; *İskilip –Çr.; Küçük İsa *Zile –To.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Vezirköprü –Sm.; *Tirebolu –Gr.; *Maçka –Tr.; –Rz.; *Arapkir –Ml.; *Koyulhisar –Sv.; Saroğlan –Ky.) [**yamuç** (I)] **:** (*Kurşunlu –Çkr.) **2.** Ters, aksi (iş için). (Hisarüstü *Keşap –Gr.)

yamuḫ yumuḫ [→ **yamrı yumru**]

yamuk yumuk [**yamığ yumuğ, yamık yumuk, yamıl yumul, yamı yumu, yampiri yumpuru, yamuğ yumuğ, yamul yumul, yantırı yunturu**] Eğri büğrü. (*Eğridir köyleri, *Sütçüler köyleri, İğdecik –Isp.; Salda *Yeşilova –Brd.; Çöplü *Çivril, Yukarı Seyit *Çal, *Tavas –Dz.; Eymir, *Bozdoğan, Yazırlı *Nazilli –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Fili *Biga –Çkl.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; İğneciler *Mudurnu, *Düzce –Bo.; *İskilip –Çr.; –Brd.; *Çarşamba –Sm.; *Tirebolu –Gr.; –Rz.; Ciga *Ardanuç –Ar.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı, *Antakya –Hat.; *Zara –Sv.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Ermenek –Kn.; Ceylân, *Lüleburgaz –Kr.) [**yamığ yumuğ**] **:** (Cenciğe –Ezc.) [**yamık yumuk**] **:** (*Yalvaç –Isp.;

Yazırlı, *Nazilli –Ay.; Erenyaka *Akseki –Ant.)
[**yamıl yumul**] : (–Sm.)
[**yamı yumu**] : (Eymir *Bozdoğan –Ay.)
[**yampiri yumpuru**] : (*Bor –Nğ.)
[**yamuğ yumuğ**] : (Cenciğe –Ezc.)
[**yamul yumul**] : (*Düzce –Bo.)
[**yantırı yunturu**] : (*Bor –Nğ.)

yamulmak [**yamrılmak**] Eğrilmek, eğilip bükülmek. (*Alaşehir –Mn.; –Tr.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.)
[**yamrılmak**] : (*Bor –Nğ.; *Silifke –İç.)

yamul yumul [→ **yamuk yumuk**]
yāmur [→ **yāmır**]
yamurça [→ **yağmurca**]
yamur yumur [→ **yamrı yumru**]
yamuz Yanak, yüz. (Üçkuyu *Çal –Dz.)
yamyasır olmak Hırpalanmak, perişan olmak. (*Maçka –Tr.)
yamyaş Çok yaş. (Fili *Biga –Çkl.)
yamzımak Solmak. (–Ba.)
yan (I) [**yanaltı** (II)] Sedir, sedir şiltesi. (*Merzifon –Ama.; –Md.; *Antakya –Hat.)
[**yanaltı** (II)] : (*Antakya –Hat.)
yan (II) Sedir kilimi, halısı. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
yan (III) Dört tekerli arabanın, çıkarılıp takılabilen parmaklıkları. (Bayburt *Selim –Kr.)
yan (IV) Köylerde yapılan kerpiç yapılara boydan boya konulan kalın ağaç. (*Mecitözü köyleri –Çr.)
yan (V) Arkadaş. (–Ay.)
yanabidildamak Beyaz ısırgan otu, Lamium Amplexicule Labiate. (–Ant.)
yanacaḫ, yanacak [**yandıra, yandırası**] **1.** Yakacak. (*Erciş, *Ahlat –Vn.; Musaferez *Koyulhisar –Sv.)
[**yandıra**] : (Kerkük ve çevresi)
[**yandırası**] : (*Iğdır –Kr.)
2. Çakmak. (Genek *Yatağan –Mğ.)
yanaç (I) **1.** [→ **yamaç -1**] **2.** [→ **yamaç -2**]
yanaç (II) Küçük su kurdu. (*Eğridir –Isp.)
yanaklanmak Pembeleşmek, kızarmak: *Almalar yanaklanmaya başladı.* (*Bor –Nğ.)
yanaklı Pembeleşmiş, bir yanı kızarmış (meyve için). (*Bor –Nğ.)
yanaklık (I) Allık. (Bahçeli *Bor –Nğ.)
yanaklık (II) Çamaşır yıkanan yer. (*Osmaniye –Ada.)
yañal, yanal (I) [**yanıl -1**] **1.** Kırmızı, pembe, pembeleşmiş. (*Bolvadin –Af.; Darıveren *Acıpayam, Üçkuyu –Dz.; *Kozan, Erzin *Dörtyol –Hat.; *Mut ve köyleri –İç.)
[**yanıl -1**] : (–Mr. köyleri)
2. Bir yanı al. (Darıveren *Acıpayam –Dz.) **3.** Alaca, açıklı koyulu, değişik renkli (genellikle hayvan için). (Kasımlar *Eğridir, Büyük Kabaca *Uluborlu, Köprü *Karaağaç –Isp.; Bereketli *Tavas –Dz.; Papasköy –Sm.; Kayışlı –Mr.; Nacar *Gazipaşa –Ant.; –Mğ.; Şahin *Malkara –Tk.)
yañal, yanal (II) Karşılıklı iki yan. (*Tosya –Ks.)
yañal, yanal (III) Bir yanı ötekinden daha çok ya da az gelişen. (–Sm.)
yañal, yanal (IV) Nehir yatağı. (–Ed. ve çevresi)
yañal, yanal (V) [**yanıl -2**] Kulakları sarı ya da kahverengi keçi. (Honaz köyleri –Dz.; *Fethiye –Mğ.)
[**yanıl -2**] : (Türkmen *Bünyan –Ky.)
yanalak (I) Meyve kurutmaya ayrılmış yer. (–Nş.)

yanalak (II) Bir yanı çökük kavun, karpuz. (Eğrigöz –Kü.)
yanalanmak Yön değiştirmek. (–Sv. çevresi)
yanallamak İşi azaltmış olmak. (*Alaşehir –Mn.)
yañalmak Aldanmak. (–Kr.)
yanaltı (I) Giysi yakasındaki saç kiri. (*Kurşunlu, *Ilgaz –Çkr.)
yanaltı (II) [→ **yan** (I)]
yanangar Kıyıdan giden (insan için). (Türkistan göçmenleri –Ml.)
yanar (I) [→ **yanarca** (I)]
yanar (II) **1.** Aralık ayı. (Küçük Bahçe –İz.) **2.** Ocak ayı. (Yalova *Eceabad –Çkl.)
yanarayı Temmuz. (Tepecikören *Kozan –Ada.)
yanarca (I) [**yanar** (I)] Kibrit. (–Brd.; Hançalar *Çal, Irgıllı *Çivril –Dz.; –Kn. köyleri)
[**yanar** (I)] : (Üzümlü –Ay.; Tepecik *Simav –Kü.)
yanarca (II) Yörüklerin alacaklı korkusu. (Selimiye *Milâs –Mğ.)
yanarca (III) Gözbebeği. (Ayvacık –Çkl.)
yanardöner Kıpırdanıp dalgalandıkça rengi değişen kumaş. (*Bor –Ng.)
yanargün Temmuzun son üç günü. (Tepecikören *Kozan –Ada.)
yanaş, yañaş 1. Ağırbaşlı, sessiz, soğukkanlı. (–Tr.) **2.** Aksi, huysuz (kimse). (*Düzce –Bo.)
yanaşak Huysuz hayvan nallanırken, burnuna vurulan iki ağaç parçası. (*Güdül –Ank.)
yanaşı Üçgen biçiminde kesilen hamurla yapılan bir yemek. (*Lâdik –Sm.)
yanaşıḫ, yanaşık (I) [**yanat**] **1.** Ortak. (Kumdanlı *Yalvaç, *Gönen, *Eğridir köyleri –Isp.; Gürnes *Akşehir, Gödene –Kn.; –İç. ilçe ve köyleri) **2.** Yardımlaşa iş yapan. (İğdecik *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; Tokat –Es.; *Hacıbektaş –Nş.; Kızılca *Bor –Ng.) **3.** Arkadaş. (Bahçeli *Bor –Ng.; *Ermenek, Gödene, Alata –Kn.; –İç. ilçe ve köyleri; Güzelsu *Akseki –Ant.; *Hayrabolu –Tk.)
[**yanat**] : (Dedeköy *Çal –Dz.) **4.** İş arkadaşı. (Yeniköy, *Ereğli –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.) **5.** Komşu. (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.) **6.** Eş, karı. (Güvere, Tosmurlu *Silifke –İç.) **7.** Nikâhsız karı. (–Çr.)
yanaşıḫ, yanaşık (II) Az ayrımlı. (Gökdere *Akdağmadeni –Yz.)
yanaşıḫ, yanaşık (III) Yarış. (Gökdere *Akdağmadeni –Yz.)
yanaşlık İskele. (–İst.)
yanaşma (I) **1.** Uşak, hizmetçi. (*Eğridir köyleri –Isp.; Darıveren *Acıpayam –Dz.; *Gölpazarı –Bil.; *İnegöl –Brs.; Demirciler *Gebze –Kc.; *Akyazı çevresi –Sk.; –İst.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; *Perşembe –Or.; *Tirebolu –Gr.; Naldöken *Ardanuç –Ar.; –Kr.; *Antakya –Hat.; Böhrenk, Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; –Ng.; *Mut ve köyleri –İç.; Ahiköy –Mğ.; –Ed.) **2.** Sığıntı. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Alaşehir –Mn.; *Gelibolu –Çkl.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Merzifon ve köyleri –Ama.)
yanaşma (II) Evlere, ahırlara bitişik yapılan, oda, ahır vb. (Yavuz *Şavşat –Ar.)
yanaşmak İşe koyulmak. (Bahçeli *Bor –Ng.)

yanat [→ **yanaşıḫ, yanaşık** (I) **-3**]

yanatmak Buzağıya anasını emdirmek. (Küçük Söyle *Elmalı –Ant.)

yanavkuru Dikine değil, yanlamasına, dağ eteğini izleyerek (yürüyüş için). (Kalekale *Erbaa –To.)

yanaz, yañaz [**yagaz, yağas, yağaz, yağız** (III), **yañaza, yañız** (II)] **1.** Ters, huysuz, inatçı. (Bayat *Emirdağ –Af.; Karaoğlanlı –Mn.; –Es.; Kumarlar *Bayramiç –Çkl.; *Gölcük –Kc.; –İst.; –Çr.; Küçük İsa *Zile –To.; Şıhsami –Kr.; Yu-Yukarı Kale *Koyulhisar, *Gemerek, –Sv.; Gökdere, Hisarbey *Akdağmadeni, *Sorgun –Yz.; Çamlı *Ayaş, Şabanözü *Polatlı, Tahtayazı *Çubuk –Ank.; –Krş.; Afşar, Pazarören, *Pınarbaşı ve çevresi, *Bünyan, *İncesu, Erkilet –Ky.; –Nş.; Bahçeli, *Bor –Nğ.; Kuluköy *Aksaray –Kn.; Endel *Osmaniye, Şıhşam, Çandırlar, Faydalı *Kozan –Ada.; Yanpar *Mersin, *Mut köyleri –İç.)

[**yagaz**] : (Gediz *Bafra –Sm.;–Kn.)

[**yağas**] : (Toprakkale *Osmaniye –Ada.)

[**yağaz**] : (Tokat –Es.; *Kıbrıscık –Bo.; *Kilis –Gaz.; *Ayaş, Etimesgut, –Ank.; Sarılar *Avanos, *Ürgüp –Nş.; Hamurcu *İncesu, Hisarcık –Ky.)

[**yağız** (III)] : (Köşker –Krş.; Çiftepınar *Mersin –İç.)

[**yañız** (II)] : (*Kızılcahamam –Ank.)

2. Şımarık. (–Dz.) **3.** Geveze. (Alyas *Lâpseki –Çkl.)

[**yañaza**] : (*Bodrum –Mğ.)

4. Cılız, hastalıklı. (–Sm.; Görneç, Mağusa –Kıbrıs)

yañaza [→ **yanaz, yañaz -3**]

yanazlamak Sözü yineleyerek alay etmek, eğlenmek. (Papasköy –Sm.)

yañazlık [**yağazlık**] Terslik, huysuzluk. (*Bor –Nğ.)

[**yağazlık**] : (Tokat –Es.)

yanbaç Eğri bacaklı. (–Sm. köyleri)

yanbağacık Yengeç. (Papasköy –Sm.)

yanbağdası [**yanbağdı, yanlığda**] Çelme. (–Gaz.; *Mut ve köyleri –İç.)

[**yanbağdı**] : (–Ml.)

[**yanlığda**]:(*Antakya köyleri –Hat.)

yanbağdı [→ **yanbağdası**]

yanbağı gelmek Bir yanına yaslanmak, yan gelmek. (Tombak –Mr.)

yanbastı (I) Topal, aksak. (–Tr.)

yanbastı (II) Direk ile kiriş arasına konulan kama biçimindeki ağaç. (Atlas *Sivrihisar –Es.)

yanbastı (III) Eğimli yol. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yanbegi (I) [**yanbeyi** (I)] **1.** Yamacın enine (yol, gidiş için). (–Gm.; Erkinis *Yusufeli –Ar.) **2.** Ana yoldan sapan yan yol. (Yavuz *Şavşat –Ar.) **3.** Düz yol. (Çavdarlı *Şavşat, Karlı *Ardanuç –Ar.) **4.** Az eğimli yer, yamaç. (–Kr.)

[**yanbeyi** (I)]: (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

yanbegi (II) [**yanbegisine, yanbeği, yanbeğisine, yanbeyi** (II), **yanbeyisine, yanbeysine**] Bir yana eğik. (–Ezm.)

[**yanbegisine**] : (–Ezc.)

[**yanbeği**] : (*Mut ve köyleri, *Silifke –İç.)

[**yanbeğisine**] : (*Ağın –El.)

[**yanbeyi** (II)] : (*Maçka –Tr.)

[**yanbeyisine**] : (*Ağın –El.)

[**yanbeysine**] : (Özenik*Divriği–Sv.)

yanbegisine [→ **yanbegi** (II)]

yanbeği [→ **yanbegi** (II)]
yanbeğisine [→ **yanbegi** (II)]
yanberi Yan yan (yürüyüş için). (*Maçka ve köyleri –Tr.)
yanbey [→ **yamız** (III) **-3**]
yanbeyi (I) [→ **yanbegi** (I) **-4**]
yanbeyi (II) [→ **yanbegi** (II)]
yanbeyisine [→ **yanbegi** (II)]
yanbeysine [→ **yanbegi** (II)]
yanbol [**yanbul**] **1.** Keçi kılından dokunmuş tek parça kilim. (Yukarı Kale *Koyulhisar –Sv.; Gevgeli, Mayadağ, Selânik göçmenleri –Tk.) [**yanbul**]: (Selânik göçmenleri –Tk.) **2.** Uzun tüylü battaniye. (Serez, Rumeli göçmenleri –İst.)
yanbolu Jandarma. (Genek *Yatağan –Mğ.)
yanböce [→ **yanıç** (I)]
yanbul [→ **yanbol -1**]
yancak (I) Yakacak odun. (*Emet –Kü.; –Mğ.)
yancak (II) Kağnı yanlarına, yükün düşmemesi için konulan tahtalar. (Çukurkuyu *Bor, Madenşeyhler –Nğ.)
yancak (III) Çoban dağarcığı. (–İz. ve çevresi)
yancak (IV) Yalınayak. (*Düzce –Bo.)
yancak (V) Meşin önlük. (Karahisar *İncesu –Ky.)
yancı (I) Asker yürüyüşlerinde yanları korumak üzere çıkarılan küçük birlikler. (*Bor –Nğ.; –Kn.)
yancı (II) Yamak, işçi yardımcısı. (–Kr.)
yancı (III) Nişan töreninde kız evine götürülen armağanları korumak için yanında giden delikanlı. (–Kr.)
yancı (IV) Huysuz, ahlaksız. (Karakoca *Karacabey –Brs.)
yancık (I) [**yancuk**] Zırh. (Maydos *Çerkeş –Çkr.; –Kn.) [**yancuk**]: (*Çerkeş –Çkr.)
yancık (II) **1.** Köylü kadınların yanlarına sarkıttıkları örme süsler. (*Çerkeş –Çkr.) **2.** Kadınların, yün eğirirken sol kalçalarına astıkları ve üstünde iğ çevirdikleri kösele parçası. (*Kemaliye –Ezc.)
yancık (III) Çobanların azık torbası. (–Krk.)
yan cızmak [→ **yan çalmak**]
yancuk (I) [→ **yancık** (I)]
yancuk (II) Atın uyluğu geniş olanı. (*Vezirköprü –Sm.)
yancuk (III) Kese, çanta, cüzdan. (Irak Türkleri, Kerkük)
yançalan Tahta kıyılarında kullanılan rende. (Ören –Kü.)
yançalaşmak Çene çalmak. (*Malkara –Tk.)
yançalma **1.** Kağnı yanlarına uzatılan ağaç. (Yavuz *Şavşat –Ar.) **2.** Dik konulan direğin devrilmemesi için, yandan direğe vurulan destek. (–Rz. köyleri; Çayağzı, Yavuz *Şavşat –Ar.)
yan çalmak [**yan cızmak, yan çeyhmek, yan çizmek, yanlamak** (I) **-1, yannamaḫ**] Kaçınmak, işi gevşek tutmak, caymak. (*Eğridir köyleri, Uluğbey *Senirkent –Isp.; *Çal –Dz.; *Mut ve köyleri –İç.) [**yan cızmak**]: (*Antakya –Hat.) [**yan çeyhmek**]: (Uluşiran *Şiran –Gm.) [**yan çizmek**]: (–Tr.) [**yanlamak** (I) **-1**]: (*Eğridir ve köyleri –Isp.; *Çarşamba –Sm.) [**yannamaḫ**]: (Uluşiran –Gm.)
yançekici Nalbantlıkta kullanılan küçük çekiç. (*Vezirköprü –Sm.)

yan çekmek 1. [→ **yan çıḫmaḫ, yan çıkmak**] **2.** Bir işi birlikte yaptığı arkadaşını zamansız bırakmak, güç duruma sokmak. (–Rz.)

yan çeyhmek [→ **yan çalmak**]

yançı Halı dokurken yanda çalışan yardımcı kadın : *Geve tohuyajam yançı tapabilmerem.* (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

yançıh Geniş kalça. (Küçük İsa *Zile –To.)

yan çıḫmaḫ, yan çıkmak [**yan çekmek -1**] Yan tutmak. (Bayburt *Selim –Kr.)

[**yan çekmek -1**] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yan çizmek [→ **yan çalmak**]

yandağıkı Yandaki. (İskele *Anamur –İç.)

yandaḫ, yandak (I) [**yandık**] Dikenli bir ot. (İğneciler *Mudurnu, *Düzce –Bo.; *Kurşunlu, –Çkr.; *Kavak, Mardar *Bafra, –Sm.; *Ağın –El.; Karacaviran *İmranlı –Sv.; –Ank.; –Kn.; Sökün *Silifke –İç.)

[**yandık**] : (Kayalar *Balya, –Ba.)

yandaḫ, yandak (II) Çatıya, sonradan yapılan oda. (Kuyucular *Dörtyol –Hat.)

yandaklık Evin bitişiğindeki tarla. (*Düzce –Bo.)

yandaş Kurban bayramında kız evine gönderilen armağan. (*Kuşadası –Ay.)

yan değişme Hayvan, yattığı yerde bir yandan öte yana dönme. (–Kr.)

yan değiştirme Döven sürülürken iç yandaki hayvanı dışa alma. (–Çkr.; –Gaz.)

yandık [→ **yandaḫ, yandak** (I)]

yandım (I) Kadınların boyunlarına taktıkları parlak boncuklu kolye. (Ovasaray, Çıkrık *Mecitözü –Çr.; Terkeşan –Yz.)

yandım (II) [→ **yandımalamadım**]

yandımalamadım [**yandım** (II)] Desenli, çok renkli bir kadın kumaşı. (Kemaliye *Alaşehir –Mn.; *Ağın –El.; –Kn.)

[**yandım** (II)] : (*Yalvaç –Isp.; Ekse *Çal –Dz.)

yandım olmak Çok istenen bir şeyi elde etmeye, bir olguyu gerçekleştirmeye çalışmak : *Yandım oldum ki o kızı alayım.* (–Ezc.)

yandıra [→ **yanacaḫ, yanacak -1**]

yandırası [→ **yanacaḫ, yanacak -1**]

yandıran Köpek üzümü, Solanum nigrum Solanaceae. (*Bergama –İz.)

yandıraz Mültüme de denilen bir bitki. (Sökün *Silifke –İç.)

yandırma Tarlayı, ertesi yıl ekmek için bir kez sürüp bırakma. (Yukarı Kale *Koyulhisar –Sv.; *Marmaris, *Milâs, –Mğ.)

yandırmak (I) [**yandurmak**] **1.** Yakmak. (–Sm.; Karakoyunlu –Kr.)

[**yandurmak**] : (Zarşat –Kr.) **2.** Gönül vermek. (*Çarşamba –Sm.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yandırmak (II) Aşırı bir istekle, kana kana içmek : *Dili damağı gavrılmış da, bir çölmek suyu yandırdı.* (*Bor –Ng.)

yandırmak (III) Abartmak. (–Ed.)

yandırmak (IV) Dokunaklı sözlerle karşısındakine acı vermek, üzmek. (–Çr.)

yandolay 1. Keçiyolu. (–Çr.) **2.** Yamacı enlemesine kesen yol. (Körküler *Yalvaç –Isp.)

yandurmak [→ **yandırmak** (I) **-1**]

yanduz Düzenci. (*Beykoz –İst.)

yaneç [**yañeş, yangış** (I), **yanış, yañış, yañişa**] Nakış, süs. (*Bozdoğan –Ay.; –Mğ.)
[**yañeş**] : (*Bozdoğan –Ay.; *Milâs –Mğ.)
[**yangış** (I)] : (–Dz.; *Kınık –Kü.)
[**yanış, yañış**] : (Sofular *Eğridir –Isp.; –Dz.; İğdecik, Sancaklıboz, –Mn.; Tuzla –Ada.; –İç. ilçe ve köyleri)
[**yañişa**] : (Tekirkoyunlu *Silifke –İç.)

yaneçli Süslü, işlemeli. (*Bozdoğan –Ay.)

yañeş [→ **yaneç**]

yaneşli Kilim gibi işlemeli heybe. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

yanevre Yemeni, ayakkabı. (Barla –Isp.)

yanfiri 1. [→ **yampiri -1**] **2.** [→ **yampiri -2**]

yangabaz (I) [**yangaboç**] Biçimsiz gövdeli. (*Devrek –Zn.)
[**yangaboç**] : (–İz.)

yangabaz (II) [**yangıboz, yankabaz, yankabız -1, yankabuz** (I), **yankasar**] Kötü, kaba, aksi. (–Tr.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**yangıboz**] : (Ziyere –Ama.)
[**yankabaz**] : (*Çarşamba –Sm.; Büyük Afşar –Ank.; *Bor –Nğ.)
[**yankabız -1**] : (Kuvay –Ama.)
[**yankabuz** (I)] : (Yağlıca –Zn.; *Kurşunlu –Çkr.; Ereli *Havza –Sm.; *Merzifon –Ama.; Erkinis *Yusufeli –Ar.)
[**yankasar**] : (–Ama.)

yangaboç [→ **yangabaz** (I)]

yangak Ceviz. (–El.; –Sv.)

yangal (I) **1.** Çarpık yürüyüşlü (kimse). (*Çarşamba –Sm.) **2.** Çarpık yürüyüş. (*Ünye –Or.)

yangal (II) [**yangar**] **1.** Çok sıcak. (–Kn.)
[**yangar**]: (*Zile –To.;*Develi –Ky.) **2.** Sıcakkanlı. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yañgala, yuñgala [**yañgıl, yuñgul** (I), **yangğal, yunğal**] Yamuk yumuk, eğri büğrü, bozuk düzen. (*Düzce –Bo.)
[**yañgıl, yuñgul** (I)] : (*Düzce –Bo.; *Ünye –Or.)
[**yangğal, yunğal**] : (–Çr.)

yangar [→ **yangal** (II) **-1**]

yangaz (I) **1.** [→ **yankaz** (I) **-3**] **2.** [→ **yangaza**] **3.** [→ **yankaz** (I) **-1**] **4.** Dertli. (Kemer *Fethiye –Mğ.)

yangaz (II) Eğri. (Teyneli –Or.)

yangaza [**yangaz** (I) **-2**] Takılmayı seven, güldürücü. (–Or.)
[**yangaz** (I) **-2**] : (–Mğ.)

yangelmek 1. Yatıp uzanmak, dinlenmek. (–Tr.) **2.** İşi yolunda, kaygısız olmak. (–Tr.)

yangengeç [→ **yanıç** (I)]

yangı (I) [**yangın** (II), **yangu** (I), **yanku** (I)] Hastalık ateşi. (Bayat *Emirdağ –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; Tokat –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Ks.; Mapavri *Limanköy –Rz.; *Kilis –Gaz.; *Mut ve köyleri –İç.)
[**yangın** (II)] : (Bekilli *Çal –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Fili *Biga –Çkl.; Tokat –Es.; *Tirebolu –Gr.; Ayvagediği *Mersin –İç.)
[**yangu** (I)] : (*Ezine –Çkl.; –Ezc.)
[**yanku** (I)] : (*Merzifon köyleri –Ama.)

yangı (II) [**yangınlık** (I)] **1.** Sevi. (Tokat –Es.; *İnebolu –Ks.)
[**yangınlık** (I)] : (*Eğridir köyleri –Isp.)

2. Candan sevgi. (*Bor –Nğ.)

yangı (III) Etkin keder. (Karşıt *Sungurlu –Çr.; –Gaz.; Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yangı (IV) Dert yanma. (*Gölpazarı –Bil.; Tokat –Es.)

yangı (V) Ağıt. (*Silifke –İç.)

yangı (VI) [**yangı yakacak, yankı** (I)] Yakacak. (Şıhlar *Kızılcahamam –Ank.; Erkilet –Ky.; *Bor –Nğ.)

[**yangı yakacak**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)

[**yankı** (I)] : (Karaözü *Gemerek –Sv.)

yangı (VII) [**yangu** (II), **yankı** (II), **yañşı**] Yankı. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Turgutlu –Mn.; *Fatih –İst.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; Endel *Osmaniye –Ada.; *Mut ve köyleri –İç.; Bağyaka *Finike –Ant.; Kabaağaç *Fethiye, *Bodrum –Mğ.)

[**yangu** (II)] : (–İz.)

[**yanku** (II)] : (–Kn.)

[**yañşı**] : (Dadanı, *Kıbrıscık –Bo.)

yangı (VIII) Yağ, pekmez su vb. koymakta kullanılan küp. (Tozman *Söğüt, Pazarcık *Bozüyük –Bil.; Boyacılar *Göynük, İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Akyazı çevresi, *Adapazarı –Sk.; Osmanköy *Nallıhan –Ank.)

yangıboz [→ **yangabaz** (II)]

yangıç [→ **yanıç** (I)]

yangılanmak (I) Hastalık ateşiyle dudakları uçuklamak, halsiz düşmek. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yangılanmak (II) Dert yanmak. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

yangılı (I) **1.** [→ **yangın** (I) **-2**] **2.** Sıcakkanlı. (*Eğridir köyleri –Isp.) **3.** [→ **yangın** (I) **-1**] **4.** [→ **yangın** (I) **-3**]

yangılı (II) Ateşli. (*Eğridir köyleri –Isp.; Tokat –Es.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

yangılı (III) Işığı göz alacak denli parlak olan nesne. (İncekum *Silifke –İç.)

yañgılmaḫ, yañgılmak Yanılmak. (*Posof –Kr.; Macar –Gaz.)

yañgıl yuñgul (I) [→ **yañgala, yuñgala**]

yañgıl yuñgul (II) Oyunda yanlışı yakalama, yanma için : *Yañgıl yuñgul, sıra Osmanda.* (Kemaliye *Alaşehir –Mn.)

yangın (I) [**yangılı** (I) **-1, 3, 4; yangunlu** (I), **yanık** (I)] **1.** Sevdalı. (İğdecik, *Eğridir köyleri –Isp.; Oğuz *Acıpayam, Bekilli, *Çal –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Sivrihisar, Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; *Düzce –Bo.; Burunkaya –Zn.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sn.; Baldöken, *Ardanuç –Ar.; –Mr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; –Ada.; *Mut köyleri –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.)

[**yangılı** (I) **-3**] : (–Tr.; –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; İncekum *Silifke –İç.)

[**yangunlu** (I)] : (*Devrek –Zn.)

[**yanık** (I)] : (–Mn. ve çevresi; Fili *Biga –Çkl.; Tokat –Es.; –Çr.; *Çarşamba –Sm.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Milâs –Mğ.)

2. Bağlı, düşkün, candan seven. (*Silifke köyleri, *Mersin köyleri –İç.)

[**yangılı** (I) **-1**] : (*Eğridir köyleri –Isp.; Temürlü –Kr.; –Yz.; *Bor –Nğ.; –Kıbrıs)

3. Acılı, dertli, yaslı. (*Eğridir köyleri –Isp.)
[**yangılı** (I) **-4**] : (–Tr.; *Iğdır –Kr.; –Gaz.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri, *Reyhanlı, *Antakya –Hat.; –Sv.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

yangın (II) **1.** [→ **yangı** (I)] **2.** Sıcak. (Ayvagediği *Mersin –İç.)

yangın (III) **1.** Çok tatlı. (Darıveren, Oğuz *Acıpayam, Bereketli *Tavas –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Gölcük –Ant.; *Milâs, Geriçam –Mğ.) **2.** Tatlı yemeği. (*Acıpayam –Dz.)

yangın (IV) Susuzluktan yanmış, kurumuş. (–Gaz.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

yangınalayı (I) Saksıda yetişen, kırmızı renkli çiçeği boru biçiminde olan bir bitki. (Kale *Kepez –Çkl.)

yangınalayı (II) Sıraya dizilip ip atlama (çocuk oyunu). (*Milâs –Mğ.)

yangın baca Tavan arasından dama açılan boşluk. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

yangıncılık getirmek Yakınmak. (Tavaklı *Ezine –Çkl.)

yangınlı Büyük bir kaza yüzünden üzüntülü, yaslı. (*Maçka –Tr.)

yangınlık (I) [→ **yangı** (II)]

yangınlık (II) Sevimli. (Fariske *Ermenek –Kn.)

yangınlık (III) Tandırlarda mitilin altına konulan birinci örtü. (–Gm.)

yangır Yanık, etkin ses, söz. (–Dz. ve ve köyleri; *Antakya –Hat.)

yangırdamak Çok söylemek, söylenmek. (*Kurşunlu –Çkr.)

yangırdatmak Yüksek sesle okumak, konuşmak. (Torman *Söğüt –Bil.)

yangırı [→ **yağarnı**]

yangır yangır Tatlı ve etkin bir sesle, (okumak, konuşmak için). (*Antakya –Hat.)

yangır yungur Yalan yanlış (söz için). (–Kr.; –Ezm.)

yangış (I) [→ **yaneş**]

yangış (II) Küçük tatlı su kurdu. (Keskin –Es.)

yangı yakacak [→ **yangı** (VI)]

yangu (I) [→ **yangı** (I)]

yangu (II) [→ **yangı** (VII)]

yangulanma Hayvanda soğuk algınlığı. (Paşaköy –Bo.)

yangulanmak Yankılanmak. (*Ünye –Or.)

yangun Hınç, öfke. (Karlı *Ardanuç –Ar.)

yangunlu (I) [→ **yangın** (I) **-1**]

yangunlu (II) Boya yanığı (kumaş için). (Salarha –Rz.)

yangğal, yungğal [→ **yañgala, yuñgala**]

yangğı Yankı. (–Çr.)

yanı Yana, konusunda : *Ahmet'ten yanı saña birşey demem.* (–Gaz.; –Yz.)

yanıarā Veba. (Yenimüslüman *Zile –To.)

yanıcı Yan, yana yaslanmış. (–Dy.)

yanıç (I) [**yanböce, yangengeç, yangıç, yanıçböcü, yanıyengeç, yanıyingeç, yankeş** (III), **yankıç, yankılıncı, yanuç** (I), **yanyalıç, yarımyağnış, yarımyanıç, yarımyanış, yarımyanuç**] Yengeç. (*Eğridir köyleri –Isp.; Kösten, Honaz, Bekilli *Çal –Dz.; *Emet, Yenice *Simav –Kü.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; Taraklı *Geyve –Sk.; –Çr.; *Ünye –Or.; Fakıekinciliği *Pınarbaşı –Ky.; –Nş.; Bilânköy –Ada.; *Elmalı –Ant.; *Fethiye –Mğ.)

[**yanböce**] : (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

[**yangengeç**] : (Bağıllı, Anamos, *Eğridir –Isp.)

[**yangıç**] : (Çöplü *Çivril –Dz.; –Ank.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.)

[**yanıçböcü**] : (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

[**yanıyengeç**] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

[**yanıyingeç**] : (*Bor –Ng.)

[**yankeş** (III)] : (–Kr.)

[**yankıç**] : (Fili *Biga –Çkl.)

[**yankılıncı**] : (*Erciş –Vn.)

[**yanuç** (I)] : (Aliköy *Çaycuma –Zn.; *İskilip, –Çr.; Ziyere *Merzifon –Ama.; Küçük İsa *Zile –To.; *Kelkit –Gm.; *Kemaliye –Ezc.)

[**yanyalıç**] : (Çayhan *Ereğli –Kn.)

[**yarımyağnış**] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[**yarımyanıç**] : (–Çr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[**yarımyanış**] : (Maksutlu *Şarkışla –Sv.)

[**yarımyanuç**] : (*Merzifon –Ama.)

yanıç (II) İçine ıspanak, peynir ya da yumurta konularak sacda pişirilen bir börek çeşidi. (Ovasaray –Çr.; Polat *Akçadağ –Ml.; *Alanya –Ant.)

yanıç (III) [**yanuç** (IV)] Kız evinden güveye gönderilen giysi. (Tanrıvermiş, Eskice *Mecitözü –Çr.)

[**yanuç** (IV)]: (*Merzifon ve köyleri –Ama.)

yanıç (IV) Topal, yan yan yürüyen. (Lohan, *Nizip –Gaz.)

yanıç (V) [**yanuç** (V)] Biçimsiz. (Büyük Çaylı *Dörtyol –Ada.)

[**yanuç** (V)] : (–Mr.)

yanıç (VI) Yangın. (Lâmas, *Silifke –İç.)

yanıçalma Bir yaşla üç ay arasındaki katır. (–Çkr.; *Vezirköprü –Sm.; –Ank.)

yanıçböcü [→ **yanıç** (I)]

yanıç minit Kalay çubuk yapmakta kullanılan düz yüzeyli demir.(–Mr.)

yanıgara [→ **yanıkara -1**]

yanık (I) [→ **yangın** (I) **-1**]

yanık (II) [**yanıt**] **1.** Nişanlı yanların birbirine gönderdikleri armağan. (Hıdırbeyli, Koçarlı *Kuşadası –Ay.; *Ayaş–Ank.; *Bünyan–Ky.)

[**yanıt**] : (–Ank.)

2. Köy düğününde, kız almaya giderken yolda verilen yemek, çörek. (–Sm.)

yanık (III) Çok susamış. (*Milâs –Mğ.)

yanık (IV) Etkin, dokunaklı, yakıcı. (*Bor –Ng.)

yanık (V) Kavruk, gelişmemiş. (*Bor –Ng.)

yanık (VI) Gövdede açılan yara izi. (*Nizip –Gaz.)

yanıkal Kahverengi, doruya yakın al. (–Isp.; Tokat –Es.; *Düzce –Bo.)

yanıkara [**yanıgara, yanığara, yanika, yanikara, yankın**] **1.** Sığırda, atta görülen bir hastalık. (*Sandıklı –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; Belenli, Başpınar *Tefenni –Brd.; Yeniköy –Ba.; Bergaz *Ezine, Fili *Biga –Çkl.; Tokat –Es.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; İbik *İskilip –Çr.; –Ama.; Küçük İsa *Zile –To.; Aydoğmuş –Rz.; Bağlıca *Ardanuç, *Yusufeli –Ar.; –Kr.; *Erciş –Vn.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı, *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Bahçeli *Bor,

–Nğ.; –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.; Apturrahmanlar *Serik –Ant.; Karaçulha *Fethiye –Mğ.; Çınarlı *Şarköy –Tk.)

[yanıgara]: (Güney *Yeşilova–Brd.; Gezlevi –Kn.)

[yanığara] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[yanika] : (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

[yanikara] : (*Şavşat köyleri –Ar.)

2. Akciğer zarı yangısı. (Çöplü *Çivril –Dz.; *Bafra –Sm.) **3.** Bir ekin hastalığı. (–Ay.; –Kn.) **4.** Ağaç gövdesinde kabuk kararma hastalığı. (*Bozdoğan –Ay.; Narınca *Merzifon –Ama.; –To.; Milâs –Mğ.) **5.** Bir çeşit kötü çıban. (*Lâpseki –Çkl.; *Gemlik –Brs.; –Nğ.; *Seydişehir –Kn.) **6.** Lekelihumma. (Bayadı –Or.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.)

[yankın] : (–Mr. ve köyleri; Yarpuz *Osmaniye, Kirazlıyurt *Saimbeyli –Ada.)

7. Süreğen bel romatizması. (–Krş.)

yanıkara (II) Beceriksiz. (*Bozdoğan –Ay.; *Milâs –Mğ.)

yanıkara (III) **1.** Suçlu. (–Sv.) **2.** Huysuz (hayvan için). (Küflek *Havza –Sm.)

yanıkara (IV) **[yanıkararasıca]** Bir ilenç. (*Merzifon –Ama.; –Ezm.)

[yanıkararasıca] : (Kocayatak *Serik –Ant.)

yanıkara (V) Yıldırım. (*Çerkeş –Çkr.)

yanıkara (VI) **1.** Börülce. (Armutlu *Kemalpaşa –İz.) **2.** Fasulye. (*Çarşamba –Sm.)

yanıkara (VII) Lekelenmiş kişi. (–Ada.)

yanıkararasıca [→ **yanıkara** (IV)]

yanıkdere Ot bitmeyen dere. (*Develi –Ky.)

yanık düren [→ **yannık düren**]

yanıkırık (I) Yan yürüyen, sakat. (*Gelendost –Isp.; *Tire –İz.)

yanıkırık (II) Geveze. (Fariske *Ermenek –Kn.)

yanıkızıl Bir yanı kızarık yaz armudu çeşidi. (*Bafra –Sm.)

yanıkmak [yanık yanmak] Yakınmak. (Bayat, *Emirdağ, *Şuhut –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; Giresun –Brd.; –Dz. köyleri; Dursunbey –Ba.; Tavaklı *Ezine –Çkl.; Üçüyük *Altıntaş –Kü.; Ayvalı *Sivrihisar, Tokat –Es.; *Zile ve köyleri –To.; *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Kân *Saimbeyli –Ada.; Navdalı *Mut, Civanyaylağı *Mersin –İç.)

[yanık yanmak]: (*Bozdoğan –Ay.)

yanıksamak Acımak. (Beşkarış *Altuntaş –Kü.; –Çr.)

yanıktırmak Ürkütmek, korkutup kaçırmak. (Tavaklı *Ezine –Çkl.)

yanık yanmak [→ **yanıkmak**]

yanıl 1. [→ **yañal, yanal** (I) **-2**] **2.** [→ **yañal, yanal** (V)]

yañılaşmak Tartışmak. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

yañıllı, yanıllı Sırt. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Çkr.; Buğabağı –Çr.)

yanıltmaç Bulmaca. (–Gaz.)

yanır, yañır (I) **1.** [→ **yağır** (I) **-1**] **2.** [→ **yağırlı** (III)]

yanır, yañır (II) **1.** [→ **yağarnı**] **2.** Böğür. (–Ks.)

yanır, yañır (III) **1.** Hayvanların sırtında açılan yara. (–Çr.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Kaldıran *Anamur –İç.) **2.** Sağaltma amacıyla dağlamak yüzünden açılan yara. (Macar *Gazipaşa –Ant.) **3.** Yara. (–Ank.)

yanır, yañır (IV) Yaka kiri. (*Safranbolu –Zn.; –Nş.)

yanır (V) Çamsakızı. (*Safranbolu –Zn.)

yanır (VI) Yanar (nesne için). (Sökün *Silifke –İç.)

yañırak Az yan, azıcık yanda olan. (*Silifke –İç.)

yañırdamak Yanlış ve boş sözlerle gevezelik etmek. (*Düzce –Bo.)

yanırlı (I) [→ **yağarnı**]

yanırlı (II) Kir bağlamış. (–Çr.)

yanırmak Aramak, özlemek. (Yörük, Tavaklı *Ezine –Çkl.)

yanısıra Yanında, birlikte. (*Sorgun –Yz.; *Bor –Nğ.; Tahanlı *Mersin –İç.)

yānış (I) [**yağnış** (I), **yañyış**] Yanlış. (–Çr.; –Gaz.)
[**yağnış** (I)] : (*Devrek –Zn.)
[**yañyış**] : (*Antakya –Hat.)

yānış (II) Tatlı sularda bulunan kurtçuk. (*Ünye –Or.)

yānış (III) **1.** [→ **yanlış**] **2.** Aksi, ters kişi. (*Zile köyleri –To.)

yanışa [→ **yaneç**]

yanışak, yañışak (I) Geveze. (*Bozdoğan –Ay.; –Çkr.; Bozan, Tokat –Es.; –Nş.; –Mğ. ilçeleri)

yanışak, yañışak (II) Bit yavrusu. (*Taşköprü –Ks.)

yanışlamak (I) [**yanızlamak**] Yansılamak, alay etmek. (*Eğridir köyleri, *Gelendost –Isp.; Karadere *Düzce, *Gerede –Bo.)
[**yanızlamak**] : (Ceylan *Lüleburgaz –Krk.)

yanışlamak (II) Nakışlamak. (Çöplü *Çivril –Dz.)

yanışlamak (III) **1.** Yanıltmak. (–Çr.) **2.** Yanlışını çıkarmak. (–Çr.) **3.** Karşı savda bulunmak. (–Çr.) **4.** Yanılmak. (–Çr.)

yanıt [→ **yanık** (II)]

yanıt elbisesi Bayramda kız evine gönderilen armağan giysi. (Hisarlıkaya *Polatlı –Ank.)

yanıyengeç [→ **yanıç** (I)]

yanı yevresi [→ **yanı yöresi**]

yanıyingeç [→ **yanıç** (I)]

yanıyivli İstavrit. (*Mudanya –Brs.)

yanı yönü bellisiz Kalleş, güvenilmez. (*Bor –Nğ.)

yanı yöresi [**yanı yevresi**] Çevresi. (*Susurluk –Ba.; Tokat –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Merzifon –Ama.; –Sm.; –Kr.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; *Gürün, Maksutlu *Şarkışla, Hacılyas *Koyulhisar, –Sv.; –Ky.; *Bor, –Nğ.)
[**yanı yevresi**] : (*Erciş –Vn.)

yañız (I) Yüz, çehre. (Peşman *Daday –Ks.)

yañız (II) [→ **yanaz, yañaz -1**]

yanızlamak [→ **yanışlamak** (I)]

yanika [→ **yanıkara -1**]

yanikara [→ **yanıkara -1**]

yañişa [→ **yaneç**]

yankabağı Yanında gezdirilen kimse. (*Tire –İz.; *İskilip –Çr.)

yankabaz [→ **yangabaz** (II)]

yankabız **1.** [→ **yangabaz** (II)] **2.** Haylaz. (–Ba. ve çevresi) **3.** [→ **yankaz** (I) **-1**] **4.** Tembel. (*Ezine –Çkl.)

yankabiz [→ **yankaz** (I) **-1**]

yankabuz (I) [→ **yangabaz** (II)]

yankabuz (II) Eğri, işe yaramaz kereste. (Kaleyaka *Perşembe –Or.)

yankal [**yankeş, yañkeş** (I) **-1**] Eğri büğrü. (*İskilip –Çr.)
[**yankeş, yañkeş** (I) **-1**] : (Bağtepe *Kozan –Ada.)

yankasar [→ **yangabaz** (II)]
yankar Çok sıcak. (Pozantı *Saimbeyli –Ada.)
yankaz (I) [**yangaz** (I) **-1, 3; yankabız, yankabiz, yankeş** (IV)] **1.** Düzenci, yalancı. (*Bayburt –Gm.; *Maçka ve çevresi –Tr.)
[**yangaz** (I) **-3**] : (*Marmaris –Mğ.)
[**yankabız**] : (Büyükdere *Burhaniye –Ba.)
[**yankabiz**] : (Şekveren *Edremit –Ba.)
[**yankeş** (IV)] : (–Kıbrıs)
2. Haylaz, yaramaz. (*Maçka ve çevresi –Tr.)
[**yangaz** (I) **-1**] : (–Tr. ve çevresi; Güney *İkizdere, Gündoğdu –Rz.)
yankaz (II) Şaka. (Üçhanlar *Kavak –Sm.)
yankazlamak Düzene başvurmak. (*Bayburt –Gm.)
yankeş, yañkeş (I) **1.** [→ **yankal**] **2.** Çapraz. (*Afşin –Mr.)
yankeş (II) [**yankoş**] **1.** Şaşı, gözünün tekini kapatarak bakan. (–Kıbrıs) **2.** Yan yan yürüyen. (–Kr.)
[**yankoş**] : (*Ağın –El.)
yankeş (III) [→ **yanıç** (I)]
yankeş (IV) [→ **yankaz** (I) **-1**]
yankı (I) [→ **yangı** (VI)]
yañkı (II) İşte o, ordaki. (Yazırlı *Nazilli –Ay.)
yankıç [→ **yanıç** (I)]
yankılıncı [→ **yanıç** (I)]
yankın [→ **yanıkara -6**]
yankırma Bir yanı uçurum olan yol. (*Taşköprü –Ks.)
yankidik Yan yan giden, yavaşça sokulan. (Zeytinli *Edremit –Ba.)
yankoş [→ **yankeş** (II) **-2**]
yanköstek Tayları rahvan yürümeye alıştırmak, otlakta kaçmamasını sağlamak için karşılıklı olarak ön ve arka ayaklarına takılan ip. (Kumdanlı *Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.; Fili *Biga –Çkl.; Tokat –Es.; *İskilip –Çr.; Şeyhler *Ulubey –Or.; *Gürün –Sv.; *Mut ve köyleri –İç.)
yanku (I) [→ **yangı** (I)]
yanku (II) [→ **yangı** (VII)]
yankuç Bir yanı yassı, eğri nesne. (–Ezc.)
yankulak Yeni araba başlıklarını açmak, delmek için kullanılan demir araç. (Rumeli göçmenleri –İst.)
yanlama (I) [**yannama** (I)] Sınır. (–Kn.)
[**yannama** (I)] : (–Kn.)
yanlama (II) [**yannama** (II)] Pulluk. (–Ed.)
[**yannama** (II)]: (Abalar *Havsa –Ed.)
yanlama (III) [**yannama** (III)] Bir evin çatısına ekleme olarak yapılan oda. (Kuyuculu *Dörtyol –Hat.)
[**yannama** (III)] : (Kuyuculu*Dörtyol –Hat.)
yanlama (IV) [**yannama** (IV)] Develerin iki yanına asılan büyük çan. (–Kn.)
[**yannama** (IV)] : (–Kn.)
yanlama (V) [**yannama** (V)] Kıldan dokuma nakışlı kilim. (Afşar, Pazaröre *Pınarbaşı –Ky.)
[**yannama** (V)] : (Afşar, Pazaröre *Pınarbaşı –Ky.)
yanlama (VI) [**yannama** (VI)] Yapılarla kullanılan, dörtköşe yontulmuş kereste. (–Çr.)
[**yannama** (VI)] : (–Çr.)
yanlama (VII) [**yannama** (VII)] Erzurum barına benzer bir halay. (*Zile ve köyleri –To.)

[**yannama** (VII)] : (*Zile ve köyleri –To.)

yanlamak (I) **1.** [→ **yan çalmak**] **2.** Sözünden dönmek. (*Maçka ve çevresi –Tr.) **3.** Boş vermek ilgilenmemek. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

yanlamak (II) **1.** Dayanıp kalkmak, yaslanmak. (*Susurluk, Yeniköy –Ba.; Fili *Biga –Çkl.; –Ks.; *Çarşamba –Sm.; *Maçka ve çevresi –Tr.; Şıhlı *Pozantı –Ada.; *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Yan yatmak. (–Sm.; *Lüleburgaz –Krk.)

yanlamak (III) Yan tutmak. (Tokat –Es.; *Maçka, –Tr.)

yanlamak (IV) Bir yana eğilmek. (*Akyazı çevresi –Sk.; *Maçka –Tr.)

yanlamak (V) Çekince karşısında yol değiştirmek. (*Maçka ve çevresi –Tr.)

yanlamak (VI) Yaltaklanmak. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yanlamak (VII) Hoşaf soğutmak. (Afşar, Pazarören, *Pınarbaşı –Ky.)

yanlığda [→ **yanbağdası**]

yanlık (I) [**yannık** (I) **-1, 2, 3; yannuk**] **1.** Deri ya da tahtadan yapılmış yayık. (–Isp. köyleri; *Kemalpaşa, Bornova –İz.; Hartlap –Mr.; Elbaş *Bünyan –Ky.; Kiramit *Ceyhan –Ada.; *Gazipaşa –Ant.)

[**yannık** (I) **-1**] : (Bayat –Af.; Emircik *Çivril, *Buldan –Dz.; Narlıdere –İz.; Aydınlı Aşireti –Ama.; *Nizip, –Gaz.; Geben *Andırın –Mr.; *Antakya, Amik Ovası ve Reyhanlı Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Afşar *Pınarbaşı, Bakırdağ *Develi –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Osmaniye, *Feke, *Karaisalı –Ada.; Uzuncaburç *Silifke, Teniste *Anamur, Civanyaylağı *Mersin –İç.)

[**yannık**] : (Hartlap –Mr.)

2. Keçi, koyun postundan yapılmış, çiftçilerin yoğurt ya da ayran taşıdıkları çanta. (İğriağaç –Ml.; Zencidere –Ky.)

[**yannık** (I) **-2**] : (Yılanlı *Eğridir –Isp.)

3. Günlük yoğurdu saklamak, suyunu süzdürmek için kullanılan, işlenmiş koyun, keçi derisinden yapılmış tulum. (*Zile –To.; *Develi –Ky.; Bohçalar –Ant.)

[**yannık** (I) **-3**] : (Şekeroba –Mr.; *Develi –Ky.; *Ermenek –Kn.; Çarıklar, Emirşehler *Anamur –İç.)

yanlık (II) [**yannık** (II) **-1, 2**] **1.** Sedirlerin üstüne konulan ot minder. (Aşağı Danaköy *Safranbolu –Zn.; –Ks.; Doğantepe –Kc.; *Kemaliye –Ezc.)

[**yannık** (II) **-1**] : (–Ks.)

2. Sedir. (Doğantepe –Kc.; Karacaveren *Boyabat –Sn.; *Gürün –Sv.)

[**yannık** (II) **-2**] : (*Kemaliye –Ezc.)

3. Yastık. (*Kemaliye –Ezc.)

yanlık (III) Kağnının üst bölümünün yanlarındaki ağaç parçaları. (*Acıpayam –Dz.; Gebeciler *Simav –Kü.; –Ks. ve çevresi)

yanlış [**yağnış** (II), **yānış** (III)] Şeytan gibi, akıllı, yiğit, açıkgöz. (Tokat –Es.; Burunkaya –Zn.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; Hacılyas *Koyulhisar, *Gürün –Sv.; *Mut ve köyleri –İç.)

[**yağnış** (II)] : (*Bor –Nğ.)

[**yānış** (III)] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yañlış gayışdamaḫ Bilir bilmez, yersiz konuşmak. (Bayburt *Selim –Kr.)

yanlışsın Yanlışın var. (*Düzce –Bo.)

yanma 1. Romatizma. (–Ks.; –Kn.) **2.** Kangren. (–Kr.)

yanmak (I) **1.** Sevdalanmak. (Ekse *Çal, Bereketli *Tavas –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; *Milâs –Mğ.) **2.** Candan, içten üzülmek. (*Alaşehir –Mn.) **3.** Derdine ortak olmak. (–Kıbrıs)

yanmak (II) Oyunda yanlış yapmak, oyun dışı olmak. (*Maçka –Tr.)

yannah Evlerin üstüne, çatı kapatılmadan önce döşenen yassı tahtalar. (Çepni *Gemerek –Sv.)

yannama (I) [→ **yanlama** (I)]

yannama (II) [→ **yanlama** (II)]

yannama (III) [→ **yanlama** (III)]

yannama (IV) [→ **yanlama** (IV)

yannama (V) [→ **yanlama** (V)]

yannama (VI) [→ **yanlama** (VI)]

yannama (VII) [→ **yanlama** (VII)]

yannamaḫ [→ **yan çalmak**]

yannı (I) Yan, yön. (*Elbistan –Mr.)

yannı (II) Sırtlan. (*Bor –Ng̃.)

yannık (I) **1.** [→ **yanlık** (I) **-1**] **2.** [→ **yanlık** (I) **-2**] **3.** [→ **yanlık** (I) **-3**]

yannık (II) **1.** [→ **yanlık** (II) **-1**] **2.** [→ **yanlık** (II) **-2**]

yannık (III) Yanık. (–Brd.)

yannık düren [**yanık düren**] Son çocuk, tekne kazıntısı. (Feke, Karsavran *Saimbeyli –Ada.)

[**yanık düren**] : (–Ada.)

yañni Patavatsız, atak. (*Afşin –Mr.)

yannuk [→ **yanlık** (I) **-1**]

yanpeş (I) Eğri, çarpık. (İğdecik –Isp.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Çarşamba –Sm.; –Ar.)

yanpeş (II) Güreşte çelme. (*Fethiye, Söğüt *Köyceğiz –Mğ.)

yanpeş (III) İmlemeli, üstü kapalı söz. (*Fethiye –Mğ.)

yanpeş olmak Yardım etmek, arkalamak. (*Gürün –Sv.)

yanpıı [→ **yampiri -1**]

yanpıri [→ **yampiri -2**]

yanpi [→ **yampiri -1**]

yanpir (I) **1.** [→ **yampiri -1**] **2.** Şaşı. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yanpir (II) Alevi. (Genek –Mğ.)

yanpir (III) [→ **yamız** (III) **-3**]

yanpiri (I) **1.** [→ **yampiri -1**] **2.** [→ **yampiri -2**] **3.** [→ **yampiri -3**]

yanpiri (II) İnatçı. (Yenice –Mğ.)

yanpuri [→ **yampiri -2**]

yanpuru [→ **yampiri -1**]

yanrağı (I) [→ **yañşaḫ, yanşak -1**]

yanrağı (II) Efendi, öğretmen. (Varsak Aşireti *Silifke –İç.)

yanrı [→ **yağarnı**]

yansak [→ **yañşaḫ, yanşak -1**]

yansalamak [→ **yansılamaḫ, yansılamak**]

yansamak İmrenmek, beğenmek, sevmek. (Aşağı Kayı *Tosya –Ks.)

yanseren Yaylada, bir kaç süt kovası asmaya yarayan, üç çatallı bir buçuk metre yükseklikte ağaç. (Söğüt, Honaz –Dz.)

yansı (I) **1.** Ters yanıt. (–Ada.) **2.** Aksi, ters (kimse için). (*Zile –To.)

yansı (II) Koyun, keçi gibi hayvanlarda bulunan, kene cinsinden bir böcek. (*Afşin ve köyleri –Mr.)

yansılamaḫ, yansılamak [**yağşalamak, yağşılamak, yamsılamak** (I), **yamşamak, yansalamak, yanslamak, yansulamak, yanşalamak, yañşalamak, yanşanmak -2, yanşılamak, yaslamak** (IV), **yassılamak, yāşıla-**

mak] Sözü yineleyerek alay etmek. (*Emirdağ –Af.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; –İz. ilçeleri; *Susurluk –Ba.; –Çkl.; Gündoğdu –Brs.; *Alayunt –Kü.; Tokat –Es.; –Bo.; –İst.; *İskilip –Çr.; –Sm.; *Zile –To.; Saylân –Or.; *Şebinkarahisar –Gr.; *Bayburt, –Gm.; –Rz.; *Şavşat ve köyleri –Ar.; *Iğdır, *Ardahan –Kr.; –Ezm.; –Ezc.; *Erciş, –Vn.; *Ahlat –Bt.; Ağın *Arapkir –Ml.; –Dy.; –Ur.; Ezbider *Şuşehri, *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş, Karahoca *Haymana –Ank.; Sarılar *Avanos, Büyük Afşar –Nş.; *Pınarbaşı –Ky.; –Nğ.; *Beyşehir ve çevresi, –Kn. ilçe köyleri ;–Ada.; *Mersin köyleri, *Mut ve köyleri –İç.; –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.; Karacagüz, *Malkara, *Çorlu –Tk.)

[**yağşalamak**] : (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; İnönü –Bil.)

[**yağşılamak**] : (*Acıpayam –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; –Ank.; *Milâs –Mğ.)

[**yamsılamak** (I)]: (*Çarşamba–Sm.; *Merzifon –Ama.; –Rz.; Bayburt *Selim –Kr.; –Ezm.)

[**yamşamak**] : (–Brd.)

[**yansalamak**] : (*Bolvadin –Af.; Üçkuyu *Çal –Dz.; *Bergama –İz.; Karşıyaka *Erdek, –Ba.; –Krş.; *Pınarbaşı –Ky.)

[**yanslamak**] : (*Ilgın –Kn.)

[**yansulamak**] : (*Merzifon –Ama.; Uluşiran *Şiran –Gm.)

[**yanşalamak, yañşalamak**]: (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Oğuz *Acıpayam, Çöplü *Çivril –Dz.; Alacalar –Mn.; –Bil.; *Kandıra –Kc.; *Fethiye, *Bodrum –Mğ.)

[**yanşanmak -2**] : (*Alanya –Ant.)

[**yanşılamak**] : (Darıveren, Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Alaşehir –Mn.)

[**yaslamak** (IV)] : (Şalcı *Şavşat, Bağlıca *Ardanuç –Ar.; –Dy.)

[**yassılamak**] : (*Erciş –Vn.)

[**yāşılamak**] : (Oğuz *Acıpayam, Bereketli *Tavas –Dz.; Alatepe –Ay.; *Milâs –Mğ.)

yansılmak Saygısızlık etmek. (Hamidiye –İz.)

yanslamak [→ **yansılamaḫ, yansılamak**]

yañsulamak [→ **yansılamaḫ, yansılamak**]

yanşaḫ Serseri. (Goş –Kr.)

yañşaḫ, yanşak [**yağışak -1, yanrağı** (I), **yansak, yāşak**] **1.** Geveze, densiz, yersiz konuşan. (İleydağı *Uluborlu –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; Honaz, Dedeköy *Çal köyleri, *Çardak, Çöplü *Çivril, Oğuz *Acıpayam –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; –İz.; *Alaşehir, Dombaylı *Salihli –Mn.; –Ba.; –Kü.; İnönü, Kümbet *Seyitgazi, *Söğüt –Bil.; *Alayunt –Kü.; *Darıca, *Kandıra –Kc.; Yazıhamit, *Taşköprü –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sm.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; Yayladağ *Antakya –Hat.; Sirkeli *Çubuk –Ank.; Zencidere –Ky.; *Bor –Nğ.; *Ereğli –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.; *Alanya, *Elmalı –Ant.; *Fethiye –Mğ. ilçe ve köyleri; *Vize –Krk.; –Tk.)

[**yağışak -1**] : (*Bozdoğan –Ay.; *Akseki –Ant.; Kavakdere *Milâs –Mğ.)

[**yanrağı** (I)] : (Belenkeşli, *Mersin –İç.)

[**yansak**] : (*Lâpseki –Çkl.; Hamidiye, –İz.)
[**yāşak**] : (–Mğ. köyleri)
2. Sarhoş. (–İz. ve çevresi) **3.** Yılışık, çok gülen. (*Düzce –Bo.)

yanşaklamak [→ **yanşamak, yañşamak -1**]

yanşaklanmak Danışmak. (Taraklı *Geyve –Sk.)

yanşaklık Gevezelik, tatsızlık. (*Bor –Ng.)

yanşalamak, yañşalamak [→ **yansılamaḫ, yansılamak**]

yanşamak, yañşamak [**yağşamak, yağşanmak, yanşaklamak, yanşanmak -1, yāşanmak -1, 2**] **1.** Gevezelik etmek. (Çöplü *Çivril –Dz.; Poyracık *Bergama –İz.; *Taşköprü, Kayı *Tosya –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *Haymana –Ank.; Erkinis *Yusufeli –Ar.; Kerkük)
[**yağşamak**] : (Şıhlar *Kızılcahamam –Ank.)
[**yağşanmak**]: (*Tefenni –Brd.; Bekilli *Çal, *Güney, *Tavas –Dz.; Eymir, *Bozdoğan, *Sultanhisar –Ay.; *Bayındır –İz.; *Bağyaka –Ant.; *Milâs, *Fethiye –Mğ.; Rodos)
[**yanşaklamak**] : (Yörgüç *Hayrabolu –Tk.)
[**yanşanmak -1**] : (Derbent *Buldan, İsabey, Ortaköy *Çal, Darıveren *Acıpayam –Dz.; Hacımahmut *Emet –Kü.; Çobansa –Mğ.)
[**yāşanmak -1**] : (*Güney, Kale *Tavas –Dz.; Eskiçine *Çine, *Bozdoğan –Ay.; Faralya, *Ula, *Yatağan, Gülcük *Milâs, Yenice, –Mğ.)
2. Azarlamak, söylenmek, çekişmek. (*Bozdoğan –Ay.; Aşağı Kayı *Tosya –Ks.; *Milâs –Mğ.)
[**yāşanmak -2**] : (*Milâs –Mğ.)
3. Mızmızlanmak, vara yoğa söylenmek. (*Alaşehir –Mn.) **4.** Söze yanıt vermemek. (–Çkl.) **5.** Sırnaşmak, yalancıktan ağlayarak istemek. (–Bo. köyleri; –Ed.) **6.** Üstelemek. (*Kargı –Ks.) **7.** Sululuk etmek. (*Taşköprü –Ks.)

yanşanmak 1. [→ **yanşamak, yañşamak -1**] **2.** [→ **yansılamaḫ, yansılamak**]

yañşı [→ **yangı** (VII)]

yanşılamak [→ **yansılamaḫ, yansılamak**]

yanşırmak Kırılan bir şeyin yerine başka birini yakıştırmak, benzetmek. (Çubuk *Torbalı –İz.; Dombaylı *Salihli –Mn.)

yantal 1. Yalancı, düzenci. (Gündoğdu –Brs.) **2.** Hırsız. (Gündoğdu –Brs.)

yantalak 1. Kavgacı, gürültücü. (Şahin *Malkara –Tk.) **2.** Zarar verici. (Hıdırağa –Ed.)

yantır [**yantırı -1, 2; yantir** (II) **-1, 2, 3; yantiri** (I) **-1, 2**] **1.** Titrek, doğru yürüyemeyen, yan yan yürüyen. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Rz.)
[**yantırı -1**] : (–Ng.)
[**yantir** (II) **-1**] : (*Talas –Ky.; Şumnu, Bulgaristan)
[**yantiri** (I) **-1**] : (*Tirebolu –Gr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Genezin *Avanos –Nş.)
2. Topal, aksak. (Bağıllı, Anamos, *Eğridir –Isp.)
[**yantir** (II) **-2**] : (*Talas –Ky.)
3. Şaşı. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Rz.)
[**yantırı -2**]: (*Çal –Dz.; *Çarşamba –Sm.)
[**yantir** (II) **-3**]: (*Buldan –Dz.; Hama *Manavgat –Ant.)

[**yantiri** (I) **-2**] : (Kaleyaka *Perşembe –Or.; *Mut ve köyleri –İç.)

yantırı **1.** [→ **yantır -1**] **2.** [→ **yantır -3**] **3.** Aksi, ters adam. (Bereketli *Tavas –Dz.)

yantırı yunturu [→ **yamuk yumuk**]

yantir (I) Oturak alemine çağrılı kişi. (*Talas –Ky.)

yantir (II) **1.** [→ **yantır -1**] **2.** [→ **yantır -2**] **3.** [→ **yantır -3**]

yantiri (I) **1.** [→ **yantır -1**] **2.** [→ **yantır -3**]

yantiri (II) Sonradan eklenen şey. (–Ba.)

yantiri (III) Jandarma. (Dudaş *Söğüt –Bil.)

yantiri (IV) Yaver, yardımcı, akıl verici. (Bağviran *Kızılcahamam –Ank.)

yantiri (V) Aksi, kalabalıktan kaçan, içe kapanık. (Satılmış –Es.)

yantiri (VI) Utanmaz. (Harran –Ur.)

yanuç (I) [→ **yanıç** (I)]

yanuç (II) **1.** Kıymalı börek. (*Safranbolu –Zn.; *Vezirköprü –Sm.) **2.** Peynirli pide. (Ziyere –Ama.)

yanuç (III) **1.** Tatlı su kurdu. (Peşman *Daday –Ks.; –Sn. ve çevresi) **2.** Kurbağa yavrusu. (*Kurşunlu –Çkr.)

yanuç (IV) [→ **yanıç** (III)]

yanuç (V) [→ **yanıç** (V)]

yanuç (VI) Sınır. (–İst.)

yanukturmak İyilikle, tatlılıkla alıştırmak. (–Ur.)

yanus Suda yan yan giden ufak bir böcek. (Şıhlar *Ulubey –Or.)

yanut Yanıt. (*Bayburt –Gm.)

yanyak Yalın ayak. (*Düzce –Bo.)

yanyalıç [→ **yanıç** (I)]

yanyancık Koltuk altı. (*Safranbolu –Zn.)

yan yatmak (I) Karşı çıkmak. (–Nğ.)

yan yatmak (II) Boy ölçüşmek. (–Nğ.)

yañyış [→ **yānış** (I)]

yan yöre Çevre. (*Iğdır –Kr.)

yan yürek Bağışlayıcı, yufka yürekli. (Tokat –Es.; –Sm.)

yap [→ **yapça** (I)]

yapā (I) Ekinin, toprak üstündeki bölümü. (Aliköy –Isp.)

yapā (II) [→ **yapağı**]

yapacak [**yapıcak**] Hamur açmaya yarayan tahta. (–Sn.; *Çarşamba, –Sm.; *Ünye –Or.; *Şebinkarahisar –Gr.; Ağrakos *Suşehri –Sv.) [**yapıcak**] : (*Ünye –Or.)

yapağı [**yapā** (II), **yapak** (I)] Kırkılmış koyun yünü. (İshaklı *Bolvadin –Af.; İsabey *Çal –Dz.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; –Kr.; Karaözü *Gemerek –Sv.) [**yapā** (II)] : (Yazırlı *Nazilli –Ay.; *Mudanya çevresi –Brs.; –Çr.) [**yapak** (I)] : (*Susurluk –Ba.; Ulusiran *Şiran –Gm.; –Nğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

yapak (I) [→ **yapağı**]

yapak (II) Sayım vergisi. (*Elbistan köyleri –Mr.)

yapak yapak Küme küme. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.)

yapal (I) Gövdesi düzgün olmayan kimse. (Topaç –Yz.; *Bor –Nğ.)

yapal (II) Kıvrımsız kulaklı (kimse). (–Ant.)

yapal (III) Katran ağacının yaprağı. (Manastır *Beyşehir –Kn.)

yapalaḫ, yapalak (I) [**yaplak** (II)] Baykuş. (Kavacık *Mengen, İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; –İst.; Günye *Bartın, Tekkeönü, Kaboğlu, Burunkaya, *Devrek, Yakademirciler, Aliköy

*Çaycuma, *İnebolu –Zn.; *Gerze –Sn.; Boyacılı *Çarşamba –Sm.; Çandır, Efirli –Or.; Zarşat –Kr.; Köşker –Krş.; –Nğ.; Şumnu, Bulgaristan)

[**yaplak** (II)] : (*Lâpseki –Çkl.)

yapalaḫ, yapalak (II) **1.** Gürbüz. (Bağıllı, Anamos, *Eğridir –Isp.; Hamallı *Sungurlu –Çr.) **2.** Sevimli. (Kocabergos *Erdek –Ba.)

yapalaḫ, yapalak (III) Yüksek, uzun olmayan. (*Bor, –Nğ.)

yapalaḫ, yapalak (IV) Islık. (*Tarsus –İç.)

yapalaḫ, yapalak (V) Kabarık saçlı. (*Vize –Krk.)

yapan Ardıç ve gomalak ağacının, yatay büyüyen dalları. (–Mr. köyleri)

yapassaban Düz yerde kullanılan eğri saban. (*Ünye –Or.)

yapaz (I) **1.** Kalın, kısa ağaç. (Tekkeönü *Ereğli –Zn.) **2.** Toprağı bir yana yatırmak için saban eğeğinin üstüne takılan kalınca tahta. (–Sn.; –Sm.; *Merzifon –Ama.) **3.** Çimli ve sert topraklar için kullanılan saban. (–Çr.; –Sn.; –Sm.; *Merzifon –Ama.)

yapaz (II) [**yapık** (V), **yapıri**] **1.** Boynuzu arkaya yatık öküz, manda. (*Vezirköprü, *Çarşamba –Sm.; *Niksar –To.)

[**yapık** (V)] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Ada.)

[**yapıri**] : (Türkmen *Bünyan –Ky.) **2.** Biçimsiz, kusurlu (öküz vb. için). (*Kavak –Sm.)

yapaz (III) Koca kulaklı. (*Kavak –Sm.)

yapaz yupaz (I) Üstü başı yırtık, kirli. (*Taşköprü –Ks.)

yapaz yupaz (II) Yamrı yumru, eğri büğrü. (*Taşköprü –Ks.)

yapba Küçük parçalar biçiminde, yere ya da duvarlara yapıştırılarak kurutulan tezek. (*Erciş –Vn.)

yapbasan Kılığı düzgün olmayan, gelişigüzel davranışlı. (Bucak *Kozan –Ada.)

yapcacık [**yapcacuk**] Çok yavaş. (*Safranbolu –Zn.)

[**yapcacuk**] : (*Safranbolu –Zn.)

yapcacuk [→ **yapcacık**]

yapça (I) [**yap, yapçan, yapçana**] Yavaş, yavaşça. (Bızaklı *Söğüt –Bil.; –Çr.; Papasköy –Sm.; –Kr.; Yukarı Bağlar –Ml.; *Gürün –Sv.)

[**yap**] : (–Kü.; –Bo.; –Kr.)

[**yapçan**] : (–Ks.)

[**yapçana**] : (–Ks.)

yapça (II) Söz taşıyan, arabozucu. (*Bor –Nğ.)

yapçan [→ **yapça** (I)]

yapçana [→ **yapça** (I)]

yapgı [→ **yapı** (II)]

yapı (I) Yelkenli, kayık. (–Sm. ve çevresi; –Tr.)

yapı (II) [**yapgı**] Bal peteği. (*İskilip –Çr.; *Beypazarı –Ank.)

[**yapgı**] : (*Mut ve köyleri –İç.)

yapıcak [→ **yapacak**]

yapıcı **1.** Yapı yapan. (İğdecik –Isp.; *Birecik –Ur.; Musulumantaş *Kozan –Ada.) **2.** Duvarcı. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Bozdoğan –Ay.; –Gaz.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.; *Milâs –Mğ.)

yapık (I) [**yapuḫ, yapuk** (I)] Yemeni, başörtüsü. (Kocabergos *Erdek –Ba.; –Çkr.; *Boğazlıyan –Yz.; –Krş.; Salkıma, Zencidere, Erkilet, Germir, *Talas, Türkmen, Pazaröre

*Pınarbaşı, *Bünyan –Ky.; –Nş.; *Bor –Nğ.; *Akseki –Ant.)

[yapuḫ, yapuk (I)**]** : (Balçova –İz.; Çepni *Gemerek –Sv.)

yapık (II) **1.** Dolaşık saç. (Karaoğlanlı –Mn.; Yenice *Simav –Kü.; Tokat –Es.; –Gaz.; *Ayaş –Ank.; *Milâs –Mğ.) **2.** Dolaşık, karışık, birbirine girmiş iplik, saç vb. (*Afşin –Mr.; *Bor –Nğ.) **3.** Tarakta toplanan saç döküntüsü. (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; Yenice *Simav –Kü.; Tokat –Es.; *İskilip –Çr.; *Merzifon –Ama.; –Gaz.; Taşucu, Araplı *Silifke, *Mut ve köyleri, –İç.; *Milâs –Mğ.)

yapık (III) **1.** Asma yaprağıyla yapılan sarma. (–Ant.; Orhaniye *Marmaris –Mğ.) **2.** Yaprak. (Solmaz *Tavas –Dz.)

yapık (IV) Kısa ve yayvan. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.)

yapık (V) [→ **yapaz** (II)]

yapık (VI) Bayındır. (*Bor –Nğ.)

yapıklanmak (I) Başını örtmek, kapatmak. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

yapıklanmak (II) [**yapıkmak** (II)] Dökülmüş, tarakta birikmiş saçlar, birbirine girmek, topaklanmak. (Karamanlı *Tefenni –Brd.) [**yapıkmak** (II)] : (Çöplü *Çivril –Dz.)

yapıkmak (I) Hayvan alışmak. (Çöplü *Çivril –Dz.)

yapıkmak (II) [→ **yapıklanmak** (II)]

yapılcan Dikenli ardıç. (Köprüköyü *Şarkikaraağaç –Isp.)

yapıldak (I) [**yapırdak**] Dökülmüş yaprak. (Salda *Yeşilova –Brd.; *Bozdoğan –Ay.; *Bayındır –İz.)

[yapırdak] : (Homa *Çivril, *Acıpayam –Dz.)

yapıldak (II) Boylanıp gelişmekte olan ekin. (*Yerköy –Yz.)

yapıldak (III) **1.** Sıcak, bataklık yerde yetişen, enli ve çok yapraklı bir çeşit kamış. (Dikilitaş –Nğ.) **2.** Bir çeşit çayır. (Dikilitaş –Nğ.)

yapıldak (IV) Yalnız. (Seydin *Avanos –Nş.)

yapıldak (V) [→ **yabıldak**]

yapıldamak Kaş göz oynatmak. (Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.)

yapıldatmak Gözlerini açıp kapatarak ışıldatmak. (–Çr.)

yapılgan Ardıç odununa benzeyen bir çeşit odun. (*Bolvadin –Af.; Elbengi *Yalvaç –Isp.)

yapılı Herhangi bir kılık ve tipte yaratılan, yapılmış olan : *Maymun yapılı, erkek yapılı, haydut yapılı vb.* (*Bor –Nğ.)

yapılıḫ Yapıya uygun (kereste vb. için). (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yapılık Ekmek, yemek pişirilen ocak. (Küçük Seymen *Silivri –İst.)

yapılmaklık Yapılış biçimi, yapılması. (*Anamur –İç.)

yapım Yapma işi, yapılıştaki nitelik, işçilik. (*Bor –Nğ.)

yapınca [**yapıncaḫ, yapıncı**] Çoban yağmurluğu, yamçı. (Çayağzı, *Şavşat –Ar.; Konaklı *Ardanuç –Ar.; *Bayburt –Gm.; –Kr.; –Ezm.; *Erciş –Vn.; Ballısüle *Malkara –Tk.)

[yapıncaḫ]: (Uluşiran *Şiran –Gm.)

[yapıncı] : (–Ama.; –Kr.)

yapıncaḫ [→ **yapınca**]

yapıncı [→ **yapınca**]

yapıngı Bir çeşit kadın çarşafı. (*Iğdır –Kr.)

yapındırma Uydurma (söz için). (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yapındırmak (I) **1.** Bir işi kendi eliyle, özenle yapmak. (*Gelendost –Isp.; *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; *Merzifon –Ama.; *Vize –Krk.) **2.** İşi, olur duruma getirebilmek, becermek : *Bu işi, sonunda yapındırabildi.* (*Mudanya –Brs.; *Düzce –Bo.; *Ünye –Or.)

yapındırmak (II) Yavaş yavaş alıştırmak. (*Gürün –Sv.)

yapınmak (I) Edinmek, kendine yapmak, yaptırmak : *Şu evi yapındık da kira evinden kurtulduk.* (*Bozdoğan –Ay.; *Bor –Nğ.; *Milâs –Mğ.)

yapınmak (II) Yapık da denilen dört köşe başörtüyü, üçgen biçiminde katlayıp başa örterek, uçlarını çene altından bağlamak. (*Bor –Nğ.)

yapınmak (III) Alışmak. (*Ödemiş –İz.; Dadanı –Bo.; *Gürün –Sv.)

yapınmak (IV) İşte, canla başla çalışmak. (*Mersin köyleri –İç.)

yapınmak (V) Beslenip, kendine gelmek. (–Ed.)

yapınmak (VI) Hazırlanmak. (–Ed.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.)

yapıntı Dedikoducu, ortalık karıştıran. (*İpsala –Ed.)

yapırdak [→ **yapıldak** (I)]

yapıri [→ **yapaz** (II)]

yapışak [**yapışakot, yapışık -1, yapışkan -7, yapşak -1, 2**] **1.** Bir çeşit yapışkan ot. (*Gelendost –Isp.; *Acıpayam –Dz.; *Marmaris –Mğ.) [**yapışakot**] : (Oğuz *Acıpayam –Dz.) [**yapşak -1**] : (*Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.) **2.** Yapışıcı (nesne). (*Düzce –Bo.) **3.** Bir bitkinin dikeni, tohumu. (*Düzce –Bo.) **4.** Arsız, sırnaşık kişi. (*Yalvaç –Isp.; *Düzce, İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Milâs –Mğ.)

[**yapışık -1**] : (*Bor –Nğ.)

[**yapışkan -7**] : (Yayla *Karaburun –İz.; *Ünye –Or.; –Nğ.)

[**yapşak -2**]: (*Bozdoğan –Ay.; –İz.; *Alaşehir –Mn.; –Bo.; *Lâpseki –Çkl.)

5. Dağ tepelerine yapışmış gibi duran beyaz bulutlar. (–Bo.)

yapışakot [→ **yapışak -1**]

yapışık 1. [→ **yapışak -4**] **2.** Uyuşuk, tembel. (–Nğ.)

yapışkan (I) **1.** Zamk. (Fili *Biga –Çkl.; –Sm.) **2.** Ökse otu. (Fili *Biga –Çkl.) **3.** Bir çeşit ısırgan otu, Parietaria Officinalis, Urticaceae. (–İst.) **4.** 1, 5 -2 metre boyunda, kırmızı renkli küçük yuvarlak meyvası olan, dalları nazar için kullanılan bir ağaç. (Başpınar –Or.) **5.** Duvar aralarında biten, yabanıl bir bitki, (*Tirebolu –Gr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Ermenek –Kn.) **6.** Sulu tarlalarda yetişen, başağı insana, hayvana yapışan bir ot. (Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.) **7.** [→ **yapışak -4**]

yapışkan (II) Uyuşuk, tembel. (–Nğ.)

yapışlı Yapınca : *Şu işleri yapışlı, seninle gezmeğe gidelim.* (Çitli *Mecitözü –Çr.)

yaplak (I) Ödlek, korkak. (–Ada.; Tömük *Mersin –İç.)

yaplak (II) [→ **yapalaḫ, yapalak** (I)]

yapma (I) Tezek. (–Es. köyleri; –Ezm.; –Ur.; *Şarkışla, Çepni *Gemerek

–Sv.; –Krş. köyleri; Türkmen, *Bünyan, Tavlusın –Ky.; *Bor –Nğ.; *Beyşehir, Yeniköy *Ereğli, Alibeyhöyüğü *Çumra –Kn.)

yapma (II) Bulgurla yapılmış, yuvarlak ve yassı köfte. (*Birecik –Ur.; *Kilis, –Gaz.)

yapma (III) Sır, gizem. (*Mut ve köyleri –İç.)

yapmacıklı Yapmacık davranışlı. (*Ünye –Or.; –Sm.)

yapmadığını gomamak Elinden gelen her türlü kötülüğü yapmak. (*Bor –Nğ.)

yapmak (I) Dışkısını yapmak, pislemek. (*Bor –Nğ.)

yapmak (II) Cinsel ilişkide bulunmak. (*Bor –Nğ.)

yapmak yasamak [yapmak yasımak] Yapıp, düzenlemek. (*Düzce –Bo.) [**yapmak yasımak**] : (*Düzce –Bo.)

yapmak yasımak [→ yapmak yasamak]

yapracık Kulak. (Mahmutbey *Bakırköy –İst.)

yaprak (I) **1.** Kağnı arabasının çevresindeki tahta. (Örkenez *Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; –Kn.; –Ant.)

2. Dingil başlarının aşınmaması için tekerleğin yuvasına, dingille birlikte konulan demir parçası. (Fili *Biga –Çkl.; *Mustafa Kemalpaşa –Brs.; *Kandıra –Kc.; Berk, İğneciler *Mudurnu, *Düzce –Bo.; *Akyazı ve çevresi –Sk.)

yaprak (II) Bodur meşe ağacı. (*Mut ve köyleri –İç.)

yaprak (III) Kaçak tütünden yapılmış sigara. (*Mudanya köyleri –Brs.)

yaprakaçan Mart başında esen yel. (Sidere *Arhavi –Rz.)

yaprakaşısı İyi çeşit bir ağacın yaprağını, aşılanacak ağacın kesilmiş, uygun yerine yerleştirme işi. (–Tr.)

yaprak basmak Üzüm yaprağını salamura yapmak. (*Ağın –El.)

yaprakdöken Sonbaharda esen yel. (Sidere *Arhavi –Rz.)

yaprakdökümü Güz. (Reşadiye *Bergama –İz.)

yaprakheybesi Bir çeşit heybe. (Berit ve Gâvurdağı Yörükleri –Mr.)

yaprak kulak Kulağı düşük hayvan. (–Isp.; Hacıilyas *Koyulhisar–Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

yaprakkuşu Keklik. (*Borçka –Ar.)

yapraklık (I) Dolmalık ince bulgur. (–Es.)

yapraklık (II) Kışın keçilere yedirmek için kesilen meşe vb. dalları. (Fili *Biga –Çkl.)

yaprak tırnak Hayvanlarda, ince, yassı, yaygın tırnak : *Yaprak tırnaklı at nal tutmaz.* (–Tr. köyleri; *Ermenek –Kn.; –Ada.; *Mut ve köyleri –İç.)

yapranmak Yerleşmek. (Muradiye –Ed.)

yaprı (I) [**yapru**] Büyük ve yassı (kulak için). (*Çerkeş –Çkr.; Pazar *Kızılcahamam, Karahoca *Haymana –Ank.; Akait *Akşehir–Kn.) [**yapru**] : (*Vezirköprü –Sm.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

yaprı (II) Çarpık, düzgün olmayan. (Genezin *Avanos –Nş.)

yaprığ [→ yaprıḫ]

yaprıḫ [yaprığ, yarpıḫ] Mil, lığ. (*Erciş –Vn.)

[**yaprığ**] : (*Erciş –Vn.)

[**yarpıḫ**] : (*Erciş –Vn.)

yaprı kulak Baştan ayrık duran, iri kulak. (–Çr.)
yaprız [→ **yarpız**]
yapru [→ **yaprı** (I)]
yapruz [→ **yarpız**]
yapşak 1. [→ **yapışak -1**] **2.** [→ **yapışak -4**]
yapuḫ, yapuk (I) [→ **yapık** (I)]
yapuḫ, yapuk (II) Boynuzu yassı (hayvan). (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
yapuḫ, yapuk (III) Seyrek saç tarağı. (Becenek –Ank.)
yapuḫ, yapuk (IV) Dişi hindi. (*Gemerek –Sv.)
yapuldak [→ **yabıldak**]
yapuşturmak (I) Yapıştırmak. (Karaköy *Düzce –Bo.)
yapuşturmak (II) Tokat vurmak. (Karaköy *Düzce –Bo.)
yapyapan Tatarcık. (Bağyaka *Finike –Ant.)
yapyalı Soğukkanlı davranma. (–Ks. ve köyleri)
yap yap (I) **1.** Yavaş yavaş (*Lâpseki –Çkl.; –Ank.) **2.** Tembel, yavaş davranan. (Güzey *Araç –Ks.)
yap yap (II) Doğru yürüyemeyen, dengesiz (kimse için). (Güzey *Araç –Ks.)
yar (I) Ağızdan taşan tükrük. (*Bergama –İz.; –Çkr.; –Çr.; *Şehbinkarahisar –Gr.; Ezbider *Suşehri –Sv.)
yar (II) Malta taşına benzer, yumuşak bir taş. (Kösedere –İz.)
yār (III) Hayvan sırtında ya da başka yerinde semer, eğer vurmasından oluşan yara. (Şehli –Gr.)
yara İlik. (Arnavutköy *Beşiktaş –İst.; *Beypazarı –Ank.)
yaradana sığınmak Var gücünü toplamak (tokat atarken). (*Bor –Nğ.)
yaragannıḫ Yararlık. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
yarağan Su bölümü çizgisi. (*Polatlı –Ank.)
yarakdişi Yeni çıkan ekin. (Zencidere –Ky.)
yaraklı Yararlı. (Yazıca *Kıbrıscık –Bo.)
yaramak Zamanı, sırası gelmek (koyun kırkma, tarla sürme, ekme vb. için). (Tokat –Es.; Önsen –Mr.; *Mut ve köyleri –İç.)
yaramış [**yaratma**] Keçilerin kırkılma zamanı. (Atlas *Sivrihisar, Tokat, –Es.; Kayarak *Saimbeyli –Ada.) [**yaratma**] **:** (*Beypazarı –Ank.)
yaramışlık etmek Dalkavukluk etmek. (*Antakya –Hat.)
yarana Asmayı, omcayı tutmak için, üzüm bağlarına dikilen ağaç. (–Zn.)
yaranboğuş Güreşe başlarken yapılan boğuşma. (*Fethiye –Mğ.)
yarandırmak (I) [**yarendirmek** (I)] Atı, gezdirerek, yemini suyunu azaltarak zayıflatıp, koşuya hazırlamak. (–Çkl.; *Gerze –Sn.) [**yarendirmek** (I)] **:** (Mardar *Bafra –Sm.)
yarandırmak (II) Saydırmak, sevdirmek. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
yaran konuşmak Anlamsız konuşmak. (–Brs.)
yaranlık Şaka, oyun, eğlence. (–Bt.; Kalkan *Kaş –Ant.)
yaranmak (I) **1.** Birinin hoşnutluğunu sağlamak. (*Çal, –Dz.; Fili *Biga –Çkl.; *Taşköprü –Ks.; –Sn.; *Çarşamba –Sm.; –Ama.; –Tr.; –Kr.; *Bor –Nğ.; *Mersin köyleri –İç.; *Milâs –Mğ.) **2.** Yaltaklanmak **:**

İşin düşünce yaranırsın. (*Şavşat köyleri –Ar.)

yaranmak (II) Hak etmek : *O artık kötü sözü yarandı.* (Peşman *Daday –Ks.)

yaranmak (III) Hayvan, çiftleşmeye hazırlanmak. (–Nğ.)

yarannı Gösterişli. (Umurbey *Gemlik –Brs.)

yaranyarış Yarışma (genellikle koşu için). (–Kü.)

yaraotu [**yarayaprağı**] Yaraların, siğilin üstüne konulan, ırmak kıyılarında biten, geniş yapraklı bir ot. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Rz.; –Kn.)

[**yarayaprağı**] : (*Düzce –Bo.; –Rz. ve çevre köyleri)

yaraş **1.** Dalkavuk. (*Bergama –İz.; –Bo.; *Kurşunlu –Çkr.; –Kn.)

2. Parasız ya da az ücretle şunun bunun işini gören. (–Kn.)

yaraşıḫ Yakışık. (*Iğdır –Kr.)

yaraşıḫsız Yakışıksız. (*Iğdır –Kr.)

yaraşık Çok bilmiş, yılışık (çocuk için). (*Düzce –Bo.)

yaraşlı Yararlı. (Karayakup *Suşehri –Sv.)

yaraşmak Yararı dokunmak. (İsabey *Çal –Dz.)

yaratma [→ **yaramış**]

yarayaprağı [→ **yaraotu**]

yarbak Yaprak. (Hasanoğlan –Ank.)

yarcanmak Çekinmek, sıkılmak. (Çanpazar *Biga –Çkl.)

yarçı Çocukların kuyu oyununda, iki boncuğun eşit uzaklıkta kalma durumu. (*Dursunbey –Ba.)

yarda (I) Boş toprak. (Sadık *Mucur –Krş.)

yarda (II) Yüz ölçek. (–Çr.)

yardak [**yardakçı**] **1.** Dalkavuk. (Cebel *Eğridir –Isp.; –Nğ.)

[**yardakçı**] : (Gündoğdu –Brs.; Bayındır *Beyşehir –Kn.)

2. Yamak, yardımcı arkadaş. (Bayat –Af.; *Bornova –İz.)

yardakçı [→ **yardak -1**]

yardanlı Kokmuş. (Akalan *Tavas –Dz).

yardarrıḫ Ortaklık. (*Iğdır –Kr.)

yārdım (I) Yardım. (*Gülnar –İç.)

yardım (II) Henüz kurtçuk döneminde bulunan arı. (Aydos –Ant.)

yardırmak (I) Buğday vb. öğüttürmek. (İncekum *Silifke –İç.)

yardırmak (II) Delikanlılar, öteden beriden konuşmak. (Ceylân *Lüleburgaz –Krk.)

yarem Boyunduruğun kıyılarına sokulan demir. (*Sarıyer –İst.)

yaren Edilgin, sevici kadın. (–Çr.)

yarendirmek (I) [→ **yarandırmak** (I)]

yarendirmek (II) Özletmek : *Seni anana, atana yarendireceğim.* (*Mut ve köyleri –İç.)

yarenkilidi Kadınların eline çapraz yakılan kına. (–Kn.)

yaren kullanmak Kadın, kendine sevici eş bulmak. (–Çr.)

yarenlik [**yarennik**] **1.** Söyleşi, dostluk. (Eymir *Bozdoğan –Ay.; Balçova –İz.; Çıkrık *Mecitözü –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; Hasanoğlan –Ank.; Karabey –Krş.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek, Güvenç –Kn.; Tekir, Tozara *Silifke –İç.; *Bodrum –Mğ.)

2. Şakalaşma, şaka. (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.; Balçova –İz.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; –Gm.; –Gr.; *Hani –Dy.; *Nazimiye –Tn.; Harput –El.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Karabey, *Mucur –Krş.;

Akçakaya –Ky.; *Bor –Nğ.; *Ermenek, Güvenç –Kn.; Endel *Osmaniye –Ada.; Emirler *Mersin –İç.)

[**yarennik**] **:** (–Ezm.)

yarenlik etmek (I) [**yarennik etmek** (I) **-1, 2**] **1.** Söyleşmek, birlikte eğlenmek. (–Af.; *Gelendost, *Eğridir köyleri –Isp.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Bingi *Çeşme, *Ödemiş köyleri –İz.; *Alaşehir –Mn.; –Ba.; Kızılköy *Ezine –Çkl.; –Bil.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; *Akyazı çevresi –Sk.; –Zn.; *Kurşunlu –Çkr.; *Osmancık, –Çr.; *Merzifon –Ama.; *Şebinkarahisar –Gr.; –Rz.; Akarsu *Ardanuç –Ar.; –Ezc.; *Afşin –Mr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; *Silifke –İç.)

[**yarennik etmek** (I) **-1**] **:** (*Düzce –Bo.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.)

2. Şaka yapmak. (–Mn. ve çevresi; *Çarşamba –Sm.; *Reşadiye –To.; *Perşembe, Sarıca *Gölköy, –Or. ve merkez köyleri; *Şebinkarahisar –Gr.; Akarsu *Ardanuç, Yavuz *Şavşat –Ar.; –Kr.; –Ezm.; Cenciğe –Ezc.; *Arapkir –Ml.; *Afşin –Mr.; *Nizip, –Gaz.; *Antakya –Hat.; –Sv. ilçe ve köyleri; –Nğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yarennik etmek** (I) **-2**] **:** (*Ermenek –Kn.; –Gaz.)

yarenlik etmek (II) Yaramazlık, haylazlık etmek. (–Ank.)

yarenlik etmek (III) [**yarennik etmek** (II)] Kadın kadına sevişmek. (–Çr.)

[**yarennik etmek** (II)] **:** (–Çr.)

yarenlikli Konuşkan, sözü tatlı. (*Bor –Nğ.)

yarennik [→ **yarenlik -2**]

yarennik etmek (I) **1.** [→ **yarenlik etmek** (I) **-1**] **2.** [→ **yarenlik etmek** (I) **-2**]

yarennik etmek (II) [→ **yarenlik etmek** (III)]

yarenotu Tütün. (Paşaköy –Ba.; –Dz.)

yārese Yarasa. (*Bor –Nğ.)

yarga (I) [**yargan** (IV)] Bölük, parça. (*Alaşehir –Mn.; Fıraktın *Develi –Ky.; –Nğ.; Çukurköy *Karaisalı –Ada.)

[**yargan** (IV) **:** (Deliali *Feke–Ada.)

yarga (II) Yaşına giren piliç. (–Ay.; –Ks.)

yargacı Ağır hastalık. (Bayındır *Beyşehir –Kn.)

yargaç (I) Çekirdeksiz, kuru kayısı. (*Darende –Ml.)

yargaç (II) [**yargeç**] Sepet örenlerin, çubukları düzgün bölmek için kullandıkları aygıt. (*Serik –Ant.)

[**yargeç**] **:** (Eymir, *Bozdoğan –Ay.)

yargalaç Sırta alınan yükün acıtmaması için altına konulan bez, çuval. (Eldirek *Fethiye –Mğ.)

yargan (I) [**yargın** (II)] **1.** Yar, uçurum. (Bayazıt –Kr.) **2.** Ark, uzun çukur. (*Çıldır –Kr.; Bozhüyük *Göksun –Mr.)

[**yargın** (II)] **:** (Kalınağıl *Hadım –Kn.)

yargan (II) Sırt. (–Af.)

yargan (III) Kandırılarak alınan mal, eşya. (Azaplı *Kadirli –Ada.)

yargan (IV) [→ **yarga** (I)]

yargeç [→ **yargaç** (II)]

yargı (I) Dava, didişme. (*Urla –İz.; *Boyabat –Sn.; Hisarcık –Ky.; *Ermenek –Kn.)

yargı (II) Nodul vb. yapmak için ayrılan düzgün odun. (–Ed.)

yargı (III) **1.** Patates, fasulye vb. dikmek için sabanla açılan yarık. (–Isp.) **2.** Kanal açma. (Darıveren *Acıpayam –Dz.)

yargı çıkmak Kavgada arka çıkmak. (Yukarı Dinek *Şarkikaraağaç, Kumdanlı *Yalvaç –Isp.)

yargılamak [→ **yarlığamak**]

yargıllamak Bir yana aksamak. (*Çarşamba –Sm.)

yargın (I) [→ **yağarnı**]

yargın (II) [→ **yargan** (I) **-2**]

yargındalı [→ **yağarnı**]

yargın kurdu Koyun, keçi gibi hayvanlarda yazın görülen bir çeşit kurt. (*Fethiye –Mğ.)

yargısını yarmak Birinin karşısında, başkasından yana konuşmak. (*Mut ve köyleri –İç.)

yargıya gitmek Kavga nedeniyle, yakınmak için muhtara başvurmak. (Küpeli *Bünyan –Ky.)

yarğan Çukur, ark, dere. (–Kr.)

yarı (I) Yağ çömleğinin ağzına gerilen deri. (–Kn.)

yarı (II) Alan. (–Ank.)

yarı (III) Ortak. (*Silifke, *Mut –İç.)

yarıbuçuk Biraz. (*Bor –Nğ.)

yarıcı [**yarucu**] Tarlayı ekip, ürünün yarısını alan ortak. (–Mn. ve çevresi; *Edremit –Ba.; Fili *Biga –Çkl.; –Brs.; *Kandıra –Kc.; *Akyazı çevresi –Sk.; Burunkaya–Zn.; *Çarşamba –Sm.; *Tirebolu –Gr.; –Tr.; –Rz.; *Nizip, –Gaz.; Afşar *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Ada. köyleri; Gödene –Ant.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yarucu**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yarık (I) Çatlak, delik. (*Sivaslı –Uş.; Güney *Yeşilova –Brd.; *Bozdoğan –Ay.; Hacıilyas *Koyulhisar, Vazıldan *Divriği –Sv.;–Ky.;*Bor –Nğ.; *Milâs –Mğ.)

yarık (II) Kötü yolda kadın. (Güney *Yeşilova –Brd.)

yarık (III) Ay ışığı. (–Brs.)

yārık (IV) Üstünde et kıyılan ağaç, odun yarılan kütük. (Dikici *Dinar –Af.; –Uş.; –Brd.; –Ba.; –İst.; Çepni *Gemerek –Sv.; Gölcük –Nğ.; –Kn.; Seymen *Çorlu, Hereke *Malkara –Tk.)

yarı kırk Lohusalıkta doldurulan ilk yirmi gün. (*Mut ve köyleri –İç.)

yarıkmak Sağa sola koşup yorulmak. (Seferli *Akkuş –Or.)

yarılgamak [→ **yarlığamak**]

yarılgan **1.** [→ **yarıntı** (I)] **2.** Döşeme tahtalarının arası. (*Safranbolu –Zn.)

yarılığa vermek Ürünün yarısına anlaşarak ortakçıya vermek. (*Erciş –Vn.)

yarılıḫ Yarı yarıya ortak. (*Erciş –Vn.)

yarılkaç Taş üstünde, hayvan ayağı girecek kadar yarık yer. (Kasımlar *Eğridir –Isp.)

yarılmak (I) Çocuk, hayvan yavrusu, sütten kesilmek. (Oğuz *Acıpayam, Köşten, Honaz, Çöplü *Çivril –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir, *Kula –Mn.; *Mut ve köyleri –İç.; *Fethiye –Mğ.)

yarılmak (II) Buğday öğütülmek. (İncekum *Silifke –İç.)

yarılmak (III) Üzülmek, yüreği oynamak : *Öyle bir adam ol ki, dostlar sevine, düşmanlar yarıla.* (–Ezc.)

yarım (I) **1.** Gaz tenekesinin yarısı oylumunda bir tahıl ölçeği. (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.; *Alaşehir köyleri –Mn.; Karak *Yıldızeli, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.) **2.** Bir tahıl ölçeği. (*Mengen, *Düzce –Bo.; Ağlı *Küre –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.) **3.** Tahıl ölçeğinin yarısı. (–Ama.) **4.** Gaz tenekesinden büyük, tahtadan yapılmış tahıl ölçeği. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.) **5.** Bir gaz tenekesi oylumunda tahıl ölçeği. (*Araç köyleri –Ks.; –Ezm.; *Ağın –El.; –Nğ.) **6.** On iki kiloluk tahıl ölçeği. (*Ağın –El.)

yarım (II) **1.** Fıtıklı. (–Uş.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sm.) **2.** Sakat, beden yapısından eksiği olan. (*Bor –Nğ.)

yarım (III) Güreşte, apış arasından alınan künde. (Karaözü *Gemerek –Sv.)

yarım (IV) Başörtüsü. (*Buldan –Dz.)

yarımağaz [→ **yarımağız** (I)]

yarımağız (I) [**yarımağaz**] İsteksiz, içten gelmeyerek, dil ucuyla. (Uluşiran *Şiran –Gm.; –Sv.; *Bor –Nğ.) [**yarımağaz**] : (*Ünye –Or.)

yarımağız (II) Bir arktan akan suyun yarısı : *Yarımağız suyunan ekin suvarılamaz.* (*Bor –Nğ.)

yarım avıç [→ **yarım avuç**]

yarım avrat Çok bilmiş kız çocuğu. (*Antakya –Hat.)

yarım avuç [**yarım avıç**] Avucu doldurmayacak kadar az. (Ekse *Çal –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Yeniköy –Ba.; –Çr.; –Tr.; –Rz.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; Hacılyas *Koyulhisar, *Gürün –Sv.; *Tarsus –İç.) [**yarım avıç**] : (*Mut ve köyleri –İç.)

yarımay Atın alnındaki, yarım ay biçiminde ak leke. (–İst.)

yarım ayak Ayak tabanının yarısı. (Hasanoğlan –Ank.)

yarımca (I) Yarım baş ağrısı. (–Gaz.; *Antakya –Hat.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Bahçe –Ada.)

yarımca (II) Koyunların kuyruğunda görülen bir tür yara. (*Kangal –Sv.)

yarımca (III) **1.** Puf böreği. (–Gr.; Tuna boyu, Bulgaristan) **2.** Peynirli, kıymalı sac böreği. (*Beypazarı –Ank.)

yarımca (IV) Üç perdeli küçük flüt. (–Kn.)

yarımca (V) Saatçilikte, saatın ileri geri alınmasına yarayan pandül dolabı. (–Gaz.)

yarım hafız Kuran'ın yirmişer yapraklı otuz bölümünün sonlarından onar sayfasını ezberlemiş olan kişi. (*Bor –Nğ.)

yarımkabakulak Tütünde görülen bir hastalık. (–Sm.)

yarımlā [**yarımlağa -1, yarımlağı -4**] **1.** Yarım kilelik tahıl ölçü birimi. (Yazırlı *Nazilli –Ay.; *Sivrihisar –Es.; *İskilip –Çr.; –Gaz.; Bahçeli *Bor –Nğ.) [**yarımlağa -1**] : (*Bozdoğan –Ay.; Tokat –Es.; *Zile ve köyleri –To.; *Çarşamba –Sm.; *Nizip –Gaz.; *Afşin –Mr.; –Sv.) [**yarımlağı -4**] : (*Bor –Nğ.) **2.** Dörtte bir kile oylumunda tahıl ölçü birimi. (*Bozdoğan –Ay.)

yarımlağa 1. [→ **yarımlā -1**] **2.** Yedi kilo tahıl alan, tahtadan bir tahıl ölçeği. (Eldelek *Elbistan –Mr.) **3.** On litre tahıl alan ölçek. (*Gürün –Sv.)

yarımlağı [**yarımlık** (IV)] **1.** Şinik denilen tahıl ölçü biriminin yarısı. (Uluğbey *Senirkent –Isp.; –Çr.; *Mut ve köyleri –İç.) **2.** Timin denilen tahıl ölçeğinin yarısı. (–Gaz.) **3.** Şinik denilen tahıl ölçü biriminin dörtte biri. (Genezin *Avanos –Nş.) **4.** [→ **yarımlā -1**] **5.** On beş kilo buğday alan ve şinik de denilen bir ölçek. (–Nğ.)
[**yarımlık** (IV)] : (Hacılyas*Koyulhisar –Sv.)

yarımlanma Bir kilenin otuz ikide biri. (–Sm. ve köyleri)

yarımlıḫ, yarımlık (I) **1.** Fıtık. (*Ödemiş –İz.; Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.) **2.** Sakatlık. (*Bor –Nğ.)

yarımlık (II) **1.** Yarım liralık altın. (*İskilip –Çr.; Uluşiran *Şiran –Gm.) **2.** Gümüş ya da kağıt lira yarısı. (–Çr.)

yarımlık (III) Çömlek. (*Ünye –Or.)

yarımlık (IV) [→ **yarımlağı -5**]

yarımlık (V) On yedi ve daha çok sayı bağlamlarından oluşan bir bütün. (Türkgücü *Çorlu –Tk.)

yarımmine Felç. (Güney *Yeşilova –Isrd.)

yarımna On iki kilo buğday alan bir tahıl ölçeği. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yarımoturak Arkasız sandalye. (–İst.)

yarımsağa Koyun ve keçilerde görülen inme. (Orhana *Anamur, Ovacık *Silifke –İç.)

yarımsalık Yarı açık. (Genezin, *Avanos –Nş.)

yarımsarma Güreşte, alttan kurtulmak için başvurulan etkili bir oyun. (Karaözü *Gemerek –Sv.)

yarım somar Sekiz teneke buğday. (–Ezm.)

yarımyağnış [→ **yanıç** (I)]

yarımyaka Takım elbise yeleği. (Kızılhisar –Gaz.)

yarım yamalak [**yarım yamalıḫ, yarım yañgalak, yarım yantalak, yarım yapıldak, yarı yamalak**] Eksik, özensiz yapılmış, düzensiz (iş için). (İğdecik –Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.; *Alaşehir –Mn.; *Kurşunlu –Çkr.; –Çr.; *Çarşamba –Sm.; –Tr.; –Rz.; Cenciğe –Ezc.; *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar, *Gürün, –Sv.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Lüleburgaz –Krk.)
[**yarım yamalıḫ**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)
[**yarım yañgalak**] : (*Düzce –Bo.)
[**yarım yantalak**] : (–Ed.; *Lüleburgaz –Krk.)
[**yarım yapıldak**] : (Güney *Yeşilova –Brd.)
[**yarı yamalak**] : (*Maçka ve çevresi –Tr.)

yarım yamalıḫ [→ **yarım yamalak**]

yarım yañgalak [→ **yarım yamalak**]

yarımyanıç [→ **yanıç** (I)]

yarımyanış [→ **yanıç** (I)]

yarım yantalak [→ **yarım yamalak**]

yarımyanuç [→ **yanıç** (I)]

yarım yapıldak [→ **yarım yamalak**]

yarın [→ **yağarnı**]

yarın bürgün Yakında. (*Bor –Nğ.)

yarından keri [→ **yarıntası**]

yarıntası [**yarından keri, yarıntısı**] Öbür gün, yarından sonra : *Bugün gelme yarıntası gün gel.* (*Ermenek –Kn.)
[**yarından keri**] : (Darıveren *Acıpayam –Dz.)
[**yarıntısı**] : (Haçdişlen *Anamur –İç.)

yarıntı (I) [**yarılgan -1, yarlan**] Sel sularının açtığı yarık, oluk. (Körküler *Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; *Tire, *Urla –İz.; –Mn. ve çevresi; *Kandıra –Kc.; –Sm.; –Rz.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Mut ve köyleri –İç.; *Lüleburgaz –Krk.) [**yarılgan -1**] : (Aşağı Dinek *Şarkikaraağaç –Isp.; *Bozdoğan –Ay.; Akalan –Sm.; Çavundur –Ank.; Detse *Çumra, Hüyük *Beyşehir –Kn.; İncekum *Silifke –İç.; Asmana, Mahmutlu *Akseki –Ant.; Kabaağaç *Fethiye –Mğ.) [**yarlan**] : (*Erdemli, *Mersin –İç.)

yarıntı (II) Utanmaz. (–Ur.)

yarıntısı [→ **yarıntası**]

yarışık Yakınma, dava. (*Gelibolu –Çkl.; –Kn.)

yarışık vermek Dedikodu etmek : *Çok yarışık vermeyin, herkesi birbirine katacaksınız.* (*Ermenek –Kn.)

yarış koymak Yarış yapmak. (–Kr.)

yarışmak (I) Koşmak. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Müslümsölöz *Orhangazi –Brs.; –Es. köyleri; *Geyve, *Kandıra –Kc.; *Devrek, Aliköy *Çaycuma, Mülâyim, Yakademirciler –Zn.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sn.; *Çarşamba –Sm.; Akarsu *Ardanuç –Ar.; Çanıllı *Ayaş, *Beypazarı –Ank.)

yarışmak (II) Eşitçe bölüşmek : *Bütün elmayı yarışırdık, yarım elmayı bölüşürdük...* (–Nğ.)

yarıştırmak (I) Koşturmak. (Tokat –Es.)

yarıştırmak (II) **1.** Arkasından konuşmak. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Kn.) **2.** Söz yetiştirmek, tartışmak. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.; –Kn.)

yarıtmaḫ, yarıtmak Tam, düzgün, isteğe uygun yapmak. (Tokat –Es.; *Merzifon –Ama.; *Iğdır –Kr.; Türkşerefli, Oyaca *Haymana –Ank.)

yarıyacı Ortakçı, tarlayı ekip, ürünün yarısını alacak olan ortak. (Çayağzı *Şavşat –Ar.; *Antakya köyleri –Hat.)

yarı yamalak [→ **yarım yamalak**]

yarıya vermek Toprağını, çıkan ürünün yarısını almak koşuluyla, başkasının ekimine bırakmak. (–Kr.; –Gaz.)

yarka Tavuklaşmaya başlayan, yumurtlama çağına gelmiş piliç. (*Ödemiş –İz.; *Susurluk –Ba.; –Çkl.; Sultaniye *Karacabey, İhsaniye –Brs.; *Kepez –Çkl.; Saka –Kü.; Satılmış –Es.; *Kandıra –Kc.; *Akyazı –Sk.; –Tr.; *Lüleburgaz –Krk.)

yarkamak Yamamak (çoğunlukla, yamamakla birlikte kullanılır). (–Kn.)

yarkı **1.** Tartışma. (–Ky.) **2.** Öyle ki. (Kızılcın *Sarıoğlan –Ky.)

yarkökü Havuç. (Kerkük)

yarlağān (I) **1.** Taş oyuğu, yarık. (*Besni –Adı.; *Genç –Bn.; Derinkuyu –Nş.) **2.** Susuzluktan, toprakta oluşan çatlak. (Oymaklı –Ada.)

yarlağān (II) [**yarlığan** (I) **-1**] Taştan, tuğladan, kerpiçten yapılan ocak, maltız. (–Kn. ve çevresi) [**yarlığan** (I) **-1**] : (*Seydişehir, –Kn.)

yarlamak [→ **yarlığamak**]

yarlan [→ **yarıntı** (I)]

yarlanmak Tepe gibi yığılmak. (Afşar köyleri, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yarlığ 1. Yasa. (–Ky.) **2.** Koruyan. (–Ky.)

yarlığamak [yargılamak, yarılgamak, yarlamak] Bağışlamak, korumak. (Oğuz *Acıpayam –Dz.; –Ba. ve çevresi; Ağızören –Kü.; Osmançavuşlar *Düzce –Bo.; *Taşköprü –Ks.; Ildızım –Çkr.; –Kr.; *Erciş –Vn.; *Kilis –Gaz.; Salmanfakılı –Yz.; Köşker –Krş.; Kirazlıyurt *Saimbeyli –Ada.)

[yargılamak]: (Güllü *Buldan –Dz.; *Karacasu, *Bozdoğan –Ay.; Asmasız –Nğ.)

[yarılgamak]: (Bayındır *Beyşehir –Kn.; Güzelsu *Akseki –Ant.)

[yarlamak] : (*Emet –Kü.; –Sm.)

yarlığan (I) **1.** [→ **yarlağan** (II)] **2.** Pişmiş yemeğin, sıcaklığını koruması için tencereyle konulduğu yer. (–Çkl.)

yarlığan (II) Yarılan yer. (–El.)

yarlık (I) [**yarmık**] Üstünde odun yarılan kütük. (Sarıcaeli –Çkl.; –Brs.)

[yarmık] : (*Taşköprü –Ks.)

yarlık (II) Çocuk önlüğü. (*Şebinkarahisar –Gr.; Ezbider *Şuşehri, Maksutlu *Şarkışla –Sv.)

yarlık (III) Buyruk, emir. (–Ky.)

yarma (I) [**yarmaca** (II) **-1**] **1.** Buğday, arpa, mısır, bezelye vb. nin iri çekilmişi, dövmesi. (–Af.; Bağıllı, Anamos, *Eğridir, Kumdanlı *Yalvaç, –Isp.; *Acıpayam –Dz.; –Ay.; *Susurluk –Ba.; Tokat, Bozan –Es.; *Kandıra –Kc.; Aşağı Kayı *Tosya –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; Çitli *Mecitözü, *İskilip –Çr.; –Sn. ve çevresi; –Sm.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; Heriske *Artova –To.; –Or. ve çevresi; *Tirebolu, *Şebinkarahisar –Gr.; *Maçka –Tr.; Soliyana *Ardanuç, *Yusufeli çevresi, Çayağzı, Yavuz *Şavşat –Ar.; –Kr.; –El.; –Ml.; *Afşin –Mr.; *Şarkışla, *Kangal, Hacılyas *Koyulhisar, –Sv.; *Beypazarı –Ank.; –Krş. ilçe ve köyleri; Tavlusın, Akçakaya, Türkmen *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; *Fethiye –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

[yarmaca (II) **-1] :** (–Ba.)

2. Hayvanlar için arpa, buğday, mısır vb. tahıldan dövülerek yapılmış yem. (*Eğridir köyleri –Isp.; Başpınar *Tefenni –Brd.; *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Demirkapı *Susurluk –Ba.; Tokat, Bozan –Es.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; Peşman *Daday –Ks.; Ceylan *Lüleburgaz –Krk.) **3.** Çorbalık iri un. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Düzce –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; Güzelsu *Akseki –Ant.) **4.** İri bulgur. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Tirebolu –Gr.; –Gm.; *Erciş, *Ahlat –Vn.; –Bt.; –Dy.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Çumra –Kn.; –Ada.)

yarma (II) [**yarmaç, yarmaça** (I), **yarmança**] **1.** İri yarılmış ağaç, odun. (Sofular *Eğridir –Isp.; Çöplü, Bereketli *Tavas, *Çivril –Dz.; Dallıca *Nazilli, *Bozdoğan –Ay.; *Tire –İz.; *Alaşehir –Mn.; Nebiler *Bayramiç –Çkl.; Tokat, Bozan –Es.; Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; Çıkrık *Mecitözü –Çr.; *Tirebolu –Gr.; *Maçka –Tr.; Gare *Ardeşen, Güney *İkizdere –Rz.; –Kr.; Çamlı *Ayaş –Ank.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Güzelsu *Akseki –Ant.; *Lüleburgaz –Krk.)

[yarmaç] : (*Zile –To.; –Gr.; –Tk.)

[**yarmaça** (I)] : (*İskilip –Çr.;*Merzifon, Ziyere –Ama.; *Tirebolu, –Gr. ve köyleri; –Gm.; Yavuz, *Şavşat, Bağlıca *Ardanuç, *Yusufeli –Ar.; *Ağın, –El.; *Arapkir –Ml.; Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla,*Gürün –Sv.;–Ada.; *Gülnar, *Mut ve köyleri –İç.)

[**yarmança**] : (*Yusufeli –Ar.)

2. Kolay yarılan gürgen türünden bir ağaç. (*Düzce –Bo.)

yarma (III) **1.** İnsanların kazıp açtığı yol, kanal, hendek. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Bor –Nğ.; Zencidere –Ky.; *Güdül –Ank.) **2.** [→ **yarman**]

yarma (IV) Yarılarak kurtulan meyve. (*Düzce –Bo.; –Ezc.; –Ml. *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.)

yarma (V) Tabaklıkta, içinde sığır derilerinin haşlanmak üzere ıslatıldığı dikdörtgen biçimindeki havuz. (–Brs.)

yarma (VI) [**yarmaça** (II)] İriyarı, heybetli, kaba saba adam. (Kızılhisar –Or.; *Tirebolu –Gr.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yarmaça** (II)] : (Ziyere –Ama.; *Bor –Nğ.)

yarma (VII) Lapa lapa yağan kar. (Zermut *Torul –Gm.)

yarmac [**yarmaca** (II) **-3**] Kara nohudun döğülmüşü. (–Ml.)

[**yarmaca** (II) **-3**] : (–Ml.)

yarmaca (I) Yarılıp, içi gösterilerek satılan kesmece, kavun karpuz. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yarmaca (II) **1.** [→ **yarma** (I) **-1**] **2.** Yarılıp da kurutulan incir. (*Gerze –Sn.) **3.** [→ **yarmac**]

yarmaç [→ **yarma** (II) **-1**]

yarmaça (I) [→ **yarma** (II) **-1**]

yarmaça (II) [→ **yarma** (VI)]

yarmaça (III) [**yarmaçar**] Çekirdeksiz kuru kayısı. (*Gerze –Sn.; –Sv.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; Yolgeçen –Ada.)

[**yarmaçar**] : (Afşar köyleri, Pazaröreni *Pınarbaşı –Ky.)

yarmaçar [→ **yarmaça** (III)]

yarma çorbası Dövmenin değirmende kırdırılmasıyla elde edilen ve aş yarması denen yiyecekten, yoğurtla yapılan çorba. (–Ezc.)

yarmak (I) Yavruyu memeden ayırmak. (Dedeköy *Çal –Dz.; Yazırlı, *Nazilli, *Bozdoğan –Ay.; *Tire –İz.; *Alaşehir –Mn.; Kemallı *Ezine –Çkl.; Çiftepınar *Mersin, İncekum, Tosmurlu *Silifke –İç.; *Milâs –Mğ.)

yarmak (II) Uğraşmak, emek vermek. (İncekum *Silifke –İç.)

yarmak (III) Soymak, çalmak. (*Silifke –İç.)

yarmak (IV) Öğütmek (buğday vb.). (İncekum *Silifke –İç.)

yarmak (V) Ardından konuşmak. (*Ünye –Or.)

yārmak (VI) Düş yormak. (*Kurşunlu –Çkr.)

yarman [**yarma** (III) **-2**] Yar, uçurum. (Erkinis *Yusufeli –Ar.)

[**yarma** (III) **-2**] : (*Alaşehir –Mn.)

yarmança [→ **yarma** (II) **-1**]

yarma seresi Çekirdeği çıkarılarak kurutulmuş erik. (Eğerci –Zn.)

yarma vurmak Söz dokundurmak. (*Kurşunlu, *Ilgaz –Çkr.; *Akyazı çevresi –Sk.)

yarmık [→ **yarlık** (I)]

yarnak (I) **1.** Küçük su arkı. (Önsen –Mr.; Büyük Teflek –Krş.) **2.** Su arklarının kıyısına yapılan küçük engeller. (Maraba –Mr.)

yarnak (II) Büyük kayalardaki yarık. (Piteriç –Ezc.)

yarnak (III) İlk kez yavrulayacak dişi manda. (Bozhüyük *Göksun –Mr.; Doğanbeyli –Ada.)

yarnak (IV) Yakalık, önlük. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yarnaz Kırmızı buğday da denilen bir çeşit buğday. (Uzuncaburç *Silifke –İç.)

yārnı [→ **yağarnı**]

yarnık (I) Deri yayık. (Gülveren *Bünyan –Ky.)

yarnık (II) Kadın göğüslüğü. (Eskialibey *İskilip –Çr.)

yaron Yarın. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

yarpaḫ, yarpak Yaprak. (Yukarı Karaçay –Dz.; Uluşiran *Şiran –Gm.; –Kr.; –Bt.; –Gaz.; Tozkovan *Gülnar –İç.)

yarpaḫlıḫ Meşelik. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yarpıḫ [→ **yaprıḫ**]

yarpılmak Yassılmak. (*Bozburun –Mğ.)

yarpız (I) [**yalpuz, yaprız, yapruz, yarpus, yarpuz** (I) **-1, yerpis**] Yabannanesi. (Koru *Dinar –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; Dombaylı –Mn.; –Ama.; Bayburt *Selim –Kr.; –Ezm.; *Afşin ve köyleri, *Elbistan –Mn.; *Antakya –Hat.; –Sv.; Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Osmaniye –Ada.; Namrun *Tarsus, Civanyaylağı *Mersin, Gezende *Gülnar, *Mut ve köyleri, *Silifke –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.)

[**yalpuz**] : (–Gr.; –Ezc.)

[**yaprız**] : (–Krş.)

[**yapruz**]: (Muşçalı*Çarşamba–Sm.; *Nizip –Gaz.; –Mr.; –Ur.; –Sv.)

[**yarpus**] : (*Hozat –Tn.)

[**yarpuz** (I) **-1**]: (*Şebinkarahisar, –Gr. ve köyleri; Uluşiran *Şiran –Gm.; –Ağ.; Cenciğe –Ezc.; *Erciş –Vn.; *Ağın –El.; –Ml.; *Nizip –Gaz.; –Ur.; Izgın *Elbistan –Mr.; –Sv.; Üçem, *Balâ, Gürcü *Kızılcahamam –Ank.)

[**yerpis**] : (–Ml.)

yarpız (II) Oğulotu. (–Dy.; *Darende –Ml.)

yarpız (III) Kuzukulağı. (Kocabergos *Bandırma –Ba.)

yarpus [→ **yarpız** (I)]

yarpuz (I) **1.** [→ **yarpız** (I)] **2.** Yabanıl pancar. (*Bulanık –Mş.)

yarpuz (II) Mısır püskülü. (–Uş)

yarpuz (III) Talaş, yonga. (–İz.)

yarpuzlu çorba Mısırdan yapılan ve üstüne nane konulan yoğurtlu çorba. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yarsamak 1. [→ **yarsımak** (I) **-3**] **2.** [**yarsımak** (I) **-5**] **3.** [→ **yarsımak** (I) **-6**]

yarsık Tutkun, vurgun. (Peşman *Daday –Ks.)

yarsımak (I) [**yarsamak -1, 2, 3; yarsınmak -2, 3**] **1.** Benimsemek, bağlanmak. (Bayat *Emirdağ –Af.) **2.** Korumak, yardım etmek. (*Simav –Kü.)

[**yarsınmak -2**] : (–Kü.)

3. Beğenmek, hoşlanmak, imrenmek, istemek. (*Yalvaç –Isp.; Süller *Çal –Dz.; *Manyas –Ba.;*Sivrihisar, Muttalip, Tokat–Es.;*Düzce, İğneciler *Mudurnu, *Kıbrısçık –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; Ömerli *Üsküdar–İst.;*Ereğli–Zn.; *Kargı, Boyalı *Araç –Ks.; Çardak,

*Çerkeş, Kale, *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sv. ve çevresi; *Alaçam –Sm.; *Merzifon –Ama.; Bayadı –Or.; –Ank. ilçe ve köyleri) [**yarsamak -1**] : (Çerkeşli, Cuma *Gebze –Kc.)
[**yarsınmak -3**]: (*Merzifon –Ama.) **4.** Çok sevmek. (*İskilip –Çr.; *Boyabat –Sn. ve çevresi) **5.** Göreceği gelmek, özlemek. (–Ant.)
[**yarsamak -2**] : (–Çr.) **6.** Bir şeyi, bir işi yapmaya heveslenmek, yapmaya başlamak : *Ali ev yapmaya yarsıdı.* (Ortaköy *Çal –Dz.; Gürlek *Gediz, Viranköy –Kü.; Yenipazar *Gölpazarı –Bil.; Atlas *Sivrihisar, Keskin –Es.; *Safranbolu –Zn.; –Çkr. köyleri)
[**yarsamak -3**] : (Çöplü *Çivril–Dz.)

yarsımak (II) Yün örmek. (*İnebolu ve çevresi –Ks.)

yarsınmak **1.** Dost olmak. (*Vize –Krk.) **2.** [→ **yarsımak** (I) **-2**] **3.** [→ **yarsımak** (I) **-3**]

yarsıtmak Özendirmek. (–Ks. ve çevresi)

yarşak Şımarık. (–Kn.)

yartallamak Yanlış yapmak (konuşurken): *Hasan arkadaşlarıyla konuşurken çok yartalladı.* (–Kü.)

yartı Çarık yaması. (Aybastı –Or.)

yartlak (I) [**yartlan, yartlañ**] Büyük yarık, oyuntu. (Yılanlı *Eğridir –Isp.; Tabanlı *Mersin, İncirgediği –Ada.; Karadiken *Tarsus –İç.)
[**yartlan, yartlañ**] : (Yılanlı *Eğridir –Isp.; Önsen –Mr.; Doğanbeyli –Ada.; *Mut ve köyleri –İç.)

yartlak (II) Ağaç gövdesinden çıkarılan büyük ve kalın yonga, kavlak. (Çukurköy *Karaisalı –Ada.)

yartlan, yartlañ [→ **yartlak** (I)]

yartma (I) Tarlada, evlekleri birbirinden ayıran tümsekleri yapmakta kullanılan özel bir çeşit kürek. (Zencidere –Ky.)

yartma (II) Parça. (*Kaş –Ant.)

yartmaç (I) **1.** Kesilmiş dal, ağaç parçası, odun. (Tavaklı *Ezine –Çkl.; *Nizip –Gaz.; Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.) **2.** Çam, çıra parçası. (Yolgeçen, *Toprakkale –Ada; Karadiken, *Tarsus –İç.) **3.** Kütük. (*Antakya –Hat.)

yartmaç (II) Kütük gibi iri adam. (*Antakya –Hat.)

yartmak Erkeklerin giydiği keçe külah. (Atlas *Sivrihisar –Es.)

yarucu [→ **yarıcı**]

yaruḫ Yarık, çatlak, kovuk. (*Arapkir –Ml.)

yaruluḫ Yarılık. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yaryalabık Düzgün ve temiz. (*Emet –Kü.)

yaryarakusdü Örgü motifi, örge. (İncekum *Silifke –İç.)

yas (I) Güçlü olmayan deve. (–Ay.)

yas (II) Bitki yetişmeyen toprak. (–Çr.)

yas (III) Zararlı hayvanları öldürmek için, geçecekleri yol üstüne, saçma ya da kurşun doldurulmuş tüfekle hazırlanmış tuzak. (*Mut ve köyleri –İç.)

yas (IV) Ölü ağıdı. (Pazaravdan *Bucak –Brd.)

yasak [**yasaklık -1**] **1.** Köy kıyısında, çitle çevrilmiş küçük tarla. (–Ba.) **2.** Ev yanında, çitle çevrilmiş küçük bahçe. (Fili *Biga –Çkl.; –Sm.; –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.; Şumnu Bulgaristan)

[**yasaklık -1**] : (*Kemaliye –Ezc.) **3.** Ev dışında üstü yağmura karşı kapatılmış yer. (*Biga –Çkl.) **4.** Korunmuş, girilmesi yasak orman, koruluk. (Akarsu *Ardanuç –Ar.)

yasakaltı Polis gözetim yeri, karakol. (*Antakya –Hat.)

yasakçı Bekçi, korucu, nöbetçi. (Karakuzu –Mn.; *Nizip –Gaz.; Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.; Manastır)

yasaklık 1. [→ **yasak -2**] **2.** Ev ya da bahçe çevresindeki çit. (Musul, Irak)

yasaksavan Kolay ve ucuz elde edilip, armağan verilen şey. (–Af.; *Gelendost –Isp.; *Ödemiş –İz.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; –Yz.; *Bor –Nğ.; Bayındır *Beyşehir –Kn.)

yasak savmak 1. Verilmesi gereken bir armağanı ucuzundan, kolayından sağlamak. (–Sm.; *Ünye –Or.; *Bor –Nğ.) **2.** Evlenme nedeniyle iki ya da üç gün kutlamaya gelenleri ağırlamak. (Lefkoşa–Kıbrıs)

yasalat Başsağlığı dileği. (–Ama.)

yasalata gitmek Başsağlığı dilemeye gitmek. (Buğa –Ama.)

yasamak (I) [→ **yasmak** (I) **-1**]

yasamak (II) Yenmek. (Emirler –İz.)

yasamak (III) [→ **yasmak** (II)]

yasamak (IV) Vergilendirmek, salma salmak : *Bize köy masrafı parası çok geldi; muhtar herkese aynı parayı yasamış.* (–Zn.; Peşman *Daday –Ks.)

yasan (I) Dokuztaş oyununda üç taşı bir sıraya dizme. (*Bayramiç –Çkl.; İkipınar *Mihalıççık, Tokat –Es.; Civanyaylağı *Mersin –İç.; *Lüleburgaz –Krk.)

yasan (II) Birdenbire yapılan baskın, korkutma (oyunda). (–Nş.)

yasan (III) Düzen, oyun, dalavere. (–Nş.; Uzuncaburç *Silifke, Yapıntı *Mut –İç.)

yasan (IV) İm, belirti. (Navdalı *Mut –İç.)

yasan (V) Bir işi yapma isteği, hazırlığı, kararı. (–Gaz.; Şekeroba –Mr.; Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.)

yasan (VI) Öngörü. (*Gürün –Sv.)

yasan (VII) Düzen. (Tokat, İkipınar *Mihalıççık –Es.; *Mucur, *Kurugöl –Krş.)

yasanlamak (I) [**yasannamak** (I) **-1, 2; yassanlamak**] **1.** Bir işi yapmayı tasarlayıp, olanak gözetmek. (Salda *Yeşilova –Brd.; *Gördes–Mn.; –Kü.; Satılmış, Tokat, –Es.; –Gaz.; Karaşar *Beypazarı –Ank.; –Ed.) [**yasannamak** (I) **-1**]: (*Eğridir köyleri –Isp.; –Ba.) [**yassanlamak**] : (Yenice –Mğ.) **2.** Gizlice gözlemek, izlemek, incelemek. (Civanyaylağı, Arslan*Mersin –İç.; Çömlekçi *Bodrum, Pınarlıbelen –Mğ.) [**yasannamak** (I) **-2**] : (Başpınar *Tefenni –Brd.)

yasanlamak (II) [**yasannamak** (II), **yasannımak -1, 2**] **1.** Kestirmek, öngörmek. (Dombaylı *Salihli –Mn.; *Gürün –Sv.; –Ed.) [**yasannamak** (II)] : (–Ada.; Eğnir *Arapkir –Ml.) [**yasannımak -1**] : (Güney *Yeşilova –Brd.) **2.** Saptamak. (*Ünye –Or.) [**yasannımak -2**] : (Güney *Yeşilova –Brd.)

3. Öğrenmek : *Olduğu yeri yasanladım.* (–İç.) **4.** Sezmek. (Senir *Keçiborlu –Isp.)

yasanlamak (III) Düzenlemek, gözden geçirmek : *Ben onu birkaç gün önce yasanlamıştım.* (Honaz –Dz.; –Krş.)

yasanlamak (IV) Öfkesini geçirmek, yatıştırmak (birinin). (*Çal –Dz.)

yasanlamak (V) Buyruğu altına almak, aşağılamak. (Hortma *Acıpayam –Dz.)

yasanlamak (VI) Nişanlamak, sözlemek, başını bağlamak. (Kızılca *Bor –Nğ.)

yasanlı Sözlü, nişanlı. (Saray *Perşembe –Or.)

yasanmak Yatmak, uzanmak, serilmek, devrilmek. (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.; İğneciler *Mudurnu, Akçakavak, Dadanı –Bo.; *İskilip –Çr.; –Ezc.)

yasannamak (I) **1.** [→ **yasanlamak** (I) **-1**] **2.** [→ **yasanlamak** (I) **-2**]

yasannamak (II) [→ **yasanlamak** (II) **-1**]

yasannamak (III) İm, işaret koymak. (*Tavşanlı –Kü.; Yapıntı, Çukurbağ, Navdanlı *Mut –İç.)

yasannımak 1. [→ **yasanlamak** (II) **-1**] **2.** [→ **yasanlamak** (II) **-2**]

yasar Bir yaşında buzağı. (*Şarkışla –Sv.)

yasara göz Sürekli yaş akan göz. (–Rz. ve çevresi)

yasavul 1. Jandarma, yürütme erki taşıyan görevli, karakol nöbetçisi. (–Çkl.; –Ama.; *Erciş –Vn.; –Sv.) **2.** Öncü, akıncı. (*Erciş –Vn.)

yasdamak Yassıltmak, düzeltmek. (Darıveren *Acıpayam –Dz.)

yasdı (I) Yassı. (–Gaz.)

yasdı (II) Yaslı. (*Iğdır –Kr.)

yasdıgaç [→ **yaslaç, yaslāç** (I)]

yasdıgeç [→ **yaslaç, yaslāç** (I)]

yasdıḫ [→ **yasduk** (II)]

yasdıḫlı konuşmak İki yüzlülük etmek. (Bayburt *Selim –Kr.)

yasdık (I) [→ **yastık** (III)]

yasdık (II) [→ **yasduk** (I)]

yasdılıḫ Sahur. (Bayburt *Selim –Kr.)

yasduk (I) [**yasdık** (II), **yastuk**] Yastık. (Karaköy *Düzce –Bo.; Karabüzey *Araç –Ks.)

[**yasdık** (II)] : (Hasanoğlan –Ank.)

[**yastuk**]: (Kaptanpaşa köyleri*Çayeli –Rz.)

yasduk (II) [**yasdıḫ**] Kağnılarda, arabalarda, dingil ile gövde arasına konulan yassı ağaç. (Peşman *Daday –Ks.; İbik *İskilip –Çr.; Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.)

[**yasdıḫ**] : (*Erciş –Vn.)

yas etmek (I) Ölünün ardından yüksek sesle ağlamak. (*Yalvaç –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; Yazırlı *Nazilli, Eymir *Bozdoğan –Ay.; Tokat –Es.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; *Ünye –Or.; *Ermenek –Kn.; *Milâs –Mğ.)

yas etmek (II) Kuvvetli vurmak. (*Çarşamba –Sm.; Bahattin *Ulubey –Or.)

yasgam Dağ yamacı. (*Datça –Mğ.)

yāsı Yağ gibi (kokma için). (İsabey *Çal –Dz.)

yasık Dokuztaş oyununda, oynayanlardan birinin taşının saldırıya hazır durumu. (İncirgediği *Karaisalı –Ada.)

yasılmak 1. Eğilmek. (*Bozdoğan–Ay.) **2.** Boyun eğmek. (Bayat *Emirdağ –Af.)

yasımlamak Gözlemek. (–Ed.)

yasınlamak [yasınnamak] Nişan almak. (*Ünye –Or.)
[yasınnamak] : (*Ünye –Or.)
yasınnamak [→ yasınlamak]
yasır [→ yasir]
yasir [yasır] Esir. (–Nğ.)
[yasır] : (Çamköy *Gölhisar –Brd.)
yaska Çakı. (–Sv.)
yaskam [→ yaslam]
yasla [yaslağı, yasle] Hayvan yemliği. (*Çeşme –İz.; *Biga köyleri –Çkl.; Gündoğdu –Brs.; –Bo.; Safra*Bakırköy, Yakacık *Kartal –İst.; *Bayburt –Gm.; Fırnıs –Mr.; –Ed.; Ceylân *Lüleburgaz, *Vize –Krk.; *Çorlu, Karamurat –Tk.)
[yaslağı] : (*Havza –Sm.)
[yasle] : (Manastır)
yaslaç, yaslāç (I) [yasdıgaç, yasdıgeç, yaslağaç, yaslağeç, yaslahaç, yasleç, yaslıağaç -1, yaslığaç, yaslıhaç, yassıağaç, yastaaç, yastaç, yastağaç, yastıaç, yastıağacı, yastıağaç, yastıgeç, yastığaç -1, yastıkaz, yastıngaç] Üstünde hamur açılan, yemek yenilen tahta. (Yakakayı, *Sivrihisar –Es.; *İzmit ve köyleri, Hediyeli *Kandıra –Kc.; *Adapazarı –Sk.; Yakacık *Kartal –İst.; *Devrek, Aliköy *Çaycuma, Akşehir –Zn.; –Ks.; *Çerkeş köyleri –Çkr.; *İskilip –Çr.; Zincidere *Güdül, Çanıllı *Ayaş, Pazar *Kızılcahamam, *Kalecik, Etimesgut –Ank.; Eskire Geriçam *Köyceğiz, *Marmaris –Mğ.)
[yasdıgaç] : (*Susurluk –Ba.; –Kü.; Aşağı Kayı *Tosya –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sn.)
[yasdıgeç] : (Darıveren *Acıpayam –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; *Milâs –Mğ.)
[yaslağaç] : (*İnegöl –Brs.; *Saffranbolu –Zn.; –Ks.; –Çkr.; –Sn.; –Sm.; *Kalecik, *Ayaş –Ank.)
[yaslağeç] : (*Emet –Kü.)
[yaslahaç] : (–Bil.; İğneciler *Mudurnu, Darıyeri *Düzce –Bo.; Karabüzey *Araç –Ks.; Başköy –Ank.)
[yasleç] : (Müsgebi *Bodrum –Mğ.)
[yaslıağaç -1] : (–Ks.; *Bafra –Sm.; –Ezm.; *Güdül –Ank.)
[yaslığaç] : (–Ks.; *Düzce –Bo.; –Ezm.)
[yaslıhaç] : (–Bo.)
[yassıağaç] : (–Sn. ve çevresi)
[yastaaç] : (Çandarlı *Bergama –İz.; –Brs.; –Tr.; Ceylân, Çengelli *Lüleburgaz –Krk.; Türkgücü *Çorlu –Tk.)
[yastaç] : (Balçova –İz.; *Kırkağaç, Sünnetçiler *Akhisar, –Mn.; Yeniköy –Ba.; *Biga –Çkl.; Dağkadı –Brs.; Yeniköy *İzmit –Kc.; *Düzce –Bo.; *Ünye –Or.; –Ada.; –Ed.; Varna)
[yastağaç] : (*Kula –Mn.; *Düzce –Bo.; Patlangıç *Fethiye –Mğ.; Rumeli)
[yastıaç] : (–Ba. ve çevresi)
[yastıağacı] : (Bulgaristan)
[yastıağaç] : (Demirkapı *Susurluk –Ba.; –Ada.)
[yastıgeç] : (Salda *Yeşilova –Brd.; –Dz.; –Ay.; *Urla, *Kuşadası –İz.; Ahiköy, –Mğ.)
[yastığaç -1] : (Honaz –Dz.; Elbasan *Çatalca –İst.)
[yastıkaz] : (–Ezc.)
[yastıngaç] : (–Dz. ve çevresi.)
yaslaç (II) Bir çeşit dere balığı. (*Kandıra –Kc.)
yaslağaç [→ yaslaç, yaslāç (I)]
yaslağeç [→ yaslaç, yaslāç (I)]

yaslağı [→ **yasla**]
yaslahaç [→ **yaslaç, yaslāç** (I)]
yaslam [**yaskam, yaslama** (III)] Eğimli yer. (*Eğridir köyleri –Isp.; Honaz –Dz.; Hocaköy *İnegöl –Brs.) [**yaskam**] : (Dadanı –Bo.) [**yaslama** (III)] : (–Rz.)
yaslama (I) Hızar tahtası. (Kayı *Emet –Kü.)
yaslama (II) En. (Aliköy *Çayeuma –Zn.)
yaslama (III) [→ **yaslam**]
yaslamak (I) [→ **yasmak** (I) **-1**]
yaslamak (II) Dayamak. (*Çarşamba –Sm.; *Tirebolu –Gr.; –Tr.; –Rz.; *Bor –Nğ.)
yaslamak (III) Başsağlığına gitmek. (Bağlca *Ardanuç –Ar.)
yaslamak (IV) [→ **yansılamaḫ, yansılamak**]
yaslamak (V) Dövmek. (*Bor –Nğ.)
yaslanmak **1.** Çiğnenmek, ezilmek. (*Eğridir köyleri –Isp.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Nğ.; *Lüleburgaz –Krk.; Tunaboyu, Bulgaristan) **2.** Yere kapaklanmak, yüzükoyun yatmak. (*Eğridir köyleri –Isp.)
yasle [→ **yasla**]
yasleç [→ **yaslaç, yaslāç** (I)]
yaslı (I) Sac. (Peşman *Daday –Ks.)
yaslı (II) Basık. (Peşman *Daday –Ks.)
yaslıağaç **1.** [→ **yaslaç, yaslāç** (I)] **2.** Et kıymakta kullanılan tahta. (*Tavas –Dz.)
yaslıbalaman Üflenerek çalınan, zurnaya benzer küçük bir saz. (–Ar.; –Kr.)
yaslığaç [→ **yaslaç, yaslāç** (I)]
yaslıhaç [→ **yaslaç, yaslāç** (I)]
yaslık Sahur yemeği. (Yavuz *Şavşat –Ar.)

yasmak (I) [**yasamak** (I), **yaslamak** (I), **yastırmak -1, 2**] **1.** Eğmek, çökertmek, yatırmak, bozup dağıtmak. (Bayat *Emirdağ –Af.;*Şarkikaraağaç, *Eğridir köyleri –Isp.; Yazırlı *Nazilli, *Bozdoğan –Ay.; Gürağaç *Tavşanlı –Kü.; Peşman *Daday –Ks.; *Perşembe –Or.; *Tirebolu –Gr.)
[**yasamak** (I)]: (*İskilip –Çr.; *Merzifon –Ama.; Hacılyas *Koyulhisar, *Gürün –Sv.; –Yz.; *Bünyan, *Pınarbaşı, Hamurcu *İncesu –Ky.)
[**yaslamak** (I)] · (*Eğridir köyleri –Isp.; Fili *Biga –Çkl.; Baklalı *Çatalca –İst.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.; –Ed.; Sarıcaeli *Lüleburgaz –Krk.)
2. Bastırmak, sindirmek. (*Eğridir köyleri –Isp.; Kümbet –Kr.)
[**yastırmak -1**] : (*Milâs –Mğ.)
3. Yatıştırmak : *Hasan o işe çok hiddetlenmiş, cinayet çıkacaktı, bereket versin yasdık.* (Yazırlı *Nazilli, *Bozdoğan –Ay.; Kınık *Bergama –İz.; –Ba. ve çevresi *Milâs –Mğ.)
[**yastırmak -2**] : (*Milâs –Mğ.)
4. Eğilmek, kamburlaşmak. (*Tirebolu –Gr.)
yasmak (II) [**yasamak** (III)] Düzen kurmak, düzene koymak. (Arabacı *Akhisar –Mn.; Civanyaylağı, Arslan *Mersin –İç.)
[**yasamak** (III)] : (Lâpseki –Çkl.)
yasmak (III) Yüzüstü bırakmak. (Gündoğdu –Brs.)
yasmak (IV) Dokuztaş oyununda, üç taşı bir araya dizmek. (İncirgediği *Karaisalı –Ada.; *Lüleburgaz –Krk.)

yasman Çiftçinin tarlaya su götürmekte kullandığı, dibi geniş, ağzı dar ağaç kap. (Romanya Türkleri)
yasmık Mercimek. (–Tk.)
yassanlamak [→ **yasanlamak** (I)]
yassar Pis, uyuşuk. (Bayburt *Selim –Kr.)
yassel Uçkur. (Geyran –Isp.)
yassı (I) [**yassu** (I) **-1, yastı** (I)] Yatsı. (İshaklı *Bolvadin –Af.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.)
[**yassu** (I) **-1**] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
[**yastı** (I)] : (Hasanoğlan –Ank.)
yassı (II) Saman. (Başköy –Ank.)
yassıağaç [→ **yaslaç, yaslāç** (I)]
yassıcagelen [→ **yassıgelen**]
yassıçavak Bir çeşit tatlı su balığı. (Keşanuz –Ank.)
yassıgadayif Yassıkadayıf. (*Bor –Nğ.)
yassıgelen [**yassıcagelen**] Yassıca, yassı gibi. (*Düzce –Bo.)
[**yassıcagelen**] : (*Düzce –Bo.)
yassılamak [→ **yansılamaḫ, yansılamak**]
yassılmak **1.** Eğilmek. (–Nğ.) **2.** Basılıp ezilerek açılmak. (*Bor –Nğ.)
yassımak Ağzı sulanmak, imrenmek. (*Kandıra –Kc.; *Düzce –Bo.)
yassı yağarnı [**yassı yağrınlı**] Geniş omuzlu. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
[**yassı yağrınlı**] : (*Lâpseki –Çkl.)
yassı yağrınlı [→ **yassı yağarnı**]
yassu (I) **1.** [→ **yassı** (I)] **2.** Yığılıp dövenle sürülmeye hazırlanmış ekin. (–Çkr.)
yassu (II) Yassı. (*Zile –To.)
yastaaç [→ **yaslaç, yaslāç** (I)]
yastaç [→ **yaslaç, yaslāç** (I)]
yastağaç [→ **yaslaç, yaslāç** (I)]
yastam Eğimli. (*Eğridir köyleri –Isp.)
yastamak (I) Yaslamak. (*Düzce –Bo.)
yastamak (II) Ezmek, yere yaymak, çiğnemek. (Patlangıç*Fethiye–Mğ.)
yastan Dört yanı alçak tarla. (–Ant.)
yastı (I) [→ **yassı** (I)]
yastı (II) Yassı. (İncekum, *Silifke, Sökün *Anamur –İç.)
yastıaç [→ **yaslaç, yaslāç** (I)]
yastıağacı [→ **yaslaç, yaslāç** (I)]
yastıağaç [→ **yaslaç, yaslāç** (I)]
yastıgeç [→ **yaslaç, yaslāç** (I)]
yastığaç **1.** [→ **yaslaç, yaslāç** (I)] **2.** Üstünde odun yarılan kütük. (–Kü.)
yastık (I) Araba ve kağnıda, dingil ile sandık arasındaki iki ucu delikli, geniş ve kalın tahta. (–Af.; *Yalvaç –Isp.; *Tefenni, Salda, Güney *Yeşilova –Brd.; Çöplü *Çivril –Dz.; *Burhaniye, Demirkapı *Susurluk, Yeniköy –Ba.; Fili *Biga –Çkl.; –Brs.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; İğneciler *Mudurnu, Berk, *Düzce –Bo.; *Akyazı –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; –Kr.; Küpesi –Ezc.; *Şarkışla–Sv.; Çiftlik *Kalecik, Çanıllı *Ayaş –Ank.; Sindel *Develi –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Ant.; *Milâs –Mğ.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.)
yastık (II) Fide yetiştirmek için düzenlenen yüksekçe yer. (*Kurşunlu –Çkr.; *Bor –Nğ.)
yastık (III) [**yasdık** (I)] Sürülmüş tarlanın iki başına, enine çekilen çizgi. (Senir *Keçiborlu –Isp.)
[**yasdık** (I)] : (*Ağın –El.)
yastık (IV) Düğünde, kız evinden oğlan evine giden giysi bohçası. (*Güdül –Ank.)
yastıkaç Oklava. (–İz. köyleri)

yastıkaltı Gelin ve güveyin ilk gece yedikleri çerez. (–Çr.)

yastıkaz [→ **yaslaç, yaslāç** (I)]

yastıklama (I) **1.** Tarlanın kıyısını iyice sürme. (*Yalvaç –Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.; Yeniköy –Ba.; –Brs.; Aslanköy *Mersin –İç.; –Ant.; *Milâs, *Fethiye –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Sürülen tarlanın iki başına ters yönde birkaç çizgi çekme. (Karamanlı *Tefenni–Brd.; Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Aslıhan Tepeciği –Ba.)

yastıklama (II) Destekleme. (*Gürün –Sv.; *Mut ve köyleri –İç.)

yastıktaklası Gençlerin oynadığı bir oyun. (–Ur.)

yastılama Yapılarda kullanılan yassıca taş. (Önsen –Mr.)

yastılayın Baygın, süzgün (göz için). (Hasanoğlan –Ank.)

yastım Yassı, yaygın, basık. (*Lâpseki –Çkl.; –Kn.)

yastıngaç [→ **yaslaç, yaslāç** (I)]

yastırmak 1. [→ **yasmak** (I) **-2**] **2.** [→ **yasmak** (I) **-3**]

yastuk [→ **yasduk** (I)]

yasturmak Herhangi bir şeyin yüzünü kazımak, tıraş etmek. (*Ulubey –Or.)

yas vermek Başsağlığı dilemek. (–Sm.)

yasyalabık Çok düzgün, çok güzel. (*Bozdoğan –Ay.)

yaş (I) Akşamla yatsı arası. (*Ereğli –Kn.)

yaş (II) Çok çevik, sağlam. (Berk–Bo.)

yaş (III) Çürük, güvenilmez. (*Bor –Nğ.)

yaşa 1. Ak koyunların üstüne süs ya da im olarak sürülen kırmızı boya. (–Tr.) **2.** Kırmızı toprak. (Günbatın *Kelkit –Gm.)

yaşak [**yaşarık, yaşcıl**] Nemli. (Hurma *Silifke –İç.)

[**yaşarık**] **:** (–Kü.)

[**yaşcıl**] **:** (*Taşköprü –Ks.)

yāşak 1. [→ **yañşaḳ, yanşak -1**] **2.** Alaycı, taklitçi. (Çufaruksa *Of –Tr.)

yaşal Yaşlı, orta yaşı geçmiş. (Musulbeyli –Ed.)

yaşalamak Boyamak, süslemek. (–Tr.; Aziziye *Ereğli –Kn.)

yaşamak ... yaşında bulunmak: *On yaşıyor.* (*Afşin –Mr.)

yaşamba Limon, portakal sarılan ince kâğıt. (–Nş.)

yaşan Eskice, yıpranmış : *Yaşan halıyı yere ser.* (Donbaylı *Salihli –Mn.)

yāşanmak 1. [→ **yanşamak, yañşamak -1**] **2.** [→ **yanşamak, yañşamak -2**]

yaşar [**yaşartman -1**] **1.** Bir yaşını geçmiş (at, sığır için). (*Eğridir köyleri –Isp.; –Ay.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon köyleri, *Taşova köyleri –Ama.; –To.; –Gr. ilçe ve köyleri; *Ağın –El.; –Sv. ilçe ve köyleri; Kayaş –Ank.; Türkmen *Bünyan –Ky.; Postallı *Ulukışla –Nğ.; Çiftepınar *Mersin, *Mut ve köyleri –İç.)

[**yaşartman -1**] **:** (*Çarşamba –Sm.)

2. ... yaşına gelmiş. (–Ama.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Çukurköy *Karaisalı –Ada.) **3.** İki yaşındaki sığır, dana. (Uluşiran *Şiran –Gm.; –Kr.) **4.** Altı ayla üç yaş arasındaki sıpa. (Alan *Çumra –Kn.)

yaşarak Nem. (–Bo.; *İnebolu –Ks.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yaşarık [→ **yaşak**]

yaşarlaşmak Yaşına gelmek (çocuk, hayvan için). (Çiftepınar *Mersin –İç.)

yaşarlık Yaş, çamurlu. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yaşartı Islaklık, hafif su sızıntısı. (Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.)

yaşartma Sekiz, on yıl boş bırakıldıktan sonra ekilen tarla. (–Çr.; Mardar *Bafra –Sm.)

yaşartman 1. [→ **yaşar -1**] **2.** Altı aylıkla beş, altı yaş arasındaki gürbüz çocuk. (*Niksar –To.)

yaşatmak (I) Barındırmak. (*Bor–Nğ.)

yaşatmak (II) Birinin iyi vakit geçirmesini sağlamak. (*Bor –Nğ.)

yaşa vurmak Bir süre saman ve kuru ot yedirilen hayvana taze ot yedirmek. (–Tr.)

yaşcıl [→ **yaşak**]

yaşdak Dilek. (–Ed.)

yaşdaş [→ **yaşık** (I)]

yaşdı Yaşlı. (Koyundere *Ahıska–Kr.)

yaşı Küçük çocuklarda, pislikten oluşan bir deri hastalığı. (Çöplü *Çivril –Dz.)

yaşık (I) [**yaşdaş, yaştaş**] Yaşıt. (Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Ünye –Or.)
[**yaşdaş**] : (–Tr. ilçe ve köyleri)
[**yaştaş**] : (–Tr.)

yaşık (II) Meyve sandığı. (–Rz.; Çavdarlı *Şavşat –Ar.)

yaşık (III) [**yavrın yaşık**] Yağsız, katıksız (yavan sözüyle birlikte kullanılır). (–Çkr.; –Çr.; *Ahlat –Bt.; –Yz.; *Bor –Nğ.)
[**yavrın yaşık**] : (*Bor –Nğ.)

yaşıkara Karayazılı : *Babası olmayan çocuk yaşıkaradır.* (Tokat –Es.; Çoraklı *Şavşat –Ar.; Köseli –Gaz.; Höketçe *Saimbeyli –Ada.)

yaşıl 1. Yeşil. (Eziler *Güney –Dz.; *Iğdır, Koyundere *Ahıska –Kr.) **2.** Yeşilbaş, erkek ördek. (*Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri –Hat.; –Mr.; Höketçe *Saimbeyli –Ada.; *Milâs –Mğ.)

yāşılamak [→ **yansılamaḫ, yansılamak**]

yaşınak Ocak üstünde, toprak ya da tahtadan yapılmış sergen. (*Düzce –Bo.)

yaşınmak Yaşmak örtünmek. (–Isp.)

yāşırmak (I) **1.** Söz uydurmak. (–Dz.; *Nazilli –Ay.; Bakırköy *Ödemiş, *Bayındır –İz.) **2.** [→ **yağşırmak** (I)]

yāşırmak (II) Sabanın demir bölümünü, ağaç bölümüne eklemek. (Bağlı –Brs.)

yaşıt [→ **yaşıtlık**]

yaşıtlık [**yaşıt**] Bir çocuk hastalığı. (*Ermenek –Kn.)
[**yaşıt**] : (Sücüllü *Yalvaç –Isp.)

yaşıtlık düşmek [**yaşıt olmak**] Yaşıtlık hastalığına tutulmak : *Çocuğa yaşıtlık düşmüş; dolandırdık iyileşti.* (*Ermenek –Kn.)
[**yaşıt olmak**] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yaşıt olmak [→ **yaşıtlık düşmek**]

yaşmaḫ [**yaşmaklık** (I)] **1.** Başla birlikte yüzü, ağzı kapatan örtü. (Bayat *Dinar –Af.; *Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; –İz.; *Alaşehir –Mn. ve çevresi; Yeniköy–Ba.; Ahmetçe, Fili *Biga –Çkl.; –Brs.; Abbaslık *Söğüt –Bil.; Keskin, Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon ve köyleri, Ziyere –Ama.; –To.; Arpaköy *Ünye –Or.; –Tr.; –Rz.; Uluşiran –Gm.; *Yusufeli çevresi, Kocabey *Şavşat –Ar.; *Arapkir –Ml.;*Antakya –Hat.; Hacıilyas *Koyul-

hisar, *Şarkışla, *Zara –Sv.; Ozan *Maden –Yz.; Çanıllı *Ayaş, Hasanoğlan –Ank.; Köşker –Krş.; *Bor –Nğ.; Özdemir *Karaman, Kayapınar –Kn.; *Karaisalı –Ada.; *Lüleburgaz –Krk.; Çatoz ve çevresi, Magosa –Kıbrıs)

[**yaşmaklık** (I)]: (Salarha –Rz.)

2. Ocak perdesi. (Korna –İst.; Balkır, Aliköy *Çaycuma –Zn.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yaşmaḫlamaḫ (I) Yaşmak örtmek. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yaşmaḫlamaḫ (II) Değirmende, ambara ve taş altına serpilen un, toplanmak. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yaşmak (I) [**yaşmaklık** (II), **yaşmalık**]

1. Ocak üstündeki sergen ve yanındaki gözler. (*Çal –Dz.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sn.; Dereşeyh –To.)

[**yaşmaklık** (II)] : (Salda *Yeşilova –Brd.)

[**yaşmalık**] : (*Tosya, *Kargı –Ks.)

2. Kapının üst pervazı. (–Ezc.)

3. Arı kovanlarının önündeki çıkıntı. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yaşmak (II) Tahta oyma, süs. (*Ereğli, Yedielle –Zn.)

yaşmak (III) Değirmende unun tekneye boşaltıldığı yer. (*Ulubey –Or.)

yaşmaklı Başı, boynu ak koyun. (Haçavera *Maçka –Tr.)

yaşmaklık (I) [→ **yaşmaḫ -1**]

yaşmaklık (II) [→ **yaşmak** (I) **-1**]

yaşmaklı şeytan Düzenci, hileci. (–Çr.)

yaşmak tutmak Gelin, kocasının yakın akrabaları yanında fısıltıyla konuşmak. (–Sm.; Ziyere –Ama.)

yaşmalık [→ **yaşmak** (I) **-1**]

yaşmanmak Kadın, utanarak yüzünü örtmek. (Çanıllı *Ayaş –Ank.)

yaşmaş Kuşkulu, belli olmayan. (–Ay.; –Sv.)

yaşsancı Hayvanda karın ağrısı. (–Isp.)

yaştaş [→ **yaşık** (I)]

yaş yaşamak Ömür geçirmek, yaşamak. (*Silifke –İç.)

yat Yabancı, el. (*Eğridir köyleri –Isp.; Darıveren *Acıpayam, *Çal, *Sarayköy –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; –İz.; *Alaşehir, –Mn.; Ergine, Bakacak –Ba.; –El. çevresi; –Ml. çevresi; *Boğazlıyan –Yz.; *Keskin –Ank.; Fariske *Ermenek, Bayındır –Kn.; Ahiköy, *Fethiye, *Milâs –Mğ.; Tuna Boyu, Bulgaristan)

yatadüşmek Yatıvermek, yatıp kalmak : *Çocuğum uykun geldi senin, haydi yatadüş!* (*Bor –Nğ.)

yatağan (I) [**yatak** (V), **yatalak** (II) **-1**] **1.** Çok yatan, çok uyuyan, tembel. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Çr.; Tokat –Es.; Yerkuzlu *Erbaa –To.; *Iğdır –Kr.)

[**yatalak** (II) **-1**] : (İncilli *Ardanuç –Ar.; Akçakent, Akçaköy –Gaz.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.)

2. Yük taşırken sık sık yatan hayvan. (Kemaliye *Alaşehir –Mn.; –Kr.; *Ermenek –Kn.; –Ada.; Meydan, Navdalı *Mut –İç.)

[**yatak** (V)] : (*Bozdoğan –Ay.; *Antakya –Hat.; *Fethiye –Mğ.)

3. Yatalak hasta. (–Kr.)

yatağan (II) Kanuna benzer bir müzik aracı. (*Antakya –Hat.)

yatağına itmek Yatağını kirletmek. (*Bor –Nğ.)

yatağında avlamak 1. Hayvanı ininde, yuvasında bulunduğu sırada bastırıp avlamak. (*Bor –Nğ.)

yatağını itmek Yatağını sermek, düzenlemek. (*Bor –Nğ.)

yatak (I) **1.** Koyun ve sığırların yazın, gece dağda kaldıkları yer. (Uluğbey *Senirkent –Isp.; *Maçka –Tr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Nğ.) **2.** Eşkiya barınağı. (*Bozdoğan –Ay.) **3.** Genel olarak dağda, yaylada bulunan küçük barınak. (Çeltikçi *İnegöl –Brs.) **4.** Domuz barınağı. (Büyükdere –İst.) **5.** İn, hayvan yuvası. (Ayaslar *Ilgın –Kn.) **6.** Oda, oturulan yer. (Aşağı Çayır, Aliköy *Çaycuma –Zn.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Ahiköy –Mğ.) **7.** Yer : *Alanda yatak kalmamış.* (*Nazilli –Ay.)

yatak (II) **1.** Hırsızı, eşkiyayı barındıran, koruyan kişi. (*Alaşehir –Mn.; *Kurşunlu –Çkr.; –Nğ.) **2.** Dolandırıcı. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

yatak (III) Balkon, sayvan. (Ağlı, Aşağı Kayı *Tosya, *Küre –Ks.)

yatak (IV) Koyun sürüsü. (–Gr.)

yatak (V) [→ **yatağan** (I) **-2**]

yatak (VI) **1.** Sabanda çift demiri takılan yer. (–Ada.) **2.** Değirmen taşında baltanın geçtiği yer. (–Isp.)

yatak (VII) Yatalak hasta. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

yatakcıl Düşkün, sürekli yatmaya gereksinme duyan. (Göcek *Fethiye –Mğ.)

yatakçıl [**yatak delisi**] Cinsel ilişkiye düşkün. (*Bor –Nğ.)
[**yatak delisi**] : (*Bor –Nğ.)

yatak delisi [→ **yatakçıl**]

yataklamak Yatırmak. (Ayvagediği *Mersin –İç.)

yataklık 1. Karyola. (–Ezc.) **2.** Yatak, yorgan konulan dolap. (*Antakya –Hat.)

yatak yatmak Cinsel ilişkide bulunmak. (*Serik –Ank.)

yatalak (I) [→ **yatalık -3**]

yatalak (II) **1.** [→ **yatağan** (I) **-1**] **2.** Hastalıklı, zayıf. (Arpaköy –Or.)

yatalga (I) Yatak odası. (Sarayözü, Heniske –Ama.; *Zile –To.)

yatalga (II) Kış geceleri, konuğa verilen yatsı yemeği. (Geceli *Sivrihisar –Es.)

yatalık [**yatalak** (I), **yatalgı**] **1.** Sürekli yatan hasta, yatalak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Şarkışla, *Gemerek –Sv.; –Yz.; *Bor, –Nğ.; *Karaman –Kn.; Lâmas, Persenti *Silifke, *Tarsus köyleri –İç.) **2.** Humma ve benzeri ateşli hastalık. (İshaklı *Bolvadin –Af.; –Kr.; –Ezc.; –Ur.; *Gürün –Sv.; Köşker –Krş.; –Ky.; *Ereğli –Kn.; Baluklu –İç.) **3.** Tifo. (Belkavak *İskilip –Çr.; *Gürün –Sv.; *Balâ ve köyleri –Ank.; Genezin *Avanos –Nş.; Köşker –Krş.)
[**yatalak** (I)] : (*Zile –To.; Karapapak Türkleri, Azerî Türkleri –Krş.)
[**yatalgı**] : (–Ağ.)
4. Zatülcenp. (–Nğ.) **5.** Zatürree. (–Vn.)

yatan (I) Uz, eli yatkın. (İğdecik –Isp.)

yatan (II) Kabak yetiştirilen yer. (Şimşirli, Güneyce –Rz.)

yatanlar 1. Ermişler. (*Kurşunlu –Çkr.) **2.** Gömütler. (Gemrik, Balaman –Or.)

yatgeberik Yatsı yemeği. (Tekke –Yz.)

yatgın (I) [→ **yatkın** (I) **-1**]

yatgın (II) [**yatgun**] **1.** Çok durmuş olmaktan sağlamlığını yitirmiş nesne, özellikle kumaş. (Uluğbey *Senirkent –Isp.; Tokat –Es.; *Gürün –Sv.; Namrun *Tarsus –İç.) [**yatgun**] **:** (–Ezc.) **2.** Çalışmamaktan hamlamış (hayvan). (Tokat –Es.; *İskilip –Çr.; Çukurbağ, Navdalı *Mut –İç.) **3.** Çok durmuş, alıcı bulamamış mal. (Erkinis *Yusufeli –Ar.) **4.** Uzun yıllar işlenmemiş, verimsiz toprak. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yatgın (III) Harmanda, tarladayken ıslanan özsüz buğday. (*Eğridir ve köyleri –Isp.)

yatgın (IV) [**yatkın** (II)] Uygun, yerinde : *Bu iş aklıma pek yatgın geliyor.* (–Sm.) [**yatkın** (II)] **:** (*Merzifon –Ama.)

yatgın (V) Hızlı yağmurdan yere yatmış ekin. (Erkinis *Yusufeli –Ar.)

yatgun [→ **yatgın** (II) **-1**]

yatğun 1. Yatmış (ekin için). (Uluşiran *Şiran –Gm.) **2.** Yatışmış (olay için). (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yatı (I) Köye dışardan gelen konuk. (Numanoluk *Seyitgazi –Es.)

yatı (II) Gece, dağda hayvan yanında yatma. (*Çekerek –Yz.)

yatı (III) Kıyıdan denize uzatılan ve uskumrudan başka balıkları avlamakta kullanılan ağ. (–İst.)

yatı avı Birkaç gece kalınarak yapılan keklik avı. (*Ermenek –Kn.)

yatık (I) **1.** Ağaç testi. (Dişli *Bolvadin, *Emirdağ –Af.; *Eğridir ve köyleri, Sücüllü *Yalvaç, Başköy, İlegöp *Uluborlu, Uluğbey *Senirkent –Isp.; Honaz, Tufluca –Dz.; Kocabergos *Erdek, *Dursunbey –Ba.; *Gelibolu, Fili, Okçular *Biga, Kale *Kepez –Çkl.; Çeltikçi *Orhangazi, *Mustafa Kemalpaşa –Brs.; Kurşunlu, *Gölpazarı, Pazarcık *Bozüyük –Bil; *Adapazarı –Kc.; *Gerede –Bo.; *Cide –Ks.; *Ayancık –Sn.; Karasınır, Dereköy, Kolukısa *Kadınhanı, –Kn.; –Ant.) **2.** Çamdan yapılmış su fıçısı. (Göbel –Ba.; Holanda *Sivrihisar, İsmetpaşa –Es.; Soğancık *Kartal, –İst.; Papasköy –Sm.; Ağrakos *Suşehri –Sv.; Osmaniye *Ilgın –Kn.; Ceylân, *Lüleburgaz –Krk.; Kızılpınar, Germeyan *Çorlu –Tk.; Kırım Türkleri, Rumeli Türkleri) **3.** Ağaçtan yapılmış süt, pekmez fıçısı. (Mangırlar –Bo.) **4.** Tahtadan oyularak yapılmış matara. (*Alaşehir –Mn.)

yatık (II) Oturak, ördek. (Barla *Eğridir –Isp.)

yatık (III) **1.** Büyük üzüm sepeti. (–Ank.) **2.** Taze söğüt dallarından örülmüş sele. (*Develi –Ky.)

yatık (IV) Ambar, kiler. (*Ulubey –Or.; –Gr. ilçe ve köyleri)

yatık (V) Kesekâğıdı. (*Buca –İz.; *Alaşehir –Mn.)

yatık (VI) Boynuzları arkaya eğik hayvan. (Tokat, Bozan –Es.; Orta, –Çkr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

yatık (VII) Terlik, arkasız pabuç. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

yatık (VIII) Durduğu yerde çürümüş, görünüşü yeni ama ezik (nesne). (Çöplü *Çivril –Dz.; Yazırlı *Nazilli –Ay.; *Tire –İz.; *Alaşehir –Mn.; –Ba.; Tokat, Bozan –Es.; *Çarşamba, –Sm.; *Ünye –Or.; *Koyulhisar –Sv.)

yatık (IX) Çok sık hastalanan. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.)
yatık (X) [→ **yatkın** (I) **-1**]
yatıkın (I) [→ **yatkın** (I) **-1**]
yatıkın (II) Birkaç yıl sürülmeyip, güçlendirilmiş tarla. (*Lüleburgaz –Krk.)
yatık mal Yerli mal. (–Bt.)
yatılı Geceleyen konuk. (*Bor –Nğ.)
yatım (I) **1.** Durum, tutum : *Elin oğlu onun yatımından anlar.* (*Yalvaç –Isp.; –Dz.; Tokat –Es.; –Tr.) **2.** Yol, yöntem. (*Bozdoğan –Ay.)
yatım (II) Uygun : *Önerilen iş akla yatımdır.* (*Bozdoğan –Ay.; *Bayındır –İz.; –Çr.; *Merzifon –Ama.; –Tr.; *Mut ve köyleri –İç.)
yatım (III) Leblebicilikte, leblebiyi boy boy ayırmakta kullanılan kalbur. (–İst.)
yatımına Tartışma çıkarmayacak gibi, olurunca. (*Merzifon –Ama.)
yatımına gitmek İyi geçinmek için uysal davranmak. (–Çr.; *Bor –Nğ.)
yatımkar [→ **yatımlı** (I)]
yatımlı (I) [**yatımkar**] Uysal, uslu. (–Çr.)
[**yatımkar**] : (–Sm.)
yatımlı (II) Becerikli, eli yatkın. (*Gürün –Sv.; *Bor –Nğ.)
yatır (I) [**yatur** (I), **yaturu**] Ermiş, ermiş sini. (–Uş.; –Isp. ilçe ve köyleri; Güney, *Yeşilova, –Brd.; Darıveren *Acıpayam, *Çal –Dz.; *Germencik, *Nazilli –Ay.; *Urla, –İz.; –Mn. ilçe ve köyleri; Yeniköy –Ba.; Fili *Biga –Çkl.; –Brs.; *Söğüt –Bil.; Bozan –Es.; Hediyeli *Kandıra –Kc.; Emirce *Gerede, *Düzce –Bo.; *Akyazı ve çevresi –Sk.; *Taşköprü –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sn.; –Sm.; –Ama.; Küçük İsa *Zile –To.; –Ezc.; *Bor, –Nğ.; Afşar, Pazarören *Pınarbaşı, Erkilet –Ky.; *Ermenek –Kn.; –Ada.; –Mğ.; –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.)
[**yatur** (I)] : (İshaklı *Bolvadin–Af.; *İskilip –Çr.; *Merzifon –Ama.; –To.; *Ünye –Or.)
[**yaturu**] : (Arslan *Yıldızeli –Sv.)
yatır (II) [**yatırı** (I)] Yıkılmış, kesilmiş, kuru kütük. (Karamanlı *Tefenni, Güney, Salda *Yeşilova –Brd.; *Acıpayam, *Çal –Dz.; Çeltikçi *İnegöl –Brs.; Bozan –Es.; –Rz. köyleri; *Ermenek –Kn.; Şıhlı –Ada.; Düğrek –Mğ.)
[**yatırı** (I)] : (Ağzıkaraca *Kozan –Ada.)
yatır (III) Kutsal sayılıp, kesilmeyen küçük orman. (*Alaşehir –Mn.)
yatır (IV) Büyük bekçi bıçağı. (*Çal –Dz.; –İz.)
yatır (V) Ev eşyası, altın, vb. (*Şavşat –Ar.; İrişli, Bayburt, *Sarıkamış –Kr.)
yatır (VI) . . . durur : . . . *dêr yatır.* (Hasanoğlan –Ank.)
yatırcık Ocak demiri. (–İst.)
yatırgaç Hamur tahtası. (Kaya *Fethiye –Mğ.)
yatırı (I) [→ **yatır** (II)]
yatırı (II) Eğimli. (Erkinis *Yusufeli –Ar.)
yatırma (I) İnce ip. (*Tire –İz.; Kavaklı *Ezine –Çkl.)
yatırma (II) Bağların arasındaki açıklığı doldurmak için, kütüğünden ayırmaksızın, toprağa gömülüp ucu dışarda bırakılan, yeşerince kesilip kütükten ayrılan çubuk. (Orçan –Mr.; *Yenice –İç.)
yatırma (III) Tabakhanelerde, taş ve kireçle yapılmış tekne. (*Ezine –Çkl.)

yatırmak Üzüm çubuklarını kökünden ayırmadan toprağa gömüp, köklendirmek. (*Bor –Nğ.)

yatır olmak Yatar durumda olmak, yatmak. (Sökün *Silifke –İç.)

yatırtma Üstünde lehim dökmek için kullanılan araç. (–Isp.)

yatıştırmak Yatıştırmak. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yatıya getmek [**yatıya gitmek**] Gece yatmak üzere konukluğa gitmek. (*Mut ve köyleri –İç.)

[**yatıya gitmek**] : (*Ermenek –Kn.)

yatıya gitmek [→ **yatıya getmek**]

yatıya yatmak Uyumak için uzanmak. (*Silifke –İç.)

yatka Ceviz içi. (Rumeli göçmenleri –Brs.)

yatkın (I) [**yatgın** (I), **yatık** (X), **yatıkın** (I)] **1.** Alışkın, usta, becerikli. (*Gelendost, Aliköy –Isp.; Dallıca *Nazilli, *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy, *Susurluk –Ba.; *Lâpseki, Fili *Biga –Çkl.; –Brs.; *Düzce –Bo.; *Kurşunlu –Çkr.; Küçük İsa *Zile –To.; –Gr.; Anaçlı*Ardanuç–Ar.; Hacıilyas *Koyulhisar, Vazıldan *Divriği –Sv.; *Bünyan –Ky.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Fethiye –Mğ.)

[**yatgın** (I)] : (*Eğridir ve köyleri, *Yalvaç, İğdecik –Isp.; –Brd.; Darıveren *Acıpayam –Dz.; Eymir, *Bozdoğan –Ay.; –Mn.; *Ünye –Or.; –Kr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Nğ.)

[**yatık** (X)] : (–Mn. ve çevresi, *Çarşamba –Sm.; –Nğ.)

[**yatıkın** (I)] : (*Lülcburgaz –Krk.)

2. Uslu, ağırbaşlı, uysal. (*Düzce –Bo.)

yatkın (II) [→ **yatgın** (IV)]

yatkın (III) Birkaç yıl sürülmeden bırakılmış tarla. (Yeniköy –Ba.; Tokat –Es.; *Hayrabolu –Tk.)

yatkın (IV) Uzun süre kullanılmamış hayvan. (*Ermenek –Kn.)

yatlak Yarık, aralık : *Kapı yatlak duruyor.* (Koçular *Eğridir –Isp.)

yatlı Yaramaz, kötü, aşağılık (kişi). (Köşker –Krş.)

yatlık Bilgisizlik. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

yatlıyabancı [**yatlu** (II)] Gezgin. (Karpuzlu *Söke –Ay.; Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.)

[**yatlu** (II)] : (Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.)

yatlu (I) Kötü. (*Lâpseki –Çkl.)

yatlu (II) [→ **yatlıyabancı**]

yatmaç Bir çeşit iyi deri. (–Kn.)

yatmak (I) Uygun gelmek, içe sinmek: *Aklıñ yattı mı bu işe?* (*Bor –Nğ.)

yatmak (II) Loğusa olmak. (*Maçka –Tr.)

yatnak Yonga. (Tokuşlar –Af.)

yatsılık [**yatsuluḫ**] Gece yatmadan önce yenilen çerez. (Teniste *Anamur –İç.)

[**yatsuluḫ**]: (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yatsuluḫ [→ **yatsılık**]

yatuk (I) Ambar. (–Gr. ilçe ve köyleri)

yatuk (II) Saklanan, kullanılmayan nesne : *Yatuk para, yatuk ekin.* (–Tr.)

yatur (I) [→ **yatır** (I)]

yatur (II) Yıkık yapı, yer : *Yaturdan on araba taş getirdim.* (Gürcü *Kızılcahamam –Ank.)

yaturu [→ **yatır** (I)]

yatyaramaz Zararlı yabancı kişi. (–Çr.; Yeniköy *Ereğli –Kn.)

yat yat Çekingen, toy. (*Emet –Kü.)

yav (I) Yağ. (*Kandıra –Kc.; Karaköy *Düzce –Bo.; *Bafra –Sm.; *Ünye –Or.)

yav (II) Tortu, imbikten çekilen rakının artığı. (–Nğ.)

yav (III) Bulunmuş, sahipsiz (hayvan için). (–Nğ.)

yava (I) **1.** Peltek, kekeme. (Akçaköy *Acıpayam –Dz.; *Erdemli, *Mut ve köyleri –İç.; Karaçulha *Fethiye, *Milâs –Mğ.) **2.** Geveze. (Namrun *Tarsus –İç.)

yava (II) Sürüden ayrılan hayvan. (*Beypazarı –Ank.)

yava (III) [**yavı** (II), **yavi** (II), **yavu** (III)] Yitik. (Lelekler *Ilgın –Kn.)
[**yavı** (II)] : (–Çr.)
[**yavi** (II)] : (–Çr.)
[**yavu** (III)] : (*Boyabat –Sn.)

yava (IV) **1.** Dışardan gelip bir yere yerleşen. (Şıhlı –Ada.) **2.** İşsiz. (Kafkas Türkleri)

yava (V) Kaplumbağa. (*Marmaris –Mğ.)

yavalık Şaka, takılma : *Bana yavalık etme.* (Şekeroba –Mr.)

yavan (I) **1.** Tatsız (yiyecek için). (İshaklı *Bolvadin –Af.; İğdecik –Isp.; Çeltikçi –Brd.; Derbent *Buldan, Alâattin *Acıpayam, Tutluca, Honaz –Dz.; –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Tavşanlı –Kü.; Çöplü *Alaca –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Şebinkarahisar –Gr.; Kınık *Şuşehri –Sv.) **2.** Tuzsuz. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; İsabey *Çal –Dz.) **3.** Tatsız, anlamsız (konuşma için). (–Af.; Nudra *Şarkikaraağaç, *Eğridir köyleri, *Gelendost –Isp.; Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.; *Emet –Kü.; Cenciğe –Ezc.; *Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri –Hat.; *Gürün, Maksutlu *Şarkışla, Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Güzelsu *Akseki –Ant.)

yavan (II) Sağılır hayvanı bulunmayan (aile için). (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yavan (III) **1.** Çirkin. (–Gaz.) **2.** Tembel, beceriksiz, gevşek (kişi). (Karabüzey *Araç –Ks.; *Şebinkarahisar –Gr.)

yavancımak [→ **yavıncımak** (I)]

yavan danışmaḫ [**yavan konuşmak**] Anlamsız, yersiz konuşmak. (*Iğdır –Kr.)
[**yavan konuşmak**]: (*Yalvaç–Isp.; –Çr.; Küçük İsa *Zile –To.; *Fethiye –Mğ.)

yavan gonuşuḫ Yersiz, yararsız söz. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yavanı Yabanıl. (Bayburt *Selim –Kr.)

yavan konuşmak [→ **yavan danışmaḫ**]

yavannıḫ (I) Yoksulluk, yiyeceksizlik. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yavannıḫ (II) Katık. (*Iğdır –Kr.)

yavansamak Tadını alamamak. (İğdecik –Isp.)

yavansımak [→ **yavıncımak** (I)]

yavan yahşi [→ **yavan yaşık**]

yavan yakşı [→ **yavan yaşık**]

yavan yaşık [**yavan yahşi, yavan yakşı, yavan yaşuk**] Katıksız, yağsız, tad alma düşünülmeden, karın doyuracak kadar (yemek için). (*Düzce, Türkbeyli –Bo.; –Tr.)
[**yavan yaḫşi**] : (–Sm.)
[**yavan yakşı**] : (*Düzce –Bo.)
[**yavan yaşuk**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yavan yaşuk [→ **yavan yaşık**]

yavar Arkın önüne yığılan toprak. (–Ama.)

yavaşa [**yavaşak** (I), **yavaşı, yavaşlık** (I), **yaveşi**] **1.** Huysuz hayvanlara nal çakılırken burunlarına takılan ağaç kıskaç. (*Lâpseki, *Bayramiç –Çkl.; –İst.; Tokat, Bozan –Es.; –Çr.; *Merzifon, –Ama.; –Sm.; –Tr. ilçe ve köyleri; *Nizip –Gaz.; *Antakya –Hat.; *Kangal –Sv.; *Bünyan, *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; –Krş.; –Kn.; –Ada.; *Mut ve köyleri –İç.; *Vize –Krk.)
[**yavaşak** (I)] : (*Çeşme –İz.; *İncesu –Ky.; Sökün, Çavuşbucağı *Silifke, Civanyaylağı –İç.)
[**yavaşı**] : (İshaklı *Bolvadin, –Af.; *Eğridir ve köyleri –Isp.; –Brd.; –Dz.; –Bo.; –Ks.; *Beyşehir, *Ereğli –Kn.)
[**yavaşlık** (I)] : (–Çkl.; –Ed.)
[**yaveşi**] : (–Mğ.)
2. Kantarma demiri. (*Çatalca –İst.)

yavaşak (I) [→ **yavaşa -1**]

yavaşak (II) [**yavaşık**] Küçükbaş hayvanlarda, özellikle koyunlarda görülen hastalık. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Mut ve köyleri, *Mersin –İç.)
[**yavaşık**] : (*Koyulhisar –Sv.; *Ereğli –Kn.; *Kadirli –Ada.)

yavaşak (III) Tembel. (*Çarşamba –Sm.; Çepni *Gemerek –Sv.)

yavaşı [→ **yavaşa -1**]

yavaşık [→ **yavaşak** (II)]

yavaşılık Mandayı yavaşlatmak için çene altına konulan demir çatal. (–Ed.)

yavaşımak Yavaşlamak. (*Düzce –Bo.; *Afşin –Mr.; *Bor –Nğ.)

yavaşıtmak **1.** Yavaşlatmak, hızını azaltmak. (*Bor –Nğ.) **2.** Kısmak (ses için) : *Sesini yavaşıt şu radyonuñ.* (*Bor –Nğ.)

yavaşlık (I) [→ **yavaşa -1**]

yavaşlık (II) Sessizlik, soğukkanlılık. (–Tr.)

yavaşmak Yorulmak. (Doğanlar *Balya –Ba.)

yavaşsınmak Yavaşlar gibi olmak. (*Düzce –Bo.)

yavaştın Yavaş olun, kendinize gelin! (*Düzce –Bo.)

yavcı Görücü. (Türkistan göçmenleri –İst.)

yave Patavatsız. (Kavala göçmenleri –İz.)

yaveşi [→ **yavaşa -1**]

yavı (I) [**yavu** (I) **-3**] Akılsız, sersem. (Abbaslık –Bil.; Tokat, Bozan –Es.; *Nizip –Gaz.; Sarıoba *Polatlı –Ank.; *Bor –Nğ.)
[**yavu** (I) **-3**] : (–Ks.)

yavı (II) [→ **yava** (III)]

yavıklı [→ **yavuḫlu, yavuklu**]

yavıncamak (I) [→ **yavıncımak** (I) **-1**]

yavıncıkmak [→ **yavıncımak** (II) **-1**]

yavıncımak (I) [**yavancımak, yavansımak, yavıncamak** (I), **yavuncumak** (I)] Çok acıkmak, midesi ezilmek. (Bayat *Emirdağ –Af.; –Brd.; *Çivril –Dz.; *Alayunt–Kü.; Tokat, Bozan –Es.; –Çkr.; *Mersin köyleri –İç.; –Ant.)
[**yavancımak**] : (Dengere *Tefenni –Brd.; –Kü.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; –Çr.; *Fethiye, *Bodrum –Mğ.)
[**yavansımak**] : (–Çr.)
[**yavıncamak** (I)] : (*Çal, *Çivril –Dz.; *Bor –Nğ.)

[**yavuncumak** (I)] : (*Eğridir, İğdecik –Isp.; Üçköy *Mecitözü –Çr.; Tömük *Mersin –İç.)

yavıncımak (II) [**yavıncamak** (II), **yavıncıkmak, yavsukmak, yavuncumak** (II), **yavunç olmak**] **1.** Ezilip büzülerek, yalvarıcı bir tavırla durumunu anlatmak. (Bayat *Emirdağ –Af.; Aşağı Ilıca, Tokat, Bozan –Es.; –Ml.; *Nizip –Gaz.; Köşker –Krş.; *Bor –Nğ.)

[**yavıncamak** (II)] : (–Sm.; *Tirebolu –Gr.; *Yerköy –Yz.)

[**yavıncıkmak**] : (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

[**yavsukmak**] : (*Erbaa –To.)

[**yavuncumak** (II)]: (*Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.; Uluşiran *Şiran –Gm.; –Gaz.; *Gürün –Sv.; Çalağıl *Akdağmadeni–Yz.; Köşker–Krş.; Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

[**yavunç olmak**] : (–Ezc.; –Ml.)

2. Özür dilemek. (*Afşin –Mr.; –Ada.) **3.** Caymak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yavıncımak (III) Yavanlaşmak, tatsızlaşmak. (*Senirkent –Isp.)

yavış [→ **yağış**]

yavışak [→ **yavşaḳ, yavşak** (I)]

yavız 1. [→ **yavuz -1**] **2.** [→ **yavuz -5**]

yavi (I) Şımarık. (Rumeli Türkleri –İst.)

yavi (II) [→ **yava** (III)]

yavi (III) Ot ve saman kaldırmak için kullanılan çatal biçiminde tarım aracı. (Azerbeycan Türkleri)

yaviğ Yakın. (–Kr.)

yaviz [→ **yavuz -1**]

yavlak (I) Çok, çok fazla. (–Af.; Cebel *Eğridir –Isp.)

yavlak (II) Uğursuz. (*Kıbrısçık –Bo.; *Bafra –Sm.)

yavlak (III) Alışılmamış, yabansı. (–Kr.)

yavlan Sığ, yayvan. (Narlıdere –İz.; Çepni*Gemerek–Sv.;*Avanos–Nş.; Köşker –Krş.; –Ky. köyleri; Mansur *Feke, Çaylı *Dörtyol –Hat.)

yavlarmak Yalvarmak. (Hasanoğlan –Ank.; *Bor –Nğ.)

yavmak Yağmak. (*Bafra–Sm.;*Ünye –Or.)

yavrağzı [→ **yavraz**]

yavrak Cana yakın. (Köşker –Krş.)

yavraz [**yavrağzı, yavruağız, yavruağzı**] Sarı çiçekli bir kır bitkisi. (Çöplü *Çivril –Dz.; Yukarı Söğğütönü –Es.; Fadılca –Mğ.)

[**yavrağzı**] : (Botsa –Kn.)

[**yavruağız**] : (*Gönen –Isp.)

[**yavruağzı**] : (*Güdül, *Ayaş, Kürkçü –Ank.)

yavrı Yavru. (–Gaz.; *Antakya –Hat.; *Bor –Nğ.; *Silifke –İç.)

yavrım yavrım Küçümseme ünlemi: *Sen bu çalışmayınan mı sınıf geçeceksin, yavrım yavrım!* (*Bor –Nğ.)

yavrın yaşık [→ **yaşık** (III)]

yavrı saman Harman savrulurken yelin yığından uzağa götürdüğü küçük saman parçaları. (*Bor –Nğ.)

yavru (I) Küçük, bakır leğen. (–Nğ.)

yavru (II) Hayvanlara takılan çanın içinde bulunan dil gibi parça. (Fili *Biga –Çkl.)

yavru (III) Civciv, piliç. (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.; *Bozdoğan –Ay.)

yavru (IV) Kağnı tekerleğinin orta parçası. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yavruağız [→ **yavraz**]

yavruağzı [→ **yavraz**]

yavrubaş Çayırda yetişen, ince başaklı, çayır otuna benzer bir ot. (Karacaköy *Çatalca –İst.)

yavruk Üstünde odun kesilen büyük kütük. (–Bo.)

yavrulutavuk Yerlere çukur kazarak, topla oynanan bir çocuk oyunu. (*Bayramiç –Çkl.)

yavsa [**yavsı** (II)] Atsineği. (Honaz, *Buldan –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Menemen, *Tire –İz.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.; *Milâs –Mğ.)

[**yavsı** (II)] : (Karamanlı *Tefenni –Brd.; Darıveren *Acıpayam –Dz.; *Fethiye –Mğ.)

yavsak (I) Pis, tembel, arsız (kişi). (*Bayındır –İz.)

yavsak (II) [→ **yavsı** (I)]

yavsı (I) [**yavsak** (II), **yavsu**] Kene. (Yakaemir –Isp.; Salda *Yeşilova, Başpınar *Tefenni –Brd.; Çöplü *Çivril, Alâattin *Acıpayam, İsabey *Çal –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Özbek *Urla –İz.; *Lâpseki –Çkl.; *Alayunt –Kü.; Atlas *Sivrihisar, Tokat, Bozan –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; Hacılyas *Koyulhisar, *Gemerek –Sv.; Akdoğan *Kızılcahamam –Ank.; –Krş.; Türkmen*Bünyan, Hisarcık, Hacılar –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek, *Karaman –Kn.; *Osmaniye –Ada.; Araplı, Ovacık*Silifke, Navdalı *Mut, Civanyaylağı *Mersin –İç.; –Ant.)

[**yavsak** (II)] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[**yavsu**] : (–Isp.; Pazarköy *Biga –Çkl.; *Daday –Ks.; *İskilip –Çr.; Hacılyas *Koyulhisar, *Şarkışla –Sv.; *Ayaş –Ank.; –Nğ.; Güzelsu *Akseki –Ant.)

yavsı (II) [→ **yavsa**]

yavsı (III) Yaprakaşısı. (*Sivrihisar –Es.; –Krş.; –Ky.)

yavsı (IV) Göl ve akarsu kıyılarında yetişen bitkiler. (*Nizip –Gaz.)

yavsılamak Öykünmek. (–Tr. ve ilçeleri)

yavsu [→ **yavsı** (I)]

yavsukmak [→ **yavıncımak** (II) **-1**]

yavsun (I) Yosun. (–Nğ.)

yavsun (II) Yarasa. (–Ml.)

yavşağan Yavşanotu. (–Isp.; Kalfat –Çkr.; *İskilip –Çr.)

yavşaḫ, yavşak (I) [**yavışak, yavşı, yavşu, yavşuk, yavuşaḫ, yavuşak**] Bit yavrusu. (İshaklı *Bolvadin, *Sandıklı –Af.; Kumdanlı *Yalvaç –Isp. ilçe ve köyleri; Çamköy *Gölhisar, *Yeşilova köyleri, Karamanlı *Tefenni –Brd.; İsabey *Çal, Çöplü *Çivril, Darıveren*Acıpayam –Dz.; –İz. ve ilçeleri; Yeniköy –Ba.; Fili *Biga –Çkl.; –Kü.; *Söğüt –Bil.; *Sivrihisar, Keskin –Es.; *Ereğli –Zn.; *Kandıra –Kc.; *Düzce –Bo.; –Ks. ve çevresi; –Çr.; –Sn.; –Sm.; *Merzifon köyleri, –Ama.; *Şebinkarahisar –Gr.; *Perşembe köyleri –Or.; *Erciş –Vn.; Kızılhisar –Gaz.; *Antakya –Hat.; Hacılyas*Koyulhisar –Sv.; Kuyumcu –Yz.; *Kızılcahamam –Ank.; *Bünyan –Ky.; –Nğ.; Gürnes *Akşehir, Civler *Ermenek –Kn.; –Ada.; Namrun *Tarsus, *Mersin köyleri, –İç.; *Keşan –Ed.)

[**yavışak**] : (*Bor –Nğ.)

[**yavşı**] : (*Ünye –Or.)

[**yavşu**] : (Durak, *Ünye –Or.)

[**yavşuk**] : (Kuzköy *Akkuş –Or.)

[**yavuşaḫ, yavuşak**] : (*Çermik, *Ağın –El.)

yavşaḫ, yavşak (II) Küçük çocuk. (*Nazilli –Ay.; –Brs.; *Keşan–Ed.)

yavşaḫ, yavşak (III) Yılışık, yapışkan, geveze. (Çandarlı *Bergama –İz.; *Düzce –Bo.; *Silifke –İç.)

yavşalamak Birinin sözünü, alaylı biçimde yinelemek. (Uluğbey *Senirkent –Isp.)

yavşamak İncelmek. (–Sm.)

yavşan [yavuşan, yayşa] **1.** Özel kokulu, acı, kaynatılıp suyu em olarak içilen bir ot. (–Kr.; Çepni *Gemerek –Sv.; *Bünyan –Ky.)
[yavuşan] : (Dereköy –To.)
[yayşa] : (Bozkurt *Selim –Kr.) **2.** Yakacak olarak kullanılan bir ot. (*Bor –Nğ.) **3.** Süpürge yapmaya yarayan bir ot. (*Iğdır –Kr.)

yavşançeken Eşek (kaba). (Çepni *Gemerek –Sv.)

yavşanlık İşlenmediği için bol bol yavşan otu yetişen toprak. (*Bor –Nğ.)

yavşatmak Yerinden oynatmak. (–Sv.)

yavşı [→ **yavşaḫ, yavşak** (I)]

yavşınmak Pişmanlıkla özür dilemek. (*Koyulhisar –Sv.)

yavşu [→ **yavşaḫ, yavşak** (I)]

yavşuk [→ **yavşaḫ, yavşak** (I)]

yavşumak Sabanın demirini takmak. (Peşman *Daday –Ks.)

yavşumur Tereyağıyla karıştırılmış, sıcak mısır ekmeği. (*Ünye –Or.)

yavta [→ **yavtı**]

yavta etmek Bölüşmek. (İleydağı*Uluborlu –Isp.)

yavtı [**yavta**] Çağrı kâğıdı. (Bereketli *Tavas –Dz.; Viranköy, Saraycık –Kü.)
[yavta] : (*Çal –Dz.)

yavtısı gelmek Askerliği yaklaşmak. (Alâattin *Acıpayam –Dz.)

yavu (I) **1.** Yabanıl, insana sokulmayan (insan, hayvan). (Birecik –Ba.; *Merzifon –Ama.; *Perşembe –Or.; –Ml.) **2.** Tembel, ağır davranışlı. (*Mudurnu –Bo.) **3.** [→ **yavı** (I)] **4.** Çirkin. (Sama *Beypazarı –Ank.)

yavu (II) **1.** Yersiz, biçimsiz söz. (*Kıbrısçık–Bo.;*Beypazarı,*Ayaş –Ank.) **2.** Anlamsız konuşan, geveze. (*Kıbrısçık –Bo.; *Beypazarı, *Ayaş –Ank.)

yavu (III) [→ **yava** (III)]

yavuḫlu, yavuklu [yavıklı] **1.** Nişanlı, sözlü. (*Şarkikaraağaç köyleri, Örkenez *Yalvaç, Bağıllı, Anamos –Isp.; Salda *Yeşilova, Pazaravdan *Bucak –Brd.; İsabey *Çal, Honaz –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Yeniköy –Ba.; Hisarcık *Osmaneli, İlyasbey –Bil.; *Gebze –Kc.;*Kurşunlu –Çkr.; Kuzuluk *İskilip, *Mecitözü –Çr.; Saitbey –Sm.; *Merzifon –Ama.; Köşker –Krş.; Epçe –Ky.; –Nğ.; *Ereğli –Kn.; İbradı –Ant.; Genek *Yatağan, *Milâs –Mğ.; *Malkara –Tk.; Kılkış, Selânik)
[yavıklı] : (Bereketli *Tavas –Dz.) **2.** Sevgili. (*Gebze –Kc.; *Kurşunlu –Çkr.; Çayağzı *Şavşat–Ar.; –Rz.; *Arapkir –Ml.; Fırnıs –Mr.; –Ank.; Bulgaristan) **3.** Geline götürülen giysi, çamaşır. (Yaylalı *Şile –İst.)

yavuḫmaḫ, yavukmak Isınmak, alışmak. (*Şavşat köyleri –Ar.; –Kr.)

yavuḫturmak, yavukturmak Isındırmak, alıştırmak. (Uluşiran *Şiran –Gm.; Yavuz, Çavdarlı *Şavşat –Ar.; –Ezm.)

yavuk (I) **1.** Sevi. (*Çarşamba –Sm.; *Şebinkarahisar –Gr.; –Rz.; *Koyulhisar –Sv.) **2.** Nişan. (Honaz –Dz.)

yavuk (II) Yakın. (*Şavşat –Ar.; *Arpaçay –Kr.)

yavuk üstüne Ozanların, güzeller üstüne söylediği koşuk. (Berit ve Gavurdağı Yörükleri –Mr.)

yavuncamak **1.** Ayrılırken üzülmek. (*Antakya –Hat.) **2.** İmrenmek, yenilen şeyde gözü kalmak. (*Görele –Gr.)

yavunci Sığıntı. (Şalcı *Şavşat –Ar.)

yavuncilanmak Yalvarmak. (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

yavunculuk Alttan alma. (–Vn.)

yavuncumak (I) [→ **yavıncımak** (I)]

yavuncumak (II) [→ **yavıncımak** (II) **-1**]

yavunç Muhtaç. (–Ezm.; –Ur.)

yavunç olmak [→ **yavıncımak** (II) **-1**]

yavuşaḫ, yavuşak [→ **yavşaḫ, yavşak** (I)]

yavuşan [→ **yavşan -1**]

yavutmak Şaşırmak, aptalca davranmak. (Tokat, Bozan –Es.)

yavuz [**yavız -1, 2; yaviz**] **1.** İyi, güzel, iyi huylu. (*Bolvadin –Af.; Hortma *Acıpayam, Derbent *Buldan –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; –İz. ilçe ve köyleri; –Mn. ve çevresi; Yağlılar *İvrindi, Yeniköy, *Susurluk –Ba.; –Çkl.; Tirilye *Mudanya, Karsak –Brs.; Yenipazar *Gölpazarı, Pazarcık *Bozüyük –Bil.; Tokat, Bozan –Es.; *Kandıra –Kc.; Hacılyas, *Koyulhisar –Sv.; –Ank.; *Bor –Nğ.; *Milâs ve köyleri –Mğ.)

[**yavız -1**] **:** (İsabey *Çal, Bereketli *Tavas –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Düzce –Bo.; –Gaz.; *Ermenek –Kn.; *Silifke –İç.)

[**yaviz**]**:** (Arıcaklar *Gölpazarı –Bil.)

2. Yiğit, mert. (*Eğridir köyleri –Isp.; Ayvalı *Taşköprü –Ks.; –Tr.; *Nizip –Gaz.; *Koyulhisar –Sv.; Ank.) **3.** Eliaçık. (–Gaz.) **4.** Becerikli, çalışkan. (*Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir–Mn.; *Simav–Kü.; *Milâs –Mğ.) **5.** Sert, keskin, yabanıl. (*Eğridir köyleri –Isp.; Tokat, Bozan –Es.; Gölpazarı *Kurşunlu –Çkr.; *Çarşamba –Sm.; –Tr.; *Koyulhisar –Sv.; *Bünyan –Ky.; –Nğ.; *Mersin köyleri –İç.)

[**yavız -2**] **:** (*Düzce –Bo.; –Gaz.; *Antakya –Hat.)

6. Isırgan (köpek için). (*Eğridir köyleri –Isp.; Tirilye *Mudanya –Brs.; Kocayatak *Serik –Ant.)

yay (I) [**yay ayı**] **1.** Yaz. (–Ama.; Bayburt *Selim, *Iğdır–Kr.; *Doğubayazıt –Ağ.; *Ağın –El.; –İç. ilçe ve köyleri; Çini *Akseki, Apturrahmanlar *Serik, Nebiler, Akdere, Bağyaka *Finike, *Gündoğmuş –Ant.; –Nğ.)

[**yay ayı**] **:** (*Erciş –Vn.)

2. Yaz mevsiminin, 20 Mayıs ile 15 Haziran arasındaki bölümü. (*Eğridir ve köyleri, Aliköy –Isp.)

yay (II) Ay. (Güzüren –Bo.)

yay (III) Pamuk atmada kullanılan, yay biçiminde bir araç. (*Bor –Nğ.; Burhan –İç.)

yay (IV) Kemençede, tellerin bağlandığı tahta. (–Tr.)

yaya (I) Sürüye ayak uyduramayan koyun, keçi. (Çayağzı *Şavşat –Ar.; *Güdül –Ank.)

yaya (II) Aklı kıt. (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

yayak [**yayan -1, yayon**] **1.** Yaya, binitsiz. (*Düzce –Bo.; –Tr.; Hasanoğlan –Ank.; *Bor, –Nğ.; –Ada.)

[**yayon**]**:** (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

2. Atsız asker, piyade. (–Ba.; Tokat –Es.; Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

[**yayan -1**] : (*Antakya –Hat.)

yayak yol Yaya gidilebilen yol. (Olukyanı *Cide –Ks.)

yayalak Kalça çıkıklığı olup, iki yana eğilerek yürüyen. (*Merzifon –Ama.)

yayalamak (I) [**yayalanmak**] Kaz gibi, iki yana sallanarak yürümek. (Genezin *Avanos –Nş.; –Ky.)

[**yayalanmak**] : (*Ağın –El.)

yayalamak (II) Yaymak, sermek, dağıtmak. (*İskilip –Çr.)

yayalanmak [→ **yayalamak** (I)]

yayan 1. [→ **yayak -2**] **2.** Sürü güden. (–Tr. ilçe ve köyleri.)

yayan semen Kalender : *Bu yayan semen, nereye olsa gider.* (Alâattin *Acıpayam –Dz.)

yayan yalbırdak [**yayan yapıldaḫ, yayan yapıldak, yaya yapıldak, yayın yaplak**] Binitsiz ve yalınayak. (*Bor –Nğ.)

[**yayan yapıldaḫ**] : (*Ağın –El.; *Arapkir –Ml.)

[**yayan yapıldak**] : (–Isp.; –Brd.; Darıveren *Acıpayam –Dz.; –Alaşehir –Mn.; Ünye –Or.; –Yz.)

[**yaya yapıldak**] : (Uluğbey *Senirkent –Isp.; Kılağuzlar *Göynük –Bo.)

[**yayın yaplak**] : (–Ama.)

yayan yapıldaḫ [→ **yayan yalbırdak**]

yayan yapıldak [→ **yayan yalbırdak**]

yayarmudu Erken olgunlaşan bir çeşit armut. (*Ağın –El.)

yavas Tasasızlık, kaygısızlık. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

yayasa 1. Ağacın toprağa yayılan dalı. (*Hadım –Kn.) **2.** Funda. (*Ağın –El.)

yaya yapıldak [→ **yayan yalbırdak**]

yay ayı [→ **yay** (I) **-1**]

yaybalak [→ **yaydal** (I)]

yaydal (I) [**yaybalak, yaydalak**] Ayakları dışa dönük basan. (Küçük Söğle *Elmalı –Ant.; Karaçulha –Mğ.)

[**yaybalak**] : (–Ks. ve çevresi)

[**yaydalak**] : (Bengü *Bafra –Sm.)

yaydal (II) Oyuncak okla yay. (Darıveren *Acıpayam –Dz.)

yaydalak [→ **yaydal** (I)]

yaydana Ahşap evlerin duvar tahtalarından her biri. (Şıhlar *Kızılcahamam –Ank.)

yaygan (I) [→ **yaylım** (I) **-1**]

yaygan (II) Dedikoducu, söz taşıyan. (*Milâs –Mğ.)

yaygaz Söylenti çıkaran, yayan.(–Dz.; –Mğ.)

yaygı 1. [→ **yazgı** (I)] **2.** Yastık, divan üstüne serilen örtü. (*Bor –Nğ.) **3.** Pazarda sergilenen mal. (Eldirek *Fethiye –Mğ.)

yaygıbalığı Uzunca kuyruklu, kalkana benzeyen bir balık. (*Marmaris –Mğ.)

yaygıcı [**yayımcı**] Bohçacı, gezici kumaş satıcısı. (*Yalvaç, İğdecik, *Geledost, *Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; *Bozdoğan –Ay.; İğdecik, Sancaklıboz –Mn.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.)

[**yayımcı**] : (Ekse, Bekilli*Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Tire –İz.)

yaygıç Zayıf bacaklı. (Bakırdağı, Çataloluk *Develi –Ky.)

yaygın (I) [→ **yaykın**]

yaygın (II) [**yayılgan** (I)] Yatağından çıkan akarsuyun yayıldığı yer. (Paşaköy *İpsala –Ed.)
[**yayılgan** (I)] : (Bozan –Es.)
yaygun Yaygın. (Uluşiran*Şiran –Gm.)
yayğu [→ **yazgı** (I)]
yayḫanmaḫ Salına salına yürümek. (Kerkük ve çevresi)
yayıbatımak Otlatmakta olmak. (Genek *Yatağan –Mğ.)
yayıhkuşu Bir çeşit orman kuşu. (Küçük İsa *Zile –To.)
yayık [**yayuḫ, yayuk**] Yoğurt ya da sütten yağ çıkarmaya yarayan araç. (Çamaltı *Menemen –İz.; –Ba.; Kuzucuk *İskilip –Çr.; *Merzifon –Ama.; –To.; Vazıldan *Divriği, *Zara, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Pazar *Kızılcahamam –Ank.; Genezin*Avanos–Nş.; Elbaşı–Ky.; *Ermenek –Kn.)
[**yayuḫ, yayuk**] : (Karabüzey *Araç –Ks.; *İskilip –Çr.; *Fatsa, *Ünye –Or.; Seyit –Gr.; –Tr.; Ballıkaya *Hekimhan, *Arapkir –Ml.; Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
yayık ağızlı 1. Ağzı yayvan (kap). (*Bor –Ğğ.) **2.** Heceleri uzatarak, ezgili konuşan (kişi). (*Bor –Ğğ.)
yayıkmak (I) Çekinmek. (Sarısu –Çkr.)
yayıkmak (II) [→ **yaynıkmak** (II)]
yayık yaymak Yayıkta, ayran ya da sütü çalkalamak. (*Silifke köyleri –İç.)
yayılgaç Elde oynanan, yuvarlak, sarı, kokulu kavun, şamama. (–Nş.)
yayılgan (I) [→ **yaygın** (II)]
yayılgan (II) Sarmaşık. (Afşar *Hadım –Kn.)
yayılım [→ **yaylım** (I) **-1**]
yayılım yeri [→ **yaylım** (I) **-1**]
yayılmak (I) Otlamak. (*Eğridir köyleri, *Yalvaç –Isp.; –Brd.; Çöplü *Çivril –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; –Mn. ve çevresi; *Susurluk –Ba.; Kızılcaören –Kü.; Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sn.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Zile, Heris *Artova –To.; Salman *Akkuş –Or.; *Maçka –Tr.; –Rz. köyleri; *Ağın –El.; *Antakya –Hat.; Maksutlu *Şarkışla, *Gemerek, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Sarıhamzalı *Sorgun –Yz.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Bahçeli *Bor –Ğğ.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri, Uzuncaküre, Afşar *Silifke, Civanyaylağı *Mersin –İç.; *Milâs –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)
yayılmak (II) [**yayınmak** (I) **-2**] Açık saçık, saygısızca oturmak, yatar gibi uzanmak. (*Düzce –Bo.)
[**yayınmak** (I) **-2**] : (*Düzce –Bo.)
yayılmak (III) Evliyken, başkasıyla ilişki kurmak. (*Bozdoğan –Ay.)
yayılma yeri [→ **yaylım** (I) **-1**]
yayıltmak Hayvan otlatmak. (*Eğridir ve köyleri –Isp.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sm.; *Maçka –Tr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.; Yenice –Mğ.)
yayım (I) [**yaylım** (IV)] **1.** Erişte ve makarna kesmek için yoğrulup açılan hamur parçalarından her biri. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Taşköprü, Peşman *Daday –Ks.; –Ank.)
[**yaylım** (IV)] : (–Ba.)
2. Ev makarnası, erişte. (Sarıyer, *Safranbolu –Zn.)

yayım (II) [→ **yaylım** (I) **-1**]

yayım (III) Takım, bölüm, parça. (Güney *İkizdere –Rz.)

yayımcı [→ **yaygıcı**]

yayım çorbası Kaynayan suya salınan çiğ yufkayı çırpacak denilen karıştırıcı ile çırparak yapılan çorba. (Peşman *Daday –Ks.)

yayımsuk İçe çökmüş, yamulmuş, nesne ve organ. (*Ünye –Or.)

yayım yasım 1. Bol, dağınık. (*Düzce –Bo.; –Ed.) **2.** Dökülüp dağılarak ziyan olmuş. (*Düzce –Bo.)

yayın (I) Bir çeşit tatlı su balığı. (Seyrekköy –İz.; *Osmaneli –Bil.; *Güdül –Ank.)

yayın (II) Yazın. (*Gülnar, Emirşahlar *Anamur –İç.)

yayınçarığı Yayınbalığının yavrusu. (Umurlu –Ay.)

yayın çayın Kıt kanaat, şöyle böyle. (–Ml.)

yayındırmak Kümes hayvanlarını, kuşları barınaklarından soğutmak: *Çocuklar tavuklarımızı yayındırdılar; kümese gelmiyorlar.* (Peşman *Daday –Ks.)

yayınmak (I) **1.** Yaymak, sermek, satıcı mallarını serip göstermek. (*Dinar –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Tokat, Bozan –Es.; *İskilip –Çr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Milâs –Mğ.) **2.** [→ **yayılmak** (II)] **3.** Yerini, tarlasını genişletmek. (Peşman *Daday –Ks.)

yayınmak (II) **1.** [→ **yaynıkmak** (II)] **2.** Caymak. (Numanoluk *Seyitgazi–Es.) **3.** Katlanamamak.(*Lâpseki –Çkl.)

yayın yaplak [→ **yayan yalbırdak**]

yaykalamak [→ **yaykamak, yayḫamak**]

yaykamak, yayḫamak [**yaykalamak**] Yıkamak. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Germencik, *Bozdoğan –Ay.; Afşar *Alaşehir –Mn.; Darıcıköy *Düzce –Bo.; *İskilip –Çr.; Salman *Akkuş, *Ünye köyleri –Or.; *Şavşat –Ar.; *Maçka –Tr.; –Ezc.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri, İncekum *Silifke –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.; Şeref *Yatağan, *Fethiye, *Milâs –Mğ.)

[**yaykalamak**] : (–Dz. ve köyleri)

yaykan [→ **yayvan** (I)]

yaykanmak Yıkanmak. (Cenciğe –Ezc.)

yaykantı (I) [**yaḫantı**] Bulaşık suyu. (*Lâpseki –Çkl.; Salman *Akkuş –Or.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[**yaḫantı**] : (Bayburt *Selim –Kr.)

yaykantı (II) Yıkanacak nesne. (–Çr.)

yaykara Gerçek olmayan haber. (Basak *Hekimhan –Ml.; Bayındır –Kn.)

yaykı [→ **yazgı** (I)]

yaykıldak Genişçe, büyükçe. (Kemaliye *Alaşehir –Mn.)

yaykın (I) [**yaygın** (I)] **1.** Kızılağaç. (Akpınar, Akkise, *Mesudiye, Kuzköy *Ünye –Or.; Boztekke –Gr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[**yaygın** (I)] : (Çakır *Şebinkarahisar –Gr.)

2. Üstüne, üzüm asmasının sarıldığı uzun ağaç. (*Tirebolu –Gr.)

yaykın (II) Dağ eteği, dere kıyısı gibi yerlerde bulunan küçük düzlük. (Osmanlı *Çatalca –İst.; Çavuş –Kn.; *Milâs –Mğ.)

yaykut Akarsuyun sığ yeri. (Uruş *Beypazarı –Ank.)

yaylabalığı Alabalık. (*Tirebolu –Gr.)

yaylabasması Yazdan küleklere basılmış, az tuzlu yağ. (–Tr.)

yaylabuzu Yazın, dağdan getirilen kar. (Koyunlu –Nğ.)
yaylacı Yazın yaylaya çıkan. (Uluşiran –Gm.; *Bor –Nğ.)
yaylaçiçeği [**yaylagülü** (I)] Yaylada biten, kokusunu geç yitiren bir çiçek. (–Rz.)
[**yaylagülü** (I)] : (İğdeli *Gemerek –Sv.)
yaylagülü (I) [→ **yayla çiçeği**]
yaylagülü (II) Madımak. (Sunusa *Erbaa –To.)
yaylagüzeli Boncuk gibi, küçük, kırmızı çiçekli, katmer yapraklı bir bitki. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)
yaylaḫ, yaylak Otlak. (Uluşiran*Şiran –Gm.; *Iğdır –Kr.; Çukurbağ *Ermenek –Kn.)
yaylamak (I) Yaylaya çıkmak. (*Silifke –İç.)
yaylamak (II) Otlatmak. (–Ada. ve çevresi)
yaylamarandası Çadır. (–Kr.)
yaylan [→ **yayvan** (I)]
yaylı (I) Sözünde durmayan. (*Yalvaç –Isp.)
yaylı (II) Harmanda, dağıtılarak sürülen ekin sapları. (*Kurşunlu –Çkr.; –Ank.)
yaylıḫ, yaylık 1. [→ **yağlıḫ, yağlık** (I) **-1**] **2.** Çocuk yemek önlüğü. (–Gr. köyleri) **3.** [→ **yağlıḫ, yağlık** (I) **-3**]
yaylım (I) [**yaygan** (I), **yayılım, yayılım yeri, yayılma yeri, yayım** (II), **yaylım yeri, yayma**] **1.** Otlak. (*Eğridir köyleri, *Gelendost –Isp.; –Brd.; Oğuz *Acıpayam, Çöplü *Çivril, Kadıköy, *Çal –Dz.; Eymir, *Bozdoğan –Ay.; *Bornova –İz.; –Mn. ve çevresi; *Susurluk, Yeniköy, –Ba.; –Kü.; Tokat, Bozan, Alpanas *Seyitgazi –Es.; *Akyazı –Sk.; Peşman *Daday –Ks.; *İskilip –Çr.; –Sn.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon, *Taşova –Ama.; Heris *Artova –To.; Vaşkit, –Tr.; –Rz.; Çavdarlı *Şavşat, Kutlu *Ardanuç, *Yusufeli ve çevresi –Ar.; –Ezm.; *Ağın –El.; *Afşin –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı, *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Polatlı, Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bünyan –Ky.; Bahçeli, *Bor–Nğ.; Kolukısa *Kadınhanı, *Ermenek –Kn.; *Milâs –Mğ.)
[**yaygan** (I)] : (İnköy –Kü.)
[**yayılım**] : (*Arapkir –Ml.; Uzuncaburç *Silifke –İç.)
[**yayılım yeri**] : (–Mn. ve çevresi; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Endel *Osmaniye –Ada.)
[**yayılma yeri**] : (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.)
[**yayım** (II)] : (–Tr. ve köyleri)
[**yaylım yeri**] : (Tokat –Es.; Hacılyas *Koyulhisar, *Şarkışla –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Mut –İç.)
2. Otlama, yayılma. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Bor –Nğ.)
[**yayma**] : (*Marmaris –Mğ.)
3. Açıklık, düzlük. (*Merzifon köyleri –Ama.; –El.)
yaylım (II) Dağınık. (*Edremit –Ba.)
yaylım (III) Leğen dolusu şıradan kaynaya kaynaya leğenin dibinde kalan pekmez. (*Bor –Nğ.)
yaylım (IV) [→ **yayım** (I) **-1**]
yaylım almak Şöyle bir gezip dolaşmak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)
yaylım avı Sürek avı. (Cumalıkızık –Brs.)

yaylımını almak Sığır, davar, doymak, semizlemek. (Heris *Artova –To.)

yaylım yeri [→ **yaylım** (I) **-1**]

yaylıtoplu Topluiğne. (Büyük Kızılhisar, –Gaz.)

yaylu Utanmaz, kendini beğenmiş. (Bekilli *Çal –Dz.)

yayma (I) [**yayma çuvalı**] Hayvan sırtına iki taraflı konulan büyük, dolu tek çuval. (*Emirdağ –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; *Alaşehir –Mn.; *Merzifon köyleri –Ama.; *İskilip –Çr.; Uluşiran *Şiran–Gm; *Ağın –El.; *Afşin ve köyleri –Mr.; Eske *Divriği –Sv.; Çiftlik *Kalecik, Üçem *Balâ, Dağhalil –Ank.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Kozan, Höketçe –Ada.) [**yayma çuvalı**] **:** (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yayma (II) Büyük minder. (–Ezc.)

yayma (III) Balık ağlarının güneşte kurutulma biçimi : *Ağları yayma yaptık.* (*Mudanya –Brs.)

yayma (IV) [→ **yaylım** (I) **-2**]

yaymacı Gezgin satıcı. (*Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; Çöplü *Çivril –Dz.; Dallıca *Nazilli, Eymir *Bozdoğan –Ay.; –Brs.; Çamlıca –İst.; –Ks.; *İskilip –Çr.; *Emet –Kü.; *Marmaris –Mğ.)

yayma çuvalı [→ **yayma** (I)]

yaymak (I) Otlatmak.(*Bolvadin–Af.; Sarıidis *Şarkikaraağaç, *Eğridir köyleri–Isp.; –Brd.; Bereketli*Tavas, *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Ödemiş köyleri –İz.; –Brs.; *Kandıra–Kc.; İnköy –Kü.; Tokat –Es.; *Akyazı çevresi –Sk.; –Sn.; –Sm.; Henişkeköy –To.; Şeyhler *Ulubey –Or.; –Gr.; –Tr. ilçe ve köyleri; –Mr.; *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla–Sv.; *Boğazlıyan –Yz.; –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Taşrakaraslan –Kn.; Orhaniye *Marmaris –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

yaymak (II) **1.** Sermek. (Sarıidris *Şarkikaraağaç, *Eğridir köyleri –Isp.; *Çal –Dz.; *Foça –İz.; –Mn. ve çevresi; *Kandıra –Kc.; Tokat –Es.;–Sm.;*Maçka ve köyleri–Tr.; *Antakya –Hat.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Milâs –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Dağıtmak. (Sarıidris *Şarkikaraağaç –Isp.; –Tr.; *Antakya –Hat.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; –Ada.) **3.** Duyduğu sözü orda burda söylemek. (*Eğridir köyleri–Isp.; –Mn. ve çevresi; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; *Akyazı çevresi –Sk.; *İskilip –Çr.; –Sm.; –Ezc.; *Antakya –Hat.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

yaymak (III) Yayığı çalkalamak. (*Kurşunlu –Çkr.; *Ünye –Or.; –Ezc.; *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Boğazlıyan –Yz.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Civanyaylağı, Çiftepınar *Mersin, Gökbelen *Silifke –İç.)

yaymak yasımak 1. Düzenlemek, düzenli bir biçime koymak. (*Düzce –Bo.) **2.** Darmadağın etmek. (*Düzce –Bo.)

yayman (I) [→ **yayvan** (I)]

yayman (II) Boynuzları yana doğru büyümüş öküz vb. (Çırpan *Gönen –Ba.; *Fethiye –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

yayman (III) Büyük çuval. (*Şebinkarahisar, *Alucra –Gr.)

yaymanak [**yaymantı, yaynık** (II)] Dağınık öteberi. (–Dz.)
[**yaymantı**] : (*Bozdoğan –Ay.)
[**yaynık** (II)] : (–Mn. ve çevresi)

yaymancı Gezgin satıcı. (Özbek *Urla –İz.)

yaymantı [→ **yaymanak**]

yaymaşak Yılışık, sırıtkan. (Karaköy *Düzce –Bo.)

yaymayayık Çok yayılmış, darmadağın. (–Sm.)

yaynıḫmaḫ Yerinden atılmak. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

yaynık (I) Ayran kabı. (–Mr. ve çevresi)

yaynık (II) [→ **yaymanak**]

yaynıkmak (I) **1.** Dikkat dağılmak. (Göndürle, Findos, *Atabey –Isp.; Kızılhisar –Dz.) **2.** Genişlemek, ferahlamak. (Göndürle, Findos–Isp.; Kızılhisar –Dz.)

yaynıkmak (II) [**yayıkmak** (II), **yayınmak** (II) **-1**] Yerinden, yuvasından uzaklaşmak, soğumak, tedirgin olmak. (Oğuz *Acıpayam –Dz.; –Brs.; Satılmış, Tokat, Bozan –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; Orta –Çkr.; *Bor, –Nğ.; *Ereğli –Kn.; Orhaniye *Marmaris –Mğ.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.)
[**yayıkmak** (II)] : (*Lüleburgaz –Krk.)
[**yayınmak** (II) **-1**] : (Gümele *Söğüt –Bil.)

yaynıktırmak (I) Tedirgin etmek, yıldırmak, soğutmak, yerinden uzaklaştırmak. (*Gelendost –Isp.; *Sivrihisar –Es.; *Kandıra –Kc.;*Ayaş –Ank.; *Bor, –Nğ.; *Çorlu –Tk.)

yaynıktırmak (II) **1.** Birinin dikkatini dağıtmak, ilgisini başka yere çekmek. (*Yalvaç –Isp.; –Kn.) **2.** Genişletmek, ferahlatmak : *Canım pek sıkıldı, varayım göynümü yaynıktırayım.* (–Dz.)

yaynut Eğri, eksik. (–Tr.)

yayoḫu Öküzkuyruğu da denilen bir bitki. (Cala *Çıldır –Kr.)

yayon [→ **yayak -1**]

yayşa [→ **yavşan -1**]

yayşanmak Anlamsız konuşmak.(*Karacasu –Ay.)

yayuḫ, yayuk [→ **yayık**]

yayvan (I) [**yalvan, yaykan, yaylan, yayman** (I)] Ağzı geniş, yayvan kap. (Uluğbey *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; Alâattin *Acıpayam –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; –Brs.; Eğrigöz *Emet –Kü.; İkipınar *Mihalıççık –Es.; *Akyazı –Sk.; Güzlük *Araç –Ks.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.;–Ama.; Bayburt *Selim –Kr.; Cenciğe –Ezc.; *Ahlat –Vn.; *Varto –Mş.; –El.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Navdalı *Mut –İç.; Hamitabat *Lüleburgaz –Krk.)
[**yalvan**] : (–Vn.; –Bt.; *Gemerek –Sv.; –Ky. köyleri)
[**yaykan**] : (Bakacak –Ba.; Dodurga –Bil.)
[**yaylan**]: (Ekinhisar *Sandıklı–Af.; –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; Çöplü *Çivril –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Tire –İz.; –Mn. ve çevresi; *Elmalı, *Alanya, *Serik, Bağyaka *Finike –Ant.; *Milâs –Mğ.)
[**yayman** (I)] : (Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Ünye –Or.)

yayvan (II) Biçimsiz, geniş, dağınık. (*Nizip –Gaz.; *Ermenek –Kn.)

yayvan (III) Eğri, eğimli. (*Şebinkarahisar –Gr.; *Suşehri –Sv.; *Tarsus –İç.; Hamitabat *Lüleburgaz –Krk.)

yayvan (IV) Sersem. (Yeniköy –Ba.)

yayvanağız [**yayvan ağızlı**] Boşboğaz, gereksiz konuşan. (İsabey *Çal –Dz.)

[**yayvan ağızlı**] : (Yeniköy –Ba.)

yayvan ağızlı [→ **yayvanağız**]

yāz Yağız. (Hasanoğlan –Ank.)

yaz [→ **yazağzı**]

yazacak [**yazaç, yazgı** (V), **yazgıç, yazgu** (I)] Kalem. (*Lâpseki –Çkl.)

[**yazaç**] : (*Karataş –İz.)

[**yazgı** (V)] : (Beydili *Nallıhan –Ank.)

[**yazgıç**] : (*Lâpseki –Çkl.)

[**yazgu** (I)] : (–Ada.)

yazaç [→ **yazacak**]

yazağzı [**yaz, yazbaşı**] İlkbahar. (Kumdanlı *Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; *Emet –Kü.; Tokat –Es.; *Koyulhisar, *Gürün –Sv.)

[**yaz**] : (Bağyaka *Finike –Ant.)

[**yazbaşı**] : (–Or.; –Tr.; Uluşiran *Şiran –Gm.; –Rz.; Akarsu *Ardanuç –Ar.; –Kr.; *İspir –Ezm.)

yazak Yazıhane. (–Ml.; –Sv.; –Ky.)

yazalamak Yaymak, sermek. (–Gaz.; Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; *Fethiye –Mğ.)

yazalmak Soğumak, eli soğumak. (*Sungurlu –Çr.)

yazanbozan [→ **yazarbozar**]

yazar Etiket. (*Bor –Nğ.)

yazarbozar [**yazanbozan, yazboz, yazboztahtası, yazpoz**] Yazı tahtası. (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.; *Alaşehir –Mn.; *Hendek –Bo.; –Ama.; *Ünye –Or.; –Tr.; Uluşiran *Şiran –Gm.; *Bünyan –Ky.; –Ml.; *Mut ve köyleri –İç.)

[**yazanbozan**] : (Ortaköy *Çal –Dz.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[**yazboz**] : (*Alaşehir –Mn.; *Lâpseki –Çkl.; *Sivrihisar –Es.; –Sk. ve çevresi; *İskilip –Çr.; –Ml.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[**yazboztahtası**] : (*Bor –Nğ.)

[**yazpoz**] : (*Iğdır –Kr.)

yazarlak Bir yaşındaki domuz yavrusu. (*Mut ve köyleri –İç.)

yazbaşı [→ **yazağzı**]

yazboz [→ **yazarbozar**]

yazboztahtası [→ **yazarbozar**]

yazdoğusu Yazın, güneşin doğduğu en uç nokta. (*Tercan –Ezc.)

yazgetiren Ufak taneli dolu, kırcı, kuzudişi. (*Bor –Nğ.)

yazgı (I) [**yaygı -ı, yayğu, yaykı, yazğı** (I)] Hasır, çul, kilim, halı gibi serilen şeyler. (*Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; *Acıpayam, *Çal, Bereketli *Tavas –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; –İz. ve ilçeleri; –Mn. ve çevresi; *Çarşamba –Sm.; *Elmadağ –Ank.; *Bor, –Nğ.; Tönük *Mersin –İç.; Akşehap *Akseki –Ant.; *Yatağan köyleri, *Milâs, –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yaygı-ı**]: (Beki *Karahallı, *Sivaslı –Uş.; *Eğridir köyleri –Isp.; Masıt *Çameli, Honaz, Kadıköy, Dedeköy *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Tepeköy *Torbalı –İz.; İnköy –Kü.; *Kandıra –Kc.; *Akyazı çevresi –Sk.; Ağlı *Küre –Ks.; *Alaca –Çr.; *Merzifon –Ama.; *Ağın –El.; *Kilis –Gaz.; *Yerköy –Yz.; –Ank.; –Ky.; *Tarsus –İç.; *Milâs, Eldirek *Fethiye –Mğ.)

[**yayğu**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)
[**yaykı**] : (Kızılyaka –Mğ.)
[**yazğı** (I)] : (Aşağı Kayı *Tosya –Ks.)

yazgı (II) [**yazgu** (II), **yazğı** (II), **yazı** (II), **yazi**] Alınyazısı. (*Yalvaç –Isp.; Demirkapı *Susurluk –Ba.; –Ks.; Hisarcık –Ky.; *Bor –Nğ.; –Ada.; *Mut ve köyleri, *Mersin köyleri –İç.; Tunaboyu, Şumnu, Bulgaristan)

[**yazgu** (II)] : (Kazmasökü –Sn.)
[**yazğı** (II)] : (*Akyazı çevresi–Sk.)
[**yazı** (II)] : (*Eğridir köyleri –Isp.; Tokat, Bozan, *Sivrihisar –Es.; *Düzce –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; –Gm.; *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.; *Mut ve köyleri, Bekirde, *Silifke –İç.; İbradı –Ant.)
[**yazi**] : (–Vn.)

yazgı (III) **1.** Mektup. (Akkış –Ky.) **2.** Yazı. (*Ürgüp –Nş.)

yazgı (IV) Levha. (Yeniköy *Taşköprü –Ks.)

yazgı (V) [→ **yazacak**]
yazgıç [→ **yazacak**]
yazgılı Karayazılı. (*Kozan –Ada.)
yaz gış Yaz kış. (*Bor –Nğ.)
yazgu (I) [→ **yazacak**]
yazgu (II) [→ **yazgı** (II)]
yazgu (III) Kayıt, yazı, belge. (Kazmasökü –Sn.)
yazğı (I) [→ **yazgı** (I)]
yazğı (II) [→ **yazgı** (II)]

yazı (I) [**yaazı, yazılık, yazu**] **1.** Düzlük, ova. (*Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; –Dz.; –İz. ilçeleri; Kocabergos *Erdek –Ba.; Ahırköy *Söğüt –Bil.; Tokat, Bozan, *Sivrihisar –Es.; *Düzce –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; Ağrıt *Cide, –Ks.; Üveyikli *Devrek, *Ereğli, *Bartın –Zn.; –Çkr.; –Çr. ve ilçeleri;–Sn.;–Sm. ilçeleri; *Ünye–Or.; –Tr.;–Rz.; *Bayburt–Gm.; *Aşkale, *Oltu–Ezm.; Cenciğe–Ezc.; Gülesur –Ağ.; *Erciş –Vn.; *Çermik –Dy.;–El.; Erkenek *Akçadağ–Ml.; –Gaz.; *Afşin, Akifiye *Andırın –Mr.; Amik Ovası *Reyhanlı–Hat.; İğdeli *Gemerek, Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla–Sv.; *Akdağmadeni köyleri, Derbent –Yz.; Çanıllı *Ayaş, *Elmadağ, Faraşlı *Kalecik, *Balâ–Ank.; Lâdik *Mucur,–Krş.; Seydin, Çalış *Avanos–Nş.; Türkmen, Afşar Aşiretleri *Bünyan, *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.;–Kn. ilçe ve köyleri; Faydalı *Kozan–Ada.;*Mut ve köyleri, Bekirde, *Silifke –İç.; Bağyaka *Finike –Ant.; Şahin *Malkara –Tk.)
[**yaazı**] : (*Bor –Nğ.)
[**yazılık**] : (*Taşköprü ve köyleri –Ks.)
[**yazu**] : (Davutlar *Kuşadası –İz.; –Ks.; *Merzifon –Ama.; –To.; Arpaköy –Or.; *Şebinkarahisar –Gr.; Uluşiran*Şiran–Gm.;*Arapkir–Ml.) **2.** Yer, toprak : *Yazıda oturma.* (Afşar, Pazarören*Pınarbaşı –Ky.) **3.** Bağ, bahçe. (*Safranbolu –Zn.) **4.** Yabancı yer. (Çitli *Mecitözü –Çr.) **5.** Alan. (–Ks. ve çevresi)

yazı (II) [→ **yazgı** (II)]
yazı (III) Marangoz cetveli. (–Rz.)

yazıcı (I) **1.** Dilekçe yazan. (*Akyazı çevresi –Sk.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.) **2.** Yazman. (*İskilip –Çr.; –Tr.; –Nş.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.)

yazıcı (II) Oyunda ikinci oynayan. (–Ur.)

yazık (I) Çam kozalağından yapılan ağızlık. (–Ada.)
yāzık (II) Koridor. (Kayı *Emet –Kü.)
yazıklamak [**yazıkmak**] Acımak, üzülmek. (–Sm.; *Bayburt –Gm.)
[**yazıkmak**] : (*Bayburt –Gm.)
yazıkmak [→ **yazıklamak**]
yazıla gelmek Ezilip yayılmak. (*Bor –Ng.)
yazılcan Gidilmesi önceden saptanan, tasarlanan yer. (Dadanı –Bo.)
yazılı (I) Börülce. (–Isp.)
yazılı (II) Nişanlı. (*Ağın –El.)
yazılı incir Olgunluktan yarılmış patlıcan inciri de denen mor renkli incir. (–Sm.)
yazılık [→ **yazı** (I) **-1**]
yazılmak (I) Serilmek, yayılmak. (*Alaşehir –Mn.; Genezin *Avanos –Nş.; *Bor –Ng.)
yazılmak (II) İncir, olgunluktan kabuğu çatlamak. (–Sm.)
yazılmak (III) Yüzde ferahlama, rahatlama belirtisi olmak. (–Sm.)
yazılmak (IV) Alışmak. (–Zn.)
yazımekmeği [**yazmaekmeği**] Yufka: (*Boyabat –Sn.)
[**yazmaekmeği**] : (*İskilip –Çr.)
yazınmak Kendi altına sermek : *Dokuduğumuz halıyı satmadık, gendimiz yazındık.* (*Bor –Ng.)
yazıntı Bitek olmayan, kurak yer. (Cumalıkazık –Brs.)
yazın yazın Yazdan yaza. (*Bor –Ng.)
yazıpancarı [**yazupancarı**] İlkbaharda, kırda biten, yemeği yapılan yeşil otların tümü. (–Sm.)
[**yazupancarı**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)
yazı taşı Çömlek sırını karartmakta kullanılan bir taş. (–Çkl.)
yazıtmak Mevsim yaza dönmek.(–Sm.)
yazı yaban [**yazu yaban**] Kır, bağ bahçe. (–Ama.; *Antakya –Hat.; *Gürün –Sv.; –Nş.; *Bor –Ng.)
[**yazu yaban**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)
yazı yazmak Yufka açmak. (Deliorman, Rumeli)
yazi [→ **yazgı** (I)]
yazkışgövdesi Meyve ağaçlarının gövdesinde biten asalak ot. (–Ky.)
yazla (I) [**yazlama** (III)] Yazın göçülen ya da gezmeye gidilen yüksek, serin yer, yayla. (*Eğridir köyleri –Isp.; Kızılköy *Bandırma –Ba.; –Ant.; Bulgaristan)
[**yazlama** (III)] : (*Ünye –Or.)
yazla (II) **1.** Balkon. (Karamanlı *Tefenni –Brd.; Kızılköy *Bandırma, Yeniköy –Ba.) **2.** [→ **yazlık** (I) **-1**]
yazlak (I) Bağ, bostan kulübesi. (Karaözü *Gemerek –Sv.; *Kozan –Ada.)
yazlak (II) Bol otlu sulak yer. (Gerce *Avanos –Nş.; Dolakçı *Mucur –Krş.)
yazlak (III) Kalem. (*Ürgüp –Nş.)
yazlama (I) **1.** İki yaşında keçi. (Darıca *Gebze –Kc.) **2.** Koyun yünü kırkılacak duruma gelme. (Salman *Akkuş –Or.)
yazlama (II) Hayvan yaza çıkma. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
yazlama (III) [→ **yazla** (I)]
yazlık (I) [**yazla** (II) **-2**] **1.** Sofa. (*Emirdağ, *Bolvadin –Af.; Yeniköy –Ba.; Kirazlı, *Gemlik –Brs.; Ören *Tavşanlı, Ilıcaksu *Domaniç –Kü.; Tokat, Bozan –Es.; Hediyeli *Kandıra –Kc.; –Zn.; –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Merzifon köyleri –Ama.; Yenimüslüman *Zile –To.)

[**yazla** (II) **-2**]: (Bozcaarmut *Bozüyük –Bil.; *Bulancak –Gr.) **2.** Veranda. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Bo.; –Sm.; –Rz.) **3.** Balkon. (Yukarı Seyit *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; *Nazilli –Ay.; *Geyve –Kc.; Çıkrık *Mecitözü –Çr.; Ereli *Havza, –Sm.; Ficek *Reşadiye –To.; –Rz.; *Fethiye –Mğ.) **4.** Çardak. (*İskilip –Çr.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Ant.) **5.** Teras. (–Gaz.)

yazlık (II) [**yazlıkbuğday**] **1.** İlkbaharda ekilen, küçük taneli, sert bir çeşit buğday. (*Bolvadin –Af.; Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Başpınar *Tefenni –Brd.; –Bo.; –Sn.; *Merzifon köyleri –Ama.; Korzaf *Şiran –Gm.; Hacılyas *Koyulhisar, *Şarkışla –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Mut ve köyleri, *Mersin –İç.; *Fethiye –Mğ.)

[**yazlıkbuğday**]: (*Vezirköprü –Sm.) **2.** İlkbaharda ekilen her çeşit tahıl. (*Lüleburgaz –Krk.)

yazlıkbuğday [→ **yazlık** (II) **-1**]

yazma (I) [**yazme**] **1.** Yemeni, başörtüsü. (*Dinar –Af.; *Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; *Yeşilova köyleri, Çamköy *Gölhisar, Başpınar *Tefenni, –Brd.; Honaz, Çöplü *Çivril –Dz.; Eymir, *Bozdoğan –Ay.; –Mn. ve çevresi; Yeniköy *Susurluk –Ba.; –Brs.; İnköy–Kü.; Tokat, *Sivrihisar –Es.; *Düzce –Bo.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; *Kurşunlu –Çkr.; Çitli *Mecitözü, –Çr.; –Sn.; Çakıralan *Havza, *Çarşamba –Sm.; *Merzifon, *Taşova –Ama.; *Ünye –Or.; –Gr.; *Akçaabat, *Sürmene –Tr.; –Rz.; Yavuz *Şavşat, Bağlıca *Ardanuç –Ar.; Bayburt *Selim –Kr.; Kuruçay –Ezm.; Cenciğe, –Ezc.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; *Nizip –Gaz.; *Antakya–Hat.; Hacılyas *Koyulhisar, Çepni *Gemerek, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Sorgun –Yz.; Çanıllı *Ayaş, Üçem *Balâ, Ağaeli *Kalecik –Ank.; –Krş.; Germir, Salkıma, Erkilet *Bünyan –Ky.; –Nş.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek, Sille –Kn.; *Bahçe, Kırıklı *Karaisalı –Ada.; *Mut ve köyleri –İç.; *Milâs –Mğ.)

[**yazme**] **:** (Ağlı *Küre –Ks.; *Çerkeş –Çkr.)

2. Büyükçe mendil. (Bayburt *Selim –Kr.)

yazma (II) Kabakulak. (*Eğridir ve köyleri –Isp.)

yazma (III) Bağ çubuklarını su kıyısına dikip köklendirdikten sonra yatırma yöntemiyle üretme. (–Ank.)

yazmaekmeği [→ **yazımekmeği**]

yazmak (I) Hamur açmak. (Rumeli göçmenleri –Brs.; *Gediz –Kü.; İsmetpaşa –Es.; *Düzce, –Bo.; *Tirebolu, –Ks.; *Kurşunlu–Çkr.; *İskilip –Çr.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; Balıbey *Artova –To.; Hasanoğlan –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.; İncekum *Silifke –İç.; –Ed.; Çengelli *Lüleburgaz –Krk.)

yazmak (II) Sofra hazırlamak, kurmak. (–Isp.)

yazmak (III) Sermek, açmak, yaymak (halı, örtü, yatak vb. için). (Uluborlu, *Eğridir köyleri –Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Kemalpaşa,–İz.;*Turgutlu, *Alaşehir –Mn.; İsmetpaşa –Es.; Mecidiye*İzmit, *İnebolu,–Ks.;*Merzifon ve köyleri –Ama.; Oğmaca, –Or.;Tepeören, Şehli,*Piraziz–Gr.;

–Sv.;–Ank.; Genezin*Avanos–Nş.; –Nğ.; *Ermenek–Kn.; *Kozan, –Ada.; İncekum, *Silifke –İç.; –Ant.; *Milas –Mğ.; –Kıbrıs)

yazmak (IV) **1.** Yarmak, çizmek (*et ve balık için*). (*Söğüt –Bil.; *Ağın –El.; *Bor –Nğ.) **2.** Bitki gövdelerini bıçak ile yarmak. (*Ağın –El.) **3.** Ezip incelterek genişletmek (*et için*). (*Bor –Nğ.)

yazmak (V) Gelin yüzü süslemek. (–Ks.; –Tr.; *Ermenek –Kn.; Bağyaka *Finike –Ant.)

yazmak (VI) Saç taramak. (*Söğüt –Bil.; *Kandıra –Kc.)

yazmak (VII) Yaklaşma belirtir yardımcı eylemdir : *Çamurdan ayağım zıyıptı düşe yazdım.* (–Sm.; Dedeköyü *Çal –Dz.; Şekeroba–Mr.; *Mut ve köyleri –İç.; Çengelli *Lüleburgaz –Krk.)

yazmak (VIII) Geçmek. (Tunaboyu göçmenleri –İst.)

yazman Yoz, yavrusuz. (Uğurlu *Ermenek –Kn.)

yazme [→ **yazma** (I) **-1**]

yazmış **1.** Doğurma yaşına giren doğurmamış keçi. (*Eğridir köyleri, Vakıfdinek, Hacılar, *Keçiborlu –Isp.; Yahyalı, Yeniköy –Ky.; Ceylân *Ulukışla, *Bor–Nğ.; –Kn. ilçe ve köyleri; Gökdere, Üskülyeni –Ada.; –İç. ilçe ve köyleri; –Ant. ilçe ve köyleri) **2.** Bir, iki yaşında olan dişi davar. (Teniste *Anamur –İç.)

yazönü [**yazseri**] İlkbahar. (*Çarşamba –Sm.; –Ant.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Afşar, Pazaröreni *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; –İç.) [**yazseri**] : (Dikili –Çkr.)

yazseri [→ **yazönü**]

yaztaç Hamur tahtası. (*Ezine –Çkl.)

yazu [→ **yazı** (I) **-1**]

yazuk Yazık. (*Düzce –Bo.; Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.; –Md.; Hasanoğlan –Ank.)

yazu pancarı [→ **yazıpancarı**]

yazu yaban [→ **yazı yaban**]

yea Hayır, yok. (Damlapınar *Beyşehir –Kn.)

yebiremek Esintiden sallanmak.(Akeyne, Emirşıhlar *Anamur –İç.)

yebre Çulluk. (–Brs.)

yecanmak [→ **yacanmak -1**]

yedavla [→ **yedecek**]

yeddi Yedi. (Karakoyunlu –Kr.)

Yeddigardaşlar [→ **Yedikardeş**]

yeddirmek Birinin yürümesine yardım etmek. (*Bozdoğan –Ay.)

yéddiveren Çekirdekli dut. (*Arapkir –Ml.)

yedecek [**yedavla, yedegıla**] Saban okunun ön ucundaki deliğe, boyunduruğu tutturmak için geçirilen kalın demir ya da ağaç çivi. (Eskiyapar *Alaca –Çr.; –Sn.; Küflek *Havza, *Alaçam –Sm.; Göynücek –Ama.; –To. ilçe ve köyleri; *İlıç –Ezc.; Hacılyas *Koyulhisar, Çepni *Gemerek–Sv.; –Yz. ve çevresi; İsgöbü, Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.) [**yedavla**] : (Bolayır *Gelibolu–Çkl.) [**yedegıla**]: (Aşağı Kayı *Tosya –Ks.)

yedegıla [→ **yedecek**]

yedegine çekmek Hayvanı bağlayıp çekerek ardından götürmek. (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

yedek (I) **1.** Kahve ocağında, su kaynatılan musluklu teneke. (*Güney ve köyleri –Dz.; –Mn. ve çevresi; Yeniköy –Ba.; –Çkl.; *İnegöl–Brs.;

Çukurhisar *Söğüt –Bil.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; Aktaşpaşa –Zn.; *Kurşunlu –Çkr.; *Mut ve köyleri –İç.;–Ant.; Genek, *Yatağan, *Milâs –Mğ.) **2.** Cezve. (–Uş.; –Dz. ilçe ve köyleri; –Ay.; –İz.; *Gördes –Mn.; Köşker –Krş.) **3.** Küçük kazan. (Atça *Nazilli, –Ay.) **4.** Testi. (–Dz.) **5.** İbrik. (*Kurşunlu –Çkr.; Uluşiran *Şiran –Gm.; *Beypazarı –Ank.) **6.** Yağ kabı. (Tokat –Es.) **7.** Gazyağı kabı. (*Yerköy –Yz.) **8.** Bakır çaydanlık. (–Çr.; –Ank.) **9.** Güğüm. (–Kr.; Becenek –Ank.) **10.** Büyük çay demliği. (*İskilip –Çr.) **11.** Su konan kap, kova. (–Kr.; –Ezm.; –Ezc.) **12.** Küçük sepet. (*İnegöl –Brs.)

yedek (II) [**yedekçe**] Kağnılarda boyunduruğu oka bağlayan ağaç çivi. (Çanıllı *Ayaş, –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**yedekçe**] **:** (Samandıra *Kartal –İst.; Hamitli –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.; –Sm.)

yedek (III) Arabayı çeken çatal ağaç. (–Dz.; –Mğ.)

yedek (IV) Elle çekilip götürülen hayvan. (*Antakya –Hat.; *Ermenek –Kn.; Apturrahmanlar *Serik –Ant.)

yedek (V) İp, kayış, zincirden yapılan yular, yuların elle tutulan bölümü. (Çukurhisar *Söğüt –Bil.; *Ağın –El.)

yedek (VI) Koyunlara takılan iri çan. (Küçük Kabaca *Uluborlu –Isp.; Alemdar –Bo.; –Ank. köyleri)

yedek (VII) Madensel bilezik. (–El. ve çevresi; –Ml.)

yedek (VIII) [**yedek küreği**] Ekmekçilerin, odun çatmak için kullandıkları demir uçlu kürek. (Hacılyas *Koyulhisar–Sv.; *Beypazarı–Ank.)
[**yedek küreği**]**:** (*Beypazarı –Ank.)

yedekçe [→ **yedek** (II)]

yedek çekmek Güçsüz araba atlarının yanına bir üçüncü atı koşmak. (–Çr.)

yerdekçi Yardımcı. (–Rz.)

yedekçilik Dalkavukluk. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yedek küreği [→ **yedek** (VIII)]

yedeklemek (I) [**yedemek -2**] **1.** [→ **yedmek -1**] **2.** Birini kandırıp götürmek. (*Eğridir köyleri –Isp.) **3.** Birini desteklemek, güç, hız vermek. (*Eğridir ve köyleri, Uluğbey *Senirkent –Isp.; –Brd.)
[**yedemek -2**] **:** (*Eğridir köyleri, Sücüllü *Yalvaç –Isp.; *Taşköprü –Ks.; –Sv.; –Yz.)

yedeklemek (II) Kolay akması için suyun önünü açmak. (Salda *Yeşilova –Brd.; *Çal –Dz.; *Kurşunlu –Çkr.)

yedekli Uzunlu kısalı dizelerden oluşan nazım türü, müstezat. (–Çkr.)

yedek tahtası Saraçların tezgâh üstüne koydukları tahta. (–Çkl.)

yedekte götürmek [→ **yedmek -1**]

yedemek **1.** [→ **yedmek -1**] **2.** [→ **yedeklemek** (I) **-3**]

yedermek [→ **yedmek -1**]

yedi Düğünden yedi gün sonra, kaynatanın yaptığı çağrı. (–Rz.)

yediağız Birkaç kez meyve veren asma, yediveren. (–Ada.)

yedici Körü elinden tutup götüren. (*Yalvaç –Isp.; *Tire –İz.; Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *Mut ve köyleri –İç.)

yedideli Türlü renklerde açan, kasımpatına benzer, kokusuz bir çiçek. (Kale *Kepez –Çkl.)

Yedigardaş [→ **Yedikardeş**]

yedigelin İşkembenin kırkbayır denilen bölümü. (Şimşirli, *Güneyce –Rz.)

Yedigen [→ **Yedikardeş**]

Yediger [→ **Yedikardeş**]

Yedikandil [→ **Yedikardeş**]

Yedikardaş [→ **Yedikardeş**]

Yedikardaşlar [→ **Yedikardeş**]

Yedikardeş[**Yeddigardaşlar, Yedigardaş, Yedigen, Yediger, Yedikandil, Yedikardaş, Yedikardaşlar, Yedikardeşler, Yediker, Yedikör, Yediler** (I), **Yediyar, Yediyarlar**] Büyükayı da denilen yıldız takımı. (Tokuşlar –Af.; *Yalvaç, *Gelendost –Isp.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; –Mn. ve çevresi; Yeniköy –Ba.; Tokat, Bozan –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *Akyazı –Sk.; –Çr.; *Gerze –Sn.; *Bafra –Sm.; *Tirebolu –Gr.; –Tr.; Salarha köyleri –Rz.; –El.; –Ur.; *Afşin ve köyleri –Mr.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Bozca *İncesu, Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; *Gülnar–İç.;Güzelsu*Akseki–Ant.)

[**Yeddigardaşlar**] : (*Iğdır –Kr.)

[**Yedigardaş**]:(Uluşiran*Şiran–Gm.)

[**Yedigen**]: (Güdülez*Sandıklı–Af.; Ayvacık *Gönen –Ba.; Yoncalı –Ağ.; Orçan –Mr.; Ören *Fethiye –Mğ.)

[**Yediger**] : (Önsen, –Mr.; Üskül *Karaisalı –Ada.)

[**Yedikandil**] : (Gönen –Isp.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[**Yedikardaş**] : (Gazelyakup *Tavşanlı –Kü.; –Bo.; Kurna *Kartal –İst.; Kervansaray –Ama.; *Erciş –Vn.; *Birecik –Ur.; –Mr.; *Antakya –Hat.; Temürlü –Krş.; *Bor –Nğ.; Egiste *Hadım –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.)

[**Yedikardaşlar**]: (–Kn.; Katransa, Kayalar, Selânik)

[**Yedikardeşler**]: (*Eğridir köyleri –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; Bekilli *Çal –Dz.; *Urla –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Kandıra, Yuvacık *İzmit –Kc.; –Sn.; Dikmen –Ank.; *Çumra, –Kn.; Güzelsu *Akseki –Ant.)

[**Yediker**] : (*Lâpseki –Çkl.)

[**Yedikör**] : (–Kn.)

[**Yediler** (I)]: (Kasımlar *Gölpazarı –Bil.; Keskin –Es.; *Güdül –Ank.)

[**Yediyar**] : (Kayarak *Saimbeyli –Ada.)

[**Yediyarlar**]: (Karpuzlu *Çine –Ay.; Çimi *Akseki –Ant.; *Milâs –Mğ.)

Yedikardeşler [→ **Yedikardeş**]

Yediker [→ **Yedikardeş**]

Yedikör [→ **Yedikardeş**]

yedil Hafta. (Dobruca Türkleri)

Yediler (I) [→ **Yedikardeş**]

yediler (II) Ermişler. (–Tr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yediler haftası Eylül ortalarından, ekim sonuna dek olan haftalar. (*Merzifon –Ama.)

yedin (I) Bozuk, cılk (yumurta, vb.). (Orhanlı *Seferihisar –İz.; *Bayramiç –Çkl.)

yedin (II) Nadas. (*Elmalı –Ant.)

yedin olmak Ekin, çiçeklenme sırasında yağmur yağması nedeniyle başaklanamamak. (Orhanlı *Seferihisar –İz.)

yedirgemek Ürkmek, korkmak, korkudan ürpermek. (Hamurcu *İncesu –Ky.)

yedirme Ham ipekle ya da iplikle, yol yol dokunup çarşaf yapmakta kullanılan bez. (–Kıbrıs)

yedirmek [**yedürmek**] Rüşvet vermek. (*Ermenek –Kn.)

[**yedürmek**] : (*Arapkir –Ml.)

yediurgan Bayram salıncağı. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

yediyanarlar Ağustostan yedi gün önce başlayıp, yedi gün sonra biten sıcaklar. (Bahadırlı *Bayramiç –Çkl.)

Yediyar [→ **Yedikardeş**]

Yediyarlar [→ **Yedikardeş**]

yediyaşar Ayakkabıcılıkta kullanılan bir yemeni ölçüsü. (–Isp.)

yediyazma Zenginlerin kullandıkları başörtüsü. (–Ks.)

yediye Kasımın ikinci haftası. (Karahüyük *Elbistan –Mr.)

yedmek [**yedeklemek** (I) **-1, yedekte götürmek, yedemek -1, yedermek, yetmek** (III)] **1.** Bir kimseyi elinden tutup götürmek, bir hayvanı yedeğe alıp çekmek. (İshaklı *Bolvadin –Af.; Eymir *Bozdoğan, –Ay.; *Alaşehir –Mn. ve çevresi; *Susurluk –Ba.; Fili *Biga, *Lâpseki –Çkl.; Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; *Adapazarı –Sk.; –Sm.; Salman *Akkuş –Or.; –Tr.; Çanıllı *Ayaş, *Nallıhan–Ank.;*Bor,–Ng.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri, Tönük *Mersin –İç.; Unulla *Akseki –Ant.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yedeklemek** (I) **-1**] : (*Eğridir köyleri –Isp.; *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; *Düzce –Bo.; *İskilip –Çr.; *Merzifon –Ama.; Bayadı –Or.; –Rz.; *Erciş –Vn.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yedekte götürmek**] : (*Eğridir ve köyleri –Isp.)

[**yedemek -1**] : (*Eğridir ve köyleri, *Gelendost –Isp.; *Düzce –Bo.; *Çarşamba –Sm.; –Mn.; Karahisar, Talas –Ky.)

[**yedermek**] : (–Bo.; Gökbel *Fethiye –Mğ.)

[**yetmek** (III)] : (Sıvaslı –Uş.; Çavdır –Brd.; *Çal –Dz.; *Nazilli –Ay.; –Mn. ve çevresi; *Ayvalık –Ba.; –Brs.; Tokat –Es.; *Ermenek –Kn.; Tömük *Mersin, Afşarlı *Silifke –İç.; *Lüleburgaz –Krk.; *Muratlı –Tk.)

2. İzlemek. (*Koyulhisar –Sv.)

yedürge Eklenecek iki kumaştan birinin fazla gelen bölümü. (Karahasan *Gölköy –Or.)

yedürmek [→ **yedirmek**]

yefelek (I) **1.** Gevşek. (Sorhun *Niksar –To.; –Sv.) **2.** İnce. (*Boyabat –Sn.; Çepni *Gemerek –Sv.)

yefelek (II) Çabuk. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yefelemek [**yefemek**] **1.** Yünü elle ditmek. (*Şebinkarahisar –Gr.) **2.** Yünü bükmek. (*Suşehri –Sv.)

[**yefemek**] : (Kızılköyü –To.; Bayadı –Or.)

yefemek [→ **yefelemek -2**]

yefi Düşman. (Taşkent)

yefiman Hırsız. (*Ermenek –Kn.)

yefkinlemek Zayıflamak.(*İznik –Brs.)

yeftin [→ **yeğin -1**]

yeftinlemek Yeğnilmek, ağırlığını üstünden atmak. (*Kandıra –Kc.; *Ereğli –Zn.)

yeg, yég Daha iyi, yeğ. (–Mr.; *Antakya –Hat.)

yega [**yége, yege**] Eğe. (Yavuz, Şalcı *Şavşat –Ar.)

[yége, yege] : (*Erciş –Vn.; –Kr.)
yegan [yeğan] Yeğen. (Yavuz *Şavşat –Ar.)
[yeğan] : (Keben *Silifke –İç.)
yége, yege [→ yega]
yegenaşısı Bir çeşit kaysı ağacı. (–Ml.)
yegennemek Oynarken göbek atmak. (*Bozkır –Kn.)
yegi, yégi (I) Başlık parası. (Limanköy *Çayeli, Gündoğan –Rz.; –Kr.)
yegi, yégi (II) **1.** Düğün sırasında, erkek evinden kız evine gönderilen yiyecek. (–Kr.) **2.** Yıllık yiyecek. (–Brd.; –Vn.) **3.** Yem. (–Brd.;–Vn.)
yegiçe Yeni yetişen üzüm bağı. (Yukarı Kale *Koyulhisar –Sv.)
yégilemek [→ yeğintilemek]
yégilgen Şımarık, sevimsiz. (*Antakya –Hat.)
yegin (I) **[→ yeğin (I) -1]**
yegin (II) Titiz. (Çavdarlı *Şavşat –Ar.)
yegin (III) **[→ yeğin (II)]**
yegin akıllı Çok akıllı. (–Gaz.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
yeginlemek Artmak, güçlenmek : *Nehrin suyu git gide yeginliyor.* (*Antakya –Hat.)
yeginmek [→ yekinmek (I) -1]
yégit 1. Baba. (*Bayburt –Gm.) **2. [→ yeğid -1]**
yegli [→ yeğni -1]
yegnik [→ yeğni -1]
yegniltmek Hafifletmek. (Tepeköy *Torbalı –İz.)
yeğ (I) İğ. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)
yeğ (II) **[→ yeğin (II)]**
yeğa Hırsız kedi. (İncekum *Silifke –İç.)
yeğan [→ yegan]
yeğdana [→ yeğdene]
yeğdene [yeğdana] Tek sıra olarak örülen kerpiç duvar. (–Çkr.; –Bo.)
[yeğdana] : (*Safranbolu –Zn.)
yeğe 1. Azgın, kötü, zararlı (hayvan, insan için). (*Eğridir ve köyleri –Isp.; Taşkelik *Bafra –Sm.; Akçaköy *Nizip –Gaz.; –Nğ.; *Silifke köyleri, *Mut ve köyleri, Civanyaylağı, *Mersin –İç.) **2.** Sürüyle gezen yabandomuzlarının öncüsü. (*Gördes –Mn.)
yeğen Büyük dallardan çıkan ince dallar, filizler. (Kozluca –Brd.)
yeğid [yégit -2] 1. Yiğit. (Kaptanpaşa köyleri, *Çayeli –Rz.)
[yégit -2] : (*Bayburt –Gm.)
2. Erkek. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)
yeğil [→ yeğni -1]
yeğilmek (I) Yenilmek. (Eymir *Bozdoğan –Ay.; –Çr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Mğ.)
yeğilmek (II) Övünmek, şımarıkça davranmak. (*Antakya –Hat.; Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)
yeğin (I) **[yağın (III), yegin (I), yeyin (I) -1, 2] 1.** Yiğit, çevik, güçlü, hızlı, çalışkan. (Bölme –Uş.; *Eğridir –Isp.; *Çal –Dz.; *Çeşme –İz.; Dombaylı *Salihli, *Alaşehir –Mn.; –Kü.; –Es. köyleri; Ağlı *Küre,*Kargı –Ks.; *Çerkeş, *Kurşunlu –Çkr.; Belkavak *İskilip, Çavuşçu *Sungurlu –Çr.; –Sm.; *Merzifon –Ama.; Heris *Artova –To.; *Şebinkarahisar –Gr.; Uluşiran *Şiran, Alansa *Kelkit –Gm.; –Ar. ilçe ve köyleri; *Iğdır, –Kr.; –Ezm.; *Kemah –Ezc.; *Sason –Sr.; –Ml.; *Ağın–El.; *Birecik –Ur.; *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar, *Gürün –Sv.;

*Beypazarı –Ank.; Köşker –Krş.; *İncesu, Tomarza *Develi –Ky.; –Nş.; Fariske *Ermenek –Kn.; –Ada.; *Mut ve köyleri –İç.)
[**yağın** (III)] : (–İz.)
[**yegin** (I)] : (*Bayburt –Gm.; Çavdarlı *Şavşat –Ar.; –Ezc.; *Erciş –Vn.; *Arapkir –Ml.; *Antakya –Hat.; *Koyulhisar –Sv.)
[**yeyin** (I) **-1**] : (–Af.; *Bergama –İz.; Saraycık –Kü.; Tokat –Es.; Karacala *Çerkeş –Çkr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)
2. İyi, uslu. (*Alaşehir –Mn.; *İskilip –Çr.; Yaykıl *Gerze, *Boyabat –Sn.; *Çarşamba –Sm.; Gemrik –Or.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Ada.)
[**yeyin** (I) **-2**] : (*Çarşamba –Sm.; Gemrik –Or.)
3. İyiliği, yardımı seven. (*Ahlat –Bt.) **4.** Yakışıklı. (Belkavak *İskilip –Çr.; –Sm. ilçe ve köyleri) **5.** Güzel, ince. (*Boyabat –Sn.) **6.** Üstün, yenmiş. (Cebel *Eğridir –Isp.; *Merzifon ve köyleri –Ama.) **7.** Şişman, besili. (Bolaman –Or.) **8.** Acımasız. (*Antakya –Hat.; *Şarkışla, *Gürün –Sv.)

yeğin (II) [**yegin** (III), **yeğ** (II)] Çok bol, bereketli : *Onun tarlasında yeğin ekin var.* (Kıbrıs –Ba.; –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon ve köyleri, Sarayözü –Ama.; *Niksar –To.; İphan *Yusufeli –Ar.; –Ezc.; –Mr.; *Gürün, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Ank. ve çevresi;–Krş.; *Bünyan –Ky.; –Nş.; Bahçeli*Bor –Nğ.; Mulunur *Ermenek, *Karaman –Kn.; –Ada.; Tömük *Mersin –İç.)
[**yegin** (III)] : (*Arapkir –Ml.; *Koyulhisar –Sv.)
[**yeğ** (II)] : (–Gaz.; *Afşin –Mr.)

yeğin (III) [**yağın** (V)] Hafif. (*Boyabat –Sn.; İbribey *Malkara –Tk.; Deveçatağı *Lüleburgaz –Krk.)
[**yağın** (V)] : (Koyundere *Ahıska –Kr.)

yeğin (IV) Uygun, yerinde. (*Hayrabolu –Tk.)

yeğin (V) Zor. (*Şebinkarahisar –Gr.)

yeğin (VI) Yığın. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yeğin akıllı Aklı az, hafif davranışlı. (–Ezc.; –Sv.; –Nğ.)

yeğini [→ **yeğni -1**]

yeğinik [→ **yeğni -1**]

yeğinlek [→ **yeğni -1**]

yeğinlemek (I) [**yeginlemek, yeğinnemek, yeynemek**] Artmak, güçlenmek (hız, sayı vb.). (*Emirdağ –Af.; Tokat –Es.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Zile ve köyleri –To.; *Birecik –Ur.; –Krş.)
[**yeginlemek**] : (*Antakya –Hat.)
[**yeğinnemek**] : (–Nğ.)
[**yeynemek**] : (İncekum*Silifke–İç.)

yeğinlemek (II) Küçümsemek. (–Ks. ve çevresi)

yeğinlik (I) Taşkınlık, azgınlık, kıyıcılık. (*Merzifon ve köyleri –Ama.; –Gaz.; *Antakya –Hat.; Hacılyas Koyulhisar, *Gürün –Sv.)

yeğinlik (II) Bolluk. (*Merzifon köyleri –Ama.)

yeğinlik (III) İyilik, yardımseverlik. (*Ahlat –Vn.)

yeğinnemek [→ **yeğinlemek** (I)]

yeğinşek [→ **yeğni -1**]

yeğintilemek [**yégilemek**] Yemlemek. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)
[**yégilemek**] : (–Brd.)

yeğitturu Kızgın, öfkeli. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

yeğlemek (I) Hızlanmak, ivmek. (Bölme –Uş.; *Mut ve köyleri –İç.)

yeğlemek (II) Kışkırtmak. (*Eğridir köyleri –Isp.)

yeğli (I) Kollu. (Aşağı Kayı *Tosya –Ks.)

yeğli (II) Hızlı. (*Eğridir köyleri–Isp.)

yeğli (III) [→ **yeğni -1**]

yeğna İğne. (Kaptanpaşa köyleri, *Çayeli –Rz.)

yeğnelmek [→ **yeğnilmek** (I)]

yeğnenmek [→ **yeğnilmek** (I)]

yeğni [**yeftin, yegli, yegnik, yeğil, yeğini, yeğinik, yeğinlek, yeğinşek, yeğli** (III), **yeğnicek, yeğnik, yeğnil, yehil, yeltin, yemli, yen** (IV), **yence, yencecik, yencek** (II) **yencilek -1, 2; yengil, yēni** (II) **-1, 2; yēnicek, yēnik** (IV) **-1, 2; yenil, yenilcek -1, 2; yēnilçek, yenilecik, yenksi, yenli** (I), **yenlicek, yeñlicek, yenlik -1, yeñni** (II), **yeñnicek, yenşek, yetik** (IV), **yevlen, yevtin, yeylik, yeyni -1, 2; yeynicek, yeynik -1, 2; yığıl, yiftin, yiğin** (II), **yiğinik, yiğli** (I), **yiğni, yinil, yiñni, yivtin, yüğnük, yüngül, yüñgül, yüñul, yüñül**] **1.** Hafif. (–Uş.; Yukarı Seyit *Çal, Darıveren *Acıpayam –Dz.; Eymir *Bozdoğan, Burhaniye *Nazilli –Ay.; –İz. ilçe ve köyleri; İğdecik, Sancaklıboz, *Alaşehir –Mn.; –Ba.; Sarayözü *Ezine –Bil.; –Es. köyleri; –Ks.; –Su.; *Havza –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Perşembe –Or.; *Ahlat –Bt.; –Mr.; Çepni, Maksutlu *Şarkışla, *Gemerek –Sv.; Genezin *Avanos–Nş.; Afşar *Pınarbaşı, *Bünyan –Ky.; Bahçeli *Bor, –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Kadirli –Ada.; Çiftepınar *Mersin –İç.; Bağyaka *Finike, Güzelsu *Akseki –Ant.; –Ed.)

[**yeftin**] **:** (Köristan *İznik, Üreğil *Orhangazi, İnikli –Brs.; *İzmit ve köyleri –Kc.; *Akyazı ve çevresi –Sk.; *Şile –İst.; Akşeyh, –Zn.; *Gerze –Sn.)

[**yegli**] **:** (Barak Aşireti Akçaköy *Nizip –Gaz.)

[**yegnik**] **:** (–Sm.)

[**yeğil**] **:** (Sandallar *Devrek, *Bartın, Aliköy *Çaycuma –Zn.)

[**yeğini**] **:** (–Sv.)

[**yeğinik**] **:** (*Buca –İz.; Papazköy –Sm.; *Tirebolu –Gr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[**yeğinlek**] **:** (*Şebinkarahisar –Gr.)

[**yeğinşek**] **:** (*Taşköprü –Ks.)

[**yeğli** (III)] **:** (Akçaköy *Nizip –Gaz.)

[**yeğnik**] **:** (*Akyazı çevresi –Sk.; Bayırköy *Gelibolu –Çkl.; *Çarşamba –Sm.; Salman *Akkuş –Or.; –Tr.; *Yusufeli –Ar.; Hacılyas *Koyulhisar, –Sv.; –Nğ.)

[**yeğnil**] **:** (*Manyas –Ba.)

[**yehil**] **:** (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

[**yeltin**] **:** (Kışla *Ereğli –Zn.)

[**yemli**] **:** (*Kurşunlu –Çkr.)

[**yen** (IV)] **:** (Fili *Biga –Çkl.)

[**yence**] **:** (*Safranbolu –Zn.; *Geredе –Bo.)

[**yencecik**] **:** (Fili *Biga –Çkl.; *Çerkeş –Çkr.)

[**yencilek -1**] **:** (–Ar. ilçe ve köyleri; –Kr.; –Ezm.)

[**yengil**]**:** (Orhanlı *Seferihisar –İz.; *Bartın –Zn.; *Vezirköprü –Sm.; Küçük İsa *Zile –To.; Mesudiye *Datça –Mğ.; Saraçhanebaşı –Ed.; *Vize –Krk.)

[**yēni (II) -1**] : (–Brd.; Oğuz *Acıpayam –Dz.; Umurlu –Ay.; *Emet ve köyleri –Kü.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Silifke köyleri, *Mut ve köyleri –İç.)

[**yēnicek**] : (*Alayunt –Kü.; Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.; Gökdere *Akdağmadeni –Yz.)

[**yēnik (IV) -1**] : (*Ünye –Or.)

[**yenil**] : (*Çal –Dz.; Tavaklı *Ezine –Çkl.; *Beykoz –İst.; –Sn.)

[**yenilcek -1**] : (–Ks. ve çevresi; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Ml.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Milâs –Mğ.)

[**yenilecik**] : (*Bigadiç –Ba.)

[**yenksi**] : (–Ks. ve çevresi)

[**yenli (I)**] : (Sarıidris *Karaağaç –Isp.; *Bozdoğan –Ay.; Balçova –İz.; –Brs.; Tokat –Es.; Peşman *Daday –Ks.; Yenicekale, *Elbistan –Mr.; *Gürün –Sv.; –Kn.; Kalkan *Kaş, Homa *Manavgat –Ant.; Hızlan *Datça –Mğ.)

[**yenlicek, yeñlicek**] : (Tokat, Bozan –Es.; –Gaz.; *Ermenek –Kn.)

[**yenlik -1**] · (*Akyazı çevresi–Sk.; Papazköy –Sm.; *Perşembe –Or.; *Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.; –Tr. ve çevresi; –Rz.)

[**yeñni (II)**] : (Turan –Ky.)

[**yenşek**] : (*Geyve –Kc.; *Göynük –Bo.; Yakacık *Tosya, *Kargı, Ayvalı *Taşköprü –Ks.)

[**yetik (IV)**] : (*Boyabat –Sn.)

[**yevlen**] : (–Ada.)

[**yevtin**] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

[**yeylik**] : (*Ağın –El.)

[**yeyni -1**] : (İshaklı *Bolvadin –Af.; –Brd.; *Gelendost –Isp.; –İz. ilçe ve köyleri; *Çal –Dz.; *Bozdoğan, Köşk –Ay.; *Yenişehir –Brs.; *Gediz –Kü.; *Bozüyük –Bil.; Tokat, Keskin –Es.; –Ks.; Şabanözü *Polatlı –Ank.; –Nğ.; Zanapa *Ermenek –Kn.; Faydalı *Kozan, Toprakkale *Osmaniye, İncirlik, *Feke –Ada.; *Mersin ve köyleri, *Tarsus, Tozara *Silifke –İç.; Ferizler *Anamur, Yenidamlar *Alanya –Ant.; *Fethiye –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yeynik -1**] : (Yalıçiftlik *Mudanya –Brs.; –Sm.; *Şebinkarahisar –Gr.; –Gm.; –Ezm.; –Ezc.; Hacıilyas *Koyulhisar, –Sv.; Şahin *Malkara –Tk.)

[**yığıl**] : (Tursunlar *Devrek –Zn.)

[**yiftin**] : (Tursunlar *Devrek –Zn.)

[**yiğin (II)**] : (–Krş.; Servi *Saray –Tk.; *Lüleburgaz –Krk.; Varna, Bulgaristan)

[**yiğinik**] : (–Sm.)

[**yiğli (I)**] : (Akdoğan *Kızılcahamam –Ank.)

[**yiğni**] : (*Mustafa Kemalpaşa –Brs.; –Bo.; *Bor –Nğ.; Rumeli)

[**yinil**] : (Yeniköy –Ba.)

[**yivtin**]: (Soğullu *Şile –İst.)

[**yüğnük**] : (*Ahlat –Bt.)

[**yüngül, yüñgül**] : (–Ama.; *Şavşat köyleri, Ağdar *Yusufeli –Ar.; Bayburt *Selim, *Iğdır, –Kr.; –Ezm.; –Ezc.; Tutak *Doğubayazıt –Ağ.; *Erciş –Vn.; *Ahlat –Bt.; –Dy.; Kesirlik –El.; –Ur.; –Sv.; Kerkük)

[**yüñul**] : (Koyundere *Ahıska –Kr.)

[**yünül, yüñül**] : (*Düzce –Bo.;–Vn.)

2. Değersiz. (Çepni *Gemerek –Sv.)

[**yenilcek -2**] : (*Bünyan –Ky.)

3. Ağırbaşlı olmayan, hoppa. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Mn.; *Alayunt –Kü.; –Es. köyleri; *Ahlat –Bt.;

Çepni *Gemerek, Genezin *Avanos –Nş.; –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Ada.; *Milâs –Mğ.)
[yeğnicek] : (Bayat *Emirdağ –Af.; Uluğbey *Senirkent –Isp.; *Merzifon köyleri, –Ama.; *Bünyan –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
[yencek (II)] : (–Bo.)
[yencilek -2] : (–Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Ml.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Ahi –Mğ.)
[yēni (II) -2] : (–Brd.; *İncesu –Ky.)
[yēnik (IV) -2] : (*Ünye –Or.)
[yēnilçek] : (*Bozdoğan –Ay.; *Bodrum, *Milâs –Mğ.)
[yeñnicek] : (Turan –Ky.)
[yeyni -2] : (Şabanözü *Polatlı –Ank.; *Mersin köyleri –İç.)
[yeynicek] : (*Yalvaç, *Eğridir köyleri, *Gelendost –Isp.; Tepeköy *Torbalı –İz.; *Çerkeş –Çkr.; *Tirebolu –Gr.; –Gaz.; –Sv.; *Ermenek –Kn.; Yapıntı *Mut –İç.)
[yeynik -2] : (Yalıçiftlik *Mudanya –Brs.; –Gm.; –Sv.)
[yiñni] : (*Bor –Nğ.)

yeğnicek [→ **yeğni -3**]

yeğnik [→ **yeğni -1**]

yeğniklemek [→ **yeğnilmek** (I)]

yeğnikleşmek [→ **yeğnilmek** (I)]

yeğnikletmek [→ **yeğniltmek**]

yeğniklik [→ **yeğnilik**]

yeğnil [→ **yeğni -1**]

yeğnilik [**yeğniklik, yēnilik** (II), **yeñlilik, yeynilik** (I)] Hoppalık. (*Yalvaç –Isp.; Tokat –Es.; *Afşin ve köyleri –Mr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Fethiye –Mğ.)
[yeğniklik] : (–Sm.)
[yēnilik (II)] : (–Brd.)
[yeñlilik] : (*Gürün –Sv.)
[yeynilik (I)] : (–İç. ilçe ve köyleri; *Manavgat –Ant.)

yeğnilmek (I) [**yeğnelmek, yeğnenmek, yeğniklemek, yeğnikleşmek, yeğnimek, yénelmek, yénilmek, yeynilmek, yiğnilmek, yinilmek**] Ağırlığı azalmak, hafiflemek. (*Eğridir ve köyleri –Isp.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Nğ. ve çevresi)
[yeğnelmek] : (–Dz.)
[yeğnenmek] : (Eymir *Bozdoğan –Ay.)
[yeğniklemek] : (–Sm.)
[yeğnikleşmek] : (–Sm.)
[yeğnimek]: (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)
[yénelmek] : (–Brd.)
[yénilmek] : (–Brd.)
[yeynilmek] : (*Mut ve köyleri–İç.)
[yiğnilmek] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)
[yinilmek] : (*Nazilli –Ay.; –Brs.)

yeğnilmek (II) Doğurmak. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yeğnilmek (III) Hoppalık yapmak. (*Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.;–Ky.)

yeğniltmek [**yegniltmek, yeğnikletmek, yeyniltmek**] Yükünü azaltmak, hafifletmek. (*Eğridir ve ve köyleri –Isp.; *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; –Tr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Nğ.)
[yegniltmek] : (Tepeköy *Torbalı –İz.)
[yeğnikletmek] : (–Sm.)
[yeyniltmek] : (Tunaboyu, Bulgaristan)

yeğnimek [→ **yeğnilmek** (I)]

yeğre Çekingen, soğuk yaradılışlı. (*Çerkeş –Çkr.)

yeğrek (I) [→ **yeyrek**]

yeğrek (II) İyiliksever. (*Kızılcahamam –Ank.)

yeğrek (III) Çok : *Bu çeşme pek yeğrek akıyor.* (–Ezm.)

yeğsinmek Aşağılamak, azarlayıp dövmek. (*Alayunt –Kü.)

yeğün Geçen gün, önceki gün. (Hacıbeyli *Nazilli –Ay.)

yehdi, yéhdi 1. Yaramaz, haylaz, terbiyesiz. (–Kr.; –Ezm.) **2.** Yetim, öksüz. (Bayburt *Selim –Kr.)

yeher At eyeri. (Bayburt, *Selim, Koyundere *Ahıska –Kr.)

yehil [→ **yeğni -1**]

yehini Yahni, türlü. (*Bulanık –Mş.)

yehli Güçlü, sert : *Taş çok yehli geldi.* (Akpınar –Or.)

yehşi İyi, güzel, değerli. (*Antakya –Hat.)

yeh yeh Köpek çağırma ünlemi. (Güney *Yeşilova –Brd.)

yek (I) İyi, seçmeye değer. (*Düzce –Bo.; *Merzifon köyleri –Ama.)

yek (II) Domino oyununda tek delikli taş. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yekā [→ **yéke, yeke** (II)]

yekdaptan [→ **yektaptan**]

yekdiri yekdiri Topallaya topallaya. (Keban, Tekeler *Silifke –İç.)

yekdirmek [**yekemek** (I), **yekitmek, yekmek, yektirmek, yiktirmek**] Hafif topallamak. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; Küçük İsa *Zile –To.; Hacılyas, *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla, *Gemerek –Sv.; –Yz.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; –Ada.; İncekum *Silifke, *Mut ve köyleri –İç.; *Fethiye –Mğ.)

[**yekemek** (I)] : (Yılanlı *Eğridir –Isp.; –Kn.)

[**yekitmek**] : (Muzvadi *Ermenek –Kn.)

[**yekmek**] : (Karamanlı *Tefenni –Brd.; *Mut ve köyleri, *Mersin –İç.)

[**yektirmek**] : (*Yalvaç –Isp.; –Dz. köyleri; *Alaşehir –Mn.; –Çr.; *Merzifon köyleri –Ama.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Kocabey –Krş.; *Bor –Nğ.; *Ermenek–Kn.; Tekir *Silifke, Civanyaylağı *Mersin –İç.)

[**yiktirmek**] : (*Bor –Nğ.)

yéke, yeke (I) [**yekeke, yeyke**] Kayıkta dümen kolu. (Görece –İz.; –İst.; –Or.; Gare *Ardeşen –Rz.)

[**yekeke**] : (–İst.)

[**yeyke**] : (*Bartın –Zn.; –Sn.)

yéke, yeke (II) [**yekâ**] İri. (–İst.;–Ama.; Bayburt *Selim, *Iğdır –Kr. ve çevresi; Azerbaycan)

[**yekâ**] : (Çavdarlı *Şavşat –Ar.)

yéke, yeke (III) Tek. (*Erciş –Vn.)

yekeçalığı Öküzlerde görülen bir hastalık. (*Çarşamba –Sm.)

yekek Yeğlenen, seçilmeye değer olan. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

yekeke [→ **yéke, yeke** (I)]

yekelenmek Kibirlenmek. (–Ama.)

yekelik Topallık. (*Lâpseki –Çkl.)

yékeltmeyh Büyütmek. (*Iğdır –Kr.)

yekemek (I) [→ **yekdirmek**]

yekemek (II) Yıkamak. (*Antakya –Hat.)

yeken Para. (Koşmat –Es.; Yenikışla *Boğazlıyan –Yz.)

yekennemek Ele geçirmek. (Peşman *Daday –Ks.)

yékeper İriyarı. (*Iğdır –Kr.)

yeke yek Teke tek. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yekgelmek Diz çökmek, çömelmek. (Genezin *Avanos –Nş.)

yekiden Yeniden. (*Divriği –Sv.)

yekin (I) Bağırma. (Asduk *Bayburt –Gm.)

yekin (II) Kızılağaç. (*Perşembe köyleri –Or.)

yekindirmek Yerinden kaldırmak, yukarı kaldırmak. (Tokat –Es.; *İskilip –Çr.; *Antakya –Hat.; *Gemerek, Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Silifke –İç.)

yekinmek (I) [**yeginmek, yekrenmek, yelkinmek, yeykinmek** (II), **yikinmek** (I)] **1.** Bir eylem yapmaya davranmak. (Bayat *Emirdağ–Af.; Kumdanlı*Yalvaç,*Eğridir köyleri –Isp.; Çöplü,*Çivril,*Çal–Dz.; Narlıdere*Bergama–İz.; Dombaylı*Salihli,*Alaşehir–Mn.; Demirdere*Kemalpaşa –Brs.; *Alayunt –Kü.; Tokat, Bozan –Es.; *Düzce –Bo.; *Safranbolu –Zn.; –Ks.; Çıkrık *Mecitözü, *İskilip –Çr.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Zile –To.; *Şebinkarahisar, *Alucra –Gr.; *Kelkit –Gm.; Yavuz *Şavşat, Bağlıca *Ardanuç –Ar.; Bayburt *Selim –Kr.; *Ağın –El.; Palanga *Hekimhan –Ml.; *Nizip, *Pazarcık –Gaz.; –Mr. ve çevresi; Erzin *Dörtyol, *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla, *Gürün –Sv.; Gökdere *Akdağmadeni –Yz.; *Keskin –Ank.; Genezin *Avanos –Nş.; Afşar köyleri *Pınarbaşı, *Bünyan –Ky.; Bahçeli *Bor, –Nğ.; Boyalık, *Ermenek, *Seydişehir –Kn.; –Ada. ilçe ve köyleri; –İç. ilçe ve köyleri) [**yeginmek**] : (*Bayburt –Gm.) [**yekrenmek**] : (Keşanuz *Ayaş –Ank.) [**yelkinmek**] : (Bayat *Emirdağ –Af.; *Taşköprü –Ks.; *Çarşamba –Sm.; Uluşiran *Şiran –Gm.; –Ank.) [**yikinmek** (I)]: (Hasanoğlan–Ank.; *Bor –Nğ.)

2. Ikınmak, bir şeyi güç harcıyarak yapmaya davranmak, zorlanmak. (–Nğ.; Akait *Akşehir –Kn.; İncekum *Silifke –İç.; Bağyaka *Finike –Ant.; *Lüleburgaz –Krk.) [**yeykinmek** (II)] : (*Göynük, İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Şabanözü –Çkr.; –Ml.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

3. Çiftleşen hayvan, tutkuyla davranmak. (*Alaşehir –Mn.)

4. Salıncağa binen kişi, hız almak. (*Alaşehir –Mn.)

yekinmek (II) [**yikinmek** (II)] İtmek. (Bahçeli *Bor –Nğ.) [**yikinmek** (II)] : (*Gülnar –İç.)

yekinmek (III) Vurmaya çabalamak. (Bayburt *Selim –Kr.)

yekinmek (IV) Çekinmek. (Sekiköy *Ödemiş –İz.)

yekin yekin Zorlana zorlana, zamanla: *Yaptığın iyiliğin altından yekin yekin kalkarım.* (*Ünye –Or.)

yekitmek [→ **yekdirmek**]

yekke Yaşlı kadın. (–Isp.)

yekle [→ **yekli**]

yeklemcikten [→ **yekli**]

yeklemek (I) Bir ağırlığı kaldırmaya güç harcamak : *Altmış kiloluk çuvalı bir yekleyişte kaldırdım.* (*Eğridir köyleri –Isp.)

yeklemek (II) Üstüne çullanmak, vurmak. (*Ağın –El.)

yeklenmek **1.** Dayanmak, bir yere gücünü harcamak, bindirmek.(*Si-

lifke –İç.) **2.** Üstüne yürümek, saldırmak. (*Zile –To.)

yekli [**yekle, yeklemcikten**] Yalandan, şakadan : *Bu sözü yekli söylüyorum.* (–Çr. ve çevresi)
[**yekle**] : (Kızıldere *Ören –Mğ.)
[**yeklemcikten**] : (Kesme *Eğridir –Isp.)

yekmek [→ **yekdirmek**]

yekmelenmek İstekle yüklenmek. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

yekre 1. Atılıp kabartılmış pamuk. (Sücüllü *Yalvaç –Isp.; Kuzyaka *Safranbolu –Zn.; *Kargı –Ks.; *Gürün –Sv.; *Marmaris –Mğ.) **2.** Keçe yapmak için yayılıp hazırlanan yün. (–Çkl.)

yekrek 1. Çok iyi. (Cebel *Eğridir –Isp.) **2.** Çok temiz, kar gibi. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yekrenmek [→ **yekinmek** (I) **-1**]

yekrimek (I) Hayvan, geç ve güç doğurmak. (*Ayaş –Ank.)

yekrimek (II) Bıkmak, soğumak. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yektahtada [→ **yektaptan**]

yektaptan [**yaktaptan, yekdaptan, yektahtada**] **1.** Birden, birdenbire. (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.; –Brd.; *Çal –Dz.; –Ama.; *Zile köyleri –To.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Bünyan –Ky.)
[**yaktaptan**] : (*Ermenek –Kn.)
[**yekdaptan**] : (Uluğbey *Senirkent –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.)
2. Bir kezde, toptan. (Bozan –Es.; Köşker –Krş.; Çukurbağ, Navdalı *Mut, Tekir *Silifke –İç.)
[**yektahtada**] : (*Bor –Nğ.)

yekte (I) [**yikte**] **1.** Eteklik. (İshaklı *Bolvadin –Af.; *Gelendost –Isp.; –Ay.; –Kn.)
[**yikte**] : (*Emirdağ –Af.; Karkın *Çumra –Kn.)
2. Ferace. (–Çkl.; *Ermenek –Kn.)

yekte (II) **1.** Yenen, üstün. (Çöplü *Çivril –Dz.) **2.** Seçilmeye değer. (*Merzifon –Ama.)

yekte (III) Akıllı. (Bayburt *Selim –Kr.)

yekten Hiç yoktan. (Vazıldan *Divriği –Sv.)

yekti Babasız, başıboş büyüyen, serseri. (–Kr. köyleri; Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yektirip gitmek Başını alıp gitmek. (–Af.)

yektirmek [→ **yekdirmek**]

yek vermek Arka olmak, akıl öğretmek, yol göstermek. (Şıhlar *Ulubey –Or.; Yolağzı –Gr.)

yek yeke İki kişi karşılıklı, başkaları işe karışmadan (oynamak, dövüşmek). (Bereketli *Tavas –Dz.)

yel, yél [**yelpik** (II)] Ağrı, sızı, romatizma. (–Uş.; *Eğridir köyleri, *Yalvaç –Isp.; Başpınar *Tefenni, –Brd.; *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Tepeköy *Torbalı –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Susurluk, Yeniköy, Kızılköy *Manyas –Ba.; Tokat, Bozan –Es.; *Kandıra –Kc.; *Düzce –Bo.; *Akyazı –Sk.; Çapar *Şabanözü, *Kurşunlu –Çkr.; –Sn.; –Sm.; *Merzifon köyleri, *Taşova köyleri –Ama.; Bayadı –Or.; –Tr.; Gare *Ardeşen –Rz.; *Yusufeli, *Şavşat köyleri, Bağlıca *Ardanuç –Ar.; *Iğdır –Kr.; –Ezm.; Cenciğe –Ezc.; –Ağ.; *Erciş –Vn.; –Bt.; –Md.; *Arapkir –Ml.; Berit ve Gâvurdağı Yörükleri –Mr.; *Antakya –Hat.; Maksutlu *Şarkışla, Hacı-

ilyas *Koyulhisar, *Gemerek –Sv.; Çanıllı *Ayaş, *Güdül, Şabanözü *Polatlı –Ank.; *Pınarbaşı ve çevresi –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Mut ve köyleri –İç.; *Fethiye, Yenice –Mğ.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.)

[**yelpik** (II)] : (–Ml.)

yel almak (I) Soğuk almak. (*Eğridir ve köyleri –Isp.; *Düzce –Bo.; *İskilip –Çr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Nğ.)

yel almak (II) **1.** Uzaktan sezmek. (–Brd.; Çukurköy *Karaisalı–Ada.; *Mut ve köyleri –İç.) **2.** Anlam çıkarmak, işkillenmek. (Berit ve Gâvurdağı Yörükleri –Mr.)

yelatan (I) Kayalık. (Gerce *Avanos –Nş.)

yelatan (II) Savruk, döküp saçan. (–Nğ.)

yelatı Bisiklet. (Bayburt *Selim, *Iğdır, *Kağızman –Kr.; Niğzevan –Ezm.)

yelbent Ottan çıkarılan sakız. (Yukarı Kale, *Koyulhisar, *Suşehri –Sv.)

yelbeyin Ahmak, budala. (–Ama.;–Kr.)

yelbik Tuzlu balgam. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

yelbir Hızlı (gitmek için). (*Emirdağ –Af.)

yelbirdek [**yeldirdek**] Çok eski, yırtık, ince giysi ya da kumaş eşya. (Tahtacı, *Gelendost –Isp.; Çağış –Ba.; –Es. ve köyleri; *Safranbolu –Zn.)

[**yeldirdek**] : (Çanıllı *Ayaş –Ank.)

yelbirdemek [**yeldirdemek -1, yelebimek, yelepimek**] Yelle sallanmak. (Tokat –Es.; *Ermenek –Kn.; Akeyne, Haçdişlen *Anamur –İç.)

[**yeldirdemek -1**] : (*Alaşehir –Mn.)

[**yelebimek**] : (Akse –Uş.; Dudaş –Bil.; *Söğüt, Tokat, Bozan –Es.; Peşman *Daday –Ks.; Köşker –Krş.)

[**yelepimek**] : (–Nğ.)

yelbiz Örümcek. (Dombaylı *Salihli –Mn.)

yelbulutu Yelle giden bulut. (Sulusaray *Artova –To.)

yelci Ebe. (*Düzce –Bo.)

yelçakgı [→ **yelçalığı**]

yelçalgını [→ **yelçalığı**]

yelçalığı [**yelçakgı, yelçalgını**] Fazla esen yel etkisiyle başağı cılız kalmış ekin. (Çöplü *Çivril –Dz.)

[**yelçakgı**] : (Zencidere –Ky.)

[**yelçalgını**] : (Zencidere –Ky.)

yelçar Şımarık. (*Ilgaz –Çkr.)

yel değirmeni Geveze, yersiz konuşan. (Çepni *Gemerek –Sv.)

yeldirdek [→ **yelbirdek**]

yeldirdemek 1. [→ **yelbirdemek**] **2.** Sık sık iş ve yer değiştirmek. (*Alaşehir –Mn.)

yeldirgeme Uykuda söylenerek kalkma, kendini oraya buraya atma hastalığı, karabasan. (*Eğridir –Isp.)

yeldirgemek 1. Deli gibi, saçmasapan konuşarak oraya buraya gidip gelmek. (–Isp. ilçe ve köyleri) **2.** Sayıklamak. (–Isp.)

yeldirme 1. Kadınların giydiği bir çeşit giysi, astarsız manto. (–Kü.; *Kandıra –Kc.; Çepni, Karaözü *Gemerek, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Antakya –Hat.; –Ada.) **2.** Önlük. (*Bozüyük –Bil.) **3.** [→ **yelelek**]

yeldirmek (I) **1.** Koşturmak : *Yeldir tazıyı görsün yazıyı.* (Eymir *Bozdoğan –Ay.; Tepeköy *Torbalı

–İz.; Tokat, Bozan –Es.; –Çr.; *Merzifon –Ama.; Küçük İsa *Zile –To.; *Ünye –Or.; *Afşin –Mr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Çamlı *Ayaş –Ank.; Genezin *Avanos –Nş.; –Nğ.; Misis –Ada.; *Şarköy –Tk.) **2.** [→ **yelmek** (I) -1] **3.** Koşmaya zorlamak. (*Kurşunlu –Çkr.) **4.** İzlemek. (*İskilip –Çr.; Küçük İsa *Zile –To.) **5.** İzletmek. (*Merzifon ve köyleri –Ama.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.) **6.** Zorlamak. (*Lâpseki–Çkl.)

yeldirmek (II) Çok yaramazlık yapmak. (*Beyşehir ve çevresi –Kn.)

yeldürmé Başörtüsü ve değneklerle oynanan bir çocuk oyunu. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yeldürüç [→ **yeleğen** (I)]

yelebimek [→ **yelbirdemek**]

yelece [**yeleğen** (II)] Topraktan yapılmış su testisi. (Ahmetbey –Brs.) [**yeleğen** (II)] **:** (Uncuboz –Mn.)

yeleç Dağ sırtı. (*Eğridir köyleri –Isp.; Borcak* Söğüt –Bil.; Zevker *Refahiye –Ezc.; Genezin *Avanos–Nş.; Aşağı Hadım *Hadım –Kn.)

yelef Taştan yapılmış büyük çeşme. (Mağura *Maçka –Tr.)

yele gelmek İnek, boğa istemek. (Kerkük)

yelegen [→ **yeleğen** (I)]

yeleğen (I) [**yeldürüç, yelegen**] İvecen, canı tez, telâşla ordan oraya gidip gelen. (*İzmit –Kc.; Bolatlı *Sungurlu, *İskilip –Çr.; *Merzifon köyleri –Ama.; Genezin *Avanos –Nş.; –Ed.)
[**yeldürüç**] **:** (–Sm.)
[**yelegen**] **:** (*Koyulhisar –Sv.)

yeleğen (II) [→ **yelece**]

yeleğen (III) [**yeligen**] Köpek. (–Çkl.)
[**yeligen**] **:** (Honaz –Dz.)

yelek (I) **1.** Telek, kuşların kanat uçlarındaki tüylerden her biri. (*Eğridir köyleri, *Senirkent –Isp.; Kadıköy –Dz.; *Lâpseki –Çkl.; Tokat, Bozan, –Es.; Alemdar –Bo.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Bafra –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Ağın –El.; *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Beypazarı –Ank.; *Bor –Nğ. ve çevresi; *Ermenek, Manastır *Beyşehir –Kn.; *Silifke, *Mersin, *Mut ve köyleri –İç.) **2.** Horoz kuyruğu. (Atlas *Sivrihisar –Es.)

yelek (II) **1.** Ceket. (Salda *Yeşilova –Brd.) **2.** Gömlek. (Arvallı, Güney *Yeşilova, Karamanlı *Tefenni –Brd.; *Afşin –Mr.; Fariske *Ermenek –Kn.; –Ant.; Teniste *Anamur –İç.; *Fethiye –Mğ.)

yelek (III) Dalı budağı kesilmiş kuru ağaç. (Kızılcabölük, Denizler *Çal, Bereketli *Tavas –Dz.)

yelek (IV) **1.** Bir yaşında tay. (*Bayındır –İz.) **2.** Bir yaşında deve. (Sokular –Ank.; Hortu *Ereğli –Kn.; Kırıklı *Karaisalı –Ada.) **3.** Bir yaşında iğdiş edilmiş teke. (*Kaş, –Ant.) **4.** İki yaşında keçi. (–Ant.) **5.** Bir yaşında dana. (–Ay.; –Mğ.)

yelek (V) [→ **yeli** (II)]

yelek (VI) Yelden korunmak için, tepeliğin (tavana döşenen keçe) bağına ayrıca bağlanan bağ. (Çukurkuyu *Bor –Nğ.)

yelek (VII) Sabanda, kıyısı aşınan ehenge vurulan peş. (Şıhlar *Ulubey –Or.)

yelek çalığı Öküzlerde görülen ve hayvanın başını aşağı indirmesine

engel olan bir hastalık. (*Afşin –Mr.)

yeleken (I) [**yelkesen**] Kerkenez kuşu. (Bingi *Çeşme –İz.)
[**yelkesen**] : (–Ed.)

yeleken (II) Yelin fazla estiği yer. (Çepni *Gemerek –Sv.)

yelekenlik [→ **yelekin**]

yelekim [**yeleksırtı, yelten**] Yele karşı, havalı yer. (Uluğbey *Senirkent –Isp.)
[**yeleksırtı**] : (Kasımlar *Eğridir –Isp.)
[**yelten**] : (Kayı *Tosya –Ks.)

yelekin [**yelekenlik**] Esintili, yelli hava. (Karamanlı *Tefenni –Brd.; Gazelyakup *Tavşanlı, Saraycık –Kü.; –Ed.)
[**yelekenlik**] : (*Yalvaç –Isp.; Fıraktın *Develi –Ky.)

yeleksırtı [→ **yelekim**]

yelek tay Bir yaşından üç yaşına kadar olan tay. (Karaabat *Bodrum –Mğ.)

yeleleği [**yeleyen** (II)] Hoppa. (Çepni *Gemerek –Sv.; *Bor –Nğ.)
[**yeleyen** (II)] : (*Göynük –Bo.)

yelelek [**yeldirme -3, yellik** (III), **yelpeze** (I), **yelpiyh, yelpize**] Yelpaze. (Yalıncak –Ank.)
[**yeldirme -3**] : (Dağ köyleri *Maçka –Tr.)
[**yellik** (III)] : (–Ks.)
[**yelpeze** (I)] : (–Gaz.)
[**yelpiyh**] : (*Iğdır –Kr.)
[**yelpize**] : (*Tire –İz.)

yelelikurt Sırtlan. (*Lâpseki –Çkl.; Bosna)

yeleme [→ **yelfe** (I) **-2**]

yelemek 1. Ağacın dallarının hepsini ya da bir bölüğünü kesmek, budamak. (–Isp. ilçe ve köyleri; Salda *Yeşilova –Brd.; Darıveren *Acıpayam, *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; *Kuyucak –Ay.; –Mn. ve çevresi; –Es.; *Fethiye –Mğ.) **2.** Eşek, at vb. hayvanların yele ve kuyruk tüylerini kesmek. (*Eğridir köyleri –Isp.)

yelemse Gecekuşu. (Alaçam *Milâs –Mğ.)

yelen (I) Kilim, halı kıyısındaki süs. (Bayburt *Selim –Kr.; Berit ve Gâvurdağı Yörükleri –Mr.)

yelen (II) [**yelevlen**] Kasırga. (Cebel *Eğridir –Isp.)
[**yelevlen**] : (Sücüllü *Yalvaç–Isp.)

yelen (III) Ova, çöl. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

yelen (IV) Tutku. (–Ks.; –Ky.)

yelenmek İğrenmek. (Salur *Bandırma –Ba.)

yelenti Kesilmiş ağaç dalı : *Çarşıdan bir yük yelenti aldım.* (–Af.; –Isp. ilçe ve köyleri)

yelepimek [→ **yelbirdemek**]

yelep yelep (I) Arka arkaya. (–Ank.)

yelep yelep (II) Bağlam bağlam. (*Bor –Nğ.)

yeler Günlük defter, el defteri. (*Kıbrıscık –Bo.; *Beypazarı –Ank.)

yelere Kadın giysisi. (–Ank.)

yelere düşmek Acele ile oraya buraya koşmak. (–Çkr.)

yeler onmaz [**yiler oñmaz**] Boşuna çalışan. (–Çr.)
[**yiler oñmaz**] : (*Bor –Nğ.)

yelese Yarasa. (Afşar *Hadım –Kn.)

yeleşik Tatula da denen bir bitki. (–Or.)

yeletten Yeniden, yeni baştan. (*Sivrihisar –Es.)

yelevlen [→ **yelen** (II)]

yele yele gitmek Koşa koşa, çabuk çabuk gitmek. (–Sm.)

yeleyen (I) Kalınlığı iki buçuk santimden ince olarak biçilmiş tahta. (Peşman *Daday –Ks.)

yeleyen (II) [→ **yeleği**]

yelfe (I) [**yeleme, yelfirik**] **1.** İnce, hafif. (Çalış *Haymana –Ank.; Çakallı –Ada.) **2.** Ağırbaşlı olmayan, hoppa. (*Avanos –Nş.; Hamurcu *İncesu –Ky.; *Ereğli –Kn.)
[**yeleme**] : (Zeyve *Çal, Çöplü*Çivril –Dz.; Akse –Uş.)
[**yelfirik**] : (–Çr.; –Ezc.)

yelfe (II) Çulluk kuşu. (–Kr.; –Nğ.; *Ereğli –Kn.; –Ada.; –İç. ilçe ve köyleri)

yelfirik [→ **yelfe** (I) **-2**]

yelgi Havafırıldağı, rüzgârgülü. (–Mğ.)

yelgin (I) Coşkun, dişi peşinde koşan, sevdalı. (*Eğridir ve köyleri –Isp.; Kuyuluk *Kozan –Ada.; *Mut ve köyleri –İç.; *Fethiye –Mğ.)

yelgin (II) Sürek atı. (*Gazipaşa –Ant.)

yelgin (III) Hızlı. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yelgirdemek 1. Delirmek. (Kızılören *Dinar –Af.) **2.** Sevdalanmak. (Aydoğmuş *Keçiborlu –Isp.)

yel girmek Ağrısı tutmak (romatizma için). (–Kr.)

yelgufa Felce uğramış sığır. (Tabaklar *Bahçe –Ada.)

yelguşu Kırlangıç. (*Gülnar –İç.)

yeli (I) [**yelke** (IV) **-1**] Yele. (Çandır *Sütçüler –Isp.; Çöğürler –Kü.; *Kurşunlu –Çkr.; –Mğ.)
[**yelke** (IV) **-1**] : (–Gaz.; –Ada.)

yeli (II) [**yelek** (V), **yelke** (I) **-1**] Dağın doruğa yakın bölümü. (Çavdır *Tefenni –Brd.; *Tire –İz.; Pazarköy, Çöğürler –Kü.; Kazancı *Ermenek –Kn.; –Mğ. ve ilçeleri)
[**yelek** (V)] : (*Göksun –Mr.; Höketçe *Saimbeyli –Ada.)
[**yelke** (I) **-1**] : (Gecek *Sivrihisar –Es.; Ağaköyü *Safranbolu –Zn.; Dalkoz *Kurşunlu, *Ilgaz –Çkr.)

yeligen [→ **yeleğen** (III)]

yelik Oyunda ebe. (Akçaşar *Karaağaç –Isp.)

yelikcen [→ **yelincek**]

yelikgen Şaşkınlık. (Saylan *Ünye –Or.)

yelikken [→ **yelincek**]

yelikmek (I) [**yelimek, yelitmek, yılıkmak (I), yilikmek**] **1.** Şımarmak, yaramazlık yapmak. (Tokat*Sivrihisar –Es.; Bahçeköy –Bo.; *Sungurlu –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; Küçük İsa, Kasın *Zile –To.; *Ünye –Or.; Çepni *Gemerek, *Kangal –Sv.; Gökdere *Akdağmadeni –Yz.; Hacıtuğrul *Polatlı, *Ayaş, –Ank.; Hamurcu *İncesu –Ky.; –Ada.; *Mut ve köyleri –İç.)
[**yelimek**] : (–Ank.)
[**yelitmek**] : (–Çkr.)
[**yılıkmak** (I)] : (–Ada.)
[**yilikmek**] : (Deliviran *Çubuk –Ank.)
2. Oynamak. (*Bozüyük –Bil.) **3.** Deve oynamak. (–Ada.)

yelikmek (II) İvecenlik yapmak. (Kasın *Zile –To.; Salman *Akkuş –Or.)

yelikmek (III) Aşermek. (*Ahlat–Vn.)

yelikmek (IV) Gövde, üşüyerek sızlamak. (Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.)

yelimek [→ **yelikmek** (I) **-1**]

yelimlik Yel girecek delik. (*Şeref-likoçhisar –Ank.)

yelimsa Koyunda meme şişmesiyle beliren bir hastalık. (Cemele –Krş.)

yelimsemek Topallamak. (*Ulubey –Or.)

yelim yelim yeldirmek Sürekli izlemek. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yelin [**yen** (II), **yilin**] **1.** İnek, manda, koyun vb. hayvanlarda memenin süt toplanan bölümü. (Kesne *Eğridir –Isp.; Göbel –Ba.; Kumarlar *Bayramiç, Bergaz *Ezine –Çkl.; –Brs.; *İnebolu –Ks.; –Sn.; –Kr. ilçe ve köyleri; *Erciş –Vn.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.; Uzunhacıköy *Saray –Tk.; Bulgaristan Türkleri) [**yilin**] : (*Sason –Sr.)

2. Hayvanın doğuracağı zaman şişen üreme organının dış bölümü. (–Ama.)

[**yen** (II)] : (Salman, *Akkuş, Arpaköy –Or.; Tepeköy *Piraziz –Gr.; –Sv. ilçe ve köyleri)

yelincek [**yelikcen, yelikken, yelink, yelki** (II)] Hafif, hoppa, şımarık. (Bayat *Emirdağ –Af.; Cimin –Ezm.; Cenciğe –Ezc.; –El.; –Ml.)

[**yelikcen**] : (–Yz.)

[**yelikken**] : (–Es.)

[**yelink**] : (Cenciğe –Ezc.)

[**yelki** (II)] : (–Çkl.)

yeline gitmek Hoşuna gitmek. (–Es.)

yelink [→ **yelincek**]

yelinlemek [**yelinnamak, yelinnemek**] Hayvan, doğumu yaklaşmak, doğuracağı belli olmak. (Melikşah –Sn.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.)

[**yelinnamak**] : (İncekum *Silifke –İç.)

[**yelinnemek**] : (Karatiken *Tarsus, Tömük *Mersin –İç.)

yelinnamak [→ **yelinlemek**]

yelinnemek [→ **yelinlemek**]

yelinsek **1.** Memeyi körleştiren bir hastalık. (Kesme' *Eğridir –Isp.)

2. Memesi hastalıktan körleşen hayvan. (Genezin *Avanos –Nş.)

yelip yüpürmek [→ **yelmek** (I) **-1**]

yelis toprak Çamurlu, işlenmesi güç, yaş toprak. (Kuztekke *Cide –Ks.)

yelitmek [→ **yelikmek** (I) **-1**]

yelkafa (I) Baş şişmesiyle beliren bir hayvan hastalığı. (Kurugöl –Nş.)

yelkafa (II) Ölçüsüz davranan kişi. (Çepni *Gemerek –Sv.)

yelkaz [→ **yelkovan** (III)]

yelke (I) **1.** [→ **yeli** (II)] **2.** Küçük tepe. (Mezirme –Ml.; Bektaş *Zara –Sv.)

yelke (II) Boyunduruğun hayvan ensesine gelen yeri. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yelke (III) Tütün yaprağının kıyısı. (–Sm.)

yelke (IV) **1.** [→ **yeli** (I)] **2.** Saç. (–Gaz.; Yerebakan, *Feke –Ada.)

yelke (V) Kandırmaca. (Tokat –Es.)

yelkelemek [→ **yellemek** (III) **-2**]

yelken [**yelkenbulutu**] **1.** Hava açıkken görünen ve yel çıkacağının belirtisi sayılan bulutçuk. (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.; *Alayunt –Kü.; Tokat –Es.; –Ezm.; *Elbistan –Mr.)

[**yelkenbulutu**] : (Gazelyakup*Tavşanlı –Kü.; Hort *Bayburt –Gm.; –Ezc.)

2. Dağın başındaki sis. (Ağlasun –Brd.)

yelkenbulutu [→ **yelken -1**]

yelkeni bırakmak [yelkeni suya bırakmak] Caymak, yapılan işi bırakmak. (*Tire –İz.; –Çr.)
[yelkeni suya bırakmak] : (Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.)
yelkeni suya bırakmak [→ yelkeni bırakmak]
yelkenlemek Bez, giysi, yelde şişmek. (–Tr.)
yelkenlik Esintili hava. (*Kurşunlu –Çkr.)
yelkesen [→ yeleken (I)]
yelki (I) Uzun kanat. (*Bornova –İz.)
yelki (II) **[→ yelincek]**
yelkinmek [→ yekinmek (I) -1]
yelkoma Öküzlerde geçici topallık. (Bey –Ada.)
yelkovan (I) **[yelkuvan (I)]** Bir çeşit çatı saçağı. (*Kurşunlu –Çkr.)
[yelkuvan (I)] : (–Ks.)
yelkovan (II) Kara renkli, deniz üstünde sürekli küme durumunda uçan bir çeşit kuş. (Bebek –İst.)
yelkovan (III) **[yelkaz, yelkuvan (II), yelkuyruk, yelli (II)]** Kararsız, bir yerde bir işte durmayan. (*Alaşehir –Mn.)
[yelkaz]: (*Gediz –Kü.)
[yelkuvan (II)] : (*Lâpseki –Çkl.; –Kn.)
[yelkuyruk] : (Tokat –Es.)
[yelli (II)] : (*Eğridir köyleri –Isp.; *Alaşehir –Mn.; *Düzce –Bo.)
yelkovan otu Sardunyaya benzer yabanıl bir bitki. (*Eğridir köyleri –Isp.; Çepni *Gemerek –Sv.)
yelkufa Hayvanda kalça çıkıklığı. (Misis –Ada.)
yelkum Kumul. (–Ada.)
yelkuvan (I) **[→ yelkovan (I)]**
yelkuvan (II) **[→ yelkovan (III)]**
yelkuyruk [→ yelkovan (III)]
yelleh Ya!: *Beş saatlik yeri atla yarım saatta alırım. –Yelleh!* (*Eğridir köyleri –Isp.)
yellehçi Dalkavuk. (–Ur.)
yellehlemek (I) Ardı sıra savurup atmak. (Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.)
yellehlemek (II) **1.** Yalpa vurmak, anlamsız ortada dönüp dolaşmak. (–Ur.) **2.** Emeklemek. (–Ur.)
yellemçeyh Salıncak. (Bayburt *Selim –Kr.)
yelleme (I) Terbiyesiz, arsız, yüzsüz. (*İskilip –Çr.; –Sm.; *Ünye –Or.; –Gr.; –Tr.; –Rz.)
yelleme (II) Bağırsak gazı. (Kurna –Brd.; Kelekçi *Acıpayam –Dz.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.)
yelleme (III) Uçurtma. (Papasköy –Sm.)
yelleme (IV) Çalgıda, hızlı tempo. (*Merzifon –Ama.)
yellemek (I) **1.** Yele tutmak, havalandırmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Akyazı –Sk.) **2.** Savurmak. (–Kr.) **3.** Yelpazelemek. (*Merzifon –Ama.) **4.** Körüklemek. (–İz.; –Mn. ve çevresi; *Osmaniye –Ada.)
yellemek (II) **[→ yellenmek (I) -1]**
yellemek (III) **[yelkelemek, yeltelemek, yeltemek -1, 2]** **1.** İsteklendirmek, özendirmek. (*Çeşme –İz.; *Merzifon köyleri –Ama.; Heris *Artova –To.; –Rz.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.)
[yeltemek -2] : (Saltılmış, Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Merzifon köyleri –Ama.; –Krş.)
2. Kışkırtmak. (–Çr.; Heris *Artova –To.; –Rz.; *Kangal, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Boğazlıyan –Yz.; Çalış *Haymana –Ank.)

[yelkelemek] : (–Yz.)
[yeltelemek] : (–Gaz.; –Ky.; *Arapkir –Ml.)
[yeltemek -1] : (Satılmış, Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Merzifon köyleri –Ama.; –Krş.)
yellemek (IV) Hız vermek. (*Merzifon köyleri –Ama.)
yellemek (V) Davarı otlatmak için kaldırmak. (*Afşin –Mr.)
yellenme Sara. (*Bor –Nğ.)
yellenmek (I) [**yellemek** (II)] **1.** Gaz çıkarmak (bağırsak için). (Bayat *Emirdağ –Af.; *Sivrihisar –Es.; *Kandıra –Kc.; *Düzce –Bo.; *Taşköprü, Ağlı *Küre –Ks.; *İskilip –Çr.; *Maçka ve köyleri –Tr.; Kurudere, *Şavşat –Ar.; –Kr.; *Antakya –Hat.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
[yellemek (II) **]**: (*Eğridir köyleri –Isp.; Eymir, *Bozdoğan –Ay.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Milâs–Mğ.)
2. Havalanmak. (*Maçka ve köyleri –Tr.)
yellenmek (II) Hızlanmak. (*Eğridir ve köyleri –Isp.; –Brd.; Darıveren *Acıpayam –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy –Ba.; –Kü.; Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; *İskilip –Çr.; –Ama.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; –Kr.; *Afşin –Mr.; Hacılyas, *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Nğ.; –Ada.)
yellenmek (III) Telaşa düşmek.(*Düzce –Bo.)
yellenmek (IV) Cinsel istek duymak. (Kurna –Brd.)
yellepe Kelebek. (–Dy.)
yelli (I) Hızlı. (Bayat *Emirdağ –Af.; *Eğridir ve köyleri –Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.; *Alaşehir –Mn.; *İskilip –Çr.; *Şavşat –Ar.; Bayburt *Selim –Kr.; –Sv.; Kızılcın *Sarıoğlan –Ky.; *Haruniye –Ada.)
yelli (II) **[→ yelkovan** (III)]
yelli (III) Romatizmalı. (*Eğridir ve köyleri –Isp.; *İskilip –Çr.; –Rz. ve köyleri)
yelli (IV) Sık sık yellenen. (*Eğridir köyleri –Isp.)
yelli (V) Oturaklı. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
yelli boyun Dağ yamacının ovaya bakan bölümü. (Dereköy *Uluborlu –Isp.)
yelli dizgin Çok hızlı. (Tahtacı –Isp.)
yellik (I) Balkon, sundurma. (Narlıdere *Buldan –Dz.)
yellik (II) Çok yel alan tepe. (Yayla *Tefenni –Brd.)
yellik (III) **[→ yelelek]**
yellik (IV) Kuşun kanat ucundaki tüy. (*Çeşme –İz.)
yellik (V) İlaç. (Bozan –Es.)
yellik (VI) Harmanda, saman yığınının arkasına ağaç dallarından örülen çit. (*Merzifon köyleri –Ama.)
yellik (VII) Toprak evin tepeliğini, yerdeki kazığa bağlayan dört parmak kalınlığında dokuma ip. (Yeniköy *Ereğli –Kn.)
yellik (VIII) Çatıya çakılan ince tahta. (Dont, *Fethiye –Mğ.)
yellik (IX) Keçe çadır. (Çiyanlı *Kadirli –Ada.)
yellim [**yellimkara** (I)] Öksc. (*Bodrum –Mğ.)
[yellimkara (I)] : (*Lâpseki –Çkl.)
yellimkara (I) **[→ yellim]**
yellimkara (II) Mor çiçekli, dikenli bir ot. (*Mut köyleri –İç.)

yellim yelâlım [yellim yellim] İvedilikle,telaşla : *Yellim yelâlım arandı durdu.* (–İst.; –Ed.)
[yellim yellim] : (*Düzce –Bo.)

yellim yellim [→ yellim yelâlım]

yellin Canlı, hızlı. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yellongoz Gezici, gezginci. (–Ed. ve çevresi)

yelloz 1. İkiyüzlü, dönek. (–Ar.; *Eğin –Ml.) **2.** Hoppa. (*Urla –İz.; –Ks.; *Beyşehir –Kn.)

yellöz Haylaz, aylak. (İncirli –Bil.)

yellus İçi yivli av tüfeği. (–Ant.)

yelman 1. Sivri. (*Lâpseki –Çkl.) **2.** Uç. (*Lâpseki –Çkl.)

yelme Eteklik. (*Elbistan –Mr.)

yelmeç Yoğurt, peynir küfü. (*Vize –Krk.)

yelmek (I) **[yeldirmek (I) -2, yelip yüpürmek, yilmek (I)] 1.** Bir işin, bir şeyin, birinin peşinde koşmak, koşturmak : *Bu işin peşinde bir aydır yeliyorum.* (*Eğridir köyleri –Isp.; *Tefenni –Brd.; Söğüt *Çal –Dz.; *Lâpseki –Çkl.; *Mustafa Kemalpaşa –Brs.; *Söğüt –Bil.; Tokat–Es.; Orta, *Kurşunlu–Çkr.; –Çr.; –Sn.; –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; –To.; Bahattin, *Ulubey, Bayadı –Or.;* Şebinkarahisar –Gr.; *Vakfıkebir –Tr.; –Mr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş, Gürcü, *Kızılcahamam –Ank.; Afşar, Pazarören *Pınarbaşı, Erkilet –Ky.; Genezin *Avanos –Nş.; –Nğ.; Baymdır *Beyşehir, *Çumra –Kn.; Yerebakan *Feke, Çukurköy *Karaisalı –Ada.; *Mut ve köyleri –İç.; *Ula –Mğ.)
[yeldirmek (I) -2] : (*Acıpayam –Dz.; *Düzce –Bo.; *İskilip –Çr.; –Gaz.; *Gürün –Sv.; –Yz.)
[yelip yüpürmek] : (*Lâpseki –Çkl.)
[yilmek (I)] : (–Gaz.; *Bor –Nğ.) **2.** Çabuk yürümek.(*Bolvadin–Af.; –Dz.; *Lâpseki –Çkl.; *Orta –Çkr.; Bayadı –Or.; Hacılyas *Koyulhisar, –Sv.; *Sorgun –Yz.; Afşar *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.) **3.** Amaçsız gezip dolaşmak. (–Ba.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *İskilip –Çr.; –Sm.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yelmek (II) Oyunda ebe olmak. (İnköy –Kü.)

yelmek (III) Erkek hayvan, dişi istemek. (–Isp. ilçe ve köyleri)

yelmeşik (I) **[yelmeşük** (I), **yilmeşük] 1.** Yapışkan, sulu (nesne). (Poyracık *Bergama –İz.; *Lâpseki –Çkl.; *Söğüt –Bil.; *Çarşamba –Sm.; *Ünye –Or.; *Ula –Mğ.)
[yilmeşük] : (–Ba. ve çevresi) **2.** Bozulmaya yüz tutmuş. (*Milâs –Mğ.)
[yelmeşük (I)] : (Saylan *Ünye –Or.)

yelmeşik (II) Fazla pişmekten ezilen, yapış yapış olan. (–Sm.; *Gürün –Sv.)

yelmeşik (III) **[yelmeşük (II)]** Sırnaşık. (*Söğüt –Bil.; *Sapanca –Kc.; Genezin *Avanos –Nş.)
[yelmeşük (II)] : (–Çkr.; –Ank.)

yelmeşmek Fazla pişmekten ezilmek. (*Gürün –Sv.)

yelmeşük (I) [→ yelmeşik (I) -2]

yelmeşük (II) [→ yelmeşik (III)]

yelmeşük otu Sancı, ağrı gidermede ve tahtakurularına karşı kullanılan bir ot. (–Sm.)

yelmik [→ yemlik (I)]

yélmiyh [→ **yemlik** (I)]
yelmük [→ **yemlik** (I)]
yelögi [→ **yelönü, yelöñü -1**]
yelöğü [→ **yelönü, yelöñü -1**)]
yelök [→ **yelönü, yelöñü -1**]
yelönü, yelöñü [**yelögi, yelögü, yelök, yelöyü, yilöñü**] **1.** Harman savrulurken, biriken cılız tahıl taneleri. (*Eğridir köyleri, *Yalvaç –Isp.; Başpınar *Tefenni –Brd.; –Dz. köyleri; Zeyve *Söğüt –Bil.; Tokat, Bozan –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Yusufeli –Ar.; –Ezc. çevresi; *Antakya, Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Çepni *Gemerek, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Afşar *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Mut ve köyleri –İç.; *Serik –Ant.)
[**yelögi**] : (Ciritdüzü *Şavşat –Ar.)
[**yelögü**] : (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; *Şavşat –Ar.; Çepni *Gemerek, Vazıldan *Divriği –Sv.)
[**yelök**] : (Ciritdüzü *Şavşat –Ar.)
[**yelöyü**] : (Bayburt *Selim –Kr.)
[**yilöñü**] : (*Bor –Nğ.)
2. İnce, dayanıksız. (–Çr.)
yelöyü [→ **yelönü, yelöñü -1**]
yelpelemek Ayırıp toplamak. (–Çr.; *Kaş –Ant.)
yelpelenmek Ürkmek, korkmak. (*Tirebolu –Gr.)
yelpenek (I) Hıyar. (–Brs. köyleri)
yelpenek (II) Çok ivedi (gitmek, koşmak). (Salarha –Rz.)
yelpetme Sütün içine kızgın taşlar atarak, teleme gibi kestirme. (–Mr. köyleri)
yelpeze (I) [→ **yelelek**]
yelpeze (II) [**yelpüse**] Altınla birlikte takılan yürek biçiminde, gümüş, ince üstü savatlanmış takı. (–Çkr.)
[**yelpüse**] : (Geleme *Mesudiye–Or.)
yelpik (I) [**yelpük, yilpik**] **1.** Nefes darlığı, bronşit. (*Alaca, Buğabağı, Büğdüz, *Mecitözü, –Çr.; –Kr.; –Gaz.; *Afşin –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Gürün, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Ank. ilçe ve köyleri; Köşker –Krş.; *Bünyan, Erkilet –Ky.; *Bahçe, Kırıklı, *Karaisalı –Ada.; Civanyaylağı, Çortak, Çiftepınar *Mersin, *Mut ve köyleri, Lâmas *Silifke –İç.)
[**yelpük**] : (*Zile –To.; –Tr.; *Nizip –Gaz.)
[**yilpik**] : (*Bor –Nğ.; –Kn.)
2. Çarpıntı. (–Ks.) **3.** [→ **yelpikli**] **4.** Tükürük. (–Nş.; –Nğ.)
yelpik (II) [→ **yel, yél**]
yelpik (III) Aklına eseni yapan, delifişek. (*Düzce –Bo.)
yelpikli [**yelpik** (I) **-3, yilpikli**] Nefes darlığı çeken, öksürüklü (kimse). (–Kr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; –Sv.; –Ank.; –Nğ.)
[**yelpik** (I) **-3**] : (Bayat *Emirdağ –Af.; *Alaca, Buğabağı –Çr.; Lâmas *Silifke –İç.)
[**yilpikli**] : (*Bor –Nğ.)
yelpimek Yel hafif esmek. (–Kü.; –Nğ.)
yelpirdemek Hafiften dalgalanmak. (*Manyas –Ba.)
yelpirdetmek Sallatmak. (Üçkuyu –Dz.)
yélpiyh [→ **yelelek**]
yelpiz Sümüklüböcek. (–Vn.)
yelpize [→ **yelelek**]
yelpizlemek Yelpazelemek. (*Tire –İz.)
yelpük [→ **yelpik** (I) **-1**]

yelpümek 1. [→ **yelsimek**] **2.** Hastalanmak (insanlar için). (–Sm.)

yelpüse [→ **yelpeze** (II)]

yelsemek Bayatlamak. (Papasköy–Sm.; Üsküp)

yelsen Yel. (Fırnıs –Mr.)

yelsimek [**yelpümek -1**] Hava alarak bozulmak, bayatlamak. (*Tavşanlı –Kü.; *Çarşamba –Sm.; –Ed.; *Lüleburgaz, *Vize –Krk.; Silistire) [**yelpümek -1**] : (–Sm.)

yelte Aksak (at için). (Bayburt *Selim –Kr.)

yeltek Haşarı, şımarık. (*Sivrihisar –Es.)

yeltelemek [→ **yellemek** (III) **-2**]

yeltemek 1. [→ **yellemek** (III) **-2**] **2.** [→ **yellemek** (III) **-1**]

yelten [→ **yelekim**]

yeltesine girmek Aklını çelmek, kandırmak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yelteşi Dayanışmayla, birbirine bakıp özenerek : *Bu işler yelteşi yapılır.* (*Taşköprü –Ks.)

yelteşi gitmek Kona kalka, yorulmadan gitmek. (*İnebolu –Ks.)

yelteşik Ona buna sataşan. (Düzköy *Ayancık –Sn.)

yelteşlik Yoldaşlık : *Ahmet dağa gidiyor, belki korkar, sen de yelteşlik ediver.* (Karabüzey *Araç –Ks.)

yeltik Birlik kurmaya yeltenen. (*Lice –Dy.)

yeltin [→ **yeğni -1**]

yeltinmek Gitmeye hazırlanmak. (Kandilli *Ereğli –Zn.)

yelve (I) Boz renkli, uzun gagalı, çulluğa benzer bir kuş. (İlyaslar *Kırkağaç –Mn.; *Lâpseki –Çkl.; *Kandıra –Kc.; Boğaziçi –İst.; *Bartın –Zn.; –Sm.; Seyitköyü –Gr.; *Çıldır –Kr.; –Ezc.; *Antakya –Hat.)

yelve (II) Kadınların giydiği şayak ceket. (*Aziziye –Af.; –Çkl.; –Ed. ve çevresi)

yelve (III) Şımarık, haylaz, delidolu. (Candır –Gr.; İsim *Ardanuç –Ar.)

yelyağdıya vermek Abartmak, herkese duyurmak : *Bu işi yelyağdıya vermeden yapalım.* (Tokat –Es.)

yelyarası Yılçıbanı. (–Krş.)

yel yefelek [→ **yel yepelek** (I)]

yel yepelek (I) [**yel yefelek, yel yeperek, yel yepildek, yér yéperek**] Çabucak. (*Çal –Dz.; *Lâpseki –Çkl.; *Düzce –Bo.; *Sungurlu –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Ünye –Or.; –Tr.; *Nizip –Gaz.; Hacılyas *Koyulhisar, *Gürün, *Zara, Çepni *Gemerek –Sv.; Afşar *Pınarbaşı –Ky.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.) [**yel yefelek**] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.) [**yel yeperek**] : (*Düzce –Bo.; *Şavşat –Ar.; –El. köyleri; –Ur.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.) [**yel yepildek**] : (–Tr.; –Sv. çevresi) [**yér yéperek**] : (*Antakya –Hat.)

yel yepelek (II) Yırtık pırtık, darmadağın : *Üst baş yel yepelek, dökülüyor.* (*Merzifon ve köyleri –Ama.)

yel yeperek [→ **yel yepelek** (I)]

yel yepildek [→ **yel yepelek** (I)]

yelyudan (I) Bir at hastalığı. (–Bo.)

yelyudan (II) [**yelyutan**] Boş gezen. (–Nğ.; –Kn.) [**yelyutan**] : (–Nğ.)

yelyum Yorgan. (–Sv. ve çevresi)

yelyutan [→ **yelyudan** (II)]

yelyuva İnsanda, hayvanda görülen, ağrısız büyüyen şişlik. (Salarha –Rz.)

yém (I) Yem. (Goş –Kr.)

yem (II) Leblebicilerin kullandığı bir ölçek. (–Ezc.)

yemak, yémak Yemek. (*Lâdik –Sm.; İncekum *Silifke –İç.)

yemçeyh töyhme Boşuna umutlandırma. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yemçi Yamçı. (*Antakya –Hat.)

yemdirmek Çekerken koparmak : *Soğanı yolarken yemdirdim.* (Honaz –Dz.)

yemece [**yimece**] **1.** Çevresine kol atan bir çeşit kanser. (–Brs.; –Rz.; –Ed.) **2.** Firengi. (*Bornova –İz.) [**yimece**] : (Tepeköy *Torbalı –İz.)

yemecik Çocukların birbirine oyun içinde verdikleri küçük şölen. (–Çr.)

yeme içme Piknik. (*Bigadiç –Ba.)

yemek (I) Öldürmek. (–Tr.)

yemek (II) Ölü yemeği. (Çandır *Sütçüler –Isp.)

yemeklemek Yemek yedirmek, şölen vermek. (Sücüllü *Yalvaç, *Eğridir köyleri, *Gelendost –Isp.; –Brd.; Şanlılar *Kuşadası, *Bozdoğan –Ay.; *Taşköprü –Ks.; –Çr.; –Rz.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.; –Ada.; *Milâs –Mğ.)

yemeklik (I) [**yimelik**] Yemeye ayrılan buğday. (Tokat –Es.) [**yimelik**] : (Yeniköy –Ba.; –Brs.; –Nğ.)

yemeklik (II) Rüşvet. (Balkur *Devrek –Zn.)

yemeklik (III) Yarar, çıkar sağlayan kişi. (*İskilip –Çr.)

yemeklik (IV) Yemek pişirilecek kadar. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

yemelek Yorgun, bitkin. (Genezin *Avanos –Nş.)

yemelemek Topallamak. (Bayat *Emirdağ –Af.; *Yalvaç –Isp.; Ağaçköy –Çkl.; Deveviran *Kıbrıscık –Bo.; Genezin *Avanos –Nş.)

yemelik Aşlık tahıl. (*Yalvaç –Isp.; –Ba. ve çevresi; Tokat –Es.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.)

yemenéşi Kahve. (Genek *Yatağan –Mğ.)

yemeni (I) [**yimeni**] Yumuşak, yazlık bir çeşit ayakkabı. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; *Çivril, –Dz.; Karacasu–Ay.; *Alaşehir –Mn.; –Ba.; Muallim, *Kandıra –Kc.; Karabüzey *Araç, –Ks.; –Çkr.; *Perşembe, *Ünye –Or.; Şehli *Tirebolu –Gr.; Karalar *Şiran –Gm.; Çayağzı, Yavuz *Şavşat –Ar.; Cenciğe –Ezc.; *Divriği ve köyleri, Çepni, Karaözü *Gemerek –Sv.; –Yz.; Kırık *Kızılcahamam, Kuyucu –Ank.; Elbaşı, Salkınma –Ky.; *Ermenek, –Kn.; –Ada.; *Gülnar –İç.; * Gölcük–Mğ.; Naip –Tk.) [**yimeni**] : (–Gaz.; *Antakya ve köyleri –Hat.)

yemeni (II) Hindi. (Sarıgüzel –Ezc.; Şekeroba *Geben –Mr.)

yemeni çakmak Delikanlı, babasına evlenmek istediğini anlatmak. (Ilıcaksu *Domaniç –Kü.)

yémenmek (I) Atılmak. (–Yz.)

yémenmek (II) Sıkılmak, çekinmek. (–Mğ.)

yementi Dikdörtgen biçiminde iki metre boyunda hasır. (Kocayatak *Serik –Ant.)

yemete [**yimete**] Küçük testi. (*Akşehir –Kn.)

[**yimete**] : (*Akşehir –Kn.)

yemin çekmek Yemin etmek. (İncekum *Silifke –İç.)

yemirmek Yıkmak, çökertmek, bozup dağıtmak. (–Isp.; *Karacasu –Ay.; *Alaşehir –Mn.; –Ba.; *Mut ve köyleri, *Mersin ve köyleri –İç.)

yémiş, yemiş [**yemşen -2, yimiş**] **1.** İncir. (Kumdanlı *Yalvaç, Senir *Keçiborlu, *Eğridir köyleri –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; Bekilli *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; *Karacasu –Ay.; *Menemen –İz.; İğdecik, Sancaklıboz, *Kırkağaç, *Alaşehir –Mn.; *Susurluk –Ba.; *Ezine, Fili *Biga –Çkl.; Mamca *Orhangazi –Brs.; Ağlan *Osmaneli –Bil.; *Sivrihisar, Tokat –Es.; *Kıbrıscık –Bo.; Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Kr.; Yoncalı *Doğubeyazıt –Ağ.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Sille, *Ermenek –Kn.; *Silifke, *Mut ve köyleri –İç.; –Ant.; *Milâs –Mğ.)

[**yemşen -2**] : (*Osmaneli –Bil.)

[**yimiş**] : (Hasanoğlan –Ank.; *Bor –Nğ.)

2. Kuruyemiş. (*Antakya –Hat.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Kıbrıs)

3. Söğüt ağacı meyvesi. (*Mucur –Krş.) **4.** Kavun. (*Iğdır –Kr.)

yemişan (I) Hezaran da denilen çiçek. (–Vn.)

yemişan (II) [**yemişen** (I) **-3**] İğde meyvesi. (*Gürün –Sv.)

[**yemişen** (I) **-3**] : (*Gürün –Sv.)

yemişen (I) [**yemişgen, yemişken, yemşen -1**] **1.** Kırmızı, ufak yemişleri olan, dikenli yabanıl bir ağaç. (Yeniköy –Ba.; Fili *Biga, Sarıcaeli –Çkl.; *Kandıra –Kc.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; Başoğlak –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; Buğabağı *İskilip –Çr.; –Sn.; –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Zile ve köyleri –To.; –Or.; –Ml.; *Kilis –Gaz.; *Antakya –Hat.; Vazıldan *Divriği –Sv.; –Krş.; Afşar *Pınarbaşı –Ky.; *Fethiye –Mğ.; Rumeli)

[**yemişgen**] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.; Mahmutören –Or.; *Kilis –Gaz.)

[**yemişken**] : (*Susurluk –Ba.; *Gölcük –Kc.; Taşpınar –Or.; –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yemşen -1**] : (*Düzce –Bo.; *Erciş –Vn.; Azaplı *Kadirli –Ada.) **2.** Küçük elma. (–Bo.) **3.** [→ **yemişan**] **4.** Alıç. (Çepni *Gemerek –Sv.)

yemişen (II) Bir öküz hastalığı. (Kalafat –Ks.)

yemişgen [→ **yemişen** (I) **-1**]

yemişken [→ **yemişen** (I) **-1**]

yemkirmek Hıçkırarak ağlamak. (Babadağ *Sarayköy, Üçkuyu *Çal, *Acıpayam –Dz.; Eymir, *Bozdoğan –Ay.; *Tire –İz.)

yemlek (I) [**yemleme** (III)] Av sırasında, tuzağın çevresine dökülen yiyecek. (Karaözü *Gemerek –Sv.)

[**yemleme** (III)] : (*Mut ve köyleri –İç.)

yemlek (II) Tavuğun yem torbası. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yemlekasma Bir çocuk oyunu. (Patlangıç *Fethiye –Mğ.)

yemleme (I) Çok yem yemeden olan hayvan hastalığı. (Yeniköy –Ba.; Tokat –Es.; *Lüleburgaz –Krk.; Seymen *Çorlu –Tk.)

yemleme (II) Küçük çıkarlar sağlayarak kandırma. (*Merzifon –Ama.; *Nizip –Gaz.)

yemleme (III) [→ **yemlek** (I)]

yemlemek 1. Hayvanlara yem vermek. (*Akyazı çevresi –Sk.; *İskilip –Çr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.) **2.** Yedirip içirerek dileğini yaptırmak. (Uluğbey *Senirkent –Isp.)

yemli [→ **yeğni -1**]

yemlik (I) [**yelmik, yélmiyh, yelmük, yemliyh, yimlik** (I)] İlkbaharda yetişen, uzun ve sivri yapraklı, toplanıp yenilen bir yabanıl ot. (*Eğridir köyleri, Uluğbey *Senirkent, Gönen –Isp.; Salda *Yeşilova –Brd.; *Acıpayam köyleri –Dz.; Tokat –Es.; *Gerede –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; –İst.; –Çr.; Dereköy *Zile –To.; Tamzara, *Şebinkarahisar –Gr.; *Maçka ilçe ve köyleri –Tr.; Korzaf *Şiran –Gm.; –Kr.; –Ezc.; –Ezm.; –Ağ.; –El. ve köyleri; *Arapkir –Ml.; Narlı –Gaz.; Geben, Hartbağı –Mr.; Çepni *Gemerek –Sv. ilçe ve köyleri; –Krş. ve çevresi; Çanıllı *Ayaş, *Güdül –Ank.; *Bünyan, *Pınarbaşı ve çevresi –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Bozkır, *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri, Civanyaylağı, Tömük *Mersin –İç.; *Fethiye –Mğ.)
[**yelmik**] : (*Erciş –Vn.)
[**yélmiyh**] : (*Iğdır –Kr.)
[**yelmük**] : (Yukarı Söğütönü –Es.; *Safranbolu –Zn.; Karabüzey *Araç, Oğul, *Devrekâni –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; Küçük İsa *Zile –To.; –Ezm.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Gürcü, Pazar *Kızılcahamam –Ank.)
[**yemliyh**] : (Bayburt *Selim –Kr.)
[**yimlik** (I)] : (*Bor –Nğ.; –Kn.)

yemlik (II) [**yemnuz**] Hayvanların yeminin konduğu oluk. (Tokat –Es.; Çepni *Gemerek –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**yemnuz**] : (Darıveren *Acıpayam –Dz.)

yemlik (III) Yem olarak kullanılan tahıl. (Tokat –Es.)

yemlik (IV) Balık avlarken oltaya takılan solucan, balık parçası vb. (–Sm.)

yemlik (V) Harman zamanı çiftçinin yoksula verdiği tahıl. (*Kozan –Ada.; Civanyaylağı *Mersin–İç.)

yemlik (VI) Toprağı bürüyen tüm ekin. (*Güdül –Ank.)

yemlik (VII) İçine yatak konulan bir çeşit dolap, yüklük. (Dikici *Dinar –Af.)

yemlik (VIII) [**yimlik** (II)] Tavla, iskambil vb. oyunlarda yenilenlerle alay etmek için söylenen bir söz. (–Sm.)
[**yimlik** (II)] : (*Bor –Nğ.)

yemliyh [→ **yemlik** (I)]

yemnuz [→ **yemlik** (II)]

yempür [→ **yampiri -2**]

yemsemek [→ **yemsimek**]

yemsimek (I) [**yemsemek**] Hayvan az aksamak. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Kozan –Ada.; Yenice *Tarsus –İç.)
[**yemsemek**] : (–Ky.; *Mut ve köyleri –İç.)

yemsimek (II) [**yemsinmek** (III)] Sığınmak, kapılanmak. (–Çr.)
[**yemsinmek** (III)] : (–Çr.)

yemsinmek (I) Yemle, yiyecekle aldanmak. (Çepni *Gemerek –Sv.)

yemsinmek (II) Canı çekmek, isteklenmek. (Sarıoba *Polatlı –Ank.)

yemsinmek (III) [→ **yemsimek** (II)]

yemsük Çukur yer. (Piteriç –Ezc.)
yemşen 1. [→ **yemişen** (I) **-1**] **2.** [→ **yémiş, yemiş -1**]
yemşi Sebze. (Çiftlik –Uş.; Alavarda, Pirlerkondu –Kn.)
yem yem Ağzını yaya yaya sözcükleri eze eze (konuşma için). (*Düzce –Bo.)
yen, yeñ (I) [**yin, yiñ**] Giysi kolu, kol ağzı. (Küçük Ahmet –Af.; Kumdanlı *Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; Çerçin –Brd.; Çöplü *Çivril, Oğuz *Acıpayam, Bekilli *Çal, Bereketli *Tavas –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Gelibolu –Çkl.; *Emet –Kü.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; Karaköy *Düzce –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; Peşman *Daday –Ks.; *Sungurlu, –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; –To. ilçeleri; Saylan *Ünye –Or.; *Maçka köyleri –Tr.; Uzunlu *Kilis –Gaz.; *Antakya –Hat.; –Sv.; Karakebir, Yahşihan, *Balâ–Ank.;–Krş.; Saroğlan–Ky.; *Bor–Nğ.;*Ermenek –Kn.; Aslanköy *Mersin,*Mut ve köyleri–İç.; Büyük İlvat, Güzelsu *Akseki, Çandır *Serik –Ant.; Karaçulha *Milâs –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)
[**yin, yiñ**] : (–Ba. ve çevresi; Terzialan *Biga –Çkl.; –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Kn.)
yen (II) [→ **yelin -1**]
yen (III) Arkadaş. (Babasultan –Brs.)
yen (IV) [→ **yeğni -1**]
yen (V) İyi, daha iyi. (Tavara *Reşadiye –To.; İleyer *Ceyhan –Ada.)
yenbelek Çarpık. (*Kurşunlu –Çkr.)
yence [→ **yeğni -1**]
yencecik [→ **yeğni -1**]
yencek (I) Çalışırken kullanılan kolçak. (*Develi –Kr.; *Mersin köyleri –İç.)
yencek (II) [→ **yeğni -3**]
yencelemek [**yincelemek**] Sarsmak. (–Af.; *Gelendost –Isp.; *Beyşehir ve çevresi –Kn.)
[**yincelemek**] : (–Kn.)
yenci Ebe (oyunda). (–Brs.)
yencilek 1. [→ **yeğni -1**] **2.** [→ **yeğni-3**]
yencilmek (I) Ezilmek. (Yavuz *Şavşat –Ar.)
yencilmek (II) Değer vermek, saygı göstermek. (*Bolvadin –Af.)
yencimek Asılmak, çekmek, sallamak. (Üçkuyu *Çal –Dz.)
yençmek (I) Sarsmak, silkelemek, tartaklamak. (Bayat *Emirdağ –Af.; *Çal –Dz.; –Ay. köyleri; *Fethiye –Mğ.)
yençmek (II) Ezmek. (Çayağzı *Şavşat köyleri –Ar.)
yendir etmek [**yéndir étmeyh, yendür etmek**] **1.** Alçak gönüllülük göstermek. (–Ama.; –Kr.; –Ezm.)
2. Bir şeyi, birini önemsemek. (–Ama.; –Kr.; –Ezm.; *Çemişgezek –Tn.)
[**yéndir étmeyh**] : (*Iğdır –Kr.)
[**yendür etmek**] : (–Ezc.)
yéndir étmeyh [→ **yendir etmek**]
yendirmek Kesmek. (Mulumu *Ermenek –Kn.)
yéndirmeyh İndirmek. (*Iğdır –Kr.)
yendür etmek [→ **yendir etmek**]
yendürmek Çevirmek, istenilen duruma getirmek : *Bir gülün hatırı için Cihan'ı düze yendürdüm.* (*Kemaliye –Ezc.)
yenek [→ **yengel**]
yenekli [→ **yengel**]
yénelmek [→ **yeğnilmek** (I)]

yenge 1. Geline kılavuzluk eden kadın. (*Emirdağ –Af.; Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.; Bozan, –Es.; *Merzifon –Ama.; Bağlıca *Ardanuç, Yavuz *Şavşat –Ar.; –Kr.; –Ezm.; *Erciş –Vn.; –Sv. ilçe ve köyleri; –Ank.; Afşar köyleri, *Pınarbaşı, Akçakaya –Ky.; *Mut ve köyleri –İç.; *Milâs –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Düğün çağrıcısı. (Bozan, Yukarı Söğütönü, –Es.) **3.** Evlenme işlerinde aracılık eden kadın. (–Tr.)

yengel [**yenek, yenekli, yinekli**] İstekle yenilen, tadı güzel, mideyi yormayan. (*Emirdağ –Af.; Akçaköy *Nizip –Gaz.; *Afşin –Mr.; *Gürün –Sv.; Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)
[**yenek**] : (Navdalı, Çukurbağ *Mut –İç.)
[**yenekli**] : (*Anamur –İç.)
[**yinekli**] : (Emirşahlar *Anamur –İç.)

yengi Yeni, son moda. (–Ks.; Yavuz, Çayağzı *Şavşat –Ar.; Zarşat *Ahıska –Kr.; –Dy.; *Antakya –Hat.; –Kn.)

yengil [→ **yeğni -1**]

yeñgi yetme Yeni yetişen, delikanlı. (*Antakya –Hat.)

yeni (I) **1.** Ürün. (*Lüleburgaz –Kr.) **2.** Ürün alma dönemi. (*Lüleburgaz –Krk.)

yēni (II) **1.** [→ **yeğni -1**] **2.** [→ **yeğni -3**]

yeni (III) Gelecek yıl. (Bayburt *Selim –Kr.)

yenice, yeñice (I) [**yenilik** (I), **yinice** (I)] Yeni yetişen bağ. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; –Mn. ve çevresi; –Ml.; *Pazarcık, Emirli *Elbistan –Mr.; –Gaz. ve çevresi; *Koyulhisar –Sv.; –Mğ.; *Osmaniye –Ada.; *Mut ve köyleri –İç.)
[**yenilik** (I)] : (Çiftlik *Kalecik –Ank.)
[**yinice** (I)] : (–To.)

yenice, yeñice (II) [→ **yenile, yeñile**]

yenice, yeñice (III) Perşembe. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

yeñicek [→ **yeğni -1**]

yeniçıktı Diril, ruh. (Afşar köyleri, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yenidünya (I) **1.** Yeni doğmuş çocuk. (*Eğridir köyleri –Isp.; Tokat, Bozan –Es.; Taraklı *İzmit –Kc.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; Bağlıca *Ardanuç, Çayağzı, Yavuz *Şavşat –Ar.; –Kr.; *Ermenek –Kn.) **2.** Yeni doğmuş hayvan yavrusu. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yenidünya (II) **1.** Döngel, muşmula da denilen bir meyve. (*Eğridir köyleri –Isp.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.) **2.** Börülce. (–Isp.) **3.** Küçük çekirdekli ince kabuklu bir karpuz. (*Acıpayam –Dz.)

yenidünya (III) Alafrangalığa özenen. (Bahçeli *Bor –Ng.)

yenietme [→ **yeniyetme -1**]

yenik (I) [**yenük, yinik**] Zimmet, açık. (Sarıgöl *İznik –Brs.; Tokat –Es.; *Merzifon –Ama.; *Koyulhisar –Sv.)
[**yenük**] : (–Sm. köyleri; *Merzifon ve köyleri, Tekke *Erbaa –To.; Salman *Akkuş, *Ünye –Or.)
[**yinik**] : (Tokat, Bozan –Es.)

yenik (II) Bir yanı kopmuş, yenmiş, aşınmış. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Tr.)

yenik (III) Yenilmiş, altta kalmış. (Evreşe *Gelibolu –Çkl.; Tokat –Es.; *Merzifon –Ama.; *Lüleburgaz –Krk.)
yénik (IV) **1.** [→ **yeğni -1**] **2.** [→ **yeğni -2**]
yenikli [**yinikli**] İçi böceklerce yenmiş (nohut, mercimek vb.). (*Silifke –İç.)
[**yenikli**] : (*Bor –Nğ.)
yenil [→ **yeğni -1**]
yenilcek 1. [**yeğni -1**] **2.** [→ **yeğni -2**]
yenilcik [→ **yeğni -1**]
yeñilçek [→ **yeğni -2**]
yenile, yeñile [**yenice, yeñice** (II), **yenilek, yenilen, yeniliği, yiñile**] Şimdi, pek az önce. (Tokat –Es.; –Çr.; *Gerze –Sn.; *Antakya –Hat.; *Bünyan –Ky.; *Bor –Nğ.; *Mut ve köyleri, Namrun *Tarsus –İç.; *Fethiye –Mğ.)
[**yenice, yeñice** (II)] : (–Uş.)
[**yenilek**] : (Toygar *Alaşehir –Mn.; –Nğ.)
[**yenilen**] : (–Brs.)
[**yeniliği**] : (–Mn.)
[**yiñile**] : (*Bor –Nğ.)
yenilecik [→ **yeğni -1**]
yenilek [→ **yenile, yeñile**]
yenilen [→ **yenile, yeñile**]
yenilicek Haşarı, şımarık, eğitimsiz. (Tavaklı *Ezine –Çkl.)
yeniliği [→ **yenile, yeñile**]
yenilik (I) [→ **yenice, yeñice** (I)]
yénilik (II) [→ **yeğnilik**]
yeñillemek Ezmek, bastırmak, üstün duruma geçmek : *Bu adam bir kez komşularını yeñilledi, istediği gibi davranıyor.* (Peşman *Daday –Ks.)
yénilmek [→ **yeğnilmek** (I)]
yenir Ekmek. (*Vize –Krk.)
yenirbaşı [→ **yenirce -1**]
yenirce [**yenirbaşı, yenür, yenürce, yinir, yiyici** (III), **yiyiciyara -1**] **1.** Frengi. (Küçük Kabaca *Uluborlu, *Eğridir köyleri –Isp.; *Bergama –İz.; Büğdüz –Çr.; Heniskeköy, Ezine –Ama.)
[**yenirbaşı**] : (*Gelendost –Isp.; –Yz.)
[**yenür**]: (*Kartal –İst.;*Eğin –Ml.)
[**yenürce**] : (*Merzifon köyleri –Ama.)
[**yinir**] : (*Çal –Dz.)
[**yiyici** (III)] : (*Develi –Ky.)
[**yiyiciyara -1**] : (*Ağın –El.)
2. Şirpençe. (*Vezirköprü –Sm.)
3. Cüzzam. (–İst.)
yeñirek Az yeni, yeni sayılabilir. (*Silifke –İç.)
yenirseği Memesi körelmiş koyun, keçi, inek. (–Yz.)
yenisinden [→ **yenişten**]
yeniş (I) İniş. (Uluşiran *Şiran –Gm.; –Rz.; Erkinis *Yusufeli –Ar.; –Kr.)
yēniş (II) Yanlış. (Peşman *Daday –Ks.)
yeniş aşşaḫ İniş aşağı. (–Ezm.)
yenişmek, yeñişmek (I) [**yenkişmek**] **1.** Yarışmak (güreşte). (Kumdanlı *Yalvaç, *Gelendost –Isp.; –Mn. ve çevresi; Eğrigöz *Emet –Kü.; Tokat, *Sivrihisar –Es.; Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Ama.; Düzköy –Gr.; *Maçka ve köyleri –Tr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Detse *Çumra, *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.)
[**yenkişmek**] : (–Tr. ilçe ve köyleri)
2. Güreşte yenmek. (–Çr.)
yenişmek (II) Ardından konuşmak. (Ceylân *Lüleburgaz –Krk.)

yenişten [yenisinden, yeñitden, yētden] Yeniden. (Kiliseköy –Ada.) **[yenisinden]:** (*Düzce –Bo.) **[yeñitden]:** (İncekum *Silifke –İç.) **[yētden]:** (Ömerhacılı *Kaman –Krş.)

yeñitden [→ yenişten]

yeniyaka [yiñiyaka] Yeni ev kuran, ocak yakan. (Narlıdere –İz.; Yeniköy –Ba.; Tokat –Es.; *Ünye –Or.; Gare *Ardeşen –Rz.; Bağlıca *Ardanuç, *Şavşat köyleri –Ar.; Afşar *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Mersin köyleri, Navdalı, *Mut, Tozkovan *Gülnar –İç.; *Lüleburgaz –Krk.) **[yiñiya'ka]:** (*Bor –Nğ.)

yeniye Gelecek yıl. (Çerçin –Brd.; *Bornova –İz.; Fili *Biga –Çkl.; *Emet ve köyleri –Kü.; Tokat –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Çr.; *Merzifon köyleri –Ama.; Heris *Artova –To.; –Gr.; –Tr. ilçe ve köyleri; *Antakya –Hat.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Mut ve köyleri –İç.)

yeniyeltandi [→ yeniyetme -1]

yeniyetma [→ yeniyetme -1]

yeniyetme [yenietme, yeniyeltandi, yeniyetma, yiñiyitme] 1. Yeni yetişen delikanlı. (*Dinar –Af.; Kumdanlı *Yalvaç, Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Çerçin –Brd.; Çöplü *Çivril, *Çal –Dz.; Tepeköy *Torbalı –İz.; *Alaşehir –Mn.; –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon–Ama.; *Zile ve köyleri, *Ünye, *Ulubey –Or.; –Gr.; –Tr.; Yavuz *Şavşat, Akarsu, *Ardanuç, *Hopa, *Yusufeli –Ar.; İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Iğdır, –Kr.; *Erciş –Vn.; *Ağın –El.; *Afşin –Mr.; *Antakya –Hat.; *Gürün, *Şarkışla, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Ky.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.) **[yenietme]:** (*Maçka ve köyleri –Tr.) **[yeniyeltandi]:** (Çayağzı *Şavşat –Ar.) **[yeniyetma]:** (Çayağzı *Şavşat–Ar.) **[yiñiyitme]:** (*Bor –Nğ.) **2.** Hırsızlığa, haydutluğa yeni başlayan. (*Ünye –Or.)

yeni yıl Ocak ayı. (–Rz.; –Ezm.; *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Mut ve köyleri –İç.)

yeni yirinti Denizin gelgit eylemiyle kıyıda yardığı yer. (Kaklıç *Menemen –İz.)

yenkılanmak Esnemek, iki yana uzamak, eğilip düzelmek. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

yenki Şaşkın, alık, aptal. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

yenkişmek [→ yenişmek, yeñişmek (I) -1]

yenkmek Kazanmak, yenmek. (–Tr.; *İkizdere –Rz.; –Ar. ilçe ve köyleri; –Dy.)

yenksi [→ yeğni -1]

yenlemek [yennemek] Hayvan, doğuracağına yakın memesi, üreme organı büyümek. (Dombaylı *Salihli –Mn.; Mülâyim –Zn.; Ağlı *Küre –Ks.; *Gerze –Sn.; *Çarşamba –Sm.; *Niksar –To.; Hacılyas *Koyulhisar, Çallı –Sv.; Kuzucuk *Dörtyol –Hat.; –Ant.) **[yennemek]:** (Peşman*Daday–Ks.; *Mesudiye, *Ulubey –Or.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Hacılyas *Ko-

yulhisar –Sv.; *Yerköy –Yz.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; Büyük Çaylı *Dörtyol –Hat.; Kesmeburun *Osmaniye –Ada.)

yenli (I) [→ **yeğni -1**]

yenli (II) [→ **yenni** (I)]

yenlicek, yeñlicek [→ **yeğni -1**]

yenlik 1. [→ **yeğni -1**] **2.** Hafiflik. (*Bozdoğan –Ay.)

yeñlilik [→ **yeğnilik**]

yénme İnme. (*Erciş –Vn.)

yénmek İnmek. (Karakoyunlu, Şağamon –Kr.; –Ezm.; *Antakya –Hat.; Çandırlar –Ada.)

yennemek [→ **yenlemek**]

yenni (I) [**yenli** (II)] Doğurmak üzere olan, memeleri büyüyen (hayvan). (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.) [**yenli** (II)] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yeñni (II) [→ **yeğni -1**]

yeñnicek [→ **yeğni -3**]

yeñnik Kolçak. (Çöplü *Çivril –Dz.)

yensek Kendini beğenmiş, değersiz kişi. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yensel Az tatlı. (–Af.)

yensemek [**yensimek, yinsemek**] Aşağılamak, ezmek, yenmek. (–Ba. ve çevresi; *İznik –Brs.; Tokat –Es.; –Ed.)

[**yensimek**]: (Salda *Yeşilova –Brd.; Bozan –Es.; *Bayburt –Gm.; Rumeli göçmenleri *Vize –Krk.)

[**yinsemek**] : (–Ba. ve çevresi)

yensimek [→ **yensemek**]

yensimi olmak Lahana turşusu, bozulmaya yüz tutmak. (Rumeli göçmenleri –Krk.)

yensiz Kolsuz gömlek. (Türkmenli *Bayramiç –Çkl.)

yenşek [→ **yeğni -1**]

yenti Yenilecek şeyler. (Fili *Biga –Çkl.)

yentür Yaşamına, giyim kuşamına özen göstermeyen, kalender. (Yalıköy –Or.)

yenük [→ **yenik** (I)]

yenür [→ **yenirce -1**]

yenürce [→ **yenirce -1**]

yépel Kırda yetişen, toplanıp yenilebilen gümüş renkli bir ot. (*Erciş –Vn.)

yepelek (I) **1.** Taze, gür çayır. (*Bolvadin –Af.; *Bozüyük –Bil.; Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.) **2.** Otun başak bölümü. (*Manyas –Ba.) **3.** Yulaf. (Uğurlu *Ermenek –Kn.)

yepelek (II) Dalgalanan, yellenen (nesne). (Dombaylı *Salihli –Mn.)

yepelek (III) Körpe, yavru, çok genç. (Kavuncu *Tefenni –Brd.)

yepelek (IV) Alçak, geniş yapı. (–Ed.)

yepelek (V) Sevimli. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yepelek (VI) İvedi (yel sözcüğüyle birlikte kullanılır). (*Çarşamba –Sm.; *Saimbeyli –Ada.)

yepelemek (I) [**yepellemek, yepeşlemek, yepişlemek** (I), **yipenlemek**] Birinin sırtına yavaşça vurarak okşamak. (Çöplü *Çivril –Dz.; Çukurköy *Menemen –İz.; *Alaşehir –Mn.; –Es.; Dadamı, İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Zn.; –Ks.; Karaköy *Nallıhan –Ank.; –Sn.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.; *Kaş –Ant.; –Mğ.)

[**yepellemek**] : (–Çkl.)

[**yepeşlemek**] : (Karamanlı *Tefenni –Brd.; *Çal, Darıveren, Oğuz *Acıpayam, Çöplü *Çivril –Dz.; Kesre –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Ga-

zipaşa –Ant.; Eldirek, *Bodrum –Mğ.)

[**yepişlemek** (I)] : (Güney, Salda *Yeşilova –Brd.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Tire –İz.; Turgut, *Milâs –Mğ.)

[**yipenlemek**] : (Macar *Gazipaşa –Ant.)

yepelemek (II) [**yepişlemek** (II)] Hamuru yassılamak, açmak. (Hisarardı –Isp.)

[**yepişlemek** (II)] : (*Bayındır –İz.)

yepelemek (III) Topallamak. (*Şabanözü –Çkr.)

yepellemek [→ **yepelemek** (I)]

yepeşlemek [→ **yepelemek** (I)]

yepezlenmek Ekin, büyümeye başlamak. (Büyük Kabaca *Uluborlu –Isp.)

yepindi 1. [→ **yepinti -1**] **2.** Islatılmış ekmeğin üstüne sadeyağ dökerek yapılan bulamaç. (*Mut ve köyleri –İç.)

yepinti [**yepindi -1, yerpinti**] **1.** Koyu ve yağlı sütten kaynatılarak yapılan tatlı bulamaç. (*Gelendost, İlegöp *Uluborlu, Hacılar –Isp.; Başpınar *Tefenni, Salda *Yeşilova –Brd.; Üçkuyu *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; *Akseki –Ant.)

[**yepindi -1**] : (–Kn.)

[**yerpinti**] : (–Ant.)

2. Koyunun son sütü. (İnceyer *Ceyhan –Ada.) **3.** Süte ekmek doğranarak yapılan yiyecek. (Kelekçi *Acıpayam –Dz.)

yepişlemek (I) [→ **yepelemek** (I)]

yepişlemek (II) [→ **yepelemek** (II)]

yepiştirme Darı unundan yapılmış börek. (Yenile –Mğ.)

yepiştirmek Değnekle dövmek. (Güney *Yeşilova –Brd.)

yepizyeni Yepyeni. (Karabüzey *Araç –Ks.)

yepme Otlu börek. (Dampmarı *Tire –İz.)

yepmek Ekmek yaparken, hamuru iki yandan elle bastırmak. (Güney *Yeşilova –Brd.; *Bozdoğan –Ay.; *Tire –İz.; *Alaşehir –Mn.)

yeprem Becerikli adam. (Kadıköy *Sarayköy –Dz.)

yer (I) Yatak. (*Emirdağ –Af.; –Ama.; *Ünye –Or.; –Tr. köyleri; –Kr.; –Ezc.; Şekeroba, Eldilek *Elbistan –Mr.; *Antakya –Hat.; *Gemerek –Sv.; *Bor –Nğ.)

yer (II) Tarla. (–Tr.; Şekeroba, Eldilek *Elbistan –Mr.; –Ky.; Arkarası *Silifke, Karadiken *Tarsus –İç.)

yeralan Ovada yükselen küçük tepe, höyük. (Sidere *Hopa –Ar.)

yeralması Yerelması. (*Ağın –El.)

yer apkunu Yer çöküntüsü. (Balkanda *Beyşehir –Kn.)

yer bağırsağı [**yer barsağı**] Yer solucanı. (Çöplü *Çivril –Dz.; –Kn.)

[**yer barsağı**] : (Salda *Yeşilova –Brd.)

yer barsağı [→ **yer bağırsağı**]

yerbasan (I) Tüm yaratıklar. (*Erciş –Vn.)

yerbasan (II) Silindir. (–Ezm.)

yerbiçimi Kroki. (*Ünye –Or.)

yerbozma Nadas. (*Tarsus –İç.)

yercegöğce [**yercegövce, yercegüce, yircegöce**] Kokarca. (Cimşit *Balâ –Ank.)

[**yercegövce**] : (Sarayönü –Dz.)

[**yercegüce**] : (Atlas *Sivrihisar –Es.)

[**yircegöce**] : (Sarayönü –Dz.)

yercegövce [→ **yercegöğce**]

yercegüce [→ **yercegöğce**]
yerçel Suyu süzerek içen. (–Nğ.; Hortu *Ereğli –Kn.)
yerçellemek Hoşlanmamak, beğenmemek. (Tokat, Bozan –Es.; Emirler *Balâ –Ank.)
yerçil Yemek seçen. (*Çivril –Dz.)
yerdebrenmesi [→ **yerdeprenmesi**]
yerdegezen Yılan. (–Kr.; –Ezc.)
yerdeki Koltuk altında çıkan şişkinlik, hıyarcık. (–Tr. ilçe ve köyleri)
yerden yapma [→ **yerden yığma**]
yerden yığma [**yerden yapma, yirden yapalak, yirden yığma**] Bodur, şişman. (Tokat, Bozan –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Zn.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; –Ama.; Küçük İsa *Zile –To.; *Ünye –Or.; –Tr. ilçe ve köyleri; –Rz.; *Şavşat –Ar.; –Ezm.; *Ağın –El.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
[**yerden yapma**]: (*Gelendost –Isp.; –Brd.; *Lâpseki –Çkl.; Cirkis *Ardanuç –Ar.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Mut ve köyleri –İç.)
[**yirden yapalak**] : (*Bor –Nğ.)
[**yirden yığma**] : (*Bor –Nğ.)
yerdeprenmesi [**yerdebrenmesi, yerdepreşmesi**] Deprem. (*Genç –El.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Camili –Ant.)
[**yerdebrenmesi**] : (*Maçka ve köyleri –Tr.)
[**yerdepreşmesi**] : (Yahyalı –Ky.)
yerdepreşmesi [→ **yerdeprenmesi**]
yerdeş İldeş, hemşeri. (Reşadiye *Üsküdar –İst.)
yerdutu Böğürtlen. (*Hadım –Kn.)
yere baḫan, yere bakan (I) Sinsi, iki yüzlü. (*Sıvaslı –Uş.; *Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; *Susurluk –Ba.; *Lâpseki –Çkl.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; –Tr.; –Rz.; Boyalı *Ardanuç,*Şavşat –Ar.; –Kr.; *Ağın –El.; *Afşin –Mr.; Maksutlu *Şarkışla, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Nğ.; *Mut ve köyleri, *Mersin –İç.; *Lüleburgaz –Krk.)
yerebaḫan, yerebakan (II) Küpeçiçeği gibi, baş aşağı çiçek açan bir çeşit kır çiçeği. (–Brs.)
yerebatan [**yeregeçen, yerekaçan**] Havuç. (–Bil.; –Sv.)
[**yeregeçen**] : (Karabağ *Bolvadin –Af.; *Şarkikaraağaç –Isp.)
[**yerekaçan**] : (Bakacak, Ergine –Isp.)
yeréç Yerin dibine geç (ilenç). (Üçem *Balâ –Ank.)
yeregeçen [→ **yerebatan**]
yeregir Öl, geber (ilenç). (–Ur.)
yerekaçan [→ **yerebatan**]
yerelması 1. Patates. (*Maçka, *Tonya köyleri –Tr.) **2.** Bodur bir yaz elması çeşidi.(–Rz.; *Ağın –El.) **3.** Yıldız çiçeğinin kökü. (*Karaman –Kn.)
yerenlik [**yerennik**] Şaka, şakalaşma. (*İskilip –Çr.; *Nizip, –Gaz.; –Mr.)
[**yerennik**] : (Şekeroba –Mr.)
yerennik [→ **yerenlik**]
yerennik etmek. 1. Şaka yapmak. (–Gaz.) **2.** Söyleşmek. (–Gaz.)
yeren yoldaş Eş dost. (Bayburt *Selim –Kr.; –Gaz.)
yereşeği Çekirgeye benzeyen, uzun ayaklı bir böcek. (*Lâpseki –Çkl.)
yerev [→ **yerevi**]
yerevi [**yerev**] **1.** Tek katlı ev, kulübe. (*Bolvadin –Af.; *Bozdoğan –Ay.; –Kü.; –Tr.; *Milâs –Mğ.)

[**yerev**] : (Bekilli *Çal –Dz.) **2.** Bodrum, alt kattaki oda. (*Nazilli –Ay.; Armutlu *Mustafa Kemalpaşa –Brs.;*Kurşunlu –Çkr.; –Ml.; *Antakya –Hat.) **3.** Mutfak. (*Maçka –Tr.)

yereyapalak Kısa boylu (kimse). (–Mğ.)

yerfiksemek Hor görmek. (–Sm.)

yergeçiği Yeraltı sularının çökerttiği yer, çukur. (Ergenuşağı *Kozan –Ada.)

yergin (I) Çiftçilikte, tohum atılması sakıncalı görülen birkaç gün. (Eğrigöz, *Alayunt –Kü.)

yergin (II) [→ **yerik** (I)]

yergin (III) Yerinen. (*Bünyan –Ky.)

yerginlik (I) **1.** Aşerme durumu (gebe kadında). (*Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; *Çarşamba –Sm.; *Serik –Ant.; –Krş.) **2.** Çok yiyesi olma. (*Fethiye –Mğ.)

yerginmek [→ **yeriklemek**]

yergöbeği Bakla tarlasında, köklerden beslenen bir asalak ot. (*Bodrum –Mğ.)

yergöçmesi Kayşa. (–Çr.; –Ed.)

yergözü Toprakta dar çatlak. (–Çr.; Kabaağaç *Fethiye –Mğ.)

yergüç Yoksul. (–Sm.)

yer ığranmak [→ **yer ırganmak -2**]

yer ırganmak [**yer ığranmak**] **1.** Toprak kaymak. (*Maçka ve köyleri –Tr.) **2.** Deprem olmak. (–Çr.)
[**yer ığranmak**] : (Bostanlar *Bahçe –Ada.)

yerısırma Ayak altında oluşan bir kabarcık. (Ağlı *Küre –Ks.)

yeri (I) Yürü. (Cenciğe –Ezc.)

yēri (II) Utanmaz : *Yēriliğin cezasını çekti.* (*Nallıhan –Ank.)

yerik (I) [**yergin** (II), **yerikli, yirikli** (II)] Aşeren (gebe kadın). (Dişli *Bolvadin –Af.; *Güney –Dz.; Akpınar –Or.; Yaslıbahçe –Gr.; –Ml.; –Ur.)
[**yergin** (II)] : (*Eğridir köyleri –Isp.)
[**yerikli**] : (*Bor –Nğ.)
[**yirikli** (II)] : (*Bor –Nğ.)

yerik (II) Uygun, elverişli, yaraşan. (–Ar.; –Ml.)

yeriklemek [**yerginmek, yerik yermek, yériyhlemeyh, yeruk yermek, yerüklü olmak, yerük yerimek, yirik yirmek**] Aşermek (gebe kadın.) (–Ezm.; *Erciş –Vn.; –Dy.)
[**yerginmek**]: (Kesme*Eğridir –Isp.)
[**yerik yermek**] : (–Çkr.; *İskilip, –Çr.; *Ünye –Or.; *Piraziz –Gr.; *Ermenek –Kn.)
[**yériyhlemeyh**] : (*Iğdır –Kr.)
[**yeruk yermek**] : (–Ks.)
[**yerüklü olmak**] : (–Ezc.)
[**yerük yerimek**] : (Ağrakos *Suşehri –Sv.)
[**yirik yirmek**] : (*Bor –Nğ.)

yerikli [→ **yerik** (I)]

yerikmek Şımarmak, her şeyi kendine istemek. (*Ünye –Or.)

yerik yermek [→ **yeriklemek**]

yerilmek Küçümsenmek, gözden düşmek : *Yerilen yer tutar.* (Şabanözü *Polatlı –Ank.; Köşker –Krş.)

yérimek [**yérimeyh**] Yürümek. (Uluşiran *Şiran –Gm.; Karakoyunlu *Iğdır –Kr.; Cenciğe –Ezc.)
[**yérimeyh**] : (*Iğdır –Kr.)

yérimeyh [→ **yerimek**]

yerincek Alçak gönüllü. (Genezin *Avanos –Nş.)

yerincekli Kederli. (*Hayrabolu –Tk.)

yerinden Soylu. (–Nğ.)

yérinden yaynıkmak Yerinden oynamak, ayrılmak : *Yerinden yaynığana yitmiş iki bela.* (*Bor –Nğ.)

yerindirmek (I) Gücendirmek. (*Eğridir köyleri –Isp.; Sasallı *Menemen –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Düzce –Bo.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Fethiye –Mğ.)

yerindirmek (II) İmrendirmek : *Kimseyi birbirine yerindirmeden, hepsine verdim.* (*Ermenek –Kn.)

yerinegi Alkanna tinctoria Borraginaceae, havacıva otu. (–El.)

yerinmek [**yirinmek**] **1.** Üzülmek. (Cebel *Eğridir –Isp.; Bereketli *Tavas, Yukarı Seyit *Çal, Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Bergama, *Bornova –İz.; *Akhisar, *Alaşehir –Mn.; Yeniköy –Ba.; *Lâpseki –Çkl.; *İnegöl –Brs.; Tokat, –Es.; –Bo.; Mülâyim *Safranbolu, Tekkeönü *Ereğli, Sandallar, Musausta *Devrek –Zn.; *Tosya –Ks.; Çukurköy *İskilip –Çr.; *Çarşamba, Kuyucak *Lâdik, –Sm.; *Merzifon –Ama.; Hisarüstü *Keşap –Gr.; Şabanözü *Polatlı, *Kızılcahamam –Ank.; Genezin *Avanos –Nş.; –Nğ.; *Bozkır –Kn.; Güzelsu *Akseki, *Korkuteli –Ant.; *Fethiye –Mğ.) **2.** Yakınmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; *Mersin köyleri –İç.) **3.** Pişman olmak. (*Bergama –İz.; *Alaşehir, –Mn.; *Sivrihisar –Es.; *Merzifon –Ama.; Şabanözü *Polatlı, Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bor –Nğ.) **4.** Gücenmek. (Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; *Mucur –Krş.) **5.** İmrenmek. (Kesme *Eğridir –Isp.; *Çal –Dz.; Eymir, *Bozdoğan, Burhaniye *Nazilli –Ay.; *Çeşme –İz.; Uğur *Araç –Ks.; Bayadı, Danışman *Fatsa –Or.; Nefsiköseli *Görele –Gr.; –Ezm.; –Ezc.; –Sv. ilçe ve köyleri; *Bünyan –Ky.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Endel, *Osmaniye, Yolgeçen –Ada.; –Kıbrıs)

[**yirinmek**] : (Yakakayı –Es.; Akdoğan *Kızılcahamam –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.) **6.** Kıskanmak. (*Çeşme –İz.; Musausta *Devrek –Zn.; Piraziz –Gr.; –Ezm.; *Mut ve köyleri –İç.; *Korkuteli –Ant.) **7.** Beğenmemek (daha çok kendini). (–Brd.; Demirciler *Gebze –Kc.; Tokat –Es.; Bahçeli *Bor –Nğ.) **8.** Kendine güvenmemek, cesaretsiz olmak. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

yerişmek (I) Yetişmek : *Burda güzel karpuz yerişir.* (–Dz.; Koyundere *Ahıska –Kr.; *Silifke –İç.)

yerişmek (II) Boyu yetişmek, ulaşmak. (Uluşiran *Şiran –Gm.; *Elbistan –Mr.)

yerişmek (III) Varmak. (*Elbistan –Mr.; *Silifke –İç.)

yeritme Geniş saçak. (*Ağın –El.)

yériyhlemeyh [→ **yeriklemek**]

yerkayması Kayşa. (Yeniköy –Ba.; Gaipler, *Kandıra –Kc.; –Tr. ilçe ve köyleri; *Mut ve köyleri –İç.)

yerkestanesi Yabanıl bir ótun, yenilebilen, tatlımsı kökü. (*Bodrum –Mğ.)

yerkökü Havuç. (Kerkük)

yerköpeği **1.** Tarlafaresi. (Yeniköy –Ba.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Sansar. (Tepeköy *Torbalı –İz.) **3.** Sansara benzer, küçük bir hayvan. (Güney *Yeşilova –Brd.) **4.** Bokböceğine benzeyen, avını yakalamak için yere huni biçiminde çukur açan bir böcek. (Çanıllı *Ayaş –Ank.) **5.** Tarlasincabı. (–Ed.)

yerkulağı Dibi görünmeyen, derin, doğal kuyu. (Tatar –Uş.)

yerküpelisi Küpeçiçeğine benzeyen, bahçede yetiştirilen bir çiçek. (–Kn.)

yerlenmek (I) Tahta ve kalas, yel ya da güneş etkisiyle yarılmak. (*Maçka ve köyleri –Tr.)

yerlenmek (II) Yerleşmek. (Ayvagediği *Mersin –İç.)

yerli **1.** Tümü, hepsi. (Demirli *Bucak –Brd.) **2.** Tümden, büsbütün : *Hasan bu köye yerli gelmiyecek.* (Demirli *Bucak –Brd.) **3.** Hiç : *Cebinde yerli para kalmamış.* (Demirli *Bucak –Brd.)

yerlice Türkçe. (Hımıskâr *Göle –Kr.)

yerligen [→ **yerliğen**]

yerliğen [**yerligen**] Yalınayak gezenlerin ayakları altında çıkan bir yara. (*Ağın –El.)

[**yerligen**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yerlik Kiler. (*Adapazarı –Kc.)

yerli yerince Düzgün. (*Antakya –Hat.)

yermek (I) [**yirmek** (II)] Birinin ardından kötülüğünü söylemek, bir şeyi beğenmemek. (İshaklı *Bolvadin, *Dinar –Af.; Göndürle *Atabey, Yılanlı *Eğridir –Isp.; –Brd.; –Dz. ilçe ve köyleri; Burhaniye *Nazilli, *Bozdoğan –Ay.; –İz. ilçe ve köyleri; –Mn. ve çevresi; *Susurluk, Ömerköy *Bandırma, Yeniköy –Ba.; Ağaçköy, Suluca *Lâpseki –Çkl.; *Alayunt –Kü.; –Bil.; *Sivrihisar köyleri –Es.; Demirciler *Gebze, –Kc.; Dadanı *Düzce –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Bartın –Zn.; Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu, Orta –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sn.; –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Niksar –To.; *Ünye –Or.; *Afşin –Mr.; *Kilis –Gaz.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Çanıllı *Ayaş, *Beypazarı –Ank.; Kurugöl *Mucur, Genezin *Avanos –Nş.; *Bünyan –Ky. ve köyleri; –Nğ.; *Beyşehir, Yaraşlı *Ermenek –Kn.; –Ada.; *Mut ve köyleri, *Silifke –İç.; *Korkuteli, Kalkan *Kaş, Güzelsu *Akseki –Ant.; *Milâs, Reşadiye –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yirmek** (II)] : (–Ba. ve çevresi)

2. Kalabalık içinde birine kötü davranmak. (*Mersin köyleri –İç.)

yermek (II) Seçmek, ayırdetmek. (*Silifke köyleri –İç.; İncir –Mğ.)

yermeseri Ak erik. (Kestaneci *Ereğli –Zn.)

yermeşik (I) Gelincik. (Yenice *Ödemiş –İz.)

yermeşik (II) Sırnaşık. (*Söğüt –Bil.)

yermük Ekin arasında biten, yenilebilen bir ot. (*Devrekâni –Zn.; Aşağı Kayı *Tosya –Ks.)

yernik Mutlu olmamış : *Yernik gitti benim yarim.* (Buğdaycık *Bahçe, Kuyuluk *Kozan –Ada.)

yer odası Toprak tabanlı oda. (*Merzifon –Ama.)

yer olası Ölsün (ilenç). (Güney *Yeşilova –Brd.)

yerotu [**yirotu**] Havuç. (Oyaca *Sungurlu –Çr.; Ortaköy –Yz.; Cemele, *Mueur –Krş.; *İncesu –Ky.; *Bor –Nğ.; –Kn.; –Ada.)

[**yirotu**] : (*Bor –Nğ.)

yeroynaması [**yersarsıntısı**] Deprem. (*Nazilli –Ay.; –Brs.; *Gölcük –Kc.; Eski Alibey *İskilip –Çr.; *Zile ve köyleri –To.; –Tr. ilçe ve köyleri; Yavuz *Şavşat, Bağlıca *Ardanuç, *Yusufeli ve çevresi

–Ar.;*Iğdır –Kr.;–Ezm.;Kuruçay *İliç –Ezc.; *Doğubayazıt –Ağ.; –Hak.; *Ağın, –El.;*Arapkir –Ml.; *Afşin ve köyleri –Mr.; –Sv. ilçe ve köyleri; *Nize –Ky.)

[yersarsıntısı] : (Körküler *Yalvaç –Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.;*Kurşunlu –Çkr.; Kuzköy *Akkuş –Or.; –Tr. ve ilçeleri; *Antakya –Hat.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Lüleburgaz –Krk.)

yer pacı Yer kirası. (*İskilip –Çr.)

yerpimek Kumaş, eskilikten eriyip akmak. (*Düzce –Bo.)

yerpinti [→ **yepinti -1**]

yerpis [→ **yarpız** (I)]

yerreşmek Yerleşmek. (Koyundere *Ahıska –Kr.)

yersakızı Kökünden, kara renkli sakız çıkarılan bir ot. (*Sıvaslı –Uş.; –Brd.; Kelekçi *Acıpayam, –Dz.; *Bozdoğan, *Nazilli –Ay.; Dereköy –To.; *Maçka –Tr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yersarsıntısı [→ **yeroynaması**]

yersekçi Hevesi çabuk geçen, maymun iştahlı. (Mesudiye *Datça –Mğ.)

yerselemek Örselemek, hırpalamak. (*Ilgaz –Çkr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

yersellemek Küçük görmek, aşağılamak. (Avşar *Gerede –Bo.; Yoğunpelit *Beypazarı, Çanıllı *Ayaş, Pazar *Kızılcahamam, Unköyü –Ank.)

yersemek (I) Beğenmemek. (–Çkl.)

yersemek (II) Ölümünü istemek. (–Çr.)

yersimek Tahıl, nemlenerek, topraksı topraksı kokmak. (*Gürün –Sv.; Hisarcık –Ky.)

yersiz İlgisiz, gereksiz (konuşma için). (Salda *Yeşilova –Brd.; Ovacık, Bereketli *Tavas, Darıveren *Acıpayam –Dz.; *Nazilli –Ay.; *Tire –İz.; *Alaşehir –Mn.; –Brs.; Tepecik *Simav –Kü.; –Çr.; –Gr.; –Rz.; Akarsu *Ardanuç, Çayağzı *Şavşat –Ar.; *Antakya, Amik Ovası ve Reyhanlı Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla, *Gürün –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Ng.)

yertebrenmesi [**yerterpenmesi**] Deprem. (*İskilip –Çr.)

[yerterpenmesi] : (*Erciş –Vn.)

yerterpenmesi [→ **yertebrenmesi**]

yertme Taraça. (*Eğin –Ml.)

yertmeç (I) Uyan, bağlı olan (kimse). (–Kn.)

yértmeç (II) Yırtmaç. (*Antakya –Hat.)

yértudu Çilek. (*Antakya –Hat.)

yeruk yermek [→ **yeriklemek**]

yerük Aşeren. (–Gr. köyleri; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yerüklü olmak [→ **yeriklemek**]

yerük yerimek [→ **yeriklemek**]

yeryanığı Sazların gizlice yandığı, hayvanlar için tehlikeli çukur yerler. (Işıklı *Çivril –Dz.)

yeryara [→ **yeryaran**]

yeryaran [**yeryara**] Bir çeşit mantar. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; Ovasaray –Çr.; Kışla *Gerze –Sn.; *Merzifon köyleri –Ama.; Hacılyas, *Koyulhisar –Sv;. *Serik –Ant.; *Fethiye –Mğ.)

[yeryara] : (*Merzifon –Ama.)

yér yéperek [→ **yel yepelek** (I)]

yeryumurtası Patates. (Honaz –Dz.)

yerzem Bodrum. (–Ky.)

yes Sahip : *Yessinin başını yesin.* (*Ahlat –Vn.)

yesenlik Çisentili hava. (Cebel *Eğridir –Isp.)
yesikçi Kararsız, güç beğenir. (*Silifke –İç.)
yesimek Buruşmak, pörsümek. (Kullar *İzmit –Kc.)
yesir alma Esir alma (çocuk oyununda). (Aliköy *Çaycuma –Zn.)
yésiz Terbiyesiz. (Güney *Yeşilova –Brd.)
yesmin Yasemin. (*Antakya –Hat.)
yesminyağı Vazelin. (*Antakya –Hat.)
yessir olmak Yolunda ölmek, kul kurban olmak. (*Ağın –El.)
yestehlemek Büyük abdest yapmak. (*Lâpseki –Çkl.; *Taşköprü –Ks.; –Sm.; *Merzifon –Ama.; –Nğ.)
yesteyhlemeyh Kaldırıp atmak. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
yesti Kuluçka. (Aksilu *Baf –Kıbrıs)
yeş Ekşi hamurdan yapılan bir çeşit yemek. (–Ba.; *Gerze ve köyleri –Sn.)
yeşerti [**yeşertü**] Yeşillik. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; –Nğ.)
[**yeşertü**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)
yeşertü [→ **yeşerti**]
yeşge Haşarı. (Farzant –Çr.)
yeşi Bir at rengi. (*Şereflikoçhisar –Ank.)
yeşibaş [→ **yeşilbaş -1**]
yeşik Meyve sandığı. (–Kr.)
yeşil (I) Koyu al (at rengi için). (*Eğridir köyleri –Isp.; Çiftlik –Ank.; Köşker –Krş.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.)
yeşil (II) [→ **yeşilbaş -1**]
yeşil (III) Genç, gür. (–Sm.)
yeşilbaş [**yeşibaş, yeşil** (II), **yeşilbaş ördek, yeşim**] **1.** Yeşil başlı yabanördeği. (–Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.; Demirkapı *Susurluk –Ba.; Fili *Biga –Çkl.; Tokat Es.; *Düzce –Bo.; *Çarşamba, –Sm.; –Rz.; –Kr.; *Erciş –Vn.)
[**yeşibaş**] : (Gare *Ardeşen –Rz.)
[**yeşil** (II)] : (–Mn.; *Erciş –Vn.; *Milâs –Mğ.)
[**yeşim**] : (İncekum *Silifke –İç.)
2. Erkek ördek. (*Ağın –El.)
[**yeşilbaş ördek**]: (*Merzifon –Ama.)
yeşilbaş ördek [→ **yeşilbaş -2**]
yeşilbenim [→ **yeşilkuşak**]
yeşilce Kertenkele. (–Ank.)
yeşilgan [→ **yeşilistan**]
yeşilgelen Yeşilimsi. (*Düzce –Bo.)
yeşilibenim [→ **yeşilkuşak**]
yeşilimsirek Yeşilimtırak. (Tekeler, Keben *Silifke –İç.)
yeşilistan [**yeşilgan, yeşilkalamak, yeşilustan, yeşilüstan**] Yeşil renkli, kertenkeleye benzer bir hayvan. (Atlas *Sivrihisar –Es.; Oğul –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip, –Çr.; Çakıralan *Havza –Sm.; *Merzifon –Ama.; Otacı *Kızılcahamam –Ank.)
[**yeşilgan**] : (Kızılköyü –To.)
[**yeşilkalamak**] : (Çeşniğir *Karacabey –Brs.)
[**yeşilustan**] : (Çanıllı *Ayaş –Ank.)
[**yeşilüstan**] : (Aşağı Kayı *Tosya –Ks.; Keşanuz –Ank.)
yeşilkalamak [→ **yeşilistan**]
yeşilkurbağa Otlar arasında yaşayan, küçük, yeşil, zehirli bir kurbağa. (Salda *Yeşilova –Brd.; Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Tire –İz.; *Alaşehir –Mn.; Demirkapı *Susurluk –Ba.; Fili *Biga –Çkl.; Küçük İsa *Zile –To.; Gare *Ardeşen –Rz.)
yeşilkuşak [**yeşilbenim, yeşilibenim**] Alkım, gökkuşağı. (Kilandıras

*Sandıklı –Af.; *İvrindi –Ba.; Tokat –Es.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[yeşilbenim] : (–Dz.; –Mğ.)

[yeşilibenim] : (–Gr.)

yeşillenmek Cinsel isteklerini söz ve davranışla belli etmek. (–Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; Çöplü *Çivril –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Tepeköy *Torbalı –İz.; *Alaşehir –Mn.; Fili *Biga –Çkl.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; Salman *Akkuş, *Ünye –Or.; –Tr.; *Yusufeli –Ar.; *Ağın –El.; *Nizip –Gaz.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri, *Reyhanlı, *Antakya –Hat.; *Koyulhisar –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.; –Ant.)

yeşillik [yişillik] **1.** Sofraya konulan, marul, tere, yeşil soğan vb. (*Bozdoğan –Ay.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sm.; –Tr.; Erkinis *Yusufeli –Ar.; *Ağın –El.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

[yişillik] : (*Bor –Nğ.)

2. Hıyar. (*Bandırma, Yeniköy –Ba.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sm.; Erkinis *Yusufeli –Ar.; *Ağın –El.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.) **3.** Sebze. (*Ünye –Or.; –Tr. köyleri; Erkinis *Yusufeli –Ar.; *Ağın –El.; Hacılyas, *Koyulhisar –Sv.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.) **4.** Sebze bahçesi. (Küçük İsa *Zile –To.)

yeşilustan [→ yeşilistan]

yeşilüstan [→ yeşilistan]

yeşim [→ yeşilbaş -1]

yeşit Yeşil, parlak yeşil. (İncekum *Silifke –İç.)

yeşmak (I) Yaşmak, başörtüsü. (Akçakaya, –Ky.)

yeşmak (II) Değirmen taşının önüne gerilip, unun sıçramasına engel olan yay biçimindeki ağaç. (Genezin *Avanos –Nş.)

yeşmek (I) Eşmek. (Kıyıklar *Bahçe –Ada.)

yeşmek (II) Başörtüsü. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yetameli [yetemeli (II)] Kavgacı, haylaz. (–Nğ.)

[yetemeli (II)] : (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Fariske *Ermenek –Kn.; *Fethiye –Mğ.)

yētden [→ yenişten]

yete Sakatlık. (*Bayburt –Gm.)

yetek (I) Küçük delgi, matkap. (*Maçka –Tr.)

yetek (II) Amaç. (*Bergama –İz.)

yetelik Yetecek kadar. (Erkinis *Yusufeli –Ar.; Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yetemeli (I) Atın ön bacakları arasındaki nişan. (Sarıca *Şiran –Gm.)

yetemeli (II) **[→ yetameli]**

yeten (I) Herkes. (Şıhlar *Ulubey –Or.)

yeten (II) Süresi dolan, günü gelen (kimse) : *Yatan ölmez yeten ölür.* (*Bayburt –Gm.)

yetence [→ yetenek (III)]

yetenek (I) Doğal süresinde alınmış üründen sonra, yeniden biten tahıl, ot, meyve vb. (*Nizip –Gaz.; *Gürün –Sv.; Bahçeli *Bor, Dikilitaş, –Nğ.; Şükriye *Ceyhan –Ada.)

yetenek (II) Yeni yetme, taze. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yetenek (III) [**yetence, yetince**] Tutum. (–Çr.)
[**yetence**] : (–Çr.)
[**yetince**] : (–Çr.)

yeterge [**yetesiye, yetim**] Yetecek kadar: *Bu yıl yetergesi kadar yağmur yağmadı.* (Lohan –Gaz.)
[**yetesiye**] : (*Düzce –Bo.)
[**yetim**] : (Haçdişlen *Anamur –İç.)

yetesiye [→ **yeterge**]

yete vurmak At, eşek, katırda arka ayak ön ayağa çarpmak, yaralamak. (–Tr. köyleri; Erkinis *Yusufeli –Ar.; Köşker –Krş.)

yetgin Yetkin, olgun, ergin. (Hocalar *Sandıklı –Af.; *Eğridir ve köyleri –Isp.; –Brd.; *Iğdır –Kr.; *Ünye –Or.; –Gm.; –Vn.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Bahçeli *Bor –Ng.; *Ermenek –Kn.; *Mut köyleri, *Mersin köyleri –İç.)

yetice Tuzu fazla kaçmış. (*Bulancak –Gr.)

yetiğine varmak Farkına varmak, aslını anlamak : *İşin sonradan yetiğine vardım.* (*Pasinler –Ezm.)

yetik (I) [**yetuk, yetük** (I) **-1**] **1.** Büyümüş, irileşmiş, yetişmiş, olmuş. (*Gelendost,*Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; *Bozdoğan –Ay.; Gölcükler –İz.; Tokat –Es.; *Kurşunlu, Dümeli –Çkr.; –Çr.; *Çarşamba –Sm.; –Ezm.; *Afşin ve köyleri –Mr.; *Şarkışla, *Gürün –Sv.; *Sorgun–Yz.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Lâdik, *Mucur –Krş.; *Ürgüp, Genezin *Avanos –Nş.; Afşar *Pınarbaşı, –Ky.; Bahçeli *Bor –Ng.; *Ermenek –Kn.; Navdalı, Çukurbağ *Mut, Keben *Silifke, Tozkovan *Gülnar –İç.; *Fethiye –Mğ.)
[**yetuk**] : (*Şebinkarahisar –Gr.; –Tr. ve köyleri; –Rz.)
[**yetük** (I) **-1**] : (*İskilip –Çr.; –Sm.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; *Şebinkarahisar –Gr.; –Rz. köyleri; *Gürün –Sv.)
2. Yaşıtlarından daha iri hayvan. (*Gürün –Sv.) **3.** Süresinden önce olmuş meyve. (–To.) **4.** Geniş. (*Sorgun –Yz.)

yetik (II) [**yetük** (II)] **1.** Bir işten, durumdan bilgisi olan : *Bu işe yetik misin?* (*Yusufeli –Ar.;–Ezm.; *Sason –Sr.; Deliktaş *Kangal –Sv.; Kerkük)
[**yetük** (II)]: (Çayağzı*Şavşat –Ar.)
2. Bilgili, olgun, ağırbaşlı. (*Bayburt –Gm.; –Kr.; *Erciş, *Muradiye –Vn.; Hacılar *Hekimhan, –Ml.) **3.** Sorumlu : *Böyle işlere yetiğem. Başüste.* (Kerkük) **4.** Ermiş. (*Hekimhan –Ml.)

yetik (III) Zenginleşmiş. (*Eğridir köyleri –Isp.)

yetik (IV) [→ **yeğni -1**]

yetik (V) Yitik. (–Uş.; Çırpıcılar *Eşme, İğdecik, Sancaklıboz, –Mn.; Kocagöz *Ayvacık, *Lâpseki –Çkl.; *Alıntaş –Kü.)

yetikle Yetecek kadar. (*Sivrihisar –Es.)

yetiklik (I) Yetişmiş deve. (Genezin *Avanos –Nş.)

yetiklik (II) Bir işten, durumdan bilgili olma : *O soruna yetikliğin var mı?* (–Çr. ilçe ve köyleri; –Ar.)

yetik olmak [**yetiyh olmaḫ, yetuk olmak**] Anlamak, bilmek, aslını öğrenmiş olmak. (–Kr.)
[**yetiyh olmaḫ**] : (*Iğdır –Kr.)
[**yetuk olmak**] : (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

yetiksiz Erken doğan çocuk. (–Brs.; *Malkara –Tk.)

yetilmek [**yetirilmek**] **1.** Olgunlaşmak, yeterince büyümek. (*Gelendost –Isp.; –Brd.; Ba. ve çevresi; *Emet –Kü.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *İskilip –Çr.; *Silifke, *Mut ve köyleri –İç.; –Kıbrıs) [**yetirilmek**] : (Eğmir *Bozdoğan –Ay.)

2. Ermek, ermişlik düzeyine çıkmak. (*Merzifon –Ama.)

yetim [→ **yeterge**]

yetim çemberi Sulu olmayan, yağınca biriken kar. (–Ada.)

yetince [→ **yetenek** (III)]

yetinçemek Yetecek gibi olmak. (Çarıkçı *Iğdır –Kr.)

yetinmek Yeter görmek. (Uluğbey *Senirkent –Isp.; *Akyazı çevresi –Sk.)

yetirgeç Ek, bütünleyici : *Biraz yetirgeç yağ ver de teneke dolsun.* (Kocayatak *Serik –Ant.)

yetirik Ne oldum delisi, şımarık. (İğneciler, *Mudurnu –Bo.)

yetirilmek [→ **yetilmek -1**]

yetirlemek Bitirmek : *İşlerimi yetirlemek istiyorum.* (*Kaş –Ant.)

yetirmek (I) Yetiştirmek, denk getirmek. (Ovacık *Tavas, *Eğridir köyleri –Isp.; –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Mudanya –Brs.; Tokat –Es.; –Bo.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; Kurtkale *Çıldır –Kr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; *Milâs –Mğ.)

yetirmek (II) Tamamlamak. (*Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; –Dz.; İğdecik, Sancaklıboz –Mn.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; –Nğ.; *Mut ve köyleri –İç.; Bağyaka *Finike –Ant.; Kınık *Fethiye –Mğ.)

yetirmek(III) Yetiştirmek, büyütmek. (*Pütürge –Ml.; –Ur.; *Koyulhisar –Sv.)

yetirmek (IV) Götürmek, iletmek. (Tokat –Es.; *Mut ve köyleri –İç.)

yetirmek (V) Yitirmek. (İğdecik, Sancaklıboz –Mn.; –Brs.; *Söğüt –Bil.; *Keskin, Gümele –Ank.)

yetirmek (VI) Şımarmak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.)

yetişik [**yetişmiş**] Delikanlı. (Sarıhamzalı *Sorgun –Yz.) [**yetişmiş**] : (–Kr.)

yetişip yetmeyesi [→ **yetişmiyesice**]

yetişmek [→ **yetmek** (I)]

yetişmiş [→ **yetişik**]

yetişmiyesice [**yetişip yetmeyesi, yetmiyesice**] Büyümeden ölsün (ilenç). (Küçük İsa *Zile –To.; Maksutlu, *Şarkışla, *Gürün –Sv.; –Yz.) [**yetişip yetmeyesi**] : (*Ağın –El.) [**yetmiyesice**] : (*Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; –Çr.; *Çarşamba –Sm.; –Ml.; *Elbistan –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Gürün –Sv.)

yetiyh olmaḫ [→ **yetik olmak**]

yetiz **1.** Tamam. (*Alanya, *Kaş –Ant.; Dont –Mğ.) **2.** Henüz, yeteri kadar: *Daha yetiz delikanlı değil.* (*Mut ve köyleri –İç.)

yetizlemek (I) Gözetmek. (*Bucak –Brd.; –Mğ.)

yetizlemek (II) Tamamlamak, üstünü doldurmak. (Bağyaka *Finike –Ant.)

yetkin Yetişkin, evlenecek yaşa gelmiş (kız için). (*Düzce –Bo.; –Rz.)

yetle [→ **yetli**]

yetli [**yetle**] Şaka : *Yetli söyledim.* (–Ks.; *Çerkeş –Çkr.; *İskilip –Çr.; Eymür –Ank.)
[**yetle**] : (Horzum *Bodrum –Mğ.)

yetme (I) Tahtaboş, balkon. (Harput –El.; *Kemaliye –Ezc.; –Ank.)

yetme (II) Dam. (*Kemaliye –Ezc.)

yetme (III) Minder. (Bahri *Akçadağ –Ml.; Belendik –Ada.)

yetme (IV) Taranmış koyun yünü. (Kocaköy –Ba.)

yetmek (I) [**yetişmek**] Olgunlaşmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Ba. ve çevresi; *Düzce –Bo.; *İskilip–Çr.; *Merzifon –Ama.; –Sm.; *Afşin, Kapıdere *Elbistan –Mr.; *Antakya, Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Maksutlu *Şarkışla, Hacılyas *Koyulhisar, Vazıldan *Divriği –Sv.; –Yz.; *Haymana –Ank.; Genezin *Avanos –Nş.; Elbaşı *Bünyan –Ky.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Bozdoğan, Kesmeburun *Osmaniye –Ada.)
[**yetişmek**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)

yetmek (II) Varmak, erişmek. (*Eğridir köyleri –Isp.; Bayburt *Selim –Kr.)

yetmek (III) [→ **yedmek -1**]

yetmek (IV) Başa çıkmak, gücü yetmek : *Ben sana yetemem, kardaşım yeter.* (–Dy.)

yetmesizlik Doymazlık. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yetmiyesice [→ **yetişmiyesice**]

yetuk [→ **yetik** (I) **-1**]

yetuk olmak [→ **yetik olmak**]

yetük (I) **1.** [→ **yetik** (I) **-1**] **2.** İri, büyük. (*Merzifon köyleri –Ama.) **3.** Erginlik çağına gelmiş. (*İskilip –Çr.; *Şebinkarahisar –Gr.; –Rz. ve köyleri; *Gürün –Sv.)

yetük (II) [→ **yetik** (II)]

yetümek Yetirmek, üstünü tamamlamak : *Derdim elli idi, yüze yetüdüm.* (Sırçalı *Safranbolu –Zn.)

yevek Asma yaprağı. (Zencidere –Ky.)

yevelemek (I) Sayıklamak. (Elezli *Vakfıkebir –Tr.)

yevelemek (II) Topallayarak ya da sürünerek azar azar ilerlemek. (*Fethiye –Mğ.)

yevemek (I) İğrilmiş ince ipi iki kat edip iğle ya da kirmenle bükmek. (Bürüngüz *Bünyan –Ky.)

yevemek (II) Bellenmiş bir yeri ikinci kez belleyip düzeltmek. (İsmetpaşa –Ml.)

yeve yeve Azar azar. (*Fethiye –Mğ.)

yevlen [→ **yeğni -1**]

yevli Çulluk. (Burunkaya –Zn.)

yévre Yöre, çevre. (*Erciş –Vn.)

yevtin [→ **yeğni -1**]

yey (I) Yeğ. (*Bandırma –Ba.; Üskübü *Düzce –Bo.; –Çkr.)

yey (II) Ağlayan çocuğu susturmak için yinelenerek kullanılan bir ünlem : *Yey yey gel ağlama, yey yey.* (*Antakya –Hat.)

yeydana Tek katlı, ağaç ve kerpiçle yapılan ev. (*Kurşunlu –Çkr.)

yeydirmek Daha iyi olmak. (–İst.)

yeye (I) **1.** Yılkıdan ayrılan at. (Çay *Bolvadin –Af.) **2.** Hızlı giden sürüye, yılkıya ayak uyduramayan hayvan. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Çaltılar *Fethiye –Mğ.)

yeye (II) [**yeyek**] Zarar veren hırsız kedi, köpek. (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.; Yukarı Demirciler –Zn.; Akuluk –Kü.; –Es.)
[**yeyek**] : (*Düzce –Bo.)

yeye (III) Erkek domuz. (Akuluk, Viran –Kü.; *Söğüt, Pazarcık *Bozüyük –Bil.)

yeyek [→ **yeye** (II)]

yeyen (I) Yeğen. (*Düzce –Bo.)

yeyen (II) Hızlı, fazla: *Su yeyen geliyor.* (–Gaz.)

yeygel (I) Demirci. (Avlunlar –To.)

yeygel (II) Lezzetli. (*Kangal, *Koyulhisar –Sv.)

yeygi (I) [**yeygilik, yeygü, yeygülük, yeyinti** (I) **-1, yeyüntü, yivgi, yiygi** (I), **yiyinti -1**] **1.** Genellikle kış için hazırlanan, biriktirilen yiyecek ve hayvan yemi. (–Af.; *Yalvaç –Isp.; –Brd.; –Dz. ilçe ve köyleri; Tepeköy *Torbalı –İz.; –Brs.; Tokat –Es.; –İst.; Çitli *Mecitözü, *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; –Or.; –Gr. ve köyleri; *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Nğ.; *Mut ve köyleri –İç.; *Yatağan köyleri –Mğ.)

[**yeygilik**]: (*Merzifon –Ama.)

[**yeygü**]: (*Merzifon ve köyleri –Ama.; Heris *Artova –To.; Danışman *Fatsa –Or.; –Sv.)

[**yeygülük**]: (*Merzifon ve köyleri –Ama.)

[**yeyinti** (I) **-1**]: (*Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; *Maçka –Tr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bünyan –Ky.; Fariske *Ermenek –Kn.; –Ada.; Navdalı *Mut, *Silifke –İç.; –Ed. ve çevresi; Ceylan *Lüleburgaz –Krk.)

[**yeyüntü**]: (Peşman *Daday –Ks.)

[**yivgi**]: (Aliköy *Çaycuma –Zn.; –Sm.)

[**yiygi** (I)]: (Hacıbeyli –Ay.; Özbek –İz.; *Manyas, *Burhaniye –Ba.; Ekenler –Çkl.; *İnegöl –Brs.; –Kü.; Tokat –Es.; *İskilip –Çr.; –Sn.; *Çarşamba –Sm.; *Bodrum –Mğ.)

[**yiyinti -1**]: (–Ba. ve çevresi; *Eğridir köyleri –Isp.; *Boyabat –Sn.; *Antakya –Hat.; Afşar, Pazaören *Pınarbaşı –Ky. Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ereğli –Kn.)

2. Tilki kapanına konan yem. (Çengelköy –İst.) **3.** [→ **yeyim -1**]

yeygilemek Yemlemek. (*Yalvaç–Isp.; Bereketli *Tavas, Darıveren, Oğuz *Acıpayam –Dz.; Alpanos *Seyitgazi –Es.; *Fethiye –Mğ.)

yeygilik [→ **yeygi** (I) **-1**]

yeygin Çapkın, yaramaz. (Narlıca *Orhangazi –Brs.)

yeygü [→ **yeygi** (I) **-1**]

yeygülük [→ **yeygi** (I) **-1**]

yeyıl Gelecek yıl. (*Ağın –El.)

yeyici [→ **yiyici** (II) **-1**]

yeyilgen Şımarık, nazlı. (*Kandıra –Kc.; *Antakya –Hat.)

yeyilme [**yiyiciyara -2**] Kanser. (Bayburt *Selim –Kr.)

[**yiyiciyara -2**]: (*Ağın –El.)

yeyilmek Şımarmak, nazlanmak. (*Kandıra –Kc.; *Antakya –Hat.; Alacahan –Sv.; –Yz.; Ceylan *Lüleburgaz –Krk.)

yeyim [**yeygi -3, yeyinti -4, yiygi** (II), **yiyim, yiyinti -3**] **1.** Rüşvet. (*Yalvaç, –Isp.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; Küçük İsa *Zile –To.; *Gürün –Sv.; –Ml.; *Ermenek –Kn.; Navdalı *Mut, Orhana *Anamur –İç.)

[**yeygi -3**]: (–Tr. ve köyleri)

[**yeyinti -4**]: (*Iğdır –Kr.; *Koyulhisar –Sv.)

[**yiygi** (II)]: (*İnebolu –Ks.; –Tr.; Hamurcu *İncesu –Ky.)

[**yiyim**]: (–Ba. ve çevresi; –Gaz.;

Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Mersin köyleri –İç.)

[yiyinti -3] : (*Çal –Dz.; *Düzce –Bo.; –Ks.)

2. İştah : *Bir at aldım, yeyimi çok.* (*Ağın –El.)

yeyim yemek Rüşvet almak. (*Merzifon –Ama.)

yeyin (I) **1.** [→ **yeğin** (I) **-1**] **2.** [→ **yeğin** (I) **-2**]

yeyin (II) Çabuk. (Bayburt *Selim –Kr.)

yeyin (III) Orakla biçilmiş ekinden yapılan bağlamlardan oluşan yığın. (Ömerhacılı *Kaman –Krş.)

yeyinti (I) **1.** [→ **yeygi** (I) **-1**] **2.** Kuruyemiş. (–Sv.) **3.** Hayvanların yediği yabanıl otlar. (–Kıbrıs) **4.** [→ **yeyim -1**]

yeyinti (II) Aşınma, kemirilme. (*Maçka –Tr.)

yeyke [→ **yeke**]

yeykinmek (I) Korkmak, ürkmek, telaşlanmak. (Dadanı, –Bo.; –Ml.)

yeykinmek (II) [→ **yekinmek** (I) **-1**]

yeykinmek (III) Kımıldamak. (*Vezirköprü –Sm.; –Ml.; *Nizip –Gaz.)

yeykinmek (IV) Çok koşmak, koşuşturmak. (*Nizip –Gaz.)

yeyle Yayla. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

yeyleci Yaylacı, yaylaya çıkan (kimse). (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

yeylik [→ **yeğni -1**]

yeylik ahıllı Dengesiz, iyi düşünemeyen. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yeymen Acımasız, kıyıcı. (*Sarıyer –İst.)

yeynemek [→ **yeğinlemek** (I)]

yeyni 1. [→ **yeğni -1**] **2.** [→ **yeğni -3**]

yeynicek [→ **yeğni -3**]

yeynik 1. [→ **yeğni -1**] **2.** [→ **yeğni -3**]

yeynilik (I) [→ **yeğnilik**]

yeynilik (II) Hastanın, üzüntülünün acısını azaltmak için söylenen söz, davranış (kuran okuma, kurşun dökme vb.). (*Mut ve köyleri –İç.)

yeynilmek [→ **yeğnilmek** (I)]

yeyniltmek [→ **yeğniltmek**]

yeyrek [**yeğrek** (I)] Üstün güzel, üstün iyi. (–Bil.)

[yeğrek (I)] **:** (Çaypınar –Ba.)

yeyüntü [→ **yeygi** (I) **-1**]

yezne Enişte. (Suhara *Çıldır, Zalim *Sarıkamış –Kr.; *Tutak –Ağ.)

yıa Hayır, olmaz, yok. (*Germencik –Ay.)

yıbanmak Gecikmek. (*Erciş –Vn.)

yıbba Yokuş, yamaç. (–Yz.)

yıbıl yıbıl yanmak Pırıl pırıl yanmak, parlamak. (*Ünye –Or.)

yıbrak [→ **yıprak** (I) **-1**]

yıbratmak Dövmek, dayak atmak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yıbrıḫ [**yıprık**] İbrik. (*Hozat –Tn.; Çengelli *Lüleburgaz –Krk.)

[yıprık] : (*Hozat –Tn.; Çengelli *Lüleburgaz –Krk.)

yıcıntalamak Zorluk çıkarmak. (*Nizip –Gaz.)

yıdar Sindirim organı. (–Dy.; –El.)

yıffadak Birden sönmeyi anlatır.(–Sm.)

yıfıtmak Usanç vermek, bezdirmek. (*Senirkent –Isp.)

yıgan Kağnıyı dağdan indirirken, firenlemek için teker önüne konan çalı. (–Kü.)

yıgınç Isırgan otu. (*Bulanık –Mş.)

yığ (I) İğ. (*Maçka, *Vakfıkebir –Tr.; –Rz.)

yığ (II) Saçlar arasındaki tarak geçecek boşluk. (Karayakup *Suşehri –Sv.)

yığ (III) Mil, derelerin getirip yığdığı kum, çamur. (*Çarşamba –Sm.)

yığ (IV) Yeğ. (Darıyeri, Sarıçökek *Düzce –Bo.)

yığa Yığılı, içi tepeleme dolu : *Yığa bir galbur buğday*. (*Bor –Ğ.; *Ermenek –Kn.)

yığaç Tombul. (Peşman *Daday –Ks.)

yığal Tava gelmiş, nemli (toprak için). (Yakadinek *Bolvadin –Af.; Bozanönü *Yalvaç, *Eğridir, *Gelendost, –Isp.; Yendiğin, Argıthanı *Ilgın, *Akşehir –Kn.)

yığamat Köy derneğince toplanan para, salma. (Bayburt *Selim –Kr.)

yığanak 1. [→ **yığınaḫ, yığınak -1**] **2.** [→ **yığınaḫ, yığınak -2**]

yığar 1. İniş yolda, arabanın yavaşlaması için arka tekere takılan zincir. (Aslanapa –Kü.) **2.** Araba okunun yere değmemesi için ucuna geçirilen düşey kazık. (*Alayunt –Kü.)

yığda Davarlara verilmek için, kesilerek üst üste yığılmış meşe dalı. (Keşanuz –Ank.)

yığıl [→ **yeğni -1**]

yığıla galmak (I) **1.** Yığın biçiminde yükselmek. (*Bor –Ğ.) **2.** Çoğalmak. (*Bor –Ğ.)

yığıla galmak (II) Bayılmak. (*Bor –Ğ.)

yığımsa Harmanda, düvenin döndüğü yerin yel alan yönüne iki metre yüksekliğinde bağlamlardan yapılan engel. (Karacaviran –Çkl.)

yığınaḫ, yığınak [**yığanak -1, 2; yığıncaḫ, yığnaḫ, yığnak**] **1.** Toplantı, topluluk. (Salda *Yeşilova –Brd.; *Çal –Dz.; Tokat, Bozan –Es.; *Niksar –To.; Danışman *Fatsa –Or.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; –Ezm.; –Dy.; –Ur.; Hacı İlyas, *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Ğ.) [**yığanak -1**] : (*Bartın –Zn.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sn.; *Erciş –Vn.; *Bor –Ğ.)

[**yığıncaḫ**] : (*Iğdır –Kr.)

[**yığnaḫ, yığnak**] : (–Çkr.; –Ama.; Nefsiköseli *Görele –Gr.; *Maçka –Tr.; *Yusufeli çevresi, Çayağzı, Yavuz *Şavşat, –Ar.; Bayburt *Selim –Kr.; –Ezm.; –Vn.; *Ahlat –Bt.; –Mş.; –Ur.; *Nizip –Gaz.) **2.** Toplantı yeri. (*Gürün –Sv.; –Ank.)

[**yığanak -2**] : (*Çaycuma –Zn.; –Krş.; *Bor –Ğ.) **3.** Su birikintisi. (–Kn.) **4.** Tınaz, ekin yığını. (–Kr.; Fariske *Ermenek –Kn.)

yığınak olmak [**yığınak yapmak**] Toplanmak, birikmek, bir araya gelmek. (Tavaklı *Ezine –Çkl.; –Ank.; *Bor –Ğ.)

[**yığınak yapmak**] : (–Kr.)

yığınak yapmak [→ **yığınak olmak**]

yığıncaḫ [→ **yığınaḫ, yığınak -1**]

yığınç Isırgan otu. (–Bt.; –Ur.)

yığın taşı Tarladan toplanıp öbek öbek yığılan taşlar. (Eber *Dinar –Af.)

yığıntı (I) Yıkıntı. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Muradiye –Mn.; Tokat –Es.; *Akyazı –Sk.; *Bor –Ğ.)

yığıntı (II) Birikinti. (*İkizdere –Rz.; *Iğdır –Kr.)

yığıntı (III) Yastık. (Balıbey *Kula –Mn.)

yığırık [→ **yığrık**]

yığışdırmaḫ Toplamak. (*Iğdır –Kr.)

yığı vurmak Davarı dinlendirmek için bir yere toplayıp yatırmak.(*Ceyhan –Ada.)

yığlamak Ağlamak. (Tahtacı Türkmenleri *Buca –İz.; Kerkük)

yığma (I) [**yığma tepe**] Toprakla doldurma tepe, hüyük. (Tokat –Es.; *Gerede –Bo.; *Akyazı –Sk.; –Ama.; –Sm.; Hacılyas, *Koyulhisar –Sv.; Derbent –Yz.)
[**yığma tepe**] : (–Çr.)

yığma (II) Ceviz, badem vb. satılırken, taşırarak doldurulan ölçü. (*Eğridir köyleri –Isp.)

yığma (III) [→ **yığman**]

yığma (IV) Lahana, pazı dolması. (*Maçka köyleri –Tr.)

yığma (V) Köşe. (Güneyce –Rz.)

yığma (VI) Üst üste konularak, odun çivi ile tutturulmuş tahtalarla yapılan oda bölmesi. (–Rz.)

yığmaç Çok şişman, hantal. (*Ünye –Or.)

yığmak Dileğini geri çevirmek : *Çok rica ettim ama beni yığdı.* (*Bor –Nğ.)

yığman [**yığma** (III)] Kısa boylu, etine dolgun. (Arslandağı *Yıldızeli –Sv.)
[**yığma** (III)] : (–Ama.)

yığma tepe [→ **yığma** (I)]

yığnaḫ, yığnak [→ **yığınaḫ, yığınak -1**]

yığrık [**yığırık**] Utangaç. (Bekilli, *Çal –Dz.; *Kaş –Ant.; –Mğ.)
[**yığırık**] : (–Mğ.)

yığrıkmak Durmadan geçmek, savuşmak, yürüyüp gitmek. (Paşalı *Feke –Ada.)

yığsıkmak İrkilmek, duraklamak. (*Mersin köyleri –İç.)

yıh, yıḫ Develeri çöktürmek için kullanılan ünlem.(*Doğubayazıt –Ağ.; *Erciş –Vn.)

yıḫamak Yıkamak. (–Nğ.)

yıḫık Yıkık, yıkıntı. (İncekum *Silifke –İç.)

yıḫılgan Su bendi. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yıḫılmak Yıkılmak. (Karakoyunlu –Kr.)

yıḫım yeme Büyük acı görerek çökme. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yıḫın Çok, çok fazla meyveli. (Kızılcık *Göksun –Mr.)

yıḫış Güreş. (*Arapkir –Ml.)

yıḫmak Yıkmak, yükü indirmek. (Zarşat –Kr.; İncekum *Silifke –İç.)

yıkak Hamam. (–Mn.)

yıkgın 1. Yığın. (Çavuşbucağı *Silifke –İç.) **2.** Kuş sürüsü. (Çavuşbucağı *Silifke –İç.) **3.** Çokluk. (Çavuşbucağı *Silifke –İç.)

yıkık Üst üste taşlar konulup yıkılarak oynanan bir çocuk oyunu. (*Fethiye –Mğ.)

yıkılgan Kayşa. (Elbengi *Yalvaç –Isp.; Erkinis *Yusufeli –Ar.; Zevker *Refahiye –Ezc.)

yıkılmak (I) **1.** Güreşte yenilmek. (*Gürün –Sv.; *Bor –Nğ.) **2.** Hasta bitkin, perişan olmak. (Şehli *Piraziz –Gr.)

yıkılmak (II) Birinin evinde çağırısız yatıya, yemeğe kalmak. (*Gürün –Sv.)

yıkım (I) **1.** Zarar, kıya. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Mn. ve çevresi; Tokat, –Es.; –Sm.; –Ama.; *Maçka –Tr. çevresi; –Ezc.; *Nizip –Gaz.; *Koyulhisar –Sv.; Oyaca *Haymana –Ank.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.; *Milâs –Mğ.) **2.** Yük, ağırlık. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Ba. ve çevresi; Tokat –Es.; *Akyazı çevresi –Sk.; –Sm.; *Nizip –Gaz.) **3.** Para harcama gücü : *Hasan yıkımı götürür*

dedik, vardık şölen vermesini istedik. (–Çr.)

yıkım (II) [**yıkkın** (I)] İyi, güzel. (*Kemalpaşa –İz.; Genek –Mğ.) [**yıkkın** (I)]: (–Mğ.)

yıkım piri Varsıl. (Genek –Mğ.)

yıkım virmek Büyük zarara sokmak. (*Bor –Nğ.)

yıkıntı (I) **1.** Yıkılmış kütük. (Salda *Yeşilova –Brd.; Fili *Biga –Çkl.) **2.** Yıkılan evden çıkan kereste, toprak vb. (Çöplü *Çivril –Dz.; *Kurşunlu –Çkr.; *Maçka ve köyleri –Tr.; –Nğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

yıkıntı (II) Miras. (*Alaşehir –Mn.; *Ayaş –Ank.)

yıkıntı (III) Ceza olarak verilen yemekli çağrı, şölen. (*Kilis, Lohan –Gaz.; *Antakya –Hat.; –Nğ.)

yıkıntı (IV) Bir kıya sonucu çöküntü. (*Antakya –Hat.)

yıkışmak Güreşmek. (Köşk –Ay.; –Brs.; Tokat –Es.; *Fatih, *Eyüp –İst.; –Sm.; –Ezc.; *Antakya –Hat.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.)

yıkkın (I) [→ **yıkım** (II)]

yıkkın (II) Yıkık, yıkılmış. (Ayvagediği *Mersin –İç.)

yıkkın (III) Güç, etki : *Aldığım kırma çiftenin yıkkını iyidir.* (*Fethiye –Mğ.)

yıkmak (I) Güreşte, oyunda yenmek. (*Bor –Nğ.; *Silifke –İç.)

yıkmak (II) Büyük zarar vermek. (*Bor –Nğ.)

yıkşırmak Toplamak, devşirmek. (–Ama.; Cala *Çıldır –Kr.)

yıktıran Kötü kadın. (Genek, *Yatağan –Mğ.)

yılabazan Çevik. (Gökçesu –Bo.)

yılacan Yayvan. (Aşağı Oba *Araç –Ks.)

yılagı Yıllanmış şarap. (Cebel *Eğridir –Isp.)

yılañ Yılan. (Hasanoğlan –Ank.)

yılanaağıveren Zehirli, yeşil renkli bir kertenkele. (Maksutlu *Şarkışla –Sv.)

yılanbaklası Fiğe benzer bir bitki. (Darıveren *Acıpayam –Dz.)

yılanbalı Meyankökü. (–Kn.)

yılanbıçağı [**yılanburçağı -2**] Genellikle mezarlıklarda, kayalık yerlerde biten enli, uzun parlak yapraklı, ortasında mor çiçeği bulunan bir bitki. (*Eğridir köyleri, *Gelendost –Isp.; *Bozdoğan –Ay.; *Tire –İz.; *Alaşehir –Mn.; Botsa –Kn.; Seki *Fethiye, *Marmaris, *Milâs –Mğ.) [**yılanburçağı -2**]: (Kumdanlı*Yalvaç –Isp.; Bademağacı *Serik –Ant.)

yılanburçağı 1. Yaban baklasına benzer bir bitki. (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.) **2.** [→ **yılanbıçağı**]

yılancı Çaylarda bulunan ince, küçük bir balık. (Salda *Yeşilova –Brd.)

yılancık [**yılancuḫ**] **1.** Kemik veremi. (*Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; Çöplü *Çivril –Dz.; Tepeköy *Torbalı –İz.; *Çarşamba –Sm.; Yavuz, Balıklı *Şavşat –Ar.; –Kr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı, –Hat.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Buluklu, Lâmas *Silifke, *Mut ve köyleri –İç.; Köfünye, Lârnaka –Kıbrıs) [**yılancuḫ**] : (*Arapkir –Ml.) **2.** Yüzde şişme biçiminde görünen bir hastalık. (*Alaşehir –Mn.; *Çarşamba –Sm.; –Ama.) **3.** Kasıkta,

kol altında ya da boyunda şişkinlik yaparak beliren bir hastalık, akarca. (*Kurşunlu –Çkr.; *Akyazı –Sk.; –Sn.; –Tr.; –Rz.; *Antakya –Hat.; *Mucur –Krş.) **4.** Burunda şişme, kızarma biçiminde beliren bir hastalık. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.) **5.** Gövde de şişkinlikler yapan, sıkıntıdan olduğu sanılan bir hastalık. (Fili *Biga –Çkl.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

yılancuḫ [→ **yılancık -1**]

yılancücüğü Yılanotu da denilen, kırmızı başaklı bir çeşit ot. (Pekmezli *Biga –Çkl.)

yılançiçeği 1. Kokusuz, çiçekleri karanfile benzeyen ve pembe renkli bir saksı çiçeği. (*Kepez –Çkl.) **2.** Mide, barsak hastalıklarına iyi geldiği sanılan, sarı çiçekli bir ot. (Suboğazı, *Kilis –Gaz.)

yılandili (I) **1.** Başağında düzgün iki sıra taneleri olan bir çeşit arpa. (Kasımlar *Gölpazarı –Bil.; Çitli *Mecitözü –Çr.; –Sn.; Boyacılı *Çarşamba, *Vezirköprü –Sm.; *Merzifon –Ama.) **2.** Uzun, sivri yapraklı bir ot. (–Or.; Salarha köyleri –Rz.; *Ağın –El.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Marmaris –Mğ.)

yılandili (II) Uzun ve düzgün. (*Bor –Nğ.)

yılanebesi Yeşil renkli, zehirli bir kertenkele. (Dedek *Çal –Dz.; Haydere *Bozdoğan –Ay.; *Tire –İz.; *Bergama, *Alaşehir –Mn.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mersin köyleri –İç.; *Serik –Ant.; Söğüt *Köyceğiz –Mğ.)

yılan gavı [→ **yılan kavı**]

yılangelmez Kökünden yakı yapılan bir ot. (Bademağacı –Ant.)

yılan gömleği [→ **yılan kavı**]

yılan göyneği [→ **yılan kavı**]

yılan gözü Yemek üstündeki yağları betimleyen bir deyim: *Yimeğin yüzündeki yılan gözü yağlara bak.* (*Bor –Nğ.)

yılan ḫavı [→ **yılan kavı**]

yılanı Alev. (–Ks.)

yılan kavı [**yılan gavı, yılan gömleği, yılan göyneği, yılan ḫavı, yılan kavu, yılan kavuğu, yılan kovu**] Yılanın, soyulmuş derisi. (*Gelendost, *Eğridir köyleri –Isp.; Oğuz *Acıpayam –Dz.; Haydere *Bozdoğan –Ay.; Tepeköy *Torbalı –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Lâpseki –Çkl.; –Brs.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sm.; *Afşin –Mr.; Maksutlu *Şarkışla, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

[**yılan gavı**]: (Uluğbey *Senirkent –Isp.)

[**yılan gömleği**]: (–To.; *Arapkir –Ml.; *Antakya –Hat.)

[**yılan göyneği**]: (*Serik –Ant.)

[**yılan ḫavı**]: (*Zile ve köyleri –To.; –Kr.; *Ağın –El.)

[**yılan kavu**]: (Salman *Akkuş –Or.)

[**yılan kavuğu**]: (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.)

[**yılan kovu**]: (Eymir *Bozdoğan –Ay.)

yılan kavu [→ **yılan kavı**]

yılan kavuğu [→ **yılan kavı**]

yılan koğudu Bir çeşit süslü dokuma çuval. (Berit ve Gâvurdağı Yörükleri –Mr.)

yılan kovu [→ **yılan kavı**]

yılankuyruğu Baharda biten, yılan kuyruğuna benzeyen ve sarmaşık gibi uzayan bir ot. (Oğul –Ks.)

yılanlıyelen Kilimde bir kıyı süsü çeşidi. (Berit ve Gâvurdağı Yörükleri –Mr.)

yılanohlağısı Sümüklüböcek. (Balkanda *Beyşehir –Kn.)

yılanotu Soğuk algınlığına karşı kaynatılarak kullanılan 20-25 cm. boyunda, sinamekiye benzer yaprakları olan bir ot, Aristolochia. (–Sm.; *Birecik –Ur.; –Mğ.)

yılanpancarı Gövdede oluşan şişleri iyileştirmek için üstüne konulan bir ot. (Kanılar –Ky.)

yılansalıncağı Gökkuşağı. (Sadıklar *Akseki –Ant.)

yılanyastığı (I) **1.** Sulak yerlerde yetişen, parlak geniş yapraklı, çam kozalağı biçiminde kırmızı tohumları olan zehirli bir bitki. (*Gönen –Ba.; *Bor –Nğ.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Ekin arasında biten, fiğe benzer bir ot çeşidi. (*Kandıra –Kc.; *Düzce –Bo.; Küçük İsa *Zile –To.) **3.** Labada çeşidinden geniş yapraklı bir bitki. (*Lüleburgaz –Krk.)

yılanyastığı (II) **1.** Kertenkele. (*İskilip –Çr.; *Antakya –Hat.; *Mut ve köyleri –İç.) **2.** Tavan aralarında gezen bir böcek. (Bahattin *Ulubey –Or.)

yılanyastığı (III) **1.** Salyangoz kabuğu. (*İliç –Ezc.; Ören *Akçadağ –Ml.; *Afşin ve köyleri –Mr.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.) **2.** Yılan gömleği. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yılan yavrısı Kötü kişi çocuğu. (*Bor –Nğ.)

yılarbalığı Küçük, levreğe benzer bir balık. (*Bayramiç –Çkl.; *Tirebolu –Gr.)

yılarya Kefal balığının küçüğü. (*Gerze –Sn.)

yılavı Büyük yangın alevi. (Hisarcık *Söğüt –Bil.)

yılazan Şimşek. (–Bo.)

yılbık (I) Öfkeli. (*Lüleburgaz –Krk.)

yılbık (II) Kötü. (Gürze *Ermenek –Kn.)

yılbır Parıltı. (*Şebinkarahisar –Gr.)

yılbırdak (I) Işığı yansıtan yüzey. (*Düzce –Bo.)

yılbırdak (II) Eskimiş, incelmiş, yer yer delinmiş giysi, kumaş. (*Ünye –Or.)

yılbırdamak Üstünde ışık oynaşmak, parıldamak. (*Düzce –Bo.; *Safranbolu –Zn.)

yılbırlamak Yel gibi hızla gelmek. (*Vize –Krk.)

yılbırtmak Arkadan, önden sıkışınca, yana fırlamak : *Tavşan, karşıdan bir avcı daha çıkınca yılbırttı.* (Çavdar *Tefenni –Brd.)

yılbır yılbır (I) Pırıl pırıl, yanıp sönerek (ışık için). (*Düzce –Bo.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; Maksutlu *Şarkışla, *Gürün –Sv.)

yılbır yılbır (II) İvedi. (*Kurşunlu –Çkr.; Kuzköy *Akkuş –Or.; *Vize –Krk.)

yılçalmak Olgunlaşmak, bilgi, deney sahibi olmak. (*İskilip –Çr.)

yılçarık Arsız, şımarık : *Senin gibi yılçarık görmedim.* (–Bo.; –Çkr.)

yılçarmak (I) **1.** Yüz bulmak, şımarmak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Taşköprü –Ks.; –Çkr. ilçe ve köyleri; Çanıllı *Ayaş –Ank.) **2.**

Bebek, yeni yeni gülmek. (*Bergama –İz.; –Mğ.)

yılçarmak (II) Yaşarmak, ıslanmak, su çıkmak. (Sofular *Eğridir –Isp.; *Bergama –İz.; –Mğ.)

yılçıbanı Halepçıbanı, antepçıbanı da denilen, genellikle yüzde çıkan, iz bırakan çıban. (–Dy.; *Gürün –Sv.; –Krş.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

yıldacı [→ **yıldamcı**]

yıldaçı [→ **yıldamcı**]

yıldam [→ **yıldamcı**]

yıldamcı [**yıldacı, yıldaçı, yıldam**] Her yıl doğuran. (*Çal, Kadıköy –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Tepeköy *Torbalı –İz.; Tokat, Bozan –Es.; *Kandıra –Kc.; *Taşköprü –Ks.; –Çr.; *Çarşamba, –Sm.; *Merzifon –Ama.; Salman *Akkuş –Or.; *Ermenek –Kn.; *Bodrum –Mğ.)

[**yıldacı**] : (Şeyhler *Ulubey –Or.; Navdalı *Mut –İç.)

[**yıldaçı**] : (Kızılisalı *Silifke, Navdalı *Mut –İç.)

[**yıldam**] : (Sücüllü *Yalvaç –Isp.; Yeniköy –Ba.; *İznik –Brs.; Ilıcaksu, Çavdarhisar *Emet, Alayunt –Kü.; İğneciler, *Mudurnu –Bo.; *Bartın –Zn.; –Ks.; –Çkr.; –Çr.; *Ayaş –Ank.)

yıldır İğne gözü. (*Kemaliye –Ezc.)

yıldırak **1.** Çok parlak. (–Ks.) **2.** Parlaklık. (–Sn.)

yıldıramak Parıldamak, ışıldamak, ışık oynaşmak. (–Çkl.; –Brs.; *Düzce –Bo.; *Ünye –Or.; –Ank.)

yıldırcın Az sayıda yapıda kullanılan bir çeşit ağaç. (–Mr.)

yıldırık (I) Cam. (Meydan *Ünye –Or.)

yıldırık (II) Yılık, eğri. (–Çr.)

yıldırım İnme, felç. (Berit ve Gâvurdağı Yörükleri –Mr.)

yıldırım orağı Boylu ve kalın ekini biçmekte kullanılan orak. (Kayı *Tosya –Ks.)

yıldırma Sabanın kesici demirini iki yana çeviren aygıt. (Balıfakı –Sn.)

yıldırmak (I) **1.** Üstün gelerek caydırmak, kaçırmak. (Çöplü *Çivril –Dz.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Ayaş –Ank.)

yıldırmak (II) Usandırmak. (*Zile ve köyleri –To.; *Şavşat –Ar.; *Antakya –Hat.; *Bor –Nğ.)

yıldırmak (III) Fırlatıp atmak. (*Bor –Nğ.)

yıldırmak (IV) Eğmek. (Aşağı Kayı *Tosya –Ks.; –Çr.)

yıldırmak (V) Yüzmek. (Karanköy *Lüleburgaz –Krk.)

yıldırtı Düz, parlak bir yüzeyde, görülüp yiten ışıltı. (*Düzce –Bo.)

yıldır yıldır (I) Pırıl pırıl. (Yeniköy –Ba.; *Düzce –Bo.; *Çarşamba, –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Tirebolu –Gr.; –Ezc.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar, –Sv.; –Ank.)

yıldır yıldır (II) Bakımlı, semiz (hayvan). (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yıldır yıldır etmek Düz yüzeylerde, suda ışık oynaşmak, gökte yıldızlar pırıldamak. (*Bahçe –Ada.)

yıldır yıldır yanmak Pırıl pırıl parlamak. (*Ünye –Or.)

yıldız (I) Alnıyazısı. (*Nazilli –Ay.; *Tire –İz.; –Mn.; –Tr.; *Arapkir –Ml.; *Antakya –Hat.; –Sv.;*Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

yıldız (II) Atın alnında yıldız biçimindeki beyazlık, akıtma. (–İst.)

yıldız (III) İğne deliği. (*Arapkir –Ml.; *Bor –Nğ.)

yıldız (IV) Kılık, yakışık : *Hadi ordan yıldızsız!* (*Milâs –Mğ.)

yıldız akmak Yıldız, kayıp yer değiştirmek. (Müntecap –Ba.; *Lâpseki –Çkl.; Tokat –Es.; *İskilip –Çr.; Orçan –Mr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.)

yıldızı barışmak [yıldızları uymak] **1.** Birbiriyle iyi geçinmek, dost olmak. (*Alaşehir –Mn.; *Susurluk –Ba.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; –Sm.; *Ünye –Or.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri, *Reyhanlı, *Antakya –Hat.; *Koyulhisar –Sv.; –Kr.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Milâs –Mğ.)
[yıldızları uymak] : (–Tr.)
2. Sevimli, güleryüzlü olmak. (*Merzifon –Ama.)

yıldızı dik [→ **yıldızı düşük**]

yıldızı dişi (I) **[yıldızı hoş]** Sevimli, cana yakın. (*Gelendost, *Yalvaç –Isp.; *Zile ve köyleri –To.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; –Sv. ilçe ve köyleri; –Yz.; *Mut ve köyleri –İç.; *Serik –Ant.)
[yıldızı hoş] : (–Kr.)

yıldızı dişi (II) İyi alınyazısı. (*Zile ve köyleri –To.)

yıldızı düşmek **1.** Ölümü yakın sayılmak. (*Ünye –Or.) **2.** İşi, durumu bozulmak, sürekli ters gitmek. (–Tr.)

yıldızı düşük [yıldızı dik, yıldızı sönük] Kötü alınyazısı. (*Yalvaç, *Gelendost –Isp.; Tokat, Bozan –Es.; –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; –Tr.; –Rz.; *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor, –Nğ.; *Fethiye –Mğ.)
[yıldızı dik] : (*Bor –Nğ.)

[yıldızı sönük] : (*Merzifon –Ama.)

yıldızı erkek Sevimsiz. (Hacılyas, *Koyulhisar –Sv.)

yıldızı hoş [→ **yıldızı dişi** (I)]

yıldızı sönük [→ **yıldızı düşük**]

yıldızı söyünmek Alınyazısı kötüleşmek. (*Bor –Nğ.)

yıldızı yeğni (I) Korkak, ürkek. (*Çal –Dz.; Kirez *Kula –Mn.)

yıldızı yeğni (II) Hoppa. (*Çal –Dz.; Tokat –Es.)

yıldızkökü [yıldızşalgası] Yerelması. (–Tr.; –Ezm.; –Kr.; –Sv.; –Kn. ve ilçeleri; Emirler, Tömük *Mersin –İç.)
[yıldızşalgası] : (Eğirler –Kr.)

yıldızlama Üfürükçü, falcı kitabı, yıldızname. (–Çr.)

yıldızları uymak [→ **yıldızı barışmak -1**]

yıldızlıkır Bir at rengi. (*Şereflikoçhisar –Ank.)

yıldız sağılmak [yıldız sünmek] Yıldız kaymak. (Karahöyük –Mr.; *Hadım –Kn.)
[yıldız sünmek] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yıldız sünmek [→ **yıldız sağılmak**]

yıldızşalgası [→ **yıldızkökü**]

yılduz İğne deliği. (*Ağın –El.)

yılga [→ **yılgam**]

yılgalamak [→ **yırgalamaḫ, yırgalamak**]

yılgam [**yılga**] Sel. (Boyalık *Ermenek –Kn.)
[yılga] : (Akmescit, Kırım)

yılganı Ilgım, serap. (Kerkük)

yılgı (I) [→ **yılkı** (I) **-1**]

yılgı (II) Harman yerini çiğneyip düzeltmekte kullanılan taş merdane. (Seyrek –İz.; Kabriya *Malkara, Kızılcaterzi *Şarköy –Tk.)

yılgıdan [**yılgıdın**] Bozuk, kokmuş. (*Milâs, *Bodrum –Mğ.) [**yılgıdın**] : (*İskilip –Çr.; *Bodrum –Mğ.)

yılgıdın [→ **yılgıdan**]

yılgılamak Silindir geçirerek yeri düzlemek. (*Şarköy –Tk.)

yılgım [→ **yılgın**(I) **-2**]

yılgın (I) [**yılgım, yılgun** (I)] **1.** Sulak yerlerde, kendiliğinden biten bir ağaç. (*İskilip –Çr.; –Ama.; Dereköy, Karkıncık *Artova –To.; Çakır *Şebinkarahisar –Gr.; Bozhüyük –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Arapkir –Ml.; Karaözü *Gemerek, Vazıldan *Divriği, *Koyulhisar –Sv.) **2.** Funda. (Yenicuma *Ayancık –Sn.; Kuruçay –Ezc.) [**yılgım**] : (*Çarşamba –Sm.) [**yılgun** (I)] : (Sofular –Zn.) **3.** Filiz. (–Çr.)

yılgın (II) Üstüne ekmek konulup tavana asılan geniş sele. (Ayayorgi, Bakırköy –İst.)

yılgın (III) [**yılgun** (II)] Eğri. (Tokat –Es.; –Çr.; Çakallı *Karaisalı–Ada.) [**yılgun** (II)] : (Arpaköy –Or.)

yılgın (IV) **1.** Bıkkın. (Bereketli *Tavas –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; *Sındırgı, *Susurluk –Ba.; –Brs.; Tokat –Es.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Koyulhisar –Sv.; Çalış *Haymana –Ank.; Nize –Ky.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Usanmış, yorulmuş (hayvan). (–Kr.)

yılgın geçmek Avcılıkta, iki ateş arasında kalan av, hızla uçarak kaçmak. (–Çkl.)

yılgınlık Bıkkınlık, usanç. (Çöplü *Çivril –Dz.; *Alaşehir –Mn.; *İskilip –Çr.; Şıhlar *Ulubey –Or.; *Nizip –Gaz.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Nğ.)

yılgınotu Çok işlenmiş, dinlendirilmemiş toprakta biten mavi çiçekli bir bitki. (*Bor –Nğ.)

yılgun (I) [→ **yılgın** (I) **-2**]

yılgun (II) [→ **yılgın** (III)]

yılgun (III) Yılgın, korkak. (*Maçka ve köyleri –Tr.)

yılhı, yılḫı [→ **yılkı** (I) **-1**]

yılık (I) [**yılıkman** (I), **yılış, yılkı** (III) **-1, 2**; **yıllaş, yılpık** (I)] **1.** Eğri, çarpık. (–Uş. ve çevresi; Tokuşlar –Af.; *Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; Salda *Yeşilova –Brd.; –Dz. ilçe ve köyleri; Köşk, *Bozdoğan –Ay.; –İz. ilçe ve köyleri; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy, Zeytinli *Edremit –Ba.; Kumkale –Çkl.; –Kü. ilçe ve köyleri; Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Mut ve köyleri, Çaltılar *Fethiye, Doğuşbelen, Çeşme *Datça, *Bodrum –Mğ.) [**yılıkman** (I)] : (*Bor –Nğ.) [**yılış**] : (*Tavşanlı –Kü.) [**yılkı** (III) **-1**] : (–Ada.) [**yıllaş**] : (Üçkuyu *Çal, Honaz –Dz.) **2.** Şaşı. (*Söğüt –Bil.; *Kandıra –Kc.; *Düzce –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Safranbolu –Zn.; –Ks. ve çevresi; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sn.; *Merzifon –Ama.; –Gaz.; *Göksun –Mr.; Kuyuculu *Dörtyol –Hat.; *Yerköy –Yz.; Güllühüyük *Çiçekdağı, Köşektaş *Avanos –Nş.; *Mucur –Krş.;

*Mut ve köyleri –İç.; –Ed.; *Lüleburgaz, *Babaeski –Krk.; Tunaboyu, Şumnu, Bulgaristan) [**yılkı** (III) **-2**] : (Kırnıt *Ceyhan –Ada.) [**yılpık** (I)] : (Sarıoba *Polatlı–Ank.)

yılık (II) Az aralık. (Tokat –Es.; *Nizip, –Gaz.; *Elbistan –Mr.)

yılık (III) **1.** Söze karışan, zevzek, geveze. (*Acıpayam –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Ulubey –Or.; –Gaz.) **2.** Hoppa. (–Brd.; *Bor –Nğ.) **3.** Şımarık. (*Afşin –Mr.; *Bor –Nğ.) **4.**Sözünde durmayan. (*Eşme–Uş.; Fariske *Ermenek –Kn.) **5.** Başıboş serseri. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

yılık (IV) **1.** Usanmış. (İnceyer *Ceyhan –Ada.) **2.** Beceriksiz. (İnceyer *Ceyhan –Ada.)

yılıkkan (I) [**yılıkman** (II)] Aşınmış, kaypaklaşmış, kavrama, tutma yeteneği kalmamış. (*Bor –Nğ.) [**yılıkman** (II)] : (*Bor –Nğ.)

yılıkkan (II) Büyük ve çirkin ağızlı. (*Bor –Nğ.)

yılıkmak (I) [→ **yelikmek** (I)]

yılıkmak (II) Gürleşip güçlenmek (ekin için). (Çepni *Gemerek –Sv.)

yılıkman (I) [→ **yılık** (I) **-1**]

yılıkman (II) [→ **yılıkkan** (I)]

yılık vermek İşi aksatmak, ara vermek. (Arıl –Gaz.)

yılım Dik yamaç, uçurum. (Bağyaka *Finike, –Ant.; Kabaağaç *Fethiye –Mğ.)

yılına düşmek Bereketli, yağmuru bol bir yıla denk gelmek. (*Bor –Nğ.)

yılıntı Yılgınlık, korku. (*Eğridir köyleri –Isp.; Çöplü *Çivril, Ovacık *Tavas –Dz.; Tepeköy *Torbalı –İz.; *Alaşehir –Mn.; Oyaca *Haymana –Ank.; Genezin *Avanos –Nş.; *Bor –Nğ.; *Mut ve köyleri –İç.)

yılış [→ **yılık** (I) **-1**]

yılışgan Dalkavuk. (*Çarşamba –Sm.)

yılışık **1.** Şımarık. (Yeniköy –Ba.; *Ünye –Or.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Sırnaşık. (*Eğridir köyleri –Isp.; Yeniköy –Ba.; –Sn.; *Merzifon –Ama.)

yılışmak (I) **1.** Kendini sevdirmek, hoşa gitmek, ilgi toplamak için soğuk, yapma bir tavır takınmak, gülmek. (*Eğridir köyleri –Isp.; Salda *Yeşilova –Brd.; Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Urla –İz.; *Alaşehir –Mn.; –Brs.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Akyazı ve çevresi –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sn.; –Sm.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; –To.; Bayadı, *Ünye –Or.; *Maçka ilçe ve köyleri –Tr.; *Afşin –Mr.; Hacılyas *Koyulhisar, *Şarkışla, *Gürün –Sv.; Köşker –Krş.; Kızılviran *İncesu, Afşar köyleri *Pınarbaşı, *Bünyan –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; –Ada.; *Mut ve köyleri –İç.; *Milâs –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Hoşa gitmeyecek biçimde sataşmak. (–Brd.; *Susurluk –Ba.)

yılışmak (II) Nişan alırken bir gözünü kapatmak. (Civanyaylağı, Erdemli *Mersin –İç.)

yılışmak (III) Korkmak, sinmek. (Çağlayık *Silifke –İç.)

yılıtmak Çarpıtmak, eğriltmek. (–Ay.)

yılkandak Çok ince kesilmiş (ekmek dilimi için). (–Sm.)

yılkı (I) [**yılgı** (I), **yılhı, yılḫı**] **1.** At sürüsü. (*Sivrihisar, Tokat, Bozan –Es.; –Bo.; –Sn.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Ünye –Or.; Seyit, Piraziz –Gr.; *Kelkit –Gm.; *Iğdır –Kr.; *Ahlat –Bt.; *Darende –Ml.; *Afşin ve köyleri –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar, *Şarkışla –Sv.; Genezin *Avanos –Nş.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; Bozdoğan, Kesmeburun, *Osmaniye, Kayarcık *Saimbeyli –Ada.; –İç. ilçe ve köyleri)

[**yılgı** (I)] : (Devecikonağı *Mustafa Kemalpaşa –Brs.; –Bo. ve çevresi; *Akyazı çevresi –Sk.; –Ezm.; *Erciş –Vn.; Karaözü *Gemerek –Sv.; Köşker –Krş.; *İncesu –Ky.; Kurugöl –Nş.; *Seydişehir –Kn.; Üskülyeni *Karaisalı –Ada.)

[**yılhı, yılḫı**] : (–Çr.; Uluşiran *Şiran, *Bayburt –Gm.; *Ağın –El.; *Arapkir, Gündüzbey –Ml.; Akçakoca *Erkilet, Türkmen köyleri *Bünyan –Ky.)

2. Başıboş dolaşan at, öküz, inek vb. sürüsü. (Ömerli –Sm.; *Merzifon –Ama.) **3.** İyi koşan at. (*Çarşamba –Sm.; –Kr.)

yılkı (II) Çekingen, ürkek, yabanıl. (*Nizip –Gaz.)

yılkı (III) **1.** [→ **yılık** (I) **-1**] **2.** [→ **yılık** (I) **-2**]

yılkı (IV) **1.** Geveze. (Hocaköy *Kandıra –Kc.) **2.** Hoppa, şımarık. (–Ks. ve çevresi)

yıllaç Yılını doldurmuş saka vb. kafes kuşu. (–Sn.)

yıllalamak [→ **yıllamak** (II)]

yıllamak (I) **1.** Çok beklemek, bir yerde çok kalmak, işi uzatmak.(*Nazilli –Ay.; *Sındırgı –Ba.; *Çarşamba –Sm.; –Kr.; *Bor –Nğ.; *Fethiye –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Üstünden yıl geçmek. (Tokat –Es.)

yıllamak (II) [**yıllalamak**] Hızla uzağa atmak, fırlatıp atmak. (–Nğ.)

[**yıllalamak**] : (–Nş.)

yıllanık Yıllanmış (şarap, zeytinyağı vb.). (*Antakya –Hat.)

yıllanmış Süreğenleşmiş, iyileşmesi uzamış (yara için). (*Bor –Nğ.)

yıllar yılı Yıllarca. (*Bor –Nğ.)

yıllaş [→ **yılık** (I) **-1**]

yıllatmak Yıllandırmak (şarap vb.). (*Milâs –Mğ.)

yıllığıç [→ **yıllığıç**]

yıllığıç [**yıllığıç**] Şamama, kavuna benzeyen, güzel kokulu ama yenilmeyen meyve. (Kum, Sökün, Bahçe *Silifke –İç.)

[**yıllığıç**] : (–İç.)

yılık (I) Yıllık ücret. (*Merzifon köyleri –Ama.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

yılık (II) Antepçıbanı. (–Ky.)

yılıkcı, yılıkçı Yıllık ücretle çalışan. (*Merzifon köyleri –Ama.)

yılım yılım Işıl ışıl. (*Düzce –Bo.)

yılma (I) Yokuş, bayır. (*Domaniç köyleri, Kaynarca *Osmaneli, *Gölpazarı, Pazarcık –Bil.; Bozan –Es.; Dereköy –İst.; Osmaniye *Ilgın –Kn.; Uzunköprü, Vakıf, Adasarhanlı, Kavaklı, Kocahıdır *Keşan, –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.)

yılma (II) Yılgın. (–Brs.)

yılmak (I) Dış etkilerle bozulmak, eğrilmek. (Salda *Yeşilova –Brd.; Yukarı Seyit *Çal, Bereketli *Tavas –Dz.; Tokat –Es.; *Akyazı

çevresi –Sk.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; *Taşköprü –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; Çitli *Mecitözü –Çr.; –Sn.; –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Gürün –Sv.; Topaç –Yz.)

yılmak (II) **1.** Usanmak. (*Çarşamba –Sm.; *Nizip –Gaz.; *Afşin –Mr.; Çepni *Gemerek –Sv.; *Silifke –İç.) **2.** Zorlanınca işten kaçmak. (–Nğ.) **3.** Yorulmak. (*İskilip –Çr.)

yılmalamak Yokuş aşağı inmek. (Serendil *Sivrihisar –Es.; *Kaynarca –Sk.)

yılmancık Yürekli yılmaz. (Peşman *Daday –Ks.)

yılmanık [**yılmatık**] Düzgün, parlak. (*Kurşunlu, Yapraklı –Çkr.; *İskilip –Çr.)
[**yılmatık**] : (Yapraklı –Çkr.)

yılmatık [→ **yılmanık**]

yılmık (I) [**yılmuk**] **1.** Küçük parça, artık (odun, sabun, tarlada kalan sap vb.). (–Sn.; *Merzifon köyleri –Ama.)
[**yılmuk**] : (–Sv. ve çevresi) **2.** Tarlada destelerin toplandığı yerde kalan her bir tane. (Çitli *Mecitözü –Çr.)

yılmık (II) Saraçların ve köşkerlerin sahtiyandan yaptıkları uzun, ince kayış. (*Afşin, Önsen –Mr.)

yılmırt Pırıl parıl. (Höketçe *Saimbeyli –Ada.)

yılmuk [→ **yılmık** (I) **-1**]

yıl on iki ay Bütün bir yıl: *Yıl on iki ay yanında çıraklık ittim de ondan hiç bir şey öğrenemedim.* (*Bor –Nğ.)

yılparık 1. Nemli yer. (Gümele *Söğüt –Bil.; Aşağı Ilıca –Es.) **2.** Nem. (Numanoluk *Seyitgazi –Es.)

yılpık (I) [→ **yılık** (I) **-2**]

yılpık (II) Girgin. (*Kandıra –Kc.)

yılpımak Peynir, mantar vb. yumuşayıp bozulmak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yılpır Pırıltı. (*Şebinkarahisar –Gr.)

yılpırmak Parlamak. (*Arapkir –Ml.)

yılpız Sümüklüböcek. (*Erciş –Vn.)

yılp yılp 1. Pırıl pırıl. (*Tirebolu –Gr.; *Nizip –Gaz.; *Gürün –Sv.) **2.** Çabuk çabuk (görünüp yiten nesneler için). (*Merzifon ve köyleri –Ama.; Salman *Akkuş –Or.)

yılsırtı Yılbaşı, ocağın ilk günü. (Şıhlar *Ulubey –Or.)

yıltar [**yultar -2**] **1.** Yular ipi. (Kırka –Es.; *Taşköprü –Ks.; Hümer *Ayancık –Sn.)
[**yultar -2**] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.) **2.** Boyunbağı. (Evreşe *Gelibolu –Çkl.)

yıltırık Kılıksız (argo). (*Sarıyer –İst.)

yıl var Kimi yıl, olur ki: *Yıl var ayı besler, ay var yılı.* (*Bor –Nğ.)

yılyarası Antepçıbanı. (Erkinis *Yusufeli –Ar.; –Ezc.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; Çepni *Gemerek –Sv.)

yimak [→ **yıñmak**]

yımırta Yumurta. (Güney *Yeşilova –Brd.; *Kıbrısçık, *Düzce –Bo.; Peşman *Daday –Ks.; –Nğ.)

yımırtlak Susineği. (Soğanlı –Brs.)

yımızık [**yımzık**] Çirkin. (–Kn.)
[**yımzık**] : (Çınar Aşireti, *Kula –Mn.)

yımma Bayır inişi. (Bulgaristan)

yımrandırmak Kımıldatmak. (Macar *Gazipaşa –Ant.)

yımranmak Kımıldamak. (Macar *Gazipaşa –Ant.)

yımsa Evin ön ve ardındaki alçak, üstü kapalı yer. (Göçmen, Karakoca *Karacabey –Brs.)

yımzık [→ **yımızık**]

yınak Koça gelmiş koyunlar, koçun ya da tekenin başına toplanmak. (*Hekimhan –Ml.)

yıngıl Çalı. (*Gebze –Kc.; Yakacık –İst.)

yınıkmak Toplanıp bekleşmek (insan için). (–Mr. ve köyleri)

yıñılmak Yığılmak. (*İnebolu –Ks.)

yınışmaca Toplantı. (*Savur –Md.)

yınlaşmak İnatçılık yapmak. (*Develi –Ky.)

yıñmak [**yīmak, yıvmak**] Yığmak. (*İnebolu –Ks.; *Gerze –Sn.)
[**yīmak**] : (Hasanoğlan –Ank.)
[**yıvmak**] : (Hacıahmet, Karaköy *Düzce –Bo.)

yınnaşık Sırnaşık, arsız. (*Bünyan –Ky.)

yınnaşmak (I) Arsızca gülmek, şımarmak. (–Çkl.; –Ky.)

yınnaşmak (II) İşe hemen girişmemek, ağırdan almak. (Bahçeli *Bor –Ng.)

yıpar Güzel koku. (–İç. köyleri)

yıpık Kısır koyun. (Kozlu –Bo.)

yıpıldak (I) Kaçırılmış. (*Haymana –Ank.)

yıpıldak (II) Gözlerini çok kırpan. (–Çr.)

yıpıldatmak Kaş göz oynatmak. (*Merzifon –Ama.)

yıpır Alındı, makbuz. (Kınık –Ank.)

yıpırdak Başboğaz. (*Karaman –Kn.)

yıppadak Kayar gibi (gitmek için). (–Sm.)

yıpraḫmak Usandırmak. (–Brd.)

yıprak (I) [**yıbrak**] **1.** Aşınmış, eskimiş. (*Gelendost –Isp.; *Çal –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Maçka ilçe ve köyleri –Tr.; –Rz. köyleri; Navrangel –Gm.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Ermenek –Kn.; *Bodrum, *Milâs –Mğ.)
[**yıbrak**] : (*Bigadiç –Ba.)
2. Zayıf, güçsüz. (Karaağaç, Yeniköy –Ba.; Cumalıkızık –Brs.)

yıprak (II) Kıvrak, çabuk : *Amma yıprak çenesi var.* (Hatip –Kn.)

yıpramak Yıpranmak, eskimek. (–Dz.)

yıpranmak Yırtınmak, bağırmak. (*Maçka ve köyleri –Tr.)

yıpratmak (I) Yırtmak, koparmak. (*Akyazı –Sk.; Akarsu *Ardanuç –Ar.)

yıpratmak (II) Usandırmak. (–Ng.; Hatip –Kn.)

yıprık [→ **yıbrıḫ**]

yır 1. Türkü, şarkı. (–Brd.; *Erciş –Vn.; –Dy.; Kesirik –El. ve çevresi; –Ur.) **2.** Koşuk. (–Ed.)

yıraḫ, yırak Uzak, ırak. (–Rz.; *Ağın –El.; Şekeroba, Hartlap –Mr.; –Gaz.; *Antakya ve köyleri –Hat.; *Gemerek –Sv.; Kuruhüyük *Boğazlıyan, Sarıhamzalı *Sorgun–Yz.; Sadık, Kurugöl *Mucur, *Çiçekdağı –Krş.; Şahmelik *Develi, Erkilet, *Pınarbaşı ve çevresi –Ky.; *Kozan –Ada.)

yıramak Uzamak. (Afşar, Pazarören –Ng.; *Pınarbaşı –Ky.)

yırçan İplik sarılmış iğ. (Umurca –Ed.)

yırçarmak Nemlenmek. (–Çr.)

yırgalamaḫ, yırgalamak [**yılgalamak, yırğalamak**] Sallamak. (*Iğdır –Kr.; –Ur.)
[**yılgalamak**] : (*Erçiş –Vn.)
[**yırğalamak**] : (Karlı *Ardanuç –Ar.)

yırgat Irgat. (*Hozat –Tn.)

yırğalamak [→ **yırgalamaḫ, yırgalamak**]

yırğalanmak Sallanmak. (Bayburt*Selim –Kr.)

yırıḫ, yırık (I) [**yırtlak** (II), **yırtlık**]
1. Yırtılmış, yarılmış. (*Akyazı çevresi –Sk.; –Sn.; –Sm.; *Arapkir –Ml.; *Kulp –Dy.; –Gaz.; –Nğ.)
[**yırtlak** (II)] : (Çukurköy *Karaisalı –Ada.)
[**yırtlık**] : (Çukurköy *Karaisalı –Ada.)
2. Aşınmış yer. (–Sv.)

yırıḫ, yırık (II) Çekingen. (*Çivril –Dz.; *İznik –Brs.; *Fethiye –Mğ.)

yırıḫ, yırık (III) Girgin. (*Alayunt –Kü.)

yırıḫ, yırık (IV) Sersem, budala.(–Ada.)

yırılmak (I) Yırtılmak, sökülmek. (–Sn.; –Sm.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yırılmak (II) Ayrılıp gitmek. (Tahtacı, –Isp.)

yırım 1. Su yatağı, sel yarıntısı. (–Ba. ve çevresi; Arapzade *Vize –Krk.) **2.** Uçurum. (Dağkadı *Mustafa Kemalpaşa –Brs.; *Üsküdar –İst.; Tunaboyu, Bulgaristan) **3.** Hendek. (–Ed.)

yırım yırım Lime lime, parça parça. (Maksutlu *Şarkışla, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Ed.)

yırkan Bir çeşit ekin hastalığı. (–Kn.)

yırlak Şarkı söyleyen. (–Krk.)

yırlamak [**yırramak**] **1.** Şarkı, türkü söylemek. (–İst.; –Kr.; *Ahlat, –Bt.; –Vn.; –Dy.; Kesirik –El.; *Kilis –Gaz.; –Ur.; *Ilgın –Kn.; –Ada.; Drama, Rumeli)
[**yırramak**] : (*Erciş –Vn.)
2. Koşuk okumak. (–İst.)

yırlığ Yiğit. (Argıthanı *Ilgın –Kn.)

yırmak Yırtıp ayırmak. (*Alayunt –Kü.; –Sm.; –Rz.; Vazıldan *Divriği, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Mucur –Krş.; Eflâk –Ada.)

yırmanmak Tırmanmak. (Tepeköy *Torbalı –İz.)

yırmık Kıymık, küçük tahta parçası. (Eğrigöz –Kü.)

yırnaşmak Şımarmak. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Ky.)

yırramak [→ **yırlamak**]

yırtak Hakkını almakta kavgadan çekinmeyen, becerikli. (–Sm.)

yırtal Kadınların çene altından geçirdikleri kaytan. (Başakçay *Daday –Ks.)

yırtıḫ [**yırtlaç, yırtlak** (I)] Utanmaz. (Bayburt *Selim –Kr.; *Arapkir –Ml.)
[**yırtlaç**] : (*Taşköprü –Ks.)
[**yırtlak** (I)] : (–Çkr.)

yırtım [**yırtmalı, yırtımmalı**] Kumaş, basma vb. (–Brd.; *Alaşehir, İğdecik, Sancaklıboz –Mn.; –Çkl.; Reyhan, –Brs.; Ilıcaksu *Domaniç –Kü.; Tokat -Es.; –Ant.)
[**yırtmalı**] : (*Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.)
[**yırtımmalı**]: (Bağıllı, Anamos*Eğridir –Isp.)

yırtmalı [→ **yırtım**]

yırtmacı Manifaturacı. (*Yalvaç, *Gelendost –Isp.; *Tavas, *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; *Tire –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Edremit –Ba.; Kemallı, Sarıcaeli –Çkl.; –Kü.; Tokat, Bozan –Es.; *Ürgüp –Nş.; *Bor –Nğ.; *Fethiye –Mğ.)

yırtımmalı [→ **yırtım**]

yırtlaç [→ **yırtıḫ**]

yırtlak (I) [→ **yırtıḫ**]

yırtlak (II) [→ **yırıḫ, yırık** (I) **-1**]

yırtlaşık [**yırtlaşuk**] Arsız, şımarık. (*Taşköprü –Ks.; Korgun –Çkr.)

[**yırtlaşuk**]: (Peşman*Daday –Ks.)
yırtlaşmak Yaramazlık, terbiyesizlik etmek. (Peşman *Daday –Ks.)
yırtlaşuk [→ **yırtlaşık**]
yırtlaz Gözkapağı dışa dönük, biçimsiz (kimse). (*Lâpseki –Çkl.; *Nizip, *Kilis –Gaz.; *Antakya –Hat.; –Sv.; –Nş.)
yırtlık [→ **yırıḫ, yırık** (I) **-1**]
yırtma (I) Tülbent. (*Gölhisar –Brd.; *Vezirköprü–Sm.;*Merzifon–Ama.; Maşta *Fethiye –Mğ.)
yırtma (II) Tahta. (*Gölhisar –Brd.; Maşta *Fethiye –Mğ.)
yırtma (III) İneğin üreme organında olan bir hastalık. (Çeşnigir *Karacabey –Brs.)
yırtmaç (I) Vadi. (–İz.; –Brs.)
yırtmaç (II) Üzüm yaprakları, kıyma, ve pastırmayla yapılan ekşi bir yemek. (–Çr.)
yırtnak Tarla sulamak için açılan kanal. (Molu –Ky.)
yıtılemak İtmek, itelemek. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)
yıv dikişi Ağız ağıza konmuş iki parçanın ara dikişi. (*Cide –Ks.)
yıvga [**yıvğa**] Özendirme, kışkırtma. (*Yalvaç –Isp.; Yalava *Eceabat –Çkl.; Dereköy *Yalova –İst.) [**yıvğa**] : (Tokat –Es.)
yıvgı (I) Olgun harmanı tınaz yapmak için toplamaya yarayan tahta gereç. (Yukarı Sölöz *Orhangazi –Brs.)
yıvgı (II) [**yıvıtaşı**] Harman yerini düzeltmede kullanılan taş silindir. (Bayırköy *Gelibolu –Çkl.) [**yıvıtaşı**] : (*Kandıra –Kc.; *Şile –İst.)
yıvğa [→ **yıvga**]
yıvık Yararsız, değersiz. (*Ayaş –Ank.)
yıvılmak [**yıvınmak -2**] Yığılmak. (Hacıahmet *Düzce –Bo.) [**yıvınmak -2**] : (*Ünye –Or.)
yıvıl yıvıl Bir yerde çok sayıda olup kaynaşmayı, kıpırdanmayı anlatır (balık vb. için). (*Gerze –Sn.)
yıvın Yığın. (Hacıahmet *Düzce –Bo.; *Ünye –Or.)
yıvındırmak Birinin ilgisini üstünden uzaklaştırıp, ortadan yitmek : *Gözümü yıvındırdın da nerelere gittin?* (–Yz.)
yıvınmak **1.** Para, mal biriktirmek. (*Ünye –Or.) **2.** [→ **yıvılmak**]
yıvıtaşı [→ **yıvgı** (II)]
yıvıtmak (I) Şaşırtmak, sapıtmak : *Ahmet şu günlerde pek yıvıttı.* (–Af.; Çöplü *Çivril –Dz.; *Sivrihisar, Bozan –Es.)
yıvıtmak (II) **1.** Çalmak. (Kırkyaran –Kü.) **2.** Örtmek, saklamak. (Üçkuyu –Dz.)
yıvıtmak (III) Usandırmak. (Uluğbey *Senirkent –Isp.)
yıvlık Araba tekerinde, demirle tekerlek arasını sıkıştırmada kullanılan ağaç kama. (Tokat, Satılmış –Es.)
yıvmak [→ **yıñmak**]
yıvrık (I) [**yıyrık**] Utangaç, terbiyeli, sessiz. (–Dz.; *Sungurlu –Çr.) [**yıyrık**] : (*Atabey –Isp.)
yıvrık (II) Huysuz, kendini beğenen. (*Nallıhan –Ank.)
yıvşınmak Çekinmek, kaçınmak. (–Çr.)
yıyıtmak Kokutmak. (*Küre –Ks.)
yıykamak Yıkamak. (*Düzce –Bo.; Peşman *Daday –Ks.)
yıyrık [→ **yıvrık** (I)]
yi (I) Hayır. (*Köyceğiz –Mğ.)
yi (II) Atı sürme ünlemi (deh! gibi). (Karaçay Aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

yiba Bağların yeni çıkan gözlerini yiyen böcek. (Narlıca *Orhangazi –Brs.)

yidecek Kağnı ve sabanı boyunduruğa bağlayan kayışın çıkmaması için oka ve kayış önüne takılan ağaç parçası. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Tuzhisar *Bünyan –Ky.)

yidek Yedek. (Hasanoğlan –Ank.)

yidicanlı Yedicanlı, kolay ölmeyen. (–Nğ.)

yidi düvel Bütün batı devletleri. (*Bor –Nğ.)

yidi göbek [yidi guşak] En eskiye dek giden soy sop. (*Bor –Nğ.)

[yidi guşak] : (*Bor –Nğ.)

yidi guşak [→ yidi göbek]

yidiler Dünya işlerini gizlice yönettiklerine inanılan yedi ermiş. (*Bor –Nğ.)

yidilmek Yedekte çekilerek götürülmek. (*Bor –Nğ.)

yidin [yiğdin (II)] Frenk üzümü iriliğinde meyvası olan zehirli bir bitki. (*Tirebolu –Gr.)

[yiğdin (II)] : (*Tirebolu –Gr.)

yidirgenmek İğrenmek. (*Gazipaşa –Ant.)

yidirmek Bir şeyi azar azar, yavaş yavaş bir başka şeyin içine aldırmak, emdirmek. (–Sm.; *Bor –Nğ.)

yiftin [→ yeğni -1]

yiggin [→ yiğdin (I) -1]

yigit çubanı Ergenlik, sivilce. (*Antakya köyleri –Hat.)

yiğ (I) İğ. (Güneyce –Rz.)

yiğ (II) Koku. (*Beyşehir –Kn.)

yiğ (III) İz. (Kesme *Eğridir –Isp.)

yiğden 1. [→ yiğdin (I) -1] 2. [→ yiğdin (I) -2]

yiğdin (I) [yiggin, yiğden -1, 2; yiği, yiğiden] 1. Kötü koku. (–Sv.)

[yiggin] : (*Bodrum –Mğ.)

[yiğden -1] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)

[yiği] : (*Bor –Nğ.)

2. Bozulmuş, cılk, kokulu (yumurta vb. için). (Yenicekale –Mr.; –Sv.; *Ermenek –Kn.)

[yiğden -2] : (*Bor –Nğ.)

[yigiden] : (*Bor –Nğ.)

yiğdin (II) [→ yidin]

yiğe 1. Hırsız, zarar veren (hayvan, insan için). (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; Beyağıl –Nğ.; *Ereğli köyleri –Kn.; Toprakkale *Osmaniye –Ada.; *Mersin –İç.) **2.** Rahat otlamayan, sağına soluna saldıran (hayvan). (Gezende *Gülnar –İç.) **3.** Bir yerde duramayan. (*Bor –Nğ.)

yiğgi Uzun süre için hazırlanmış yiyecek : *Hayvanların yiğgisi kalmamış, yaza dek biz bunları nasıl doyuracağız?* (Yenice *Bodrum –Mğ.)

yiğırmek Leş gibi kokmak. (*Mersin köyleri –İç.)

yiğırmı Yirmi. (*Gülnar –İç.)

yiğıt Yiğit. (*Silifke –İç.)

yiği [→ yiğdin (I) -1]

yiğiden [→ yiğdin (I) -2]

yiğilcik Meşe. (–Mğ.)

yiğin (I) Çok fazla, bol. (Topaç –Yz.; Genezin *Avanos –Nş.; –Ky.; *Bor –Nğ.; Kılbasan *Karaman –Kn.)

yiğin (II) [→ yeğni -1]

yiğin (III) Çabuk, hızlı. (*Boyabat –Sn.)

yiğin gelmek Aşırı zorlamak, azgın biçimde belirmek : *Sancı pek yiğin geldi.* (*Bor –Nğ.)

yiğinik [→ yeğni -1]

yiğinlemek [yiğinnemek, yiğnemek] Çoğalmak, coşup taşmak, artıp azmak. (*Bor –Nğ.)

[yiğinnemek] : (*Bor –Nğ.)
[yiğnemek] : (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)
yiğinnemek [→ **yiğinlemek**]
yiğir yiğir Pis pis (koku için). (–Nğ.; *Mut ve köyleri –İç.)
yiğitmek Kokutmak. (*Bor –Nğ.)
yiğli (I) [→ **yeğni -1**]
yiğli (II) Böceklenmiş, kurtlu (sebze için). (*Ermenek –Kn.)
yiğnek Kötü kokulu, bozulmuş. (–Nş.; *Bor –Nğ.)
yiğnemek [→ **yiğinlemek**]
yiğni [→ **yeğni -1**]
yiğnilmek [→ **yeğnilmek** (I)]
yiğrek (I) Öğle ve gece hayvanların topluca dinlendikleri yer. (*Malkara –Tk.)
yiğrek (II) Üstün. (–Çr.)
yiğrencek Her şeyden iğrenmeyi alışkanlık edinmiş kimse. (*Ünye–Or.)
yiğrenmek İğrenmek, tiksinmek. (*Bor –Nğ.; *Mut ve köyleri –İç.)
yiğsi İğrenç (koku için). (*Eğridir köyleri –Isp.)
yiilcik Süpürgeotu. (–Mğ.)
yik Hafta. (Kadıçiftliği –İst.)
yikim Çirkin. (Reşadiye –Mğ.)
yikindirmek Yükseltmek. (*Bahçe –Ada.)
yikinmek (I) [→ **yekinmek** (I) **-1**]
yikinmek (II) [→ **yekinmek** (II)]
yikte [→ **yekte** (I) **-1**]
yiktirmek [→ **yekdirmek**]
yil Yel. (*Bor –Nğ.; *Gazipaşa –Ant.)
yil algını Tane tutmayan ekin, dolmamış cılız tane. (*Bor –Nğ.)
yilar Yular. (*Maçka ve köyleri –Tr.)
yilçıbanı [yilyarası] Güneydoğu bölgemizde yaşayanların genellikle yüzde görülen bir çıban, antep çıbanı. (*Bor –Nğ.)
[yilyarası] : (*Bor –Nğ.)
yildirmek (I) Hızlı çalışmak, çalıştırmak, koşmak, koşturmak, yeldirmek. (*Bor –Nğ.)
yildirmek (II) Gözünü korkutmak. (–Rz.)
yilek (I) Yelek. (*Bor –Nğ.)
yilek (II) Bir yaşındaki eşek. (*Karapınar –Kn.)
yilek (III) Kanat, kuş kanadının büyük tüyü. (*Bor –Nğ.)
yilek (IV) Heves. (*Bor –Nğ.)
yileklenmek İsteklenmek. (*Bor –Nğ.)
yilelek (I) Kâğıt, kamış ve tahtadan yapılmış fırıldak. (Kutludüğün –Ank.)
yilelek (II) Hoppa. (–Çr.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
yilen Çelikçomak oyununda yenilen. (–Kn.)
yiler oñmaz Çok çalıştığı halde, geçim sıkıntısı çeken. (*Bor –Nğ.)
yiletmek İletmek. (–Kn.)
yili dutmak Sara nöbeti gelmek. (*Bor –Nğ.)
yilikmek [→ **yelikmek** (I)]
yilin [→ **yelin -1**]
yilinden gaçmak **1.** Hiç sevmemek (birini). (*Bor –Nğ.) **2.** Çok çekinmek (birinden). (*Bor –Nğ.)
yilleme Yelleç, vantilatör. (*Siverek –Ur.)
yillenmek Aşırı bir isteğe, seviye kapılıp havalara uçmak. (*Bor –Nğ.)
yilli Saralı. (*Bor –Nğ.)
yillikli Göğüs hastalığı çeken (kimse). (Bahçeli *Bor –Nğ.)
yilmek (I) [→ **yelmek** (I) **-1**]
yilmek (II) Eğilmek, bükülmek. (*Afşin –Mr.)
yilmek (III) Kapılmak, uymak. (*Bor –Nğ.)

yilmeşük [→ **yelmeşik** (I) **-1**]
yilmük Ufalmış, incelmiş sabun kalıntısı. (–Sm.)
yilönü [→ **yelönü, yelöñü -1**]
yilpik [→ **yelpik** (I) **-1**]
yilpikli [→ **yelpikli**]
yiltelemek [**yiltmek** (I)] İtelemek, sürerek yürütmek. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
[**yiltmek** (I)]: (Uluşiran *Şiran –Gm.)
yilten Bozuk yumurta. (*Kaş –Ant.)
yiltmek (I) [→ **yiltelemek**]
yiltmek (II) Kışkırtmak. (*Bor –Nğ.)
yilyarası [→ **yilçıbanı**]
yim Yem. (–Sm.; *Afşin –Mr.; *Bor –Nğ.)
yimece [→ **yemece -2**]
yimeci İmece. (*Kandıra –Kc.)
yimeği sırtına dutmak İşçinin yiyecek sorununu üstlenmemek. : *Benim yemek yapacak halim mi var? Yimeği sırtına dut ırgatların.* (*Bor –Nğ.)
yimek 1. Yemek. (–Sm.; Koyundere *Ahıska –Kr.; *Antakya –Hat.; Hasanoğlan –Ank.; –Nğ.) **2.** Rüşvet almak. (*Bor –Nğ.)
yimekli Yemeği, işi gördürünce verilmek üzere tutulan (işçi). (*Bor –Nğ.)
yimeklik Oğlan evinin kız babasına, başlık dışında verdiği harçlık. (Yayladağ *Antakya –Hat.)
yimelemek Parçalamak. (Bozan –Es.)
yimelik [→ **yemeklik** (I)]
yimeni [→ **yemeni** (I)]
yimete [→ **yemete**]
yimez Kıskanç. (Köşker –Krş.)
yïmi Yirmi. (Hasanoğlan –Ank.; *Silifke –İç.)
yimiş [→ **yemiş, yémiş -1**]
yimlemek Rüşvet vermek. (*Bor –Nğ.)
yimlik (I) [→ **yemlik** (I)]
yimlik (II) [→ **yemlik** (VIII)]
yimlikçi Harman vakti harmanları dolaşarak azar azar tahıl dilenen kimse. (*Bor –Nğ.)
yimlik gibi Pek yumuşak, yumuşacık. (*Bor –Nğ.)
yimsel (I) Lezzetli. (*Bozüyük –Bil.; *Göynük –Bo.)
yimsel (II) Yemesi güç. (*Nallıhan –Ank.)
yim sufrası On, on beş kişinin yemek yiyebileceği büyüklükte sinilerin altına yayılan yaygı. (*Bor –Nğ.)
yin, yiñ [→ **yen, yeñ** (I)]
yincelemek [→ **yencelemek**]
yincivermek Ovarak yıkamak. (Ömerköy *Bandırma –Ba.)
yinç Bakır leğen. (–El.)
yinekli [→ **yengel**]
yini (I) Güveyin kardeşi. (–Kn.)
yiñi (II) Yeni. (*Bor –Nğ.)
yiñibahar Taneleri karabiberden büyücek baharlı bir bitki, yenibahar. (*Bor –Nğ.)
yinice (I) [→ **yenice, yeñice** (I)]
yinice (II) İki yaşında erkek keçi. (–To.; Sofular –Ank.)
yinik [→ **yenik** (I)]
yinikli [→ **yenikli**]
yinil [→ **yeğni -1**]
yiñile [→ **yenile, yeñile**]
yiñilenmek Tazeleşmek, gençleşip dinçleşmek : *O eskisin, sen yiñilen.* (*Bor –Nğ.)
yinilmek [→ **yeğnilmek** (I)]
yinir [→ **yenirce -1**]
yiñiyaka [→ **yeniyaka**]
yiñiyaprak Asma yapraklarının büyüyüp sarma yapılabildiği günler :

Yiñiyaprakta evlenecekler. (*Bor –Nğ.)

yiñi yiñi (I) Son zamanlarda : *Yiñi yiñi gendini toplamaya başladı.* (*Bor –Nğ.)

yiñi yiñi (II) Değişik, o güne dek görülmemiş : *Yiñi yiñi huylar peydahladı.* (*Bor –Nğ.)

yiñiyitme [→ **yeniyetme**]

yinlinmek Azalmak, yavaşlamak : *Yağmur yinlindi.* (Kılbasan *Karaman –Kn.)

yinmek, yiñmek Yenmek, üstün gelmek. (*Bor –Nğ.; Tekeler *Silifke –İç.)

yiñni [→ **yeğni -1**]

yinoz Martı. (–Tr.)

yinsemek [→ **yensemek**]

yinşelmek Hafifleşmek, tazelenmek. (*Taşköprü –Ks.)

yipar Güzel koku. (*Silifke köyleri –İç.)

yipelemek Yüz vermek. (–Ba.)

yipenlemek [→ **yepelemek** (I)]

yir Yer. (Hasanoğlan –Ank.; *Bor –Nğ.)

yircegöce [→ **yercegöğce**]

yir cücesi Kısa boylu, çok bilmiş. (*Bor –Nğ.)

yirden yapalak [→ **yerden yığma**]

yirden yığma [→ **yerden yığma**]

yirenmek [**yirgenmek**] İğrenmek. (*Emet –Kü.)

[**yirgenmek**] : (Yenice –Mğ.)

yirgeç Sevilmeyen, beğenilmeyen. (Yazır *Tefenni –Brd.; *Fethiye –Mğ.)

yirgenmek [→ **yirenmek**]

yirgidin Kokmuş. (Yenice –Mğ.)

yir gulağı Olayları öğrenmede çok yetenekli. (*Bor –Nğ.)

yirgün Kötü. (–Sn.)

yırıbık [→ **yiribik**]

yiri İri. (Güneyce –Rz.; *Elbistan –Mr.)

yiribik [**yırıbık**] Çavuşkuşu. (–Dz.; Gezende, *Gülnar –İç.)

[**yırıbık**] : (Burunucu *Silifke –İç.)

yirig [→ **yirik -1**]

yirik [**yirig, yirik dudaklı**] **1.** Yarık ayrık, yırtık. (*Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; Honaz, –Dz.; Yeniköy *Torbalı –İz.; Eymir*Bozdoğan, Burhaniye *Nazilli –Ay.; *Alaşehir –Mn. ve çevresi; –Çkl.; *İznik –Brs.; Tokat, Bozan *Sivrihisar –Es.; *Kandıra –Kc.; –Ks.; –Çr.; *Merzifon –Ama.; *Ünye –Or.; –Gaz.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı,*Antakya –Hat.; *Gürün, Çepni *Gemerek, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; *Bor, –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Kadirli –Ada.; Karatiken *Tarsus, *Mut –İç.; *Milâs –Mğ.; Kocayatak *Serik, Güzelsu *Akseki –Ant.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yirig**] : (–Brd.)

2. Üst dudağı yarık : *Bu yirik çocuğu ameliyat ettirecekler.* (*Eğridir köyleri –Isp.; *Düzce –Bo.; –Ks.; *Çarşamba –Sm.; *Nizip –Gaz.; Civanyaylağı *Mersin, İncekum *Silifke –İç.)

[**yirik dudaklı**] : (*Bor –Nğ.)

3. Kadının üreme organı. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Çr.) **4.** Kız çocuğu (öfkeyle söylenir). (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yirik dudaklı [→ **yirik -2**]

yirikli (I) Yırtmaçlı. (*Bor –Nğ.)

yirikli (II) [→ **yerik** (I)]

yirik yirmek [→ **yeriklemek**]

yiril Leş. (Bayat *Emirdağ –Af.)

yirilmek 1. Yarılmak, ayrılmak. (*Alaşehir –Mn.; *Sivrihisar, Tokat, Bozan –Es.; *Merzifon –Ama.; *Nizip –Gaz.; *Antakya –Hat.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.) **2.** İncelmek, kopacak duruma gelmek. (*Tire –İz.)

yiril yiril Leş gibi, çok kötü (kokma için). (Bayat *Emirdağ –Af.; *Sivrihisar, Hortu, Tokat –Es.; –Yz.; Köşker –Krş.; –Nş.)

yirim [**yirinti -2**] Küçük iki sırt arasındaki su yarıntısı. (Yayla *Karaburun, *Urla –İz.; Bakacak –Ba.; Kumarlar *Bayramiç, Burgaz *Ezine –Çkl.; Ede, Kavaklı –Ed.; Karacakılavuz –Tk.; Bulgaristan) [**yirinti -2**]: (Bayat *Emirdağ –Af.; *Kandıra –Kc.)

yirin İçin. (–Tr. ve çevresi)

yirine düşmek (I) Gelişip serpilebileceği toprağa düşmek (tohum bitki vb.). (*Bor –Nğ.)

yirine düşmek (II) Kaygısız, üzüntüsüz, geçim derdinden uzak bir eve gelin gitmek : *Yirine düşmeyen gelin, durmaksızın yerinsin.* (*Bor –Nğ.)

yirine gomak 1. Yakışan, uygun düşen yere koymak : *Sakalı yirine go!* (*Bor –Nğ.) **2.** Saymak, değer vermek : *Onu da mı adam yirine gomuşlar?* (*Bor –Nğ.) **3.** Yenisini edinip, eskisinin yerine koymak : *Heç satayım dime bu kilimi bir daha nirden yirine goyacaksın.* (*Bor –Nğ.)

yirini yapmak (I) Yatağını yapmak. (*Bor –Nğ.)

yirini yapmak (II) Kabul ettirilmek istenen bir düşüncenin, işin, durumun sözle hazırlığını yapmak. (*Bor –Nğ.)

yirinmek [→ **yerinmek -5**]

yirinti 1. Çatlak. (Bayat *Emirdağ –Af.) **2.** [→ **yirim**]

yir itmek (I) İz bırakmak. (*Bor –Nğ.)

yir itmek (II) Yer tutmak, yer edinmek. (*Bor –Nğ.)

yiriynen Hiç iz bırakmaksızın (yok olma, gitme için). (*Bor –Nğ.)

yirkilmek İrkilmek. (*Nazilli –Ay.)

yirkinmek İğrenmek. (*Eyüp –İst.)

yirmek (I) Dilmek, yarmak. (Bayat *Emirdağ –Af.; Güney *Yeşilova –Brd.; Darıveren *Acıpayam, Kızılhisar –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; –Ks.; *İskilip –Çr.; *Merzifon –Ama.; *Ünye –Or.; *Antakya –Hat.; –Yz.; –Nğ.; *Ereğli –Kn.; Ballı *Malkara –Tk.; Kıca *Silifke, *Mut –İç.)

yirmek (II) [→ **yermek** (I)]

yirmilik Beş kuruş. (*Tire –İz.)

yir odası Tabanı yerle bir olan, basamakla çıkılmayan oda. (*Bor–Nğ.)

yirotu [→ **yerotu**]

yirsimek Un ya da buğday, topraksı topraksı kokmak. (*Bor –Nğ.)

yirtimci Manifaturacı. (*Domaniç–Kü.)

yirtmeç (I) Donda, uçkurun iki ucunun birleştiği yer. (–Es.)

yirtmeç (II) Etek. (*Çal –Dz.)

yirtmeç (III) Beyaz tülbent. (–Çr.)

yir yatağı Odanın tabanına serilen yatak. (*Bor –Nğ.)

yir yir Yer yer. (*Bor –Nğ.)

yişil Yeşil. (Hasanoğlan –Ank.)

yişillenmek (I) Yeşermek. (*Bor –Nğ.)

yeşillenmek (II) Cinsel isteğini davranışlarıyla belirtmek. (*Bor –Nğ.)

yişillik [→ **yeşillik**]

yit Yiğit. (Hasanoğlan –Ank.)

yiteklemek [**yitelemek, yitemek**] İteklemek, itmek. (*Yalvaç –Isp.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; *Arapkir –Ml.; –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı, *Antakya –Hat.; *Şarkışla, *Gürün –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Tekeler *Silifke –İç.)

[**yitelemek**]: (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

[**yitemek**]: (*Elbistan –Mr.)

yitelemek [→ **yiteklemek**]

yitelik Yetebilecek nicelikte, yetişecek kadar. (*Bor –Nğ.)

yitemek [→ **yiteklemek**]

yiti (I) **1.** Çok acı ya da ekşi. (–Sm.; Marınca *Merzifon –Ama.; –Or.; *Şebinkarahisar, Parak, *Alucra –Gr.; –Ml.; –Sv.) **2.** Tatlı. (*Osmancık –Çr.; –Or.) **3.** Tadı sertleşmiş, keskinleşmiş : *Bu sirke çok yiti.* (*Merzifon –Ama.; Gökdere *Akdağmadeni –Yz.)

yiti (II) Koyu : *Sarının yitisini aldım.* (Şehli, Piraziz –Gr.)

yitik (I) [**yitük**] Kayıp. (*Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; Satırlar, Narlıdere, Uçkuyu, Kızılcasöğüt *Buldan, *Çivril –Dz.; Karacasu –Ay.; *Bornova –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Susurluk –Ba.; –Kü.; Numanoluk *Seyitgazi, Tokat –Es.; *İzmit –Kc.; *Akyazı –Sk.; *İskilip –Çr.; –Sm.; –Ama.; *Zile –To.; Bayadı –Or.; *Çarşamba –Sm.; *Maçka, –Tr.; Kocabey, Yavuz, *Şavşat –Ar.; *Arapkir –Ml.; –Ur.; *Kilis, *Nizip –Gaz.; *Antakya, Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; –Sv. ve ilçeleri; *Boğazlıyan –Yz.; Hasanoğlan –Ank.; Genezin *Avanos –Nş.; *Pınarbaşı köyleri, *Bünyan köyleri –Ky.; Bahçeli, *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri, *Mersin –İç.; Mahmutseydi *Alanya, Güzelsu *Akseki –Ant.)

[**yitük**] : (–Tr.)

yitik (II) Büyük. (*Bor –Nğ.)

yitikçi Yitiğini arayan. (*Eğridir köyleri –Isp.; Tokat –Es.; *Afşin ve köyleri –Mr.; *Bor –Nğ.; *Kadirli –Ada.)

yitiklemek [→ **yitizlemek**]

yitiklenmek (I) İtilip kakılmak. (Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.)

yitiklenmek (II) Saklanıp, göze görünmemek. (–Çr.)

yitim Yetim. (Hasanoğlan –Ank.)

yitimek Yağ, tuzsuz kalıp acımak. (–Ama.; –Ky.)

yitinmek Ayak diremek. (*İskilip –Çr.; *Şebinkarahisar –Gr.)

yitirik Hafif akıllı, şımarık, yılışık. (*Düzce –Bo.)

yitirmek (I) [**yitümek, yitürmek**] Kaybetmek. (–Af.; Bölme –Uş.; *Eğridir köyleri, *Yalvaç, *Şarkikaraağaç köyleri, –Isp.; –Brd.; Nikfer *Tavas, Homa *Çivril –Dz.; *Nazilli –Ay.; *Seferihisar, *Bornova –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Susurluk, Kocabergos –Ba.; Çeşnigir *Karacabey –Brs.; –Es.; *Düzce –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Alaca, *İskilip –Çr.; –Sn.; Çakıralan *Havza –Sm.; –Ama.; *Zile ve köyleri –To.; –Or.; –Gr.; –Tr. ve çevresi; Yavuz *Şavşat –Ar.; –Dy.; *Birecik –Ur.; *Kilis –Gaz.; –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı, *Antakya –Hat.; Hacıilyas *Koyulhisar, Karadoruk *Gü-

rün, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Köprüköy *Keskin –Ank.; *Mucur –Krş.; *İncesu, Saroğlan –Ky.; Bahçeli, *Bor –Nğ.; *Aksaray, *Ermenek –Kn.; *Kozan –Ada.; –İç. ilçe ve köyleri; Güzelsu *Akseki, *Korkuteli –Ant.; *Marmaris –Mğ.)

[**yitümek**] : (Karaköy *Düzce–Bo.; *Kumru –Or.)

[**yitürmek**] : (*Düzce köyleri –Bo.)

yitirmek (II) Eksiğini tamamlamak, denk getirmek. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Bor –Nğ.)

yitirmek (III) Yetiştirmek, olgunlaştırmak. (*Bor –Nğ.)

yitişkin Ergin, olgun. (*Bor –Nğ.)

yitişlemek İtmek, zorla ileri sürmek. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

yitişmek 1. İtişmek. (Bağıllı, Anamos *Eğridir, *Yalvaç, *Gelendost –Isp.; –Ama.; Uluşiran *Şiran –Gm.; *Nizip –Gaz; *Afşin –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Maksutlu *Şarkışla, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Mut ve köyleri –İç.) **2.** Tartışmak. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yitiştirmek (I) Yetiştirmek. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

yitiştirmek (II) İtip kakmak. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

yitiz Tamam. (Kabaağaç *Fethiye –Mğ.)

yitizlemek [**yitiklemek**] Tamam olup olmadığını denetlemek. (Kabaağaç *Fethiye –Mğ.)

[**yitiklemek**] : (Gazi *Develi –Ky.)

yitmek (I) Kaybolmak. (*Dinar –Af.; Sarıidris *Karaağaç, *Eğridir köyleri –Isp.; Hacılar –Brd.; Yazır *Acıpayam, Honaz –Dz.; Tepeköy *Torbalı, *Bayındır –İz.; *Alaşehir –Mn.; –Ba. ve çevresi; Kamlık *Havza –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Zile ve köyleri, Bozcalı *Reşadiye –To.; –Or.; *Alucra –Gr.; –Tr.; –Gm.; Müdrisler *Muradiye –Rz.; Çayağzı, *Şavşat, Baratlı *Ardanuç –Ar.; Şambayat *Besni, –Adı.; Lohan –Gaz.; Çardak *Göksun, *Afşin –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı, *Antakya –Hat.; Maksutlu *Şarkışla, Vazıldan *Divriği, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Sorgun –Yz.; Demirtaş *Kalecik –Ank.; Genezin, Sarılar *Avanos –Nş.; Köşker –Krş.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Kadirli, Cevdetiye –Ada.; *Silifke köyleri, *Tarsus –İç.; Kalkan *Kaş –Ant.; Kınık, *Fethiye –Mğ.)

yitmek (II) İteklemek, dürtmek.(*İskilip –Çr.; *Merzifon –Ama.; *Antakya köyleri –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.; *Kozan –Ada.; Taşrakaraslan –Kn.)

yitmek (III) Olmak, ermek, erginleşmek. (Hasanoğlan –Ank.; *Bor, –Nğ.)

yitmek (IV) Yetmek. (*Bor –Nğ.)

yitük [→ **yitik** (I)]

yitümek [→ **yitirmek** (I)]

yitürmek [→ **yitirmek** (I)]

yiv (I) **1.** Kıyı. (*Yalvaç, Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; *Çal –Dz.; –Sn.; *Nizip –Gaz.; *Gürün –Sv.; *Bor –Nğ.; *Ilgın –Kn.)

yiv (II) Saçtaki aralık. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yiv (III) Kumaşta bükülen yerlerde oluşan çizgi. (–Sn.; *Gemerek –Sv.; *Kozan –Ada.)

yiv (IV) İki tarla arasındaki boş alan. (Akçakaya –Ky.)

yiv (V) Sıra. (*Antakya –Hat.)

yiv (VI) **1.** Yara izi. (Bekilli *Çal –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Tokat, Bozan –Es.; *Ereğli –Zn.; Bahçeli *Bor–Nğ.; *Ermenek–Kn.; *Hayrabolu –Tk.) **2.** İz. (*Mut ve köyleri –İç.) **3.** Girinti, yarık. (Çayağzı *Şavşat –Ar.; *Ermenek –Kn.; *Kozan –Ada.; *Mut ve köyleri –İç.)

yiv (VII) Set, çıkıntı. (Tokat, Bozan –Es.)

yiv (VIII) Çamaşır söküğü. (Nefsiköseli *Görele –Gr.)

yiv (IX) Özsu : *Bu dal yivsizmiş, düdük çıkaramadım.* (*İskilip –Çr.)

yiv (X) Küçük dikenlik. (*Çarşamba –Sm.)

yiv (XI) Koku: *Köpek gibi yiv çeksem, köyde mal koymazdım.* (Seslendi *Kula –Mn.)

yiv (XII) Ek. (Kurna –Brd.)

yivdim (I) [→ **yivdin**]

yivdim (II) Cılk, kokmuş. (–Çkl.; –Ky.)

yivdin [**yivdim** (I)] Yabanıl bir ot. (*Çarşamba, –Sm.; *Ulubey, *Ünye –Or.; Piraziz –Gr.)

[**yivdim** (I)] : (–Sm.)

yivek Dağdaki çukur. (*Merzifon –Ama.)

yivemek İpi gevşek bükmek. (Azizi-ye *Ereğli –Kn.)

yiven [**yiveng**] Koyak, dağ aralarındaki çukur. (Güllühüyük *Çiçekdağı –Krş.; Cimşit *Balâ, Karahoca *Haymana –Ank.; Çukur –Ky.)

[**yiveng**]: (Genezin *Avanos –Nş.)

yiveng [→ **yiven**]

yivermek Şişmanlamak. (*Kula –Uş.)

yivetlemek Bir işin yapılması için sıkıştırmak, dürtüklemek. (*Silifke köyleri –İç.)

yivgi [→ **yeygi** (I) **-1**]

yivilemek Kıvırarak dikmek. (*Gölcük –Kc.)

yivimek Büyümek. (*Gediz –Kü.)

yivi taşı Harman yerini düzeltmede kullanılan taş silindir. (*Beykoz –İst.)

yivitmek Seyrekleştirmek. (*Senirkent, *Uluborlu –Isp.)

yivlecek Kalem açacağı. (*Bulancak –Gr.)

yivleme Çatı tahtalarının aralıklarını geçici kapatmada kullanılan tahtalar. (*Küre –Ks.)

yivlemek (I) Dikerek eklemek. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Kelekçi *Acıpayam, *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Maymul *Tavşanlı –Kü.; Tokat –Es.; *Bor –Nğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

yivlemek (II) Araştırmak, koklayarak izlemek (köpek için). (Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Kozan, Rumkuş –Ada.; Civanyaylağı*Mersin, *Mut ve köyleri –İç.)

yivlemek (III) [**yivletmek, yivlimek**] **1.** Bileyerek keskinleştirmek, inceltmek, sivriltmek. (Karamanlı *Tefenni –Brd.; Kelekçi *Acıpayam –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; *Bor –Nğ.; *Milâs –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yivletmek**] : (Oğuz *Acıpayam, Bereketli *Tavas –Dz.; Genezin *Avanos –Nş.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

[**yivlimek**] : (*Bozdoğan –Ay.)

2. Düz bir nesnede oyarak yarık, çukur açmak. (–Çr.)

yivlemek (IV) Hayvan, tüyünü dökmek. (*Bodrum –Mğ.)

yivlen [→ **yivlim -1**]
yivletmek [→ **yivlemek** (III) **-1**]
yivli (I) Ağzına sonradan çelik parça eklenip kaynak yapılarak keskinleştirilmiş (keser, kazma vb.). (*Bor –Nğ.)
yivli (II) Yara izi bulunan yer : *Yivli burun.* (*Bor –Nğ.)
yivlim [**yivlen**] **1.** Dağlar arasındaki çukur yer, vadi. (Genezin *Avanos –Nş.; *Mut ve köyleri –İç.) [**yivlen**] : (*Gemerek –Sv.) **2.** Büklüm. (*Nizip –Gaz.)
yivlimek [→ **yivlemek** (III) **-1**]
yivrik Koşuya katılan at. (*Düzce –Bo.)
yivrük Canı tez, işine hızlı, kıvrak. (Ayvalı *Taşköprü –Ks.)
yivşim Bir cismin çeşitli katmanlarının birleşme yeri. (Buluklu *Mersin, *Mut ve köyleri –İç.)
yivşin 1. Şist tabakalarından her biri. (Persenti, Susanoğlu *Silifke, Erdemli *Mersin –İç.) **2.** Bataklığın kurumasından ve çatlamasından oluşan parçaların her biri. (Persenti, Susanoğlu *Silifke, Erdemli, *Mersin –İç.)
yivtin [→ **yeğni -1**]
yiyden Yaş toprakta çürüyen tohum. (–Nğ.; –Kn.)
yiye (I) Zarar verici, obur (hayvan). (Tepeköy *Torbalı –İz.; Gelenbe, *Kırkağaç –Mn.; Bahçeli *Ezine –Çkl.; Tokat, Bozan –Es.; *Çarşamba –Sm.; –Or.)
yiye (II) [**yiyelekçi, yiyelik**] Sahip. (Tokat, Bozan –Es.; –Ama.; *Iğdır, *Çıldır, Veneze *Arpaçay, Zarşat –Kr.) [**yiyelekçi**] : (Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri –Hat.) [**yiyelik**] : (İğdecik, Sancaklıboz –Mn.)
yiye (III) Eğe. (*Zara –Sv.)
yiyecen Ot başağı. (Bölceağaç *Manyas –Ba.)
yiyelekçi [→ **yiye** (II)]
yiyelik [→ **yiye** (II)]
yiyen Arkadaş. (–Ba.)
yiyer doymaz Alev, ateş. (Bayburt *Selim –Kr.)
yiygi (I) [→ **yeygi** (I) **- 1**]
yiygi (II) [→ **yeyim -1**]
yiyici (I) [**yiyimci - 1**] Rüşvet alan. (Tepeköy *Torbalı –İz.; *Susurluk –Ba.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.; *Mersin köyleri –İç.) [**yiyimci - 1**] : (*Ünye –Or.)
yiyici (II) [**yeyici**] **1.** Çok yiyen, obur. (*Bozdoğan –Ay.; *Bor –Nğ.; *Milâs –Mğ.) [**yeyici**] : (*Maçka ve köyleri –Tr.) **2.** Hazır yiyici : *Bizim evde yiyici çok ama hepsi benim elime bakar.* (*Bor –Nğ.)
yiyici (III) [→ **yenirce - 1**]
yiyiciyara 1. [→ **yenirce -1**] **2.** [→ **yeyilme**]
yiyik Hastalık. (–Ada.)
yiyim [→ **yeyim -1**]
yiyimci 1. [→ **yiyici** (I)] **2.** Dolandırıcı. (*Ünye –Or.)
yiyimek [→ **yiymek**]
yiyimsel Lezzetli. (Tokat –Es.)
yiyimsiz İştahsız. (–Sm.)
yiyinmek Yemek yemek. (*Düzce –Bo.)
yiyinti (I) **1.** [→ **yeygi** (I) **-1**] **2.** Kuruyemiş. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Akyazı ve çevresi –Sk.; Sasallı *Çemişgezek–Tn.; *Marmaris–Mğ.) **3.** [→ **yeyim -1**]

yiyinti (II) Çalışmadan elde edilen şey. (*Düzce –Bo.; Ovacık *Silifke –İç.)

yiyinti (III) Şölen. (*Düzce –Bo.; Ovacık *Silifke –İç.)

yiyinti olmak Pohpohlamayla elindekini avucundakini yedirmek : *Oğlum gözünü aç, aleme yiyinti olma.* (*Milâs –Mğ.)

yiyisi Yemek, yemeklik : *İlk yazın yiyisileri çok kut.* (Ibrıktepe *İpsala –Ed.)

yiyitmek Kötü kokutmak. (Peşman *Daday –Ks.)

yiymek [**yiyimek**] Kokmak, çürümek. (İğdecik –Isp.; –Brd.; Karakıyık *Bafra –Sm.; *Akdağmadeni –Yz.; –Nş.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Kn.) [**yiyimek**] : (Peşman *Daday –Ks.)

yo Kez. (–Isp.; –Brd.; İsabey *Çal, *Tavas –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; –İz. ve çevresi.; *Alaşehir, –Mn.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Sm.; Küçük İsa *Zile –To.; *Milâs –Mğ.)

yoba Yaba. (*Antakya –Hat.)

yobarmak Göndermek. (–Tr.)

yobaz 1. Kaba saba, inceliksiz. (*Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; Salda *Yeşilova –Brd.; *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; –İz. ve çevresi; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy –Ba.; *Sivrihisar, Tokat –Es.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Çarşamba –Sm.; Küçük İsa *Zile –To.; Salman *Akkuş, *Ünye –Or.;–Tr.; Çayağzı, Yavuz *Şavşat, Kaşıkçı *Ardanuç –Ar.; –Ezc.; Basak *Hekimhan –Ml.; *Afşin –Mr.; *Antakya –Hat.; *Koyulhisar, *Şarkışla, –Sv.; Çanıllı*Ayaş–Ank.; Bahçeli *Bor, –Nğ.; Kılbasan *Karaman, *Ermenek, –Kn.; Kocaşehler, Topçu *Karaisalı, Gerdan –Ada.; *Mut ve köyleri, *Mersin –İç.; Üzümlü –Mğ.) **2.** Aksi, inatçı. (–Brd.; –Tr.; *Bor –Nğ.; *Mut ve köyleri –İç.) **3.** Haylaz. (Tepeköy *Torbalı –İz.)

yocukmak (I) [→ **yocumak**]

yocukmak (II) Yitmek. (Honaz –Dz.)

yocukmak (III) Yerinden başka bir yere yerleşmek için ayrılıp gitmek. (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.)

yocumak [**yocukmak** (I)] Usanmak. (–Brd.; –Sv.; *Ilgın –Kn.) [**yocukmak** (I)] : (Kadıköy *Sarayköy, –Dz.)

yocundurmak Yıldırmak, gözünü korkutmak. (–Sn.; *Bor –Nğ.)

yocunmak 1. Utanmak. (*Söğüt –Bil.) **2.** Çekinmek, sakınmak. (*Nazilli –Ay.; *Burhaniye –Ba.; *Bor –Nğ.)

yogalak Çeltik harmanında kullanılan taş silindir. (Aşağı Kayı *Tosya –Ks.)

yogan Yorgan. (Güney *Yeşilova –Brd.)

yoğa (I) **1.** Yabancı. (Yılanlı *Eğridir, *Gelendost –Isp.) **2.** Bal yemek için kovanlara saldıran yabanıl arı topluluğu. (İğneciler *Mudurnu –Bo.) **3.** Köyde gezen yabancı hayvan. (*Pozantı –Ada.) **4.** Geceleri evden kaçarak başıboş otladıktan sonra, sabaha doğru geri gelen hayvan. (*Bor –Nğ.)

yoğa (II) Şaşkınlık bildiren ünlem. (Adunursun –Nğ.)

yoğa (III) Yok, hayır. (*Bor –Nğ.)

yoğa (IV) Eski, işe yaramayan eşya. (Topçu *Karaisalı –Ada.)

yoğalmak Yok olup gitmek. (Sarıçökek, Civit *Düzce –Bo.)

yoğanta Beleşçi, ondan bundan geçinen. (Aslanköy *Mersin –İç.)
yoğın [→ **yoğun** (I) **-1**]
yoğmak Yıkamak. (Yamukköy *Menemen –İz.)
yoğsul [→ **yoklu**]
yoğsun [→ **yosul**]
yoğsunmak (I) Eskimek, aşınmak. (*Kargı –Ks.)
yoğsunmak (II) Yokluğunu incelikle belirtmek (bir nesnenin). (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
yoğşa Kırmızı, üstüne ekin ekilmiyen toprak. (Elecik –Ank.)
yoğşumak (I) Yıpranmak. (–Çr.;*Merzifon ve köyleri –Ama.; Küçük İsa *Zile, *Erbaa –To.; Salman *Akkuş –Or.)
yoğşumak (II) Mahmurlaşmak. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)
yoğun (I) [**yoğın, yovun**] **1.** Kaba, kalın, iri (elek, iğne vb.). (–Af.; –Uş.; –Brd.; Vakıf *Tavas, *Çal –Dz.;*Kepsut –Ba.;*Lâpseki –Çkl.; –Brs.; Tokat, Aşağı ılıca –Es.; *Düzce –Bo.; *Safranbolu –Zn.; Güzey, *Araç –Ks.; –Çkr.; İncesu *Sungurlu, Maksutlu –Çr.; –Sn.; *Alaçam –Sm.; *Erbaa –To.; *Ünye, *Ulubey –Or.; *Şebinkarahisar –Gr.; –Rz.; *Sarıkamış, *Iğdır –Kr.; *Kemah –Ezc.; *Erciş –Vn.; *Ahlat –Bt.; –Dy.; –Mş.; *Ağın –El.; Hacılar *Hekimhan –Ml.; *Birecik –Ur.; *Nizip, Çelik –Gaz.; Değirmendere, Karahüyük, Şekeroba, –Mr.; *Antakya, Büyük Çaylı *Dörtyol –Hat.; *Divriği, *Gürün –Sv.; –Ank. ilçe ve köyleri; Seydin, Sarılar *Avanos –Nş.; Afşar köyleri *Pınarbaşı, –Ky.; *Bor –Ng.; Aziziye *Ereğli, –Kn.; –Ada. ilçe ve köyleri; Akeyne *Anamur, *Mut ve köyleri, Korucuk *Gülnar, Tömük, Alata *Mersin –İç.; Deveçatağı –Krk.; Kafkas Türkleri)
[**yoğın**] : (–Bt.; Büyük Kışla *Boğazlıyan –Yz.)
[**yovun**] : (–Sv.)
2. Ağır. (–Ng.) **3.** Sağlam. (–Ezm.)
yoğun (II) Koyu. (Tömük *Mersin –İç.)
yoğun (III) **1.** Biçimsiz, kısa boylu, çirkin. (Şerefler *Köyceğiz –Mğ.) **2.** İnatçı, ayrı baş çeken. (*Maçka ve çevresi –Tr.; –Ezm.) **3.** Mankafa. (Zermut *Torul –Gm.;–Ezm.) **4.** Beceriksiz. (–Tr.)
yoğuncumak Yalvarmak. (Telin *Gürün –Sv.)
yoğun elek Kalın, iri gözlü elek. (Yakademirciler –Zn.; Peşman *Daday –Ks.; –Sn.; –Sm.)
yoğunine Yorgan iğnesi. (Kazanç *Şebinkarahisar –Gr.)
yoğunluk Kaput. (*Nizip –Gaz.)
yoğurt çalmak Sütü yoğurt yapmak için mayalamak. (*Düzce –Bo.)
yoğurtçiçeği [**yoğurtgülü, yuğurtçiçeği**] Papatya. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Efirli –Or.; –Ur.; *Nizip –Gaz.; Hartlap –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri, *Reyhanlı, *Antakya –Hat.; Genezin *Avanos –Nş.; *Develi, Hamurcu *İncesu, Pazarören, *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli *Bor –Ng.; *Ermenek –Kn.; –Ada.; *Tarsus, Burhan, *Mersin köyleri, Çukurbağ *Mut –İç.; Kocayatak *Serik –Ant.)
[**yoğurtgülü**] : (Kerkük ve çevresi)
[**yuğurtçiçeği**] : (*Siverek –Ur.)
yoğurtgülü [→ **yoğurtçiçeği**]

yoğusam Yoksa. (Tekeler *Silifke –İç.)
yoğuş İş. (Karlı *Saray –Tk.)
yoğuşa Koyunları tanımak için üstlerine vurulan boyalı im. (*Lâpseki –Çkl.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)
yoğuşak (I) Atsineği. (*Bozdoğan –Ay.)
yoğuşak (II) Beceriksiz, şaşkın. (Bayat *Emirdağ –Af.)
yoğuz Kuzusu ölmüş koyun. (Kestanbul –Çkl.)
yoğürt Çabuk. (Eraslan, Ziyere –Ama.)
yoḫ Yok, hayır. (–Kr.; *Arapkir –Ml.)
yoha İncelmiş yufka. (–Çr.)
yoḫlamak Yoklamak. (Çarıkçı *Iğdır, –Kr.)
yohna Ekilmiş nohut, mercimek vb. (*Antakya –Hat.)
yoho Yahu. (*Antakya –Hat.)
yoḫsamak Hıçkırarak ağlamak. (Keben, Tosmurlu, Karasakal *Silifke –İç.)
yohsul [→ **yoklu**]
yohuş Yokuş. (–Nğ.)
yoḫ yoḫsa Öyleyse, bu durumda. (*Bünyan –Ky.)
yok [**yoku** (I)] Leke, iz, kalıntı, bulaşık : *Bu kapta pekmez yoku var.* (*Boyabat, –Sn.; –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; Yerkuzu *Erbaa –To.; –Or.; –Gr.)
[**yoku** (I)] : (Estiğin –To.; Çanta *Silivri –İst.)
yoka Yufka ekmek. (*Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Ünye –Or.)
yokarı [**yokor**] Üst kat, yukarı. (*Antakya –Hat.; Hasanoğlan –Ank.; –Nğ.)
[**yokor**] : (*Akçakoca –Bo.)
yokarılak [**yokarlak**] Yukarıya doğru, yukarıya kalkık, yüksek. (*Bor –Nğ.)
[**yokarlak**] : (*Bor –Nğ.)
yokarılamak [**yokarlamak**] Yükselmek, yukarıya doğru çıkmak. (*Mut ve köyleri –İç.)
[**yokarlamak**] : (Narlıdere *Buldan –Dz.; *Bor –Nğ.)
yokarlak [→ **yokarılak**]
yokarlamak [→ **yokarılamak**]
yoklama Arama. (–Md.)
yoklamak (I) **1.** Nişanlılar ve aileleri birbirlerine armağan vermek.(*Bor –Nğ.) **2.** Hasta, lohusa görmek, armağan vermek. (*Bor –Nğ.)
yoklamak (II) Hastalık, ara ara belirmek : *Sıtma sık sık yoklamaya başladı.* (*Bor –Nğ.)
yoklamalık Geline, lohusaya, hastaya vb. götürülecek armağan. (*Bor –Nğ.)
yoklaşdırmak Yoklamak, araştırmak. (*Silifke –İç.)
yoklatmak Gelenekler gereği lohusaya, evlenene vb. armağan götürmek. (–Ezc.)
yoklu [**yoğsul, yohsul, yoksun**] Yoksul. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; *Mut ve köyleri –İç.)
[**yoğsul**] : (*Bor –Nğ.)
[**yohsul**] : (Zarşat –Kr.)
[**yoksun**] : (*Düzce –Bo.)
yoklu düşmek Yoksullaşmak. (–Ezc.)
yokluk (I) Yoksulluk. (*Bozdoğan –Ay.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Milâs –Mğ.)
yokluk (II) Çeyiz. (*Mengen –Bo.)
yok oğlu yok Bulma olanağı yok, bulunacak gibi değil : *Aramadık yir gomadım yok oğlu yok.* (*Bor –Nğ.)
yokor [→ **yokarı**]

yoksul buğday Başağı dört köşe, ak renkli, kara kılçıklı bir çeşit buğday. (*Hozat –Tn.)

yoksun [→ **yoklu**]

yoksunmak Yoksulluktan dem vurmak. (*Düzce –Bo.; –Nğ.)

yokşamak Eskimek, yıpranmak, kağşamak. (–Sm.)

yokturdur Belki yoktur. (*Zara –Sv.)

yoku (I) [→ **yok**]

yoku (II) Dibektaşı. (–Ml.)

yokuç Yokuş. (*Eğridir –Isp.; Camili –Ant.)

yokuş Güçlük. (–Sm.)

yokuş yemi Yorulduktan sonra buyrulan yeni işler. (*Bor –Nğ.)

yok yire Nedensiz, boş yere : *Yok yire göğnümü gırdı.* (*Bor –Nğ.)

yok yoğsul [**yok yonsul**] Aşırı geçim darlığı çeken. (Güney *Yeşilova –Brd.; *Bor –Nğ.) [**yok yonsul**] : (*Ünye –Or.)

yok yoksa [**yok yom**] Dediğim, istediğim yapılmazsa : *Gel, yok yoksa darılırım.* (*Merzifon –Ama.) [**yok yom**] : (Kaymaklı, Lefkoşe –Kıbrıs)

yok yom [→ **yok yoksa**]

yok yonsul [→ **yok yoğsul**]

yol (I) Kez. (Kumdanlı *Yalvaç, *Eğridir köyleri, Uluğbey *Senirkent –Isp.; –Brd.; –Ay.; *Alaşehir –Mn.; *Gelibolu –Çkl.; *Kandıra –Kc.; –Sn.; –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Gürün –Sv.; Hasanoğlan –Ank.; Afşar *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Çardak –Ada.; *Mut ve köyleri –İç.; *Milâs –Mğ.; Kerkük)

yol (II) **1.** Düğünde, oğlan evinin kız evine, kıza verdiği para, mal, armağan. (Tokat –Es.; Uluşiran *Şiran –Gm.; İriağaç –Ml.; *Besni –Adı.; *Nizip –Gaz.; Berit ve Gavurdağı Yörükleri –Mr.; *Şarkışla –Sv.; Kerkük) **2.** Düğünde, kız evinin oğlan ve yakınlarına verdiği armağan. (*Merzifon köyleri–Ama.) **3.** Düğün sahibinin, çağırılıya gönderdiği armağan. (*Ereğli –Kn.) **4.** Düğüne, çağırılmın götürdüğü armağan. (Arslanlı *Kozan –Ada.)

yol (III) Elverişli durum, olanak. (–Sv.)

yolaça Nişandan sonra yapılan çağırı. (Hasanoğlan –Ank.)

yola çıkarmak Uğurlamak. (–Kr.)

yola çıkmak Yol kesmek. (*Bor –Nğ.)

yolagelen Yemeği yapılan bir ot. (–Sm.)

yola gelmek Direnmeyi bırakmak. (–Kr.)

yola gitmek Geçinmek, anlaşmak. (–Kr.)

yolah, yolak (I) [**yolamaç, yolamak**] **1.** Keçiyolu, küçük geçit. (Bayat *Emirdağ –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; Kırankaz –Brd.; *Acıpayam –Dz.; İsabey *Çal, Sarılar *Kemalpaşa –İz.; –Ba.; Boyalıca *İznik –Brs.; Gireği –Kü.; *Sivrihisar, Tokat –Es.; Çepni, Alpagut *Mudurnu –Bo.; Ortaköy *Mecitözü –Çr.; Hart *Torul, *Bayburt –Gm.; –Ezc.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; *Nizip –Gaz.; *Afşin –Mr.; –Hat. ilçe ve köyleri; Mursal *Divriği, Hacılyas, *Koyulhisar –Sv.; *Nalhan, Elecik –Ank.; Köşektaşı *Avanos –Nş.; *Bünyan –Ky.; *Bor –Nğ.; Sazlı *Bozkır, Afşar *Ermenek –Kn.; –Ada. ilçe ve köyleri; Belenkeşli, Teniste *Anamur, *Mut ve köyleri –İç.; *Finike,

Kalkan *Kaş, Apturrahmanlar, *Serik –Ant.; Kabaağaç *Fethiye, Hisarardı, *Milâs –Mğ.)

[**yolamaç**] : (Poyracık *Kınık –İz.)

[**yolamak**] : (Ulamış –İz.; Gölmarmara *Akhisar, Hırkalı *Demirci –Mn.; –Ba. ve çevresi; Çavuşlu *Bayramiç, Akköy, Mahmudiye *Ezine, Ayvacık, Sarıçarlı –Çkl.; Nilüfer, *Mustafa Kemalpaşa –Brs.; Köprücek *Emet –Kü.; *Ünye –Or.; Saçıkara, Aydınlık –Ada.)

2. Suyolu, ark, oluk. (Kumdanlı, *Yalvaç, Çamköy *Gölhisar –Brd.; Homa, Söğüt *Çivril, Doğal *Çal –Dz.; *Alaşehir –Mn.; –Hat. ve çevresi; –Ky.; *Bor –Nğ.)

yolaḫ, yolak (II) Dokuma üstündeki kıyı çizgileri, süsleri. (Güney *Yeşilova –Brd.)

yolaḫ, yolak (III) Kağnı vb. izi. (Çakıllı *Ayaş –Ank.; –Kn.)

yolaḫ, yolak (IV) Çözüm yolu. (Tokat –Es.)

yolaḫ, yolak (V) Kapı. (Toprakkale –Ada.)

yolaḫ, yolak (VI) Haklı, doğru yolda olan. (Melendis –Nğ.)

yolaḫ, yolak (VII) Ayakkabının üstüne vurulan yama. (*Hozat –Tn.)

yolaklamak (I) **1.** Götürmek, yol göstermek. (*Eğridir köyleri, Kumdanlı *Yalvaç köyleri –Isp.) **2.** [→ **yola vurmak**]

yolaklamak (II) Saçını yolmak. (Düzköy, *Ayancık –Sn.; –Nğ.)

yola koymak [→ **yola vurmak**]

yolaktar Boşboğaz. (Çepni *Gemerek –Sv.)

yolamaç [→ **yolaḫ, yolak** (I) **-1**]

yolamak [→ **yolaḫ, yolak** (I) **-1**]

yolantı Sonuna varılmayan yol. (Gülağzı –Mğ.)

yolapa Davar, sığır vb. parçalandıktan sonraki kalıntısı. (Ortabereket *Ayaş, Sarıoba *Polatlı –Ank.; *Mersin köyleri –İç.)

yola vurmak [**yolaklamak** (I) **-2, yola koymak, yol etmek**] Uğurlamak. (*Alaşehir –Mn.; *Merzifon köyleri –Ama.; –Çr.; –Tr.; Yavuz, *Şavşat, *Ardanuç, Erkinis *Yusufeli –Ar.; *Iğdır –Kr.; *Kemah –Ezc.; –Ezm.; *Koyulhisar, *Gürün –Sv.; –Nğ.)

[**yolaklamak** (I) **-2**] : (*Mustafa Kemalpaşa –Brs.; *Kemah –Ezc.; *Zara –Sv.)

[**yola koymak**] : (*Maçka ve köyleri –Tr.)

[**yol etmek**] : (–Sm.)

yola yatırmak Uslandırıp uysallaştırmak, inadını kırmak. (*Bor –Nğ.)

yola yatmak Yola gelmek, uysallaşmak, alışmak. (*Bor –Nğ.)

yolazımak Yorulmak. (Tepecik *Simav –Kü.)

yolazmak Yolunu şaşırmak, kötü yola gitmek. (–Çr.)

yol bacı Geçit vergisi (şaka): *Yol bacını vir de geç.* (*Bor –Nğ.)

yolbasan Yol düzelten silindir. (Bayburt *Selim, *Iğdır –Kr.)

yolbasar Haydut. (–Ezc.)

yolcu (I) Pazartesi. (–Ba.)

yolcu (II) Çerçi. (*Kandıra –Kc.)

yolcu (III) Göze inen perde, boz. (Haliliye *Ceyhan –Ada.)

yolcu (IV) Ölümü yakın. (*Bor –Nğ.)

yolcu yolakçı Gezgin, gezgin durumda olan (kimse) : *Şu dipili günde yolcu yolakçı olanların Allah yardımcısı olsun.* (*Bor –Nğ.)

yol çatı [→ **yol çatırı**]

yol çatırı [**yol çatı**] Yol ayrımı. (*Susurluk –Ba.; –Es.; Büyük Kılıçlı *Silivri, Karamanıdere *Kartal –İst.; Aşağı Kayı *Tosya –Ks.; *Mut ve köyleri –İç.)
[**yol çatı**] : (*Çal –Dz.; –Çr.; *Arapkir –Ml.)

yolda görükmez Kısacık boylu. (–Çr.)

yolda kalmak Yolda, ereğine ulaşamadan ölüp kalmak. (*Bor –Ng.)

yoldam 1. [→ **yordam** (I) **-2**] **2.** [→ **yordamlı** (I) **-3**]

yoldamlı [→ **yordamlı** (I) **-3**]

yoldaş Eş, evlilikte eşlerden her biri. (Genek *Yatağan –Mğ.)

yol dutturmak Kendince bir yöntem uygulamak. (*Bor –Ng.)

yoldüzer Buldozer. (*Kandıra –Kc.)

yol etmek [→ **yola vurmak**]

yolgeçen hanı Gireni çıkanı belirsiz yer. (*Bor –Ng.)

yol görünmek Yola çıkılması zorunlu olmak. (*Bor –Ng.)

yolgu Ustura. (*Devrek –Zn.)

yollak [**yolpak** (IV)] Yöntem : *Bu işin yollā bu.* (Afşar, Pazarören, *Pınarbaşı –Ky.)
[**yolpak** (IV)] : (*Ahlat –Bt.)

yollamış Yavuklu armağanı. (*Ilgın –Kn.)

yollanmak Gitmek, yola çıkmak, ayrılıp uzaklaşmak. (Heniskeköy –Ama.; *Bor –Ng.)

yollara bakmak Özlemle beklemek. (*Bor –Ng.)

yollara dökülüşmek Herkes sokağa çıkmak. (*Bor –Ng.)

yollayı Yolcu geçirme. (*Divriği –Sv.)

yollu (I) [**yolsuz** (I), **yolu kaçık**] Kötü yola düşmüş kadın. (İshaklı *Bolvadin –Af.; Bereketli *Tavas –Dz.; –Ml.; –Ng.; *Serik –Ant.)
[**yolsuz** (I)] : (*Eğridir –Isp.; Yukarı Seyit, *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; *Maçka ve köyleri –Tr.; –Rz. ve merkez köyleri; Aşıklar *Ardanuç –Ar.; *Milâs –Mğ.)
[**yolu kaçık**] : (–Kıbrıs)

yollu (II) Çizgili (kumaş için). (*Bor –Ng.)

yollu (III) Gibi, gibilerden : *Asarım, keserim yollu sözler etti.* (*Bor –Ng.)

yollu (IV) Yol alan (binek hayvanı). (*Bor –Ng.)

yolluḫ, yolluk (I) **1.** Yolda yenmek için hazırlanan yiyecek, azık.(*Dinar –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; *Taşköprü –Ks.; *Akyazı ve çevresi –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon –Ama.; *Bor –Ng.;*Milâs –Mğ.) **2.** Yolculukta giymek için ayrılan giysi. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Bor –Ng.) **3.** Gezi, yol için ayrılan para. (*Merzifon –Ama.; *Bor –Ng.)

yolluḫ, yolluk (II) Sofa ve gezeneklerin çok basılan yerlerine, ayakçaklara serilen ince uzun yaygı. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Tefenni –Brd.; *Alaşehir –Mn.; *Düzce –Bo.; *Akyazı ve çevresi –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; –Tr.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; *Arapkir –Ml.; Bahçeli *Bor –Ng.; *Ermenek –Kn.)

yolluḫ, yolluk (III) **1.** Geline, yakınlarına verilen armağan. (*Çarşamba –Sm.; Yavuz *Şavşat, *Ardanuç köyleri –Ar.; *Afşin –Mr.; *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar, *Şarkışla –Sv.; Akçakaya –Ky.; *Mut ve köyleri –İç.) **2.** Başlık.

(*Çarşamba –Sm.) **3.** Gelinin ayağı altına serilen kumaş. (*Arapkir –Ml.) **4.** Düğüne çağrılacak kişiye götürülen armağan. (*Bor –Ng.) **5.** Kız evine gönderilen düğün armağanı. (Uluşiran *Şiran –Gm.; Çayağzı *Şavşat –Ar.) **6.** Armağan. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yollukçu Hayvanla yapacağı her sefer için belli bir ücretle çalışan işçi. (*Bor –Ng.)

yollukçuluk Her seferi için belirtilen ücret karşılığı, hayvanıyla yük taşıma işi. (*Bor –Ng.)

yollu olmaḫ Anlayış göstermek. (*Şiran –Gm.)

yolma 1. Sapı, orakla biçilmiyecek kadar kısa kalmış ekin. (Kumdanlı *Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; Tokat –Es.; *Mecitözü –Çr.; *Merzifon –Ama.; –Ank. ilçe ve köyleri; *Bünyan –Ky.) **2.** Ekini elle biçme eylemi. (*Emet –Kü.; *Sivrihisar –Es.; *Akyazı –Sk.; *Safranbolu –Zn.; *Kurşunlu–Çkr.; Karacurun, *Nizip –Gaz.; *Afşin ve köyleri –Mr.; *Şarkışla –Sv.; –Ky.; Bahçeli *Bor –Ng.) **3.** Orakla biçilemeyecek kısalıkta ekini yolmak için parmaklar ucuna takılan gereç. (Güzelpınar –Dz.) **4.** Koyunların sırtından yolunarak alınan yün. (*Bor –Ng.)

yolmak (I) Tırmalamak, yırtmak. (*Bor –Ng.)

yolmak (II) Parasını çekmek, ütmek. (Çepni *Gemerek –Sv.; Bahçeli *Bor, –Ng.)

yolma yolmak Ot, ekin yolmak. (–Kr.; *Afşin –Mr.)

yol olmak Gelenek, kural durumuna gelmek : *İsteğiñi yerine getirmiyeceğim soğna yol olur.* (*Bor –Ng.)

yolpak (I) **1.** Sandalye minderi. (Fiğneze *Artova –To.) **2.** Beşiklere konulan küçük döşek. (–Ezc.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yolpak (II) **1.** Tatlı dilli, konuşkan, konuksever. (–Dz.) **2.** Uysal. (*Yatağan, *Ula –Mğ.)

yolpak (III) Çalışkan, çevik. (–Mğ.)

yolpak (IV) [→ **yollak**]

yolpaz Dağınık, karmakarışık. (*Ünye –Or.)

yolpuk (I) Katmanlı, katmanları kolay ayrılan taş. (*Kurşunlu –Çkr.)

yolpuk (II) Hımbıl, budala. (–Ur.)

yolsuz (I) [→ **yollu** (I)]

yolsuz (II) Parasız. (*Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Bergama –İz.; *Alaşehir –Mn.)

yolsuz (III) Biçimsiz, uygunsuz, yasaya, töreye aykırı. (*Antakya –Hat.)

yoltar Kılıçbalığı ağının ucuna bağlanan 20-25 kulaç uzunluğundaki ip. (*Beykoz –İst.)

yolu doğrultmak (I) Kaçıp evin yolunu tutmak (hayvan). (*Bor –Ng.)

yolu doğrultmak (II) Ölümü yaklaşmak, hastalığı hızla ilerlemek. (*Bor –Ng.)

yoluk (I) Saçı başı dağınık, düzensiz. (*Eğridir köyleri, *Gelendost–Isp.; Yeniköy –Ba.; Tokat –Es.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; *Afşin –Mr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Ky.; –Ng.; *Lüleburgaz –Krk.)

yoluk (II) Tüyü dökülmüş. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.)

yoluk (III) Az ekin. (Tokat –Es.)

yoluk (IV) Çiçek bozuğu. (–Kn.)

yoluk (V) Beceriksiz, parasız, umarsız. (*Nizip –Gaz.)

yoluk (VI) Hoppa. (–Brd.)

yoluk (VII) Kötü huylu. (–Brd.)

yoluk (VIII) Evden uzaklaşmış güvercini geri getirmek için kullanılan eşi. (–Ur.)

yoluk (IX) Ekin biçme zamanı. (Reşadiye *Datça –Mğ.)

yoluk (X) Deri. (Orhaniye *Marmaris –Mğ.; Bağyaka *Finike –Ant.)

yolu kaçık [→ **yollu** (I)]

yoluna Tam karşısına, işe yarayacak konuma, uygun duruma (koymak, getirmek). (*Üsküdar –İst.; –Rz.)

yolunmak (I) **1.** Saçını başını yolmak (acıdan). (–Nğ.) **2.** Tıraş olmak. (Şerefler –Mğ.)

yolunmak (II) Ütülmek. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

yolunu çekmek Arkadaşları arasında uygunsuz bir davranışı görülen, sözü duyulan kişi, onlara şölen vererek suçunu bağışlatmak. (*Bor –Nğ.)

yolunu paklamak Suçlu kişi, bir armağan ya da şölen vererek suçun unutturmak. (–Çr.)

yoluşmak Dövüşmek. (Nikfer *Tavas –Dz.; Tokat –Es.; –Çr.; *Iğdır –Kr.)

yol vermek [**yol virmek** (I)] **1.** İşten çıkarmak. (*Dinar –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; *Kurşunlu –Çkr.; –Çr.; –Sm; –Tr.; *Şavşat, Harmanlı *Ardanuç –Ar.; –Kr.; Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yol virmek** (I)] : (*Bor –Nğ.)

2. İzin vermek. (–Sv.)

yol virmek (I) [→ **yol vermek -1**]

yol virmek (II) Hızını arttırmak. (binit hayvanı için) : *Atlara birez yol virelum. Giç galırık bu gidişinen.* (*Bor –Nğ.)

yol yol Çizgi çizgi. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yol yolaḫ, yol yolak 1. Yol, iz, geçit. (*Antakya –Hat.) **2.** Çözüm yolu. (*Antakya –Hat.) **3.** Gelenek, görenek. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yol yordam [**yol yöndem**] Yöntem, kural, davranış inceliği. (*Emet, Yenice *Simav –Kü.; *Sivrihisar –Es.; *Düzce –Bo.; *Çarşamba –Sm.; *Ünye –Or.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[**yol yöndem**] : (*Bor –Nğ.)

yol yöndem [→ **yol yordam**]

yom (I) **1.** Boş inanç. (Çırpılar *Bayramiç –Çkl.) **2.** Uğur. (*Kangal –Sv.) **3.** Fal. (Tömük *Mersin –İç.)

yom (II) Gelenek, örf. (*Bayramiç –Çkl.)

yom (III) Kuşku, sanı. (–Ada. ilçeleri)

yom (IV) Türkü. (*Sungurlu –Çr.)

yom (V) Nükte. (Kınık *Fethiye –Mğ.)

yoma Denizden kayık çekmede kullanılan halat. (–Gr.)

yom ağızlı Gizilden bilici. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yomak Duvar örülürken, büyük taşların arasına sıkıştırılan taş parçası. (*Zara –Sv.)

yomalak Yarısı yapılmış iş. (–Gr. köyleri)

yomca (I) Bağ kütüğü, omca. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

yomca (II) Bir ucu tutuşmuş odun. (Kadamut –Sm.)

yomikuldamak Ses çıkarmak. (–Ama. köyleri)

yomlamak (I) Sanmak, oranlamak. (Civanyaylağı *Mersin, *Mut ve köyleri –İç.)

yomlamak (II) Uygun görmek : *Iraz kızı Ali'ye yomluyorduk.* (*Mut ve köyleri –İç.)

yomlamak (III) Sevmemek, beğenmemek. (*Çine –Ay.)

yompar Eli işe yakışmayan. (–Uş.)

yomsuk (I) [→ **yonsul, yoñsul**]

yomsuk (II) Kıymık. (Bereketli *Tavas –Dz.)

yomsulamak Alay etmek : *İşi gücü adam yomsulamak.* (Turan –Ky.)

yomsurmak [**yomşurmak, yumşurmak**] Kap, bir basınç sonucu kamburlaşmak, çökmek. (Çömlekçi *Bodrum –Mğ.)

[**yomşurmak**] : (*Fethiye –Mğ.)

[**yumşurmak**] : (*Fethiye –Mğ.)

yomsuz Uğursuz. (*Bor –Nğ.)

yomşurmak [→ **yomsurmak**]

yomutmak Yenmek. (*Ulubey –Or.)

yomuz Gövde yanı. (–Ml.)

yom vermek Düşüncesini söylemek. (Ayvagediği *Mersin –İç.)

yom yorma Düşü kötüye yorma. (Tepeköy *Torbalı –İz.)

yon (I) Uygun. (*Ahlat –Bt.)

yon (II) Kez. (Yeniće –Mğ.)

yonacak **1.** Taşçı kalemi. (*Birecik –Ur.) **2.** Nalbant bıçağı. (–Kr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yoñaç (I) Belki, sanırım. (*Fethiye –Mğ.)

yoñaç (II) Yavaş. (*Fethiye –Mğ.)

yonak [**yontar**] Marangoz keseri. (Haruniye *Bahçe –Ada.)

[**yontar**] : (Kozak –İz.)

yonaklamak Yolmak. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

yonalmak Yönelmek. (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

yonat, yoñat [**yonatça, yoñatça**] İyi, tam, düzgün, doğru dürüst, sağlam. (Nikfer *Tavas, Honaz, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Milâs –Mğ.)

[**yonatça, yoñatça**] : (Ortaköy *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Kabaağaç *Fethiye, *Milâs –Mğ.)

yonatça, yoñatça [→ **yonat, yoñat**]

yoncalık Yonca tarlası. (*Bor –Nğ.)

yondemli [→ **yordamlı** (I) **-1**]

yonelmek Yönelmek. (*Nizip –Gaz.)

yonga [**yonğa, yonka, yonuntu**] Yontulmuş küçük odun parçaları, talaş. (Kumdanlı *Yalvaç, Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; *Yeşilova ve köyleri –Brd.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Düzce –Bo.; Peşman *Daday, Karabüzey *Araç –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *Alucra –Gr.; *Maçka ve köyleri –Tr.; Ulaşiran *Şiran –Gm.; Bayburt *Selim –Kr.; –Ml.; *Antakya –Hat.; Vazıldan *Divriği, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.; *Ermenek, *Karaman –Kn.; *Gülnar, *Silifke –İç.)

[**yonğa**] : (*Merzifon köyleri –Ama.; *Antakya ve köyleri –Hat.)

[**yonka**] : (Tepeköy *Torbalı –İz.; *Çarşamba –Sm.; *İskilip –Çr.; *Merzifon –Ama.; Kapıköy *Maçka –Tr.; Gare *Ardeşen –Rz.; Yavuz *Şavşat –Ar.; –Ml.; Şekeroba, *Afşin –Mr.; *Koyulhisar, –Sv.)

[**yonuntu**] : (*Lâpseki –Çkl.)

yongal Yontmaya elverişli (ağaç). (Senir, Hunu *Afşin –Mr.; *Osmaniye köyleri –Ada.)

yongalamak Küçük küçük parçalar koparmak. (*Bor –Nğ.)

yongöbek İyi çeşit yemeklik mantar. (Himmetoğlu –Zn.)

yon görmek Uygun görmek, yakıştırmak. (*Ahlat –Bt.)

yoñgurt [→ **yōrt** (I)]

yonğa [→ **yonga**]

yonka [→ **yonga**]

yonmaḫ, yonmak [**yontarmak** (I)] Yontmak. (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Darıveren *Acıpayam –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; *Düzce –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; Peşman *Daday, –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Merzifon –Ama.; –Rz.; Yavuz *Şavşat –Ar.; –Kr.; *Arapkir –Ml.; *Kilis –Gaz.; *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Çubuk –Ank.; Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Çaylı *Dörtyol –Hat.; *Mut ve köyleri –İç.; Gölcük *Milâs –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yontarmak** (I)] : (*Ünye –Or.)

yoñsa [**yoñusa**] Yoksa. (*Bor –Nğ.; Sökün *Silifke –İç.)

[**yoñusa**] : (*Bahçe –Ada.; İncekum *Silifke –İç.)

yonsul, yoñsul [**yomsuk** (I), **yonsun**] Yosun. (*Kandıra –Kc.; *Çarşamba köyleri –Sm.; *Ünye –Or.; Emirşahlar *Anamur –İç.)

[**yomsuk** (I)] : (Gerince *Bodrum, *Milâs –Mğ.)

[**yonsun**] : (*Düzce –Bo.)

yonsun [→ **yonsul, yoñsul**]

yonşe Kilermeni. (–Ank. çevresi)

yont Başıboş hayvan. (Dizdaroğlu –Sn.)

yontak Yontmaya, oymaya yarayan gereç. (–Mğ.)

yontar [→ **yonak**]

yontarmak (I) [→ **yonmaḫ, yonmak**]

yontarmak (II) Betimlemek. (Narlıdere *Buldan –Dz.)

yontulmadık [**yontulmamış, yonulacak, yonulmadık, yoñulmaduḫ**] İnceliksiz (kimse). (–Af.; *Eğridir, *Yalvaç –Isp.; –Brd.; Yukarı Seyit, *Çal, Oğuz *Acıpayam –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Tepeköy *Torbalı –İz.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy –Ba.; Tokat, Bozan –Es.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Taşköprü –Ks.; –Çr.; *Çarşamba –Sm.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Ermenek –Kn.; –İç. ilçe ve köyleri; *Milâs –Mğ.; –Kıbrıs)

[**yontulmamış**] : (*Kandıra –Kc.; *Çarşamba –Sm.; –Tr.; Uluşiran *Şiran –Gm.)

[**yonulacak**] : (*Bor –Nğ.)

[**yonulmadık**] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

[**yoñulmaduḫ**] : (*Gürün –Sv.)

yontulmamış [→ **yontulmadık**]

yontumak Uygun yerini bulup yerleştirmek. (–Çr.)

yonu [**yonu daşı, yonu taş**] **1.** Tuğla. (Talas –Ky.) **2.** Yapı yapmada kullanılan ve yontulması kolay iri taş. (–Ky. ve çevresi; –Nğ.)

[**yonu daşı**] : (*Bor –Nğ.)

[**yonu taş**] : (*Bor –Nğ.)

3. Yontulmuş taş. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.) **4.** Taş yontma işi. (*Mut ve köyleri –İç.) **5.** Kolay yontulan iri taşlarla yapılmış yapı. (–Nğ.)

yonucu Taş ustası. (*Birecik –Ur.; *Bor –Nğ.; *Mut ve köyleri –İç.)

yonu daşı [→ **yonu -2**]

yonulacak [→ **yontulmadık**]

yonulmadık [→ **yontulmadık**]

yoñulmaduḫ [→ **yontulmadık**]

yonuntu [→ **yonga**]

yoñusa [→ **yoñsa**]

yonuşmak Dövüşmek. (*Havza –Sm.)

yonu taş [→ **yonu -2**]

yonuz Komşu. (*Gönen –Isp.)

yonuz eriği, yonuz erī **1.** Ekşi yaban eriği. (–Çr.; *Afşin –Mr.; *Güdül –Ank.; Turan –Ky.; *Bor –Nğ.; Gaziler *Hadım, Eğirler *Beyşehir –Kn.; *Osmaniye –Ada.; *Mersin köyleri –İç.) **2.** Maltaeriği. (*Elbistan –Mr.)

yonuzluk Değirmende, çarkın bulunduğu bölüm. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Mut ve köyleri –İç.; Eldirek *Fethiye –Mğ.)

yonyoş Oğlan evinden kız evine gelen armağan. (*Yalvaç –Isp.)

yoo [**yooğ** (I), **yooḫ**] Hayır, asla olmaz. (Kumdanlı *Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; Oğuz *Acıpayam, Çöplü *Çivril –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Tepeköy *Torbalı –İz.; –Mn. ve çevresi; *Sivrihisar –Es.; *Kandıra –Kc.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Afşin –Mr.; Hacılyas *Koyulhisar, *Şarkışla –Sv.; Çanıllı *Ayaş, Hasanoğlan –Ank.; *Bor –Nğ.; *Bünyan –Ky.; Eğirler *Beyşehir –Kn.; –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)
[**yooğ** (I)] : (*Bor –Nğ.)
[**yooḫ**] : (*Arapkir –Ml.)

yooğ (I) [→ **yoo**]

yooğ (II) Evet, gerçekten öyle : *Yooğ didiğim gibi, ondan böyle şey umulmaz.* (*Bor –Nğ.)

yooḫ [→ **yoo**]

yoök Yemek tabaklarında kalan bulaşık. (–Brs.)

yoprı Büyük kulaklı keçi. (Başköy –Ank.)

yopuk Başörtüsü. (*Osmancık –Çr.)

yopunmak Gece gündüz zorlanarak, çabalayıp çırpınarak çalışmak. (–Af. köyleri; Dombaylı *Salihli –Mn.; Sarılar, Genezin *Avanos –Nş.; Sarıoba *Polatlı –Ank.)

yora (I) [**yorak** (I) **-1, yore**] **1.** Un değirmenlerinde, üstteki taşın çevreye fırlattığı un. (*Lâpseki –Çkl.; Aşağı Kayı *Tosya, *Taşköprü –Ks.; Çayağzı, Yavuz, *Şavşat, –Ar.)
[**yorak** (I) **-1**] : (*Eğridir köyleri, –Isp.; *İnebolu –Ks.; Kınık *Fethiye –Mğ.)
[**yore**] : (*İskilip –Çr.; Karahoca *Haymana –Ank.)
2. Kırıntı. (*Çarşamba –Sm.)

yora (II) Eğitim, incelik. (–Ank.)

yoraça **1.** Dalkavuk. (Navdalı *Mut –İç.) **2.** Dalkavukluk. (*Ermenek –Kn.; Navdalı *Mut –İç.)

yoraḫ [→ **yorak** (II) **-1**]

yorak (I) **1.** [→ **yora** (I) **-1**] **2.** Değirmen taşının çevresindeki un kanalı. (*Uluborlu –Isp.; Darıveren *Acıpayam –Dz.; *Akseki –Ant.)

yorak (II) [**yoraḫ**] **1.** Mest, çapula, yemeni gibi ayakkabılara vurulan meşin yama. (*Kula –Uş.; *Gelendost –Isp.; Çamköy *Gölhisar, Karamanlı *Tefenni –Brd.; Aşağı Karaçay *Acıpayam –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Tavaklı *Ezine, Ağaç

–Çkl.; *Simav, *Emet –Kü.; Satılmış, Tokat –Es.; *Sungurlu, İskilip –Çr.; *Zile –To.; –El.; *Nizip –Gaz.; *Elbistan –Mr.; *Nallıhan, Çanıllı *Ayaş, *Güdül –Ank.;*Bor –Nğ.; Manastır *Beyşehir, *Ermenek –Kn.; Erdemli *Mersin –İç.) [**yoraḫ**] : (*Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

2. Yama. (Kışlacık –Ank.; Eldirek ve çevresi *Fethiye –Mğ.)

3. Köşkerin kullandığı tabaklanmış deri, deri parçası. (Karakuzu –Mn.; *Mut ve köyleri, Yanpar, Civanyaylağı *Mersin, Gezende *Gülnar, *Tarsus –İç.) **4.** Ayakkabıya vurulan pençe. (*Bor –Nğ.)

yorak (III) Araba tekerinin parmaklığı. (–Sn.)

yorak (IV) **1.** Çevre (ağız için sövgüde kullanılır). (*Bor –Nğ.) **2.** Ağız çevresinde kuruyan tükrük. (Karamanlı *Tefenni –Brd.) **3.** Dudakların birleştiği köşe. (*Uluborlu –Isp.)

yorak (V) Kıyı, yakın çevre : *Bir yorağa çekil hayvan çiğnemesin.* (Manastır *Beyşehir –Kn.; Belenilvat *Akseki –Ant.)

yorak (VI) Yatkınlık, alışkanlık. (–Çr.)

yorakçı 1. Değirmen taşlarının çevresindeki kovanları temizleyen adam. (*Eğridir köyleri –Isp.; Aşağı Kayı *Tosya –Ks.; –Kn.) **2.** Değirmenci. (Kumandanlı *Yalvaç –Isp.)

yoraklatmak Kazma, bel vb. nin ağzını çelikletmek : *Kazmayı demirciye götür yoraklattır.* (Genezin *Avanos –Nş.)

yoranlamak [**yorannamak**] Tasarlamak, ölçüp biçmek, kestirmek. (Çavuşlu *Bayramiç –Çkl.; *Söğüt –Bil.; Deliorman Bulgaristan) [**yorannamak**] : (Küçük Dereköy *Edremit –Ba.; *Fethiye –Mğ.)

yorannamak [→ **yoranlamak**]

yoransız Yersiz, anlamsız (söz). (Yahşeli *Bayramiç –Çkl.)

yorasa Deney, görgü. (Kisenit *Feke, –Ada.; –Mğ.)

yoraz (I) Aksi, huysuz. (*Mersin köyleri –İç.)

yoraz (II) Oynaş : *Kadını evinde yorazıyla yakalamışlar.* (Halilbağı köyleri, *Sivrihisar –Es.)

yord (I) [→ **yurdu**]

yōrd (II) Yoğurt. (Hasanoğlan –Ank.)

yordam (I) [**yoldam -l, yurdam**] **1.** Kılavuz, yardımcı : *El yordamıyla buldum.* (Denizler *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Bornova –İz.;*Alaşehir –Mn.;*Susurluk –Ba. ve çevresi; Tokat, Bozan –Es.; *Gerede –Bo.; *Taşköprü –Ks.; *Merzifon –Ama.; *Erciş –Vn.; *Nizip –Gaz.; *Elmadağ –Ank.; –Ky.; *Silifke –İç.; Beyobası *Köyceğiz –Mğ.) **2.** Oranlama, gözle ölçme. (*Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; Başpınar *Tefenni –Brd.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Yeniköy –Ba.; Tokat, Bozan –Es.; –İst.; *Vezirköprü –Sm.; *Ünye –Or.; –Tr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.; *Ilgın, *Ermenek –Kn.; *Mersin köyleri –İç.; Ayşekadın –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.) **3.** Kural, yöntem. (*Yalvaç –Isp.; –Brd.; *Çal –Dz.; –Mn. ve çevresi; Darıveren *Acıpayam –Dz.; *Akyazı –Sk.; *Taşköprü –Ks.; *İskilip, –Çr.; *Vezir-

köprü –Sm.; *Merzifon –Ama.; Bayadı –Or.; *Şebinkarahisar, *Alucra –Gr.; –Tr.; –Rz.; *Yusufeli çevresi –Ar.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Kurugöl *Mucur –Krş.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Mersin köyleri –İç.; Bağyaka *Finike –Ant.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yoldam -1**] : (*Milâs –Mğ.)

[**yurdam**] : (–Ks.; Orhaniye *Marmaris –Mğ.)

4. Deney, beceri, yatkınlık. (–Isp.; –Ks.; *Bor –Nğ.) **5.** Düzen, sıra. (–Mn. ve çevresi; *Akyazı –Sk.; *Şebinkarahisar –Gr.; –Rz.; *Gürün –Sv.; *Lüleburgaz –Krk.) **6.** Gelenek, görenek. (Köşker –Krş.) **7.** Gidiş, davranış biçimi. (Nikfer *Tavas –Dz.) **8.** Anlayış, yerinde davranış. (Düger –Af.; Zeyve *Söğüt –Bil.)

yordam (II) **1.** Gösteriş. (–Md.; *Antakya –Hat.; *Zara –Sv.; Kıran –Mğ.) **2.** Kılık, giyiniş. (*Ağın –El.; *Kilis, *Nizip –Gaz.; *Antakya –Hat.; Maksutlu *Şarkışla, *Gürün –Sv.)

yordamcı Gösterişçi, başkasıyla yarışmaya düşkün. (Eymir *Bozdoğan –Ay.)

yordamlamak (I) Bir şeyi karanlıkta el ile aramak. (–Gr.; –Tr.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; *Ayaş –Ank.)

yordamlamak (II) Uygun bularak kararlaştırmak, düzenlemek, yoluna koymak : *Biz Veli'nin evlenme işini yordamladık.* (Yılanlıköy*Eğridir –Isp.)

yordamlı (I) [**yoldam -2, yoldamlı, yondemli, yurdamlı**] **1.** Eli yatkın, becerikli, hünerli. (*Eğridir köyleri, *Yalvaç –Isp.; –Dz.; Tokat –Es.; *İskilip –Çr.; *Bor –Nğ.; Fariske *Ermenek –Kn.)

[**yondemli**] : (–Nğ.)

[**yurdamlı**] : (–İz. ilçeleri)

2. Düzenli. (Dy.) **3.** Eğitim görmüş, incelikli. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Susurluk –Ba.; –Kü.; *Daday –Ks.; *İskilip –Çr.; –Rz.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

[**yoldam -2**] : (*Kurşunlu –Çkr.)

[**yoldamlı**] : (–Rz.)

yordamlı (II) **1.** Yakışıklı, gösterişli. (Olus, –Ama.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; *Ağın –El.; *Antakya –Hat.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.) **2.** Giyimli kuşamlı. (*Ağın –El.)

yordamsız (I) **1.** Kaba, patavatsız. (İğdecik –Isp.; –Brd.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Yenişehir –Brs.; Tokat –Es.; Ağlı *Küre –Ks.; Çitli *Mecitözü –Çr.; –Rz.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.) **2.** Beceriksiz. (*Gelendost –Isp.; –Brd.; –Mn. ve çevresi; Başkarış *Altıntaş –Kü.; Tokat –Es.; *Gerede –Bo.; *Bor –Nğ.; *Bodrum –Mğ.) **3.** Düzensiz. (Honaz –Dz.; –Mn. ve çevresi)

yordanlı Deli. (–Krş. ve çevresi)

yorduma Lale, gelincik. (Umurca *Bodrum –Mğ.)

yordumak Evlenmekten caydırmak. (Peşman *Daday –Ks.)

yordurmaḫ, yordurmak (I) Açıklatmak, yorumlatmak (düş için). (Cebel *Eğridir –Isp.; –Brd.; Çöplü *Çivril –Dz.; *Alaşehir –Mn.;–Sm.; Erkinis *Yusufeli –Ar.; –Ezm.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.)

yordurmaḫ, yordurmak (II) Arkasından kötü konuşmak. (–Ks. ve çevresi)

yore [→ **yora** (I) **-1**]

yorga (I) [**yorğa**] Atlarda, rahvana yakın bir yürüyüş biçimi, yumuşak rahvan. (İshaklı *Bolvadin, Bayat *Emirdağ –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; Gelenbe *Kırkağaç –Mn.; –Brs.; Üçüyük *Altıntaş –Kü.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; *Surgurlu –Çr.; –Sm.; *Taşova köyleri –Ama.; –Tr.; *Şavşat–Ar.; –Kr. ve ilçeleri; –Vn.; *Ağın –El.; Gündüzbey –Ml.; *Koyulhisar–Sv.; Köşker –Krş.; –Nğ.; *Mut ve köyleri –İç.; Sultaniye –Kn.; Nebiler *Serik –Ant.; Döğüşbelen –Mğ.) [**yorğa**] : (*Merzifon –Ama.; Yavuz *Şavşat –Ar.; –Kr.; *Antakya –Hat.)

yorga (II) Bir yıllık piliç. (*Gelibolu –Çkl.)

yorgaca 1. Boğmaca. (–Ba. ve çevresi; Güleçköy *Biga –Çkl.; Büyük Çavuşlu *Silivri –İst.; –Ant.; Turpçular *İpsala –Ed.) **2.** Tifo ve benzeri hastalık. (Alibeyhüyüğü *Çumra –Kn.)

yorgalamak At, yorga yürümek.(–Nğ.)

yorgankaldıran Yere yapışık olarak, yıldız biçiminde biten bir bitki. (Emirşahlar *Anamur –İç.)

yorganlamak Üstünü örtmek : *Kar üstünü yorganladı, ekin korkmaz.* (*Yalvaç –Isp.; Hacıaptullah–Nğ.)

yorgine Yıldızçiçeği. (*Bozüyük –Bil.)

yorgu (I) Sıcak, durgun hava. (Cebel *Eğridir –Isp.)

yorgu (II) Yorum. (–Mn. ve çevresi)

yorgu (III) Usanç. (Emircekiraz Yaylası *Gerede –Bo.)

yorgun argın Çok yorulmuş. (*Acıpayam –Dz.; *Bandırma –Ba.; *Düzce –Bo.; –Sv.)

yorğa [→ **yorga** (I)]

yorğu [→ **yornuk -2**]

yorkutmak Yormak. (–Çr.)

yornak Büyük anahtar. (–Ml. ilçe ve köyleri)

yornuk [**yorğu**] **1.** Dinlence. (*Karaisalı –Ada.) **2.** Yorgunluk. (–Mr.; Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.) [**yorğu**] : (–Çr.)

yorsak Uysal, budalaca. (Çiğil *Ilgın –Kn.)

yorsun Yosun. (Karaözü *Gemerek –Sv.)

yōrt (I) [**yoñgurt**] Yoğurt. (İsabey *Çal –Dz.) [**yoñgurt**] : (Tozkovan *Gülnar–İç)

yort (II) Bir çeşit at yürüyüşü, tırıs. (–Kr. ilçeleri)

yortan Hızlı yürüyen. (–Çkr.)

yortlan Kaya deliği. (Yamanlı *Saimbeyli –Ada.)

yortma 1. [→ **yortu**] **2.** Lağım. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Ay. köyleri)

yortmak 1. Çalımla yürümek. (–Ky. ve köyleri) **2.** Şımarıkça davranmak, gezip dolaşmak. (*Bor –Nğ.; Tunaboyu, Bulgaristan) **3.** Koşmak. (Ayvagediği *Mersin –İç.)

yortu [**yortma -1**] Taşla, çimentoyla örülmüş suyolu. (–Uş.; Cebel–Isp.; Çamköy *Gölhisar –Brd.; Yukarı Seyit, İsabey *Çal, Kızılhisar*Acıpayam –Dz.) [**yortma -1**] : (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.)

yorucu Fal bakan, düş yorumlayan, gelecekte olacak şeyleri söyleyen kişi. (*Eğridir –Isp.; *Tire –İz.; *Kandıra –Kc.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bor –Nğ.)

yoruç Kumandan. (*Bayburt –Gm.)

yorukmak Yorulmak. (*Buca –İz.; *Çarşamba –Sm.)

yorum (I) İyiye yoran (fal, düş vb. için). (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Tunaboyu, Bulgaristan)

yorum (II) Üstüne yükleme. (*Divriği –Sv.)

yoruncamak Olumlu bir şey için, olumsuz davranışlarda bulunmak. (*Ulubey –Or.)

yoruşturmak Acele yorumlamak.(–Ky.)

yoruvermek İşi bozmak. (Eymir *Bozdoğan –Ay.)

yosa Yoksa. (Sarıhamzalı *Sorgun –Yz.; Hasanoğlan –Ank.)

yosçu Büyükbaş hayvan çobanı. (Rumeli göçmenleri –İst.)

yosma **1.** Güzel, çok güzel. (*Eğridir köyleri –Isp.; Çöplü *Çivril, Yukarı Seyit, *Çal –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy –Ba.; Tokat –Es.; *Safranbolu –Zn.; Ayvalı *Taşköprü –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; Şehsadi, Heniskeköy, Ezine –Ama.; *Ünye –Or.; Zil *Alucra, *Bulancak,*Şebinkarahisar –Gr.; –Tr. ve köyleri; –Rz.; Çayağzı, *Şavşat –Ar.; –Kr.; Cenciğe –Ezc.; *Kilis, *Nizip–Gaz.; *Göksun –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri, *Antakya –Hat.; –Sv. ve ilçeleri; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.) **2.** Oynak, albenili. (*Alaşehir–Mn.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Pozantı –Ada.; *Mut ve köyleri –İç.) **3.** Korkusuz, çekincesiz. (*Çal –Dz.)

yosmak (I) **1.** Karşılaştırmak, benzetmek: *Beni kendine yosma!* (Karaidris, İğdecik *Karaağaç, Barla, Yılanlı *Eğridir,–Isp.; Gökçesu, Yarhisar, *Söğüt –Bil.; Tokat –Es.; Deveviran –Bo.; Keşanuz *Ayaş –Ank.; Melendüz, *Bor –Nğ.; *Ermenek, –Kn.; Yapıntı, Navdalı *Mut –İç.; *Marmaris –Mğ.) **2.** Yeğlemek : *Künk, demir boruya yosulmaz.* (*Alaşehir –Mn.)

yosmak (II) **1.** Saman, toprak vb. kürek ya da yaba ile ileri itmek. (Tokat, Satılmış –Es.; Genezin *Avanos –Nş.) **2.** Deşmek, dağıtmak. (Çepni *Gemerek –Sv.)

yosmuk (I) Mercimek. (–Sv.)

yosmuk (II) [→ **yosul**]

yosnatmak Yanıltmak, yanlış bilgi vermek : *Ben okula gidiyordum, gezmeğe gidiyor diye yosnattılar.* (Kalkan *Kaş –Ant.)

yosul [**yoğsun, yosmuk** (II)] Yosun. (–Sm.)

[**yoğsun**] : (Bozca *İncesu –Ky.; *Bor –Nğ.)

[**yosmuk** (II)] : (*Milâs –Mğ.)

yoş (I) Loş, alacakaranlık. (*Eğridir köyleri –Isp.; Aydoğmuş –Es.; *Ereğli –Kn.)

yoş (II) Yabanıl. (Hacıahmet, Hacıköy *Emet –Kü.)

yoş (III) Beceriksiz. (Çöplü *Çivril –Dz.; Uğurlu *Ermenek –Kn.)

yōş (IV) Yokuş. (Hasanoğlan –Ank.)

yoşa Koyunların sırtına sürülen kırmızı aşıboyası. (Dombaylı *Salihli –Mn.; *Sivrihisar –Es.; –Tr.; Erkinis *Yusufeli, Çayağzı *Şavşat, Bağlıca *Ardanuç –Ar.; Üçem *Balâ –Ank.; *Pınarbaşı –Ky.)

yoşamak [→ **yoşumak -1**]

yoşañ [→ **yoşuk**]

yoşañımak [→ **yoşanmak**]

yoşanlamak [→ **yoşanmak**]

yoşanmak [**yoşañımak, yoşanlamak**] Eskimek, yıpranmak. (*Eğridir

köyleri –Isp.; Köşker –Krş.; *Ereğli –Kn.)
[**yoşañımak**] : (*Bor –Nğ.)
[**yoşanlamak**] : (*Bor –Nğ.)
yoşuk [**yoşañ, yoşungun, yuşuk**] Kullanılıp eskimiş, yıpranmış (giysi için). (*Eğridir köyleri, *Senirkent –Isp.; –Brd.; –İz. ilçe ve köyleri; –Ba.; Nize, Hisarcık –Ky.; *Bor –Nğ.; Çakırlar *Akşehir, Sarayönü –Kn.; Eflâk –Ada.; Bağyaka *Finike –Ant.)
[**yoşañ**] : (*Eğridir köyleri –Isp.; *Bor –Nğ.)
[**yoşungun**] : (–Nğ.)
[**yuşuk**] : (*Kandıra –Kc.)
yoşulmak [→ **yoşumak -4**]
yoşumak [**yoşamak, yoşulmak, yoşunmak, yuğşumak, yuğşunmak**] **1.** Eskimek, yıpranmak. (Kabaca *Uluborlu, *Senirkent –Isp.;–Brd.; Kiremitçi, Babadağ *Sarayköy –Dz.; Kasın *Gemerek –Sv.; –Yz.; Köşker, Genezin *Avanos –Nş.; Akçakaya, Talas –Ky.; *Bor –Nğ.; *Beyşehir, Fariske,*Ermenek–Kn.)
[**yoşamak**] : (Tokat –Es.)
[**yoşunmak**] : (Bağıllı, Anamos*Eğridir –Isp.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; –Ks.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**yuğşumak**] : (*Kandıra –Kc.)
[**yuğşunmak**] : (Bağyaka *Finike –Ant.)
2. Rengini atmak. (–Kn.) **3.** Yorulmak. (Kasın *Zile –To.; –Yz.; –Ky.) **4.** Uslanmak, durulmak. (Darıyeri *Düzce –Bo.)
[**yoşulmak**] : (*Düzce –Bo.)
5. Gevşemek. (–Sv.) **6.** Usanmak, soğumak. (Tatların –Nş.; *Beyşehir –Kn.; Aslanköy *Mersin –İç.; *Alanya –Ant.; –Mğ.) **7.** Hayvan, eş isteme dönemini geçirmek. (Gülcük –Mğ.)
yoşungun [→ **yoşuk**]
yoşunmak [→ **yoşumak -1**]
yoşutmak Caydırmak. (*Ermenek –Kn.; –Mğ.)
yotlaştırmak Abartmak. (Narlıdere –İz.)
you [**yov**] Hayır, değil, yok. (İncekum *Silifke –İç.)
[**yov**] : (–Çr.)
yov [→ **you**]
yova (I) [**yovanta** (I) **-1, 2; yoya, yuva** (I) **-2**] **1.** İyesiz, sahipsiz (hayvan için). (*Senirkent, Cebel *Eğridir –Isp.; Bereketli *Tavas –Dz.; *Orhaneli –Brs.; Aziziye, Hortu *Ereğli –Kn.; Uzuncaburç, Güzeloluk, Becili *Silifke, *Mut ve köyleri –İç.)
[**yovanta** (I) **-1**]: (*Ereğli –Kn.)
[**yuva** (I) **-2**]: (*Tire –İz.; Fili *Biga –Çkl.; *Merzifon –Ama.)
2. Başıboş, evden, sürüden kaçma huyunda olan. (Yavlu –Ay.; Ortaca *Söğüt, Yarhisar –Bil.; Bozan –Es.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Nalıhan –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Kn.; *Ula –Mğ.)
[**yovanta** (I) **-2**] : (*Ereğli –Kn.)
[**yoya**] : (*Bucak –Brd.)
yova (II) **1.** Bir yere sonradan yerleşen (kimse). (İncirlik –Ada.) **2.** Yabancı. (Düğer –Af.)
yovant Özenli : *Bana yovant bakmadı.* (*Kaş –Ant.)
yovanta (I) **1.** [→ **yova** (I) **-1**] **2.** [→ **yova** (I) **-2**]
yovanta (II) İşsiz güçsüz, tembel, başkasından geçinen. (*Silifke, *Mut –İç.)

yovsumak Gücü azalmak. (Tuzla–Ada.)
yovu Kalın kafalı. (–Ks.; Atça *Nallıhan –Ank.)
yovun [→ **yoğun** (I) **-1**]
yovuz Uslu, ağırbaşlı, çalışkan. (Eymir, *Bozdoğan –Ay.)
yoya [→ **yova** (I) **-2**]
yoydurmak Yorumlatmak, açıklatmak (düş için). (*Eğridir ve köyleri –Isp.; Tokat, Bozan –Es.; –Yz.; Taşbaşı *Bozkır –Kn.)
yoylu (I) Kötü kadın. (Turcalar *Ermenek –Kn.; –İç. ilçe ve köyleri)
yoylu (II) Çok gezen, başıboş. (Karamanlı *Tefenni –Brd.; Çöplü *Çivril –Dz.; Akpınar *Elmalı –Ant.)
yoymak (I) **1.** Yorumlamak, açıklamak. (Aliköy, *Gelendost –Isp.; Dombaylı *Salihli –Mn.; Tokat –Es.; Akçakavak –Bo.; –Çr.; –Gr.; –Gaz.; –Mr.; –Yz.; –Ank.; Kurugöl *Mucur –Krş.; –Kn. ve ilçeleri) **2.** Başka anlam vermek; sözü, davranışı amacı dışında yorumlamak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)
yoymak (II) **1.** Eski durumunu yitirmek, bozulmak, çirkinleşmek. (Aliköy, Göndürle *Atabey, *Eğridir köyleri –Isp.; –Sm.) **2.** Yabanıllaşmak. (Aliköy –Isp.) **3.** Yerine uymamak, tutmamak: *Dikilen fidanlar yoydu.* (*Alanya –Ant.)
yoymak (III) **1.** Tavuk, piliçlerini başından dağıtmak. (Göndürle *Atabey –Isp.; Tokat –Es.; *İskilip –Çr.) **2.** Kuluçka tavuk, süresi dolmadan kalkmak. (*Eğridir köyleri –Isp.) **3.** Başından savmak. (*Bor –Nğ.)
yoymak (IV) **1.** Yazılan yazıyı silmek, bozmak. (–Ks.; –Çkr.; Saray *Gerze –Sn.; –Gr.; Ravlı *Çubuk –Ank.) **2.** Bozmak, işe yaramaz duruma getirmek. (Uzuncaburç *Silifke –İç.) **3.** Değiştirmek. (*Bor –Nğ.)
yoymak (V) Harcamak, yok etmek. (–Ada.)
yoymak (VI) Sivriltmek. (Tekkeşin *Tosya –Ks.)
yoymak (VII) Başaramamak, becerememek, eline yüzüne bulaştırmak. (İncirgediği *Karaisalı–Ada.; –İç. ilçe ve köyleri)
yoynukmak Yerinden, yurdundan olmak, soğumak. (*Gelendost, *Eğridir ve köyleri –Isp.; Tepeköy *Torbalı –İz.; *Mersin ve köyleri, *Mut ve köyleri –İç.)
yoysun Biçim, durum. (Bayburt *Selim –Kr.)
yoyulmak Ayrılmak, dağılmak, bozulmak, araya gitmek. (Tokat –Es.; –Kn. ve ilçeleri; –İç. ve köyleri)
yoyundurmak Avutmak. (Bayburt *Selim –Kr.)
yoz (I) [**yoz malı, yoz sığırı**] **1.** Kısır. (Başpınar *Tefenni –Brd.; Çıtak *Çal –Dz.; –Ba.; Cumalıkızık –Brs.; *Söğüt köyleri –Bil.; *Sivrihisar, Tokat, Bozan –Es.; –Bo.; –İst.; –Sm.; *Şebinkarahisar, Piraziz –Gr.; Harşıt köyleri *Torul –Gm.; –Ank. ilçe ve köyleri; *Avanos –Nş.; Azaplı *Kadirli, Pozantı *Karaisalı –Ada.; *Mut ve köyleri –İç.; *Lüleburgaz –Krk.; –Ant.; *Fethiye –Mğ.)
[**yoz sığırı**]: (Karamanlı *Tefenni –Brd.)
2. Kısır ve erkek davardan oluşan sürü. (*Emirdağ–Af.; Sofular, *Eğridir –Isp.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; –Ba.; –Çkl.; Dağkadı *Karacabey –Brs.; –Ks.; *Çerkeş –Çkr.;

*İskilip –Çr.; Yavuz, *Şavşat–Ar.; *Çıldır –Kr.; Arzıtı –Ezm.; *Nizip –Gaz.; *Afşin ve köyleri –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri –Hat.; –Sv. ilçe ve köyleri; Bakırdağı, Çataloluk, Bahçeli *Ürgüp, Afşar *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Ada.; *Vize–Krk.; Ballı *Malkara, Karacakılavuz *Tekirdağ, Rumeli göçmenleri –İst.) **3.** Yazın kırda kalıp otlatılan davar. (–Ama.; Afşar*Pınarbaşı–Ky.; *Bor –Nğ.)

[**yoz malı**] **:** (–Kr.)

4. Civcivlerini büyütüp bırakan tavuk. (*Alaşehir –Mn.; *Orhangazi –Brs.) **5.** Kart keklik. (*Emet –Kü.) **6.** Zayıf (hayvan için). (*Orhangazi –Brs.; –Çr.; –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Bayburt –Gm.) **7.** Başıboş (hayvan için). (–Sn.; Bahçeli *Bor –Nğ.) **8.** Besili. (*Vezirköprü –Sm.) **9.** Bir, iki yaşında tay. (Apturrahmanlar *Serik –Ant.) **10.** Bir, iki yaşlarında manda, inek, öküz, eşek, at sürüsü. (–To.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.) **11.** Değeri düşük, niteliksiz, cinsi bozuk : *Yoz tavuk, yoz keçi.* (Kestel *Bucak –Brd.; –Mn.;*Burhaniye –Ba.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Şebinkarahisar –Gr.; *Ermenek –Kn.; –Ant.)

yoz (II) Meyvesiz ağaç. (*Gerede –Bo.)

yoz (III) İşlenmemiş verimsiz toprak. (*Kandıra, Taşlık *Adapazarı, *Akyazı –Sk.; Başviran *Ereğli –Zn.; –Sn. ve çevresi; Balcalı *Çarşamba –Sm.; *Ünye –Or.)

yoz (IV) **1.** Yabanıl. (*Eğridir –Isp.; Denizler *Çal –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy, *Edremit –Ba.; Tepecik *Simav –Kü.; Tokat, Bozan, *Sivrihisar –Es.; Gökçesu, –Bo.; –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Zile –To.; Bahçeli, *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Silifke –İç.; Ballı *Malkara –Tk.) **2.** Kaba (kimse). (–Brd.; Denizler *Çal –Dz.; *Urla –İz.; –Sn.) **3.** Rahat, başıboş, özgür : *Yoz büyüyen adam kocamaz.* (*Yusufeli –Ar.; *Bor –Nğ.; *Silifke –İç.) **4.** Tembel (kimse). (*Mut ve köyleri –İç.)

yoz (V) Yosun. (*Kelkit –Gm.)

yozak Kilit. (Romanya Türkleri –İst.)

yozalamak (I) Doğum sancısı çekmek. (–Tr. ilçe ve köyleri)

yozalamak (II) Tembelce, boşuna gezmek. (Lohan –Gaz.)

yozalamak (III) Hırçınlaşmak, yabanıl davranmak. (Zarşat –Kr.)

yozalamak (IV) Oynaşmak. (Zarşat –Kr.)

yozalamak (V) Çıkar sağlayacağı, sorununu çözdüreceği kişinin çevresinde, amacını belirtir biçimde dolaşmak. (Lohan –Gaz.)

yozalmak (I) İşten soğumak. (*Sungurlu –Çr.)

yozalmak (II) İşe yaramaz duruma gelmek. (–Kn.)

yoza sürmek 1. Hayvanı, bütün yaz, kırda geceli gündüzlü otlaması için sürüye katıp sığırtmaçlara bırakmak. (*Gelendost –Isp.; Balçova –İz.; Çanıllı *Ayaş –Ank.) **2.** Keçi ve koyundan başka hayvanı, geceli gündüzlü otlaması için sürüye katmak. (*Bor –Nğ.)

yoz bulut Yağmur taşımayan bulut. (Olukyanı –Zn.)

yozcu Koyun tecimeni. (–Brs.; Tokat –Es.; *İskilip –Çr.; –Mr.; *Şarkışla, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yozdam İğne deliği. (–Ant.)

yozdurmak (I) Kuluçka bir tavuğu kuluçkalıktan caydırmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; Oğuz *Acıpayam, Çöplü *Çivril –Dz.; Eymir, *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Orhaniye *Marmaris, *Milâs –Mğ.)

yozdurmak (II) **1.** Bir işten, bir şeyden caydırmak. (*Alaşehir –Mn.; Bozkır, *Mersin köyleri –İç.) **2.** Oyalamak. (*Iğdır –Kr.)

yozdurmak (III) **1.** Cinsini bozmak, niteliğini değiştirmek : *Bu eriklere iyi bakmayıp yozdurdum.* (*Eğridir köyleri –Isp.) **2.** Acemileşmek, becerisini, uzluğunu yitirmek. (*Çal –Dz.)

yoz etmek Filiz kırmak (bağcılıkta). (*Ödemiş çevresi –İz.)

yozgun Tutmayan (çubuk, fidan vb.). (Oğuz *Acıpayam –Dz.; –Ada.; *Milâs –Mğ.)

yozhergelesi Yılkıda yetişmiş at, yabanatı. (*Malkara –Tk.)

yoz kalmak Kısır kalmak, ürün verememek. (Cumalıkızık –Brs.)

yozlak (I) Doğurması yakın, ağrı çeken hayvan. (Tokat –Es.; *Lâdik, –Sm.; Sulusaray *Artova –To.; *Afşin ve köyleri, *Göksun –Mr.; –Gaz. köyleri; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Mucur, –Krş.; Acıgöl, *Avanos –Nş.; Hamurcu –Ky.; Erzin *Dörtyol –Hat.)

yozlak (II) Ham. (–Sm.)

yozlak vurmak Oğlağı ölen keçiye başka bir oğlak alıştırmak. (Sofular *Eğridir –Isp.)

yozlama **1.** Herk edilmemiş, ekimi gelecek yıla bırakılmış tarla. (Moramul, –Ama.) **2.** Budanmamış ağaç. (–Ama.)

yozlamak (I) **1.** Davardan oğlakları ayırmak. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.) **2.** Koyun sürüsünde, kısır olanla, sağmal olanı ayırmak. (Bahçeli *Bor –Nğ.; *Mut ve köyleri –İç.) **3.** Bağ ve bahçelerdeki işe yaramaz filizleri ayıklamak. (*Mersin köyleri –İç.)

yozlamak (II) Doğum sırasında ağrı çekmek. (Epçe –Ky.)

yozlaşmak Huyu suyu bozulmak, yabanıllaşmak. (*Bor –Nğ.)

yozmak (I) [**yozukmak** (I) **-1**] 1. Bitki, hayvan, zamanla soysuzlaşmak, bozulmak, yabanıllaşmak. (*Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; –Dz.; *Bayındır –İz.; İğdecik, Sancaklıboz *Alaşehir –Mn.; –Mğ.) [**yozukmak** (I) **- 1**] : (Güney *Yeşilova –Brd.)

2. Kök salamayıp, gelişememek (fidan vb.). (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; –İz. ilçe ve köyleri; Kocaşehler, Gerdan *Karaisalı –Ada.; Bağyaka *Finike –Ant.; *Milâs –Mğ.) **3.** Aşı tutmamak. (*Ödemiş çevresi, Orta *Bayındır –İz.) **4.** Zayıflamak. (–Brd.)

yozmak (II) [**yozukmak** (II) **-1, 2; yozulmak**] **1.** İsteğinden caymak, bir şeyden soğumak. (Darıveren, Oğuz *Acıpayam, *Çivril –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Bayındır –İz.; *Alaşehir –Mn.; –Çkr.; *Bor –Nğ.;

*Mut ve köyleri, Karatiken, Karadirlik *Tarsus –İç.; *Alanya –Ant.; Şeref *Yatağan, –Mğ.)

[**yozukmak** (II) **-1**] : (Kızılhisar, Ekse *Çal –Dz.; İnköy –Kü.; *Bor –Nğ.)

[**yozulmak**] : (Tokat –Es.)

2. Tavuk, kuluçkaya yatmaktan caymak, yumurtlamaz olmak. (*Eğridir ve köyleri –Isp.; *Bozdoğan –Ay.; Orta *Bayındır –İz.; Kemalpaşa *Alayunt –Kü.; Köşker –Krş.; Şahin *Malkara –Tk.)

[**yozukmak** (II) **-2**] : (Çöplü *Çivril, Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Fethiye –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.; –Ed.)

3. Cinsel kızgınlığı geçmek. (*Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Aydınlı Obası –Ama.)

yozmak (III) **1.** Sevişen iki kişi darılmak. (Bayır, *Malkara –Tk.)

2. Huyu bozulmak, sevimsizleşmek. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.)

yozmak (IV) Silmek (yazı için). (*Bartın –Zn.)

yoz mal Çalışmayan hayvan (inek, dana vb. için). (Bağıllı, Anamos *Eğridir –Isp.; Oğuz *Acıpayam, *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; Tokat –Es.; Ömerli –Sm.; Çayağzı *Savşat –Ar.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

yoz malı [→ **yoz** (I) **-3**]

yozmanmak Sözü yutkunmak, söylemek isteyip söyleyememek : *Yozmandım yozmandım söyleyemedim.* (Ağa *Akçadağ –Ml.)

yozmantı Terbiyesiz. (Eziler *Buldan –Dz.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

yoz sığırı [→ **yoz** (I) **-1**]

yozucu Düğün alayının önünde giden. (Karakıncık *Artova –To.)

yozuk Haylaz, tembel. (–Uş.)

yozukmak (I) **1.** [→ **yozmak** (I) **-1**] **2.** Ürkek, çekingen olmak. (*Bor –Nğ.) **3.** İşinden ayrılıp başıboş dolaşmak. (–Nğ.)

yozukmak (II) **1.** [→ **yozmak** (II) **-1**] **2.** [→ **yozmak** (II) **-2**]

yozukmak (III) Ayrılmak, ayrı düşmek. (Ağcakale *Zara –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

yozukturmak Ürkütüp caydırmak, ayırmak, soğutmak. (*Gelendost –Isp.; Yukarı Seyit, Darıveren *Acıpayam, *Çal –Dz.; Yeniköy –Ba.; Çeç *Gediz –Kü.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Ed.; *Vize, *Lüleburgaz –Krk.; Rumeli göçmenleri –İst.)

yozulak Doğurması pek yakın olan hayvan. (Karahoca *Haymana –Ank.)

yozulmak [→ **yozmak** (II) **-1**]

yozumak Gücünü yitirmek. (–Ada.)

yozundurmak (I) Haksızlığa, zarara uğratmak. (Büyük İncirli –Yz.)

yozundurmak (II) Avutmak. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

yozunmak Haksızlığa uğramak. (–Yz.)

yoz ürümek Yersiz, boş konuşmak. (*Emirdağ –Af.)

yoz yer Ekilmez, biçilmez yer. (*Düzce –Bo.)

yögente İpsiz, başıboş (kimse). (Macar, *Gazipaşa –Ant.)

yöğmünüñ günü Her gün. (*Bor –Nğ.)

yöğörtmek Çiftleştirmek (hayvan için). (Ayvagediği *Mersin –İç.)

yöğrük [→ **yüğrük** (I) **-1**]

yöğüm Uğur. (–Sm.)

yöğümsüz [**yöğünsüz**] Uğursuz. (–Sm.) [**yöğünsüz**] : (*Urla –İz.)

yöğünsüz [→ **yöğümsüz**]

yöğürmek Çiftleşmek (hayvan için). (*Lâpseki –Çkl.; *Nizip –Gaz.; *Fethiye –Mğ.)

yöleme Saban demirinin ucunu açtırma. (–Isp.)

yöltem 1. Yöntem, yol : *İşin yöltemi budur.* (Ağaç –Çkl.) **2.** Biçim. (–Sv.; *Bodrum –Mğ.)

yöm (I) Hayırlı. (–Ks. ve çevresi)

yöm (II) Kötü niyet. (*Tirebolu –Gr.)

yöme Tulumpeyniri. (*Şavşat –Ar.)

yömelemek Aksamak. (*Bor –Nğ.)

yömremek Teyellemek. (Bahattin *Ulubey –Or.; –Gr.)

yömsüz Uğursuz. (Bayburt *Selim –Kr.)

yömürmek Kırıp geçirmek, bozup dağıtmak. (–Sv.; *Bor –Nğ.)

yön (I) [**yöntem** (IV)] Yüz, alnaç. (İshaklı *Bolvadin –Af.; *Şarkikaraağaç –Isp.; Narlıdere, Çöplü *Çivril –Dz.; *Bozdoğan, *Karacasu, Hacıbeyli *Nazilli –Ay.;–İz. ilçeleri; Karahisar *Demirci, *Alaşehir –Mn.; –Ba. ve çevresi; Müslümsölöz *Orhangazi –Brs.; Dumlupınar, *Simav –Kü.; Dodurga *Bozüyük, *Söğüt –Bil.; Keskin, Tokat –Es.; Çayırköy *İzmit –Kc.; *Düzce –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; Osmancık –Ks.; Kemallı *Kurşunlu –Çkl.; *Osmancık, *İskilip –Çr.; –Sn.; –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Zile, Tavara *Reşadiye –To.; Küçüklü, *Şebinkarahisar –Gr.; –Tr.; *Torul –Gm.; *Arapkir –Ml.; –Adı.; –Gaz.; *Afşin, Varyanlı –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; –Sv. ilçe ve köyleri; Türkşerefli *Haymana, Yeniköy *Balâ, Çanıllı *Ayaş –Ank.; Genezin, Seydin *Avanos –Nş.; Kurugöl *Mucur –Krş.; –Ky. ilçe ve köyleri; *Bor –Nğ.; Kılbasan, *Karaman, *Ermenek, Afşar *Hadım, *Bozkır –Kn.; –Ada. ilçe ve köyleri; Emirler *Mersin, *Tarsus–İç.; Andifli *Kaş –Ant.; *Fethiye–Mğ.; *Doğubeyazıt –Ağ.) [**yöntem** (IV)] : (Kemaliye –Ml.; *Antakya –Hat.; *Marmaris –Mğ.)

yön (II) Neden. (*Eğridir köyleri –Isp.; Tokat –Es.; –Nğ.)

yön (III) İyi. (İbrala *Karaman, *Ermenek –Kn.; Yenisu, Emirler *Mersin –İç.)

yöna İnatçı, dik kafalı. (–Çr.; Büyük Çaylı *Dörtyol –Hat.)

yönat Tam, kusursuz, yetkin. (–Dz.)

yönatça Özenli, uyanık. (Akçaalan –Mğ.)

yöndem (I) Yol, uygun biçim, yöntem. (*Çal, Oğuz *Acıpayam –Dz.;–Mn.; *Lâpseki –Çkl.; Zeyne, Ortaca *Söğüt –Bil.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sm.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; *Ünye, *Ulubey –Or.; *Çiçekdağı, –Krş.; Seydin *Avanos –Nş.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Kadirli –Ada.; Saray *Silifke, *Mut ve köyleri –İç.)

yöndem (II) Albeni, güzellik. (Bayburt *Selim –Kr.)

yöndem (III) Uğur. (Bayburt *Selim –Kr.)

yöndemine getirmek [**yöndemini bulmak**] Bir şeyi yapmanın sırasını, olanağını bulmak. (–Sm.) [**yöndemini bulmak**] : (–Sm.)

yöndemini bulmak [→ **yöndemine getirmek**]

yöndemli 1. [→ **yöntemli -1**] **2.** Çevik, çalışkan. (Hisarüstü *Keşap, Kayadibi, *Şebinkarahisar –Gr.) **3.** [→ **yöntemli -4**] **4.** Uygun. (*Merzifon –Ama.; *Pazarcık –Gaz.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

yöndemsiz 1. [→ **yöntemsiz**] **2.** Düzensiz, yöntemsiz. (Bahçeli *Bor –Nğ.; Hortu *Ereğli –Kn.) **3.** Uygun olmayan. (*Ermenek –Kn.) **4.** Gelişigüzel davranan, konuşan. (*Silifke –İç.)

yöne (I) Neden. (Denizler *Çal –Dz.)

yöne (II) Çıkar yol. (Denizler *Çal –Dz.)

yöne (III) Gerçek olmayan. (Urus *Beypazarı –Ank.)

yöne gelmek 1. Düzene girmek: *Bu daş yöne gelmez, boşuna yorulma.* (*Bor –Nğ.) **2.** Eğitilmeye elverişli olmak. (*Bor –Nğ.)

yöne getirmek 1. Düzene koymak. (*Bor –Nğ.) **2.** Eğitmek, huyunu düzeltmek. (*Bor –Nğ.)

yöneği Toplulukla sürekli ters düşen, aksi (insan için). (–Ky.)

yönek 1. [→ **yönelge**] **2.** Dönük, doğru (bir yere). (–Ant.)

yönekmek Yön almak. (–Yz.; Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yönelek [→ **yönelge**]

yönelge [**yönek -1, yönelek, yönet** (II) **-1**] Yön. (*Akseki –Ant.)

[**yönek -1**] : (–Çr.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

[**yönelek**] : (–Kn.)

[**yönet** (II) **-1**] : (Salda *Yeşilova –Brd.; *Sarayköy –Dz.; *Bayındır –İz.; *Kurşunlu –Çkr.; Akçataş –Nğ.)

yönelmek (I) [**yönnelmek** (I), **yönnenmek -1, 2**] **1.** Yüzünü çevirmek, dönmek. (Bedeş *Şuhut –Af.;Kumdanlı *Yalvaç, *Eğridir köyleri, *Gelendost –Isp.; –Brd.; Yukarı Seyit *Çal, Honaz –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn. ve çevresi; Yeniköy *Susurluk –Ba.; –Brs.; Hisar *Domaniç–Kü.; Bozan –Es.; *Düzce –Bo.; *Akyazı –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sn.; *Merzifon –Ama.; –Or.; *Şebinkarahisar, *Alucra –Gr.; –Tr.; *Bayburt–Gm.; Salarha –Rz.; –Kr.; *Arapkir –Ml.; –Ur.; –Mr.; Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla, *Gürün –Sv.; *Kalecik, Çanılı *Ayaş –Ank.; *Develi –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.; Bağyaka *Finike –Ant.; Ahiköy –Mğ.)

[**yönnelmek** (I)] : (*Tavşanlı –Kü.)

[**yönnenmek -1**] : (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Antakya –Hat.)

2. Bir yöne doğru gitmeye ya da akmaya koyulmak. (*Şuhut –Af.; –Brd.; Yukarı Seyit *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Çapak *Torbalı –İz.; *Bandırma –Ba.; –Çkl.; *Düzce –Bo.; –Sn.; *Bor –Nğ.; Salarha –Rz.; *Gürün –Sv.; *Kalecik –Ank.; *Silifke–İç.)

[**yönnenmek -2**] : (–Ada.)

yönelmek (II) Eğilmek. (*Tire –İz.; Bozan –Es.; *Bor –Nğ.)

yönenmek Dönüp gitmek. (Yakacık *Kartal –İst.; Üçburgu *Devrek –Zn.; *Beypazarı –Ank.)

yönet (I) [**yönlü** (I)] Uygun, iyi, doğru, yerinde. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; *Sarayköy –Dz.; Hacımahmut *Emet, Akçaalan *Ge-

diz –Kü.; Akçaşehir *Karaman, *Ermenek –Kn.; Kızılisalı *Silifke, Yanpar *Mersin, *Mut ve köyleri –İç.; Apturrahmanlar *Serik, Andifli, Kalkan *Kaş, Bağyaka *Finike –Ant.; Akçataş, Eğriçam, Esgere, *Urla –Mğ.)

[**yönlü** (I)]: (Salda *Yeşilova –Brd.; Deliktaş *Kangal –Sv.; –Nğ.; Bise –Kn.; Apturrahmanlar *Serik, *Alanya –Ant.)

yönet (II) **1.** [→ **yönelge**] **2.** Alnaç. (Salda *Yeşilova, *Tefenni –Brd.; Üçkuyu, Çöplü *Çivril –Dz.)

yönet (III) Yatkın, becerikli. (–Brd.)

yönetçe Özenli. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.)

yönetli [**yönnü -2**] Düzgün, yöntemli, düzenli. (İncekum *Silifke, Uzuncaburç –İç.)

[**yönnü -2**] : (–Ada.)

yönetsiz Beceriksiz, yatkınlığı olmayan. (*Silifke –İç.)

yön görmek Uygun görmek. (*Gürün –Sv.)

yön kesmek Söz kesmek, karar vermek. (Çukurköy *Karaisalı –Ada.)

yönlü (I) [→ **yönet** (I)]

yönlü (II) Ucuz. (*Develi –Ky.)

yönlü gelmek Yararına olmak. (*Göynük –Bo.)

yönnelmek (I) [→ **yönelmek** (I) **-1**]

yönnelmek (II) Kolaylaşmak. (*Tavşanlı –Kü.)

yönnenmek 1. [→ **yönelmek** (I) **-1**] **2.** [→ **yönelmek** (I) **-2**]

yönneştirmek Onarmak, düzeltmek. (*Mersin köyleri –İç.)

yönnü 1. Akıllı, yol yordam bilen, görgülü. (İshaklı *Bolvadin –Af.; –Nğ.) **2.** [→ **yönetli**]

yöntem (I) **1.** Uygun : *Bu iş daha yöntemdir.* (*Karacasu –Ay.;–Kü.; *Alanya –Ant.) **2.** Yakın, kolay. (Honaz köyleri –Dz.; *Lâpseki –Çkl.)

yöntem (II) Yersiz, anlamsız. (–Çr. ve çevresi)

yöntem (III) Yetenek. (–Dz.; Narlıdere –İz.)

yöntem (IV) [→ **yön** (I)]

yöntemli [**yöndemli -1, 3; yördemli**] **1.** Becerikli, eli uz, yoluyla yordamıyla iş yapan. (–Isp. ilçe ve köyleri; Yukarı Seyit *Çal, –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Tokat –Es.; –Sm.; *Zile –To.)

[**yöndemli -1**] : (*İskilip, –Çr.; Zil *Şebinkarahisar –Gr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

[**yördemli**] : (–Ank.)

2. Uygun, yerinde. (Çömlekçi –Mğ.) **3.** Yakışıklı, düzgün. (Karapınar *Demirci –Mn.) **4.** Uysal, olgun (kişi). (–Çr. ve çevresi)

[**yöndemli -3**] : (–Gr.)

yöntemsiz [**yöndemsiz -1, yördemsiz**] Yeteneksiz, beceriksiz. (*Yalvaç, *Gelendost, *Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; Çöplü *Çivril, Oğuz *Acıpayam, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *İznik –Brs.; *Osmancık –Çr.; –Sm.; *Zile –To.)

[**yöndemsiz -1**]: (*İskilip –Çr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Hamurcu *İncesu –Ky.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; –Ada.; *Tarsus, *Silifke –İç.)

[**yördemsiz**]: (Uluşiran*Şiran–Gm.)

yönter Yön. (*Milâs –Mğ. ve çevresi)

yöntermek (I) Betimlemek, anlatmak, öğretmek. (*Buldan, Narlıdere –Dz.; –İz.; –Bo.)

yöntermek (II) Yönünü, anlamını, amacını değiştirmek : *Suçu, benden yana yönterme.* (*Bozdoğan –Ay.; *Milâs –Mğ.)

yöntermek (III) Özendirmek, kışkırtmak. (Bulgaristan göçmenleri –İst.)

yöntermek (IV) Alıkoymak, kendine ayırmak. (*Susurluk –Ba.)

yönükmek Yönelmek, yüzünü çevirmek. (*Bor –Nğ.)

yönü öte Sakınılan, çekinilen şey, kişi için benden uzak olsun anlamında kullanılan bir deyim : *Yönü öte, o yine saldıracak yir arıyormuş.* (*Bor –Nğ.)

yönütsüz Ters. (*Bor –Nğ.)

yön yöş **1.** Nişanlılıkta, iki yanın birbirlerine gönderdiği armağanlar. (–Brd.) **2.** Çeyiz sergisi. (–Brd.)

yördemli [→ **yöntemli -1**]

yördemsiz [→ **yöntemsiz**]

yördüm Bir yaşındaki davar. (Köşker –Krş.)

yöre (I) [**yörek** (II), **yüre** (I)] **1.** Çevre. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Mn. ve çevresi; Gümele *Söğüt –Bil.; Aşağı Ilıca, Tokat –Es.; –Çkr.; –Çr.; –Sm.; *Merzifon –Ama.; –To.; Şıhlar *Ulubey –Or.; Seyit –Gr.; *Bayburt –Gm.; –Kr.; –Ezm.; *Andırın, *Elbistan –Mr.; *Nizip –Gaz.; Örenkale *Akdağmadeni –Yz.; Afşar *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Bayındır *Beyşehir –Kn.; Tuzca –Ada.; Ayvagediği –İç.)

[**yörek** (II)] : (*Eğridir köyleri –Isp.; *Anamur –İç.; *Kaş –Ant.; *Fethiye –Mğ.)

[**yüre** (I)] : (–Gr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Ank.; –Kn.)

2. Harman yerinin kıyısı. (Dodurga *Bozüyük, Zeyve *Söğüt –Bil.)

yöre (II) Buğday saklanan tandırda, buğdayın çürümemesi için, toprakla arasına konulan saman. (Şabanözü *Polatlı –Ank.; Bileeik, Sille –Kn.)

yöre (III) [**yörek unu, yörelik -2, yüre** (II)] **1.** Değirmenlerde, taşla kasnak arasında kalan ve hayvan yemi olarak kullanılan salt un. (Ilıcaksu *Domaniç, *Emet, Zeyve *Söğüt –Kü.; Tokat –Es.; İğneciler *Mudurnu, *Düzce –Bo.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; –Ks. ve çevresi; *Kurşunlu, –Çkr.; *Sungurlu, Ovasaray –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Taşova köyleri, *Merzifon –Ama.; Yenimüslüman *Zile –To.; Saylan, Şıhlar *Ulubey –Or.; Piraziz, Alınyama, Karaburun *Görele –Gr.; Hafızlı –Ezc.; –Ml.; *Afşin –Mr.; Büyük Çaylı *Dörtyol –Hat.; *Koyulhisar–Sv.;Pazar*Kızılcahamam, Afşar *Balâ, –Ank.; Sadık *Mucur, Genezin *Avanos –Nş.; Afşar *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Küçük Çaylı, –Ada.; Civanyaylağı, *Mersin, *Mut ve köyleri, Uzuncaburç *Silifke –İç.)

[**yörek unu**] : (Yenice *Simav –Kü.)

[**yörelik -2**] : (*Çarşamba –Sm.)

[**yüre** (II)]: (*Gölpazarı –Bil.; –Ks.)

2. İri un. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.)

3. Hamur açmada kullanılan un. (Tokat –Es.; –Sv.)

yöre (IV) [**yöreme** (III)] Kağnı tekerinin ağaç bölümleri. (İslâm, *Eğridir köyleri, –Isp.; Aziziye –Brd.)

[**yöreme** (III)] **:** (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.; Taşbaşı *Bozkır –Kn.)

yöre (V) Avlu. (*Akdağmadeni –Yz.)

yöre (VI) Çarık kıyısı. (Köprücek *Emet –Kü.)

yörebezi [→ **yörek** (I)]

yöreci 1. Değirmenci. (*Ünye –Or.; Bahçeli *Bor –Nğ.) **2.** Değirmende çalışan işçi. (*Bor –Nğ.)

yörecilik Değirmen işçiliği. (*Bor –Nğ.)

yörek (I) [**yörebezi**] Çocuğun, beşikten düşmemesi için, yorganın üstünden beşiğe bağlanan bez bağ. (Bizen *Niksar, *Reşadiye –To.; *Yusufeli çevresi –Ar.; *Ünye –Or;. *Şebinkarahisar, Parak *Alucra, Uzgur –Gr.; –Ezm.; *Arapkir –Ml.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Şereflikoçhisar –Ank.)

[**yörebezi**] **:** (*Çivril –Dz.)

yörek (II) [→ **yöre** (I) **-1**]

yörek (III) Unu değirmenin önüne akıtabilmek için alt taşın kıyısına doldurulan un. (*Fethiye –Mğ.)

yörekleşmek Alışmak. (*Eğridir köyleri –Isp.)

yöreklik tahtası Değirmen taşının kıyısındaki tahta. (*Fethiye –Mğ.)

yörek unu [→ **yöre** (III) **-1**]

yörelemek Ağaçtaki meyveyi silkelemek. (Orhanlı *Seferihisar –İz.)

yörelik 1. Değirmen taşının çevresinde, iri unun biriktiği yer. (*Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; Başköy, Çanıllı *Ayaş –Ank.; Reşadiye –Ky.; *Bor –Nğ.) **2.** [→ **yöre** (III) **-1**]

yöreme (I) **1.** Parmakta çıkan dolama. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Görece –İz.; *Bor –Nğ.) **2.** Kanser. (*Çal –Dz.; –Nğ.)

yöreme (II) Kolan ipi olarak da kullanılan, kaba, kalın ip. (Hacılar –Isp.; *Bor –Nğ.)

yöreme (III) [→ **yöre** (IV)]

yöreme (IV) Örtü. (Alibeyhüyüğü *Çumra –Kn.)

yöremeç Kenevirden bükülmüş ince sicim, urgan. (Tonus *Şarkışla –Sv.; Çavuşlu *Akdağmadeni –Yz.; *Bünyan –Ky.; –Nş.)

yören Çok iyi yürüyen, eşkinli hayvan. (–Çr.)

yörenmek, yörenmek (I) Uğraşmak, didinmek. (*Ermenek –Kn.; Korucuk, Tozkovan *Gülnar –İç.)

yörenmek (II) Girişmek. (*Ermenek –Kn.)

yörenmek (III) Kıpırdanmak. (*Simav –Kü.)

yörenmek (IV) Yemeğin tadına bakmak. (Boyalık *Ermenek –Kn.)

yörep 1. Yokuş. (*Ağın –El.; İriağaç, Polat *Akçadağ –Ml.; Büyük Kızılcık, Şekeroba, Önsen, *Pazarcık, *Afşin, –Mr.; *Nizip –Gaz.; Sadıkali, Seydin *Avanos –Nş.; Akkışla, Afşar *Pınarbaşı –Ky.; Büyük Çamurlu *Saimbeyli –Ada.; Namrun *Tarsus –İç.) **2.** Patika. (Akçakent *Nizip –Gaz.; Çakaldere *Ceyhan –Ada.)

yörez Ters, aksi : *Ahmet çok yörezdir.* (Alata *Mersin –İç.)

yörgen Eşkini fazla. (–Çr.)

yörleğen Bir çeşit çıban. (*Gelendost –Isp.; *Bayındır, *Beyşehir –Kn.)

yörme Sofa. (Taraklı –Kc.)

yörmelemek (I) Teyellemek, iri iri dikmek. (–Sm.; *Bor –Nğ.)

yörmelemek (II) Şaşkın şaşkın yürümek. (*Bor –Nğ.)

yörpek Bebek yatağı. (–Kr.; –Ezm.)

yöruk [→**yörük** (I) **-1**]

yöruk yömet Kendini bilmez kimse ya da bu nitelikteki kimselerden oluşan topluluk. (*Silifke –İç.)

yörü Tekerlek çevresi, ispit. (Aliköy –Isp.)

yörücü [**yörüyücü**] Görücü : *Komşumuzun kızına bugün yörücü geldi.* (*Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.) [**yörüyücü**] : (Kızılağaç *Finike –Ant.)

yörüdüm (I) Damızlık davar, sığır. (*Kurşunlu, –Çkr.; *İskilip –Çr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Nğ.; –Kn.)

yörüdüm (II) Eşeklerde, şişliklerle beliren bir hastalık. (*Güdül –Ank.)

yörüğen [→ **yüğrük** (I) **-1**]

yörük (I) [**yöruk**] **1.** Göçebe. (Düzağaç –Af.; Başköy *Uluborlu, *Eğridir ve köyleri –Isp.; *Bozdoğan –Ay.; *Bornova –İz.; *Düzce –Bo.; *Akyazı ve çevresi –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; –Çr.; *Nizip –Gaz.; *Afşin ve köyleri –Mr.; Karaözü *Gemerek, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Bozdoğan, Kesmeburun *Osmaniye –Ada.; Sarıkmak *Tarsus, *Mut ve köyleri –İç.) [**yöruk**] : (*Silifke –İç.) **2.** Dağlı, kaba kişi. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Gürün –Sv.)

yörük (II) **1.** [→ **yüğrük** (I) **-1**] **2.** Çok yürüyen. (*Haymana –Ank.) **3.** [→ **yüğrük** (I) **-2**]

yörük (III) Arabada, dingilin tekerlek kütük deliğine giren uçları. (*Şile –İst.)

yörük(IV) Yumuşak toprak. (Vazıldan *Divriği –Sv.)

yörülemek Ekin saklanan kuyularda toprak ile ekin arasına saman koymak. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

yörüm Kart hayvan. (Çukurhisar *Söğüt –Bil.)

yörümek Yürümek. (*Antakya –Hat.; *Bor, –Nğ.; Bozdoğan, Kesmeburun *Osmaniye –Ada.; *Silifke –İç.)

yörütmek (I) Yapmak, yerine getirmek : *Hükmünü yörüdüyor.* (*Bor –Nğ.)

yörütmek (II) Kovmak, işinden çıkarmak. (*Bor –Nğ.)

yörütmek (III) Akıtmak. (*Bor –Nğ.)

yörüyücü [→ **yörücü**]

yöş (I) **1.** Alacakaranlık. (*Ermenek –Kn.; Kum *Silifke, *Mut ve köyleri, Yenice, *Gülnar –İç.) **2.** Gölge. (*Alanya –Ant.)

yöş (II) İş bilmez, ahmak. (*Ermenek –Kn.)

yöşermek 1. Hava ağarmaya başlamak. (Afşar *Hadım, *Ermenek –Kn.) **2.** Hava kararmaya başlamak. (Afşar *Hadım, *Ermenek –Kn.)

yöşerti Karanlıkta görülen gölge, imge. (*Mut ve köyleri –İç.)

yöyüm Geçim, dirlik. (–Isp.)

yu Buraya bak, buraya gel anlamında kullanılan ünlem. (Yukarı Dinek *Karaağaç –Isp.; Oğuz *Acıpayam –Dz.; –Sm.; Bayadı –Or.)

yua Şaşma, korku bildiren ünlem. (–Rz.; –Ada.)

yubanmak Gecikmek, ayak sürümek : *Gittiği yerde yubanakalır.* (*Iğdır –Kr.; –Ezm.; –Vn. ve çevresi; Kerkük ve çevresi)

yubatmak Geciktirmek, bekletmek. (*Ünye –Or.; *Erciş –Vn.)

yucan Tekne. (*Söğüt –Bil.)
yudak Bataklık. (Ova köyleri *Mersin, *Tarsus –İç.)
yudgun Yudum. (–Sm.)
yudulmak [**yuduzmak**] Oyunda yitirmek. (İncekum *Silifke –İç.) [**yuduzmak**] : (–Kr.)
yuduzmak [→ **yudulmak**]
yuf Boş, karşılıksız : *Bütün emeklerim yufa gitti.* (*Bergama –İz.; –Rz.; Çayağzı, Tepeköy *Şavşat –Ar.; Yukarı Seyit *Çal, Bereketli *Tavas –Dz.)
yuf deliği Tavana yakın açılan küçük delik, pencere. (–Kıbrıs)
yufga [→ **yufka** (I) **-1**]
yufḫa **1.** [→ **yufka** (I) **-1**] **2.** [→ **yufka** (II) **-1**] **3.** [→ **yuka** (I) **-1**]
yufka (I) [**yufga, yufḫa -1, yuga** (I), **yuha, yuḫa** (II), **yuka** (II) **-2**] **1.** İnce açılmış hamurdan yapılan sac ekmeği. (*Dinar –Af.; *Gelendost –Isp.; Çöplü *Çivril, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; Dündarlı –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Susurluk –Ba.; Ağaçhisar *Orhaneli –Brs.; *Sivrihisar, Tokat–Es.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sm.; –To.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; Cenciğe –Ezc.; Maksutlu *Şarkışla, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Silifke –İç.; *Milâs –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)
[**yufga**] : (*Mut ve köyleri –İç.)
[**yufḫa -1**] : (*Silifke –İç.)
[**yuga** (I)] : (Hasanoğlan –Ank.)
[**yuha, yuḫa** (II)] : (Yavuz *Şavşat, Hisarlı *Ardanuç, *Yusufeli ve çevresi –Ar.; Bayburt *Selim –Kr.; –Dy.; *Hozat –Tn.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; *Divriği –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**yuka** (II) **-2**]: (Kumdanlı *Yalvaç, Sarıidris *Karaağaç –Isp.; Çamköy *Gölhisar –Brd.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; *Emet –Kü.; –Çr.; *Gürün, *Gemerek –Sv.; –Yz.; *Beypazarı –Ank.; –Ky. ve köyleri; *Bor –Nğ.; –Kn.; İncekum *Silifke, *Gülnar köyleri –İç.)
2. Börek vb. için açılan ince hamur. (Mecidiye *İzmit –Kc.; *Akyazı ve çevresi –Sk.; *Maçka ve çevresi –Tr.) **3.** Pide. (–Tr.) **4.** Erişte. (*Kandıra –Kc.)
yufka (II) [**yufḫa -2, yuka** (I) **-2**] **1.** Zayıf, ince, dayanıksız, hafif. (Çöplü *Çivril, Yukarı Seyit, *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Dündarlı –İz.; *Alaşehir –Mn.; –Kü.; Tokat–Es.; *Düzce –Bo.; *Akyazı ve çevresi –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sm.; *Sürmene –Tr.; –Rz.; *Oltu–Ezm.; *Antakya –Hat.; –Sv.; Erkilet –Ky.; *Ermenek –Kn.; *Bodrum, *Milâs –Mğ.; İbribey *Malkara –Tk.)
[**yufḫa -2**] : (*Silifke –İç.)
[**yuka** (I) **-2**] : (Sarıidris *Karaağaç –Isp.; *Silifke –İç.)
2. [→ **yuka** (I) **-1**] **3.** Yeterince olmayan, az. (–Tr.)
yufka açmak [**yufka yazmak, yuka açmak**] Hamuru yufka durumuna getirmek. (*Düzce –Bo.)
[**yufka yazmak**] : (Aliköy *Çaycuma –Zn.)
[**yuka açmak**] : (*Bor –Nğ.)
yufkalamak [→ **yukalmak**]
yufkalmak [→ **yukalmak**]
yufkaltmak İnceltmek. (*Antakya –Hat.)
yufka yazmak [→ **yufka açmak**]

yuga (I) [→ **yufka** (I) **-1**]
yuga (II) [→ **yuvak** (I) **-1**]
yugacı (I) Loğ taşını yürütmek için kullanılan çatal ağaç. (–Isp.)
yūgacı (II) [→ **yuvak** (I) **-1**]
yugacı demiri Loğ taşını iterek yuvarlamak için kullanılan demir gereç. (–Brd.)
yugacı taşı [→ **yuvak** (I) **-1**]
yugal Baston. (–Çr.)
yuga taşı [→ **yuvak** (I) **-1**]
yugu [→ **yuvak** (I) **-1**]
yugu taşı [→ **yuvak** (I) **-1**]
yuğ (I) Ölü için yapılan geleneksel toplantı, ağıt. (*Niksar –To.; *Çorlu –Tk.)
yuğ (II) Yün. (Vazıldan *Divriği –Sv.)
yuğ (III) Çağırma ve dikkat ünlemi, hey! (Uzuncaburç *Silifke, *Mut ve köyleri –İç.)
yuğaç [→ **yuvak** (I) **-1**]
yuğarlak [→ **yuvak** (I) **-1**]
yuğga taşı [→ **yuvak** (I) **-1**]
yuğgu taşı [→ **yuvak** (I) **-1**]
yuğku taşı [→ **yuvak** (I) **-1**]
yuğluk Utangaç, beceriksiz. (Civler, *Ermenek –Kn.; Navdalı, Yapıntı *Mut –İç.)
yuğmak (I) [→ **yumaḫ**, **yumak** (I)]
yuğmak (II) [**yūmak, yungulamak, yurgulamak, yuvamak, yuvanmak, yuvatmak, yuvgulamak, yuvulamak**] **1.** Damların üstünde loğ taşı gezdirerek, toprağını sıkıştırmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; Salda *Yeşilova –Brd.; *Bor –Nğ.)
[**yūmak**] : (Çeltikçi *Anamur –İç.)
[**yungulamak**] : (Narlıdere –İz.)
[**yurgulamak**] : (Reşadiye *Datça –Mğ.)
[**yuvamak**] : (*Bor –Nğ.)
[**yuvanmak**] : (Çeltikçi *Anamur –İç.)
[**yuvatmak**] : (*Bor –Nğ.; Türkistan göçmenleri –El.)
[**yuvgulamak**] : (–Dz.)
[**yuvulamak**] : (*Kandıra –Kc.)
2. Düzeltmek, sıkıştırmak. (–Brd. ve çevresi; *Sivrihisar –Es.)
yuğruk (I) Eğri büğrü, girintili çıkıntılı. (*Taşköprü –Ks.)
yuğruk (II) Üstünde odun kırılan, et kıyılan kütük. (–Kn.)
yuğruk (III) Güçlü, dayanıklı. (–Tr. ilçeleri ve dağ köyleri)
yuğruk (IV) [→ **yuğrum**]
yuğrum [**yuğruk** (IV)] Leğen ya da teknede yoğrulan hamur. (–Çr.; *Bor –Nğ.)
[**yuğruk** (IV)] : (–Çr.)
yuğrumluk Bir yoğrum hamura yetecek nicelikte (un). (*Bor –Nğ.)
yuğrük (I) Gövdede şişkinlikle beliren bir hastalık. (–Yz.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
yuğrük (II) Sancı. (Bahçeli *Bor –Nğ.)
yuğrük (III) Bağ arasındaki dar, yüksekçe yol. (Bahçeli *Bor –Nğ.)
yuğrük (IV) Hızlı (at, değirmen vb. için). (–Nğ.)
yuğrüklü Gövdesinde yuğrük denilen şişkinlik bulunan kişi. (–Nğ.)
yuğsük [→ **yüğsük**]
yuğşumak [→ **yoşumak -1**]
yuğşunmak [→ **yoşumak -1**]
yuğu [→ **yuvak** (I) **-1**]
yuğurmak [→ **yuñurmak**]
yuğurtçiçeği [→ **yoğurtçiçeği**]
yuğurtma Kayısı, zerdali ezmesinin yumurta biçiminde yuvarlanıp, kurutulmasıyla yapılan bir yiyecek. (–Çkl.; –Ezc.)
yuğurtmak Koşmak. (–Ky.)

yuğurtmec Kısır hayvan. (Sulusaray –To.)

yuğurucu Hamur yoğurma işini yapan. (*Bor –Nğ.)

yuğüç **1.** Bulaşık bezi. (Romanya Türkleri) **2.** Badana yapmakta kullanılan deri parçası. (Romanya Türkleri)

yuğürmek Koç, koyuna aşmak. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

yuh "Gel" anlamında kullanılır ünlem. (–Or.)

yuha, yuḫa (I) **1.** [→ **yuka** (I) **-1**] **2.** İnce, duyarlı. (–Çr. ve çevresi; –Ezm.)

yuha, yuḫa (II) [→ **yufka** (I) **-1**]

yuha, yuḫa (III) Akılsız. (Hisarlı *Ardanuç –Ar.)

yuha, yuḫa (IV) Kuşları kovalama ünlemi. (İshaklı *Bolvadin –Af.)

yuha yer Kasık. (–Gm.; İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

yuḫlamak [**yuklamak**] Uyuklamak, kestirmek. (Yavuz *Şavşat –Ar.; Kesirik, –El.)
[**yuklamak**] : (–Rz.)

yuḫu [**yuku**] Uyku. (*Iğdır, Koyundere *Ahıska –Kr.; *Arapkir –Ml.)
[**yuku**] : (*Antakya –Hat.)

yuḫu görmeyh Düş görmek. (*Iğdır –Kr.)

yuhuntu, yuḫuntu **1.** Telve. (Tılfar *Nizip –Gaz.) **2.** Yemek kalıntısı, bulaşık. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yuk [→ **yüklük** (II) **-1**]

yuka (I) [**yufḫa -3, yufka** (II) **-2, yuha, yuḫa** (I) **-1**] **1.** İnce, sığ. (Sarıidris *Karaağaç, *Eğridir köyleri –Isp.; Çamköy, Gölhisar –Brd.; Yukarı Seyit *Çal, Alâattin *Acıpayam –Dz.; Bulgurca –İz.; Karaoğlanlı, *Alaşehir –Mn.; Ergine *Biga–Çkl.; *Emet –Kü.; İğneciler *Mudurnu, Dadanı –Bo.; –Çr.; *Boyabat–Sn.; *Çarşamba –Sm.; –Gm.; –Ezc.; –Ağ.; *Nizip –Gaz.; *Afşin –Mr.; Vazıldan *Divriği –Sv.; –Ank. ilçe ve köyleri; Genezin *Avanos –Nş.; Afşar *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; *Akşehir –Kn.; *Mut ve köyleri, *Silifke –İç.; –Mğ. ve çevresi; Kalkan *Kaş –Ant.)
[**yufḫa -3**] : (*Silifke –İç.)
[**yufka** (II) **-2**] : (*Susurluk –Ba.; Ağaçhisar *Orhaneli –Brs.; Tokat –Es.; Mecidiye, Orhaneli –Kc.; *Düzce –Bo.; –Sm.; *Maçka ve çevresi –Tr.; *Lüleburgaz –Krk.)
[**yuha, yuḫa** (I) **-1**] : (*Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.; –Gm.; Çayağzı, Yavuz *Şavşat –Ar.; –Kr.; –Ezm.; *Erciş –Vn.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; –Sv. ve çevresi) **2.** [→ **yufka** (II) **-1**]

yuka (II) **1.** İncelikli, duyarlı (kimse). (*Boyabat –Sn.; –Nğ.; *Akşehir –Kn.; *Silifke –İç.; *Milâs –Mğ.) **2.** [→ **yufka** (I) **-1**] **3.** Hoppa. (*Nizip –Gaz.)

yuka açmak [→ **yufka açmak**]

yukal Yüzeysel. (–Krş.)

yukalık Yufka ekmek için ayrılmış (un). (*Bor –Nğ.)

yukalmak [**yufkalamak, yufkalmak**] Sığlaşmak, incelmek, zayıflamak. (*Çal –Dz.; *Taşköprü –Ks.; Genezin *Avanos –Nş.; *Bor –Nğ.; *Silifke –İç.)
[**yufkalamak**] : (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; –Rz.)
[**yufkalmak**] : (–Ed.)

yukarlak Olması gerekenden az yukarda. (*Düzce –Bo.; *Taşköprü –Ks.)

yuklamak [→ **yuḫlamak**]
yukledmek [→ **yuklemek**]
yuklemek [**yukledmek, yukletmek**] Yüklemek. (İncekum *Silifke –İç.)
[**yukledmek**] : (Tekeler*Silifke–İç.)
[**yukletmek**] : (*Silifke –İç.)
yukleşmek Yüklenmek, abanmak. (İncekum *Silifke, İskele *Anamur –İç.)
yukletmek [→ **yuklemek**]
yuklü [→ **yüklü** (I)]
yuklük Yatak takımları, büyük eşyalar konulan dolap, yüklük. (*Gülnar –İç.)
yuku [→ **yuḫu**]
yuku taşı [→ **yuvak** (I) **-1**]
yulaçañ Hayvanların boynuna takılan orta büyüklükte çan. (Orhana *Anamur –İç.)
yulak Hamam kurnası. (–Ks. köyleri)
yulan Yılan. (*Akçakoca –Bo.)
yularlı Kılıbık. (*Ağın –El.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.)
yular parası Hayvan satışlarında alıcının satıcıya malın ederi dışında ödediği para, sevinmelik. (–Ezc.)
yular sapı Hayvanın başına geçirilen yular başlığının halkasına bağlanan ip. (*Bor –Nğ.)
yularsız Uysal (kimse). (*Bor –Nğ.)
yulga Biribirine zincirleme bağlı. (Sala –Brd.)
yulgamak Elde iri iri dikmek. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)
yultar [**yural, yurar**] **1.** Tasma. (–Uş.; Gelenbe *Kırkağaç –Mn.; Taptık *Havsa –Ed.; –Krk.) **2.** Yular. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; Banarlı –Tk.)
[**yural**] : (Çandır *Sütçüler –Isp.; –Ada.)
[**yurar**] : (Gaş –Kr.)
3. Kılıçbalığı ağını kayığa bağlayan kalın, kopmaz sicim. (*Beykoz –İst.) **4.** Çocuk başlığının bağı. (Beden *Bodrum –Mğ.) **5.** Kadınların, feslerini bağlamak için kullandıkları, üstü altınlı, süslü kaytan ya da ip. (Yerkesik –Mğ.)
yuluk (I) Sahtiyan, meşin. (*Gelendost, *Eğridir köyleri –Isp.; Salda *Yeşilova, Sertaç, Kurna –Brd.; Yukarı Seyit *Çal, Alâattin *Acıpayam –Dz.; Kozak –İz.; Karaçulha, Gerit –Mğ.)
yuluk (II) Eski (giysi, ayakkabı vb. için). (Honaz, *Güney –Dz.)
yuluk (III) Kış için hazırlanan dolmalık patlıcan kurusu. (Kızılcabölük –Dz.)
yuluk (IV) **1.** Yılık. (–Es.) **2.** Şaşı. (–Es.)
yuma Aşık oyununda, küçük aşıkları itmekte kullanılan, ortasına kurşun dökülmüş aşık. (*Eğridir köyleri –Isp.)
yumacık Kirpi. (Kayışlı –Mr.)
yumaḫ, yumak (I) [**yuğmak** (I), **yuymak** (I), **yüğmek, yümek, yüvmek**] Yıkamak. (*Emirdağ –Af.; Honaz, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Foça, Balçova –İz.; *Alaşehir –Mn.; –Ba.; –Çkl.; *Emet –Kü.; Çayköy *Söğüt –Bil.; *Sivrihisar, Çifteler, Keskin –Es.; *Hereke –Kc.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sn.; Ahmetsaray *Lâdik, *Çarşamba –Sm.; *Merzifon, Ziyere –Ama.; *Perşembe –Or.; Şehli, *Şebinkarahisar –Gr.; *Bayburt –Gm.; Karakoyunlu *Iğdır, –Kr.; –Ezm.; Cenciğe –Ezc.; –El.; *Arapkir –Ml.; *Kilis, Haral –Gaz.; Kilir, *Göksun, Şekeroba –Mr.; Reyhanlı ve

Amik Ovası Türkmenleri *Antakya –Hat.; –Sv. ve ilçeleri; Alcı, Sarıhamzalı *Sorgun, *Yerköy –Yz.; –Ank. ilçe ve köyleri; Sarılar, Genezin *Avanos –Nş.; Kızılcın *Sarıoğlan –Ky.; *Bor –Nğ.; Engili *Ermenek –Kn.; *Mersin köyleri, Uzuncaburç *Silifke –İç.; Apturrahmanlar *Serik –Ant.; Ortaca *Köyceğiz, *Milâs –Mğ.)

[**yuğmak** (I)]: (Ortaköy *Çal –Dz.; *Bergama köyleri –İz.; –Mn. ve çevresi; *Biga –Çkl.; –Bo.; –Ks.; Balaç –Sm.; –Gr.; –Ky.)

[**yuymak** (I)]: (Çakalkuyusu –Ada.)

[**yüğmek**]: (Bağyaka*Finike –Ant.)

[**yümek**]: (*Dinar –Af.; Yamşar, Gölkonak *Şarkikaraağaç –Isp.; *Yeşilova köyleri, –Brd.; –Dz. ilçe ve köyleri; *Bozdoğan, *Germencik, Koçarlı –Ay.; *Tire, –İz.; *Alaşehir –Mn.; Çandır *Serik, Sidek, Kalkan *Kaş –Ant.; Karkın *Marmaris, *Ula –Mğ.)

[**yüvmek**]: (*Urla, *Bornova –İz.; Ahi, *Marmaris –Mğ.)

yumaḫ, yumak (II) Açılmaya hazır hamur topağı. (*Divriği –Sv.)

yumaḫ, yumak (III) Anapara : *Bizim Ahmet babasından kalan yumağı kullanıyor.* (Yenice *Eğridir –Isp.)

yumaḫ, yumak (IV) Bir kır bitkisi. (Tokat –Es.)

yumahlamak Dertop yapmak : *Yumahladım elime aldım.* (Karaözü *Gemerek –Sv.)

yūmak [→ **yuğmak** (II) **-1**]

yumaklık (I) **1.** [→ **yunaḫ, yunak -2**] **2.** [→ **yunaḫ, yunak -1**]

yumaklık (II) Kendir liflerinin dört, beş kiloluk topu. (–Rz. ve merkez köyleri)

yumakomak Kapatmak, doldurmak, kalabalık etmek. (Alpanas *Seyitgazi –Es.)

yumak yumak [→ **yumul yumul**]

yumalacık Tombul, dolgun. (*Düzce –Bo.)

yumalak [**yumbarlak**] **1.** Toparlak. (*Eğridir, *Gelendost –Isp.; *Susurluk –Ba.; *Ünye –Or.; –Kn.)

[**yumbarlak**] : (Alâattin *Acıpayam –Dz.)

2. Yumak. (Sofular *Eğridir –Isp.)

3. Pazı. (Davulku *Hekimhan –Ml.)

yumalamak (I) Evirip çevirmek, yuvarlamak. (–Sm.; Ortabereket –Ank.)

yumalamak (II) Dövmek. (*Bozüyük –Bil.; Ortabereket –Ank.)

yumaştırmak Başına toplamak, üşüştürmek. (Paşaköyü –Af.)

yumbaç (I) [**yumkaç**] Saklambaç. (Ceylân *Lüleburgaz –Krk.)

[**yumkaç**] : (*Çerkeş –Çkr.)

yumbaç (II) Taze mısır ekmeği arasına peynir konularak yapılan yiyecek. (Eldirek *Fethiye –Mğ.)

yumbarlak [→ **yumalak -1**]

yumburlak Silindir biçiminde. (*Senirkent –Isp.)

yumburlak taşı [→ **yuvak** (I) **-1**]

yumbur yumbur Paldır küldür. (*Antakya –Hat.)

yumcaklamak [→ **yumcalamak**]

yumcalamak [**yumcaklamak**] Sıkmak, tartaklamak. (*Eğridir köyleri –Isp.)

[**yumcaklamak**]: (*Beypazarı–Ank.)

yumcalık İş giysisi. (Senir *Uluborlu –Isp.)

yumdurmak Örtmek, kapatmak. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; Çalıca *Hendek –Bo.)

yum gum etmek Hak yemek : *Bizim hakkımızı yum gum ettiler, onu ortaya çıkarmaya uğraşıyoruz.* (*Eğridir köyleri –Isp.)

yumkaç [→ **yumbaç** (I)]

yumkut etmek Örtbas etmek, gizlemek. (*Senirkent köyleri, İlegöp *Uluborlu –Isp.)

yumlamak Çağırmak. (–İst.)

yumma (I) Baş içe, kök dışa gelecek biçimde yığılmış ekin. (Tokat–Es.; –Ank. ilçe ve köyleri)

yumma (II) Avucun bir yanına konulan kına. (–Sn.; *Bor –Nğ.; –Kn.)

yumma (III) İçine ceviz konularak, ısıtılıp yuvarlanan pestil. (*Arapkir –Ml.)

yumma (IV) Gelin. (*Nizip –Gaz.)

yummaböceği Salyangoz. (Çiçek–Mr.)

yummak (I) Çukuru toprakla doldurmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; Cumalıkızık –Brs.)

yummak (II) Ortadan kaldırmak, yok etmek. (–Ky.; –Kn.)

yumrarmak Yumrulaşmak, toparlaklaşmak. (İncekum *Silifke –İç.)

yumru (I) [**yumuru**] **1.** Set, tümsek. (*Sivaslı –Uş.; Çöplü *Çivril –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; *Nizip –Gaz.; Sarıoba *Polatlı –Ank.; *Ermenek –Kn.; *Mersin köyleri –İç.) **2.** Toparlak. (*Taşköprü –Ks.; *Merzifon –Ama.; Bayburt *Selim –Kr.)

[**yumuru**] : (*Iğdır –Kr.)

yumru (II) Kuşlarda bir organ. (Cumayanı –Zn.)

yumru (III) Domates. (–Çkr.)

yumrucak Veba. (Kemaliye –Ml.)

yumruğu hakkına Zorbalıkla. (*Bor –Nğ.)

yumruğus Yumurta biçiminde. (Ambar *Ereğli –Kn.)

yumrukara Bir çeşit kara üzüm. (*Güdül, Keşanuz, –Ank.; Zencidere –Ky.)

yumruk demiri Bakırcı ve kalaycıların, kap kacak dövmek için kullandıkları bir gereç. (–Isp.)

yumruk gadar Ufacık. (*Bor –Nğ.)

yumrulmak Yoğrulmak. (Tekeler, Keben *Silifke –İç.)

yumru örü İnce, yuvarlak iplerin örülmesinden oluşan uzun, kalın bir ip. (Pazar *Kızılcahamam –Ank.)

yumrut Üvez meyvesi. (*Niksar –To.)

yumru yumru Toplu, sevimli. (*Antakya –Hat.)

yumsulamak Sözü, davranışı yineleyerek eğlenmek, alay etmek. (*Bünyan –Ky.)

yumsuluk olmak Bir yemeği, canı çok fazla istemek. (*Antakya –Hat.)

yumsuz Uğursuz. (Kesirik –El.)

yumşag [→ **yümüşak**]

yumşurmak [→ **yomsurmak**]

yumuca Ağaç saplı çakı. (Ömerli *Çarşamba –Sm.)

yumucak Ufak, açıkken aralıkmış gibi duran (göz için). (*Sorgun –Yz.)

yumuçma [→ **yumulmaç**]

yumuk (I) [**yumulu**] **1.** Kapalı. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Taşköprü –Ks.; *Merzifon –Ama.; *Nizip –Gaz.; Çanıllı*Ayaş –Ank.; Rumkuş –Ada.)

[**yumulu**] : (*Bor –Nğ.)

2. Tıkalı, dolu. (*Bor –Nğ.)

yumuk (II) Açılmamış çiçek, gül goncası. (Büyük Çaylı *Dörtyol

–Hat.; Rumkuş, Küçük Çaylı –Ada.)

yumuk (III) Uysal, sessiz, ağırbaşlı. (*Bozdoğan –Ay.; *Torbalı –İz.; *Milâs –Mğ.)

yumuk (IV) Çene. (–Isp.)

yumukluk Ilıkça, esintisiz kış havası. (Vihik –Ezm.)

yumuk yumuk [→ **yumul yumul**]

yumulböcü [**yumulbuncuk, yumurgan**] Tespihböceği. (–Isp.; *Mersin yayla köyleri –İç.)
[**yumulbuncuk**] : (*Siverek –Ur.)
[**yumurgan**] : (Kesirik –El.; –Ml.)

yumulbuncuk [→ **yumulböcü**]

yumulgaç [→ **yumulmaç**]

yumulgan [**yumulkan**] **1.** Yumulmaya yetenekli, eğilimli. (*Alaşehir–Mn.; *Lice –Dy.) **2.** Sıkılgan. (*Şebinkarahisar –Gr.)
[**yumulkan**] : (*Şebinkarahisar–Gr.) **3.** Başını bacakları arasına alarak oturan, yatan. (*Tire –İz.)

yumulganböcek [**yumulkanböcek**] Mayısböceği. (*Tire –İz.)
[**yumulkanböcek**] : (–Ay.)

yumulkan [→ **yumulgan -2**]

yumulkanböcek [→ **yumulganböcek**]

yumulmaç [**yumuçma, yumulgaç**] Saklambaç. (Pazar *Karamürsel –Kc.; *Ünye –Or.; *Antakya –Hat.)
[**yumuçma**] : (*Sorgun –Yz.)
[**yumulgaç**] : (*Bayramiç –Çkl.)

yumulmak [**yumuşmak** (II)] **1.** Saklambaç oyununda ebe gözlerini kapamak. (Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Düzce –Bo.; *Taşköprü –Ks.; –Sm.; *Antakya –Hat.; *Milâs –Mğ.)
[**yumuşmak** (II)] : (Genezin *Avanos –Nş.) **2.** Gizlenmek. (*Bozdoğan –Ay.) **3.** Başını bacakları arasına eğerek oturmak. (*Tire –İz.; *Alaşehir –Mn.; –Rz.; *Iğdır –Kr.; *Antakya –Hat.; *Fethiye –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.) **4.** Bir şeyin üstüne kapanmak. (*Kandıra –Kc.; *Mut ve köyleri –İç.) **5.** Büzülmek.(*Düzce –Bo.; *Merzifon –Ama.; *Ermenek –Kn.) **6.** Saldırmak. (Eymir, *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Fili *Biga –Çkl.; *Merzifon –Ama.; *Mut ve köyleri –İç.; Abalar –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.) **7.** Koşmak. (*Ermenek –Kn.; *Lüleburgaz –Krk.)

yumultu İmece. (Alpanas *Seyitgazi –Es.)

yumulu [→ **yumuk** (I) **-1**]

yumul yumul [**yumak yumak, yumuk yumuk, yuval yuval**] Sevimli, tombul (çocuk için). (*Eğridir köyleri –Isp.; *Alaşehir –Mn.; –İst.; *Kurşunlu –Çkr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
[**yumak yumak**] : (*Bor –Nğ.)
[**yumuk yumuk**] : (*Düzce –Bo.; *Bor –Nğ.)
[**yuval yuval**] : (*Nizip –Gaz.)

yumur (I) Verimsiz toprağı kiraya verenin, karşılığında aldığı tohum kadar ürün. (*Ermenek –Kn.)

yumur (II) Hayvanlarda, midenin bir parçası. (Dengere *Tefenni –Brd.)

yumurca Anasonun arasında yetişen kokulu bir bitki. (Karamanlı *Tefenni –Brd.; Darıveren *Acıpayam –Dz.)

yumurcak İyileşmeyen çıban. (Adacami –Rz.)

yumurgan [→ **yumulböcü**]

yumurmak (I) Yoğurmak. (*Alaşehir –Mn.; *Düzce –Bo.)

yumurmak (II) Becermek. (–Krş.)

yumurtalık Parmağın, tırnak altında kalan, iç ve uç bölümü. (Tiyaklı *Söğüt –Bil.; *Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon –Ama.)

yumurtamantarı Çok lezzetli bir mantar çeşidi. (*Düzce –Bo.)

yumurtaya gelmek Piliç, ilk kez yumurtlayacak duruma gelmek. (*Safranbolu –Zn.)

yumurtda Yumurta. (*Iğdır –Kr.)

yumuru [→ **yumru** (I) **-2**]

yumuruḫ Yumruk. (*Iğdır –Kr.)

yumuş [yümüş] İş, hizmet buyruğu : *Bu çocuk hiç yumuş tutmuyor, ne yapacağız?* (Kayaköyü *Emirdağ –Af.; –Isp. ilçe ve köyleri; –Brd. çevresi; –Ay.; *Mihalıççık, Tokat –Es.; –Ks.; *Sungurlu –Çr.; –Sn.; *Zile –To.; –Gr. ilçe ve köyleri; *Hekimhan –Ml.; –Ur.; Akçakent, Tılfar *Nizip –Gaz.; –Mr. ilçe ve köyleri; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri, Küçük Çaylı *Dörtyol –Hat.; –Sv. ve çevresi; Sarıhamzalı *Sorgun, Kuruhüyük *Boğazlıyan, –Yz.; Dağhalil, Üçem *Balâ –Ank.; –Krş. ve çevresi; –Ky. ilçe ve köyleri; –Nş.; –Nğ. ve çevresi; –Kn. ilçe ve köyleri; Endel *Ceyhan, Bayantı, Çukurköy *Karaisalı, *Kozan, Şıhşamı –Ada.; –İç. ilçe ve köyleri; Akşahap *Akseki –Ant.; –Mğ.)

[yümüş] : (Genezin *Avanos –Nş.)

yumuşacık Kadınların, nitelikleri değişik nesneleri bir örtü altından, elden ele geçirerek oynadıkları, eğlenceli bir ev oyunu. (–Kn.)

yumuşamaḫ Yola gelmek. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

yumuş bitirmek Buyurulan bir işi yapmak : *O, yumuşu pek sever de kendisi yumuş bitirmez.* (Tokat –Es.; *Kargı –Ks.; *Ermenek –Kn.)

yumuş buyurmak İş buyurmak. (*Zile –To.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar, *Gürün –Sv.; –Yz.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

yumuşcu Uysal. (Balkanda *Beyşehir –Kn.)

yumuş dutmak [→ **yumuş tutmak**]

yumuş ehli Söz dinleyen, her istenileni yapan. (*Ermenek –Kn.)

yumuş istemek Bir iş, bir görev istemek. (*Kargı –Ks.)

yumuşmak (I) Toplaşmak, üşüşmek. (–Brd.; *Alaşehir –Mn.; *Susurluk –Ba.; Misi, *Mustafa Kemalpaşa –Brs.; –Kü.; *Bozüyük –Bil.; Tokat –Es.; *Nallıhan –Ank.)

yumuşmak (II) [→ **yumulmak -1**]

yumuşmak (III) Ezilmek. (*Akyazı –Sk.)

yumuşturmak (I) Bir yere toplamak. (*Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.)

yumuşturmak (II) Sindirmek, yıkmak, hakkından gelmek. (*Düzce –Bo.)

yumuşturmak (III) Çabuk çabuk, istekle yemek, atıştırmak. (*Ağın –El.)

yumuş tutmak [**yumuş dutmak**] Verilen her işi yapmak, söz dinlemek. (Tokat –Es.; *Tosya –Ks.; Küçük İsa *Zile –To.; Hacılyas *Koyulhisar, *Şarkışla –Sv.; *Keskin, Kılıçlar, Çalış *Haymana –Ank.; Maden –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Civanyaylağı *Mersin –İç.)

[**yumuş dutmak**] : (*Bor –Nğ.)

yumutmak Avurdunu şişirerek yemek. (*Bor –Nğ.)

yun, yuñ [**yuv, yüñ**] Yün. (*Iğdır–Kr.; *Bor –Nğ.; Tekeler *Silifke –İç.)

[**yuv**] : (–Ezc.; *Arapkir –Ml.)

[**yüñ**] : (*Antakya –Hat.; Hasanoğlan –Ank.)

yunaḫ, yunak [**yumaklık** (I) **-1, 2; yunaklık -1, 2; yunluk, yunnak -1, 2; yuvnak, yuyak, yümelik -1, yünceklik, yünek, yüneklik**] **1.** Çamaşır yıkanan yer, çamaşırlık. (–Af. köyleri; –Ba. ve çevresi; *Simav –Kü.; Tokat, Bozan –Es.; *Geyve –Kc.; –Bo.; –Çkr.; –Çr. ilçe ve köyleri; *Boyabat –Sn.; –Sm. ilçe ve köyleri; Kapıkaya *Merzifon –Ama.; *Zile –To.; *Reyhanlı –Hat.; *Şuşehri, *Gemerek –Sv.; Dikilitaş –Nğ.; –Ky.; Ayvalı, Taşkınpaşa *Ürgüp –Nş.; –Nğ.; –Kn.; –Ada. ve çevresi; *Mut köyleri, *Mersin köyleri –İç.; Mahmutseydi *Alanya –Ant.)

[**yumaklık** (I) **-2**] : (Ağacın –Yz.)

[**yunaklık -1**] : (–İz. Tokat –Es.; Ovasaray –Çr.; –To.; *Koyulhisar –Sv.; Fakıuşağı *Osmaniye –Ada.; Sebil *Tarsus, Güvere, Sökün *Silifke, *Mersin köyleri –İç.)

[**yunnak -1**] : (*Gerze –Sn.; –Sm.; Tekke *Taşova –Ama.; Kızık, Heris *Artova –To.; Kemeriz *Zara –Sv.)

[**yuvnak**] : (–Nş.)

[**yuyak**] : (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

[**yümelik -1**] : (Kelekçi, Darıveren *Acıpayam –Dz.; Şerefler *Yatağan –Mğ.)

[**yünceklik**] : (Yusufeli *Bayındır –İz.)

[**yünek**] : (*Eğridir köyleri –Isp.; Denizli *Çal –Dz.; Karacahisar *Milâs –Mğ.)

2. Hamam, yıkanma yeri. (Bayat *Emirdağ –Af.; –Brs.; Dağsaray, *Alaca, Çıkrık *Mecitözü, *İskilip –Çr.; *Lâdik –Sm.; Sarayözü, Eziné –Ama.; *Zile –To.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Ezbider *Suşehri, Çepni *Gemerek –Sv.; Oyaca *Haymana, Şabanözü *Polatlı –Ank.; –Ky.; –Nğ. ve çevresi; *Karaman –Kn.)

[**yumaklık** (I) **-1**] : (Elmalı *Kızılcahamam –Ank.)

[**yunaklık -2**] : (Erik *Haymana –Ank.)

[**yunluk**] : (*Zile, Ficek *Reşadiye –To.)

3. Davarların yıkandığı yer. (Tokat, Bozan –Es.; *Ayaş –Ank.)

[**yunnak -2**] : (*Şarkışla ve çevresi –Sv.)

4. Buğday yıkanan havuz. (*Afşin –Mr.) **5.** Ölü yıkanan yer, teneşir. (*Afşin –Mr.)

[**yüneklik**] : (*Fethiye –Mğ.)

yunakçı Çamaşırcı, çamaşır yıkayan. (*Eşme –Uş.; Akçakent *Nizip –Gaz.; *Silifke köyleri –İç.)

yunak evi Düğünde gelini ya da güveyi yıkama törenini yapan ev. (Genezin *Avanos –Nş.)

yunaklık 1. [→ **yunaḫ, yunak -1**] **2.** [→ **yunaḫ, yunak -2**] **3.** Çamaşır teknesinin konduğu ağaç masa. (–Çr. ve köyleri)

yunat 1. Buğday yıkama işi. (Karacaören –Kü.) **2.** Buğday yıkanacak yer. (Karacaören –Kü.)

yunaz Boşboğaz. (*Karaman –Kn.)
yund At. (Yörüler –Ezm.)
yundu [→ **yuntu**]
yunduluk [→ **yuntuluk**]
yunelge Yön. (*Sarıyer –İst.)
yungu 1. [→ **yuvak** (I) **-1**] 2. Bir yeri düzeltmek, düzlemekte kullanılan ağaç silindir. (Güney, Salda, *Yeşilova –Brd.)
yungu ağacı [→ **yuvak ağacı**]
yungulamak [→ **yuğmak** (II) **-1**]
yungur Uçkur. (*Haymana –Ank.)
yungu taşı [→ **yuvak** (I) **-1**]
yuñgül [→ **yeğni -1**]
yunluk [→ **yunaḫ, yunak -2**]
yunmak [**yuunmak, yuvunmak, yünmek**] Yıkanmak. (*Emirdağ –Af.; Uluğbey *Senirkent, Bakacak *Kumdanlı, *Yalvaç –Isp.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Çeşme –İz.; –Mn. ve çevresi; Yeniköy –Ba.; *Yenişehir –Brs.; Hisarcık *Söğüt –Bil.; *Sivrihisar, Tokat –Es.; Kozan *Geyve, *Tuzla –Kc.; *Düzce –Bo.; *Amasra, *Devrek –Zn.; –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Gebze –Sn.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Zile –To.; *Mesudiye, Salman *Akkuş –Or.; *Tirebolu –Gr.; *Bayburt –Gm.; –Kr.; –Dy.; Akçakent *Nizip, –Gaz.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Antakya –Hat.; –Sv. ilçe ve köyleri; Çanıllı *Ayaş, Hasanoğlan –Ank.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli *Bor –Ng.; Kılbasan *Karaman, *Ermenek –Kn.; –Ada.; *Silifke –İç. ilçe ve köyleri)
[**yuunmak**] : (*Düzce –Bo.)
[**yuvunmak**] : (Kemallı *Ezine–Çkl.; *Çarşamba köyleri –Sm.)
[**yünmek**] : (–Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; –Brd. köyleri; Derbent *Buldan, *Tavas, Kadıköy –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Bezdegüme *Ödemiş, *Tire –İz.; *Alaşehir, *Turgutlu –Mn.; –Ant.; *Fethiye –Mğ.)
yunmuş yıykanmış Çok daha iyi, çok daha temiz, terbiyeli : *Ahmet'e bakınca Ali onun yanında yunmuş yıykanmıştır.* (–Sm.)
yunnak 1. [→ **yunaḫ, yunak -1**] 2. [→ **yunaḫ, yunak -3**]
yunnuk Bahçe duvarına, eşik altına dışardan su girmesi için açılan delik. (*İskilip –Çr.)
yuñsek [→ **yüñsek**]
yuñselmek Yükselmek. (Kızıloba, Tosmurlu *Silifke –İç.)
yuñsērek [**yünsecik**] Yüksekçe, az yüksek. (İncekum *Silifke –İç.)
[**yünsecik**] : (Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)
yunt Damızlık eşek. (Kargı *Tosya –Ks.)
yuntu [**yundu, yuntu suyu, yuyuntu**] Bulaşık suyu. (Peşman *Daday, Aşağı Kayı *Tosya –Ks.; Bayramören *Ilgaz–Çkr.; *Boyabat–Sn.; Karacaviran *İmranlı, *Gürün –Sv.; *Elmalı–Ant.; Akviran–Kn.)
[**yundu**] : (Kargı *Tosya –Ks.; *Ağın –El.)
[**yuntu suyu**] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.; Balkur *Devrek –Zn.)
[**yuyuntu**] : (–Çr.; *Şebinkarahisar –Gr.; Ağrakos *Suşehri –Sv.)
yuntuluk [**yunduluk**] El yıkama yeri. (Gülpınar *Ezine –Çkl.)
[**yunduluk**] : (*İskilip –Çr.)
yuntu suyu [→ **yuntu**]

yunuk [yünük] Yıkanmış. (–Gaz.)
[yünük] : (*Eğridir köyleri –Isp.)
yuñul [→ **yeğni -1**]
yuñurmak [yuğurmak] Yoğurmak.
(*Düzce –Bo.; *Mut ve köyleri –İç.)
[yuğurmak] : (Yukarı Seyit *Çal –Dz.)
yunurta Bademcik. (*Yarımca –Kc.)
yurak Ayakkabı yaması.(*Ezine–Çkl.)
yural [→ **yultar -2**]
yurar [→ **yultar -2**]
yurbuḫ İbrik. (*Arapkir –Ml.)
yurç Buğday konulan büyük çadır bezi, hurç. (Karaözü *Gemerek –Sv.)
yurd [→ **yurdu**]
yurda [→ **yurdu**]
yurdam [→ **yordam** (I) **-3**]
yurdamlı [→ **yordamlı** (I) **-1**]
yurdu [**yord** (I), **yurd, yurda, yurdusu, yurt** (II)] İğne deliği. (–Af.; Kumdanlı *Yalvaç, İğdecik, Bağıllı *Eğridir –Isp.; –Brd.; Darıveren *Acıpayam, *Çal köyleri, Çöplü *Çivril –Dz.; *Bergama –İz.; *Alaşehir –Mn.; –Çr.; *Kızılcahamam –Ank.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Faydalı *Kozan –Ada.; *Mut ve köyleri; *Mersin, Güvere *Silifke –İç.; *Serik –Ant.; –Mğ. ilçeleri; *Lüleburgaz –Krk.)
[**yord** (I)] : (Reşadiye –Mğ.)
[**yurd**] : (*Antakya –Hat.)
[**yurda**] : (*Bozdoğan –Ay.; –Sm.; *Ünye –Or.)
[**yurdusu**]:(Gölcük*Bayramiç–Çkl.)
[**yurt** (II)] : (Hatip –Kn.; Tosmurlu *Silifke –İç.)
yurdulamak İğneye iplik geçirmek. (Bağıllı *Eğridir –Isp.; *Mut ve köyleri, *Mersin köyleri –İç.; *Fethiye –Mğ.)
yurdusu [→ **yurdu**]
yurek [→ **yürek** (I) **-1**]
yuren Yavşan. (Ortaköy *İncesu –Ky.)
yurgu 1. [→ **yuvak** (I) **-1**] **2.** Zeytin sıkma işinde kullanılan taş. (–Ay.)
yurgu ağacı [→ **yuvak ağacı**]
yurgulamak [→ **yuğmak** (II) **-1**]
yurmak Yurmak. (–Dz.)
yurmut Yabankazı. (*Niksar –To.)
yurt (I) [**yurtlak**] **1.** Yörüklerin yazın ya da kışın oturdukları yer : *Yaz yurduna göçtük.* (*Eğridir köyleri –Isp.; Cumalıkızık –Brs.; Yeniköy *Ereğli –Kn.; *Mut ve köyleri, Çiftepınar *Mersin –İç.; –Mğ.)
[**yurtlak**] : (Hartlap –Mr.; Misis, Boynuyoğun –Ada.; *Tarsus, Arslan *Mersin, Kuzören, İncekum *Silifke –İç.)
2. Ev, bark. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; Balıbey *Kula –Mn.; *Seferihisar –İz.; Aslanapa –Kü.; Tokat –Es.; –Sm.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Bor –Nğ.; Gilevgi *Elmalı –Ant.; *Lüleburgaz –Krk.) **3.** Toplu yerleşme yeri. (Cumalıkızık –Brs.; *Koyulhisar –Sv.) **4.** Yayla evinin çevresi. (Haçavera *Maçka –Tr.)
yurt (II) [→ **yurdu**]
yurt (III) Yoğurt. (*Lüleburgaz –Krk.)
yurt dutmak Bir yere yerleşip kalmak. (*Bor –Nğ.)
yurtgeçeri Narh. (*Küre –Ks.)
yurtlak [→ **yurt** (I) **-1**]
yurt yiri Yarar sağlanan yer, çıkar kapısı. (*Bor –Nğ.)
yuruk (I) Yorum. (*Bolvadin –Af.)
yuruk (II) Silah. (–Brs.)
yürük [→ **yüğrük** (I) **-1**]

yur yumuş İşler, hizmetler. (*Şarkışla –Sv.; *Pınarbaşı –Ky.)
yuryumuşak Yumuşacık, çok yumuşak. (*Sivrihisar –Es.; *Silifke –İç.)
yusanuk Bulutlu hava. (*Alaca –Çr.)
yusmak Harman yığmak. (Sazılar *Sivrihisar –Es.)
yusufcuk (I) **1.** Bir çeşit baykuş. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Nğ.) **2.** Küçük bir çeşit ev kertenkelesi. (–Nğ.)
yusufcuk (II) Mandalina. (–Sm.; –Ant.)
yusufu Limon. (Bulgurlu *Ereğli –Kn.)
yuşanmış Az eskimiş, yıpranmış. (–Krş.)
yuşuk [→ **yoşuk**]
yuşurmak Sopayla dövmek. (Alâattin *Acıpayam –Dz.)
yutgunmaḫ Sözü ağzından çıkaramamak. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
yutlamak Üflemek. (Yeniköy –Ba.)
yutmak Oyunda kazanmak. (*Alaşehir –Mn.; –Kr.; *Antakya, Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.)
yutmuk Ağızdaki bir yutumluk şey (yemek, tükürük vb.). (*Daday, *Taşköprü –Ks.; –Çr.; *Çarşamba –Sm.; Heniskeköy, *Merzifon –Ama.)
yutturma Olta. (–Sm.)
yutulmak [**yutuzmak, yütülmek**] Oyunda yenilmek. (*Susurluk –Ba.; Çayağzı *Şavşat –Ar.)
[**yutuzmak**] : (*Antakya –Hat.)
[**yütülmek**] : (Eymir *Bozdoğan –Ay.)
yutuzmak [→ **yutulmak**]
yuunmak [→ **yunmak**]
yuv [→ **yun, yuñ**]

yuva (I) **1.** Nüfusta kaydı olmayan kişi. (*Tire –İz.) **2.** [→ **yova** (I) **-1**]
yuva (II) [→ **yuvak** (I) **-1**]
yuvaca Ufak tencere. (Bakırdağı, Çataloluk *Develi –Ky.)
yuvacak Avuç, el. (–Ba.)
yuvaç [→ **yuvak** (II)]
yuvadan uçmak Büyüyüp aile ocağından ayrılmak. (*Bor –Nğ.)
yuva deliği Mutfak tavanında iki yana açılmış deliklerden her biri. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)
yuva dibi En son çıkan yavru. (*Fethiye –Mğ.)
yuvag [→ **yuvak** (I) **-1**]
yuvak (I) [**yuga** (II), **yūgacı** (II), **yugacı taşı, yuga taşı, yugu, yugu taşı, yuğaç, yuğarlak, yuğga taşı, yuğgu taşı, yuğku taşı, yuğu, yuku taşı, yumburlak taşı, yungu -1, yungu taşı, yurgu -1, yuva** (II), **yuvag, yuvarlak, yuvga taşı, yuvgu, yuvgu taşı, yuvku taşı, yuvu, yüvü**] **1.** Loğ taşı, toprak damı düzlemek ve pekiştirmekte kullanılan taş silindir. (–Af.; –İz.; Tokat, Atlas *Sivrihisar –Es.; Girenes –Sm.; –Ama.; –Vn.; Başköy, Çanıllı *Ayaş, Hasanoğlan –Ank.; Köşker, Ömerhacılı *Kaman –Krş.; Afşar, Pazarören *Pınarbaşı, *Develi, Erkilet, Akçakaya –Ky.; *Bor –Nğ.; Alan *Çumra, *Ermenek, *Ereğli, Sille –Kn.; *Kozan –Ada.; –İç. köyleri)
[**yuga** (II)] : (–Isp.)
[**yūgacı** (II)] : (–Brd.)
[**yugacı taşı**] : (–Brd.)
[**yuga taşı**] : (–Isp.)
[**yugu**] : (İshaklı *Bolvadin –Af.)
[**yugu taşı**] : (*Bodrum –Mğ.)
[**yuğaç**] : (–Isp.)

[**yuğarlak**] : (Bağıllı *Eğridir –Isp.)
[**yuğga taşı**] : (Melikler *Sütçüler –Isp.)
[**yuğgu taşı**] : (Karamanlı *Tefenni –Brd.)
[**yuğku taşı**] : (–Brd.)
[**yuğu**] : (–İz.; *Korkuteli –Ant.; –Mğ. ilçe ve köyleri)
[**yuku taşı**] : (Eymir *Bozdoğan –Ay.)
[**yumburlak taşı**]: (*Senirkent–Isp.)
[**yungu -ı**] : (Güney *Yeşilova –Brd.)
[**yungu taşı**] : (*Sıvaslı –Uş.)
[**yurgu -ı**] : (*Çal köyleri, *Çivril, Kadıköy –Dz.; *Tire, *Çeşme –İz.; –Çkl.; Karacaören –Kü.)
[**yuva** (II)] : (–Ada. ve ilçeleri)
[**yuvag**]: (–Ada. ve ilçeleri)
[**yuvarlak**] : (*Eğridir köyleri –Isp.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; –Brs.; *Kurşunlu –Çkr.; Yukarı Bağlar –Ml.; Değirmenci *Uzunköprü –Ed.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.)
[**yuvga taşı**] : (Uluğbey *Senirkent –Isp.; *Bozdoğan –Ay.)
[**yuvgu**] : (Darıveren *Acıpayam –Dz.; *Bornova –İz.; *Kaş –Ant.)
[**yuvgu taşı**] : (Honaz –Dz.)
[**yuvku taşı**] : (*Dinar –Af.;–Brd.)
[**yuvu**] : (*İzmit, *Kandıra –Kc.; Çalıca *Hendek, *Düzce –Bo.; Korna –İst.; Gerze *Devrek –Zn.)
[**yüvü**] : (Berk –Bo.)
2. Yol düzlemekte kullanılan silindir. (–İz.; *Bor –Nğ.)

yuvak (II) [**yuvaç**] İçindekilerin dökülmemesi için arabaların ön ve arkalarına konulan tahta setler, kapaklar. (Aslıhantepeciği –Ba.)
[**yuvaç**] : (Çeltikçi *İnegöl –Brs.)

yuvak (III) Tilkiyi ininden çıkarmak için yapılan tuzak. (Kızılcaören –Kü.; Kurugöl –Nş.)

yuvak (IV) Yer altına kazılarak üstü kapatılmış, kuruları koymaya ayrılmış yer. (Çepni *Gemerek –Sv.)

yuvak (V) **1.** Kuş yuvası. (Büyük Afşar –Ank.) **2.** Küçük kuzuların yattıkları yer. (*Avanos –Nş.)

yuvak (VI) Makara.(*Haymana–Ank.)

yuvak (VII) [→ **yuvalak** (I) **-1**]

yuvak (VIII) Değirmen taşının altına sürülüp kaldırılmasını sağlayan iki başı yuvarlak, ağaç kaldıraç. (Genezin *Avanos –Nş.; Reşadiye –Ky.)

yuvak ağacı [**yungu ağacı, yurgu ağacı, yuvga ağacı, yuvgu ağacı, yuvku ağacı**] Yuvak taşını çekmek için deliğinden geçirilen çatal ağaç. (Tokat –Es.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Sille, Marcalı *Karaman, *Ermenek –Kn.)
[**yungu ağacı**] : (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.)
[**yurgu ağacı**] : (Yukarı Seyit *Çal –Dz.)
[**yuvga ağacı**] : (Uluğbey *Senirkent –Isp.)
[**yuvgu ağacı**] : (–Dz.)
[**yuvku ağacı**] : (–Brd.)

yuvak demiri Loğ taşına geçirilen demir. (Tokat –Es.; –Nğ.; Marcalı *Karaman, *Ermenek –Kn.)

yuvak yuvak Yuvarlak yuvarlak. (*Taşköprü –Ks.; *Bor –Nğ.)

yuval Küçük tencere. (–Mr.)

yuvalak (I) [**yuvak** (VII), **yuvalama** (III)] **1.** Bulgur ufağı ya da pirinç, ince çekilmiş kıyma ile yoğrulduktan sonra küçük küçük yuvarlanıp haşlanarak yapılan bir çeşit yemek.

(*Bolvadin –Af.; *Şarkikaraağaç –Isp.; –Kn.)
[**yuvak** (VII)]: (*Beypazarı –Ank.)
[**yuvalama** (III)] : (–Gaz.)
2. Etle birlikte pişen nohut içine, fındık büyüklüğünde hazırlanmış bulgurlu köftelerin karıştırılmasıyla yapılan terbiyeli düğün çorbası. (–Ant.)

yuvalak (II) Evlerde yapılan haşhaşlı, susamlı bir çörek. (–Isp.)

yuvalak (III) Pirincin sapından tanelerini ayırmak için kullanılan gereç. (Bektaş –Sn.)

yuvalak (IV) Yuvarlak. (*İskilip, –Çr.; *Merzifon –Ama.)

yuvalama (I) Evlerin üstüne konulan döşeme ağacı. (Güveççi *Aziziye –Af.; *İskilip –Çr.)

yuvalama (II) Baharda bağ kütükleri üstündeki fazla filizleri koparma işlemi. (*İzmit –Kc.)

yuvalama (III) [→ **yuvalak** (I) **-1**]

yuvalamaca Ceviz oyunu. (Ziyere –Ama.)

yuvalamak (I) [**yuvalmak**] Yuvarlamak. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *İskilip –Çr.; –Sm.; *Merzifon –Ama.)
[**yuvalmak**] : (*Lâpseki –Çkl.)

yuvalamak (II) İyice yerleşmek. (*Mersin –İç.)

yuvalanmak Yuvarlanmak. (Kösten, Abaş, Honaz –Dz.; –Ks.; *İskilip –Çr.; –Sm.; *Merzifon –Ama.)

yuvalmak [→ **yuvalamak** (I)]

yuval yuval [→ **yumul yumul**]

yuvamak [→ **yuğmak** (II) **-1**]

yuvanak Yığınak, birikim. (Demirdere *Mustafa Kemalpaşa –Brs.; Düzköy *Ayancık –Sn.)

yuvanmak [→ **yuğmak** (II) **-1**]

yuvanta İşsiz, boş gezen, aylak. (Pesenti *Silifke, Karatiken *Tarsus –İç.)

yuvantalık İşsizlik, başıboşluk. (*Tarsus –İç.)

yuvarlak [→ **yuvak** (I) **-1**]

yuvarlama (I) Evin damına konulan 10-15 santim çapındaki ağaç. (Elbengi *Yalvaç –Isp.; Tokat –Es.; Gökdere *Akdağmadeni –Yz.; *Bor –Ng.)

yuvarlama (II) Yün sedir. (Molu –Ky.)

yuvarlanmak Tanrı buyruklarını yerine getirmek, ona inanmak : *Sen Allah'ın yolunda yuvarlanmaya bak*! (*Bor –Ng.)

yuvasını yapmak Birini, iyice hırpalamak, dövüp uslandırmak. (*Bor –Ng.)

yuvatmak [→ **yuğmak** (II) **-1**]

yuvga ağacı [→ **yuvak ağacı**]

yuvga taşı [→ **yuvak** (I) **-1**]

yuvgu ağacı [→ **yuvak ağacı**]

yuvgulamak [→ **yuğmak** (II) **-1**]

yuvgu taşı [→ **yuvak** (I) **-1**]

yuvğu [→ **yuvak** (I) **-1**]

yuvku ağacı [→ **yuvak ağacı**]

yuvku taşı [→ **yuvak** (I) **-1**]

yuvmak (I) Yıkamak. (Uncuboz –Mn.; –Brs.; *Osmancık –Çr.; *Ayancık –Sn.; Köprüköy *Keskin –Ank.; –Kn.)

yuvmak (II) Damın toprağını sıkıştırıp düzeltmek. (Kumdanlı *Yalvaç, *Senirkent –Isp.; Darıveren *Acıpayam –Dz.; Bahçeli *Bor –Ng.; *Ermenek –Kn.; İncekum *Silifke, Çeltikçi *Anamur, *Mut ve köyleri, *Mersin ve köyleri –İç.)

yuvnak [→ **yunaḫ, yunak -1**]

yuvruk [→ **yüğrük** (I) **-1**]

yuvu [→ **yuvak** (I) **-1**]

yuvudek Şişman, loğ taşı gibi. (*Düzce –Bo.)
yuvulamak [→ **yuğmak** (II) **-1**]
yuvun (I) [**yuvunsa**] Yığın, küme, öbek. (Fili *Biga –Çkl.; *Çarşamba –Sm.)
[**yuvunsa**]: (Batak *Susurluk –Ba.; *Çarşamba –Sm.)
yuvun (II) Kalın. (–Gaz.)
yuvunmak [→ **yunmak**]
yuvunsa [→ **yuvun** (I)]
yuyacak [→ **yüyecek**]
yuyak [→ **yunaḫ, yunak -1**]
yuygu 1. Yıkanacak nesne (buğday vb. için). (Maksutlu *Şarkışla –Sv.) **2.** Çamaşır. (*Emet –Kü.)
yuymak (I) [→ **yumaḫ, yumak** (I)]
yuymak (II) Olmamış saymak, geçmişi anmamak. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)
yuyuntu [→ **yuntu**]
yuzunkuyu [**yuzunkuyun**] Yüzükoyun. (*Mut ve köyleri –İç.)
[**yuzunkuyum**] : (*Merzifon –Ama.)
yuzunkuyun [→ **yuzunkuyu**]
yücek (I) [**yüğcek** (I)] Çamaşır. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.)
[**yüğcek** (I)] : (Yukarı Seyit *Çal –Dz.)
yücek (II) [**yüğ, yüğcek** (II)] Ovadaki küçük yükselti, hüyük. (Çakırca –Brs.)
[**yüğ**] : (–Kn. ve köyleri)
[**yüğcek** (II)] : (Çakırca –Brs.)
yücelti 1. Yüksek yer, yükselti. (*Düzce –Bo.) **2.** Yükseklik. (*Düzce –Bo.)
yüdurge Çok keskin. (Gökbelen Yaylası, *Silifke –İç.)
yüdümen Kısa. (*Hendek –Bo.)
yüen [**yüğen**] Kantarma, at başlığı. (Bayburt *Selim –Kr.)
[**yüğen**] : (*Çıldır –Kr.)
yüet Çamaşır yıkama günü. (Bayburt *Selim –Kr.)
yügrük [→ **yüğrük** (I) **-1**]
yügürmek (I) [→ **yüğürtmek**]
yügürmek (II) Beşik sallamak. (Yavuz *Şavşat –Ar.)
yüğ [→ **yücek** (II)]
yüğcek (I) [→ **yücek** (I)]
yüğcek (II) [→ **yücek** (II)]
yüğen [→ **yüen**]
yüğlenmek [**yüğselmek, yümselmek, yüñselmek, yüyselmek**] Yükselmek: *Ateş yüğlene yüğlene saçağa sardı.* (*Gediz –Kü.)
[**yüğselmek**] : (–Gaz.)
[**yümselmek**] : (Tekir, Hurma *Silifke –İç.)
[**yüñselmek**] : (–Gaz.)
[**yüyselmek**] : (–Gaz.)
yüğlük Dağın en yüksek noktasına yakın tepe. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Gediz –Kü.)
yüğmek [→ **yumaḫ, yumak** (I)]
yüğnük [→ **yeğni**]
yüğrük (I) [**yöğrük, yörüğen, yörük** (II) **-1, 3; yürük, yuvruk, yügrük yürük** (I), **yüvrük** (I), **yüyrük**] **1.** Güçlü, çevik, çalışkan, eline ayağına çabuk. (Cebel *Eğridir –Isp.; *Alaşehir –Mn.; –Çr.;*Merzifon ve köyleri –Ama.; *Koyulhisar, *Gürün, –Sv.; Çavuşçu *Ilgın, Bayındır *Beyşehir –Kn.; –İç. ilçe ve köyleri)
[**yöğrük**]:(Marmca*Merzifon–Ama.)
[**yörüğen**]:(*Merzifon köyleri–Ama.)
[**yörük** (II) **-1**] : (–Isp.; –Mn.; Köşker –Krş.; *Bor –Ng.)
[**yürük**] : (*Şebinkarahisar –Gr.; *Avanos –Nş.; *Çiçekdağı –Krş.;

Hisarcık –Ky.; Buluklu –İç.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yuvruk**] : (–Tr.)

[**yügrük**] : (*Şavşat –Ar.)

[**yürük** (I)] : (Dombaylı *Salihli –Mn.; –Kü.; *Şebinkarahisar –Gr.; –Tr.; –Ml.; *Nizip –Gaz.; Kınık *Suşehri –Sv.; Emirler *Balâ –Ank.; Köşker –Krş.; Süksün *İncesu –Ky.; –Nğ.)

[**yüvrük** (I)] : (Nikfer *Tavas –Dz.)

[**yüyrük**] : (Ekinhisar *Sandıklı –Af.; *Senirkent, *Uluborlu –Isp.; Bayburt *Selim –Kr.)

2. Yürekli. (–Tr.)

[**yörük** (II) **-3**)] : (Köşker –Krş.)

3. Cinsel isteği fazla. (*Yalvaç –Isp.)

yüğrük (II) [**yürük** (II) **-1, 2; yüvrük** (II) **-1, 2**] **1.** İyi yürüyen, koşan (at vb. için). (*Gelendost, *Eğridir köyleri, –Isp.; *Çal –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Köprüören *Tavşanlı –Kü.; İkipınar *Mihalıççık –Es.; *Osmancık –Çr.; –Sn.; Sarayözü *Ezine –Çkl.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; *Niksar –To.; –Ezm.; *Gürün –Sv.; –Kr.; *Bor –Nğ.)

[**yürük** (II) **-1**]: (Dodurga *Bozüyük –Bil.; Erzin *Dörtyol –Hat.; –Ank.)

2. At yarışı, koşu. (–Sm.; *Merzifon ve köyleri, Heniskeköy, Ezinepınar –Ama.)

[**yürük** (II) **-2**] : (Ömerli, *Çarşamba –Sm.; –Ama.)

[**yüvrük** (II) **-2**] : (–Zn.)

3. Koşu atı. (*Lüleburgaz –Krk.)

[**yüvrük** (II) **-1**] : (–Zn.)

yüğrük (III) **1.** Çiftleştirilip, gebe kalmayınca, koşum hizmetinde kullanılan dişi manda. (*Niksar –To.) **2.** Gebe. (Uğurlu *Ermenek –Kn.)

yüğrük (IV) Gür, verimli, iyi : *Bu çobanın yeri yüğrük, onun için koyunları semiz.* (*Karamanlı –Brd.; *Bor –Nğ.; Gâvurdağı Yörükleri *Osmaniye –Ada.; *Mersin köyleri –İç.)

yüğrük (V) İplik çilesinin geçirildiği ve döndükçe ipliğin sarıldığı çıkrık. (Şeyhler *Ulubey –Or.)

yüğrük (VI) [**yüğuruk**] **1.** Yılancık hastalığı. (–Ky.; *Karaman, Bayındır *Beyşehir, Çavuşçu *Ilgın, *Ermenek –Kn.; *Mersin ve köyleri –İç.)

[**yüğuruk**] : (Tekeler *Silifke –İç.) **2.** Çocukta bağırsak sancısıyla beliren bir hastalık. (*Bor –Nğ.)

yüğrük (VII) **1.** Bağlarda, yanlamasına sıralanan ve anbal denilen bölmelerin arasında uzanan karık. (*Bor –Nğ.) **2.** Dağın doruğu. (Uğurlu *Ermenek –Kn.)

yüğrüklü (I) Yüğrük hastalığına yakalanan. (*Bor –Nğ.)

yüğrüklü (II) Anbal boyunca uzun karığı bulunan bağ. (*Bor –Nğ.)

yüğrülemek [→ **yüğrülmek** (I)]

yüğrülmek (I) [**yüğrülemek, yüğrümek, yüyrülmek** (I)] Çiftleşip döl almak. (*Eğridir köyleri, Uluğbey *Senirkent –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; –Dz. köyleri; Mahmutlar –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Dörtyol –Hat.; *Ermenek –Kn.; *Mersin köyleri, Karatiken *Tarsus –İç.; *Finike ve çevresi –Ant.)

[**yüğrülemek**] : (*Kangal –Sv.)

[**yüğrümek**] : (*Alaşehir –Mn.; Genezin *Avanos –Nş.; Güvere *Silifke –İç.)

[**yüyrülmek** (I)] : (Ortasinan –Kn.) **yüğrülmek** (II) [**yüyrülmek** (II)] **1.** Ekin, yelle sallanmak. (Erkinis *Yusufeli –Ar.) **2.** Oturduğu yerde sallanmak. (–Çr.; *Milâs –Mğ.)

[**yüyrülmek** (II)] : (–Kr.) **yüğrümek** [→ **yüğrülmek** (I)]

yüğrüm sırası Koçun koyunla birleşme zamanı. (Erzin *Dörtyol –Hat.)

yüğseğinden uçmak Kolayca erişilemiyecek şeyler istemek. (*Bor–Nğ.)

yüğsek [→ **yüñsek**]

yüğsekten atmak Övünmek. (*Bor –Nğ.)

yüğsekten uçmak Kendisinin ya da malının değerini yüksek göstermeye çalışmak. (*Bor –Nğ.)

yüğselmek [→ **yüğlenmek**]

yüğsük [**yuğsük**] Yüksük. (Bahçecik *İzmit –Kc.; Peşman *Daday–Ks.)

[**yuğsük**] : (–Nğ.)

yüğsünmek (I) Yüksünmek, işten kaçmak. (–Çr.; *Bor –Nğ.; *Ereğli –Kn.)

yüğsünmek (II) Küçük, değersiz görmek. (*Çal –Dz.)

yüğsünmek (III) Kıskanmak. (Boyalık *Ermenek –Kn.)

yüğuruk [→ **yüğrük** (VI) **-1**]

yüğüleme Tüy dökme hastalığı. (*Ula –Mğ.)

yüğünmek Selam vermek. (*Bayburt –Gm.)

yüğürmek (I) [**yüğürulmek, yüğütmek** (I), **yürülmek, yüürmek, yüvürmek, yüyürmek** (I)] Çiftleşmek, çiftleşme isteği göstermek (hayvan için). (*Kula –Mn.; Düğer –Af.; Küçük Kabaca *Uluborlu,*Eğridir köyleri –Isp.; Kızılhisar *Acıpayam, Çöplü *Çivril, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; Eymir, *Bozdoğan –Ay.; Sasallı *Menemen, –İz.; Gelenbe *Kırkağaç, *Alaşehir –Mn.; Tepecik *Emet, Yenice *Simav –Kü.; Yenipazar –Bil.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Çerkeş –Çkr.; Çepni *Gemerek –Sv.; Sarılar *Avanos –Nş.; Türkmen *Bünyan –Ky.; *Mut ve köyleri –İç.; Erenyaka *Akseki –Ant.; *Bodrum, *Milâs –Mğ.)

[**yüğürulmek**]: (–İç. ilçe ve köyleri)

[**yüğütmek** (I)] : (–Ada.)

[**yürülmek**] : (–Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; Mahmutlar –İz.; –Ada.; Apturrahmanlar *Serik –Ant.; Kınık *Fethiye –Mğ.)

[**yüürmek**] : (Yatağan *Akhisar –Mn.)

[**yüvürmek**] : (Kadıköy –Dz.)

[**yüyürmek** (I)] : (Solmaz *Tavas –Dz.; –Gaz.; Misis –Ada.)

yüğürmek (II) [**yürgelemek**] **1.** Sallamak. (Erkinis *Yusufeli –Ar.)

[**yürgelemek**] : (–Kr.)

2. [→ **yüğürtmek**]

yüğürtmeç Kısır koyun, sığır. (Ulus, Şehsadi –Ama.; *Zile ve köyleri, *Niksar –To.; Hisarlı *Polatlı, Karahoca *Haymana, Cimşit *Balâ –Ank.; Genezin *Avanos –Nş.; Hortu, Aziziye *Ereğli –Kn.)

yüğürtmek [**yügürmek** (I), **yüğürmek** (II) **-2**, **yürtmek**, **yüyürmek** (II)] Koşmak. (*Mecitözü köyleri –Çr.; *Zile –To.)

[**yügürmek** (I)]: (Koyundere *Ahıska –Kr.)

[**yüğürmek** (II) **-2**]: (Zarşat *Çıldır –Kr.)

[**yürtmek**] : (–Brs.; –Çr.)

[**yüyürmek** (II)] : (–Kr.)

yüğürulmek [→ **yüğürmek** (I)]

yüğürük Göbek altında şişkinlikle beliren bir hastalık. (Genek *Yatağan –Mğ.)

yüğütmek (I) [→ **yüğürmek** (I)]

yüğütmek(II) Koşup yorulmak.(–Ada.)

yük (I) **1.** Beş kilelik ya da aşağı yukarı yüz kiloluk ürün. (Bağıllı, Anamos *Eğridir, Çandır *Sütçüler –Isp.) **2.** Hayvan üstündeki iki küfe ağırlık. (*İskilip –Çr.)

yük (II) Para ölçüsü olarak bin lira. (*Bor –Nğ.)

yük (III) Yatak. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yükçü Çerçi. (*Havza, *Vezirköprü –Sm.)

yüke gelmek Üstüne yük yükletilebilecek çağa gelmek (hayvan için) : *Sıpa yüke geldi gayrı; ona bir palan yaptırmalı.* (*Bor –Nğ.)

yükenmek Secde etmek. (*Bayburt –Gm.)

yüklü (I) [**yuklü**] Gebe. (*Eğridir köyleri, *Senirkent –Isp.; Salda *Yeşilova, Kurna, –Brd.; Yukarı Seyit *Çal, Çöplü *Çivril, –Dz.; Narlıdere –İz.; *Bozdoğan –Ay.; İğdecik, Sancaklıboz, *Alaşehir –Mn.; Yeniköy *Susurluk –Ba.; Fili *Biga –Çkl.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; *Çaycuma –Zn.; –Ks.; *İskilip –Çr.; –Sn. ve çevresi; –Sm.; *Merzifon köyleri, *Taşova köyleri –Ama.; *Zile ve köyleri –To.; Salman *Akkuş –Or.; Şehli, Piraziz, *Tirebolu –Gr.; *Maçka ve köyleri, –Tr.; –Gm.; –Rz.; İncilli *Ardanuç, *Yusufeli –Ar.; *Kağızman –Kr.; –Ezc.; –Dy.; *Kilis, Akçakent *Nizip –Gaz.; *Siverek –Ur.; *Antakya köyleri –Hat.; *Şarkışla, *Koyulhisar–Sv.; *Bor –Nğ.; Sille, *Ermenek –Kn.; Navdalı *Mut, *Mersin –İç.; *Alanya –Ant.; *Milâs, *Bodrum –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yuklü**] : (–İç. ve ilçeleri)]

yüklü (II) Meyvesi bol (ağaç için). (*Bor –Nğ.)

yüklük (I) Yıkanmak için ayrılmış bölüm. (*Dinar –Af.)

yüklük (II) [**yuk**] **1.** Yük. (*Bor –Nğ.)

[**yuk**] : (İncekum *Silifke –İç.)

2. Bir hayvanın taşıyabileceği ağırlık ya da oran kadar : *Beş yüklük odunu üç yüke sığdırdı.* (Kızılköyü –To.; *Bor –Nğ.)

yüklük (III) Yük olma durumu : *Onun bize bir yüklüğü yok.* (Kızılköyü –To.)

yüksük (I) Çekirgenin yer altına gömdüğü yumurta torbası. (*Bozdoğan –Ay.)

yüksük (II) Develerin ağzına takılan ipten örülmüş ağızlık. (*Tire –İz.)

yüksük (III) Değirmende taşlar ortasına konulan yatay demir yatak. (*Kilis ve çevresi –Gaz.)

yüksük (IV) Baldır kemiğinin kalça kemiği ile birleştiği eklem. (Bostanlar *Bahçe –Ada.)

yüksükcük (I) Yüksükotu, Digitalis purpurea. (–Gaz.)

yüksükcük (II) Aşık kemiği. (*Nizip –Gaz.)

yüksünmek (I) Gebe kadın, zayıflamak. (Bahattin *Ulubey –Or.)

yüksünmek (II) **1.** Kıskanmak. (*Bozdoğan –Ay.; *Boyabat –Sn.; *Ayaş –Ank.; *Alanya –Ant.) **2.** İğrenmek. (Bayat *Emirdağ –Af.) **3.** Çekinmek. (Bayat *Emirdağ –Af.) **4.**İncinmek, gücenmek, alınmak. (Bayat *Emirdağ –Af.;

*Düzce –Bo.; Kullar *İzmit –Kc.; *Havza –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.) **5.** [→ **yüksürmek -1**]

yüksürmek [**yüksünmek** (II) **-5**] **1.** Ayak diremek, üstelemek. (Bayat *Emirdağ –Af.; *Eğridir köyleri, *Gelendost, *Yalvaç –Isp.; Çöplü *Çivril, *Çal, Kelekçi *Acıpayam –Dz.; Bökeağaç *Manyas –Ba. ve çevresi; Fili *Biga –Çkl.; Tokat –Es.; *Fethiye –Mğ.)

[**yüksünmek** (II) **-5**] **:** (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Karacasu –Ay.; Cihangir –İst.)

2. Başvurup istemek, dilemek. (Bayat *Emirdağ –Af.) **3.** Önermek. (Çanaklı *Hatip –Kn.)

yükümsemek Küçümsemek, soğuk davranmak. (Tokat –Es.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Mğ.)

yüküm Sorumluluk. (Afşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

yükünmek 1. Öykünmek. (–Ada.) **2.** Umarsız kalıp kabul etmek, baş eğmek. (Bağyaka *Finike –Ant.) **3.** Yüksünmek. (–Ada.)

yükü yıkmak Gebe kadın, doğurmak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yük yeri Yatak, yorgan vb. konulan dolap. (Gündüzbey –Ml.)

yülebi Diken kesmede kullanılan oraga benzer araç. (*Kandıra –Kc.)

yüleği [**yülüğen**] **1.** Ustura. (*Bergama –İz.)

[**yülüğen**] **:** (*Bergama –İz.)

2. Bileyitaşı. (–Çr.)

yüleẖlemek [→ **yülemek** (I) **-1**]

yülek (I) Ağzı kütleşmiş kesici aracın ağzını açtırma, biletme işlemi. (Erkinis *Yusufeli –Ar.)

yülek (II) Birle iki yaş arasındaki at. (*Vezirköprü –Sm.)

yülek (III) Tıraş edilmiş, kılları kesilmiş, koparılmış. (–Çr.)

yüleklemek [→ **yülemek** (I) **-1**]

yülekli Bilenmiş, keskin. (–Ama.; Erkinis *Yusufeli –Ar.; *Ermenek –Kn.; Tömük *Mersin –İç.)

yülelemek [→ **yülemek** (I) **-1**]

yüleme [**yülüme** (I)] Çivi düzeltmede kullanılan ufak çekiç. (*Vezirköprü –Sm.)

[**yülüme** (I)] **:** (–Çr.)

yülemek (I) [**yüleẖlemek, yüleklemek, yülelemek**] **1.** Balta, keser, çapa gibi gereçlerin ağzını düzeltmek, inceltmek, bilemek. (*Eğridir köyleri, Uluğbey *Senirkent –Isp.; Darıveren *Acıpayam, Çöplü *Çivril, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Bornova –İz.; Sandallar *Devrek, Yakademirciler –Zn.; Mardar *Bafra, *Çarşamba –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Zile ve köyleri –To.; *Görele, Piraziz –Gr.; Bozüyük, *Göksun, *Afşin –Mr.; *Koyulhisar –Sv.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Ermenek –Kn.; *Saimbeyli, *Kozan –Ada.; –İç. ilçe ve köyleri; –Ant.; *Lüleburgaz –Krk.; Bulgaristan)

[**yüleẖlemek**] **:** (–Brd.)

[**yüleklemek**] **:** (*Merzifon köyleri –Ama.)

[**yülelemek**] **:** (–Çr.; Kayadibi –Gr.) **2.** [→ **yülümek -2**] **3.** [→ **yülümek -1**] **4.** Bitirmek, tamamlamak. (–Kn.)

yülemek (II) Birini başkasına karşı doldurmak : *Ali'yi yüledin de üstüne saldın.* (–Ada.)

yüleme olmak Tüyü dökülmek. (*Bodrum –Mğ.)

yületmek (I) **1.** Balta, bıçak gibi gereçlerin ağzını açtırmak, biletmek. (Eber *Dinar –Af.; Kozluca *Keçiborlu –Isp.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Alaşehir, Gelenbe *Kırkağaç –Mn.; Ilıcaksu *Domaniç –Kü.; Tokat –Es.; –Gaz.; Tuzla –Ada.; –Ant.; *Hayrabolu –Tk.; *Lüleburgaz –Krk.) **2.** [→ **yülütmek**(II)]
yületmek (II) [→ **yülütmek** (I) **-1**]
yülman Sivri tepe. (*Çorlu –Tk.)
yülüğen [→ **yüleği -1**]
yülük Sakalsız. (–Sn.)
yülüme (I) [→ **yüleme**]
yülüme (II) Mengeneden çıkarılan yağın döküldüğü kazan. (Geyikli *Ezine –Çkl.)
yülümek [**yülemek** (I) **-2, 3; yünemek**] **1.** Tıraş etmek, kazımak. (İsabey *Çal, *Çivril –Dz.; Umurlu, Eymir, *Bozdoğan –Ay.; –İz. ilçe ve köyleri; *Alaşehir, Gelenbe *Kırkağaç –Mn.; Mudam *Mustafa Kemalpaşa –Brs.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sn.; *Çarşamba –Sm.; –Ama. köyleri; *Zile –To.;*Lice –Dy.; Lorşun *Elbistan, Şekeroba –Mr.; *Gemerek –Sv.; Gökdere *Akdağmadeni –Yz.; Seydin *Avanos –Nş.; *Pınarbaşı ve çevresi –Ky.; Bozdoğan, Kesmeburun *Osmaniye –Ada. ve çevresi; *Mersin, *Mut ve köyleri –İç.; –Mğ. ilçe ve köyleri) [**yülemek** (I) **-3**] : (*Alaşehir, Yatağan *Akhisar, *Kırkağaç –Mn.; –Brs. köyleri; Tokat –Es.; *Akyazı ve çevresi –Sk.; Gökçesu –Bo.; Bulgaristan, Tuna boyu) **2.** Yolmak, koparmak (çiçek, meyve vb. için). (*Senirkent –Isp.; Oba *Alanya –Ant.) [**yülemek** (I) **-2**] : (–Brd.) [**yünemek**] : (–Kn.)
yülünmek 1. Tıraş olmak. (*Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; Peşman *Daday –Ks.; Büyük Kızılhisar *Oğuzeli, –Gaz.; *Afşin ve köyleri –Mr.; Reyhanlı Amik Ovası, Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Hamurcu *İncesu –Ky.; Bağyaka *Finike –Ant.) **2.** Tüyü dökülmüş olmak. (Büyük Kızılhisar *Oğuzeli –Gaz.)
yülütmek (I) [**yületmek** (II)] **1.** Tıraş ettirmek, tüylerini yolmak. (*Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Ilıcaksu *Domaniç –Kü.; Tokat –Es.; Deresag *Mudurnu, *Gerede –Bo.; Kızılelma *Bartın –Zn.; Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; Ören *Akçadağ –Ml.; *Kilis –Gaz.; Çardak –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Koyulhisar –Sv.; –Krş.; *Akseki –Ant.; –Mğ.) [**yületmek** (II)] : (Kelekçi *Acıpayam –Dz.; *Develi –Ky.; *Ermenek –Kn.) **2.** Ormandaki ağaçları iyice budamak. (–Ank.)
yülütmek (II) [**yületmek** (I) **-2**] Ucunu sivriltmek. (Kızılelma *Bartın –Zn.) [**yületmek** (I) **-2**] : (Akçahatipler *Devrek –Zn.)
yümek [→ **yumaḫ, yumak** (I)]
yümelik 1. [→ **yunaḫ, yunak -1**] **2.** Çamaşır yıkarken giyilen giysi. (Karamanlı *Tefenni –Brd.; Darıveren, Oğuz *Acıpayam –Dz.)
yümsek [→ **yüñsek**]

yümselmek [→ **yüğlenmek**]
yümseltmek Yükseltmek. (Hurma *Silifke –İç.)
yümün [**yümünü**] **1.** Uğur. (*Antakya –Hat.)
[**yümünü**] : (–Ada.)
2. Bolluk, verim. (Fariske *Ermenek –Kn.)
yümünü [→ **yümün -1**]
yümürmek Yıkmak. (*Bor –Nğ.)
yümüş [→ **yumuş**]
yümüşak [**yumşag**] Yumuşak. (İncekum *Silifke –İç.)
[**yumşag**] : (Hasanoğlan –Ank.)
yüñ [→ **yun, yuñ**]
yünağız Geveze. (*Karaman –Kn.)
yünala Kıl çuval. (*Gülnar –İç.)
yünceklik [→**yumaḫ, yumak -1**]
yünçü Kadın tellak. (–Dy.)
yüne Bir çeşit keçe. (–Uş.; *Alaşehir –Mn.; –Kü.)
yünegi Kaba, yersiz konuşan. (Kala *İncesu –Ky.)
yünek [→ **yunaḫ, yumak -1**]
yüneklik [→ **yunaḫ, yumak -5**]
yünelmek (I) Yol almak, ilerlemek. (*Urla –İz.; –Çkl.; Osmaniye –Es.)
yünelmek (II) Dönmek, yönelmek. (Osmaniye –Es.; *Çarşamba –Sm.; –Sv.)
yünemek [→ **yülümek -2**]
yünetli İyi, elverişli. (Karacahisar –Mğ.)
yüngeviş Yumuşak, sözünü geçiremeyen kişi. (–Krş.)
yüngül, yüñgül [→ **yeğni -1**]
yünlü Balık ağı. (Erenköy –İst.)
yünmek [→ **yunmak**]
yünotu Sığırkuyruğu, kralkandili denilen bir ot, Verbascum scrophulariaceeal. (Hazer –El.)
yünsecik [→ **yuñsērek**]
yüñsek [**yuñsek, yüğsek, yümsek, yūsek, yüskek, yüssek, yüysek**] Yüksek.(Hacıahmet*Düzce–Bo.;–Gaz.; Kuzören, İmamuşağı *Silifke –İç.)
[**yuñsek**] : (Bük *Silifke –İç.)
[**yüğsek**] : (*Bor –Nğ.)
[**yümsek**] : (Çamköy *Gölhisar –Brd.; –Dz.; Gümüşova *Düzce –Bo.)
[**yūsek**] : (Develi, *Düzce –Bo.; Hasanoğlan –Ank.)
[**yüskek**] : (*Ahlat –Bt.)
[**yüssek**] : (Darıyeri *Düzce –Bo.)
[**yüysek**] : (–Gaz.)
yüñselmek [→ **yüğlenmek**]
yüntem Kolay. (*Ezine –Çkl.)
yünük [→ **yunuk**]
yüñul [→ **yeğni -1**]
yünül, yüñül [→ **yeğni -1**]
yünülmek Tıraş olmak. (*Lâpseki –Çkl.)
yünülü Pis, uyuntu, aptal. (Kaboğlu –Zn.)
yünüm Koyun yıkama bayramı. (*Tefenni –Brd.)
yünüşmek Dövüşmek. (*Ulukışla –Sv.)
yüre (I) [→ **yöre** (I) **-1**]
yüre (II) [→ **yöre** (III) **-1**]
yüre (III) Kağnı arabasının tekerleğindeki ağaç kesim. (İnceler –Dz.)
yüre (IV) **1.** İç, yan. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)
yüre (V) Giz, sır. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)
yüre (VI) Duyunç, vicdan. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)
yüreğe inmek İnme inmek, felç gelmek. (*Bor –Nğ.)
yüreği atmak Cesareti, atarı olmak. (Girveli *Bünyan –Ky.)
yüreği bayılmak Baygınlık geçirmek. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)
yüreği çatlamak Çok korkmak. (*Zile –To.; –Rz.; –Ml.)

yüreği dağlı Çok dert görmüş, acı çekmiş. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

yüreği dayfalmak Yorgunluktan bitmek, çarpıntı geçirmek. (*Ünye –Or.)

yüreği döymek Yüreği dayanmak. (*Bor –Nğ.)

yüreği fenikmek Yüreği çarpmak. (Aşudu *Darende –Ml.)

yüreği galdırmamak Dayanamamak, çok üzülmek. (*Bor –Nğ.)

yüreği galkmak (I) Coşkuya kapılmak, heyecanlanmak. (*Bor –Nğ.)

yüreği galkmak (II) İğrenmek, tiksinmek. (*Bor –Nğ.)

yüreği gitmek [**yüreği sürmek, yürek sürmek**] Bağırsakları bozulmak. (*Merzifon köyleri –Ama.)

[**yüreği sürmek**] : (Aliköy *Çaycuma –Zn.; *Antakya –Hat.)

[**yürek sürmek**] : (–Zn.; *Bor –Nğ.)

yüreğine indirmek İnme inmesine neden olmak. (*Bor –Nğ.)

yüreğine sağmak Pişmanlık duymak. (Tokat –Es.)

yüreğini galdırmak (I) Tiksinti vermek. (*Bor –Nğ.)

yüreğini galdırmak (II) Aşırı yürek çarpıntısı vermek, yüreğini oynatmak. (*Bor –Nğ.)

yüreğini goparmak **1.** Korkutmak. (*Bor –Nğ.) **2.** Çok üzmek. (*Bor –Nğ.)

yüreği sürmek [→ **yüreği gitmek**]

yüreği yanık Felakete uğramış. (Tokat, Bozan –Es.)

yüreği yavıncımak Karnı acıkmak. (*Bor –Nğ.)

yüreği yuka Başkasının acısına, üzüntüsüne dayanamayan, acımalı. (*Bor –Nğ.)

yüreği ziz Acımalı, yufka yürekli. (–Bt.)

yürek (I) [**yurek**] **1.** Karın, mide, bağırsak. (Eymir *Bozdoğan –Ay.; Tepeköy *Torbalı –İz.; Tokat –Es.; –Çr.; *Merzifon –Ama.; –To.; *Tirebolu –Gr.; –Rz.; *Antakya –Hat.; *Şarkışla ve çevresi –Sv.; –Ky.; Gerit –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**yurek**] : (Fili *Biga –Çkl.)

2. Parmak uçlarında, tırnağın altındaki yumuşak et. (*Bor –Nğ.)

yürek (II) Lop yumurta sarısı. (–Sm.)

yürek (III) Yüreklilik, cesaret. (*Bor –Nğ.)

yürek artması [→ **yürek atması**]

yürek atması [**yürek artması, yürek ılgıması, yürek kabarması, yürek kakkınlığı, yürek kalkması, yürek oynaması -1**] Yürek çarpıntısı. (*Eğridir köyleri –Isp.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; *Akyazı ve çevresi –Sk.; *İskilip –Çr.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; *Kilis –Gaz.; *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar, *Gürün, Maksutlu *Şarkışla –Sv.)

[**yürek artması**] : (Küçük İsa *Zile –To.)

[**yürek ılgıması**] : (*Alaşehir –Mn.)

[**yürek kabarması**] : (*Alaşehir –Mn.; –Gaz.)

[**yürek kakkınlığı**] : (*Bor –Nğ.)

[**yürek kalkması**] : (Kumdanlı *Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Tire –İz.; *Alaşehir –Mn.; Bozan –Es.; *İskilip –Çr.; –Gaz.; *Şarkışla –Sv.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

[**yürek oynaması -1**]: (–Rz.; –Gaz.; *Koyulhisar –Sv.)

yürek bağı Çocuğun beşikten düşmemesi için, karnı üstünden geçirilerek sarılan bağ. (Şıhlar *Ulubey –Or.)

yürek bayılması Çok acıkma. (Erkinis *Yusufeli –Ar.)

yürek bulanması Mide bulanması. (*Yusufeli ve çevresi –Ar.)

yürek buyruğu Duyunç, vicdan. (–Ur.)

yürek düpürtüsü Yüreğin olağanüstü çarpması. (*Bor –Ng.)

yürek düşmesi Göbek düşmesi de denilen bir sakatlık. (Salarha Deresi köyleri –Rz.)

yürek etmek Kusmak. (Arvallı –Brd.)

yürek geçmek [**yürek yavıncımak, yürek yavuncumak**] Karın acıkmak. (*Antakya –Hat.; *Bor –Ng.)

[**yürek yavıncımak**]: (Tokat –Es.)

[**yürek yavuncumak**]: (–Kü.; *İskilip –Çr.; *Bor –Ng.)

yürek ılgıması [→ **yürek atması**]

yürek kabarması [→ **yürek atması**]

yürek kakkınlığı [→ **yürek atması**]

yürek kalkması [→ **yürek atması**]

yürek oynamak 1. Candan sevmek. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.) **2.** Canı sıkılmak, içine sıkıntı girmek. (Tokat –Es.; –Ml.; *Şarkışla –Sv.; –Ng.) **3.** [→ **yürek sıçramak**]

yürek oynaması 1. [→ **yürek atması**] **2.** Aşırı korku. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

yürek oynatması (I) Kavga, can sıkıcı olay : *Durduğu yerde yürek oynatması çıkarmasana.* (–Ezc.)

yürek oynatması (II) Can sıkıcı olay ya da durum yaratan. (–Gaz.)

yürek sıçramak [**yürek oynamak -3**] Korkmak, ödü kopmak. (Tokat –Es.)

[**yürek oynamak -3**] : (*Maçka ve köyleri –Tr.)

yürek sürmek [→ **yüreği gitmek**]

yürekten kesmek Hastalığı kökten yok etmek, sağaltmak. (Tokat –Es.)

yürek yavıncımak [→ **yürek geçmek**]

yürek yavuncumak [→ **yürek geçmek**]

yüreleşmek Ürkmek. (Ağaçköy *Bayramiç –Çkl.)

yüremek Yadırgamak. (–Kn.)

yürep Yamaç. (–Mr. ve çevresi; –Ada.)

yür etmek Konuşmak. (–Ky.)

yürgelemek [→ **yüğürmek** (II) **-1**]

yürmek Gebe bırakmak. (Karamanlı *Tefenni –Brd.; Köşker –Krş.)

yürsek [**yürtmeç**] Boğa isteyen inek. (Türkmenli *Bayramiç –Çkl.)

[**yürtmeç**] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

yürsemek Boğaya gelmek, boğa istemek. (Türkmenli *Bayramiç –Çkl.)

yürtmeç [→ **yürsek**]

yürtmek [→ **yüğürtmek**]

yürubuk Çavuşkuşu. (Sökün *Silifke –İç.)

yürüdüm Davar üretmek için alınan damızlık yavru. (Güllühüyük *Çiçekdağı –Krş.; Peçenek, Kuruçay –Ank.)

yürük (I) [→ **yüğrük** (I) **-1**]

yürük (II) **1.** [→ **yüğrük** (II) **-1**] **2.** [→ **yüğrük** (II) **-2**] **3.** Hızlı akan. (–Sv.; Emirler *Balâ –Ank.; Hamurcu *İncesu –Ky.; –Ng.)

yürük (III) Verimli, doğurgan. (*Çerkeş –Çkr.; Kıran –Mğ.)

yürük (IV) İp, yün sarmak için dört ince çubuktan yapılan aygıt. (*Perşembe –Or.)

yürük (V) Okun korunması için kağnıya çakılan ağaç. (–Krş.; Sindelhüyük *Develi –Ky.)

yürük (VI) **1.** Sıpa. (Alaybey *Kozan –Ada.) **2.** Kuyruksuz koyun. (*Çine –Ay.; –Gaz.) **3.** Çiftleşmiş hayvan. (*Elmalı –Ant.)

yürük (VII) Sancı. (*Bor –Nğ.)

yürük (VIII) [**yüvrük** (III)] Yılancık hastalığı. (*Bor –Nğ.)

[**yüvrük** (III)] : (–Sv.; –Nğ.)

yürük (IX) Bağın bölümleri arasındaki aralık. (*Bor –Nğ.)

yürük çekmek Aşermek. (–Sm.)

yürükken Çevik yürüyüşlü. (*Bor –Nğ.)

yürükmek Zorla yürümek. (İncekum *Silifke –İç.)

yürülmek [→ **yüğürmek** (I)]

yürülük Döl tutmuş keçi. (–Ant.)

yürümlü Çevik, iyi yürüyen (at için). (Genek *Yatağan –Mğ.)

yürünmek Sevinmek. (Bozhane –İst.)

yürürkü Çağın, dünyanın gidişi. (Kutludüğün –Ank.)

yürütme Sofa. (–Ank.)

yürütmek Götürmek. (*Maçka ve köyleri –Tr.)

yürüyecek Yeni yürümeye başlayan çocukların çabuk yürümelerini sağlayan ağaç araç. (*Sivrihisar –Es.)

yüsek [→ **yüñsek**]

yüsgelmek Yükselmek. (Kesirik –El.)

yüskek [→ **yüñsek**]

yüsküf [**yüssük -1, yüsük**] Yüksük. (Kazanç *Şebinkarahisar –Gr.; –Ezc.)

[**yüssük -1**] : (*Silifke –İç.)

[**yüsük**] : (–Çr.; Hasanoğlan –Ank.)

yüssek [→ **yüñsek**]

yüssük 1. [→ **yüsküf**] **2.** Yüzük. (–Gaz.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.)

yüssürü Üstünde çalışılıp, biçim verilerek eşya yapılan bir çeşit ağaç. (*Bor –Nğ.)

yüsüfçük Yusufçuk, bir baykuş çeşidi. (*Antakya –Hat.)

yüsüfefendi Mandalina. (*Antakya –Hat.)

yüsüfü Parçalara ayrılıp, şekerle yenen kalın kabuklu bir limon çeşidi. (*Antakya –Hat.)

yüsük [→ **yüsküf**]

yüsüre (I) Yasemin. (Kıran –Mğ.)

yüsüre (II) Karakehribar gibi bir çeşit ağaçtan yapılan tespih. (–Çr.)

yütmek (I) Yitmek. (Kuzyaka *Saftanbolu, *Kozlu –Zn.; *Tosya –Ks.; –Çkr.; *İskilip –Çr.; Çanıllı *Ayaş, –Ank.)

yütmek (II) Oyunda kazanmak. (Kandilli *Ereğli –Zn.; Lefkoşe –Kıbrıs)

yütük Yitik. (–Bo.; *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

yütükler Kırklar, yediler gibi yitik erenler. (–Çkr.)

yütüklere karışmak Uzun süre görünmez olmak. (–Çkr.; –Sv.)

yütük oyunu Saklambaç. (–Çkr.)

yütülmek [→ **yutulmak**]

yütümek [→ **yütürmek**]

yütürmek [**yütümek**] Yitirmek. (Kızılkeçili *Edremit –Ba.; *Akyazı, –Sk.; Kandilli *Ereğli, *Bartın –Zn.; *Taşköprü –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; Küçük İsa *Zile –To.; –Tr.; *Arapkir –Ml.; *Zara –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

[**yütümek**] : (Karabüzey *Araç, Peşman *Daday –Ks.)

yüük [**yüvcek**] Hüyük, küçük yükselti. (Fili *Biga –Çkl.)

[**yüvcek**] : (Çakırca –Brs.)
yüürmek [→ **yüğürmek** (I)]
yüvcek [→ **yüük**]
yüve Başıboş, sahipsiz hayvan. (Yenidamlar *Alanya –Ant.)
yüvemek Tüy değiştirmek. (*Çerkeş –Çkr.)
yüvez Bir tatarcık türü. (–Vn.)
yüvmek [→ **yumaḫ, yumak** (I)]
yüvrulmak [→ **yüvrülmek**]
yüvrük (I) [→ **yüğrük** (I) **-1**]
yüvrük (II) **1.** [→ **yüğrük** (II) **-3**] **2.** [→ **yüğrük** (II) **-2**]
yüvrük (III) [→ **yürük** (VIII)]
yüvrülmek [**yüvrulmek**] Koyun, keçi çiftleşmek. (Yanpar –İç.)
[**yüvrulmek**] : (Kızılisalı *Silifke, Erdemli *Mersin –İç.)
yüvü [→ **yuvak** (I) **-1**]
yüvürmek [→ **yüğürmek** (I)]
yüyecek [**yuyacak**] Bulaşık bezi. (–İz. köyleri; *Alaşehir –Mn.)
[**yuyacak**] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
yüyen At başlıklarının ağıza geçen demir bölümü. (Yoncalı *Doğubeyazıt –Ağ.)
yüyrük [→ **yüğrük** (I) **-1**]
yüyrülmek (I) [→ **yüğrülmek** (I)]
yüyrülmek (II) [→ **yüğrülmek** (II) **-2**]
yüysek [→ **yüñsek**]
yüyselmek [→ **yüğlenmek**]
yüyürçeyh Beşik. (Bayburt *Selim –Kr.)
yüyürmek (I) [→ **yüğürmek** (I)]
yüyürmek (II) [→ **yüğürtmek**]
yüz (I) [→ **yüzlek**]
yüz (II) Sayfa. (*Kaman –Krş.)
yüz alagı Fırına, odun yandıktan sonra atılan çalılar. (*Merzifon –Ama.)
yüz arkası Ardından (konuşma için). (*Çal –Dz.)
yüzbar etmek [→ **yüzbar olmak -1**]
yüzbar olmak [**yüzbar etmek, yüzberi olmak**] **1.** Yüzleşmek, yüz yüze gelip hesaplaşmak, anlaşmak. (–Kü.; Tokat –Es.; *Maçka ve çevresi köyleri –Tr.; –Gm.; –Kr.; –Ezc.; *Ahlat –Vn.; –Dy.; –Ur.)
[**yüzbar etmek**] : (–Tr.)
[**yüzberi olmak**] : (Yavuz *Şavşat –Ar.)
2. Arsızlaşmak, saygısızlaşmak. (*Yerköy –Yz.)
yüzbek Turşu yapılacak keleğin üstünden çıkarılan yumuşak bölüm. (–Çr.)
yüzberi olmak [→ **yüzbar olmak -1**]
yüzbez Utanma. (*Silifke –İç.)
yüz bozmak (I) Ekilen ve ekilmeyen tarlayı çatal sabanla bir kez sürmek. (Belviran *Gerze –Sn.)
yüz bozmak (II) Sütün yüzünü içine karıştırmak. (–Çr.)
yüzcek Yüz yüze, yüzünden : *Yüzcek tanıyorum ama adını bilmiyorum.* (*Yalvaç –Isp.; Çerçin –Brd.; Yukarı Seyit *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; *Alaşehir –Mn.; –Zn.; –Çr.; *Afşin –Mr.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Mut ve köyleri –İç.)
yüzdelik Yüzde hesabıyla ödenen ücret ya da vergi. (*Bor –Nğ.)
yüz dutmak Yönelmek, bir değişikliğin başlangıcında olmak. (*Bor –Nğ.)
yüze çıkan İyi, seçkin. (–Ezc.)
yüze çıkmak [→ **yüze gelmek**]
yüze durdurmak Saygısızlık gösterip karşılık vermesine yol açmak. (*Bor –Nğ.)
yüze durmak [→ **yüze gelmek**]

yüze gelen Seçkin. (–Dz.; Tokat –Es.; –Tr.; –Rz.; *Arapkir –Ml.; *Antakya –Hat.; *Gürün –Sv.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

yüze gelmek [**yüze çıkmak, yüze durmak**] Kafa tutmak, karşılık vermek. (–Sm.; *Merzifon –Ama.)
[**yüze çıkmak**] : (–Ezc.)
[**yüze durmak**] : (*Bor –Nğ.)

yüze getirmek Kötü davranarak baş kaldırmasına neden olmak. (–Nğ.)

yüzek (I) [**yüzgen**] **1.** Yüzücü. (–Sm.)
[**yüzgen**] : (–Çr.)
2. [→ **yüzgeç**]

yüzek (II) Arsız, utanmaz. (Karamanca *Gediz –Kü.)

yüz ekşitmek [**yüz eşkitmek**] Surat asmak, hoşlanmadığını belli etmek. (*Eğridir köyleri, *Yalvaç –Isp.; –Dz. köyleri; *Tire –İz.; –Ezc.; Akarsu *Ardanuç –Ar.; *Gürün –Sv.; *Bor –Nğ.; *Mersin köyleri –İç.; *Lüleburgaz –Krk.)
[**yüz eşkitmek**] : (*Antakya –Hat.)

yüzelik [→ **yüzellik**]

yüzellik [**yüzelik, yüzerlik**] Halk inancına göre nazara karşı kullanılan bir ot. (Ziyere –Ama.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.)
[**yüzelik**] : (–Brd. ve çevresi; –Dz. ve çevresi)
[**yüzerlik**] : (*Eğridir köyleri, Uluğbey *Senirkent –Isp.; Karamanlı *Tefenni, Karaatlı *Yeşilova–Brd.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Avanos –Nş.)

yüze peçe yapmak Görüşmeden olumlu sonuç almak için, görüşülecek kişinin bir sevdiğini yanında götürmek. (*Bor –Nğ.)

yüzerlik [→ **yüzellik**]

yüz eşkitmek [→ **yüz ekşitmek**]

yüzetmek (I) Yüzleştirmek. (*Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; *Çal –Dz.; *Alaşehir –Mn.; –Sm.; –Tr.; Yavuz *Şavşat –Ar.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.)

yüzetmek (II) **1.** Ismarlamak. (*İskilip –Çr.; Tütünlü *Ardanuç –Ar.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.) **2.** Göndermek, aktarmak. (–Çr.; Çayağzı *Şavşat –Ar.)

yüzetmek (III) Kavun, karpuz toplarken irisini ayırmak. (*Şarkışla ve çevresi –Sv.)

yüzetmek (IV) Aynı düzeye getirmek: *Tomrukları yüzet de ölçelim.* (–Tr.)

yüzgeç [**yüzek** (I) **-2**] Yüzme. (*Düzce –Bo.)
[**yüzek** (I) **-2**] : (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

yüzgen [→ **yüzek** (I) **-1**]

yüz giri itmek Geri dönmek, geri döndürmek. (*Bor –Nğ.)

yüzgörgü [→ **yüzünge**]

yüzgörgüsü [→ **yüzünge**]

yüzgörümcesi [→ **yüzgörümlüğü -1**]

yüzgörümlüğü [**yüzgörümcesi, yüzgörümlük -1, 2**] **1.** Gerdek gecesi, gelinin yüzündeki duvağı açmak için güveyin verdiği armağan. (*Gediz –Kü.; –Sm.; *Bor –Nğ.)
[**yüzgörümcesi**] : (*Merzifon ve köyleri –Ama.)
[**yüzgörümlük -1**] : (*Sivrihisar –Es.)
2. Geline, oğlan evinin, akrabalarının verdiği armağan. (*Alaşehir –Mn.; –Sm.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı–Hat.; –Kıbrıs)
[**yüzgörümlük -2**] : (*Sivrihisar –Es.; –Gaz.)

yüzgörümlük 1. [→ **yüzgörümlüğü -1**] **2.** [→ **yüzgörümlüğü -2**]

yüzgöz olmak Sık sık bozuşmak, küsüşmek. (*Mersin köyleri –İç.)

yüzgü [→ **yüzünge**]

yüz itmek Birbirine eklenecek iki şeyi düzenleyip uygulamak. (*Bor–Nğ.)

yüzkiri Utanılacak şey, yüzkarası. (–Af.; *Yalvaç –Isp.; –Dz. köyleri; Eymir, *Bozdoğan, *Nazilli –Ay.; *Tire –İz.; *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; –Çr.; –Sv.; *Bor –Nğ.; *Fethiye, *Milâs –Mğ.)

yüzkiri olmak Kusurlu, utanılacak durumda olmak : *Borcumu ödeyemediğim için size karşı yüzkiri oldum.* (*Bozdoğan –Ay.)

yüzlamak 1. Ayıbı yüze vurmak. (Güney *İkizdere –Rz.) **2.** İyiliği başa kakmak. (Güney *İkizdere –Rz.)

yüzlek [**yüz** (I)] Sığ. (*Gerede –Bo.; *Niksar –To.; –El.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Nallıhan –Ank.)

[**yüz** (I)] : (Erkinis *Yusufeli –Ar.)

yüzlekçi Yüze gülerek ağızdan söz alan, söz taşıyan, kovcu. (Bayat *Emirdağ –Af.; *Bor –Nğ.)

yüzleme (I) **1.** Tarlada herksiz ekim, üstten düzenleme : *Bu sene mart çepel gitti; tarlalar hep yüzleme kaldı.* (Durak*Ulubey –Or.; *Maçka çevresi –Tr.) **2.** Düzeltme, düzenleme. (Peşman *Daday –Ks.)

yüzleme (II) **1.** Bir malın altına kötüsünü, üstüne iyisini koyarak yapılan al. (*Ünye –Or.) **2.** Yüzünden iyilerini ala ala seçme. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

yüzleme (III) Sağılarak bırakılan sütün yüzünde oluşan ince kaymak. (Tokat –Es.)

yüzleme (IV) Baştan savma. (*Antakya –Hat.)

yüzleme (V) **1.** Yapıya, temelden sonra yapılan arka duvar. (Erkinis *Yusufeli –Ar.) **2.** Bir duvara yapışık olarak örülen yalın kat duvar. (*Bor –Nğ.)

yüzlemek (I) İyilerini seçip ayırmak. (*Bor –Nğ.)

yüzlemek (II) Mindere, yastığa yüz geçirmek. (*Bor –Nğ.)

yüzlemek (III) Harmanda sapı döğenle sürmek. (*Kurşunlu –Çkr.)

yüzlemek (IV) **1.** Yüzleştirmek, iki kişiyi yüz yüze getirerek bir sözün doğruluğunu, söylenip söylenmediğini araştırmak. (*Düzce –Bo.; –Çr.) **2.** Yüzüne vurmak, yüzüne karşı söylemek. (–Es.; *Düzce –Bo.)

yüzlemek (V) İşi baştan savmak. (–Çr.)

yüzlendirmek Düzeltmek. (Peşman *Daday –Ks.)

yüzlü Şımarık. (–Af.; *Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; Kelekçi *Acıpayam, Çöplü *Çivril, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Tire –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Kandıra –Kc.; *İskilip –Çr.; *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

yüzlük (I) Ekmek fırınına atılan odun. (*Alucra –Gr.)

yüzlük (II) Bir çocuk oyunu. (*Zile –To.)

yüzlü yüzlü Utanmadan, sıkılmadan, arsızca, istifini bozmadan : *Utan-*

madan yüzlü yüzlü yanıma geliyor. (Tokat –Es.; *Düzce –Bo.)

yüz olmak Kefil olmak. (*Antakya –Hat.)

yüzsüz Utangaç. (*Çarşamba –Sm.)

yüz tutamağı (I) [**yüz tutruğu, yüz tuturuğu -1**] Bir yardıma karşılık teşekkür için verilen armağan. (*Bozdoğan –Ay.; –Çr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –İç.; *Fethiye, *Milâs –Mğ.)

[**yüz tutruğu**] : (–Sv.)

[**yüz tuturuğu -1**]: (Maksutlu *Şarkışla –Sv.)

yüz tutamağı (II) Bir olayın gelişme yönünü etkilemek için öne sürülen, örnek gösterilen başka bir olay. (*Gürün –Sv.)

yüz tutruğu [→ **yüz tutamağı** (I)]

yüz tuturuğu 1. [→ **yüz tutamağı** (I)]

2. Ağlayan çocuğu susturmak için eline verilen nesne. (–Tr.)

yüzü bozulmak Üzüntüden yüzü bembeyaz olmak (–Çr.)

yüzü dutmak Çekinmemek, utanç duymamak. (*Bor –Ng.)

yüzüguyun [→ **yüzükoyun -1**]

yüzü kara (I) Utançlı. (Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri –Hat.)

yüzü kara (II) Yalancı. (*Çarşamba –Sm.)

yüzükmek Utanç duyarak uzaklaşmak : *Suçüstü yakalanınca yüzüktü de üç gündür eve gelmiyor.* (*Bor –Ng.; *Ermenek –Kn.)

yüzükoyun [**yüzüguyun, yüzükuyu, yüzünguyu, yüzünkapak, yüzünkoylu, yüzünkoyu, yüzünkoyun, yüzünkuylu, yüzünkuyu -1, 2**] **1.** Yüzü aşağı gelecek biçimde (yatmak, düşmek, vb. için). (*Alaşehir –Mn.; *Ayvacık –Çkl.; *Kurşunlu –Çkr.; Vazıldan *Divriği –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Ng.; *Ermenek –Kn.; *Fethiye, *Bodrum –Mğ.)

[**yüzüguyun**] : (*Bor –Ng.)

[**yüzükuyu**] : (*Ermenek –Kn.)

[**yüzünguyu**] : (*Bor –Ng.)

[**yüzünkapak**] : (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

[**yüzünkoylu**] : (*Düzce –Bo.)

[**yüzünkoyu**] : (*Afşin köyleri –Mr.)

[**yüzünkoyun**] : (Yukarı Seyit *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; *İskilip –Çr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Salmanlı –Yz.)

[**yüzünkuylu**] : (Tokat –Es.)

[**yüzünkuyu -1**] : (*Eğridir köyleri –Isp.; –Çr.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Antakya –Hat.)

2. Bayır aşağı, iniş. (Vazıldan *Divriği –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Ng.)

[**yüzünkuyu -2**] : (*Eğridir köyleri –Isp.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Antakya –Hat.)

yüzük oyunu Kışın, evde oynanan bir oyun. (–Rz. köyleri)

yüzüktürmek Soğutup, ürkütüp uzaklaştırmak. (*Bor –Ng.)

yüzükuyu [→ **yüzükoyun -1**]

yüzünatma Atkısı ipek, çözgüsü iplik olan gömleklik bez. (–Mğ.)

yüzün düşmek 1. Utanılacak duruma düşmek. (*Yalvaç –Isp.; *Sivrihisar, Tokat –Es.; –Çkr.; *Merzifon –Ama.; Küçük İsa *Zile –To.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.) **2.** Değerini yitirmek (kimse için). (–Çr.)

yüzüne beraber Yüzüne karşı. (*Düzce –Bo.)

yüzüñe güller, yüzüñüze güller [**yüzünüze gülsuyu**] İğrenç bir şeyden söz etmek gerekince, söze başlarken kullanılan özür deyimi : *Yüzüñüze güller, kedi halıya gusmuş.* (*Bor –Nğ.)
[**yüzünüze gülsuyu**] : (–Ur.)

yüzünge [**yüzgörgü, yüzgörgüsü, yüzgü, yüzüngör, yüzüngü**] Ayna. (Üreğil *Orhangazi –Brs.; *Hayrabolu –Tk.; İbriktepe, Selânik Türkleri)
[**yüzgörgü**] : (–Brs. köyleri)
[**yüzgörgüsü**] : (–Sn.)
[**yüzgü**] : (Asmasız –Nğ.)
[**yüzüngör**] : (*İnegöl –Brs.; Alput –Bo.)
[**yüzüngü**] : (Bulgaristan)

yüzüngör [→ **yüzünge**]

yüzünguyu [→ **yüzükoyun -1**]

yüzüngü [→ **yüzünge**]

yüzünkapak [→ **yüzükoyun -1**]

yüzünkoylu [→ **yüzükoyun -1**]

yüzünkoyu [→ **yüzükoyun -1**]

yüzünkoyun [→ **yüzükoyun -1**]

yüzünkuylu [→ **yüzükoyun -1**]

yüzünkuyu 1. [→ **yüzükoyun -1**]
2. [→ **yüzükoyun -2**]

yüzünü almak Kaymağını almak (süt, yoğurt vb. için). (*Bor –Nğ.)

yüzünü gızartmak 1. Bir şey isteme utancını göze almak. (*Bor –Nğ.)
2. Birini utandırmak. (*Bor –Nğ.)

yüzünüstü Yüzüstü. (*Düzce –Bo.)

yüzünüze gülsuyu [→ **yüzüñe güller**]

yüzün yüzün Yüzü üstüne, yüzünü yere sürterek : *Kimi dizin dizin sürünür, kimi yüzün yüzün.* (*Bor –Nğ.)

yüzü yirde Alçak gönüllü, uysal, utangaç, iyi huylu. (*Bor –Nğ.)

yüz vurmak Başvurmak, bir şey istemek. (*Merzifon –Ama.; *Koyulhisar –Sv.)

yüz vuruşturmak Yüzleştirmek. (*Tire –İz.)

yüz yazıcı Gelinlerin yüzüne tel yapıştıran. (*Tire –İz.)

yüz yümek Yeni evliler, kavgasız, gürültüsüz geçinmek. (Güney *Yeşilova –Brd.)

yüzzacı Ebe. (–Tr.)

Z

za (I) **1.** [→ **zahar**] **2.** Şaşma ve acıma bildirir ünlem; vah vah, ya! (Güney *Yeşilova –Brd.)

za (II) Dıştan giyilen etek pelerin, çarşaf. (*Tavas –Dz.)

za (III) Hayvanların boynuna takılan altı açık çan. (Çağlan –Es.)

zaa Nişadır benzeri bir nesne. (–Krş.)

zaal (I) İnan : *Onların laflarına zaal olmaz.* (–Sm.)

zaal (II) Sanki. (*Çarşamba –Sm.)

zaana [**zağana**] Su kıyılarında yaşayan kırkayak benzeri bir hayvan. (*Maçka –Tr.)

[**zağana**] : (*Maçka –Tr.)

zaar (I) [→ **zağar** (I) **-1**]

zaar (II) **1.** [→ **zahar**] **2.** Kuşkusuz, elbette. (*Lüleburgaz –Krk.)

zabah (I) Sabah. (Hasanoğlan –Ank.; –Nğ.) **2.** Yarın. (Ağlı *Küre –Ks.)

zabah (II) [→ **zabak**]

zabak [**zabah** (II)] İlk ders, sabah dersi. (*Bor –Nğ.)

[**zabah** (II)] : (–Nğ.)

zaban Sapan. (Hasanoğlan –Ank.)

zabānan Sabahleyin. (*Gazipaşa –Ant.)

zabayıtsız Patavatsız. (*Sandıklı –Af.)

zabbak Şaşkın, sersem. (İlama *Eğridir –Isp.)

zabın 1. Yoksul. (*Bor –Nğ.) **2.** Şaşkın, miskin. (İncirli –Bil.)

zabın kârı İnsanı geçindirmeyen kazanç. (*Bor –Nğ.)

zabınlamak 1. Zayıflamak. (*Bor –Nğ.) **2.** Etkisini yitirmek. (*Bor –Nğ.)

zabıt Süpürgeotu. (–Or.)

zabıta Muhtarlık. (Hasanoğlan –Ank.)

zabuk (I) **1.** Sokak. (–Md.; *Nizip –Gaz.) **2.** Çıkmaz sokak. (–Dy.)

zabuk (II) Komşu. (*Nizip –Gaz.)

zaca [**zag**] Kargaya benzeyen, kara renkli bir kuş. (*Darende –Ml.)

[**zag**] : (*Nizip –Gaz.)

zaç Kara boya. (–Kn.)

zad Şey. (Azerbeycan Türkleri)

zaden Sırtta bağlanarak götürülen yük. (Taptık –Ed.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.)

zafak Yağmur bulutu. (–Gaz. ve çevresi)

zafe Okul sırası. (İleydağı *Uluborlu –Isp.)

zag [→ **zaca**]

zaga (I) Mağara. (Karakoyun *Iğdır –Kr.)

zaga (II) Geveze. (Fili *Biga –Çkl.)

zaganek Kapı kilidi. (–Tr.)

zagar (I) **1.** [→ **zağar** (I) **-1**] **2.** [→ **zağar** (I) **-3**]

zagar (II) [→ **zağar** (II)]

zagar (III) Yaşlı hayvana yedirilen kırılmış arpa. (–Ml.)

zagbal Erimemiş, mumlu bal. (Karataş *İspir –Ezm.)

zagel (I) [**zagel kazması**] Bağ, bahçe, tarla işlerinde kullanılan küçük kazma. (–Tr. ve çevresi; Mavrangel –Gm.)

[**zagel kazması**] : (*Maçka –Tr.)

zagel (II) Kış bitimiyle bahar arasında yeşeren bitkiler. (*Nizip –Gaz.)

zagel kazması [→ **zagel** (I)]

zagoda [**zaguda** (I), **zağuda, zakoda, zakuda, zakuta**] Salamura yapılmış yeşil zeytin. (–Sm.; *Ünye –Or.; *Akçaabat köyleri –Tr.; –Ezm.) [**zaguda** (I)] : (*Bartın –Zn.; *Tirebolu –Gr.)
[**zağuda**] : (–Ezm.)
[**zakoda**] : (–Tr.)
[**zakuda**] : (–Tr. ve çevresi)
[**zakuta**] : (–Isp.)

zagon (I) Bulunç, vicdan. (Misis –Ada.)

zagon (II) Pisboğaz. (–Ada. köyleri)

zagor (I) Dişisini arayan, kızgın keklik. (–Bt.)

zagor (II) Kırılmış arpa. (–Ml.)

zaguda (I) [→ **zagoda**]

zaguda (II) Soğanın küçüğü. (–Ezm.)

zagun Erkeklik organı. (Çiftepınar *Mersin –İç.)

zağ (I) **1.** Güç, kuvvet : *Zağlı bir hayvan. Oğlumun hastalığı zağımı kırdı.* (–Isp.; *Çal –Dz.; *Simav –Kü.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor, –Nğ.; *Ermenek –Kn.; –İç. ilçe ve köyleri) **2.** Hız, tav, şiddet : *At zağından çatlayacaktı. Ateşin zağı kesildi, geçti.* (*Eğridir köyleri, –Isp.; İsabey *Çal –Dz.; *Ermenek –Kn.; –İç. ilçe ve köyleri) **3.** Sertlik, peklik. (–Isp.; –Çr.; Ardanuç, *Şavşat –Ar.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.; –İç. ilçe ve köyleri)

zağ (II) Gürbüzlük, semiz olma durumu. (*Bayındır –İz.; Gölcük *Bayramiç –Çkl.; Seyit –Gr.; –Tr. köyleri; *İncesu –Ky.; *Bor –Nğ.)

zağ (III) Mutlu. (*Bayramiç –Çkl.)

zağ (IV) Güçsüz, verimsiz (toprak için). (Kalınağıl *Hadım –Kn.)

zağ (V) Büyüklenme, kurum, kibir. (–Dy.)

zağ (VI) Çok keskin (bıçak, kılıç gibi kesici araçlar için). (–Mn. ve çevresi; Tokat –Es.; *Şavşat –Ar.; Harput, *Ağın –El.; –Ml.; –Nğ.)

zağ (VII) Zaman, sıra : *Artık işin zağı geldi.* (–Ks.)

zağ (VIII) Ana kuşun yavruları için gagasıyla taşıdığı yem. (Kerkük ve çevresi)

zağ (IX) **1.** Piliç. (–Md.) **2.** Bir yaşında kara karga. (*Erciş –Vn.) **3.** [→ **zağar** (I) **-2**]

zağal (I) Tahıldaki yabancı nesne. (Türkmen, Akçaköy *Nizip –Gaz.)

zağal (II) [→ **zoval**]

zağal (III) Tembel. (*Ağın –El.)

zağal olmak (I) Av hayvanı, avcıdan kaçabilir ustalıkta olmak. (*Ağın –El.)

zağal olmak (II) Ekin kökü kuruda kalmak. (*Ağın –El.)

zağana [→ **zaana**]

zağar (I) [**zaar** (I), **zagar** (I) **-1, 2**; **zağ** (IX) **-3, zavar** (III)] **1.** Küçük köpek. (Uluğbey *Senirkent –Isp.; Alâattin *Acıpayam, Bekilli, *Çal –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Ayvalı *Sivrihisar –Es.; –Ks.; *Merzifon köyleri –Ama.; Şeyhler *Ulubey –Or.; *Şavşat köyleri –Ar.; Cenciğe –Ezc.; *Zara, Hacılyas *Koyulhisar, –Sv.; *Sorgun –Yz.; –Ank.; Köşker –Krş.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.)
[**zaar** (I)] : (İğdeli *Gemerek –Sv.; Taşoluk *Göksun –Mr.)
[**zagar** (I) **-1**] : (–Es.; *Akyazı–Sk.)
2. Köpek yavrusu. (*İskilip –Çr.; –Nğ.)
[**zağ** (IX) **-3**] : (*Posof –Kr.)

3. Tazı. (*Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Mudanya –Brs.; Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *Bor –Nğ.; Güvenç *Ermenek –Kn.; Ortaca *Köyceğiz –Mğ.)

[**zagar** (I) **-2**] : (–Ağ.; Gündüzbey –Ml.; Akçakent *Nizip –Gaz.; *Yerköy –Yz.)

[**zavar** (III)] : (Eymir *Bozdoğan –Ay.; Aliköy *Çaycuma –Zn.)

4. Çoban köpeği. (–Tr. ilçe ve köyleri)

zağar (II) [**zagar** (II)] Bodur, bacaksız. (*Eğridir ve köyleri, *Gelendost –Isp.; Çerçin, Kavak *Yeşilova, Çamköy *Gölhisar –Brd.; İsabey, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Alaşehir –Mn.; –Kü.; Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Sorgun –Yz.; –Krş.; *Ermenek, *Ereğli –Kn.; Ortaca *Köyceğiz –Mğ.)

[**zagar** (II)] : (Başköy *Tavşanlı –Kü.; –Es.)

zağar (III) **1.** Söz taşıyan. (*Alaşehir –Mn.; Bektaşlı *Boğazlıyan –Yz.; *Bor –Nğ.) **2.** Birinin ardına takılan. (*Kurşunlu –Çkr.)

zağar (IV) [→ **zahar**]

zağar (V) Belki de : *Zağar şu sırada gelmiştir.* (–Nğ.)

zağara Sandık. (İbradı *Akseki –Ant.)

zağılttak Hızla, bir yere takılmadan (kayma için). (Çanıllı *Ayaş –Ank.)

zağı zağına Ucu ucuna : *İki metre kumaş aldım, zağı zağına yetişti.* (Doğancalı *Şile –İst.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

zağlamak (I) [**zağmak** (II), **zālanmak** (I)] **1.** Hızla, akarcasına kayıp gitmek. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Söğüt –Bil.; *Alaşehir –Mn.; –Çkr.; *Çarşamba –Sm.; *Afşin –Mr.; Maksutlu *Şarkışla, *Koyulhisar –Sv.; –Yz.; *Bor –Nğ.; *Mersin köyleri –İç.)

[**zağmak** (II)] : (*Bor –Nğ.; Güvenç, Engili *Akşehir –Kn.)

[**zālanmak** (I)] : (Şehsadi –Ama.) **2.** İplik, yumaktan, makaradan boşalmak. (–To.; Maksutlu *Şarkışla, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.) **3.** Kuş, süzülerek yüksekten inmek. (*Ünye –Or.)

zağlamak (II) Bilemek. (*Bornova –İz.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Ağın –El.; –Ml.; Akçakent –Gaz.; *Bor –Nğ.; *Vize –Krk.)

zağlamak (III) **1.** Semiz, toplu duruma gelmek : *At amma zağlamış* (Rumeli göçmenleri –İst.) **2.** Güçlendirmek. (*İnebolu –Ks.; *Merzifon –Ama.)

zağlaman Balkon. (*Vezirköprü –Sm.)

zağlanmak **1.** Güçlenmek, semiz duruma gelmek. (*Bor –Nğ.) **2.** Keskinleşmek, sertleşmek. (*Düzce –Bo.; *Bor –Nğ.)

zağlatmak **1.** Açmak, boşaltmak (iplik vb. için). (*Sungurlu –Çr.; *Çarşamba –Sm.; Hacılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Ky.) **2.** Çabuk geçirmek, ilerletmek. (Maksutlu *Şarkışla –Sv.)

zağlı (I) [**zığlı**] **1.** Hızlı giden, güçlü (hayvan için). (–Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; Burç –Brd.; *Çal –Dz.; –Ba.; Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; Dikenli –Çkr.; *Merzifon köyleri –Ama.; –Rz. köyleri; –Ml.; *Gürün –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Ada.; *Tarsus, *Mut ve köyleri –İç.; *Marmaris –Mğ.)

[**zığlı**] : (*Atabey –Isp.; Cenciğe –Ezc.; *Ermenek, Bilekler –Kn.) **2.** Yağlı, besili, gelişmiş : *Hayvan bahara zağlı çıkmalı. Zağlı adam.* (Kerem *Burhaniye –Ba.; Dağobası *Bayramiç –Çkl.; Değirmendere *Bozüyük –Bil.; Tokat –Es.; –Bo.; –Ks.; *İskilip –Çr.; *Niksar –To.; Ebülhayır, Sayaca –Or.; –Rz. köyleri; –Dy.; –Ml.; Değirmendere, *Göksun –Mr.; Erzin *Dörtyol –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar, Çepni *Gemerek, *Gürün –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Ada.; Bulgaristan göçmenleri)

zağlı (II) Keskin. (*Alaşehir –Mn.; Güzey *Araç –Ks.; *Merzifon köyleri –Ama.; Yavuz, Kirazlı *Şavşat –Ar.; –Ml.; –Mr.; *Ayaş –Ank.; *Bor –Nğ.)

zağlı (III) İstekli. (Çöplü *Çivril –Dz.; –Ks.; Dikenli, *Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon köyleri –Ama.; –Ml.)

zağlı (IV) Kibirli : *Hasan ağa zağlı olmuş.* (–Dy.)

zağlı (V) Sancılı, irinli (yara için). (–Nğ.)

zağma [→ **zahma** (I)]

zağmak (I) **1.** Kaçmak, koşmak. (Söğüt *Çal –Dz.; Üçem *Balâ, Göl, *Çubuk –Ank.; Güvenç –Kn.) **2.** Düşmek. (*Zile –To.; *Bor –Nğ.) **3.** Hızla fırlatmak. (*Eğridir köyleri –Isp.)

zağmak (II) [→ **zağlamak** (I) **-1**]

zağrak (I) Altı okka tahıl alan kile. (*Gazipaşa –Ant.)

zağrak (II) Bakır yağ kabı. (Araköy *Şiran –Gm.)

zağuda [→ **zagoda**]

zağ vermek Pohpohlamak, övüp hız vermek. (*Eğridir köyleri –Isp.; *İskilip –Çr.; Akarsu *Ardanuç –Ar.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı, –Hat.; –Ky.)

zağ zağ Çok, güçlü. (*İskilip –Çr.; Sakarya *Ardanuç –Ar.; Hurma, Sayağzı *Silifke, Belenkeşli *Mersin –İç.)

zaha (I) [→ **zahar**]

zaha (II) Lohusa. (–Vn.)

zahan Sahan. (Hasanoğlan –Ank.)

zahar [**za** (I) **-1, zaar** (II) **-1, zağar** (IV), **zaha** (I), **zārı, zayer, zear**] Her halde, evet öyle. (Çerçin –Brd.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; –To.; Bağlıca *Ardanuç, Yavuz *Şavşat –Ar.; *Erciş –Vn.; –Ezc.; –Dy.; *Varto –Mş.; *Ağın –El.; *Afşin –Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı, –Hat.; –Sv. ilçe ve köyleri; Hamurcu *İncesu, Fakıekinciliği *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; Çandırlar, Kisenit *Feke –Ada.)

[**za** (I) **-1**] : (Çamköy *Gölhisar –Brd.; Karaatlı –Dz.)

[**zaar** (II) **-1**]: (–Brd.; *Torbalı köyleri –İz.; *Düzce –Bo.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**zağar** (IV)]: (Kızılcın *Sarıoğlan –Ky.)

[**zaha** (I)] : (Senir –Isp.; –Brd.)

[**zārı**] : (*Alaşehir –Mn.)

[**zayer**] : (–Tr.)

[**zear**] : (Cemele –Krş.)

zahat Saat. (Hasanoğlan –Ank.)

zahavel Ahır süpürmekte kullanılan uzun süpürge. (–Gm.)

zahenk Gizli cinsel ilişkilere aracılık eden, göz yuman kişi. (–Kü.)

zahim İrin. (*Bor –Ng.)
zahimlenmek İrinlenmek. (*Bor –Ng.)
zahir vakti Sabah erken. (–Yz.)
zahiryıldızı Sabahyıldızı. (Gülâbi –Yz.)
zahma (I) [**zağma, zahme, zahmi, zama** (II), **zeḫme**] Üzengi kayışı. (Tokat –Es.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; Sulusaray –To.; *Ağın –El.; *Gürün –Sv.; Afşar *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Ng.; *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri, *Silifke –İç.; –Ed.)
[**zağma**] : (*Ardanuç köyleri, *Şavşat köyleri –Ar.; *Maçka –Tr.)
[**zahme**] : (–Md.)
[**zahmi**] : (*Akyazı –Sk.; *Kozan –Ada.)
[**zama** (II)] : (–Isp.)
[**zeḫme**] : (*Antakya –Hat.)
zaḫma (II) Etli pilav. (*Erciş –Vn.)
zahme [→ **zahma** (I)]
zahmeti Zemheriden sonra gelen elli günlük dönem. (–Gaz.)
zahmi [→ **zahma** (I)]
zahna Öşür toplayan. (*Ünye –Or.)
zahnubut [**zeknabut**] Zehir. (–Gaz.)
[**zeknabut**] : (*Ağın –El.)
zahra (I) [**zahre, zat zahra, zat zahre, zat zehre, zehre**] **1.** Yemeklik tahıl. (*Emet ve köyleri –Kü.; Tokat–Es.; Hacıahmet *Düzce –Bo.; *Kurşunlu –Çkr.; *Vezirköprü –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Perşembe –Or.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; *Arapkir –Ml.; Hacılyas *Koyulhisar, Karaözü *Gemerek, *Gürün, Maksutlu *Şarkışla, –Sv.; Gülâbi –Yz.; Tahtacı, Elmalı, *Kızılcahamam, Hasanoğlan –Ank.; *Pınarbaşı ve çevresi –Ky.; *Bor –Ng.; *Ermenek –Kn.)
[**zahre**] : (–Gaz.)
[**zat zahra**] : (Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Gürün –Sv.; –Krş.)
[**zat zahre**] : (*Nizip –Gaz.)
[**zat zehre**] : (*Antakya –Hat.)
[**zehre**]: (Başköy *Uluborlu, Bağıllı *Eğridir –Isp.; *Bozdoğan –Ay.; *Antakya –Hat.; Kabasakallı *Silifke –İç.)
2. Hayvanlara verilen yem (ot, arpa, saman vb.). (Örencik, Pazar *Kızılcahamam –Ank.)
zahra (II) Hallaç yayında, kirişin altındaki koruyucu deri. (Hashoca *Akhisar –Mn.)
zahra bazarı Tahıl alınıp satılan yer. (*Bor –Ng.)
zahre [→ **zahra** (I) **-1**]
zakca [**zakça**] Kara karga. (Izgın *Elbistan –Mr.)
[**zakça**] : (*Afşin –Mr.)
zakça [→ **zakca**]
zakım [**zakkum**] Tavandaki tahtalardan terleyip yere düşen kurumlu damla. (*İncesu –Ky.)
[**zakkum**] : (Akçakaya –Ky.)
zakıt [**zakut**] Övendirenin ucuna çakılan çivi. (–Ur.; –Ada.)
[**zakut**] : (–El.)
zakka Balıkçıl. (*Erciş –Vn.)
zakkarakçı Yalancı tanık. (–Isp.)
zakkum [→ **zakım**]
zakoda [→ **zagoda**]
zakor Bebek kundağı. (Türkistan göçmenleri –İst.)
zakota Yabanıl sarmısak. (Güneyce –Rz.)
zakuda [→ **zagoda**]
zakut [→ **zakıt**]
zakuta [→ **zagoda**]

zak zak (I) Tiril tiril, temiz pak, bembeyaz : *Sakız gibi ağarmış göyneği zak zak titriyor.* (*Bor –Ng.)

zak zak (II) Semiz, nefis (et için). (–Ng.)

zal Deli. (Görneç, Magosa –Kıbrıs)

zalaga İnce değnekleri yere vurup yaylandırarak oynanan bir oyun. (Ceylân *Lüleburgaz –Krk.)

zālanmak (I) [→ **zağlamak** (I) **-1**]

zālanmak (II) Alay etmek, eğlenmek. (*Mesudiye –Gr.)

zalata Salata. (Cenciğe –Ezc.; Hasanoğlan –Ank.)

zalbır Kavgacı, dik kafalı. (Narlıdere –İz.)

zalıkıldı Çalı cinsinden bir bitki. (Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

zalıncak Salıncak. (Hasanoğlan –Ank.)

zali Yarar. (Kayıköy *Emet –Kü.)

zalim Yapışkan çamur. (Zıgana *Torul –Gm.)

zallah [→ **zallak**]

zallak [**zallah**] Biçimsiz. (*Şebinkarahisar –Gr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[**zallah**] : (*Alucra –Gr.)

zalot Süpürge yapılan bitki. (–Or.)

zalt (I) Her zaman. (*Ermenek –Kn.; Çömelek, Navdalı *Mut, Burhan, Civanyaylağı *Mersin, –İç.)

zalt (II) Salt. (Orhana *Anamur –İç.)

zam Kuytu yerlerde biriken kar. (Güneyce –Rz.)

zama (I) Çarkta bükülürken iki kazık arasında birbirine eklenerek katlanan kıl ipi katlarından her birinin boy ölçüsü. (–Isp.; *Bor –Ng.)

zama (II) [→ **zahma** (I)]

zama guşağı [**zama kuşağı**] Mencik sarılan ip. (–Isp.; *Bor –Ng.)

[**zama kuşağı**] : (–Isp.)

zamah (I) **1.** Eğlenti, şenlik. (*Sungurlu, –Çr.; *Ünye –Or.) **2.** Oyun, şenlik meydanı. (Duğla –Çr.) **3.** Düğün yemeği, şölen. (–Ank.) **4.** Düğünde topluca oturulan yer. (Erkilet –Ky.)

zamah (II) Oyun, al. (*Bafra –Sm.)

zaman kuşağı [→ **zama guşağı**]

zaman adamı Çağına uyan adam. (*Bor –Ng.)

zamanıñ behrinde Bir zamanlar. (*Bor –Ng.)

zamanını bulmak Uygun vakit, elverişli durum sağlamak. (*Bor –Ng.)

zaman virmek **1.** Zaman ayırmak. (*Bor –Ng.) **2.** Zaman bırakmak. (*Bor –Ng.)

zamarı Karakış. (Hasanoğlan –Ank.)

zamat Zaman. (İncekum *Silifke –İç.)

zamayır [→ **zanayır**]

zamazingo Araç, aygıt, gereç, nesne. (*Düzce –Bo.)

zambak (I) [→ **zamzak** (III)]

zambak (II) Süsen. (–Sm.)

zambaksu Su çekmiş odun. (Güneyce –Rz.)

zambalak Tombul. (Karaözü *Gemerek –Sv.)

zambala zumbala [→ **zappidü zuppudu**]

zambı 9 aralık 17 ocak arasındaki en soğuk kırk gün. (Izgın *Elbistan –Mr.)

zambıh Üzüm cibresinden ikinci kez üzüm suyu elde etmek için kullanılan kaldıraç dizgisi. (Karaözü *Gemerek –Sv.)

zambık (I) **1.** Üzüm, gübre taşımak için, tahtadan yapılmış, çuval kapaklı küfe. (*Avanos –Nş.) **2.** Sazdan örülmüş, ağzı geniş sele.

(–Ky.) **3.** Bezir çıkaran yerlerde, erimiş beziri doldurmaya yarayan, kındıradan örülmüş torba. (Ağırnas –Ky.) **4.** Kıl eğirenlerin, kıl yumağını içine koydukları meşin bohçá. (*Bor –Nğ.)

zambık (II) [**zambuk** (II), **zamıh, zamka**] Zamk. (–Gaz.)
[**zambuk** (II)] : (–Gaz.)
[**zamıh**] : (–Gaz.)
[**zamka**] : (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

zambır (I) [**zambur** (I)] Eşekarısı. (–İç. ilçe ve köyleri; *Gazipaşa –Ant.)
[**zambur** (I)] : (*Antakya –Hat.)

zambır (II) [**zambur** (II)] Sinir, asabiyet. (–Gaz.)
[**zambur** (II)] : (*Antakya –Hat.)

zambuk (I) İneklerin sırtında, sinek ısırmasıyla çıkan çıban, yara. (Muradiye –Rz.)

zambuk (II) [→ **zambık** (II)]

zambuk (III) Çatı kıyısındaki su yolu, çörten. (–Ank.)

zambul Ağaçta biriken kar. (Hortma *Acıpayam –Dz.)

zambuldamak Yüksek sesle, gürültülü konuşmak. (*Gazipaşa –Ant.)

zambur (I) [→ **zambır** (I)]

zambur (II) [→ **zambır** (II)]

zamburdak Sikkeli altından kadın takısı. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

zamharık Ağaç gövdelerinin özündeki liflerin ayrılması. (Tuzla –Ada.)

zamıh [→ **zambık** (II)]

zamka [→ **zambık** (II)]

zamp Balyoz. (İncirlik –Ada.)

zampur zumpur Saçma sapan, kaba saba. (*Bor –Nğ.)

zamturaklı Süslü. (*Kozan –Ada.)

zamzak (I) Mısır, domates, kavun, karpuz gibi bitkilere sarılarak büyüyen ve mavi çiçekler açan bir asalak bitki. (–Sm.)

zamzak (II) Burun kemiği. (Bardakçı *Seyitgazi –Es.)

zamzak (III) [**zambak** (I), **zangabak**] Aptal. (*Ezine –Çkl.; *Çerkeş –Çkr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
[**zambak** (I)] : (Üçkuyu –Dz.)
[**zangabak**] : (–Dz.)

zamzaklanmak Saçma sapan konuşmak. (*Çerkeş –Çkr.)

zamzalak 1. [→ **zanzalak -1**] **2.** Bir çeşit çiçek. (–Md.)

zamzan Verimi azalmış tarlada biten sarı çiçekli bir ot. (*Merzifon –Ama.)

zamzatlamak Gürültü etmek. (Kalaboynu –Ada.)

zamzort Yaramaz. (İğdecik –Isp.)

zamzuklanmak Oyalanmak, ayak sürümek. (*Kurşunlu –Çkr.)

zamzum (I) Çisenti. (Önsen –Ml.)

zamzum (II) Gevezelik. (Gürcü *Kızılcahamam –Ank.)

zan (I) Harmanda döğeni boyunduruğa takan, iki ucu çengelli ağaç araç. (Zigana *Torul –Gm.)

zan (II) Cevizin yeşil kabuğu. (Zermut –Gm.)

zanagır [→ **zanayır**]

zanaka Paylama, cezalandırma. (–Nğ.)

zanaka etmek 1. Bir şeyi aklına takmak, hep ondan sözetmek. (*Eğridir köyleri –Isp.) **2.** Alay etmek. (Yeniköy *Ereğli –Zn.)

zanayır [**zamayır, zanagır, zangır, zankır**] Bedeni geliştiği halde aklı, zekası gelişememiş. (Alâattin *Acıpayam –Dz.; Korucuk *Gülnar –İç.)
[**zamayır**] : (–Isp.; Korucuk *Gülnar –İç.)

[**zanagır**] : (*Düzce –Bo.)
[**zangır**] : (Süleler, Domya *Mihalıççık –Es.; –Bo.)
[**zankır**] : (Abbaslık –Bil.)

zanbak Kısır keçi. (Varyanlı –Mr.)

zandak Yeşil diken. (*Vezirköprü –Sm.)

zandos [**zanguş**] Deli. (Bozcalı *Reşadiye –To.)
[**zanguş**] : (Kilimli –Zn.)

zaneyir Fırsat düşkünü. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

zanga [**zanka**] Kızak. (Geçitli *Ardanuç –Ar.; Rumeli göçmenleri –İst.)
[**zanka**] : (*Şavşat köyleri –Ar.; –Krş.; –Ezm.)

zangabak [→ **zamzak** (III)]

zangaç [**zankaç**] Topal. (*Maçka –Tr.)
[**zankaç**] : (*Maçka –Tr.)

zangadak [**zangadanak, zangıdak, zank, zankıdak, zapırdak**] Birdenbire. (*Gelendost, *Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; Yukarı Seyit, Bekilli *Çal, Söğüt, Bereketli, *Tavas –Dz.; *Bozdoğan, Gölcükler –İz.; –Ay.; Şenkavak –Es.; *Düzce –Bo.; *İskilip –Çr.; *Merzifon –Ama.; *Tirebolu –Gr.; *Çarşamba –Sm.; Akarsu *Ardanuç –Ar.; *Nizip –Gaz.; *Koyulhisar, *Gürün –Sv.; *Bor –Nğ.; *Milâs –Mğ.)
[**zangadanak**] : (*Antakya –Hat.)
[**zangıdak**] : (Eymir *Bozdoğan –Ay.)
[**zank**] : (Yukarı Seyit *Çal –Dz.)
[**zankıdak**] : (Şehsadi –Ama.)
[**zapırdak**]: (Salda *Yeşilova –Brd.)

zangada kalmak Korkup birden durmak. (–Mr.)

zangadanak [→ **zangadak**]

zangal Çıngar, kavga. (*Bor –Nğ.)

zangalak (I) İri yapılı, kalın kemikli. (Sakarlı –Sm.)

zangalak (II) Baharda küçük, kokulu çiçekler açan meyvesiz bir ağaç. (–Kıbrıs)

zangarakçı İşsiz güçsüz dolaşıp gönül eğlendiren. (–Çkl.)

zangıdak [→ **zangadak**]

zañgıl zañgıl Sarsılmayı anlatır. (*Düzce –Bo.)

zangır [→ **zanayır**]

zangırdamak [**zañgurdamak, zanırlamak**] Çıkışmak, azarlamak. (–Bo.)
[**zañgurdamak**] : (–Bo.)
[**zanırlamak**] : (*Afşin –Mr.)

zangra Bağırtı. (Yenipazar –Ay.)

zañgurdamak [→ **zangırdamak**]

zanguş [→ **zandos**]

zanım Ateş. (Üsküp)

zanır Paylama. (*Afşin –Mr.)

zanırlamak [→ **zangırdamak**]

zanıtmak [**zannıtmak**] Anlatmak, duyurmak. (*Sungurlu –Çr.)
[**zannıtmak**] : (Koşmat –Es.)

zank [→ **zangadak**]

zanka [→ **zanga**]

zankaç [→ **zangaç**]

zankal Meşin tozluk. (–Rz.)

zankazank [→ **zımbazık**]

zañk geçmek Kazık, zor kakılmak, güçlükle geçmek. (Tekeler *Silifke –İç.)

zankıdak [→ **zangadak**]

zankır [→ **zanayır**]

zankırdamak Ses çıkararak sarsılmak, titremek. (Fili *Biga –Çkl.; Tokat –Es.; –Gr. köyleri; Kalaboynu *Saimbeyli –Ada.)

zank ölümü Birdenbire ölüm. (–Uş.)

zankur Huysuz, geçimsiz, çirkin, acımasız. (–Ama.; *Maçka –Tr.)

zanmak Sanmak. (Zarşat –Kr.)

zannıtmak [→ **zanıtmak**]
zanta atmak Şişinmek, övünmek.(–Ks.)
zantacı Yalancı, abartarak konuşan. (Örkenez *Yalvaç –Isp.)
zantır Teneke. (Figani, *Mecitözü –Çr.)
zantur Santurda denilen saz. (*Merzifon köyleri –Ama.; –Dy.)
zanzalak [**zamzalak -1**] **1.** Akasya. (–Dy.; –Mr.)
[**zamzalak -1**] **:** (Gâvurdağı *Osmaniye –Ada.)
2. Tespih ağacı. (*Nizip –Gaz.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Tömük *Mersin –İç.)
zanzum Anlamsız, ilişkisiz söz, kuru gürültü. (–Nğ.; Azaplı *Kadirli –Ada.)
zañzuñ itmek Kaba, ağır sözlerle atıp tutmak. (*Bor –Nğ.)
zanzur Deprem. (–Or.)
zanzura Uzun boylu (kimse). (–Kr.)
zap Küçük toprak küp, güveç. (–Gm.; –Ezm.; –Ezc.)
zapan Saban. (Alâattin *Acıpayam –Dz.)
zapçuk Çocuk davranışlı, yeğni (kimse). (Bahçeli *Bor –Nğ.)
zapırdak [→ **zangadak**]
zapırdamak (I) Ayaklar tak tak ses çıkararak koşmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; Yukarı Seyit, Söğüt *Çal –Dz.; *Korkuteli –Ant.)
zapırdamak (II) Aşırı saygı göstermek. (*Bor –Nğ.)
zaplı [→ **zarplı** (I)]
zappidü zuppudu [**zambala zumbala**] Kadın, her yerini oynatarak, cilveyle, kırıtarak (yürüme için). (*Düzce –Bo.)
[**zambala zumbala**] **:** (Karaköy *Düzce –Bo.)
zappik Ökçeleri demirli yarım çizme. (–Ezm.)
zapramak Fırlamak, koşmak. (*Marmaris, İğdecik, Pinnaz –Mğ.)
zapur Sis arasında yağan ince yağmur. (Karaahmet *Andırın –Mr.)
zapur zupur Gelişigüzel (yürüme için). (–Mğ.)
zapusuz Yabanıl. (Boynuyoğun –Ada.)
zar (I) **1.** Kadınların üste giyindikleri çarşaf. (–Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; –İz. ve ilçeleri; –Mn. ve ve çevresi) **2.** Kadınların, sokağa giderken başlarına örttükleri yarım örtü. (*Bolvadin –Af.)
zar (II) Mısır, gübre vb. taşımaya yarayan büyük ve derin sepet. (Bağlıca *Ardanuç, *Şavşat köyleri –Ar.; –Nğ.; –Ada. ve çevresi; Pisi, Düğrek, Ahiköy, *Ula, *Milâs –Mğ.)
zar (III) Tırpanla biçilip yere dökülen ekin. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
zara Sara. (İsabey *Çal –Dz.)
zarağacı Köy evlerinde, çatının yükünü kaldıran büyük kiriş. (*Maçka –Tr.)
zarak [**zaraka**] Ufak pencere. (*Çüngüş –Dy.)
[**zaraka**] **:** (Midye *Çermik –Dy.)
zaraka [→ **zarak**]
zararı yok [**zararsız**] Oldukça iyi. (*Bor –Nğ.)
[**zararsız**] **:** (*Bor –Nğ.)
zararsız [→ **zararı yok**]
zarat Yüz. (Bozhane *Beykoz –İst.)
zarbe Sarp. (Karaoğlanlı –Mn.)
zarbı artmak Azıtmak, şiddetlenmek (ağrı, sancı için). (*Bor –Nğ.)
zarblı [→ **zarplı** (I)]
zardak Ağaç dibini sulamak için açılan çukur. (*Ahlat –Vn.)

zardaklı Kibirli. (Bağıllı *Eğridir –Isp.)
zardalak Erguvan. (–To.)
zar dutunmak [→ **zarlanmak** (I)]
zārek [→ **zeyrek** (I)]
zarencilik Yokluk, geçim darlığı. (*Maçka –Tr.)
zarf Kılıf, örtü. (*Bor –Ng.)
zarfalık Güneşin ufuktan beş metre yükseldiği zaman. (Başvartenik *Çemişgezek –Tn.)
zarflamak Yorgan kaplamak. (*Bor –Ng.)
zargana Çeneleri gaga biçiminde, uzun gövdesi yılanbalığına benzer bir balık. (–Sm.; Gare *Ardeşen –Rz.)
zargı Arabozucu. (Alacahan –Sv.)
zārı [→ **zahar**]
zarı geçmek Çürümek, işe yarama dönemi geçmek. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)
zarıldak Fırıldak. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)
zarılık (I) Yoksulluk, yoksunluk, güçsüzlük. (Tokat –Es.; Eski, Eşme *İzmit –Kc.; *Bor –Ng.)
zarılık (II) Dalkavukluk. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)
zarılık getirmek Usançla sızlanmak. (*Bor –Ng.)
zarıncamak [**zarıncımak, zarlanmak** (II), **zerincemek, zırıncamak** (I) **-1, zırıncımak** (I) **-1, zırnımak**]
1. Sızlanarak baş ağrıtmak, tedirgin etmek. (Beleni –Dz.; *Alaşehir –Mn.; *İznik –Brs.; *Çarşamba –Sm.)
[**zerincemek**] : (*Çarşamba –Sm.)
[**zırıncamak** (I) **-1**] : (İkipınar *Mihalıççık –Es.)
[**zırıncımak** (I) **-1**] : (Tokat –Es.; Sarılar *Avanos –Nş.; –Ky.; *Ermenek –Kn.)
[**zırnımak**] : (*Sivrihisar –Es.)
2. Acıdan inlemek, ah vah ederek yaşamak. (*Taşköprü –Ks.; –Kıbrıs)
[**zarıncımak**] : (Peşman *Daday –Ks.)
[**zarlanmak** (II)] : (–Kr.)
zarıncı Yatalak hasta. (*Erciş –Vn.)
zarıncımak [→ **zarıncamak -2**]
zarı zehti kesilmek Çok yorulmak, bitkin düşmek. (*Bor –Ng.)
zari zari Sızlanarak, inleyerek (ağlama için). (*Bigadiç –Ba.; *Bor –Ng.)
zarka Önü açık giysi. (*Bozüyük –Bil.)
zarku Şımarık. (*Merzifon –Ama.)
zarkulanmak Şımarmak, nazlanmak. (*Merzifon köyleri –Ama.)
zarlak Yorgun, bitkin (hayvan için). (*Kurşunlu –Çkr.)
zarlamak Hıçkırarak ağlamak. (Zarşat –Kr.)
zarlanmak (I) [**zar dutunmak**] Çarşaf giyinmek, çarşaflanmak. (*Bor –Ng.)
[**zar dutunmak**] : (*Bor –Ng.)
zarlanmak (II) [→ **zarıncamak -2**]
zarlengadeh [→ **zellengada**]
zarlı (I) Çarşafa bürünmüş (kadın). (*Bor –Ng.)
zarlı (II) Geçimini kendi sağlayamayan. (*Gerze köyleri –Sn.)
zarlık (I) **1.** Ala keçe yapmak için, keçecilerin yünden döktükleri renksiz, ince keçe. (–Brd.) **2.** Çarşaf için elverişli (kumaş). (*Bor –Ng.) **3.** Çarşafa yetecek kadar. (*Bor –Ng.)
zarlık bez Patiska. (Misis –Ada.)
zarna Aşağılık. (*Ünye –Or.)

zarnak Fasulyenin sarıldığı çubuk. (*Maçka ve köyleri –Tr.)

zarp **1.** Sarp, yalçın. (Emirşahlar *Anamur –İç.) **2.** Güç. (–Zn.)

zarpadak [→ **zırpada**]

zarpın Buğday ambarı. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Seydişehir –Kn.)

zarpınadak Çok çabuk, hızlı ve sert. (Ziyere –Ama.)

zarpıtmak Hoplatmak. (–Gaz.)

zarplanmak Güçlenmek, azıtmak, hızlanmak, artmak : *Dizimdeki ağrı gittikçe zarplanıyor*. (*Bor –Ng.)

zarplı (I) [**zaplı, zarblı, zıraplı**] Zorlu, güçlü. (Körez *Kula –Uş.; İshaklı *Bolvadin –Af.; İleydağı *Uluborlu, *Eğridir köyleri, *Gelendost –Isp.; –Brd.; Üçkuyu, Yukarı Seyit, *Çal, Söğüt, Çöplü *Çivril –Dz.; Tepeköy *Torbalı –İz.; Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon köyleri, Tekke *Taşova –Ama.; *Tirebolu –Gr.; Erkinis *Yusufeli –Ar.; *Gürün, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bor –Ng.; Kürkçüler, Kümbet, –Ada.; *Mut ve köyleri, *Mersin ve köyleri –İç.; Apturrahmanlar *Serik –Ant.; Çallılar –Mğ.; Ceylân *Lüleburgaz –Krk.)
[**zaplı**] : (Bahçeli *Bor –Ng.)
[**zarblı**]: (–Ama.)
[**zıraplı**] : (*Daday –Ks.; *Bodrum –Mğ.)

zarplı (II) **1.** Güzel, yakışıklı. (Üçkuyu, Çindere *Buldan –Dz.) **2.** Ağırbaşlı, bilgili. (Üçkuyu –Dz.)

zarrak Güldürücü. (Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.)

zart Sert. (Alâattin *Acıpayam –Dz.)

zarta (I) Abartma, atma, övünme. (Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Boyabat –Sn.; –Tr. dağ köyleri; Güleş *Ardanuç –Ar.; –Rz.; Ağaeli –Ank.)

zarta (II) Yellenme. (Tokat –Es.)

zarta atmak (I) [**zart atmak**] Abartarak kendini övmek, abartılı konuşmak. (–Çkr.; *İskilip –Çr.; *Ayancık –Sn.; Güleş *Ardanuç –Ar.; Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.)
[**zart atmak**] : (*Sivrihisar –Es.; Karabüzey *Araç –Ks.; *Merzifon –Ama.; *Ünye köyleri –Or.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

zarta atmak (II) Yellenmek. (*Çarşamba –Sm.)

zartacı [**zartlak** (II) **-2, zartlakçı, zertlek** (II)] **1.** Abartmalı, yalan konuşan. (Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Boyabat, *Ayancık –Sn.; Geçitli *Ardanuç –Ar.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
[**zartlak** (II) **-2**] : (Peşman *Daday –Ks.; *Merzifon köyleri –Ama.)
[**zartlakçı**] : (*Alaşehir –Mn.)
[**zertlek** (II)] : (–Ant.)
2. Kendini öven. (Aşağı Kayı *Tosya –Ks.; *Ayancık –Sn.)

zartak Kapı mandalı. (*Vezirköprü –Sm.)

zartaklı [→ **zartalaklı -1**]

zartalak (I) [**zartlak** (II) **-1**] **1.** Kaba, çirkin, biçimsiz. (*Eğridir köyleri –Isp.; Heniskeköy, Şehsadi –Ama.)
2. Kaba, yakışıksız konuşan. (*Sivrihisar –Es.; Çavdar *Mesudiye –Or.; *Şebinkarahisar –Gr.)
[**zartlak** (II) **-1**] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.; Peşman *Daday –Ks.; *Merzifon köyleri –Ama.)
3. Gürbüz, güçlü, iri. (Sadak *Kelkit –Gm.)

zartalak (II) Kılık, gösteriş, heybet. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; Tokat –Es.; Başvartenik *Çemişgezek –Tn.; Seydin *Avanos –Nş.; *Bor –Nğ.; Taşağıl *Ereğli, –Kn.)

zartalaklı [**zartaklı, zartanaklı, zartaraklı, zartarlaklı**] **1.** Çalımlı, süslü, gösterişli. (Şenköy *Çivril, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; Tokat –Es.; –Mr.; –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Mut ve köyleri –İç.)

[**zartaklı**] **:** (*Eğridir köyleri –Isp.; Ekse *Çal –Dz.; *Emet –Kü.; *Çarşamba –Sm.; –Sv.)

[**zartanaklı**] **:** (*Antakya –Hat.; Çakallı –Ada.)

[**zartaraklı**]**:** (Erdemli, Alata *Mersin –İç.)

[**zartarlaklı**] **:** (–Nğ.)

2. Cesur, yiğit, erdemli. (Cevdetiye *Osmaniye –Ada.; *Mut ve köyleri –İç.)

zartanaklı [→ **zartalaklı -1**]

zartaraklı [→ **zartalaklı -1**]

zartarlaklı [→ **zartalaklı -1**]

zart atmak [→ **zarta atmak** (I)]

zartlak (I) Domates. (–Gaz.)

zartlak (II) **1.** [→ **zartalak** (I) **-2**] **2.** [→ **zartacı -1**]

zartlakçı [→ **zartacı -1**]

zartlama Yaş üzüm ve pekmezin kaynatılmasıyla yapılan kışlık katık. (–Mr.)

zart zart itmek [**zart zurt etmek, zart zurt itmek**] Yüksekten atıp tutmak. (*Bor –Nğ.)

[**zart zurt etmek**] **:** (Alâattin *Acıpayam –Dz.)

[**zart zurt itmek**] **:** (*Bor –Nğ.)

zart zurt Gereksiz, yersiz, saldırgan konuşma. (*Nizip –Gaz.)

zart zurt etmek [→ **zart zart itmek**]

zart zurt itmek [→ **zart zart itmek**]

zarvak [→ **zavrak** (I) **-1**]

zarzalak Leylak. (–Çr. ilçe ve köyleri; *Havza –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Niksar –To.; *Kozan –Ada.)

zarzanba İriyarı. (–Ur.)

zar zar Hiç durmadan, rahatsız edici biçimde (konuşma için). (Çanıllı *Ayaş –Ank.)

zask Ahırda, seyislerin oturup yattığı yüksekçe yer. (–Ezc.)

zat (I) Yemek. (–Çkl.; –Ezc.; –Bil.)

zat (II) Şey : *Ben bir zat buldum.* (Eloğlu, *Pazarcık –Mr.)

zat (III) Büsbütün, daha fazla. (–Sv.; –Krş.; *Bor –Nğ.)

zāta Gerçekte, aslında. (*Gazipaşa –Ant.)

zat etmek Kesici gereçleri bilemek, çeliklemek. (*Of ve köyleri –Tr.)

zattadı Tuz. (*Genç –Bn.)

zat zahra [→ **zahra** (I) **-1**]

zat zahre [→ **zahra** (I) **-1**]

zat zehre [→ **zahra** (I) **-1**]

zava (I) Güvey. (Babik *Pütürge –Ml.)

zava (II) Taşsız yüzük. (Mağusa *Maçka –Tr.)

zava (III) Mısır koçanı. (Gare *Ardeşen –Rz.)

zaval (I) [→ **zoval**]

zaval (II) [→ **zavar** (I) **-1**]

zavala Hamur pazısı. (*Ünye –Or.)

zavar (I) [**zaval** (II), **zavara, zavarana, zavır** (I), **zevar**] **1.** Hayvanlara yedirilmek için hazırlanan tahıl kırması. (Allahdeyan *Salihli–Mn.; Satılmış –Es.; Bahattin *İskilip, Ovasaray –Çr.; *Ağın, –El.; –Ml.; *Nizip –Gaz.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri –Hat.; –Sv. ilçe ve köyleri; *Sorgun, Bektaşlı –Yz.; *Keskin, Büyük Afşar–Ank.;

*Avanos, –Nş.; Afşar köyleri *Pınarbaşı, *İncesu –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ereğli, *Karaman –Kn.; *Kadirli –Ada.; *Erdemli, Civanyaylağı *Mersin, *Tarsus–İç.) [**zaval** (II)] : (*Arapkir –Ml.) [**zavır** (I)] : (*Kurşunlu –Çkr.; Faraşlı *Kalecik –Ank.; Mut ve köyleri –İç.) [**zevar**] : (*Çumra –Kn.)

2. İri öğütülmüş un. (Bozhüyük, –Mr.; Kızılhisar, –Gaz.; Misis –Ada.) [**zavara**] : (Çöplü *Çivril –Dz.) [**zavarana**] : (Arslan, *Erdemli–İç.)

zavar (II) Boş laf. (*Bolvadin, *Emirdağ –Af.; *Alaşehir –Mn.)

zavar (III) [→ **zağar** (I) **-3**]

zavara [→ **zavar** (I) **-2**]

zavarana [→ **zavar** (I) **-2**]

zavga Aptal. (Kozan *Geyve –Kc.)

zavır (I) [→ **zavar** (I) **-1**]

zavır (II) Yalan. (*Senirkent –Isp.)

zavır (III) Kendini beğenme, naz. (Bağıllı *Eğridir –Isp.)

zavır (IV) Çıkışma, azar. (–Mr.; –Gaz.)

zavırlamak [**zavraklamak, zavurlamak -2**] **1.** Paylamak, çıkışmak. (Önsen –Mr.; –Gaz.; Tuzla, Kürkçüler –Ada.) [**zavraklamak**] : (Zeytinli *Edremit –Ba.)

2. Gözdağı vererek bir yere, bir işe salmak. (*Pınarbaşı –Ky.) [**zavurlamak -2**] : (Taçın *Bünyan –Ky.; Fariske *Ermenek –Kn.)

zavırtı Anlaşılmayan ses, mırıltı. (*Silifke köyleri –İç.)

zavkı İşi yolunda olup da başkalarıyla eğlenen. (*Bor –Nğ.)

zavlah İriyarı (kimse). (Çepni *Gemerek –Sv.)

zavlak (I) [→ **zavrak** (III) **-1**]

zavlak (II) Yerinde duramayan, yeğni (kimse). (Karaözü *Gemerek –Sv.)

zavrak (I) [**zarvak, zavza, zavzak** (I), **zavzı -2, zavzu -1, zevrak**] **1.** Hıyar. (–Isp. ve çevresi *Adapazarı –Sk.; –Bo.; Acıkavak *Taşköprü –Ks.; –Çr. ilçe ve köyleri; *Havza –Sm.; *Taşova, Dinar *Artova –To.; *Fatsa –Or.; Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.; *Çayıralan, –Yz.; Kuruçay *Çubuk, *Nallıhan –Ank.; Hisarcık, Erkilet *İncesu –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Seydişehir –Kn.; Çandırlar *Feke –Ada.) [**zarvak**] : (–Ky.) [**zavza**] : (Irmak –Çkr.; *Keskin –Ank.) [**zavzak** (I)] : (*İskilip –Çr.) [**zavzı -2**] : (*Niksar –To.) [**zavzu -1**] : (Ağlı *Küre –Ks.; –Ama.; *Zile –To.) [**zevrak**] : (–Çr.)

2. Kızılcık. (–To.) **3.** Havuç. (Kesanuz –Ank.)

zavrak (II) Balı alınmış petek. (Figneze *Artova –To.)

zavrak (III) [**zavlak** (I), **zavzak** (III)] **1.** Pencere. (*Kırkağaç–Mn.;–Brs.; *Taşköprü –Ks.; Fariske *Ermenek, Hocaköy, Çetmi, *Karaman –Kn.; –İç. ilçe ve köyleri; *Gazipaşa –Ant.) [**zavlak** (I)] : (*Manavgat –Ant.) [**zavzak** (III)] : (*Ilgın –Kn.)

2. Tahta parmaklık. (–Isp.; Bozlar, Kemer –Brd.)

zavrak (IV) **1.** Küçük testi. (–Nğ.; *Ereğli –Kn.) **2.** Ufak bakır leğen. (–Ezm.) **3.** Büyük yağ kazanı. (–Ezm.; –Ezc.)

zavrak (V) **1.** Sağır. (Alâattin *Acıpayam –Dz.) **2.** Budala. (–Bo.; *Alucra –Gr.; *Bayburt –Gm.; Çelik –Gaz.; Çepni *Gemerek –Sv.) **3.** Anlamsız davranan. (Çanıllı *Ayaş –Ank.)

zavrak (VI) **1.** Çalım. (Hançalar, *Çal –Dz.; –Ada.; *Mersin köyleri –İç.; *Elmalı –Ant.) **2.** İçgücü, atar, güç. (–Ada.; *Mersin köyleri –İç.)

zavrak (VII) Kızgın, cinsel istekli deve. (Gölcük *Bayramiç –Çkl.)

zavraklamak [→ **zavırlamak -1**]

zavraklı (I) Güçlü, çalımlı. (*Tire –İz.; –Tr. ve çevresi; Harmanlı *Ardanuç –Ar.; *Bor –Nğ.; *Kadirli –Ada.)

zavraklı (II) Yeşil. (Bahadırlar *Bayramiç –Çkl.)

zavraklık Delikanlılık, ataklık. (Dastarlı *Ayaş –Ank.)

zavratızort Hoppa, beğenilmeyen kadın. (Berit ve Gâvurdağı yörükleri –Mr.)

zavrulluk Yoksulluk. (Göncek –Bo.)

zavullu İyi. (–Krş.)

zavur (I) Gülünç söz, davranış. (Hacılar –Isp.) **2.** Sitem, başa kakma. (*Eğridir köyleri –Isp.) **3.** Öfkeyle azarlama, emir. (Bozhüyük –Mr.; Afşar köyleri *Pınarbaşı, Bakırdağı, Taşçı *Develi –Ky.)

zavur (II) **1.** Öfkeli, gürültülü ses. (*Gemerek, *Koyulhisar –Sv.; Kuyuluk *Kozan, *Kadirli –Ada.) **2.** Bağırarak kışkırtma (köpek için). (*Pınarbaşı –Ky.)

zavur (III) Kibir. (*Eğridir köyleri –Isp.)

zavur (IV) Bulgura yakın irilikte un. (–Çkr.)

zavurlamak **1.** Gürültüyle rahatsız etmek. (Kefercebel, *Nizip –Gaz.) **2.** [→ **zavırlamak -2**]

zavuz Sebze. (*Niksar –To.)

zavza [→ **zavrak** (I) **-1**]

zavzak (I) [→ **zavrak** (I) **-1**]

zavzak (II) Dantel. (Kızılhisar –Dz.)

zavzak (III) [→ **zavrak** (III) **-1**]

zavzaklamak (I) Deliğe sokmak için, sağını solunu dürtüklemek. (Peşman *Daday –Ks.)

zavzaklamak (II) Boşuna oyalamak. (Peşman *Daday –Ks.)

zavzaklı Kendini olduğundan değerli, önemli gösteren. (Azaplı *Kadirli –Ada.)

zavzalık [**zavzu -2, zavzuluk**] Sebzelik. (–Çkr.)

[**zavzu -2**] : (*Şebinkarahisar –Gr.; –Sv.)

[**zavzuluk**] : (Yukarı Kale *Koyulhisar –Sv.)

zavzana Ev önündeki ufak bahçe. (–Çkr.)

zavzı **1.** Sebze. (*Osmancık –Çr.; Büyük Afşar –Ank.) **2.** [→ **zavrak** (I) **-1**]

zavzu **1.** [→ **zavrak** (I) **-1**] **2.** [→ **zavzalık**]

zavzuluk [→ **zavzalık**]

zay Neden, sebep. (–Mr.)

zaya (I) Nem. (Adacami –Rz.)

zaya (II) Sanki. (*Maçka ve köyleri –Tr.)

zayakıl Baygın. (*Gürün –Sv.; Bilânköy –Ada.)

zaybak Sabırsız, dayanıksız (özellikle hasta için). (*Sungurlu –Çr.; Mamure –Yz.; Köşker, Sarılar *Avanos –Nş.; Ömerhacılı *Kaman –Krş.; –Nğ.; –Kn.)

zayer [→ **zahar**]

zayıf ıtmek Zayıflatmak. (Macar *Gazipaşa –Ant.)

zayıfsı Zayıfça. (Karayakup *Şuşehri –Sv.)

zayınlık Yolluk. (Kadıçiftliği –İst.)

zayil zayil Saçma sapan. (*Arpaçay –Kr.)

zaylak Kısa boylu, bücür. (–Kn.)

zaynak Topal, kötürüm. (Aşuk –Af.; Bağıllı, *Eğridir, *Gelendost –Isp.; –Kn.)

zaza (I) Kaba, ilkel, yabanıl. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.; *Kilis –Gaz.)

zaza (II) Kekeme. (*Nizip –Gaz.)

zaza (III) Pezevenk. (–Kü.)

zazalak Erguvan çiçeği. (–Çr.)

zé, ze 1. Elbette, kuşkusuz. (Çengelli *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Öyle gibi, gerçekten. (*Milâs –Mğ.)

zear [→ **zahar**]

zeb Çatlak testi ve küplere kıtık, bezir, yumurta karılarak yapılan yama. (–Nğ.)

zeballa [→ **zebellā** (I)]

zebat Macun koyuluğunda, güzel kokulu bir misk. (*Bor –Nğ.)

zebellā (I) [**zeballa, zebellah, zebelle, zübellā** (I)] İriyarı, uzun, biçimsiz, korkunç, karayağız. (–Af.; *Eğridir köyleri, *Gelendost –Isp.; Bereketli *Tavas, *Söğüt, Yukarı Seyit *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; Gebeciler *Simav –Kü.; *Sivrihisar–Es.; *Mudanya–Brs.; *Kandıra –Kc.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; Şehsadi, *Merzifon köyleri, *Taşova –Ama.; –Rz.; *Şavşat –Ar.; –Gaz.; *Afşin –Mr.; –Md.; *Şarkışla, *Gürün, Hacılyas, *Koyulhisar, –Sv.; –Krş.; *Ayaş, Başköy –Ank.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli, *Bor, –Nğ.; *Ermenek, –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.; Fadılca –Mğ.)

[**zeballa**] : (Salda *Yeşilova –Brd.)

[**zebellah**] : (Kızılcaböcek, Söğüt *Tavas –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Tepeköy *Torbalı –İz.; *Alaşehir –Mn.; Fili *Biga –Çkl.; Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; *Çarşamba –Sm.; *Maçka ve köyleri –Tr.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; *Nizip –Gaz.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Ada.; *Bodrum, *Milâs, –Mğ.)

[**zebelle**] : (*Antakya –Hat.)

[**zübellā** (I)] : (Uzunisa –Or.)

zebellā (II) Afacan, yaramaz. (İğdecik, –Isp.)

zebellah [→ **zebellā** (I)]

zebelle [→ **zebellā** (I)]

zebellemek Aklı dağılmak, sersemlemek. (Sakarya *Tirebolu –Gr.)

zebelleş olmak Bela olmak, ardılmak. (Söğüt –Dz.; *Gölpazarı –Bil.; *Küre –Ks.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.)

zebel zübel Düşe kalka, yalpalayarak (yürüme için). (Şeyhler *Ulubey –Or.)

zeber Deveye, kaldırabileceğinden fazla konulan yük : *Deveyi zeber, insanı ar öldürür.* (*Çifteler –Es.)

zebın [→ **zıbın -10**]

zebil (I) [**zebil gazı**] **1.** Bakımsız, perişan. (*Gelendost, *Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; *Çal köyleri, *Güney, Emircik *Çivril –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Tire, *Ödemiş köyleri –İz.; –Mn. ilçe ve köyleri; Fili *Biga –Çkl.; Numanoluk *Se-

yitgazi, Tokat, *Sivrihisar –Es.; –Sv.; *Lüleburgaz –Krk.; –Kıbrıs) **2.** Yok yere harcanmış, dökülüp saçılmış. (–Brd.; Söğüt *Çal köyleri, *Güney –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Kışla *Eşme, *Tire, *Ödemiş köyleri –İz.; –Mn. ilçe ve köyleri; Güzelyurt –Kü.; Tokat –Es.; –Rz.; –Gaz.; *Koyulhisar –Sv.; *Ermenek –Kn.; *Mut köyleri –İç.; *Lüleburgaz –Krk.) [**zebil gazı**] : (Ziyere –Ama.) **3.** Çok, fazla. (Tokat köyleri –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Ünye –Or.; Nefsiköseli *Görele –Gr.; *Ermenek –Kn.; –İç. ve ilçeleri) **4.** Bolluk. (*Akyazı çevresi –Sk.)

zebil (II) **1.** Yoksul. (Narlıdere –Dz.) **2.** Zayıf. (Başköy –Ank.)

zebil (III) Islak, çamurlu. (Danışman *Farsa –Or.)

zebil (IV) [→ **zibil** (I) **-1**]

zebile Öküzlere boyunduruğu geçirmek için, boyunduraga takılan yarım metre uzunluğundaki ağaç değnek. (*Eğridir köyleri –Isp.)

zebil etmek 1. Yağlamak. (–Sm.) **2.** Saçıp dökmek, dağıtmak. (Denizler *Çal –Dz.)

zebil gazı [→ **zebil** (I) **-2**]

zebil olmak Dökülüp saçılmak, işe yaramaz duruma gelmek. (*Eşme –Uş.; –Gaz.)

zebin Önü açık giysi. (–Md.)

zeblemek [→ **zeplemek**]

zebze Sebze. (–To.)

zeddi Aslında, gerçekte. (Peşman *Daday –Ks.)

zedef Sedef. (*Bor –Nğ.)

ze'e (I) Hayır. (*İskilip –Çr.)

ze'e (II) Defol. (*İskilip –Çr.)

zeerden [→ **zegerdan**]

zeerten Akşam. (*Görele –Gr.)

zeet [**zeetten, zēl**] Az sonra : *Zeet gideriz.* (–Gr. ilçe ve köyleri)
[**zeetten**] : (Hisarüstü *Keşap, *Görele –Gr.)
[**zēl**] : (Yumra –Tr.)

zeetten [→ **zeet**]

zefir [→ **zifir** (I) **-1**]

zeftir Boyundurukta zelveleri birbirine bağlamak için kullanılan yumuşak bağ. (*Şebinkarahisar, *Koyulhisar –Gr.; Çepni *Gemerek –Sv.)

zegel yeli Seher yeli. (*Çivril –Dz.)

zegerdan [**zeerden, zegerden, zergerdem**] Orta boyda ayakkabı kalıbı. (–Kn.)
[**zeerden**] : (*İskilip –Çr.)
[**zegerden**] : (*Lâdik –Sm.; *Ayaş –Ank.)
[**zergerdem**] : (*Antakya –Hat.)

zegerden [→ **zegerdan**]

zegerek [**zārek, zeğrek**] Ketentohumu. (Ahmetsaray *Lâdik –Sm.; *Çıldır –Kr.; –Ezm.; *Ahlat –Vn.; –El.; *Arapkir –Ml.; Bektaşlı –Yz.; *Keskin –Ank.; *Bor –Nğ.; Alkarar *Çumra –Kn.)
[**zārek**] : (–Ama.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.)
[**zeğrek**] : (*Merzifon ve köyleri –Ama.; –Krş.; –Ky.; Bahçeli, *Bor, –Nğ.)

zegon Onur. (Karkıncık *Artova –To.)

zegur Çileğe benzer bir meyve. (*Şebinkarahisar –Gr.)

zeğet Gece. (Karalak –Gr.)

zeği Yatıya gelen kadın konuk. (*Oltu –Ezm.)

zeğrek [→ **zegerek**]

zéh, zeh (I) Köşe, keskin kıyı çizgisi. (Peşman *Daday –Ks.; *İskilip –Çr.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; –Ada.; *Mersin köyleri –İç.)

zeh (II) Tırnak dibi. (–Ada.)

zehe 1. Gerçekten. (Çaltılar –Mğ.) **2.** Evet. (Çaltılar –Mğ.)

zehel (I) Bağın, bahçenin güneşe karşı bölümü. (–Dz.; *Söğüt –Bil.)

zehel (II) Biraz. (Kösten –Dz.; Karamanca *Gediz –Kü.)

zehel (III) **1.** Kuytu, ıssız. (Fadıl *Orhaneli –Brs.) **2.** Çukur, alçak yer. (Eğrigöz *Emet –Kü.) **3.** Deniz kıyısı. (Numanoluk *Seyitgazi –Es.)

zehel (IV) Cimri. (Piraziz –Gr.)

zehelce Az önce. (Kervansaray *Zile –To.)

zeherek lapası Üşütme sonucunda görülen hastalıklarda gövdeye yapıştırılan ketentohumu lapası. (*Bor –Nğ.)

zeherri Zehirli. (*Iğdır –Kr.)

zehi geçmek Açlıktan içi bayılmak, gücü tükenmek. (–Krş.)

zehil Sıcak, verimli, kışı az bölge, yer. (Güney *Yeşilova –Brd.; Alâattin *Acıpayam –Dz.; Gebenler –Mn.; Türkmenler, *Mudanya –Brs.; Tokat –Es.; Elmalı *Kızılcahamam –Ank.; Höketçe *Saimbeyli –Ada.; Şeref *Yatağan –Mğ.)

zehin Zihin. (Karakoyun –Kr.; *Bor –Nğ.)

zehinde dutmak Öğrendiğini unutmamak. (*Bor –Nğ.)

zehinde galmak Bellenen şey unutulmamak. (*Bor –Nğ.)

zehinden geçirmek Bir an düşünmek. (*Bor –Nğ.)

zehinsiz 1. Kavraması kıt. (*Bor –Nğ.) **2.** Unutkan. (*Bor –Nğ.)

zehin yormak Bir konu üstünde uzun boylu düşünmek. (*Bor –Nğ.)

zehirden şifa ummak Güç durumda kalınca en olmadık şeyden yarar beklemek. (*Bor –Nğ.)

zehirini almak Avutucu sözlerle birinin acılarını dindirmek. (*Bor –Nğ.)

zehirini dökmek Dertlerini anlatmak. (*Bor –Nğ.)

zehir itmek Tatsızlık çıkararak içe sindirmemek. (*Bor –Nğ.)

zehir zakkum [→ **zehir zemberek** (I)**-1**]

zehir zembelek (I) **1.** [→ **zehir zemberek** (I) **-1**] **2.** Çok ekşi. (–Sm.; *Ünye –Or.)

zehir zembelek (II) Çok soğuk. (*Ünye –Or.)

zehir zembelek (III) Çok sert (kimse). (*Düzce –Bo.)

zehir zemberek (I) [**zehir zakkum, zehir zembelek** (I) **-1**] **1.** Çok acı. (*Bor –Nğ.; –Gaz.)

[**zehir zakkum**] **:** (*Düzce –Bo.)

[**zehir zembelek** (I) **-1**] **:** (*Düzce –Bo.; –Sm.; *Ünye –Or.) **2.** Çok üzücü. (*Bor –Nğ.; –Gaz.)

zehir zemberek (II) Afacan. (*Bor –Nğ.)

zehle dökmek Kafa şişirmek. (–Kr.)

zehlenmek [→ **zeklenmek**]

zehlesi gitmek İğrenmek, nefret etmek. (Azerbeycan)

zehme [→ **zahma** (I)]

zehne girmek Öğrenmek. (*Bor –Nğ.)

zehne gomak Söyleneni aklında tutmak, unutmamak. (*Bor –Nğ.)

zehne sığmak Kavranılır, anlaşılır durumda olmak. (*Bor –Nğ.)

zehni açılmak Kavrayışı gelişmek. (*Bor –Nğ.)

zehni almak Anlayıp kavramak. (*Bor –Nğ.)
zehni dakılmak Bir şey üstünde durmak, düşünmek. (*Bor –Nğ.)
zehni dırmalamak Aşırı kaygı uyandırmak, düşünmeye zorlamak. (*Bor –Nğ.)
zehnini bozmak Delirmek, ussal dengesini yitirmek. (–Nğ.)
zehni saplanmak Bir konu üstünde sürekli düşünmek. (*Bor –Nğ.)
zehni yatmak Bir işin olabileceğini kabullenmek. (*Bor –Nğ.)
zehre [→ **zahra** (I) **-1**]
zek (I) Tarlada ekin, fide, fidanlar arasında yetişen zararlı ot. (–Gaz.)
zek (II) Nemli. (Türkistan)
zekinmek 1. Yerinden kalkmaya davranmak. (*Merzifon –Ama.) **2.** Hasta iyileşmek. (*Bayburt –Gm.)
zekir, zēkir (I) Taşlı yüzük. (–Brs.; *Arapkir –Ml.)
zekir (II) Tortu. (–Kü.; –Ada.)
zekkirdemek Titremek. (*Bor –Nğ.)
zeklemek (I) Tek ayakla yürümek, sekmek. (Eymir *Bozdoğan –Ay.)
zeklemek (II) Dik durmak, büküle-memek. (*Bor –Nğ.)
zeklemek (III) Yoklamak. (*Bor –Nğ.)
zeklenmek [**zehlenmek, zevk etmek, zevklenmek, zeyhlenmek, zöklenmek**] Alay etmek. (Tepeköy *Torbalı –İz.; Elemen –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; –Ks.; Yakademirciler –Zn.; *Kurşunlu, –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sn.; –Sm. ilçe ve köyleri; *Merzifon –Ama.; Heris *Artova –To.; Danışman *Fatsa –Or.; Nefsiköseli *Görele, *Şebinkarahisar, Parak *Alucra, *Tirebolu –Gr.; –Ezc.; Andiri *Ağın –El.; *Koyulhisar, Vazıldan *Divriği –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Krş.; *Bor –Nğ.; Manastır *Beyşehir, *Karaman, *Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri –İç.)
[**zehlenmek**] : (–Ezm.)
[**zevk etmek**] : (–Çr.; Karkıncık *Artova –To.; *Akşehir –Kn.)
[**zevklenmek**] : (Bağıllı *Eğridir –Isp.; –İz.; *Alanya –Ant.)
[**zeyhlenmek**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)
[**zöklenmek**] : (–Nğ.)
zeknabut [→ **zahnubut**]
zeknimek Azalmak, tavsamak. (*Havza –Sm.; *Merzifon –Ama.)
zekteke Damızlık teke. (Emirler *Mersin –İç.)
zek zek atmak Zonklamak. (*Bor–Nğ.)
zek zük Ufak tefek, ince yapılı. (*Antakya –Hat.)
zēl [→ **zeet**]
zelbe [→ **zelve**]
zelbe bağı [→ **zelve bağı**]
zelbe deliği [→ **zelve deliği**]
zelber (I) Dert, yük, sıkıntı. (*Kurşunlu –Çkr.; –Gaz.; *Antakya –Hat.; *Gürün –Sv.; *Ayaş –Ank.; Köşker–Krş.; Salkıma –Ky.;–Ada.)
zelber (II) Denk, yük. (Gündüzbey –Ml.; Hacılar, –Ky.)
zelber (III) Ayak bağı, bukağı. (Köşker –Krş.)
zelber çuvalı Semersiz hayvanlara yüklenen içi dolu çuval. (Söğüt –Dz.; Çanıllı *Güdül, *Ayaş –Ank.)
zelber iş Ağır, külfetli iş. (–İç.)
zelbir zülbür Salkım saçak. (*Bor –Nğ.)
zelem Lokma tatlısı. (*İnebolu –Ks.)
zelfe [→ **zelve**]
zelhap Salep. (*Gazipaşa –Ant.)
zeli Sülük. (–Ank.)

zelim (I) Ağaç gövdesindeki zamk. (*Kandıra –Kc.)

zelim (II) Erkek üreme organından, meniden önce gelen sıvı. (*Kandıra –Kc.)

zelleli Büyük, gösterişli. (*Bor –Ng.)

zellengada [**zarlengadeh, zellengadi, zerengade, zırangade**] Nergis. (Gülpınar *Ezine –Çkl.)
[**zarlengadeh**] : (–Dz.)
[**zellengadi**] : (–İz.)
[**zerengade**] : (*Gebze –Kc.)
[**zırangade**] : (*İzmit –Kc.)

zellengadi [→ **zellengada**]

zellet Lezzet, tat. (Aliköy *Çaycuma –Zn.; *Ayaş –Ank.)

zelvare Mutaflara çuval, torba dokurken gerekli olan, tezgâhtaki çözgü iplerine ağızlık açan 125 cm. boyunda bir ağaç. (–Ama.)

zelve [**zelbe, zelfe, zelvi** (II), **zevile, zevle** (I), **zevli, zilve** (I), **zivle, zölve, zövle**] Öküzün boyunduruktan çıkmaması için, boyunduruğa geçirilmiş eğri değnek. (Kırca*Bolvadin –Af.; Yukarı Seyit *Çal, Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Çeşme –İz.; Durasıllı *Salihli –Mn.; Kızılköy *Bandırma –Ba.; *Kepez, Fili *Biga –Çkl.; Çeltikçi *İnegöl, *Mustafa Kemalpaşa –Brs.; Numanoluk *Seyitgazi, Büyük Yenice –Bil; *Sivrihisar, Tokat –Es.; *Akyazı –Sk.; *Kandıra –Kc.; Berk *Düzce, –Bo.; Peşman *Daday –Ks.; Veliköy, Kışla *Ereğli –Zn.; Hacımuslu *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip, *Alaca –Çr.; *Boyabat, –Sn.; Karamaslı *Çarşamba –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Zile, Ficek *Reşadiye, Ziğdi *Erbaa –To.; *Ulubey –Or.; *Mesudiye –Gr.; *Bayburt –Gm.; Kuşu *Hekimhan–Ml.; Çepni *Gemerek, Maksutlu *Şarkışla, *Koyulhisar –Sv.; Büyük İncirli, Dişli *Sorgun –Yz.; –Ank. ilçe ve köyleri; –Krş.; İndelhöyük, İsgöbü, Erkilet –Ky.; *Bor –Ng.; *Seydişehir –Kn.; Şıhşamı, Doğanbeyli, Gâvurdağı *Osmaniye, *Kozan –Ada.; Buluklu *Mersin –İç.; *Milâs köyleri –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)
[**zelbe**] : (Ağlı *Küre –Ks.; Kızılcık –Mr.; Alacahan *Kangal –Sv.; Eskigümüş, Bahçeli *Bor –Ng.)
[**zelfe**] : (Mansurlu –Ada.)
[**zelvi** (II)] : (Başpınar *Tefenni –Brd.; Alâattin *Acıpayam –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; –İz.; *Kurşunlu –Çkr.; *Ünye –Or.)
[**zevile**] : (*Yeşilova köyleri –Brd.)
[**zevle** (I)] : (–Af.; Çandır *Karahallı –Uş.; Sütçüler, İğdecik, Aliköy –Isp.; –Brd.; Gölcük *Acıpayam, Söğüt, Aşağı Karaçay –Dz.; *Bornova –İz.; Selimşahlar –Mn.; –Kü.; –Zn.; Çayırcık *Çerkeş –Çkr.; Karabüzey *Araç –Ks.; *Gerze, –Sn.; *Şebinkarahisar, *Alucra –Gr.; –Dy.; Afşar *Pınarbaşı –Ky.; Morcalı, *Karaman, Boyalı –Kn.; *Mut, Çarıklar *Anamur –İç.; *Serik –Ant.; *Fethiye –Mğ.; Turpçular *İpsala, Paşaköy *Keşan –Ed.; Sergen *Vize –Krk.)
[**zevli**] : (*Maçka –Tr.; –Rz.)
[**zilve** (I)] : (*Urla –İz.; Ahırlı –Ank.; Kurugöl –Nş.)
[**zivle**] : (Sultaniye, Yukarı Akhisar, *Aksaray, Göcer –Kn.; *Serik –Ant.)
[**zölve**] : (İncirgediği *Karaisalı –Ada.; Yanpar –İç.)

[**zövle**] : (Aşağı Dana *Safranbolu –Zn.; *Mersin köyleri –İç.)

zelve bağı [**zelbe bağı, zevtir**] Zelveleri tutturmada kullanılan ip ya da deri parçası. (Çepni *Gemerek–Sv.; Erkilet –Ky.)

[**zelbe bağı**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)

[**zevtir**] : (Bayadı –Or.)

zelve deliği [**zelbe deliği**] Boyunduruk-ta, zelvelerin geçmesi için açılan delikler. (–Sn.; –Sm.)

[**zelbe deliği**] : (*Bor –Nğ.)

zelverce Deve hamudunun altına konulan keçe. (Eymir *Bozdoğan –Ay.; Balabancık *Malkara –Tk.)

zelvi (I) Kavak. (Başpınar *Tefenni –Brd.; Alâattin *Acıpayam –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; –İz.; *Kurşunlu –Çkr.; *Ünye –Or.)

zelvi (II) [→ **zelve**]

zelzem [→ **zerzem**]

zelzeme [→ **zerzem**]

zelzemi [→ **zerzem**]

zem Az, biraz. (*Boyabat –Sn.)

zembeldek Aşağı görülen kişi. (–Gr.)

zembelek (I) [**zembildek -1**] Zemberek. (*Afşin –Mr.)

[**zembildek -1**] : (Fili *Biga –Çkl.)

zembelek (II) Kapı demiri. (–Krş. ve çevresi)

zembelek (III) [→ **zemberek** (IV) **-2**]

zemberek (I) **1.** Kapı anahtarı. (Bağıllı *Eğridir –Isp.; Köşker –Krş.) **2.** Kilit dili. (*Bor –Nğ.)

zemberek (II) Kan almakta kullanılan keskin dişli bıçak, neşter. (*Bor –Nğ.)

zemberek (III) [**zembildek -2, zemperek**] Kuş vurmak için çocukların yaptıkları bir araç. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

[**zembildek -2**]:(–Bo.; *Bartın –Zn.)

[**zemperek**] : (Veliköy, Yakademirciler –Zn.)

zemberek (IV) [**zembelek** (III)] **1.** Zatürree. (*Ödemiş –İz.) **2.** Sığırda çene altlarının şişmesiyle beliren bir hastalık. (Fadılca –Mğ.)

[**zembelek** (III)] : (–Uş.)

zemberek vurmak Kan almak için zemberek denilen kan alma aracını gövdenin bir yerine vurmak. (*Bor –Nğ.)

zembik [→ **zembil -1**]

zembil [**zembik, zenbil**] **1.** Öteberi taşımakta, koymakta kullanılan örme, yassı sepet, meyve sepeti. (*Eğridir köyleri, Uluğbey *Senirkent –Isp.; Yukarı Seyit *Çal, Oğuz *Acıpayam, Bereketli *Tavas –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Fili *Biga –Çkl.; *Mudanya –Brs.; *Sivrihisar –Es.; *Düzce –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; Danışman *Fatsa –Or.; –Ezc.; *Nizip –Gaz.; *Afşin ve köyleri –Mr.; –Md.; *Antakya –Hat.; –Nğ.; –Ada.; *Milâs –Mğ.)

[**zembik**]: (*Haymana –Ank.; –Ky.)

[**zenbil**] : (*Gelendost –Isp.; Bekilli *Çal –Dz.; Salarha köyleri –Rz.; Cenciğe –Ezc.; Şekeroba –Mr.)

2. Sırtta taşınan kıl torba. (Nefsiköseli *Görele –Gr.) **3.** Pazar çantası. (*Maçka ve köyleri –Tr.) **4.** Küfe. (–Mr.) **5.** Büyük harman kalburu, gözer. (*Afşin –Mr.)

zembildek **1.** [→ **zembelek** (I)] **2.** [→ **zemberek** (III)]

zembiligozgoz (I) Ceviz. (–Nğ.)

zembiligozgoz (II) Sepet. (–Ks.)

zembiligozgoz (III) [**zembiligözgöz**] Simit, kandil simidi, çöreği. (–Sm.) [**zembiligözgöz**] : (–Ks.)
zembiligözgöz [→ **zembiligozgoz** (III)]
zembil zümbül [→ **zimbil zimbil**]
zembirek Kapı kilidi. (Alâattin *Acıpayam –Dz.)
zemene Neden, sözde neden : *Yorgunluk zemenesiyle kalkıp gitti.* (Kınık *Fethiye –Mğ.)
zemferi [→ **zemhedi**]
zemhedi [**zemferi**] Kışın en soğuk günleri, zemheri. (Ağlı *Küre –Ks.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.) [**zemferi**] : (Danışman *Fatsa –Or.)
zemıḫ [**zemik, zemk**] Zamk. (*Antakya –Hat.) [**zemik**] : (*Elbistan –Mr.) [**zemk**] : (*Bor –Nğ.)
zemi Tarla. (*Erciş –Vn.)
zemik [→ **zemıḫ**]
zemin 1. Marangoz bıçkısı. (*Ezine –Çkl.; –To.) 2. Ot ve bağ bıçkısı. (Maksutlu –Çr.) 3. Tahta delgisi. (–Ed.)
zemk [→ **zemıḫ**]
zemlik Bodrum. (–Brs.)
zemnik Yanları açık, üstü çalıyla örtülmüş çardak. (*Datça –Mğ.)
zemperek [→ **zemberek** (III)]
zemzeme Öteberi, ufak tefek gereç. (Kandilli –Ada.)
zenbil [→ **zembil -1**]
zencelemek Sarsmak, üzmek. (*Afşin –Mr.; *Sorgun –Yz.; –Ky.)
zencep Etek kıyısı. (*Çarşamba –Sm.; –Or.)
zencir Zincir. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)
zencirci Gardiyan. (*Bor –Nğ.; –Kn.)
zencircilik Gardiyanlık. (*Bor –Nğ.)
zencirkemiği Belkemiği. (Bardakçı –Es.; –Kn.)
zencirkilimi Bir çeşit kilim. (Berit ve Gâvurdağı Yörükleri –Hat.)
zencirleme Zincirleme, biribirine ulalı. (*Uluborlu –Isp.; *Bor –Nğ.)
zençmek Sarsmak. (–Brd.; –Dz.)
zenek (I) Ağaç bardak, ibrik. (–Brd.)
zenek (II) Aptal. (Aslanköy *Mersin –İç.)
zenen Küçük yoğurt, süt çömleği. (Aşağı Sazlı –Çkl.)
zengel Meşin tozluk. (*Çıldır köyleri –Kr.)
zengert Menteşe. (*Ünye –Or.)
zengi Değirmen oluğunun altına konulan tek parça ağaç. (*Kavak –Sm.)
zengirdemek Titremek. (–Nğ.)
zengü Özengi. (*Ağın –El.)
zeni Düz yer, düz bahçe. (Sidere, Gare *Ardeşen –Rz.; *Hopa –Ar.)
zenk (I) Kilimde motif aralıkları. (*Şavşat köyleri –Ar.)
zenk (II) Bağ ve meyvelere zarar veren külleme hastalığı. (*Nizip –Gaz.; *Antakya köyleri –Hat.; –Ada.)
zenk almak Çakılan çivi yerine oturmamak, altı boşa gelmek. (–Nğ.)
zenne Cura, bağlama. (–Zn.; –Ks.; –Çr.)
zennüç Sırlı yağ küpü. (*İskilip –Çr.)
zenzelâk Leylak. (–Dz.)
zenzeleḫ Leylak çiçeğine benzer çiçek açan, top top tohumlu, tahtası marangozluğa elverişli bir ağaç. (*Antakya –Hat.)
zep (I) Em, ilâç. (*Çal –Dz.; *Simav, Moymul *Tavşanlı –Kü.; Gömele *Söğüt –Bil.; Aşağı Ilıca –Es.)
zép, zep (II) Çanak, çömleğin kırık ve çatlağını kapatmak için kullanılan macun. (*Erciş –Vn.; *Bor –Nğ.)

zepcik Bel saplarına takılan ve üstüne ayakla basılan küçük ağaç parçası. (*Afşin köyleri –Mr.)

zepleme (I) **1.** Hızlı, çok hızlı (koşma, atma, saplama vb.). (Salarha köyleri –Rz.)

zepleme (II) Saplama. (Salarha köy- –Rz.)

zeplemek [**zeblemek**] Toprak kapların kırık ve çatlaklarını macunla kaplamak. (*Erciş –Vn.; Köşker –Krş.; *Bor –Nğ.)

[**zeblemek**] : (–Nğ.)

zeplenmek (I) Öykünmek. (Ulamış *Seferihisar –İz.)

zeplenmek (II) Gömülmek. (–Rz.)

zepli Yamalı (küp ve çanak için). (*Bor –Nğ.)

zeppekçi Yardakçı. (–Kn.)

zeprik [→ **zeyrek** (I)]

zepsi Dalyanda kaptanın üstüne çıktığı direğin tam karşısındaki direk. (*Beykoz –İst.)

zer (I) Pilavda kullanılan et suyu. (Barla –Isp.)

zēr (II) Ya, evet, öyle. (Peşman *Daday –Ks.)

zera Kartal, akbaba. (Yavuz *Şavşat –Ar.)

zerana Sütleğen. (Orta –Ar.)

zerdalidikeni Centaurea sostitialın Compositae. (*Bergama –İz.)

zerdane Pişmiş ayvayı kevgirden geçirerek yapılan marmelat. (*Bor –Nğ.)

zerde Sütlaç. (*Birecik –Ur.; –Ky.; –Nğ.; *Datça –Mğ.)

zerdek Havuç. (–Brs.)

zerdeli Zerdali. (Hasanoğlan –Ank.; *Bor –Nğ.)

zerdeli aşması Kayısı. (–Rz.)

zerdene Pirinç kabuğu. (Keskin –Es.)

zere (I) **1.** Boşuna, boşyere, hele: *Zere çocuk yanıma gelmiyor, onu benden soğutmuşlar.* (–Kü.; Peşmadan *Daday –Ks.; –Gaz.) **2.** Öyle, evet. (*İskilip –Çr.) **3.** Hemen sonra. (Culuk *Haymana –Ank.) **4.** Aman, sakın! (Karahoca –Ank.)

zere (II) Tahıl. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

zerede Pense. (*Antakya –Hat.)

zērek [→ **zeyrek** (I)]

zerem [→ **zerene**]

zerene [**zerem**] Çünkü. (İshaklı *Bolvadin –Af.)

[**zerem**] : (İskeçe)

zerengade [→ **zellengada**]

zergalmak **1.** Çok ve ses çıkararak titremek, sarsılmak. (–Krş.) **2.** Yaylanmak, sallanmak. (–Krş.)

zergeni Bodrum. (–Kn.)

zergerdem [→ **zegerdan**]

zergi [**zerk**] Güçlük, üzüntü, ezinç. (Yavuz *Şavşat, Erkinis *Yusufeli –Ar.)

[**zerk**] : (–İç.)

zerik Piliç. (–Nğ.)

zeriklemek Uykuda sıçramak. (*Kozan –Ada.)

zeril zeril Zır zır. (Salda *Yeşilova –Brd.)

zerin (I) [**zerinbuğday, zeron, zerum, zerun, zerunyazlığı**] Güzün ekilen kılçıksız buğday. (*Bayramiç –Çkl.; Kamber –Ky.; Kavaklı –Ed.)

[**zerinbuğday**] : (Samatya –İst.)

[**zeron**] : (–To.; –Sv.)

[**zerum**] : (Dereköy –To.; –Sv.)

[**zerun**] : (*Osmancık –Çr.; *Kangal –Sv.)

[**zerunyazlığı**] : (Efsus *Elbistan –Mr.)

zerin (II) Yoksul. (*Şavşat köyleri –Ar.)
zerinbuğday [→ **zerin** (I)]
zerincemek [→ **zarıncamak -1**]
zerinci Yoksul, üzgün, ezik. (Yavuz *Şavşat –Ar.)
zeri zahtı kesilmek Gücü kalmamak. (*Bor –Ng.)
zerk [→ **zergi**]
zerlemek (I) Anırmak, zırlamak, anırır gibi çirkin sesler çıkarmak. (*Eğridir köyleri, *Gelendost –Isp.; Tokat –Es.; *Mersin köyleri –İç.)
zerlemek (II) Oyunda mızıklamak. (*Akşehir –Kn.)
zerlezebil [→ **zerzefil**]
zermeğ Bir çeşit et. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)
zernezebil Yoksul, üstü başı yırtık. (Bayındır *Beyşehir –Kn.)
zernik Toprak damlarda biriken suları akıtmaya yarayan oluk, çörten. (Babakale, *Ayvacık –Çkl.)
zeron [→ **zerin** (I)]
zert Sert. (*Ermenek –Kn.; Orhana *Anamur –İç.)
zertlek (I) Akılsız. (Tokat –Es.)
zertlek (II) [→ **zartacı -1**]
zerum [→ **zerin** (I)]
zerun [→ **zerin** (I)]
zerunyazlığı [→ **zerin** (I)]
zerzaht Dayanma gücü. (*Bor –Ng.)
zerzamba [→ **zerzem**]
zerzambul [→ **zerzem**]
zerze 1. Kapı mandalı sürgüsü. (Mardar –Sm.; Ficek *Reşadiye –To.; *Ünye –Or.; *Bor –Ng.; Doğanbeyli *Saimbeyli –Ada.) **2.** Kapı halkası. (*Çarşamba –Sm.; *Elbistan, *Afşin –Mr.; –Sv. ve çevresi; –Ky. ve çevresi) **3.** [→ **zırza -2**]

zerzefil [**zerlezebil**] Döküm saçım. (*Düzce –Bo.)
[**zerlezebil**] : (*İğdecik –Isp.)
zerzek Hoppa kadın. (Avara *Niksar –To.)
zerzem [**zelzem, zelzeme, zelzemi, zerzamba, zerzambul, zerzembe, zerzembi, zerzemi** (I), **zerzene** (II)] Bodrum. (–Ada.; Aslanköy *Mersin –İç.)
[**zelzem**] : (–Ada.)
[**zelzeme**] : (Gerdan –Ada.)
[**zelzemi**] : (–Ky.)
[**zerzamba**] : (–Gaz.; –Mr.)
[**zerzambul**] : (–Mr.)
[**zerzembe**] : (*Oğuzeli, –Gaz.; *Antakya –Hat.)
[**zerzembi**] : (–Ky.)
[**zerzemi** (I)] : (–Dy.; –Ky.; –Ng. çevresi; –Kn. çevresi)
[**zerzene** (II)] : (–İç.)
zerzembe [→ **zerzem**]
zerzembi [→ **zerzem**]
zerzembildek Habersiz, eli boş (çıkagelme için). (–Kü.)
zerzemi (I) [→ **zerzem**]
zerzemi (II) Kayşa. (*Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.)
zerzemik Doluyla karışık yağan yağmur. (Pazar *Kızılcahamam –Ank.)
zerzene (I) Pazar günü. (*Bartın –Zn.)
zerzene (II) [→ **zerzem**]
zeskı Karatavuk. (–Ada.)
zéstan Loğusa. (–Bt.)
zet Biraz sonra. (–Gr.)
zetin [**zeytüin**] Zeytin. (İsabey *Çal –Dz.)
[**zeytüin**] : (*Antakya –Hat.)
zētyağı [**zeyt**] Zeytinyağı. (*Erciş–Vn.)
[**zeyt**] : (–Gaz.; *Bor –Ng.)
zevar [→ **zavar** (I) **-1**]

zevda olmak Seviye tutulmak. (Kazanlı *Ödemiş –İz.)

zeve Erkek deveyi çekmek için, dişi deveye örtülen renkli, süslü, kokulu örtü. (Çifteler –Brs.)

zevelge Örme saman sepeti. (Yenice *Ilgaz –Çkr.)

zevik Kışa doğru yetişen, şarap rengi, sert, tadı az bir çeşit üzüm. (–Ada.)

zevile [→ **zelve**]

zevk etmek [→ **zeklenmek**]

zevklenmek [→ **zeklenmek**]

zevle (I) [→ **zelve**]

zevle (II) Biri bir şeyin yarısını, ikisi dörtte birini almak koşuluyla, üç kişi ortaklaşma. (Çandır *Sütçüler –Isp.)

zevli [→ **zelve**]

zevrak [→ **zavrak** (I) **-1**]

zevtir [→ **zelve bağı**]

zevze (I) Sebze tarlası. (–Nğ.)

zevze (II) Tohumdan yetişen yeşil soğan. (*Bor –Nğ.)

zevzeci Küçük soğan, ıska yetiştiricisi. (*Bor –Nğ.)

zevzir Sığırcık. (*Nizip –Gaz.; –Ur.)

zevzirtaşı Damarlı mermer. (–Gaz.)

zey Şap. (Dinek, Hortu, –Kr.)

zéybek Cıva. (*Antakya –Hat.)

zeyerek [→ **zeyrek** (I)]

zeyfi Doğandan küçük bir av kuşu. (*Mudanya ve çevresi –Brs.; –Çkr.)

zey gezmek Gelin gezdirmek. (*Bayburt –Gm.)

zeyhlenmek [→ **zeklenmek**]

zeyinli Akıllı. (Peşman *Daday –Ks.)

zeyker Dokuma tezgâhında, eğimli bölüm. (Çömelek *Mut –İç.)

zeykir (I) [**zikir** (II)] **1.** Kadınların başparmaklarına taktıkları yüzük. (–Es.; *Gürün –Sv.; Karahoca *Haymana –Ank.; –Nş.) **2.** Sallantılı incili yüzük. (–Mr.) [**zikir** (II)] : (–Ada.)

zeykir (II) Gövdesi biçimli, uzun boylu. (Kise *Ilgaz, –Çkr.)

zeykir (III) Çok kuru, zayıf. (Köşker –Krş.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Kozan –Ada.)

zeykir (IV) Huysuz, sert. (Köşker –Krş.)

zeylek [→ **zeyrek** (I)]

zeylı Hızlı giden, çevik. (Karamanca *Gediz –Kü.)

zeyrek (I) [**zārek, zeprik, zērek, zeyerek, zeylek**] Ketentohumu. (*Dinar –Af.; Kasımlar *Gölpazarı –Bil.; *Sivrihisar, Tokat –Es.; *Bartın –Zn.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Niksar –To.; –Ezc.; –Sv.; –Yz.; –Nş.; *Mucur –Krş.; İsgöbü, –Ky.; *Bor –Nğ.; –Kn.; –Ada.; Pehlivanköy –Krk.)

[**zārek**] : (–Ama.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.)

[**zeprik**] : (*Aksaray –Kn.)

[**zērek**] : (Bayet *İskilip –Çr.)

[**zeyerek**] : (Yakacık –İst.)

[**zeylek**] : (Çukurhisar *Söğüt, Arıcaklar *Gölpazarı –Bil.; Bozan, Keskin –Es.)

zeyrek (II) İlgi çekici. (*Lâpseki –Çkl.)

zeyrek (III) **1.** Eli uz. (*Lâpseki –Çkl.) **2.** Akıllı. (*Niksar –To.; –Gaz.)

zeyrekbeziri Ketentohumundan çıkarılan tatlı beziryağı. (*Bor –Nğ.)

zeyrekotu Keten bitkisi, Linaceae. (–İst.)

zeyt [→ **zētyağı**]

zeytinüzümü Tanesi zeytine benzer kara, tatlı bir çeşit üzüm. (*Bornova –İz.)

zeytinyaprağı Bir çeşit zoka. (*Beykoz –İst.)
zeytungara Koyu zeytin rengi. (–Kn.)
zeytüin [→ **zetin**]
zeyzan Bora, fırtına, hızlı yağan yağmur. (*Ermenek –Kn.)
zeze (I) Gırtlak. (*Kelkit –Gm.)
zeze (II) Bir oyun çeşidi. (İğdecik –Isp.)
zı Arı kovanı. (*Kelkit –Gm.)
zıarmak [→ **zıñarmak -2**]
zıba **1.** İriyarı, uzun boylu. (*İskilip –Çr.; –Mr.; *Antakya –Hat.; *Gürün, *Şarkışla –Sv.; –Krş.; Gülveren *Bünyan, *Hamurcu –Ky.; –Nğ.; *Ereğli –Kn.; Mansurlu –Ada.; *Mersin –İç.) **2.** Büyük demir çivi. (*Antakya –Hat.)
zıban gelmek Direnmek. (*Mersin –İç.)
zıbar Posa. (*Nizip –Gaz.)
zıbara [→ **zıbıldak** (II)]
zıbartmak Çok dövmek, ezmek. (–Rz.; *Bor –Nğ.)
zıbçık (I) Zurna ve düdüklere takılan ötücü dil. (Maksutlu *Şarkışla–Sv.)
zıbçık (II) Kalın değnek, sopa. (*Ermenek –Kn.)
zıbçık (III) İri, ağır. (Söğüt –Dz.)
zıbga [→ **zıpka**]
zıbgın Koyun ve keçinin kuyruk ucu. (–Kn.)
zıbıç Kiraz, dut, üzüm gibi meyvelerin ince sapı. (Eskisayaca –Or.)
zıbıdı çıkmak Yağmurda çok ıslanmak. (Bağıllı *Eğridir –Isp.)
zıbıdi [→ **zibidi** (I)]
zıbık (I) Erkek üreme organı. (Yukarı Direk *Şarkikaraağaç, Uluğbey *Senirkent –Isp.)
zıbık (II) Kamış ya da benzeri bir nesneden yapılan düdük. (Azaplı *Kadirli –Ada.)
zıbık (III) Tıpa, mantar. (Uluğbey *Senirkent –Isp.)
zıbık (IV) [→ **zıbındırık**]
zıbık (V) Hovarda. (*Yerköy –Yz.)
zıbık (VI) Korkunç. (–Ank.)
zıbık (VII) **1.** Bir yaşında buzağı. (Maden, Şıhlar –Nğ.) **2.** Dana. (Temürlü –Krş.)
zıbık (VIII) Yeni doğan kuş yavrusu. (Alâattin *Acıpayam –Dz.)
zıbık (IX) Çok ıslak. (İmamuşağı, Sökün *Silifke –İç.)
zıbıklama Dolma tüfeği harbiyle sıkıştırma. (Öşek *Boyabat –Sn.)
zıbıklı Maskara. (–Ks.)
zıbık tutmak Bir işte uzun süre çalışmak. (Kılbasan *Karaman –Kn.)
zıbıldak (I) [**zıbıldan**] Doğranmadan, yağla pişirilip yenilen taze börülce, fazulye. (Bağıllı *Eğridir –Isp.) [**zıbıldan**] : (Kesme *Eğridir –Isp.)
zıbıldak (II) [**zıbara**] Baldırı çıplak, zibidi, serseri. (*Gelendost –Isp.; –Es.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.) [**zıbara**] : (Vazıldan *Divriği –Sv.)
zıbıldak (III) Delidolu, hoppa. (*Boyabat –Sn.)
zıbıldan [→ **zıbıldak** (I)]
zıbın [**zebın, zıbına, zıbun -2, 3; zubun**] **1.** Kadınların giydikleri kolsuz dış gömleği. (Barla *Eğridir –Isp.; Kızılcabölük *Tavas –Dz.; –İz. ilçe ve köyleri; Uncuboz –Mn.; –Brs.) **2.** İç yeleği. (*Uluborlu –Isp.; Kaklıç *Menemen –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Düzce –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Kemaliye –Ecz.; *Koyulhisar –Sv.; Germir, *Salkıma –Ky.) **3.** El tezgâhlarında dokunan kalın bezlerden yapılan, astarsız ceket. (Solaklar –Kc.; –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.) **4.** Yelek.

(*Tavas –Dz.) **5.** Kadın giysisi. (*Bucak köyleri –Brd.; Garipköy –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Çaybaşı *Torbalı, Kazanlı *Ödemiş –İz.; Dudaş *Söğüt –Bil.; Uzungüney –Zn.; *İskilip –Çr.; –Ama.; Sarıkızlı –Ank.; –Kn. ilçe ve köyleri; Çandır *Serik –Ant.; Çeşme *Datça, Şerefler –Mğ.; Kaymaklı, Lefkoşe –Kıbrıs)

[**zıbun -2**] : (*Nizip –Gaz.)

[**zubun**] : (*İzmit –Kc.; Bahçebaşı *Turhal –To.; *Maçka köyleri–Tr.; –Gm.; Yavuz *Şavşat, Erkinis *Yusufeli –Ar.; *Ardahan –Kr.; –Ezm.; –Dy.; Hartlap, Şekeroba –Mr.; *Kilis, –Gaz.; *Antakya, Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Kuruhüyük *Boğazlıyan –Yz.; *Keskin –Ank.; *Pınarbaşı –Ky.; Çayhan –Kn.; *Bahçe –Ada.; İncekum *Silifke –İç.; Çimi *Akseki –Ant.) **6.** Kadınların giydiği üçetek giysi. (Güney *Yeşilova, *Bucak köyleri –Brd.; *Karacasu –Ay.; *Sungurlu –Çr.; Göynücek –Ama.; *Afşin köyleri –Mr.; *Akçakaya –Ky.; –Ada. köyleri; –İç. ilçe ve köyleri; İbradı –Ant.; Avdan *Fethiye –Mğ.)

[**zıbına**] : (–Gr.)

7. Mintan. (Doğanbaba *Yeşilova –Brd.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; –İz. ilçe ve köyleri; Selöz –Bil.; *Vezirköprü –Sm.; Heniskeköy, Ezine, Sarayözü, Şehsadi, *Merzifon –Ama.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Kn. ilçe ve köyleri; Köprülü *Alanya –Ant.; Şerefler, Genek *Yatağan –Mğ.) **8.** Önü açık çocuk giysisi. (Başpınar *Tefenni –Brd.; *Mudanya –Brs.; –Kü.; *Osmancık, –Çr.) **9.** İki etekli uzun giysi. (Bakırdağı *Develi –Ky.; Burhan –İç.; Şerefler, Pisi –Mğ.) **10.** Kısa kollu iç gömleği. (Tavaklı *Ezine –Çkl.; *Taşköprü –Ks.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

[**zebın**] : (Söğüt –Dz.)

[**zıbun -3**] : (Mağura *Maçka –Tr.) **11.** Kısa ceket. (*Kurşunlu –Çkr.; Gebeme, *Mesudiye –Or.; Değirmenli, Bahçeli *Bor –Nğ.) **12.** Paçaları dar erkek donu. (–Ks.) **13.** Şalvar. (Hıdırlar *Nallıhan –Ank.)

zıbına [→ **zıbın -6**]

zıbındırık [**zıbık** (IV)] Uzun boylu. (Tepeköy *Torbalı –İz.; Zeytinli *Edremit –Ba.; Maksutlu *Şarkışla, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[**zıbık** (IV)] : (*Haymana –Ank.)

zıbırdak Sıçrayarak koşan. (*Fethiye –Mğ.)

zıbırdamak Sıçrayarak koşmak. (*Fethiye –Mğ.)

zıbırga Pırnal odunu. (Pınar *Milâs –Mğ.)

zıbırtmak (I) Budamak. (*Ulubey –Or.)

zıbırtmak (II) Sövmek, atıp tutmak. (*Çarşamba –Sm.)

zıbırtmak (III) Kavga, çatışma, tartışma sırasında karşısındakini sindirmek ya da kaçırmak. (*Erciş –Vn.)

zıbır toprak Kumlu, çakıllı, yoğrulamayan toprak. (Karaçay, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

zıbıtmak (I) Dövmek. (*Eğridir köyleri –Isp.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; Korucuk –Sn.)

zıbıtmak (II) Azarlamak. (–Ks.)

zıbıtmak (III) **1.** Atmak. (Dede *Çal –Dz.; *Ereğli –Kn.) **2.** Yalan atmak. (Detse –Kn.)
zıbka [→ **zıpka**]
zıbkın [→ **zıpkın** (II)]
zıblık Semiz. (Erzin *Dörtyol –Hat.)
zıbpır [→ **zıpır** (II)]
zıbuk (I) Çok zayıf. (Hisargeriş –Gr.)
zıbuk (II) Saygısız. (Kızılhisar –Or.)
zıbun 1. Üç etekli erkek giysisi. (–Ezm.) **2.** [→ **zıbın -5**] **3.** [→ **zıbın -10**]
zıbuklu Akılsız. (Peşman *Daday –Ks.)
zıfır Sıfır. (–Gaz.; *Bor –Nğ.; Gülümpaşalı *Silifke –İç.)
zıfırı bitirmek Ölmek (argo). (*Bor–Nğ.)
zıfırı karanlık Koyu karanlık. (–Rz.)
zıgal Darı. (Salarha köyleri –Rz.)
zığ (I) Çamur. (Mengeser *Doğubeyazıt, –Ağ.)
zığ (II) Ezinç, üzüntü. (Çığıl *Ilgın –Kn.)
zığ (III) [**zığanak**] Çıkışma. (*Bor –Nğ.)
[**zığanak**] **:** (*Bor –Nğ.)
zığal Kurnaz. (Gergeme –Ky.)
zığanak [→ **zığ** (III)]
zığarbi Kirpi. (Yavuz *Şavşat –Ar.)
zığarcı [→ **zıllıcı**]
zığarmak 1. [→ **zıñarmak -1**] **2.** Çıkışmak. (*Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Çukurköy *Karaisalı –Ada.) **3.** [→ **zıñarmak -2**] **4.** Haksızlık etmek. (*İskilip –Çr.; –Ama.) **5.** Ayıplamak. (*Kangal –Sv.)
zığda Zihin. (Okçu –Kü.)
zığı 1. Tahıl koymaya yarayan büyük sepet. (*Iğdır –Kr.) **2.** Arı kovanı. (Sığdasor –Ezm.; *Tercan –Ezc.)
zığıl [**zıl** (I)] Dişeti, damak. (Yavuz, *Şavşat –Ar.)
[**zıl** (I)] **:** (Erkinis *Yusufeli –Ar.)
zığın [**zıhın**] Geyik, alageyik. (Sinekli *Silivri –İst.)
[**zıhın**] **:** (Kumarlar *Bayramiç –Çkl.)
zığır Toprak ve kum karışık çöl. (Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)
zığırdım Esintiyle savrularak yağan karla karışık yağmur, çıvgın. (–Dz.)
zığır zığır Taneler ya da damlalar durumunda sürekli ve ses çıkararak yağmak, dökülmek için. (*Bor –Nğ.)
zığlam Dosdoğru. (Dereli *Erbaa –To.)
zığlan Uzun çam ağacı. (–Dz.)
zığlanmak Hızlanmak. (*Ermenek –Kn.)
zığlatma Pancar. (Balkandak *Beyşehir –Kn.)
zığlı [→ **zağlı** (I) **-1**]
zığva [→ **zıpka**]
zığ virmek Azarlayarak uyarmak. (*Bor –Nğ.)
zıh Giysi kıyısına dikilen şerit. (*Bor –Nğ.)
zıhadak [→ **zıngadak**]
zıh çekmek Kıyısına şerit geçirmek. (*Bor –Nğ.)
zıh gibi Tıka basa dolu. (*Sivrihisar –Es.)
zıhın [→ **zığın**]
zıhlanmak Ziftlenmek (istemeyerek verilen yemek için). (Bahçeli *Bor –Nğ.)
zıhnı Yanıksı (yanık tencere dibi için). (Sarda –Gm.)
zıht Öküz sürerken kullanılan ucu çivili değnek. (–Dy.)
zıhtlamak Ucu çivili değnekle dürterek sürmek, nodullamak. (–Dy.)
zıka Hardalotu. (Başhüyük *Kadınhanı –Kn.)
zıkadak [→ **zıngadak**]

zıkazıg [→ **zıngazık**]

zık dimek Birdenbire düşülen yerde zık sesi çıkarmak. (*Bor –Ng.)

zık diye Birdenbire. (*Çarşamba –Sm.)

zıkgak Limon gibi sulu nesne. (Erbeyli –Ay.)

zıkı Genellikle ağızdan dolma silahlarda, barutun silah içinde durmasını sağlamak için önüne sıkıştırılan bez parçası, sıkı. (–Ml.)

zıkırdamak Tıngırtı, gürültü etmek. (*Silifke –İç.)

zıkırtı **1.** Ayakkabının yürürken çıkardığı ses. (*Antakya –Hat.) **2.** Gereksiz, can sıkıcı söylenme. (*Eğridir köyleri –Isp.; Aslanköy *Mersin –İç.; İbradı *Akseki –Ant.)

zıkka çalmak [→ **zıkkalamak**]

zıkkalamak [**zıkka çalmak**] Kargatulumba edip yere vurmak. (*Bor –Ng.)
[**zıkka çalmak**] : (–Ng.)

zıkkıl Sıvanın üstünü yağlayıp parlatmak. (–Dy.)

zıkkılı Süslü. (–Dy.)

zıkkım (I) **1.** Acı. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Alaşehir –Mn.; –Kü.; –Gr.; Akarsu *Ardanuç –Ar.) **2.** İsteksiz yenilen, istemeden verilen yemek, acı lokma. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Akhisar –Mn.; Fili *Biga –Çkl.; –Gr.)

zıkkım (II) Yaramaz. (–Krş.'ve çevresi)

zıkkımlanmak [**zıklanmak**] Yemek yemek (kızgınlıkla söylenir). (Eymir *Bozdoğan –Ay.)
[**zıklanmak**] : (*Bor –Ng.)

zıklamak (I) Yorulmak. (Yerebakan –Ada.)

zıklamak (II) İnatlaşmak. (Kalaboynu *Saimbeyli –Ada.)

zıklanmak [→ **zıkkımlanmak**]

zıkra Pinti. (Çarıksaray *Şarkikaraağaç –Isp.; –Brs.; Bermende *Akşehir –Kn.)

zıkramak Huysuzlanıp ağlamak. (–Kn.)

zıkva [→ **zıpka**]

zık zık Birdenbire ve sık sık (düşme için). (*Bor –Ng.)

zıl (I) [→ **zığıl**]

zıl (II) **1.** Güç. (Erkinis *Yusufeli –Ar.) **2.** Güç kullanılarak sığdırılan nesne. (Erkinis *Yusufeli Ar.)

zılarmak Kaymak. (İnevi –Kn.)

zılbırt [→ **zılbıt**]

zılbıt [**zılbırt**] Yemeği yapılan bir kır bitkisi. (Aşağı Çayır, Aliköy *Çaycuma –Zn.; –Sn.)
[**zılbırt**] : (–Sn.)

zılcan Bir çeşit diken. (*Bozdoğan –Ay.)

zıldır (I) Çıplak, aç, yoksul. (*Sivrihisar –Es.; *İskilip –Çr.; Saroba *Polatlı –Ank.)

zıldır (II) [→ **zılgıdır** (I)]

zıldırmak Fırlatıp atmak. (Bahçeli *Bor –Ng.)

zıldır zıldır (I) **1.** Çırılçıplak. (*İskilip –Çr.) **2.** Yırtık pırtık, eski giysili. (*Sivrihisar –Es.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

zıldır zıldır (II) Şırıl şırıl. (Tokat –Es.)

zılga Kısa kollu, ince ceket. (–Sn.)

zılgan Kıkırdak. (–Gm.)

zılgar (I) [**zılkar** (I)] **1.** Genç, uzun ağaç. (Dümeli, *Kurşunlu –Çkr.) **2.** Genç çam ağacı. (Sarkun *Beypazarı –Ank.)
[**zılkar** (I)] : (–Çkr.)

zılgar (II) Sabanlarda kullanılan ayar zinciri ya da ipi. (Mastat *Karaman –Kn.)

zılgar (III) Bir çift koşum hayvanı yükü çekemediğinde arabanın önüne koşulan ikinci çift hayvan. (Aşağı Kayı *Tosya –Ks.)

zılgar (IV) Baskı, zorlama. (Belekler *Ilgın –Kn.)

zılgıç [→ **zılgıt** (I) **-1**]

zılgıç gibi Hızla, durmadan (yürüyüp gitmek için). (Çiğil –Kn.)

zılgıd [→ **zılgıt** (I) **-1**]

zılgıdır (I) [**zıldır** (II)] Zayıf, dayanıksız. (Alâattin *Acıpayam –Dz.) [**zıldır** (II)] : (*Nizip –Gaz.)

zılgıdır (II) Tokmak. (Ahi –Mğ.)

zılgıdı yemek [**zılgıt yemek**] Azarlanmak. (*Sivrihisar –Es.) [**zılgıt yemek**] : (–Sm.)

zılgın [→ **zılgıt** (I) **-1**]

zılgıt (I) [**zılgıç, zılgıd, zılgın, zılkıç, zılkıt -1, 2; zıngıt, zırkıt**] **1.** Paylama. (–Af.; –Brd.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Bergama –İz.; *Alaşehir –Mn.; Koruoba *Biga –Çkl.; *Mudanya –Brs.; –Kü.; Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Mesudiye –Or.; *Bulancak, *Şebinkarahisar –Gr.; –Tr.; Erkinis *Yusufeli –Ar.; –Ezc.; –Vn.; –Ml.; –Gaz.; –Mr.; *Gemerek –Sv.; –Yz.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Orhana, Bozyazı, Ferizler *Anamur, *Mut ve köyleri –İç.; *Bodrum –Mğ.; –Tk.) [**zılgıç**] : (Belekler *Ilgın, *Ereğli –Kn.; –Kıbrıs) [**zılgıd**] : (*Çeşme –İz.) [**zılgın**] : (–Kn.) [**zılkıç**] : (–Kn.) [**zılkıt -1**] : (–İç.; –Ed.) [**zırkıt**] : (–Tr.)

2. Korkutma, gözdağı verme. (*Bergama –İz.; *Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon –Ama.; *Bulancak –Gr.; –Tr.; Erkinis *Yusufeli –Ar.) [**zılkıt -2**] : (Bozan –Es.; –Sm.; –Tr.; –Gaz.; –Mr.; –Ank.; Civanyaylağı *Mersin –İç.) [**zıngıt**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)

zılgıt (II) [**zılğıt -1, 2; zilgit** (I)] **1.** Coşturma, yüceltme, bir işe, bir şeye yöneltmek için bağırarak kışkırtma. (–Ml.; –Ur.; *Kilis, –Gaz.; –Mr.; Vazıldan *Divriği, *Gürün –Sv.; –Ada.; –İç.) [**zılğıt -1**] : (*Antakya –Hat.) [**zilgit** (I)] : (*Antakya –Hat.) **2.** Birini, bir başkasına karşı kışkırtma. (*Boyabat –Sn.; –Ezc.; –Ml.) [**zılğıt -2**] : (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

zılgıt (III) Ağıt. (Çalış *Haymana –Ank.)

zılgıt (IV) Hız. (–Çr.; –Sv.)

zılgıt (V) Zayıf. (*Seydişehir –Kn.)

zılgıtlamak (I) [**zılgıt vermek, zılgıt virmek, zılkıtlamak** (I), **zırgıtlamak, zırkıtlamak**] Döverek ya da azarlayarak gözdağı vermek. (*Alaşehir –Mn.; –Kü.; Tokat –Es.; *Merzifon köyleri –Ama.; –Tr.; –Ml.; *Koyulhisar –Sv.; *Ermenek –Kn.; Karamehmet *Çorlu –Tk.) [**zılgıt vermek, zılgıt virmek**] : (–Tr.; –Gm.; *Bor –Nğ.) [**zılkıtlamak** (I)] : (Bozan –Es.; –Ky.) [**zırgıtlamak**]: (Dereli *Erbaa –To.; *Alanya –Ant.) [**zırkıtlamak**] : (–Tr.)

zılgıtlamak (II) [**zılhıt vermek**] Kışkırtmak. (*Ağın –El.) [**zılhıt vermek**] : (*Ağın –El.)

zılgıtlamak (III) [**zılğıtlamak, zılkıtlamak** (II)] Topluca sevinç sesleri çıkarmak. (*Nizip, –Gaz.)
[**zılğıtlamak**] : (*Antakya –Hat.)
[**zılkıtlamak** (II)] : (Şekeroba –Mr.)
zılgıt vermek, zılgıt virmek [→ **zılgıtlamak** (I)]
zılgıt yemek [→ **zılgıdı yemek**]
zılğıt 1. [→ **zılgıt** (II) **-1**] **2.** [→ **zılgıt** (II) **-2**]
zılğıtlamak [→ **zılgıtlamak** (III)]
zılḫıcı Kırıcı, kıyıcı. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)
zılhıt vermek [→ **zılgıtlamak** (II)]
zılhik, zılḫik 1. Kertenkele. (*Kemaliye –Ezc.) **2.** Çekirge. (*Ağın –El.)
zılik 1. Her işe, konuşmaya gereksiz karışan. (*Kemaliye –Ezc.) **2.** Yapılan anlaşmayı bozan. (Erkilet –Ky.)
zılk Marula benzeyen, yaprağından sarma yapılan bir kış sebzesi, pazı. (*Antakya –Hat.; Kerkük)
zılkar (I) [→ **zılgar** (I) **-2**]
zılkar (II) Uzun, iriyarı erkek. (–Çr.)
zılkıç [→ **zılgıt** (I) **-1**]
zılkıt 1. [→ **zılgıt** (I) **-1**] **2.** [→ **zılgıt** (I) **-2**]
zılkıtlamak (I) [→ **zılgıtlamak** (I)]
zılkıtlamak (II) [→ **zılgıtlamak** (III)]
zılkıtlı Hızlı. (–Çr.)
zılla (I) [**zırla**] Hiç : *Evde zılla bulgur yok.* (*Eğridir köyleri –Isp.)
[**zırla**] : (Örkenez *Yalvaç –Isp.)
zılla (II) Eğer. (Çerçin –Brd.; *Bornova –İz.)
zılla (III) Her zaman. (*Eğridir köyleri –Isp.)
zılla (IV) [**zıllı** (I), **zıllım**] Kesinlikle. (–Mğ.)
[**zıllı** (I)] : (–Kü.)
[**zıllım**] : (Çiğil –Kn.)
zıllı (I) [→ **zılla** (IV)]
zıllı (II) Ters. (Kızılcan *Sarıoğlan –Ky.)
zıllıcı [**zığarcı, zıllık, zıvarcı**] Mızıkçı. (Sarıhamzalı *Sorgun –Yz.)
[**zığarcı**] : (*İncesu –Ky.)
[**zıllık**] : (–Kn.)
[**zıvarcı**] : (Karaözü *Gemerek–Sv.)
zıllık [→ **zıllıcı**]
zıllım [→ **zılla** (IV)]
zıllımak [→ **zıñarmak -2**]
zıllındırmak İple asmak (birini). (*Silifke, *Anamur –İç.)
zıllik Soğanın orta bölümü, cücük. (*Ağın –El.)
zılmak (I) Kaymak. (Zanapa *Ereğli, Güvenç –Kn.)
zılmak (II) Sıvışmak. (Hortu *Ereğli, Kılbasan *Karaman –Kn.)
zımak yer Güneş görmeyen yer. (*Hozat –Tn.)
zımara Yerin dibi : *Yerin zımarasına geçesin.* (*Ereğli –Kn.)
zımarı Sirke. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)
zımari Çiğ ekmek. (Adacami –Rz.)
zımazık [→ **zımbazık**]
zımba Demir delmekte kullanılan demir çubuk. (–Mğ.)
zımbaya vurmak Oyunda ceza vermek. (–İç.)
zımbazık [**zankazank, zımazık, zımbazıp, zınbazık, zıñgırzık, zıngızıg, zınkazınk, zınkılzık**] Hıncahınç, ağzına kadar. (–Brd.; *Kandıra –Kc.; *Merzifon –Ama.)
[**zankazank**] : (–Ky.)
[**zımazık**] : (–Ama.)
[**zımbazıp**]: (Yakacık *Kartal –İst.; –Sm.)
[**zınbazık**] : (Söğüt –Dz.)
[**zıñgırzık**] : (*Bozdoğan –Ay.; *Milâs –Mğ.)

[**zıngızıg**] : (–Brd.)
[**zınkazınk**] : (Çakallı –Ada.)
[**zınkılzık**] : (*Honaz –Dz.; –Kü.)
zımbazıp [→ **zımbazık**]
zımbık (I) Kuyruksuz tavuk. (Bekilli *Çal –Dz.)
zımbık (II) [→ **zımzık**]
zımbık (III) Sersem. (Gökler *Gediz –Kü.)
zımbıklamak [**zımzıklamak**] Yumruklamak. (Söğüt –Dz.; *Çarşamba –Sm.; –Tr.; –Krş.; Hortu *Ereğli –Kn.)
[**zımzıklamak**] : (*Bor –Nğ.)
zımbıldamak Gereksiz yere birinin ardından gitmek. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)
zımbıldik Akarsu kıyılarında yetişen bir çeşit ot. (Cenciğe –Ezc.)
zımbıra Çalgı. (–Ks.)
zımbırdak [**zımzım** (III), **zıngıldak** (I) **-1, zınkıldak** (II)] Cilveli, oynak. (Karaköy *Düzce –Bo.)
[**zımzım** (III)] : (Karaköy *Düzce –Bo.)
[**zıngıldak** (I) **-1**] : (Yukarı Seyit, Söğüt *Çal –Dz.; Tokat –Es.; Sarıoba *Polatlı –Ank.)
[**zınkıldak** (II)] : (Tokat –Es.)
zımbırdamak (I) **1.** Tepinerek, gürültü ederek tedirginlik vermek. (*Bor –Nğ.) **2.** Dokunulan nesne, zımbırtılı ses çıkarmak. (*Bor –Nğ.)
zımbırdamak (II) Kadının yürürken göğüsleri oynamak. (*Düzce –Bo.)
zımbırdatmak 1. Gelişigüzel vuruşlarla, telli bir sazdan kulağa hoş gelmeyen sesler çıkartmak. (*Bor –Nğ.) **2.** Bir çalgıyı usul usul çalmak. (*Düzce –Bo.)
zımbırtı (I) **1.** Çalgı sesi. (Tepeköy *Torbalı –İz.; –Md.) **2.** Çirkin, kulak tırmalayan ses ve konuşma. (*Bor –Nğ.)
zımbırtı (II) İriyarı adam, kaba yapılı nesne. (*Bor –Nğ.)
zımbırtı (III) Şöyle böyle. (Oğmaca –Or.)
zımbon [**zımpon**] Düdük, küçük boru. (–Tr.)
[**zımpon**] : (*Maçka –Tr.)
zımbuk atmak [**zumbuk atmak**] Yumruk atmak. (Tr.)
[**zumbuk atmak**] : (–Tr.)
zımır Surat, yüz. (Ildızım –Çkr.)
zımı zımına Cehennemin dibine, yerin dibine (ilenç). (*Bor –Nğ.)
zımpır İri, iriyarı. (Kayı *Emirdağ –Af.; Bardakçı *Seyitgazi –Es.)
zımpon [→ **zımbon**]
zımrık (I) Akrep ve arı iğnesi. (Kerkük ve çevresi)
zımrık (II) Tohuma kaçmış soğanın ortasından yükselen sap. (Kerkük ve çevresi)
zımzık [**zımbık** (II), **zımzırık** (I), **zimzirik**] Yumruk. (–İst.; *Osmancık –Çr.; *Çarşamba –Sm.; –Ama. ilçe ve köyleri; Şerbelik *Havza, *Vezirköprü –Sm.; –Sv.; *Bor –Nğ.; Kayarcık *Saimbeyli, Tepecikören *Kozan –Ada.; *Mersin köyleri –İç.)
[**zımbık** (II)] : (–Tr.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**zımzırık** (I)] : (–Ur.)
[**zimzirik**] : (–Ur.)
zımzıklamak [→ **zımbıklamak**]
zımzım (I) Bilye, zıpzıp. (İğdecik –Isp.; *İpsala –Ed.)
zımzım (II) Ud, saz. (*Emet –Kü.)
zımzım (III) [→ **zımbırdak**]
zımzırık (I) [→ **zımzık**]

zımzırık (II) Dolu : *Zımzırık yağıyor.* (–Ky.)

zımzırtlak Eli boş, armağansız : *Altı aydır İstanbul'da; zımzırtlak çıkageldi.* (*İskilip –Çr.; –Kn.)

zımzırtmak Ayak diremek. (Kızılhisar –Dz.)

zınak (I) Kıvılcım. (–Tr. ve çevresi; Zermut –Gm.)

zınak (II) Baca. (Mağura, *Maçka –Tr.)

zıñarmak [**zıarmak, zığarmak -1, 3; zıllımak, zınlamak** (I)] **1.** Karşı gelmek, buyruğa uymamak. (Gümele *Söğüt –Bil.; İkipınar *Mihalıççık –Es.; –Krş.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Karacığan, Çavuşçu *Ilgın –Kn.)

[**zığarmak -1**] : (*Merzifon köyleri –Ama.; *İskilip –Çr.; –Mr.; –Nğ.; *Ereğli –Kn. ilçe ve köyleri) **2.** Oyunda mızımak. (Tokat –Es.; Kavşıt *Sungurlu –Çr.; Önsen, *Afşin –Mr.; *Dörtyol –Hat.; –Nş.)

[**zıarmak**] : (*Göksun –Mr.)

[**zığarmak -3**] : (Tokat –Es.; –Mr.; *Gürün –Sv.; –Krş.; Hisarcık–Ky.)

[**zıllımak**] : (Narlıdere –İz.; Sarsun *Elbistan –Mr.; Çepni *Gemerek, *Gürün –Sv.; –Krş.; –Kn.)

[**zınlamak** (I)] : (*Afşin –Mr.; *İncesu –Ky.)

zınbazık [→ **zımbazık**]

zıncan [**zincan, zincer**] Bir çeşit dikenli çalı. (Eymir *Bozdoğan –Ay.)

[**zincan**] : (–Ks.)

[**zincer**] : (*Yayladağı, *Antakya –Hat.)

zıncılamak Sallamak. (Kınıklı –Dz.)

zıñdan [→ **zıngadak**]

zındandelen Küçük torik. (–İst.; –Rz.)

zındı [**zındık** (VI)] Makas. (–İz.)

[**zındık** (VI)] : (*Eyüp –İst.)

zındık (I) **1.** Ahlaksız, kötü, kavgacı kişi. (İshaklı *Bolvadin –Af.; Bağıllı *Eğridir –Isp.; Yukarı Seyit *Çal, Söğüt –Dz.; *Maçka ve köyleri –Tr.; Kemer *Fethiye–Mğ.) **2.** Sarhoş. (Tepeköy *Torbalı –İz.)

zındık (II) Güç beğenir kişi. (Çalış *Haymana –Ank.)

zındık (III) Çabuk küsen. (–Yz.)

zındık (IV) Hakkı olmadığı halde hak isteyen. (*Acıpayam –Dz.)

zındık (V) Kısa boylu. (*Acıpayam –Dz.)

zındık (VI) [→ **zındı**]

zındıkdeli Zırdeli. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

zıng **1.** Oyun bitti, ben kazandım anlamına bir söz . (–Kü.) **2.** Üçtaş, dokuztaş gibi oyunların genel adı. (–Kü.)

zınga [**zıngaya vurma, zınka vurma**] Arka üstü yatırma, yere vurma. (–Ada.)

[**zıngaya vurma**] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[**zınka vurma**] : (–Kn.)

zıngadak [**zıḫadak, zıkadak, zıñdan, zıngadan, zıngıdak, zınkadak, zınkıdak, zınkkadak**] Birdenbire. (*Tavas, Yukarı Seyit, Ekse, *Çal, –Dz.; *İnegöl –Brs.; Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; *Düzce –Bo.; *Kavak –Sm.; *Ünye –Or.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Bor –Nğ.; Hasanbeyli *Bahçe –Ada.; *Bodrum –Mğ.)

[**zıḫadak**] : (*Silifke –İç.)

[**zıkadak**] : (*Silifke –İç.)

[**zıñdan**] : (Peşman *Daday –Ks.)

[**zıngadan**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)

[**zıngıdak**] : (*Tavas –Dz.; *Merzifon ve köyleri –Ama.)
[**zınkadak**] : (Tepeköy *Torbalı–İz.)
[**zınkıdak**] : (–Ama.)
[**zınkkadak**] : (*Lüleburgaz –Krk.)

zıngadan [→ **zıngadak**]

zıngadan kalmak Korku ve şaşkınlıkla duralamak. (–Nğ.)

zıngalmak Altında, ardında boşluk bulunan bir yer sertçe vurulunca sarsılmak. (*Bor –Nğ.)

zıngamak Dizle birinin arkasına vurmak. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

zıngaya vurma [→ **zınga**]

zıngazık [**zıkazıg, zıngazınk, zırḫazık**] Ağzına kadar dolu. (–Af.; –Isp.; Ekse *Çal –Dz.; *Tire, –İz.; İğdecik, Sancaklıboz, *Turgutlu –Mn.; *Emet –Kü.; Tokat –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; Konaklı *Ardanuç –Ar.; *Afşin –Mr.; *Silifke –İç.; *Bodrum –Mğ.)
[**zıkazıg**] : (–Vn.)
[**zıngazınk**] : (–Af.; Oğuz *Acıpayam, Yukarı Seyit *Çal, Söğüt –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Bozan –Es.; –Rz.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –İç.)
[**zırḫazık**] : (–Gaz.)

zıngazınk [→ **zıngazık**]

zıng diyi Birdenbire, ses çıkararak (düşme için). (*Bor –Nğ.)

zıngıç Fren. (Hasanbeyli *Bahçe –Ada.)

zıngıdak [→ **zıngadak**]

zıngıdı basmak Bağırarak ağlamak. (Sazlıca –Nğ.)

zıngıldak (I) **1.** [→ **zımbırdak**] **2.** Çok gezen. (Salda *Yeşilova –Brd.)

zıngıldak (II) Sağlam yerleşmeyerek oynayan, sallanan. (*Alaşehir –Mn.; Yeniköy –Ba.)

zıngıldak (III) Çatlak çan. (Fili *Biga –Çkl.)

zıngıldamag [→ **zıngıldamak** (I)]

zıngıldamak (I) [**zıngıldamag, zıngıramak, zıñgırdamak**] Sarsılmak, titremek, yerinden oynamak. (İshaklı *Bolvadin –Af.; İğdecik, *Gelendost –Isp.; *Çal köyleri, Honaz –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Kozak –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Biga –Çkl.; *Orhaneli, Çeltikçi *İnegöl –Brs.; Günyarık *Bozüyük, Samrı *Söğüt –Bil.; *Sivrihisar, Tokat –Es.; –Kü.; *Kandıra –Kc.; *Gerede, Berk, *Düzce –Bo.; *Safranbolu –Zn.; *Kurşunlu –Çkr.; Kavşıt *Sungurlu, *İskilip –Çr.; –Rz.; *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Kırıklı *Karaisalı –Ada.)
[**zıngıldamag**] : (–Brd.)
[**zıngıramak**] : (Gibiye –Mğ.)
[**zıñgırdamak**] : (İğdecik –Isp.; Söğüt –Dz.; Kızılbahçe *Urla, Tepeköy *Torbalı –İz.; *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; *Ünye –Or.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

zıngıldamak (II) İstediğini yaptırmak için tepinip durmak. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

zıngıldamak (III) Tin tin yürümek. (Kavaklıdere *Yatağan –Mğ.)

zıngıldayık Pelte. (İnecik –Tk.)

zıngıltı Sallanma, tınlama. (*Düzce –Bo.)

zıngırak Sıtma. (–Gaz.)

zıngıramak [→ **zıngıldamak** (I)]

zıngırbeş Epelek adlı oyunda, yere yatanın sırtına, yanındakilerin vururken söylediği söz. (–Krş.)

zıngırcık [→ **zınkılhıç**]

zıngırdak Çan, çıngırak. (Tokat –Es.; –Ed.)

zıngırdak otu Tahıla zararlı bir ot. (*Gönen –Isp.)
zıñgırdamak [→ **zıngıldamak** (I)]
zıngırgeç Dönme dolap. (Balçova –İz.)
zıngırtı Sesli sarsıntı. (Bahçeli *Bor –Nğ.; Belekler –Kn.)
zıñgırzık [→ **zımbazık**]
zıngır zıngır Sürekli sesli ve sarsıntılı. (*Bor –Nğ.)
zıngıt [→ **zılgıt** (I) **-2**]
zıngızıg [→ **zımbazık**]
zınglamak Canı yanan köpek acı acı bağırmak. (*Maçka ve köyleri–Tr.)
zıng zıng Sert bir nesneyle vurulduğunda, altı ve arkası boş bir yerden çıkan ses (için). (*Bor –Nğ.)
zıngıldak [→ **zınkıldak** (I)]
zıngırdamak Ses çıkarmak. (*İskilip –Çr.)
zınharı Kışın ikinci yarısı, zemheri sonrası. (Akdoğan *Kızılcahamam –Ank.)
zınıba Delik delen demirci gereci. (–Nğ.)
zınıf Sınıf. (Eziler *Güney –Dz.)
zınıgı [→ **zınık**]
zınık (I) Yumurta ve balığın kap kacakta, elde bıraktığı koku: *Tabaktan zınık koḫusu gelir*. (Kerkük)
zınık (II) [→ **zırnık** (II)]
zınık [**zınıgı, zinik** (I), **zink** (I)] Ufak salatalık. (*Kemaliye –Ezc.)
[**zınıgı**]: (*Kemaliye –Ezc.)
[**zinik** (I)]: (*Kemaliye –Ezc.)
[**zink** (I)]: (*Kemaliye –Ezc.)
zınkadak [→ **zıngadak**]
zınkaldırmak Titremek. (Çakallı –Ada.)
zınka vurma [→ **zınga**]
zınkazınk [→ **zımbazık**]
zınkıdak [→ **zıngadak**]
zınkıldak (I) [**zıngıldak**] Gevşemiş, oynamış. (Reşadiye *Gerede –Bo.)
[**zıngıldak**]: (Tepeköy *Torbalı–İz.)
zınkıldak (II) [→ **zımbırdak**]
zınkıldamak Çabuk çabuk yürümek. (Eymir *Bozdoğan –Ay.; –Ada.)
zınkıldanmak Sarsılmak, sallanmak. (Dudaş *Söğüt –Bil.)
zınkılhıç [**zıngırcık**] Tahterevalli. (Alemdar –Bo.)
[**zıngırcık**]: (*Güzelhisar –İz.)
zınkılzık [→ **zımbazık**]
zınkkadak [→ **zıngadak**]
zınklamak **1.** Çocuk, huysuzlanarak vızıldamak. (*Beyşehir –Kn.) **2.** Dayak yiyen köpek tiz ve acı ses çıkarmak. (–Tr.)
zınlamak (I) [→ **zıñarmak -2**]
zınlamak (II) Çınlamak. (–Kü.; –Tr.)
zıñnamak Olmayacak bir şeyi ikide bir söylemek. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)
zınnık (I) **1.** [→ **zırnık** (II)] **2.** Çeşme ayağı. (Ziyere –Ama.)
zınnık (II) Zırnık, zehirli bir nesne. (–Ama.; *Bor –Nğ.)
zınzın Akordeon. (–Kr.)
zınzov Dağ menekşesi. (*Şebinkarahisar –Gr.)
zıpa Sıpa. (Hasanoğlan –Ank.)
zıpadak [**zıp diyi**] Birdenbire. (–İz.)
[**zıp diyi**]: (*Bor –Nğ.)
zıpak Kaygan. (*Foça –İz.)
zıpcıktı [→ **zıpçıktı** (1) **-1**]
zıpçı Zurna kamışı. (Marınca *Merzifon –Ama.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
zıpçık (I) Yüzülmüş deride kalan kuyruk. (Tokat –Es.; Aşağı Kayı *Tosya –Ks.; Mastat *Karaman –Kn.)
zıpçık (II) **1.** Piştov. (*Merzifon köyleri –Ama.) **2.** Tüfek harbisi. (*Mer-

zifon köyleri –Ama.) **3.** Çocukların patlangıç da dedikleri karpuz kabuğu attıkları oyuncak silâh. (*Merzifon köyleri –Ama.)

zıpçık (III) Eşek sıpası. (*Kadirli –Ada.)

zıpçık (IV) Kiraz, dut, üzüm vb. nin ince sapı. (–Or.; –Gr. köyleri)

zıpçık (V) Belin sapında olup, üstüne basılan kol. (–Ada.)

zıpçık (VI) Şişman kadın, kız. (Çandırlar –Ada.)

zıpçık (VII) Acar. (Tokat –Es.)

zıpçıklamak Kapıyı kilitlemek. (–İz. köyleri)

zıpçıklı [**zıpçıktı** (I) **-2, zopcuk, zopçuk** (I)] Hoppa, kendini bilmez. (*Çal, Çöplü, Şenköy *Çivril, –Dz.; *Bergama –İz.; Kavakiçi, Yenice *Simav –Kü.)

[**zıpçıktı** (I) **-2**] **:** (Ayancık –Sn.; *Nizip –Gaz.; *Bor –Nğ.)

[**zopcuk, zopçuk** (I)] **:** (–Ky.)

zıpçıktı (I) [**zıpcıktı, zıpır** (I) **-2**] **1.** Türedi. (Yukarı Seyit *Çal, Söğüt –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Çeşme –İz.;*Alaşehir –Mn.;*Kandıra –Kc.; –Ama.; –Sm.; *Afşin –Mr.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Milâs –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**zıpcıktı**] **:** (*Çal –Dz.; –Es.; *Merzifon –Ama.)

[**zıpır** (I) **-2**] **:** (*Alaşehir –Mn.; *Kandıra –Kc.)

2. [→ **zıpçıklı**] **3.** Çağrılı olmadığı yere gelen. (*Bor –Nğ.) **4.** Zıpır, sivri akıllı. (*Düzce –Bo.)

zıpçıktı (II) Kısa, dar giysi. (*Ünye –Or.)

zıp diyi [→ **zıpadak**]

zıpgın (I) Zıpkın. (Aşağı Çağlar *Ermenek –Kn.)

zıpgın (II) [→ **zıpkın** (II)]

zıpgın (III) Keçinin kuyruğundaki ince kemikler. (–Kn.)

zıpıldak (I) **1.** Oyun çağında çocuk. (Civanyaylağı *Mersin –İç.) **2.** Haşarı oğlan çocuk. (Tömük *Mersin–İç.)

zıpıldak (II) Üvey çocuk. (*Afşin –Mr.)

zıpır (I) **1.** Delişmen. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Bozdoğan –Ay.; *Bornova –İz.; Yeniköy –Ba.; *Akyazı –Sk.; *Nizip –Gaz.; *Bodrum –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.) **2.** [→ **zıpçıktı** (I) **-1**] **3.** Çok hareketli çocuk. (Tepeköy *Torbalı –İz.; *Susurluk –Ba.) **4.** Delikanlı. (Güvere –Ama.; Ovacık, Tozara *Silifke –İç.)

zıpır (II) [**zıbpır, zıppır, zıprama**] Güçlü, iriyarı. (*Gelendost –Isp.; *Tavas, Kızılcabölük –Dz.; Kuva *Acıpayam –Dz.; *Bozdoğan–Ay.; Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.;–Çr.; Şehsadi, Heniskeköy, Sarayözü *Ezine –Ama.; *Ünye –Or.; *Arapkir –Ml.; Serin *Elbistan –Mr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Yz.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Bilekler *Ermenek –Kn.; *Kozan, Boynuyoğun –Ada.)

[**zıbpır**] **:** (*Antakya –Hat.)

[**zıppır**] **:** (*Antakya –Hat.; Çepni *Gemerek –Sv.)

[**zıprama**] **:** (–Kn.)

zıpır (III) Yoksul. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.)

zıpır (IV) Huysuz. (–Rz.)

zıpıra Keklik sürüsü. (Sarıoğlan –Ky.)

zıpırdak düşmek Kaçmak **:** *Hırsızlar beni görünce zıpırdak düştüler.* (Alâattin *Acıpayam –Dz.)

zıpırdamak Tepinerek, bastığı yerden ses çıkararak gezinmek. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

zıpır gibi Güçlü, gürbüz. (Çiğil –Kn.)

zıpırlık Deli dolu davranış. (*Bor –Ng.)

zıpır zıpır 1. Güçlü. (–Çr.) **2.** Hızlı (yürüme için). (Numanoluk *Seyitgazi –Es.)

zıpıtmak Saçmalamak. (Misis –Ada.)

zıpka [**zıbga, zıbka, zığva, zıkva, zıvga, zıvka, zibka, zipka, zivga, zivka** (I), **zivra**] Ağı geniş, paçaları dar bir çeşit şalvar. (*Gelibolu –Çkl.; İçdedeler *Geyve, Solaklar –Kc.; –Bo.; –Ks. ve çevresi; Aşağı Dereköy *Safranbolu –Zn.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sn.; –Or.; –Gr. ve çevresi; –Tr. ve çevresi; –Rz.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

[**zıbga**] **:** (*Şebinkarahisar –Gr.)

[**zıbka**] **:** (İncirli *Gölpazarı –Bil.; –Ks.; Aşağı Çayır –Zn.; *İskilip –Çr.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Bafra, *Çarşamba –Sm.; Gare *Ardeşen –Rz.; Adakale *Ardanuç –Ar.; *Kemah –Ezc.; Gürcü *Kızılcahamam –Ank.)

[**zığva**] **:** (Geçitli *Ardanuç –Ar.; –Ezm.; –Ezc.; –El.)

[**zıkva**] **:** (–Ezc.)

[**zıvga**] **:** (Narlıdere –İz.; –Çr.; *Merzifon –Ama.; *Zile –To.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Kıbrıs)

[**zıvka**] **:** (*Mecitözü –Çr.; Alişar köyleri *Merzifon –Ama.; Huruç –To.; –Ezm.; Keşanuz –Ank.; Germir –Ky.)

[**zibka**] **:** (–Çr.)

[**zipka**] **:** (Yakademirciler –Zn.; –Ks.; –Tr.)

[**zivga**] **:** (Diği *Sungurlu –Çr.)

[**zivka** (I)] **:** (*Güdül, *Beypazarı –Ank.)

[**zivra**] **:** (Rumeli göçmenleri –İst.)

zıpkaçtı Tekir de denilen bir balık çeşidi. (*Mudanya –Brs.)

zıpkı gibi Çok dar. (Tokat –Es.)

zıpkın (I) **1.** Çatal. (–Sm.) **2.** Yengeç tutmak için bir sırığın ucuna takılı çatal. (*Bodrum –Mğ.)

zıpkın (II) [**zıbkın, zıpgın** (II)] Meyve sırığı. (Topçu, Kocaveliler *Karaisalı –Ada.)

[**zıbkın**] **:** (Gerdan, İncirgediği –Ada.)

[**zıpgın** (II)] **:** (Sebil *Tarsus –İç.)

zıpkın (III) İşsiz. (Kümbet –Ada.)

zıplak (I) Suda haşlandıktan sonra üstüne tereyağ dökülerek yenilen taze fasulye. (*Sütçüler köyleri, *Eğridir köyleri –Isp.)

zıplak (II) **1.** Pancar. (Tepeviran *Gebze –Kc.) **2.** Haşlanmış pancar. (–İç. ilçe ve köyleri)

zıplak (III) Dana. (Sazlıca, Beyağıl –Ng.)

zıplak (IV) On beş yaşındaki erkek çocuk. (Belenkeşli –İç.)

zıplak (V) Uzun boylu. (–Ng.)

zıplak (VI) **1.** Hoppa, delidolu. (Ahiköy –Mğ.) **2.** Kibirli, çalımlı. (Salatın *Tire –İz.)

zıplamak [→ **ziplemek**]

zıplanmak [→ **ziplenmek**]

zıpmak Kaymak. (Akifiye –Mr.)

zıppalazop Hoppala. (*Bor –Ng.)

zıppır [→ **zıpır** (II)]

zıpra Bezden dikilmiş okul çantası, kitap kabı. (–Mr. ve çevresi)

zıprama [→ **zıpır** (II)]

zıpzıklam Sırılsıklam. (–Rz.)

zıp zıp Sık sık. (*Bor –Ng.)

zıpzıylan Budaksız ağaç. (*Feke –Ada.)

zır (I) Büsbütün, tümden. (*Düzce –Bo.; *Bor –Nğ.)

zır (II) Kâğıt oyununda fazla sayı yapma. (Güney *Yeşilova –Brd.)

zır (III) Ağlamaklı olanı, iyice ağlatmak için söylenen bir söz. (Güney *Yeşilova –Brd.)

zıra [**zira**] Kimyon. (Alpı, *Sivrihisar –Es.)

[**zira**] : (Tokat –Es.)

zıraf Zayıf. (Babik *Pütürge –Ml.)

zıral Yobaz, kaba. (Yeniköy *Ereğli –Zn.)

zıran Boş gezmeyi seven. (Vazıldan *Divriği –Sv.)

zırangade [→ **zellengada**]

zıranı 1. [→ **zıravut**] **2.** Yaşına, iri görünümüne uygun davranmayan. (–Sv.; *Bünyan –Ky.)

zırañ zırañ İşsiz güçsüz, başıboş : *Zırañ zırañ gezip durma*; *gendine bir iş bul.* (*Bor –Nğ.)

zıraplı [→ **zarplı** (I)]

zıravana [→ **zıravut**]

zıravat [→ **zıvavut**]

zıravıt [→ **zıravut**]

zıravut [**zıranı -ı, zıravana, zıravat, zıravıt, zırba** (II), **zırdal, zırıhı, zırzavut, ziravut** (I)] İriyarı. (Bağıllı *Eğridir, *Gelendost, İğdecik –Isp.; Salda *Yeşilova –Brd.; Oğuz *Acıpayam, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; Çanıllı *Ayaş, Sarıoba *Polatlı –Ank.; Kocayatak *Serik –Ant.)

[**zıranı -ı**] : (–Sv.; *Bünyan –Ky.)

[**zıravana**] : (–Ama. köyleri)

[**zıravat**] : (Uluğbey *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.)

[**zıravıt**] : (*Çivril, *Çal –Dz.; *Nallıhan –Ank.)

[**zırba** (II)] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)

[**zırdal**] : (*Eğridir köyleri, *Mut köyleri, *Mersin köyleri –İç.)

[**zırıhı**] : (*Bor –Nğ.)

[**zırzavut**] : (–Ant.)

[**ziravut** (I)] : (*Ayaş –Ank.)

zırba (I) [→ **zurba**]

zırba (II) [→ **zıravut**]

zırba (III) Kötü, huysuz. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

zırbala Mutaflıkta ağırlık vermek için kullanılan bir araç. (–Çkl.)

zırbalamak (I) Zırvalamak. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

zırbalamak (II) Huysuzluk, yaramazlık etmek. (–Rz.)

zırbalamak (III) Zorlamak. (*Gürün –Sv.)

zırbık Kaygan çamur. (Taşağıl *Ereğli –Kn.)

zırbıncık Kaymaya elverişli, buzlu yer. (Damlapınar *Beyşehir –Kn.)

zırbınmak Buzda kaymak. (Damlapınar *Beyşehir –Kn.; Hasanbeyli *Bahçe –Ada.)

zırbıt (I) Ağır. (Erzin *Dörtyol –Hat.)

zırbıt (II) Oynak, yerinde duramaz. (*Maçka, *Akçaabat dağ köyleri –Tr.)

zırbıtlı Heybetli, güzel. (–Mr.)

zırbıya Suya banılarak yenen, katıksız ekmek. (*Maçka –Tr.)

zırboş Bomboş. (*Bor –Nğ.)

zırcık Arsız, yaramaz. (Mengeser –Ağ.)

zırdal [→ **zıravut**]

zırdık (I) Bal arılarının en son verdiği oğul. (Zermut –Gm.)

zırdık (II) Kurumuş, kalın ağaç. (Doğanbeyli, Çandırlar, Koyunevi, *Kozan –Ada.)

zırdık gibi Uzun boylu, kuru (adam). (Çandırlar, Koyunevi *Kozan –Ada.)

zırdik Tavuk vb. kümes hayvanlarının pisliği. (*Kemaliye –Ezc.)

zırdurmak Aşık, tepe üstü durmak. (İslim *Yıldızeli –Sv.)

zırf Dinlence. (–Kü.; –Mr.)

zırgıf vermek Sıkıştırmak. (–Gaz.; –Mr.)

zırgıtlamak [→ **zılgıtlamak** (I)]

zırh (I) Tığ. (*Nizip –Gaz.)

zırh (II) Eğri ve uzun kebapçı bıçağı. (*Nizip –Gaz.)

zırḫazık [→ **zıngazık**]

zırıḫı [→ **zıravut**]

zırık (I) Erkek eşek. (Şabanözü *Polatlı –Ank.; –Krş.; –Nş.)

zırık (II) Kaba adam. (–Krş.)

zırıl Oksijeni alınmış cıva. (*Merzifon –Ama.)

zırıldamak **1.** Sürekli, baş ağrıtıcı ses çıkarmak. (Bağıllı *Eğridir –Isp.; Tokat –Es.; –Tr.; Bahçeli *Bor –Nğ.) **2.** Fırıl fırıl dönerek gürültü yapmak. (Salda *Yeşilova –Brd.; –Ed.) **3.** Kendi kendine söylenmek. (Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Bergama –İz.; *Kurşunlu –Çkr.) **4.** Gevezelik etmek. (*Nizip –Gaz.) **5.** Ağlamak. (*Bergama –İz.; *Alaşehir –Mn.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.) **6.** Kafa tutmak, kavga etmek. (*Lüleburgaz –Krk.)

zırıltı (I) **1.** Yakışıksız tartışma, kavga. (*Eğridir köyleri –Isp.; Çöplü, Şenköy *Çivril, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Fili *Biga –Çkl.; Gebeciler *Simav –Kü.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; –Rz.; *Ardanuç ve çevresi –Ar.; *Antakya –Hat.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Ağlama, bağırma. (*Ardanuç ve çevresi –Ar.; *Milâs –Mğ.) **3.** Gürültü. (Karaözü *Gemerek –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Lüleburgaz –Krk.)

zırıltı (II) İri, kaba, uzun, ağır. (Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Merzifon –Ama.; *Afşin –Mr.; –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; –Ada.; Navdalı *Mut –İç.)

zırıltı (III) Kötü, değersiz. (*Antakya –Hat.)

zırıl zırıl (I) Sırılsıklam. (Susanoğlu *Silifke –İç.)

zırıl zırıl (II) Kaba, kulak tırmalayıcı ses : *Zırıl zırıl ağlamaya başladı.* (*Bor –Nğ.)

zırıncamak (I) **1.** [→ **zarıncamak -1**] **2.** Yılışmak, sırnaşmak, üstelemek. (*Düzce –Bo.; *İskilip –Çr.)

zırıncamak (II) [**zırıncımak** (II)] İnlemek. (Tepeköy *Torbalı –İz.; *Sarıyer –İst.)

[**zırıncımak** (II)] : (–Brd.; *Alaşehir –Mn.; *Alayunt –Kü.)

zırıncamak (III) Gönülsüz iş görmek, oyalanmak. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

zırıncımak (I) **1.** [→ **zarıncamak -1**] **2.** Yılışmak, sırnaşmak. (*Düzce –Bo.; –Çkr.; *Bor –Nğ.) **3.** Ağlamak. (*Kozan –Ada.)

zırıncımak (II) [→ **zırıncamak** (II)]

zırıncıtmak (I) **1.** İnletmek. (Uluğbey *Senirkent –Isp.) **2.** Üzmek, yalvartmak. (Hisarcık –Ky.; Bucak *Kozan –Ada.)

zırıncıtmak (II) Bir nesneyi göze batar biçimde ortada bırakmak. (*Düzce –Bo.)

zırıncıya düşmek Ezilmek, üzülmek. (*Antakya –Hat.)

zırkıt [→ **zılgıt** (I) **-1**]
zırkıtlamak [→ **zılgıtlamak** (I)]
zırla [→ **zılla** (I)]
zırlağan [→ **zırlak** (V)]
zırlak (I) Düz, parlak, kaygan. (*Eğridir köyleri, *Sütçüler köyleri –Isp.; *Bozkır –Kn.)
zırlak (II) Geveze. (Tokat –Es.; *Çarşamba –Sm.; –Tr.; –Rz.)
zırlak (III) Aptal. (Tokat –Es.; *Çarşamba –Sm.; *Ulubey –Or.; *Şebinkarahisar –Gr.; –Tr.; –Rz.)
zırlak (IV) Yerli yersiz bağıran. (*Merzifon –Ama.)
zırlak (V) [**zırlağan, zırnak** (II), **zırtlak** (III)] Sık ağlayan. (*Akyazı çevresi –Sk.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
[**zırlağan**] : (Erkinis *Yusufeli, Akarsu *Ardanuç –Ar.)
[**zırnak** (II)] : (–Af.)
[**zırtlak** (III)] : (–Mn. ve çevresi)
zırlamak 1. Çok söylemek, söylenmek. (*Gelendost, *Eğridir köyleri–Isp.; Salda *Yeşilova –Brd.; Çöplü *Çivril, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Bergama –İz.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy –Ba.; Başköy *Tavşanlı –Kü.; *Sivrihisar –Es.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Perşembe –Or.; –Rz.; –Tr. ilçe ve köyleri; Erkinis *Yusufeli, Bağlıca *Ardanuç, Yavuz *Şavşat –Ar.; *Arapkir –Ml.; *Afşin –Mr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Nğ.) **2.** Yakınmak. (*Eğridir köyleri –Isp.) **3.** Çocuk, inleyerek ağlamak. (Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Bergama –İz.; *Sivrihisar –Es.; *Şavşat –Ar.; *Antakya –Hat.; –Yz.) **4.** Bağırarak ağlamak. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Nğ.) **5.** Saat çıngırağı ya da benzeri başka bir araç ses çıkarmak. (*Çarşamba –Sm.) **6.** Anırır gibi ses çıkarmak, bağırarak konuşmak. (Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon köyleri –Ama.; Vazıldan *Divriği –Sv.; –Yz.; –Nğ.)
zırlangıç Büyüyememiş kavun. (Bekilli *Çal –Dz.)
zırlı [→ **zırtıl** (I)]
zırman Adam. (Boynuyoğun –Ada.)
zırmık [→ **zırnık** (II)]
zırmılank Asmaya benzer sürgünlerinden yemek yapılan bir kır bitkisi. (*Maçka –Tr.)
zırmıllamak Çimdiklemek. (*Maçka –Tr.)
zırnak (I) [→ **zırnık** (I)]
zırnak (II) [→ **zırlak** (V)]
zırnaplamak Sürtüp aşındırarak düzeltmek. (–Ml.)
zırnaşık Sırnaşık. (*Bayındır –İz.)
zırnaşmak Şakalaşmak, takılmak. (Kaklıç *Menemen –İz.)
zırnık (I) [**zırnak** (I), **zırnik**] Tutam, elçim, en ufak parça. (*Eğridir köyleri –Isp.; Yukarı Seyit *Çal, Oğuz *Acıpayam, Söğüt –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; –İz.; –Mn. ve çevresi; –Gr.; –Rz.; Akarsu *Ardanuç –Ar.; –Ezc.; –Dy.; Demirkapı *Susurluk –Ba.; Fili*Biga –Çkl.; Tokat –Es.; *Akyazı –Sk.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sm.; *Antakya –Hat.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Hamurcu *İncesu –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Mersin köyleri –İç.; *Lüleburgaz –Krk.)
[**zırnak** (I)] : (İshaklı *Bolvadin –Af.; Lohan –Gaz.)
[**zırnik**] : (*Ağın –El.)

zırnık (II) [**zınık** (II), **zınnık** (I) **-1**, **zırmık, zinik** (II), **zunnuk, zurnuk -1**] Kirli su deliği. (Çanıllı *Ayaş, Karahoca *Haymana –Ank.; Köşker, Cemele –Krş.)
[**zınık** (II)] : (–Çkr.)
[**zınnık** (I) **-1**] : (–Çkl.; *Merzifon –Ama.)
[**zırmık**] : (Yapraklı –Çkr.)
[**zinik** (II)] : (–Çkr.)
[**zunnuk**] : (*Mecitözü, *İskilip –Çr.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
[**zurnuk -1**] : (*Şebinkarahisar–Gr.; *Koyulhisar –Sv.)

zırnık (III) Bulaşık taşı. (–Ama.)

zırnık (IV) Kibrit. (*Tarsus köyleri –İç.)

zırnık (V) Ceplerde biriken toz kümesi. (–Dz.)

zırnık (VI) Oksijeni alınmış cıva, sürür. (*Merzifon –Ama.; *Nizip –Gaz.)

zırnık (VII) Sarp, yokuş. (Işıklı*Çivril –Dz.)

zırnıkçı (I) Koku satıcısı, aktar. (–Rz.)

zırnıkçı (II) Cimri. (–Tr.)

zırnımak [→ **zarıncamak -1**]

zırnik [→ **zırnık** (I)]

zırp Birden. (–Ama.)

zırpada [**zarpadak**] Birdenbire. (*Silifke –İç.)
[**zarpadak**] : (–Sm.)

zırpıldamak Yabanıl hayvan, sinsice yürümek. (Tekeler *Silifke –İç.)

zırpıltı Yabanıl hayvanın ayak sesi. (Tekeler *Silifke –İç.)

zırt Atanın isteğine uygun düşmeyen zar, aşık. (*Ahlat –Bt.)

zırta (I) [**zırto** (III) **-1**] Kızılcık ekşisi. (*Kurşunlu –Çkr.)
[**zırto** (III) **-1**] : (–Çkr.)

zırta (II) [→ **zırtaboz**]

zırtabos [→ **zırtaboz**]

zırtaboz [**zırta** (II), **zırtabos, zırtapaz, zırtapoz, zırtobos, zırtoboz, zirtaboz**] Patavatsız, saygısız, utanmaz, tembel. (–Isp.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *Sungurlu –Çr.; –Sn.; *Merzifon köyleri –Ama.; Karaözü *Gemerek, Hacılyas *Koyulhisar, *Gürün –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Hamurcu –Ky.)
[**zırta** (II)] : (Pul *Kemaliye –Ezc.)
[**zırtabos**] : (*Bergama –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Kandıra –Kc.; Gölhamidiye –Bo.; –Sm.; *Nizip –Gaz.; *Afşin –Mr.; –Sv.)
[**zırtapaz**] : (*Çarşamba –Sm.)
[**zırtapoz**] : (*Düzce –Bo.; *Bor –Nğ.)
[**zırtobos**] : (–Nğ.)
[**zırtoboz**] : (Yeniköy –Ba.; –Nğ.)
[**zirtaboz**] : (Şehsadi –Ama.)

zırtalak Yavan, özsüz. (*Çerkeş –Çkr.)

zırtalmak [**zırtarmak**] Kavgada kabarmak, meydan okumak. (Tokat –Es.; –Bo.)
[**zırtarmak**] : (Yukarı Seyit *Çal –Dz.)

zırtapaz [→ **zırtaboz**]

zırtapoz [→ **zırtaboz**]

zırtarmak [→ **zırtalmak**]

zırtıkçı Hoppa, oynak, geveze. (Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.)

zırtıl (I) [**zırlı, zırzır** (II)] **1.** Delimsi, deli. (*Tire –İz.; –Mn. ve çevresi; –Ks.)
[**zırlı**] : (Gödene *Kumluca –Ant.)
[**zırzır** (II)] : (–Ada.)
2. Yaramaz, haylaz. (*Gerede–Bo.; *Çerkeş –Çkr.; Balcalı *Çarşamba –Sm.; –Rz.) **3.** Uygunsuz. (–Rz.)

zırtıl (II) İri yapılı (adam). (–Dy.; *Ayaş –Ank.)
zırtıl (III) Öfkeli davranış. (*Nizip –Gaz.)
zırtlacık Şişmanca.(Söğüt *Çivril –Dz.)
zırtlak (I) Düşünmeden davranan. (Sofular *Eğridir –Isp.)
zırtlak (II) Sesi çatlak çıkan, çok bağırarak konuşan, geveze. (*Düzce –Bo.)
zırtlak (III) [→ **zırlak** (V)]
zırtlak (IV) Sulu. (–Ama.)
zırtlamak (I) Şımarmak. (Paşabahçe –İst.)
zırtlamak (II) Birden, gereksiz ortaya çıkmak. (Tokat –Es.)
zırtlan (I) Sırtlan. (İncekum, Hurma *Silifke –İç.)
zırtlan (II) [→ **zırto** (I)]
zırtlek Döğeni öküzün boyunduruğuna tutturan ağaç. (Melekler *Sütçüler –Isp.)
zırto (I) [**zırtlan** (II)] Terbiyesiz. (Yukarı Seyit *Çal, Çöplü, Şenköy *Çivril –Dz.; Balçıkhisar *Mahmudiye –Es.; –Tr.; Bağlıca *Ardanuç, *Şavşat –Ar.; –Dy.; *Nizip –Gaz.; Hacılyas *Koyulhisar, Vazıldan *Divriği –Sv.)
[**zırtlan** (II)] : (Pazar *Kızılcahamam –Ank.)
zırto (II) Kocaman. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)
zırto (III) **1.** [→ **zırta** (I)] **2.** Ekşi pekmezden yapılmış şurup. (Küflek *Havza –Sm.)
zırtobos [→ **zırtaboz**]
zırtoboz [→**zırtaboz**]
zırt yeni Yepyeni. (Solaklar –Kc.)
zırt zırt [**zıttır zıttır**] Sık sık ve birdenbire. (*Bor –Ng.)
[**zıttır zıttır**] : (*Bor –Ng.)

zırva (I) Boşboğaz. (*Antakya –Hat.)
zırva (II) İshalli hayvanın dışkısı. (Erkinis *Yusufeli –Ar.)
zırza [**zerze -3, zırzala, zirza -1, 2**] **1.** Kapı çengeli, tokmağı. (–Gr.; –Rz.; Akarsu *Ardanuç, Yavuz *Şavşat –Ar.; *Arapkir –Ml.; *Gürün –Sv.; –Ank.) **2.** Kapı zinciri, sürgüsü. (*Mecitözü –Çr.; *Şebinkarahisar –Gr.; –Tr. köyleri; Akarsu *Ardanuç –Ar;. *Erciş –Vn.; *Nizip –Gaz.; *Tarsus –İç.)
[**zerze -3**] : (*Merzifon –Ama.; Karkıncık *Artova –To.; *Elbistan –Mr.)
[**zırzala**] : (–Ada.)
[**zirza -2**] : (–Ezc.)
3. Kapı kilidi. (Akarsu *Ardanuç –Ar.)
[**zirza -1**] : (–Ezc.)
4. Kapı rezesi, menteşesi. (Erkinis *Yusufeli –Ar.; Karadiken *Tarsus –İç.) **5.** Kapı kol demiri. (Maden –Krş.)
zırzak Zevzek. (*Çarşamba –Sm.; *Zile –To.)
zırzala [→ **zırza -2**]
zırzalamak Kapıyı reze ya da çengel ile kilitlemek. (Erkinis *Yusufeli –Ar.; –Ezc.; Lohan –Gaz.)
zırzamık [→ **zırzımık -1**]
zırzava İçgücü : *Bu günlerde zırzavam bozuk.* (Peşman *Daday –Ks.)
zırzavut [→ **zıravut**]
zırzıba (I) Koskocaman. (*Reyhanlı –Hat.)
zırzıba (II) **1.** Çok iyi. (*Mersin köyleri –İç.) **2.** İyice (*Mersin köyleri –İç.)
zırzıba (III) [**zırzıbal**] Sırılsıklam. (Aşağı Çayır –Zn.)
[**zırzıbal**] : (İncekum *Silifke –İç.)

zırzıba (IV) Upuzun. (Çandırlar –Ada.)

zırzıbal [→ **zırzıba** (III)]

zırzıbık Sulusepken. (Çanılı *Ayaş –Ank.)

zırzıbıldak [**zırzıbır, zırzıpır** (I), **zırzıvıldak**] İşsiz, eliboş, parasız, hiçbir şeysiz. (Kızılcaböcek, Kızılhisar –Dz.; *Torbalı –İz.; *Bozdoğan –Ay.; *Milâs –Mğ.)

[**zırzıbır**] : (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

[**zırzıpır** (I)] : (*Alaşehir –Mn.; Aşağı Çayır –Zn.)

[**zırzıvıldak**] : (Söğüt, Yukarı Seyit *Çal –Dz.)

zırzıbır [→ **zırzıbıldak**]

zırzımbuk [→ **zırzımık -1**]

zırzımık [**zırzamuk, zırzımbuk, zırzımuk, zırzumuk**] **1.** İri taneli dolu. (Üğür *Bakırlı –Çkr.)

[**zırzamuk**] : (*Kıbrıscık, Dereviran –Bo.)

[**zırzımbuk**] : (Aşakı Kayı *Tosya –Ks.)

2. Ufak dolu. (Boğazköy *Sungurlu –Çr.; Kıbrıscık, Faraşlı *Kalecik, *Beypazarı –Ank.)

[**zırzımuk**] : (*Ilgaz, *Kurşunlu, Dumanlı –Çkr.; Bayat *İskilip –Çr.)

[**zırzumuk**] : (*Merzifon köyleri –Ama.)

zırzımuk [→ **zırzımık -2**]

zırzıpır (I) [→ **zırzıbıldak**]

zırzıpır (II) [→ **zırzop** (I) **-1**]

zırzır (I) Geveze, gürültücü. (–Rz.; Zermut –Gm.; *Bor –Nğ.; –Ada.)

zırzır (II) [→ **zırtıl** (I) **-1**]

zırzır (III) Fırıldak. (Karcı –Dz.)

zırzır (IV) Fermuar. (*Bor –Nğ.)

zırzırı Tastamam. (*Kilis –Gaz.)

zırzıvıldak [→ **zırzıbıldak**]

zırzilik Loğ taşına takılan ağaç el. (*Arapkir, –Ml.; *Ağın –El.)

zırzop (I) [**zırzıpır** (II), **zırzop akıllı**]

1. Delidolu. (Sofular *Eğridir –Isp.; Alâattin, *Acıpayam –Dz.; *Merzifon –Ama.; *Şavşat –Ar.; –Ant.)

[**zırzıpır** (II)] : (*Alaşehir –Mn.)

[**zırzop akıllı**] : (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

2. Görgüsüz, kaba davranışlı. (–Tr.; –Rz.) **3.** Zorba, kıyıcı. (*Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.)

zırzop (II) İriyarı. (Kuzören *Acıpayam –Dz.)

zırzop (III) Düğünlerde hizmet eden köy delikanlısı. (Balçıkhisar *Mahmudiye –Es.; *Merzifon köyleri –Ama.; Ağaeli –Ank.)

zırzop akıllı [→ **zırzop** (I) **-1**]

zırzop parası [→ **zırzop yolu**]

zırzop yolu [**zırzop parası**] Gelin sahiplerinden, delikanlıların aldığı bahşiş. (*Merzifon –Ama.)

[**zırzop parası**] : (–Sm.)

zırzubik Düzenci, alcı. (–Ank. köyleri)

zırzumuk [→ **zırzımık -2**]

zırzurna Zilzurna. (*Çarşamba –Sm.)

zıtlan Sırıtkan. (*Bor –Nğ.)

zıtlan dişli Damağı öne çıkık, dişleri sırıtır gibi görünen (kimse). (*Bor –Nğ.)

zıtlaşmak Tartışmak, düşüncesini dirençle savunmak. (*Bor –Nğ.)

zıttır zıttır [→ **zırt zırt**]

zıt zıt Çabuk çabuk. (Vazıldan *Divriği –Sv.)

zıv Tığ. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

zıval Kızılcık ağacından yapılan çoban değneği. (Türkmen köyleri *Bünyan –Ky.)

zıvala Hamur pazısı. (*Edremit –Ba.; *Safranbolu –Zn.; –Sn.; –Sm.)

zıvan Buğdayla birlikte tarlalarda yetişen, delice de denilen bir ot, Agrostimme, githago. (*Arapkir –Ml.; –Gaz.)

zıvana (I) Direk başlarında bırakılan çıkıntı. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

zıvana (II) Testere biçiminde açılır kapanır bağ bıçağı. (Hamitabat *Lüleburgaz –Krk.)

zıvana (III) Sınır. (Kalıngaz *Çameli –Dz.)

zıvana (IV) Zırdeli. (*Sorgun –Yz.; Hamurcu *İncesu –Ky.)

zıvanasız Kaçık. (*Bor –Ng.)

zıvar **1.** Baskı, basınç. (*Sandıklı –Af.) **2.** Hastalık artması. (*Sandıklı –Af.)

zıvarcı [→ **zıllıcı**]

zıvart [**zıvat**] Tabaklıkta derinin bir kez elden geçmesi işi. (–Isp.) [**zıvat**] : (*Gelibolu –Çkl.)

zıvat [→ **zıvart**]

zıvaylık Yere dikilmiş bir ağaç üstüne yatay olarak konulan bir başka ağaçla oynanan çocuk oyunu. (*Yalvaç –Isp.)

zıvga [→ **zıpka**]

zıvgaçlamak Fışkırtmak. (–Brd.)

zıvgar (I) Dört at koşularak çekilen araba. (Dağal *Çal, Çöplü *Çivril, Söğüt –Dz.; *Bor –Ng.; Ayaslar *Ilgın –Kn.; Misis –Ada.)

zıvgar (II) Dörtnala. (İğdecik –Isp.)

zıvgar (III) [**zıvkar**] Kalın sırık. (Kalafat –Çkr.) [**zıvkar**] : (Bayramören *Kurşunlu –Çkr.)

zıvgarlamak Zorlamak, bütün gücüyle yüklenmek. (*Senirkent –Isp.)

zıvgarlı Hızlı (koşan at, akarsu için). (Uluğbey *Senirkent –Isp.)

zıvgar yapmak Arabaya iki çift at koşmak. (*Bor –Ng.)

zıvgımak Paylamak. (*Nallıhan –Ank.)

zıvık Sulu, cıvık. (Söğüt –Dz.; –Mn. ve çevresi; *Kandıra, Demirciler *Gebze –Kc.; Mamure *Sorgun –Yz.; *Ayaş –Ank.)

zıvınmak Sıvışmak, sessizce kaçmak. (*Afşin –Mr.; Karsavran *Saimbeyli –Ada.)

zıvırık Bulanık, çamurlu su. (–Kr.)

zıvırnamak Delirmek. (–Dz.)

zıvırtı **1.** Boş söz. (*Gelendost –Isp.; *Düzce –Bo.; *Akyazı –Sk.; *Çarşamba –Sm.; *Bor –Ng.; Belekler *Ilgın –Kn.; *Mersin köyleri –İç.) **2.** Anlamsız, yararsız, boş : *Ne kadar çalışsan zıvırtı, hiç kâr yok.* (Kızılhisar –Dz.)

zıvıtmak Titremek. (–Dz.)

zıvka [→ **zıpka**]

zıvkar (I) [→ **zıvgar** (III)]

zıvkar (II) Arabanın önüne takılan ikinci araba. (Kumarlar *Bayramiç –Çkl.)

zıvkıtlamak Kışkırtmak. (–Kü.)

zıvlak Yaldızlı, cilalı. (–Ml.)

zıvlam Su geçirmeyen, verimsiz toprak. (Gazelyakup *Tavşanlı –Kü.)

zıvlan, zıvlañ (I) Düzgün, yakışıklı. (Narlıdere –İz.; Kuruçay –Ank.; Boynuyoğun –Ada.; *Mut ve köyleri –İç.)

zıvlan (II) Cıvık çamur. (Satılmış –Es.)

zıvlatma Pancar haşlaması. (Celâliye *Lüleburgaz –Krk.)

zıvk Öküzü boyunduruğa bağlayan iki eğri ağaç. (*Serik –Ant.)

zıvlamak Kaçınmak, sıvışmak. (*Nizip –Gaz.)

zıvlık Saçı dökük. (*Feke –Ada.)
zıvra (I) Taş yapı. (*Tortum –Ezm.)
zıvra (II) Dam ağaçları üstüne atılan çamur. (Karahüyük –Kn.)
zıvrak Limon. (–Ky.)
zıvralamak Saçmalamak. (Boynuyoğun –Ada.)
zıvrık (I) **1.** Gübre çamuru. (Bardakçı *Seyitgazi –Es.) **2.** Süprüntü, pislik çamuru. (–Çr.; *Hamurcu –Ky.)
zıvrık (II) Daracık. (Solday *Maçka –Tr.)
zıvrılmak [→ **zıvrınmak**]
zıvrınmak [**zıvrılmak, zıyrınmak**] Kayarak inmek. (Karadiken *Tarsus, Erdemli *Mersin –İç.)
[**zıvrılmak**] : (Ayvagediği *Mersin –İç.)
[**zıyrınmak**] : (*Bor –Ng.)
zıvzaklamak Savsaklamak, iş yapmaktan kaçınmak. (*Çal –Dz.)
zıvzakmak Çağlamadan akmak (su). (–İç.)
zıyanak [→ **zıypak**]
zıybılak [→ **zıypak**]
zıybıncak [→ **zıypak**]
zıyınmak [→ **zıypmak** (I)]
zıyıpmak [→ **zıypmak** (I)]
zıykar Kar altında tavşan yatağı. (–İç.)
zıylak (I) [→ **zıypak**]
zıylak (II) İnce, çevik (hayvan için). (–Krş.)
zıylamak [→ **zıypmak** (I)]
zıylan, zıylañ [→ **zıypak**]
zıylen [→ **zıypak**]
zıymak [→ **zıypmak** (I)]
zıymık Ağaç kabuklarının altındaki sulu tabaka. (–Ada. köyleri)
zıynak [→ **zıypak**]
zıypak [**zıyanak, zıybılak, zıybıncak, zıylak** (I), **zıylan, zıylañ, zıylen, zıynak, zıypampak, zıypancak, zıypıncak**] Kaygan, düzgün, parlak. (Salda *Yeşilova –Brd.; *Buldan, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; –Ay.; *Alaşehir –Mn.; *Afşin –Mr.; *Antakya,*Reyhanlı –Hat.; *Bor–Ng.; *Ermenek –Kn.; Mansurlu, İncirlik –Ada.; *Alanya –Ant.)
[**zıyanak**] : (*Çivril –Dz.)
[**zıybılak**] : (Kavuncu *Tefenni –Brd.)
[**zıybıncak**] : (*Bozdoğan –Ay.; Kaplanlı *Hadım –Kn.)
[**zıylak** (I)] : (Zanapa *Ereğli –Kn.)
[**zıylan, zıylañ**] : (Azaplı *Kadirli, Tapa *Feke –Ada.; Çukurbağ, Çömelek *Mut, Civanyaylağı *Mersin –İç.)
[**zıylen**] : (–Ada. ve çevresi)
[**zıynak**] : (Kızılhisar –Dz.)
[**zıypampak**] : (*Afşin –Mr.)
[**zıypancak**] : (*Antakya –Hat.)
[**zıypıncak**] : (Güney *Yeşilova –Brd.)
zıypaklaşmak Kayganlaşmak. (*Bor –Ng.)
zıypampak [→ **zıypak**]
zıypancak [→ **zıypak**]
zıypımak [→ **zıypmak** (I)]
zıypıncak [→ **zıypak**]
zıypınmak [→ **zıypmak** (I)]
zıypmak (I) [**zıyınmak, zıyıpmak, zıylamak, zıymak, zıypımak, zıypınmak, zoypmak**] Kaymak. (–Uş.; *Eğridir köyleri, Örkenez *Yalvaç –Isp.; Salda *Yeşilova –Brd.; Yukarı Seyit *Çal, Söğüt –Dz.; *Alaşehir, *Akhisar –Mn.; Zeytinli *Edremit –Ba.; –Sm.; Kitiz *Göksun –Mr.; *Antakya –Hat.; Bahçeli *Bor –Ng.; *Ermenek –Kn.; Altı-

noluk, *Kozan –Ada.; –İç. ilçe ve köyleri; *Serik –Ant.)
[**zıyınmak**] : (Ekse –Uş.; Dedeköy *Çal –Dz.)
[**zıyıpmak**]: (Bağıllı *Eğridir –Isp.; Dede *Çal –Dz.; –Mn. ve çevresi; *Afşin –Mr.; *Antakya, *Dörtyol –Hat.; *Gürün –Sv.; –Ada.)
[**zıylamak**] : (Paşayiğit *Keşan –Ed.)
[**zıymak**] : (Köprü *Şarkikaraağaç –Isp.; Kızılhisar –Dz.; –Sm.; *Bor –Nğ.; –Kn.; *Mersin köyleri –İç.; Maarız *Keşan –Ed.; Rumeli)
[**zıypımak**] : (–Mğ. ve çevresi)
[**zıypınmak**] : (*Bozdoğan –Ay.; *Tire –İz.; *Bor –Nğ.; Höketçe –Ada.; *Milâs –Mğ.)
[**zoypmak**] : (*Afşin –Mr.)

zıypmak (II) Fırlayıp gitmek. (–İç. ilçe ve köyleri)

zıyrınmak [→ **zıvrınmak**]

zızı Sızı. (Düğrek –Mğ.)

zibazip Ağzına dek : *Şu çuvalı neden zibazip doldurmadın?* (*Maçka –Tr.)

zibcik (I) Düdük aşısı yapmak için çıkarılan kabuk. (*Koyulhisar –Sv.)

zibcik (II) İnce değnek. (*Ermenek –Kn.)

zibek (I) Havan. (*Marmaris –Mğ.)

zibek (II) Ağaç kökü. (–To. ve çevresi)

zibidi (I) [**zıbıdi, zibidik, zibiti**] Parasız, işsiz, başıboş, kötü giyimli. (Çal, –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; –Dz. ilçe ve köyleri; *Bozdoğan –Ay.; *Bornova –İz.; Tokat –Es.; Aydınlı *Gebze –Kc.; Çerçiler *Safranbolu –Zn.; –Ks.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; Arpaköy –Or.; –Tr.; Bağlıca *Ardanuç, *Şavşat –Ar.; *Ağın –El.; –Ml.; Karaözü *Gemerek, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Köşker –Krş.; –Nş.; Hamurcu *İncesu –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Kn. ilçe ve köyleri; Çakallı –Ada.; *Mersin köyleri, *Mut köyleri –İç.; *Milâs, Kınık *Fethiye –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)
[**zıbıdi**] : (Maksutlu *Şarkışla –Sv.)
[**zibidik**] : (Buruk –Ada.)
[**zibiti**] : (–Ml.)

zibidi (II) Yaramaz. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

zibidi (III) Beceriksiz, uyuşuk. (*Bolvadin –Af.; *Merzifon köyleri –Ama.; –Tr.)

zibidi (IV) Eli sıkı, cimri. (*Gölpazarı –Bil.; –Rz.; *Lüleburgaz –Krk.)

zibidik [→ **zibidi** (I)]

zibil (I) [**zebil** (IV)] **1.** Çöp, süprüntü, pislik, gübre. (Yukarı Seyit *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; *Alaşehir–Mn.; –Ba.; –Brs.; *Tirebolu, *Alucra, –Gr.; –Tr. ilçe ve köyleri; *Bayburt –Gm.; Gare *Ardeşen, Batum –Rz.; Bağlıca, Konaklı *Ardanuç, Yavuz, *Şavşat, Erkinis *Yusufeli –Ar.; –Ezm.; –Ezc.; *Erciş, –Vn.; –Dy.; –Bt.; *Hozat –Tn.; *Ağın –El.; –Ml.; *Kilis, *Nizip, –Gaz.; *Afşin, Çokak *Andırın –Mr.; *Antakya, Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Şarkışla, *Gürün, Karaözü *Gemerek, –Sv.; Kayaş, *Haymana, Elecik *Kalecik –Ank.; –Ky. ilçe ve köyleri; Bahçeli, *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Bahçe –Ada.; –İç. ve çevresi; –Ant.; –Kıbrıs)
[**zebil** (IV)] : (–Ama.; –İç. ve ilçeleri)
2. Sulu çamur. (–Yz.)

zibil (II) Bol bulunduğu için değersiz. (*Bor –Nğ.; –Gaz.)

zibilci Çöpçü. (*Kilis –Gaz.)

zibil dağıtmak [**zibillemek** (I)] Gübrelemek. (Çakırlar *Ardanuç –Ar.; –El.; *Şarkışla –Sv.)

[**zibillemek** (I)] : (*Antakya –Hat.)

zibillemek (I) [→ **zibil dağıtmak**]

zibillemek (II) Yerler, sulu çamur olmak. (Boğazköy *Sungurlu–Çr.)

zibilli İçinde çokca çerçöp bulunan : *Bu nohut çok zibillidir.* (–Gaz.; *Bor –Nğ.)

zibillik Çöplük. (Çöplü *Çivril –Dz.; *Merzifon –Ama.; –Tr.; –Rz.; Erkinis *Yusufeli, Bağlıca *Ardanuç –Ar.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; *Nizip, –Gaz.; *Antakya –Hat.; *Bor –Nğ.; –Kn.; –Kıbrıs)

zibil zibil (I) [**zibit** (II)] **1.** Sırılsıklam. (İğneciler *Mudurnu, Dadanı –Bo.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

[**zibit** (II)] : (*Şuhut –Af.; –Nğ.) **2.** Sulu (çamur için). (*Ayaş –Ank.)

zibil zibil (II) Lif lif, eski püskü. (*Düzce –Bo.)

zibil zibil (III) Karmakarışık. (*Düzce –Bo.)

zibin Yarım kollu giysi.(*Güdül–Ank.)

zibit (I) Uyuşuk, düşkün. (Kızılcabölük *Tavas –Dz.)

zibit (II) [→ **zibil zibil** (I) **-1**]

zibiti [→ **zibidi** (I)]

zibitmek Boş ve amaçsız gezinmek. (–Sm.)

zibka [→ **zıpka**]

zid Zift. (Hasanoğlan –Ank.)

zifin Sarı renkli, iri ve zehirli çiçeği olan bir fundalık bitkisi. (–Tr.; –Rz.)

zifir (I) [**zefir**] **1.** Kokulu kir, is, yağ lekesi. (*Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; *Akyazı çevresi –Sk.; –İst.; *Sungurlu –Çr.; *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; *Nizip, –Gaz.; *Afşin –Mr.; *Antakya, Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Gürün –Sv.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Bahçe, –Ada.)

[**zefir**] : (Kırılbizeri –To.) **2.** Bulanık, kirli su. (Uluğbey *Senirkent –Isp.)

zifir (II) Yemekteki yağ ve kavurma. (–Es.; *Çüngüç –Dy.; –Krş. ve çevresi)

zifir (III) Zehir, acı. (*Şavşat, Bağlıca, *Ardanuç –Ar.)

zifir (IV) Öfkeli. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

zifir (V) Çok karanlık. (–Rz.; –Gaz.; *Ermenek –Kn.)

zifir (VI) **1.** Dokuma bez, alaca. (Yukarı Seyit, Ekse *Çal –Dz.) **2.** İpekli kumaş. (*Ermenek –Kn.)

zifire dönmek Yağlanıp kirlenmek. (*Bor –Nğ.)

zifiri azmak Öfkelenmek. (Maksutlu *Şarkışla –Sv.)

zifirli 1. Etli, yağlı, canlı. (*Ağın –El.; Cemele –Krş.; *Bor –Nğ.) **2.** Varsıl. (*Bor –Nğ.)

zifirlik Tütün işçilerinin giydiği önlük. (*Çarşamba –Sm.)

ziftimek Ürünü elle toplamak, ayırmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; –İç. ilçe ve köyleri)

ziftinmek (I) Yokluk çekiyormuş gibi davranıp birinden bir şey koparmaya çalışmak. (Uluğbey *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.)

ziftinmek (II) Olduğu yerde kımıldanıp, ayak sürüyüp durmak. (*Taşköprü –Ks.)

ziftlenmek Bir işten yolsuz kazanç sağlamak. (*Çal –Dz.; *Bor –Nğ.)

zift yakısı Ziftle hazırlanan yakı. (*Bor –Nğ.)

zifun Değirmen çarkını çevirmek için suyu toplu olarak çıkarmak amacıyla kullanılan odun. (Kaptanpaşa *Çayeli –Rz.)

zig Mide. (Babik *Pütürge –Ml.)

zigarbi Kirpi. (Kayle *Şavşat –Ar.)

zigi Yatak şiltesinin iç astarı. (–Gm.)

ziğim ziğim Ağır ağır (yağmur için). (Uluğbey *Senirkent –Isp.)

zikir (I) Dere önüne yapılan bent. (*Antakya –Hat.)

zikir (II) [→ **zeykir** (I) **-2**]

zikir mıhı Büyük demir çivi. (*Antakya –Hat.)

zikke Yere çakılan ve hayvan bağlamakta kullanılan demir kazık. (Yukarı Seyit *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; *Merzifon –Ama.; Cenciğe –Ezc.; Karaözü *Gemerek –Sv.; –Krş. ve çevresi; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.)

ziknimek Hastalık, ağrı azalmak. (*Merzifon –Ama.)

zil (I) Filiz. (*Ağın –El.; *Arapkir, Gözene –Ml.; –Gaz.; Büyük Çaylı *Dörtyol –Hat.)

zil (II) Solucan. (–Tr.)

zil (III) Çay tabağı. (–Kr.)

zil (IV) Parası olmayan (argo). (*Merzifon –Ama.)

zilanı Renkli yünden dokuma perde. (Azaplı *Kadirli –Ada.)

zilayaz Duru, açık, ayaz hava. (–Tr. ve çevresi; Cevizli, Yavuz *Şavşat –Ar.)

zilbincak Kaygan. (Kızılviran –Kn.)

zilbiya Kızarmış ekmek dilimi. (Mağura *Maçka –Tr.)

zilbiye (I) İnce undan açılmış hamuru susam yağında kızartarak yapılan bir çeşit börek. (*Kilis –Gaz.)

zilbiye (II) Tavandaki tahtaların arasına çakılan ince çıtalardan her biri. (–Mr.)

zil çarpmak Zille oynamak: *Çengiler zabahadan zil çarptılar*. (*Bor –Nğ.)

zile (I) Kilit takmaya yarayan kapı zinciri. (Tokat –Es.; Camili *Çumra –Kn.)

zile (II) Nemli yerde kendiliğinden çıkan arpa, buğday. (*Kilis –Gaz.)

zile (III) Uzun boylu olduğundan eğilemeyen kişi. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

zile (IV) Silinip düzeltilmiş aşık. (*Bor –Nğ.)

zile (V) Eşcinsel erkek. (*Bor –Nğ.)

zilek Topraktan yeni çıkmış buğday. (*Divriği –Sv.)

zilep Aşınmış. (–Vn.)

zileper Şımarık (kadın için). (–Bt.)

zilf [→ **zilif** (I)]

zilfe (I) İki kişiyle işletilen büyük bıçkı. (*Nizip –Gaz.)

zilfe (II) Değirmen oluğunun alt yanındaki dar ağız. (–El.)

zil gibi Keskin, tiz ses. (*Bor –Nğ.)

zilgit (I) [→ **zılgıt** (II)]

zilgit (II) Onursuz kişi. (Fariske *Ermenek –Kn.)

zilhik Kertenkele. (Haseki –İst.)

zili [zilili] Kilim, renkli uzun yolluk. (–Uş.; –Af.; *Eğridir köyleri, İlegöp *Ulubatlı –Isp.; *Çivril –Dz.; Sofular *Söke –Ay.; Viran –Kü.; *Seyitgazi köyleri, *Sivrihisar, Balçıkhisar *Mahmudiye –Es.; –Çr.; Uluşiran *Şiran –Gm.; –Yz.; *Bor

–Nğ.; *Karaman –Kn.; –Ada.; Buluklu, Orhana *Anamur –İç.)
[**zilili**] : (–Kü.)

zilif (I) [**zilf**] **1.** Zülüf, kâkül. (Çarıkçı *Iğdır –Kr.; *Antakya –Hat.; *Kozan –Ada.)
[**zilf**] : (Hasanoğlan –Ank.)
2. Kadınların saç örgüleri üstüne dizilen altınlar. (*Kemaliye –Ezc.)

zilif (II) Dinlence. (*Antakya –Hat.)

zilifbastı Altın ya da gümüşten yapılan taç. (Topraktepe –Ada.)

zilik Bızır. (*Kemaliye –Ezc.)

zili kırık Aklı kıt, dengesiz (argo). (Nudra *Şarkikaraağaç –Isp.)

zilili [→ **zili**]

zilim İç gömleği. (*Zile –To.)

zilingir kesilmek Çok acıkmak, açlıktan gücü tükenmek. (–Sm.)

zilkar Tek atlı arabaya bir at daha bağlama. (*Hatip –Kn.)

zillemek (I) Hava açmak. (*Maçka ve köyleri –Tr.)

zillemek (II) [→ **zillenmek**]

zillenmek [**zillemek** (II)] Çimlenmek, filizlenmek. (–Dy.; Cüngüş, *Ağın –El.; *Arapkir –Ml.; –Mr.; *Antakya, Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Keskin –Ank.)
[**zillemek** (II)] : (*Kemaliye –Ezc.)

ziller dakınmak Aşırı sevinç göstermek. (*Bor –Nğ.)

zilli (I) [**zilli maşa** (II), **zilli orospı**] Oynak, adı kötüye çıkmış. (*Eğridir köyleri, Uluğbey *Senirkent –Isp.; *Yeşilova köyleri –Brd.; Bereketli *Tavas –Dz.; *Alaşehir –Mn.; *Emet –Kü.; *Maçka ve köyleri –Tr.; *Milâs –Mğ.)
[**zilli maşa** (II)]: (İsabey *Çal –Dz.)
[**zilli orospı**] : (–Rz.)

zilli (II) Cırlak sesle konuşan geveze kadın. (*Bor –Nğ.)

zilli (III) Karın (argo). (–Brs.)

zillik (I) Soğan cücüğü. (Babik *Pütürge –Ml.)

zillik (II) Balık yavrusu. (*Elbistan –Mr.)

zillimaşa (I) Uçlarına zil takılmış, maşa biçiminde bir çalgı. (*Çal –Dz.; *Bor –Nğ.)

zilli maşa (II) [→ **zilli** (I)]

zilli orospı [→ **zilli** (I)]

zilliyi kırmak Karnını doyurmak (argo). (–Sm.)

zilpi Üzümden başka meyvelerden çıkarılan ekşi pekmez. (–To.)

zilve (I) [→ **zelve**]

zilve (II) Kibrit. (*Şiran –Gm.)

zilve (III) Eskimiş, yırtılmış giysi. (*Ahlat, –Bt.; *Erciş –Vn.)

zimar İkiz, çift. (*Maçka –Tr.)

zimbilaçı Devedikeni. (–Rz.)

zimbil zimbil [**zembil zümbül**] Sarkık, dökük. (*Düzce –Bo.)
[**zembil zümbül**] : (*Düzce –Bo.)

zimbit [**zimerit, zinebit**] Sarı çiçekli, yapışkan yapraklı, genellikle deniz kıyılarında biten, kötü kokulu bir ot. (Emirşahlar *Anamur –İç.; *Gazipaşa –Ant.)
[**zimerit**] : (*Gazipaşa –Ant.)
[**zinebit**] : (*Gazipaşa –Ant.)

zimbon Kızılağacı, buğday sapı gibi nesnelerden yapılan düdük. (–Ezm. ve çevresi)

zimel [**zimelörmesi**] Kıldan örülen ip. (Maksutlu *Şarkışla –Sv.)
[**zimelörmesi**] : (Emirler *Ulukışla –Sv.)

zimelörmesi [→ **zimel**]

zimerit [→ **zimbit**]

zimilacı [**zimilas**] Kışın yemiş veren bir çeşit diken. (–Rz.)
[**zimilas**] : (Veliköy –Rz.)
zimilas [→ **zimilacı**]
zimin (I) Çok ağır. (*Ilgaz, *Kurşunlu –Çkr.; *Sungurlu, *İskilip –Çr.)
zimin (II) Güç. (Tokat –Es.)
zimin (III) Yürek. (Tokat –Es.)
zimirmek Akmak. (Çobansa *Fethiye –Mğ.)
zimkiri Ağaçta, gece ayazıyla donan ve tilki kuyruğuna benzeyen buz parçası. (Karahüyük –Mr.)
zimpiri (I) Dallardaki buz. (–Ml.; *Afşin ve köyleri –Mr.)
zimpiri (II) Kırağı. (Polat *Akçadağ –Ml.; Bektaş *Zara –Sv.)
zimziklemek Hırpalayıp ağlatmak. (–Rz.)
zimzim (I) Keman. (–Ezc.)
zimzim (II) İleri geri, gidip gelerek (amaçsız dolaşma için). (İğneciler *Mudurnu –Bo.)
zim zim Şıp şıp (su damlaması için). (Orhana *Anamur –İç.)
zimzirik [→ **zımzık**]
zimzort Boşboğaz, gereksiz yere söze işe karışan, işe yaramaz kişi. (*Gerede –Bo.; Karaözü *Gemerek –Sv.; –Nğ.; Hortu *Ereğli –Kn.)
zina (I) [**zine** (I), **zine dölü -1**] Yaramaz, şımarık çocuk. (*Eğridir köyleri –Isp.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; –İç.)
[**zine** (I)] : (İsabey *Çal –Dz.)
[**zine dölü -1**] : (*Antakya –Hat.)
zina (II) Yeşilimtrak, sert kabuklu, kın kanatlı bir böcek. (*Düzce –Bo.)
zina (III) Sazlık ve bataklıklardan akan bulanık su sızıntısı. (*Taşlıçay –Ağ.)
zinaböycüsü Meyvelerin çiçek özünü yiyen kahverengi, sert kabuklu bir böcek. (*Bor –Nğ.)
zinar Sarp. (–Bt.)
zinarmak Karşılaşmak. (Dodurga –Ank.)
zinbon Değirmen çarkını döndüren suyun çıktığı oluğun sonuna takılan ağaç boru. (–Tr. ve ilçeleri)
zincan [→ **zıncan**]
zincef (I) Giysinin iç dikişi. (–Isp.; –Nğ.)
zincef (II) Kıyı. (*Merzifon –Ama.)
zincef gibi Zayıf, aç (hayvan için). (İğneciler *Mudurnu –Bo.)
zincelemek Üzmek. (Bucak *Kozan –Ada.)
zincer [→ **zıncan**]
zincif Kısalmış elbisenin eteğine konularak içe katlanan dar ve uzun parça. (–Kıbrıs)
zincifle Ağu. (–Kn.)
zincilip İlkbaharda biten, yaprağı yenilebilen ve sarı çiçeği kumaş boyamada kullanılan bir ot. (Azaplı *Kadirli –Ada.)
zincir Bir çeşit kilim. (Tecirli –Mr.)
zincirkemiği Belkemiği. (–Ant.)
zindal Kedi yavrusu. (*Posof –Kr.)
zindan Emekleyen çocuğu yürümeye alıştırmak için kullanılan tahta araba. (*Igaz, *Kurşunlu –Çkr.)
zindandelen İri palamut balığı. (*Beykoz –İst.)
zindigen Mazı palamudu çeşidinden ufak bir yemiş. (*Antakya –Hat.)
zine (I) [→ **zina** (I)]
zine (II) Merdiven. (Taşkent göçmenleri –Kr.)
zinebit [→ **zimbit**]
zine dölü **1.** [→ **zina** (I)] **2.** Kurnaz, hileci. (*Antakya –Hat.)

zinel Taze ağaç dallarından bükülerek yapılan zincir. (*Posof –Kr.)

zingil Lokma tatlısı. (–Ur.; *Osmaniye –Ada.)

ziñgirdek Yankılı mağara. (Kozlar, Navdalı *Mut –İç.)

zingirti Hamamdaki yankı. (–İç.)

zingit Yabanıl armut ağacı. (–Ant. ilçeleri)

zini (I) **1.** Büyük yuvarlak tepsi, sini. (–Isp.; İrgile *Çivril –Dz.; *Kıbrıscık –Bo.; *Finike –Ant.) **2.** Oğlan evine gönderilen armağanların konduğu sini. (*Ayaş, Hasanoğlan –Ank.)

zini (II) İnce açılan yufkaların arasına ceviz konulup pişirildikten sonra üstüne pekmez dökülerek yapılan tatlı. (Uluğbey *Senirkent –Isp.)

zinik (I) [→ **zınık**]

zinik (II) [→ **zırnık** (II)]

zinilemek **1.** İncelmek. (Bayat *Emirdağ –Af.) **2.** Köpek yavrusu, sürekli inlemek. (Bayat *Emirdağ –Af.)

zink (I) [→ **zınık**]

zink (II) Karpuz hastalığı. (–Mr.; –Gaz.)

zinkaliz Kötü yürekli, hırçın. (–Tr. ve çevresi)

zip Biz, kunduracı iğnesi. (Marmara *Erdek –Ba.)

zipci [**zipçi, zipzi, zipzibi**] Ağaç kabuğundan yapılan düdük. (Ağlı *Küre –Ks.; Sumya –To.; –Sv.)
[**zipçi**] : (Karabüzey *Araç –Ks.)
[**zipzi**] : (Kavaklık *Almus –To.)
[**zipzibi**]: (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

zipcik İnce. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

zipçi [→ **zipci**]

zipgin Ağaç filizi. (*Ermenek –Kn.)

zipik Sivilce. (Babik *Pütürge –Ml.)

zipitmek Koşmak. (Yenidamlar –Ant.)

zipka [→ **zıpka**]

ziplamak Zıplamak. (*Akyazı çevresi –Sk.)

ziplemek [**zıplamak**] Saplamak, sokmak. (İğdecik, *Senirkent –Isp.; *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Bayındır –İz.; *Emet –Kü.; *Bor –Nğ.; *Milâs –Mğ.)
[**zıplamak**] : (*Kırkağaç –Mn.; –Kıbrıs)

ziplenmek [**zıplanmak**] Saplanmak. (–İz. ve çevresi)
[**zıplanmak**] : (–Kıbrıs)

zipzi [→ **zipci**]

zipzibi [→ **zipci**]

zipzop Düdük çıkarma oyunu. (Ziyere –Ama.)

zira [→ **zıra**]

ziraman Koşmaca oyunu. (Kızılca *Hadım –Kn.)

zirat Bayramdan bir gün önce, arife. (*Çerkeş –Çkr.)

ziravut (I) [→ **zıravut**]

ziravut (II) Korkusuz, yiğit. (*Ayaş –Ank.)

zirbit Sürtünerek aşınmış, düzgünleşmiş aşık. (Navru –To.)

zire Kapı zinciri. (*Mucur –Krş.; *İncesu –Ky.)

zirefci Çok harcayan. (*Eşme –Uş.)

zirek **1.** Açıkgöz, akıllı, çalışkan. (–Brd.; *Bayburt –Gm.; Köşker –Krş.; Kerkük ve çevresi) **2.** Eli çabuk. (Kerkük ve çevresi) **3.** Çevik. (Kerkük ve çevresi)

zirge Sert, dolgun taneli hevenk üzümü. (Çiftlik *Kalecik, Hasanoğlan –Ank.)

zirgidi Yoksul, işsiz, parasız. (–Kn.)

zirgil Eğitimi olmayan, terbiyesiz. (Tahtalı *Acıpayam –Dz.)

ziritla Lokma tatlısı. (–Or.)
ziron Kılçıksız buğday. (Sulusaray *Artova –To.; *Afşin köyleri –Mr.)
zirtaboz [→ **zırtaboz**]
zirte Kızılcık ekşisi. (Boyalıca –Çkr.)
ziryan Boş gezen. (–Bt.; –Ur.)
zirza 1. [→ **zırza -2**] **2.** [→ **zırza -3**]
zirzop Gelin alayına eşlik eden delikanlılardan her biri. (*Seymen –Çkr.; *Vezirköprü –Sm.)
zirzor Kapı rezesi. (–Ezm.; –Ezc.)
ziv Görünmeden savuşma. (Kale *İncesu –Ky.)
zivan (I) Buğday tarlalarında biten tohumu acı bir ot. (*Erciş –Vn.; *Hozat –Tn.; –Dy.; *Nizip –Gaz.; –Ur.; *Antakya, Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; –Sv.)
zivan (II) Sivilce. (*Erciş –Vn.)
zive Gönye. (*Ahlat –Bt.)
zivele Boyunduruk. (*Alaçam –Sm.)
zivga [→ **zıpka**]
zivik (I) Kalın çul, deri vb. dikmeye yarayan ağaç biz. (–Krş.)
zivik (II) Sahan kapağının, ya da fesin üstündeki çıkıntı. (Çıkrıkçı *Maden –Yz.)
zivik (III) Kapıyı içten kilitleyen kargaburnu. (Marabuz *Elbistan –Mr.)
zivik (IV) Döğen okunu boyunduruğa bağlayan ağaç. (Karahüyük –Mr.)
zivindirik Sivilce. (Gözene –Ml.)
zivir (I) Uykusu kaçan. (Kayadibi –Gr.)
zivir (II) İç, mide : *Ahmed'i gördükçe zivirim bulanıyor.* (Gedeağız *Artova –To.)
zivka (I) [→ **zıpka**]
zivka (II) Kısa, yün ceket. (–Ezc.)
zivlan [→ **zivlen, zivleñ**]
zivle [→ **zelve**]
zivlemek (I) Atlamak, dalmak (suya). (*Şile –İst.; *Çarşamba –Sm.)
zivlemek (II) Kaynak. (*Çarşamba –Sm.)
zivlemek (III) [**zivlenmek**] Sıvışmak. (Çakıralan *Havza –Sm.; Patlangıç *Fethiye –Mğ.)
[**zivlenmek**] : (–Ks.)
zivlen, zivleñ [**zivlan, zivlengi**] İnce uzun, narin. (*Kartal –İst.; Kaymaz *Sivrihisar –Es.; *Gürün, *Gemerek –Sv.; Sarıoba *Polatlı, *Ayaş –Ank.; *Mersin köyleri –İç.)
[**zivlan**] : (*Bor –Nğ.)
[**zivlengi**] : (Dedeköy *Çal –Dz.)
zivlengi [→ **zivlen, zivleñ**]
zivlenmek [→ **zivlemek** (III)]
zivra [→ **zıpka**]
zivremek Durmadan kıpırdamak. (*Bodrum –Mğ.)
zivri azmak Sinirlenmek. (Piraziz –Gr.)
zivriğini almak Yalvarmak, acımasını uyandırmak. (*Gürün –Sv.)
zivrik Çevik, atik. (Kale *Ilgaz –Çkr.; –Rz.)
zivtinmek (I) Kaşınmak. (Yukarı Seyit *Çal, Çöplü *Çivril –Dz.; Kuzalan –Ama.; *Bodrum –Mğ.)
zivtinmek (II) Cebini karıştırmak. (Kuzalan –Ama.)
zivtinmek (III) Tavuk, horoz eşinmek. (*Mersin köyleri –İç.)
zivtinmek (IV) Oyalanmak. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.)
zivtli (I) Pis, bulaşık, yapışkan. (Güney *Yeşilova –Brd.; Zeyve, Yukarı Seyit *Çal, Söğüt –Dz.)
zivtli (II) Uyuşuk, aptal. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.)

ziv yılanı Çok hızlı geçen ok yılanı. (Patlangıç *Fethiye –Mğ.)
zivzik (I) Tohumluk küçük soğan. (–Dy.)
zivzik (II) Sincap. (–Ar.)
zivzik (III) Kalem koruyucusu.(*Kalecik –Ank.)
zivziv (I) Tura oyunu. (Kurna –İst.; *Merzifon –Ama.)
zivziv (II) Sessiz, gizlice. (*Antakya –Hat.)
ziyancı Zarar verici. (*Düzce –Bo.)
ziyan damı Hamamlık. (Örencik, Uruş, *Beypazarı –Ank.)
ziyan eşeği Sakar. (*Bor –Nğ.)
ziyanı yok Oldukça iyi. (–Yz.; *Bor –Nğ.)
ziyan itmek Boşa harcamak. (*Bor –Nğ.)
ziyan kesmek Verilen zararın karşılığını para olarak almak. (*Eşme–Uş.)
ziyantıkacı Karıştırıcı, zarar verici. (Güney *Yeşilova –Brd.)
ziyaratlık Bayram namazından sonra, mezarlıkta helva yenilen yer.(–Bo.)
ziyare Tatlı mayayla yapılmış simit. (–Ant.)
ziyrat Arife günü. (–Ks.)
ziyrek Çevik, becerikli. (–Ezm.; –Ezc.)
zizil Solucan. (–Tr.; Zıgana *Torul –Gm.)
zoba [**zoppa**] Soba. (Eziler *Güney –Dz.; Karabüzey *Araç –Ks.; *Devrek –Zn.)
[**zoppa**] : (–El.)
zobandık [→ **zobu** (I)]
zoba zoruna [→ **zor zoruna**]
zobcuk Ağaç kabuklarını kaldırmak için kullanılan tahta bıçak. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.)
zobranlı Kıran, döken, deviren.(*Karacasu –Ay.)
zobu (I) [**zobandık, zoburannı, zobut** (II), **zotu**] İriyarı, kalın, kaba. (Bayat*Emirdağ –Af.; *Keçiborlu, *Gelendost –Isp.; *Çal –Dz.;*Edremit –Ba.; Tokat, *Sivrihisar –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; Çerçiler *Safranbolu –Zn.; –Ks.; –To.; Uluşiran *Şiran –Gm.; –Ml.; *Ardanuç –Ar.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Avanos –Nş.; *Bor –Nğ.; –Kn. ilçe ve köyleri; Çakallı, Üskülyeni *Karaisalı –Ada.; Kapıcık *Gülnar –İç.)
[**zobandık**] : (*Maçka –Tr.)
[**zoburannı**] : (Güney *Yeşilova –Brd.)
[**zobut** (II)] : (*İskilip –Çr.)
[**zotu**] : (–Krş.)
zobu (II) **1.** Delikanlı. (Varyanlı –Mr.; Rumkuş –Ada.) **2.** Kadının uğrun uğrun eve aldığı erkek, hovarda. (*Bor –Nğ.)
zobu (III) Külfetli, zor, sıkıntılı. (Cenciğe –Ezc.)
zobu (IV) Büyük çekiç, külünk.(–Kn.)
zobulaşmak (I) İrileşmek. (*Bor –Nğ.)
zobulaşmak (II) Zorbalaşmak. (*Bor –Nğ.)
zobunduruk Kalın sopa. (–Kn.)
zoburannı [→ **zobu** (I)]
zobut (I) **1.** Kalın sopa. (Peşman *Daday –Ks.) **2.** Kocaman, ıslak kütük. (*Ula –Mğ.)
zobut (II) [→ **zobu** (I)]
zod Onarma (balta, keser vb.). (Aşağı Hamak *Ardanuç –Ar.)
zodlamak **1.** Eklemek : *Baltanın ağzı kırılınca zodladım.* (Yavuz *Şavşat –Ar.) **2.** İş üstüne iş yüklemek, eklemek. (Zeytinlik –Ar.)

zogal [→ **zoval**]
zoganek [→ **zoğna**]
zoğ (I) [**zol**] **1.** Çarık yapmak için kesilen gön parçaları. (Şıhlar *Ulubey –Or.; –Tr.; Erkinis *Yusufeli, Bağlıca *Ardanuç, Yavuz, *Şavşat –Ar.; Cancin *Zara –Sv.)
[**zol**] : (*Ahlat, *Erciş –Vn.)
2. Çarık. (Merdinik *Göle –Kr.)
zoğ (II) Biçilmiş, bağlam yapılmış buğday. (Karkıncık *Artova, –To.; Yavuz *Şavşat –Ar.)
zoğ (III) **1.** Yapı üstüne atılan, çapı 60-75 cm., uzunluğu 7-10 metrelik ağaç. (*Kelkit –Gm.) **2.** İnce uzun ağaç. (*Erciş –Vn.; Kayı *Suşehri –Sv.)
zoğ (IV) Cevizli sucuk kurutmak için yapılan askı. (*Nizip –Gaz.)
zoğ (V) Arka, sırt. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.; Derbent –Sv.)
zoğa Ekinleri tırpanla, ayakcaksız biçme. (*Merzifon köyleri –Ama.)
zoğal [→ **zoval**]
zoğala Hamur yumağı, pazı. (–Sm.; *Niksar –To.)
zoğmik Nemli yerlerde bulunan bir çeşit böcek. (–Ezc.)
zoğlamak (I) Dilmek, uzunlamasına kesmek. (Eğnir, *Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.; Bağlıca *Ardanuç, Yavuz *Şavşat –Ar.)
zoğlamak (II) Dövmek. (Yavuz *Şavşat –Ar.; –Ezc.)
zoğlamak (III) Kayıp gelmek. (*Koyulhisar –Sv.)
zoğlutmak Zorla sokmak. (–Ada.)
zoğna [**zoganek, zoğnak**] Kapının ağaç sürgüsü. (*Ağın, –El.; *Hekimhan, –Ml.)
[**zoganek**] : (–Ezc.)
[**zoğnak**] : (–Ur.)
zoğnak [→ **zoğna**]
zoğutmak Korkup kıpırdayamamak. (Güney *Yeşilova –Brd.)
zohurdamak [→ **zonguldamak** (I)]
zokgu [→ **zoku**]
zokku [→ **zoku**]
zoklamak [→ **zonguldamak** (I)]
zokmak (I) Çıkmaz sokak. (*Antakya –Hat.)
zokmak (II) Sokmak. (Hasanoğlan –Ank.)
zoku [**zokgu, zokku**] Büyük taş dibek. (–Ml.; –Ur.)
[**zokgu**] : (–Ml.)
[**zokku**]: (*Kemaliye –Ezc.; *Arapkir –Ml.)
zokulamak [→ **zonguldamak** (I)]
zokuldamak [→ **zonguldamak** (I)]
zokulmak [→ **zonguldamak** (I)]
zol [→ **zoğ** (I) **-1**]
zola Gübre. (Babik *Pütürge –Ml.)
zolaḫ zolaḫ Suların yol yol parıltılı akması için. (Çarıkçı *Iğdır –Kr.)
zolam Yoksul. (*Çerkeş –Çkr.)
zolanmak Güçlenmek, çoğalmak : *Yağmur zolanmış.* (Eymir *Bozdoğan –Ay.)
zollu [→ **zorlu** (I) **-1**]
zom (I) [→ **zomp** (I)]
zom (II) [→ **zomp** (II)]
zom (III) Aptal. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; –Gm.)
zomayız Biçimsiz, kaba. (–Isp.)
zombak [**zonbak**] Tomurcuk. (–Brs.)
[**zonbak**] : (–Sn.)
zombal Yaşlanıp yakışıklılığını yitirmiş erkek. (Şahmelik –Ky.)
zombo Züppe. (–Mr.)
zombon Ağaç, buğday sapı, kamış vb. den yapılan düdük. (–Tr. ve çevresi)

zombuldamak (I) **1.** İvmek, telesmek. (*Gelendost –Isp.; Söğüt –Dz.; *Sungurlu –Çr.) **2.** Hayvan tırıs yürümek. (Uluğbey *Senirkent –Isp.)

zombuldamak (II) Boşu boşuna dolaşıp durmak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

zombur (I) İriyarı (adam). (*Gürün –Sv.)

zombur (II) Eşekarısından iri, iğnesiz bir çeşit arı. (Civanyaylağı *Mersin –İç.)

zomburdamak Çok titremek. (*İskilip –Çr.; –Sv.; Köşker –Krş.)

zomburu tutmak Çok üzülmek. (Kızılcın, *Sarıoğlan –Ky.)

zombur zombur Sesli ve edimli (titreme için). (Kitiz *Göksun –Mr.)

zomguldamak [→ **zonguldamak** (I)]

zomp (I) [**zom** (I)] Taş kırmakta kullanılan büyük çekiç, balyoz, varyoz. (*Ulubey –Or.; *Kemaliye –Ezc.; –Bt.; *Arapkir –Ml.; *Ağın –El.; *Bor –Nğ.; Kürkçüler –Ada.; *Mut ve köyleri, Sebil, Karatiken *Tarsus, Civanyaylağı *Mersin –İç.) [**zom** (I)] : (–To.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Kılbasan *Karaman –Kn.; Gâvurdağı, *Kozan –Ada.)

zomp (II) [**zom** (II)] Kereste çıkarılmak için işlenmiş ağaç gövdesi. (–Mr.; Gökdere, Gâvurdağı *Osmaniye, *Kadirli, *Kozan –Ada.) [**zom** (II)] : (*Nizip –Gaz.; Çağlayan, Cerit *Pazarcık –Mr.)

zomplamak Ağaç kütüğünü kereste çıkarılacak biçime getirmek. (Gâvurdağı *Osmaniye –Ada.)

zompurtu Hastalık nöbeti, titreme. (*Afşin –Mr.)

zomulamak Ağlayıp inlemek, acısını sesli olarak bildirmek. (Çakallı –Ada.)

zomzalak Kırağı. (*Göksun –Mr.; Kürkçüler *Bahçe –Ada.)

zomzom (I) [**zomzon**] **1.** Sis. (–Mr. ve çevresi) **2.** Yağmur gibi ıslatan çiğ. (Gökdere *Osmaniye –Ada.) **3.** Sağanak. (Şükriye *Ceyhan, *Osmaniye –Ada.) [**zomzon**] : (–Ada.)

zomzom (II) Sallanarak, omuzlarını oynatarak (yürüme için). (*Uluborlu, *Eğridir köyleri –Isp.; *Bor –Nğ.)

zomzom (III) Kaba saba (adam). (*İskilip –Çr.)

zomzom eriği Bir çeşit erik. (*Merzifon –Ama.)

zom zom gezmek İşsiz güçsüz dolaşmak. (*Ünye –Or.)

zom zom itmek Debelenip, sallanmak. (*Bor –Nğ.)

zomzon [→ **zomzom** (I) **-3**]

zoñ (I) Son. (Hasanoğlan –Ank.)

zon (II) Sepet örmede kullanılan yumuşak ağaç çubuk. (–Tr. ilçe ve köyleri)

zonbak [→ **zombak**]

zongaç Uzun, iriyarı. (–Bo.)

zonglamak [→ **zonguldamak** (I)]

zongula Ağısız mantar. (Yatağan *Akhisar –Mn.)

zonguldamak (I) [**zoḫurdamak, zoklamak, zokulamak, zokuldamak, zokulmak, zomguldamak, zonglamak, zongumak** (I), **zong zong sokuldamak, zonkurdamak, zonk zonk atmak, zonk zonk etmek, zorklamak**] Zonklamak. (*Eğridir köyleri, *İğdecik –Isp.; Salda*Yeşilova –Brd.; Çöplü *Çivril, Honaz

–Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; –Mn. ve çevresi; –Brs.; Tokat *Sivrihisar –Es.; –Ama.; *Ünye –Or.; Çakırlar, Bağlıca *Ardanuç –Ar.; *Erciş –Vn.; –Ur.; *Nizip –Gaz.; –Sv.; Gülabi –Yz.; *Ermenek –Kn.; –Mğ.)

[**zoḫurdamak**] : (*Koyulhisar –Sv.)

[**zoklamak**] : (*Bor –Nğ.)

[**zokulamak**] : (Şıhlar *Ulubey –Or.)

[**zokuldamak**] : (Kerkük)

[**zokulmak**] : (*Lâpseki –Çkl.)

[**zomguldamak**] : (–Ezm.)

[**zonglamak**] : (–Rz.)

[**zongumak** (I)] : (*Uluborlu –Isp.)

[**zong zong sokuldamak**] : (–Sm.)

[**zonkurdamak**] : (–Ky.)

[**zonk zonk atmak**] : (*Bor –Nğ.)

[**zonk zonk etmek**] : (Tepeköy *Torbalı –İz.)

[**zorklamak**] : (Balıbeyi *Artova –To.)

zonguldamak (II) [**zongurdamak**] At, üstündekini sarsarak yürümek. (–Çr.; Gülabi, Topaç –Yz.)

[**zongurdamak**] : (Maksutlu *Şarkışla –Sv.; –Ky.; *Bor –Nğ.)

zonguldamak (III) Oturduğu yerde, tepinir gibi yapmak. (*Gürün –Sv.)

zonguldatmak Eşeği tırıs yürütmek. (–Ur.)

zongul zongul İstemiyerek, ağır ağır (yürüme için). (Gökköy *Reşadiye –To.)

zongumak (I) [→ **zonguldamak** (I)]

zongumak (II) Eşek tırıs gitmek. (–Krş.)

zongur Kocamış köpek. (Meyil *Nallıhan –Ank.)

zongurdamak [→ **zonguldamak** (II)]

zongur zungur Çok hızlı (titreme için). (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

zongut Sevimsiz, kaba, eğitilmemiş. (Alamos, –Sm.)

zonguz Orman. (*Çerkeş –Çkr.)

zong zong sokuldamak [→ **zonguldamak** (I)]

zonkuldamak Peşinden koşmak. (*Şavşat –Ar.)

zonkur Duygusuz. (–Ama.)

zonkurdamak [→ **zonguldamak** (I)]

zonk zonk Bir damar atar gibi (ağrıma için). (–Nğ.)

zonk zonk atmak [→ **zonguldamak** (I)]

zonk zonk etmek [→ **zonguldamak** (I)]

zonna Anahtar deliği. (–Ml.)

zonnuk Çatı saçaklarındaki tahta oluk. (*Mucur –Krş.)

zontur (I) Kibir, çalım, yakışık. (*Merzifon –Ama.; *Nizip –Gaz.; Çalış *Haymana –Ank.; –Ada.)

zontur (II) Kaba saba. (–Çkr.)

zonturlu Yakışıklı, çalımlı, süslü, oturaklı. (*Merzifon –Ama.; –Mr.; –Ur.; –Gaz.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Çalış *Haymana –Ank.; –Ada.)

zon zon gezmek [**zon zön gezmek**] Boş, işsiz dolaşmak. (*Koyulhisar –Sv.; –Nğ.)

[**zon zön gezmek**] : (*Dinar –Af.)

zon zön gezmek [→ **zon zon gezmek**]

zop (I) Büyük külünk. (*Bor –Nğ.)

zop (II) Alık. (–Ada.)

zopa Sopa. (Kızık *Artova –To.; Şehli, Piraziz –Gr.; *Bor –Nğ.)

zopa atmak 1. Sopayla dövmek. (*Bor –Nğ.) **2.** Dövmek. (*Bor –Nğ.)

zopalı Geniş yollu bir çeşit kumaş : *Nenesinin zopalı enterisini giyinmiş.* (*Bor –Nğ.)

zopalık (I) Sopa yapmaya elverişli. (*Bor –Nğ.)

zopalık (II) Dövülmesi gereken. (*Bor –Nğ.)

zopcu Asalak tütün düşkünü, otlakçı. (*Kadirli –Ada.)

zopcuk, zopçuk (I) [→ **zıpçıklı**]

zopcuk, zopçuk (II) İri, biçimsiz, beceriksiz. (Hisarcık –Ky.; *Bor –Nğ.; *Mersin köyleri –İç.)

zopcuk, zopçuk (III) Yaşlı. (*Ereğli –Kn.)

zopgun Sis, çisenti. (Rumkuş –Ada.; Yanpar, –İç.)

zopkun Sağanak. (İncirgediği *Karaisalı –Ada.)

zopo [**zovdur**] Aklı az gelişmiş, iriyarı. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.; –Ur.) [**zovdur**] : (Çiftepınar *Mersin –İç.)

zoppa [→ **zoba**]

zopur 1. Sisli, çisentili hava, çisenti. (*Pazarcık, *Andırın, Varyanlı–Mr.; *Kozan, Hasanbeyli *Bahçe –Ada.) **2.** Çiğ. (*Osmaniye –Ada.)

zopurgan Çadırın ortasına dikilen ağaç sırık. (–Brd.)

zopzobu [→ **zopzopu -2**]

zop zop Zıp zıp. (İğdecik –Isp.)

zop zop çıkmak Birdenbire gelmek. (–Ky.)

zop zop iğne Yorgan iğnesi. (Peşman *Daday –Ks.)

zopzopu [**zopzobu**] **1.** Huysuz, ahlâksız. (Azaplı *Kadirli –Ada.) **2.** Beceriksiz. (Azaplı *Kadirli –Ada.) [**zopzobu**] : (Kazmasökü –Sn.)

zor (I) Saygınlık : *Senin nasıl bir zorun var ki her işin görülüyor.* (*Bozdoğan –Ay.)

zor (II) Zorunluluk. (*Antakya –Hat.; *Bor –Nğ.)

zor (III) Sıkıntı, üzüntü. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Alaşehir –Mn.; –Zn.; *Akyazı çevresi –Sk.; Akarsu *Ardanuç –Ar.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

zora gitmek Gücenmek. (*Bor –Nğ.)

zora goşmak Yerine getirilmesi güç koşullar öne sürmek. (*Bor –Nğ.)

zoral Yobaz, kaba saba. (Yeniköy *Ereğli –Kn.)

zoralmak Zorlaşmak. (*Bor –Nğ.)

zorata Kavga. (*Antakya –Hat.; *Karaisalı –Ada.)

zorazor Ancak, ucu ucuna. (*Bor –Nğ.)

zorba [→ **zurba**]

zorbana Tahterevalli. (Düzköy *Ayancık –Sn.)

zorbaz 1. Huysuz, zorba. (*Bozdoğan –Ay.; –Krş.) **2.** Güçlü. (Nize –Ky.; Arslan *Mersin, Çapar –İç.)

zor etmek [**zor itmek**] **1.** Direnmek. (*Lüleburgaz –Krk.) [**zor itmek**] : (*Bor –Nğ.) **2.** Saldırmak. (*Lüleburgaz –Krk.)

zor görmek Basınca, baskıya, çarpmaya uğramak. (–Sm.)

zor itmek [→ **zor etmek -1**]

zork Yumruk. (Çandırlar –Ada.)

zorklama Üzüm ve pekmezle yapılan üzüm reçeli. (–Mr.)

zorklamak [→ **zonguldamak** (I)]

zorkuç Reçine topağı. (Sofular *Eğridir –Isp.)

zorlak 1. Baskı, zor, zorlama. (*Taşköprü –Ks.) **2.** Baskıyla, zorla oluşan incinme, yıpranış. (Peşman *Daday –Ks.)

zorlama 1. Çok çalışmak, yürümekle kol ve bacak eklemlerinde oluşan şişlik. (Uluğbey *Senirkent –Isp.; Tepeköy *Torbalı –İz.; *Afşin köyleri –Mr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.;

*Bor –Nğ.) **2.** El ve ayakta çıkan çıban. (Bağıllı *Eğridir –Isp.; Oğuz *Acıpayam, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; Fili *Biga –Çkl.; *Sivrihisar, Tokat –Es.; *Ermenek –Kn.; *Mersin köyleri –İç.; *Marmaris –Mğ.) **3.** Yarada irinlenme. (Söğüt –Dz.)

zorlanmak (I) Güçlenmek. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.; Yeniköy *Ereğli –Kn.; *Mersin köyleri –İç.)

zorlanmak (II) **1.** Sıkıntıya düşmek. (*Akyazı çevresi –Sk.) **2.** Zorluk çekmek : *Boşuna zorlanıyorsun bu taşı kaldıramazsın.* (*Maçka ilçesi ve köyleri –Tr.) **3.** Üzülmek. (–Tr.)

zorlatmak Fazla çalıştırmak. (Çamlıl *Ayaş –Ank.)

zorlo Ağzı laf yapan. (*Gebze –Kc.)

zorlu (I) [**zollu, zoylu**] **1.** Güzel, çok güzel, iyi. (*Kırkağaç, –Mn.; –Ay.; Sölöz *Orhangazi –Brs.; –Es.; –Bo.; *Kandıra –Kc.; *İnebolu, Peşman *Daday –Ks.; Cumayanı, Yakademirciler, Aliköy, *Çaycuma –Zn.; –Çr. ilçe ve köyleri; –Sm.; –Sn.; Şehsadi, *Merzifon, –Ama.; –To.; –Gr. ilçe ve köyleri; –Tr. ilçe ve köyleri; –Rz.; Akarsu *Ardanuç –Ar.; –Sv. ilçe ve köyleri; Bükeler *Kızılcahamam, *Haymana –Ank.; Afşar *Pınarbaşı, *Develi –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.) [**zollu**] : (Gölköy *Reşadiye –To.) [**zoylu**] : (Macar *Gazipaşa –Ant.) **2.** Yakışıklı. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

zorlu (II) [**zorlu topuzlu**] **1.** Güçlü, dayanıklı. (*Eğridir ve köyleri, Alâattin *Acıpayam, Yukarı Seyit *Çal –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Kaklıç *Menemen –İz.; *Kırkağaç, *Alaşehir –Mn.; Tokat, *Sivrihisar –Es.; *Sungurlu –Çr.; *Boyabat –Sn.; *Merzifon –Ama.; –Tr.; –Rz.; Akarsu *Ardanuç –Ar.; *Arapkir –Ml.; Değirmendere –Mr.; *Antakya –Hat.; Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.; Bükeler *Kızılcahamam, Konur *Keskin –Ank.; –Ky.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; –İç.; *Milâs –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Sert, keskin. (*Kırkağaç, –Mn.; *Eğridir köyleri –Isp.) **3.** Yürekli, cesur. (–Ama.) **4.** Zorba. (*Akyazı çevresi –Sk.; *Nizip –Gaz.)

[**zorlu topuzlu**] : (–İst.)

zorlu (III) **1.** İnandırıcı konuşan, girgin. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; *Sivrihisar –Es.; Akarsu *Ardanuç –Ar.; *Milâs –Mğ.) **2.** Dikkatli. (*Kırkağaç –Mn.)

zorlu topuzlu [→ **zorlu** (II) **-4**]

zornak [**zovanek, zoynak, zuvanak**] Kapı sürgüsü. (–Ml.; *Kilis –Gaz.; –Ur.)

[**zovanek**] : (–Ezc.)

[**zoynak**] : (Bandula *Kelkit –Gm.)

[**zuvanak**] : (–Ezc.)

zornuk Toprak damların akıntı oluğu. (*Mucur –Krş.; –Ky.)

zorsunmak Yapacağı işi yük saymak. (–Ada.)

zoro Güçlü. (*Afşin –Mr.)

zorpadak [→ **zorpadan**]

zorpadan [**zorpadak**] Birdenbire, saygısızca. (*Bor –Nğ.)

[**zorpadak**] : (*Düzce –Bo.)

zorsunmak [**zorumsumak**] Zor saymak, zoruna gitmek. (Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; *Nizip –Gaz.; *Afşin –Mr.; Maksutlu *Şarkışla, *Gürün –Sv.;

Bahçeli *Bor –Nğ.; *Mersin köyleri –İç.)

[**zorumsumak**] : (*Antakya –Hat.; *Bor –Nğ.)

zort (I) **1.** Yapamayacağı işi yapmaya davranan. (*Eğridir köyleri –Isp.; Saray –Yz.) **2.** Dik kafalı. (*Merzifon –Ama.) **3.** Kendini beğenmiş. (–Yz.) **4.** Çalım, kabadayılık. (*Bor –Nğ.)

zort (II) Sıkıntı, dert, hastalık : *Bugün zortum yok.* (Ortaköy *Mecitözü –Çr.)

zort (III) Çift demirini keskinleştirme. (*Nizip –Gaz.)

zortlak (I) Şişman. (Bilân –Tn.)

zortlak (II) Olur olmaz konuşan. (Ağrakos *Suşehri –Sv.)

zortlamak (I) Yersiz konuşmak, davranmak. (İğdecik –Isp.; Tokat –Es.; –Ks.; –Yz.)

zortlamak (II) **1.** Birdenbire sıçramak. (*Merzifon –Ama.) **2.** Öfkeyle ayağa kalkmak. (*Vezirköprü –Sm.)

zortlamak (III) Batırmak. (–Bt.)

zortlamaz Şişman. (Yerebakan *Feke –Ada.)

zor topuz Zorlayarak. (*Bor –Nğ.)

zortu geçmek Çalım satamayacak duruma gelmek. (*Bor –Nğ.)

zortu kuşu İskete. (–Sm.)

zortunu çıkarmak Tadını kaçırmak. (*Merzifon köyleri –Ama.)

zort zort itmek Çalım satmak. (*Bor –Nğ.)

zoru da var Küçümsenen kişinin isteminde direndiği zaman söylenir : *Hele şuna bak, zoru da var!* (*Bor –Nğ.)

zoruk Yoksul. (*Ayaş –Ank.)

zorumsumak [→ **zorsunmak**]

zorunan Zorla. (*Bor –Nğ.)

zorun güç [→ **zor zoruna**]

zoruñ zoru Çok zor, en zor. (*Bor –Nğ.)

zorurak Zorca. (–Ada.)

zoru zoruna [→ **zor zoruna**]

zor zor Kızgınlıkla yapılan iş. (–Md.)

zor zoruna [**zoba zoruna, zorun güç, zoru zoruna**] Binbir güçlükle. (İğdecik, *Eğridir köyleri –Isp.; Salda *Yeşilova –Brd.; Yukarı Seyit *Çal –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Fili *Biga –Çkl.; Tokat –Es.; *İskilip –Çr.; *Çarşamba –Sm.; –Gr. köyleri; –Tr.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; *Arapkir –Ml.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; –İç.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**zoba zoruna**] : (*Maçka –Tr.)

[**zorun güç**] : (–Nğ.)

[**zoru zoruna**] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Merzifon –Ama.; –Tr.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.)

zot (I) Yıpranmış madensel araca kaynakla yapılan ek. (–Tr. ve çevresi; –Rz.; Erkinis *Yusufeli –Ar.; *Ağın –El.)

zot (II) **1.** Hoyrat, inatçı, kaba. (*Akyazı çevresi –Sk.; *Tirebolu –Gr.; –Tr. ve çevresi; –Gm.) **2.** Emir, zor, kıyım. (*Ahlat –Vn.)

zot etmek Kazma, balta gibi araçları çelik ekleyerek onarmak. (*Of –Tr.; –Rz.; Erkinis *Yusufeli–Ar.)

zotlamak İyice dövmek. (–Rz. köyleri)

zotu [→ **zobu** (I)]

zotuna Dobra dobra. (–Gm.)

zov Uzun ve ince ağaç. (Kayı *Suşehri –Sv.)

zova Sırık. (*Bodrum –Mğ.)

zoval [**zağal** (II), **zaval** (I), **zogal, zoğal, zugal, zuhal, zuval**] Kızılcık. (–Çr. ve çevresi; Şehsadi, –Ama.; –To. ve çevresi; *Ünye –Or.; *Koyulhisar –Sv.; *Kozan –Ada.)
[**zağal** (II)] : (Diphacı ve dağ köyleri *Merzifon –Ama.)
[**zaval** (I)] : (–To.)
[**zogal**] : (–Ama.)
[**zoğal**]: (–Sm.; Devecikonağı *Mustafa Kemalpaşa –Brs.; *Merzifon –Ama.; –To.; *Şebinkarahisar –Gr.; Zarşat –Kr.; –Ezm.; –Ezc.; Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.; *Kozan –Ada.)
[**zugal**] : (–İst.; *Doğubeyazıt –Ağ.)
[**zuhal**] : (–To.)
[**zuval**]: (*Sungurlu –Çr.; *Çarşamba –Sm.; –Ama.; –To.; –Gr. ilçe ve köyleri; –Tr.; Uluköy *Torul –Gm.; –Mr.; –Sv.)

zoval döşemek Gereksiz konuşmak. (–Kr.)

zovanek [→ **zornak**]

zovdur [→ **zopo**]

zovuklanmak Başkasıyla cinsel ilişki kurmak, kurduğu söylenmek.(*Yeşilova köyleri –Brd.)

zoybutmak [→ **zoyputmak** (I) **-1**]

zoyka Alakargaya benzeyen, daha küçük bir çeşit kuş. (Mecidiye *İzmit –Kc.)

zoylu [→ **zorlu** (I) **-1**]

zoymanta [→ **zoymantı**]

zoymantı [**zoymanta, zoypantı**] Hoşa gitmeyecek biçimde iriyarı, kaba saba. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Bor –Nğ.)
[**zoymanta**] : (*Gelendost –Isp.)
[**zoypantı**] : (–Brd.; –Ada.)

zoynak [→ **zornak**]

zoypantı [→ **zoymantı**]

zoypırıña Eğimli olarak. (*Afşin –Mr.)

zoypmak [→ **zıypmak** (I)]

zoypudu Eli işe yatmayan, aklını kullanamayan. (Kayı *Emirdağ –Af.)

zoypuru (I) Düz, doğru. (Alembeyli –Çr.)

zoypuru (II) Önemsemeyerek, gönülsüz (iş görme için). (–Yz.)

zoyputmak (I) [**zoybutmak**] **1.** Kaçmak. (Bolatlı *Sungurlu –Çr.)
[**zoybutmak**] : (*İskilip –Çr.)
2. Oyun bozmak. (*Bor –Nğ.)

zoyputmak (II) Oynatıp kaydırmak. (*Bor –Nğ.)

zozan Yayla. (–Bt.)

zozik Küçük, sevimli sıpa, tay. (Hamidiye *Bolvadin –Af.)

zozo Bir maymun çeşidi. (Zarşat –Kr.)

zöbe [**zöbelek, zöblek, zöbü, zöplek**] Oval. (*Düzce –Bo.)
[**zöbelek**] : (*Eğridir köyleri –Isp.; *Düzce –Bo.; Karamusa –Zn.)
[**zöblek**] : (*Eğridir köyleri –Isp.)
[**zöbü**] : (*Düzce –Bo.)
[**zöplek**] : (Yenice *Eğridir –Isp.)

zöbegelen Ovalimsi. (*Düzce –Bo.)

zöbek Mısır koçanı. (Gölcük *Bayramiç –Çkl.)

zöbelek [→ **zöbe**]

zöber (I) İşsiz, başıboş. (Söğüt –Dz.; *Silifke ve köyleri –İç.)

zöber (II) Kaba, çirkin, iri gövdeli. (Boyalı –Kn.; Çakallı –Ada.)

zöberlenmek Başıboş, aylak gezmeyi huy edinmek. (Afşar, Tekir *Silifke –İç.)

zöbermek Boylu boyunca uzanıp yatmak. (Üskülyeniköy *Karaisalı –Ada.)

zöblek [→ **zöbe**]

zöbü [→ **zöbe**]

zöbül zöbül [**zömbül zömbül** (II)] Eski, orası burası sarkan, bol giysi. (*Düzce –Bo.)
[**zömbül zömbül**] : (*Düzce –Bo.)

zöğül zöğül Art arda. (*Merzifon köyleri –Ama.)

zöğürt Yoksul. (Vazıldan *Divriği –Sv.; Köşker –Krş.)

Zöhreyıldızı Sabahyıldızı. (*Zile, –To. köyleri)

zöhür Sahur. (Karkıncık *Artova –To.; –Ezc.; –Yz.; *Bor –Nğ.)

zöhürlük Sahur yemeği. (–Yz.; *Bor –Nğ.)

zökel Hastalıklı, zayıf. (Kervansaray *Zile –To.)

zöklenmek [→ **zeklenmek**]

zökte [**zökürde**] Öküz yürütmede kullanılan sopanın ucuna çakılan çivi. (–El.)
[**zökürde**] : (İriağaç –Ml.)

zökürde [→ **zökte**]

zökürge Üvendire. (–Ml.)

zöl Uzun (insan için). (–Bo.)

zölve [→ **zelve**]

zölzöbelek Sırılsıklam. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

zömbe Uzun boylu. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

zömbede Ansızın. (*Çarşamba –Sm.)

zömbek (I) Deve hamudunun ardındaki sivri keçe. (Eymir *Bozdoğan –Ay.)

zömbek (II) Aptal, beceriksiz. (*Sarayköy –Dz.; *Balçova –İz.)

zömbelek Tefe benzer bir çalgı. (Karaözü *Gemerek –Sv.)

zömbüldemek Sarsılarak, sendeleyerek yürümek. (*Alaşehir –Mn.; *Bor –Nğ.)

zömbüldetmek Toparlak bir nesneyi zıplatmak. (*Bor –Nğ.)

zömbül zömbül (I) Deve gibi yürüme için. (*Düzce –Bo.)

zömbül zömbül (II) [→ **zöbül zöbül**]

zön Şişman. (*Bayramiç –Çkl.)

zöngön Çok şişman. (*Bayramiç –Çkl.)

zöngüldemek Sallanıp sarsılmak. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; Kara dereköy *Edremit –Ba.; Domaniç *Tavşanlı –Kü.)

zöngür İri, hantal. (–Isp.; Karaköy *Düzce –Bo.)

zön zön gezmek [→ **zöv zöv gezmek**]

zöplek [→ **zöbe**]

zöredek [→ **zövdek**]

zörtlek Patlak gözlü. (Karaköy *Düzce –Bo.)

zörttek [→ **zövdek**]

zörül zörül Bol bol. (*Çal –Dz.)

zöüt Söğüt. (Hacıahmet *Düzce –Bo.)

zöv Yeni doğmuş çocukların başında çıkan çıban. (*Mut ve köyleri, Lâmas *Silifke –İç.)

zövdek [**zöredek, zörttek, zövedek**] Birdenbire. (*Kandıra –Kc.; *Düzce –Bo.; *Şile –İst.)
[**zöredek**] : (*Çal –Dz.)
[**zörttek**] : (–Bo.)
[**zövedek**] : (*Çarşamba –Sm.)

zövedek [→ **zövdek**]

zövelek [**zövlek**] Uzun boylu, ince. (Karaköy *Düzce –Bo.; *Merzifon –Ama.)
[**zövlek**] : (Peşman *Daday –Ks.)

zövelmek Dikilip durmak. (Karaköy *Düzce –Bo.; Kürkçüler –Ada.; Civanyaylağı *Mersin, *Silifke köyleri –İç.)

zövle [→ **zelve**]

zövlek [→ **zövelek**]

zövülcen Solucan. (*Düzce –Bo.)

zövüldemek Bit, pire gezmek. (*Biga –Çkl.; *Çarşamba –Sm.)

zövül zövül **1.** Yılan, solucan gibi (yürüme için). (*Düzce –Bo.; Aşağı Danaköy *Safranbolu –Zn.) **2.** Bit, pire gibi (yürüme için). (Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.)

zöv zöv gezmek [**zön zön gezmek**] İşsiz, başıboş gezmek. (–Isp.; Karaköy *Düzce –Bo.; Gökçeburun, Bahçe *Silifke –İç.)

[**zön zön gezmek**] : (*İskilip –Çr.; *Koyulhisar –Sv.; *Mersin –İç.)

zöynek Bağ kapılarında kullanılan tahta kilit. (–Ml.)

zubara (I) Küme. (*Erciş –Vn.)

zubara (II) **1.** Parasız yapılan iş. (*Erciş –Vn.) **2.** Yardımlaşarak çalışma. (*Erciş –Vn.) **3.** Parasız çalıştırılan işçi. (*Erciş –Vn.)

zubuk Süpürge. (*Boyabat –Sn.)

zubun [→ **zıbın -5**]

zubuş Tıknaz, tombul. (–Tr. ve çevresi)

zuccuk Soğanın ortasındaki cücük de denilen bölüm. (Hamzabali *Bozdoğan –Ay.)

zufra Sofra. (Ayvalı *Eğridir –Isp.)

zugal [→ **zoval**]

zuhal [→ **zoval**]

zuhma Yumruk. (Seydin *Avanos –Nş.)

zuk (I) Kuşun, kursağında biriktirerek yavrusuna verdiği yem. (–Isp.; *Antakya –Hat.)

zuk (II) Rakı. (Limasol –Kıbrıs)

zukkum [**zukum**] Ağı. (İshaklı *Bolvadin –Af.; Sofular *Eğridir –Isp.; İsabey *Çal –Dz.; *Emet –Kü.; –Ezc.)

[**zukum**] : (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

zukön Nezle. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

zukra Mısır koçanı. (–Tr. ve çevresi)

zukum [→ **zukkum**]

zukumlaşma Dertleşme. (Endel *Osmaniye –Ada.)

zul (I) Başa bela. (*Zile –To.)

zul (II) Alınyazısı. (–Ada.)

zulak Tohuma kaçan soğan. (–Tr. ve köyleri)

zulamak Ters konuşmak. (Gare *Ardeşen –Rz.)

zulfar Susam. (Zeytinli *Edremit –Ba.)

zult Anadan doğma çıplak gibi yoksul. (*Antakya –Hat.)

zuluf (I) Taze sebze ve fındık gibi meyvelerin dış kabuğu. (–Tr. ve çevresi)

zuluf (II) Zülüf. (–Rz.)

zulum Kıyıcı. (Bağıllı *Eğridir –Isp.)

zulumba Bağırsak gazını çıkarmak için kullanılan bir çeşit em. (–Ed.)

zulup **1.** Atılmış pamuktan yapılan topak. (–Ada.) **2.** Kar kütüğü. (Gülüce –Ng.)

zumba (I) Sivri sakal. (–Mr.)

zumba (II) Kazık. (Çeltikçi *Anamur –İç.)

zumbuk [→ **zumzuk**]

zumbuk atmak [→ **zımbık atmak**]

zumbuklamak [→ **zumzuklamak**]

zumbul Boylu. (–Dz.)

zumburduk zumburduk Çalgı sesi için. (Gökçeburun *Silifke –İç.)

zumburuk Biçimsiz. (*Maçka –Tr.)

zummar Bir çalgı. (–Rz.; –Ar.; –Kr.)

zumur Yağda kızartılmış ekmek lokmaları üstüne toz şeker dökülerek yapılan tatlı. (–Sm.; –Tr. ve çevresi)

zumurlamak Buruşturmak. (–Sm.)

zumzuk [**zumbuk**] Yumruk. (*Emirdağ –Af.; –Sm.; Şehli, Piraziz –Gr.; –Tr. ve çevresi; –Dy.; *Ağın, *Akçadağ –Ml.; *Nizip

–Gaz.; *Gürün –Sv.; Aygır *Bahçe –Ada.; Yanpar –İç.)

[**zumbuk**] : (*Tirebolu –Gr.)

zumzuklamak [**zumbuklamak**] Yumruklamak. (–Sm.; *Gürün –Sv.)

[**zumbuklamak**] : (–Gr.)

zumzum sakallı Sakalında herhangi bir bozukluk olan. (*Maçka –Tr.)

zunba Zımba. (–Rz.)

zungur Çok uzun boylu adam. (Beleni, –Dz.)

zunnuk [→ **zırnık** (II)]

zunnuk zaarı [**zunnuk zağarı**] Eşik altındaki delikten girip çıkan küçük köpek. (*İskilip –Çr.)

[**zunnuk zağarı**] : (*İskilip –Çr.)

zunnuk zağarı [→ **zunnuk zaarı**]

zunturlu kel Kel. (–Dz.)

zurba [**zırba** (I), **zorba, zurva**] Sürü küme (hayvan için). (*Hozat –Tn.; –El.; Köseceli –Gaz.; *Afşin Mr.; Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri –Hat.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.)

[**zırba** (I)] : (Toyhana *İskilip, *Sungurlu –Çr.; *Nizip –Gaz.; *Reyhanlı –Hat.; *Keskin –Ank.; Haydarbeyli, Kuyumcu –Yz.; Yalak –Ky.; Tatlar –Nş.; Höketçe, Kümbet –Ada.)

[**zorba**] : (*Osmaniye –Ada.)

[**zurva**] : (*Erdemli –İç.)

zurbiyet Pekmez içine yağ dökerek yapılan bir yemek. (Konaklı *Ardanuç –Ar.)

zurna davulu Davul. (–Rz.; –Ar.;–Kr.)

zurnık Domuz yavrusu. (Nilüfer –Brs.)

zurniş Kıymık. (–Tr. ilçe ve köyleri)

zurnuk 1. [→ **zırnık** (II)] **2.** Hayvan yalağının deliğini tıkayan ağaç tıkaç. (Sıyrınlık *Suşehri –Sv.)

zurva [→ **zurba**]

zurzubuk Dolu. (–Ks.; –Çkr.)

zuval [→ **zoval**]

zuvala Hamur pazısı. (*Çarşamba –Sm.; *Ünye –Or.; *Akseki –Ant.)

zuvana Zıvana. (–Gaz.)

zuvanak [→ **zornak**]

zuvzuv Geveze. (–Sm.)

zuy Uzun. (*Ereğli –Zn.)

zuzan Sebzenin dış kabuğu. (*Maçka köyleri –Tr.)

zuzi Mankafa. (Soldoy *Maçka –Tr.)

zuzuna Yızıldayan bir sinek çeşidi. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

zübde İyi toprak. (Feruz, Kayaş –Ank.)

zübellā (I) [→ **zebellā** (I)]

zübella (II) Aptal, tembel. (*Tirebolu –Gr.)

züfkür Yüksük. (Rumeli)

zügüldemek Yıldız kaymak. (Aydınlı *Ceyhan –Ada.)

züğürte Nodul. (*Arapkir, –Ml.; *Ağın –El.)

zükâm [**zükgâm, zükgem, zükkâm, zükkân, zükkem**] Nezle. (Ciritdüzü, Yavaş *Şavşat –Ar.)

[**zükgâm**] : (–Dz.)

[**zükgem**] : (Ağlı *Küre –Ks.)

[**zükkâm**] : (–Ezc.; *Malkara –Tk.)

[**zükkân**] : (Gölköy –Or.)

[**zükkem**] : (Güney *Yeşilova –Brd.)

zükgâm [→ **zükâm**]

zükgem [→ **zükâm**]

zükkâm [→ **zükâm**]

zükkân [→ **zükâm**]

zükkem [→ **zükâm**]

züküt Yoksul. (–Rz.)

zülahı Küçük testi. (–Krş.)

zülahi İnce uzun (adam için). (–İz.)

zülâm 1. Yoksul. (–Ed.) **2.** Güçsüz. (Köfünye –Kıbrıs) **3.** Aşağılık kişi. (Söğüt –Dz.)

zülbeya Küçük erik. (–Ama.)

zülbiye (I) [→ **zürbiye**]
zülbiye (II) Un çorbası. (*Akçaabat köyleri –Tr.)
zülbiye (III) Tülbent. (*Bor –Nğ.)
zülbiye (IV) Pasaklı, karışık. (*Taşköprü –Ks.)
zülbiyeden geçirmek Tülbentten süzmek. (*Bor –Nğ.)
zülbiye gibi İnce (kumaş için). (*Bor –Nğ.)
zülbiyet Erimiş, kızgın yağa pekmez ya da bal karıştırarak yapılan yemek. (*Şavşat –Ar.)
zülfa Akşam aydınlığı. (–Kü.)
züllee Geç olgunlaşan bir kara erik çeşidi. (*Antakya –Hat.)
zümbek [**zünbek**] Kuyruksuz. (*Gelendost –Isp.; –İz.; –Kn.)
[**zünbek**] : (–Kn.)
zümbül zümbül Eski püskü. (*Düzce –Bo.)
zümre Kuşak, nesil. (Karaözü *Gemerek –Sv.)
zünbek [→ **zümbek**]
zünbül Lokma tatlısı. (*Nizip –Gaz.; *Antakya köyleri –Hat.)
züpürdetmek Höpürdetmek. (Yukarı Seyit *Çal –Dz.; –Ed.)
zürbiye [**zülbiye** (I)] Yahni. (–Af.; *Eğridir köyleri –Isp.)
[**zülbiye** (I)] : (–Kn.)
zürbiyet Yağ ve tatlıyla yapılan bir yiyecek. (Erkinis *Yusufeli –Ar.)
zürbük Yarı düzenli. (Hamitli –İst.)
zürefa Tülbent kıyısına çekilen ince oya. (*Bor –Nğ.)
züreyka Sıva. (*Antakya –Hat.)
zürmeğ Bir çeşit hayvan yemi. (–Rz.)
züt [**zütte**] Salt. (*Düzce –Bo.)
[**zütte**] : (–Bo.)
zütte [→ **züt**]
züvelek Atlıkarınca. (*Mustafa Kemalpaşa –Brs.)
züyüt Züğürt. (*Yerköy –Yz.)
züyüt olmak Ölmek. (*Karahallı –Uş.)
züza Rakı şişesi çeşidi. (Lori –Gm.)
züzüli Koruk. (–Rz.)